

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

І. В. Вальченко,
Я. М. Прилуцька

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

Навчальний посібник
з української мови для іноземних студентів

У двох частинах

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України*

Частина 1

**Харків
ХНАМГ
2011**

УДК 811.161.2(075)
ББК 81.2Укр.я73-6
В16

Рецензенти:

К. Ю. Голобородько, кандидат філологічних наук, доцент
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г. С. Сковороди;

Н. А. Золотухіна, кандидат філологічних наук, доцент Харківської
державної академії мистецтва та дизайну;

О. В. Палатовська, кандидат філологічних наук, доцент Київського
національного лінгвістичного університету.

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 1/11- 7625 від 11.08.2010р.)

Вальченко І. В.

В16 Ласкаво просимо!: навч. посібник з української мови для
іноземних студентів: у 2-х ч. / І. В. Вальченко, Я. М. Прилуцька;
Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – .

ISBN 978-966-695-212-0

Частина 1. – 386 с.

ISBN 978-966-695-207-6

1-а частина посібника розрахована на іноземних студентів підготовчих
факультетів вищих навчальних закладів III, IV рівнів акредитації (1 семестр
навчання) і містить базові відомості з фонетики, граматики та орфографії
української мови.

УДК 811.161.2(075)

ББК 81.2Укр.я73-6

ISBN 978-966-695-212-0
ISBN 978-966-695-207-6 (Ч. 1)

© І. В. Вальченко,
Я. М. Прилуцька, 2011
© ХНАМГ, 2011

Любі студенти!

Ви приїхали до України на навчання. Ви хочете більше дізнатися про цю країну, про українську культуру та менталітет, але не знаєте, з чого почати?

Звичайно, з української мови! Мова – це найкращий квиток до будь-якої країни! А вивчення нової мови – це найцікавіша інтелектуальна подорож.

Сподіваємося, що наш посібник «Ласкаво просимо!» допоможе вам у цій подорожі.

Dear students!

You have come to Ukraine to study. You would like to learn more about this country, about Ukrainian culture and mentality but you don't know how to start it?

With Ukrainian language, of course! Language is the best ticket to a new country! And studying a new language is the most interesting intellectual journey.

We hope that our text-book "Welcome!" serves you in your journey.

Шановні викладачі!

«Ласкаво просимо!» – це одномовний посібник з української мови як іноземної. Він адресований іноземцям, що починають вивчати українську мову з абетки у програмі академічного року вищого навчального закладу (1-2 семестри навчання на підготовчому факультеті).

Головне завдання посібника – швидке занурення студента в українську мовну стихію. Посібник орієнтований на розвиток усіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності (але у першу чергу на читання, говоріння та письмо), необхідних для реалізації практичних завдань у повсякденному спілкуванні.

Посібник містить основні лексико-граматичні теми «Програми дисципліни «Українська мова» для студентів-іноземців підготовчих факультетів вищих навчальних закладів України» (2003 р.). Відбираючи граматичний та мовний матеріал для посібника, автори керувалися, у першу чергу, саме означеною Програмою, а також вимогами загальноєвропейської мовної компетенції, реалізованими у так званому Європейському мовному портфелі (ЄМП)¹.

Посібник не орієнтований на якусь певну національність. Він розрахований на мінімальне використання викладачем мови-посередника, оскільки вся нова інформація – як граматика, так і лексика – подається циклічно, з використанням вивченого матеріалу. Усі тексти й завдання, включаючи формулювання завдань, максимально адаптовані й відповідають рівню студента на момент

¹ «Загальноєвропейські компетенції володіння іноземною мовою: Вивчення, навчання, оцінка». Рада Європи (французька та англійська версії), 2001.

пред'явлення матеріалу.

Методична модель курсу розроблена на базі добре відомого викладачам іноземних мов свідомо-практичного методу. Однак низка структурних інновацій (найважливішою з яких є модульна побудова посібника) дозволили авторам створити навчальний посібник, який найбільш повно відповідає сучасним умовам та кінцевій меті навчання – становленню та розвитку української мовленнєвої компетенції.

Посібник складається з двох частин. Перша частина (1 – 9 модулів, з яких перший модуль є увідним фонетико-граматичним) розрахована на роботу у навчальних групах підготовчого факультету в 1 семестрі (приблизно 504 години). Друга частина (10 – 18 модулів) розрахована на роботу у навчальних групах підготовчого факультету в 2 семестрі (приблизно 216 годин). Заключний модуль кожної частини (дев'ятий та вісімнадцятий) є повторювальним. У повторювальних модулях узагальнюється весь лексико-граматичний матеріал, вивчений протягом семестру.

Кожний модуль (крім першого увідно-граматичного) починається з так званого граматичного блоку. У граматичних блоках у стислому схематичному вигляді вводиться новий граматичний матеріал, що потім закріплюється у вправах і творчих завданнях, а також ілюструється у навчальних текстах та полілогах. Після граматичного блоку обов'язково дається головний текст із низкою лексичних завдань і вправ на словотворення. А завершується кожний модуль завданнями на побудову власного усного та письмового висловлення (монолог або участь у полілозі й твір на задану тему).

У посібнику гармонійно поєднані лексико-граматичний і розмовний аспекти, порядок презентації яких продиктований комунікативною доцільністю. Це означає, з одного боку, що граматичні вправи побудовані на найбільш уживаних мовленнєвих моделях, що демонструють контекстні й стилістичні особливості мовних одиниць. З іншого боку, діалоги, полілоги, мовленнєві завдання та тексти побудовані на граматичному матеріалі уроку, що дозволяє одразу вжити у мовленні нові лексико-граматичні структури. Завдяки цьому принципу теми усного мовлення, підкріплені відповідною граматиною, стають міцним елементом використовуваної при комунікації лексико-граматичної бази студентів.

Тексти та розмовні теми посібника є втіленням найбільш типових ситуацій, відображаючих сучасний український побут. Вони покривають широкий спектр комунікативних тем і спрямовані на активні форми роботи у групі. А велика кількість навчальних текстів у посібнику збільшує можливості обговорення теми модуля.

Структура більшості текстів дозволяє використовувати як традиційні методи (питання до текстів, граматичні коментарі та ін.), так і нові форми. Наприклад, автори рекомендують використовувати так званий «рольовий переказ», коли текст переказується з позицій

одного з його учасників або спостерігачів. За умови роботи у групі цей метод допоможе перейти до «рольового полілогу» з елементами дискусії, розвиваючи не тільки мовленнєву, але й дискурсивну, стратегічну компетенцію.

Певна «надлишковість» лексичного та граматичного матеріалу, а також його модульна подача у посібнику дозволяють у залежності від конкретних умов корегувати тривалість та інтенсивність курсу; працювати у групах з різним рівнем складу; використовувати матеріали посібника для самостійної роботи; обирати структуру курсу залежно від індивідуальних властивостей та потреб студентів.

Посібник не розрахований на професійне вивчення української мови філологами, проте ряд коментарів та завдань, помічених зірочкою, мають підвищений рівень складності й можуть бути використані для роботи у філологічних групах та на факультативних заняттях.

До посібника навмисно не включений традиційний перекладний алфавітний словник, це дає студентам свободу вибору – чи тлумачити нове слово українською мовою, чи вибрати мову, на яку перекласти це слово, що цілком відповідає концепції посібника – зведенню використання на уроках мови-посередника до мінімуму. Проте з метою збільшення та збереження активного словника у посібнику представлений тематичний словник 1800 найбільш вживаних слів та висловів української мови з перекладом на англійську мову. Таким чином студент може самостійно звертатися до тієї чи іншої теми. Крім того до посібника включений словник 400 спеціальних лексичних термінів (з перекладом на російську та англійську мови), прийнятих у традиційному, формальному та функціональному описі української мови, що вживаються у підручниках з української мови для іноземців.

У посібнику міститься певна кількість творчих та ігрових завдань, питання для організації спілкування студентів у групі і, звичайно, систематизуючі таблиці різного типу, які можуть використовуватися як довідковий матеріал. Загально-граматичні коментарі та таблиці, з одного боку, полегшують роботу викладача, а з іншого боку, роблять її різноманітнішою.

Матеріали посібника були випробовані при роботі з китайськими студентами, які вивчали українську мову як другу іноземну (після російської) в Пекінському університеті іноземних мов, а також на заняттях з української мови на підготовчому відділенні для іноземних учнів Харківської національної академії міського господарства.

Автори сподіваються, що посібник стане в нагоді і викладачам, і студентам. Ми сподіваємося також отримати відгуки та пропозиції щодо його вдосконалення за цими адресами: prilyana@gmail.com або valchenko-inna@rambler.ru.

Основні умовні скорочення

<i>вищ.</i> – вищий;	<i>і т.д.</i> – і так далі;
<i>відм.</i> – відмінок:	<i>майб.ч.</i> – майбутній час;
<i>Н.в.</i> – називний відмінок,	<i>мин.ч.</i> – минулий час;
<i>Р.в.</i> – родовий відмінок,	<i>мн.</i> – множина;
<i>Д.в.</i> – давальний відмінок,	<i>наголош./ненаголош.</i> –
<i>Зн.в.</i> – знахідний відмінок,	наголошений/ненаголошений;
<i>Ор.в.</i> – орудний відмінок,	<i>НВ</i> – недоконаний вид;
<i>М.в.</i> – місцевий відмінок,	<i>од.</i> – однина;
<i>Кл.в.</i> – кличний відмінок;	<i>ос.</i> – особа (<i>1 ос.</i> – перша
<i>I (II/III/IV) відм.</i> – перша	особа, <i>2 ос.</i> – друга особа);
(друга/третья/четверта) відміна;	<i>пас.</i> – пасивний;
<i>ДВ</i> – доконаний вид;	<i>порівн.</i> – порівняйте;
<i>див.</i> – дивіться;	<i>преф.</i> – префікс;
<i>I/II дієв.</i> – перша/друга	<i>прикм.</i> – прикметник;
дієвідміна;	<i>присв.</i> – присвійний;
<i>дієприкм.</i> – дієприкметник;	<i>присл.</i> – прислівник;
<i>дієприсл.</i> – дієприслівник;	<i>р.</i> – рік;
<i>дієсл.</i> – дієслово;	<i>с.</i> – сторінка;
<i>ж.р.</i> – жіночий рід;	<i>с.р.</i> – середній рід;
<i>займ.</i> – займенник;	<i>ст.</i> – століття;
<i>ім.</i> – іменник;	<i>ступ.</i> – ступінь;
<i>імп.</i> – наказовий спосіб	<i>суф.</i> – суфікс;
(імператив);	<i>тепер.ч.</i> – теперішній час;
<i>ін.</i> – інший (<i>та ін.</i> – та інше);	<i>числ.</i> – числівник;
<i>інф.</i> – неозначена форма	<i>ч.р.</i> – чоловічий рід;
дієслова (інфінітив);	<i>шипл.</i> – шиплячий.

Основні умовні позначення

- ∅ – нульове закінчення;
S – суб'єкт (*S1/S2* – перший/другий суб'єкт);
О5 – фактичний діяч (суб'єкт дії) у пасивній конструкції, виражений орудним відмінком;
 ' – позначення м'якості приголосного ([д'], [т'], [з'], [с'] тощо);
 * – завдання або коментар підвищеної складності.

**Український алфавіт
(абетка)**

А а	а	Н н	ен
Б б	бе	О о	о
В в	ве	П п	пе
Г г	ге	Р р	ер
Ґ ґ	ґе	С с	ес
Д д	де	Т т	те
Е е	е	У у	у
Є є	єе	Ф ф	еф
Ж ж	же	Х х	ха
З з	зе	Ц ц	це
И и	и	Ч ч	че
І і	і	Ш ш	ша
Ї ї	її	Щ щ	шча
Й й	йот	Ь ь	м'який знак
К к	ка	Ю ю	йу
Л л	ел	Я я	йа
М м	ем	'	апостроф

МОДУЛЬ 1

УРОК 1

1. Слушайте, повторюйте. Читайте. Пишіть.

[a] А а – [o] О о – [y] У у – [e] Е е – [и] И и и-у-о-а-е
а-о-у-е-и
е-а-и-у-о

[i] І і а-е-і
і-е-а
е-і

2. Читайте.

а-е-і	а-о-у-и	и-і-е-а	о-у-и
і-е-а	і-и-у-о	о-у-и-е	и-і-е
о-и-і	а-о-е-і	е-и-о-у	і-и-а
і-у-о	е-и-о-а	а-о-е-і	і-о-у
и-о-а	а-е-и-у	а-у-а-и	е-і-и

3. Слушайте, повторюйте. Читайте. Пишіть.

[м] М м	ма-мо-му-ми-ме ам-ом-ум-им-ем
[п] П п	па-по-пу-пи-пе ап-оп-уп-ип-еп
[б] Б б	ба-бо-бу-би-бе [п] – [б] [па] – [ба]
[т] Т т	та-то-ту-ти-те ат-от-ут-ит-ет
[д] Д д	да-до-ду-ди-де [т] – [д] [та] – [да]
[н] Н н	на-но-ну-ни-не ан-он-ун-ин-ен
[в] В в	ва-во-ву-ви-ве

4. Запам'ятайте: в – [в]: мова, диво, пава, пиво, вода
 в – [w]: впаво, миво, пиво, биво

5. Читайте.

ма-ам, мо-ом, ми-им,	та-ат, то-от, ти-ит, ту-ут, те-ет,
му-ум, ме-ем,	да-та, до-то, те-де,
па-ап, по-оп, пи-ип,	ту-ду, ди-ти, ти-ди,
пу-уп, пе-еп,	на-ан, но-он, ну-ун,
па-ба, по-бо, пи-би,	пу-бу, пе-бе, ва-во, ву-ве,
ма – ма́ма, ба – ба́ба,	та – та́то, ма-па – ма́па.

• Порівняйте:

[т] / [т']	[д] / [д']	[н] / [н']
ти-ті	ди-ді	ни-ні

6. Слушайте, повторюйте. Читайте. Пишіть.

— —	— — —	— — —
тут	мама	вода
там	мати	давно
дім	тато	
так	баба	
ми	мова	
ти	дата	
ви	мапа	

◆ Запам'ятайте:

там ≠ тут
ма́ма = ма́ти

5. Читайте.

Там дім.	Там дім?	Так, дім.
Тут ма́ти.	Тут ма́ти?	Так, ма́ти.
Тут ма́ти і та́то.		

8. Слушайте, повторюйте. Читайте. Пишіть.

[ф] Ф ф [еф]

фа-фо-фу-фе

аф-оф-уф-еф

ва-фа, во-фо, ву-фу, фу-ву, фи-ви, уф-оф,

фа-аф, фо-оф, фу-уф, фе-еф, фи-иф, ві-фі,

во – вода́, да – два, во-фо – фобо́, ве-фе – кафе́.

9. Слушайте, повторюйте. Читайте. Пишіть.

[р] Р р [ер]

ра-ар, ро-ор, ру-ур, ре-ер, ри-ир

[к] К к [ка]

ка-ко-ку-ке

ак-ок-ук-ек

[г] Г г [ге]

га-го-гу-ге

[к] – [г] [ка] – [га]

[х] Х х [ха]

ха-хо-ху

ах-ох-ух

[h] Г г [he]

га-го-гу

[x] – [h] [xa] – [ha]

10. Читайте.

та-кта, то-кто,

ака-ага, аку-агу,

ту-кту, ка-кат.

▣ Зверніть увагу:

Буква *z* – звук [h]: бага́то, голова́, дорба́га, погода́.

▣ Розрізняйте:

[к]	[г]	[х]	[h]
ку <u>р</u> ка	га <u>н</u> ок	ха <u>т</u> а	по <u>г</u> ода
ка <u>р</u> та	гра <u>т</u> и	ху <u>с</u> тка	гра <u>т</u> и
кі <u>н</u> о	Ко <u>н</u> го	хра <u>м</u>	ге <u>р</u> б
Пе <u>к</u> ін	Ре <u>г</u> іна	хі <u>р</u> у <u>р</u> г	гі <u>т</u> ара

—	—́ —	—́ —́	—́ —́ —́	—́ —́ —́
хто два парк брат друг	папка буква фото карта парта куртка марка риба група	вікно урок	подруга	кімната дорога багато погода

11. Слухайте, повторюйте. Читайте. Пишіть.

[л] Л л [ел]

ла-ал, ло-ол, лу-ул, ли-ил, ле-ел, ли-лі,
ол – вугол, ало – ма́ло, ла – ла́мпа.

12. Слухайте, повторюйте. Читайте. Пишіть.

[с] С с [ес]

са-ас, со-ос, су-ус,
се-ес, си-ис, си-сі
су – су́мка сі – сі́к,
са-ста – стака́н.

[ц] Ц ц [це]

ца-ац, цо-оц, це-ец,
та-са-ца, то-со-цо,
ту-су-цу, ти-си-ци, сі-ці,
це, ціна́, місце́

[з] З з [зе]

за-зо-зу, за – ва́за, зу – звук, за – за́втра.

[с] – [з] [са] – [за]

са-за, со-зо, су-зу, си-зи,

13. Читайте. Пишіть.

Це мі́сто. Це буди́нок.
Там парк. Тут кімна́та.

це	дата	мета	музика	будинок	молоко
так	тема	доба		дитина	телефон
ти	небо	онук		далеко	
тут	тато	завод			
там	булка	зима			
текст	слово	Павло			
сад	лампа	вона			
сік	ваза	воно			
суп	сумка	вони			
син	мало	один			
сир	масло	стакан			
звук	місто	папір			
стіл	місце				
клас	фраза				

14. Читайте.

Тут ва́за. Там вода́. Це ва́за? – Так, це ва́за. Там вода́? – Так, там вода́.

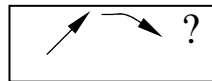
Це ма́ма, та́то і син. А це брат і сестра́. Це ба́ба і дід.

◆ Запам'ятайте:

бага́то ≠ небага́то, ма́ло
карта = ма́па

Хто це?

Це ма́ти.

Хто там? – Там та́то. Хто тут? – Тут соба́ка.

Хто вдо́ма? – Вдо́ма ма́ти.

▣ Зверніть увагу:

вдо́ма = удо́ма
Хто <u>в</u> до́ма? Анто́н <u>у</u> до́ма. Га́нна <u>в</u> до́ма. Бра́т <u>у</u> до́ма?

15. Читайте.

1. Хто це? Це ма́ти? – Так, це ма́ти.

Хто це? Це та́то? – Так, це та́то.

Хто це? – Це ма́ти. Хто це? – Це та́то.

2. Це кімна́та. Там вікно́. Тут ва́за.

Це стакáн? – Так, це стакáн. Там вода́? – Так, там вода́.

Це кімна́та. Тут па́рта. Тут па́пка і ка́рта.

Це кімна́та? – Так, це кімна́та.

Тут уро́к? – Так, тут уро́к.

Там вікно́? – Так, там вікно́.

Тут па́рта? – Так, тут па́рта.

Там па́пка? – Так, там па́пка.

Тут папі́р. Там б́уква «С».

3. – Це ма́ти, а це та́то. А хто це? Це Павло́? – Так, це Павло́, він лі́кар.

– Хто там? Там ма́ти?

– Так, там ма́ти. Ма́ти вдо́ма.

– Вона́ лі́карка?

– Ні, вона́ економі́ст.

– А та́то?

– Він програмі́ст.

– Та́то вдо́ма?

– Так, він з́араз удо́ма.

16. Читайте.

Це фо́то. Тут ма́ма, та́то, дити́на.

Це сумка. Тут бу́лка, ма́сло, молоко́.

Це Оле́на. Оле́на студéнтка. А це Максíм. Максíм студéнт.

Це ла́ва. Тут Мари́на, Оле́на, Том, Максíм.

Тут Мари́на? Так, Мари́на. Мари́на тут? Так, тут.

Це Том? Так, Том. Так, це Том.

17. Читайте.

Це студéнт? Так, це студéнт. Це студéнт Максим.
 Це студéнтка? Так, це студéнтка. Це студéнтка Олена.
 Це деканáт? Так, деканáт. Там декáн. Там секретáр.

18. Поставте запитання. Дайте відповіді на них.

Зразок: Тут сад.

Тут сад? Так, сад. Так, тут сад.

Тут ва́за. Там вода́.

Сад тут. Буди́нок там.

Тут студéнт. Там студéнтка.

Оксáна тут. Олена́ там.

Тут б́рат. Б́рат удо́ма.

Це лі́кар. Лі́кар тут.

■ Зверніть увагу:

Рід

<i>Він</i>	<i>Вона́</i>	<i>Воно́</i>
студéнт секретáр б́рат Іва́н Тара́с	студéнтка секретáрка сестра́ Га́нна Оле́на	слово́ місто́ село́ місце́ мо́ре
-Ø	-а	-о/-е
!! але: тато́, Павло́, Микола́, Микита́,	ма́ти, па́ні	

19. Пишіть слова у таблицю.

<i>Він</i>	<i>Вона́</i>	<i>Воно́</i>
-Ø	-а	-о/-е

Да́та, му́зика, буди́нок, па́ні, молоко́, дити́на, ону́к,
 те́ма, заво́д, не́бо, зима́, тато́, ра́діо, бу́лка, сло́во, пан,
 ла́мпа, ва́за, су́мка, стакáн, текст, гру́па, папі́р, сік, ма́сло,
 суп, місто́, син, місце́, ма́ти, сир, фра́за, доро́га, звук, сті́л,
 кіно́, клас, сад, вікно́, кімна́та, впра́ва, море.

▣ Зверніть увагу:

<i>Він</i>	<i>Вони</i>	<i>Вона</i>	<i>Вони</i>	<i>Воно</i>	<i>Вони</i>
клас <u>Ø</u>	класи <u>и</u>	лам <u>п</u> а	лам <u>п</u> и	вікн <u>о</u>	вікн <u>а</u>
завод <u>Ø</u>	завод <u>и</u>	бу <u>л</u> ка	бу <u>л</u> ки	мі <u>с</u> то	мі <u>с</u> та
парк <u>Ø</u>	парк <u>и</u>	фра <u>з</u> а	фра <u>з</u> и	слов <u>о</u>	слов <u>а</u>
-Ø + <u>и</u>		-а → - <u>и</u>		-о → - <u>а</u>	

20. Пишіть закінчення.

Зразок: клас – класи

Кімната – кімнат..., лампа – ламп..., студент – студент..., папка – папк..., студентка – студентк..., місто – міст..., економіст – економіст..., булка – булк..., буква – букв..., сумка – сумк..., група – груп..., завод – завод..., сад – сад..., син – син..., брат – брат..., сестра – сестр..., номер – номер..., слово – слов..., програміст – програміст..., дорога – дорог..., урок – урок..., вікно – вікн...

21. Читайте речення. Доповнюйте їх словами, які ви знаєте.

1. Це фото. Тут тато, мама ...
2. Тут клас. Там студент, ...
3. Це сумка. Там булка, ...
4. Це стіл. Тут лампа, ...

▣ Зверніть увагу:

і = та
Іван <u>і</u> Тарас.
Оле <u>н</u> а <u>та</u> Ок <u>с</u> ана.
Т <u>а</u> то <u>і</u> / <u>та</u> ма <u>т</u> и.

22. Читайте речення. Пишіть їх. Покажіть, що предметів більше одного.

Зразок: Тут клас. Тут класи.

Тут клас. Там студент і студентка. Там сумка та папка. Там лампа та ваза. Там слово і буква. Це текст і вправа. Це завод і парк. Тут брат і сестра.

23. Доберіть до кожної групи слів відповідне слово з правого стовпчика.

Ма́ти, та́то, ...	удо́ма
Дека́н, студе́нт, ...	молоко́
Ка́ва, ма́сло, ...	студе́нтка
Зву́к, бу́ква, ...	син
Тут, там, ...	сло́во

24. Говоріть.

а) Зразок: *Хто це? – Це Га́нна.*

...? – Це ма́ма. ...? – Це та́то. ...? – Це син.
 ...? – Це бра́т. ...? – Це Анто́н. ...? – Це Ві́ра.

б) Зразок: *Це лі́кар? – Так, це лі́кар.*

...? – Так, це Макси́м. ...? – Так, це дека́н.
 ...? – Так, це сестра́. ...? – Так, це бра́т.

Лексика першого уроку

1. Ма́ма, ма́ти, та́то, дити́на, син, ону́к, ону́ка.
2. Зву́к, бу́ква, склад, сло́во, зразо́к, текст, те́ма, впра́ва, папі́р.
3. Студе́нт, студе́нтка, секретар, секретарка, дека́н, деканат.
4. Клас, уро́к, гру́па, па́пка, ла́мпа, ва́за, вода́, да́та, фо́то.
5. Лі́кар, лі́карка, економі́ст, програмі́ст.
6. Су́мка, бу́лка, ма́сло, молоко́, ка́ва, вода́.
7. Буди́нок, завод, сад, парк, доро́га.
8. Тут, там, удо́ма, це, ма́ло, бага́то, небага́то.
9. Один, два, три.

УРОК 2

1. Слушайте, повторюйте, пишть.

	Й й	Я я	Є є	Ю ю	Ї ї
Букви	Й	Я	Є	Ю	Ї
Звуки	[й]	[йа]	[йе]	[йу]	[йї]
	Йосип мій твій	яблуко моя твоя	Єва моє твоє	юнак Юрко маю	їду Київ мої

2. Читайте:

йо, я, ю; Йосип, йогурт, його; край, буй;
мій – моя – моє – мої;
твій – твоя – твоє – твої;
дай, край, басейн, музей;
я, яйце, як, який, Яна, Рая, Зоя, Марія, Надія;
юнак, юний, Юрко, Юля;
Єва, Євген, є, моє, твоє;
їсти, їм, їхати, мої, твої, Україна, країна;
я і ти, він і вона, ми і ви.

◆ Запам'ятайте:

голосний ≠ приголосний

3. Читайте.

- Звук [л] – це приголосний. Звук [а] – це голосний.
Звук [к] – це приголосний. Звук [у] – це голосний.
Звук [р] – це приголосний. Звук [е] – це голосний.
- [і] – це голосний? – Так, це голосний.
[й] – це приголосний? – Так, це приголосний.
[о] – це голосний? – Так, це голосний.
[б] – це приголосний? – Так, це приголосний.
- [а] – це голосний звук. [з] – це приголосний звук.
[а] – це голосний. [з] – це приголосний.

■ Зверніть увагу:

і = та, й

Дени́с *та/і* Юрко́.

Оксана́ *та/і* Євге́н. Андрі́йко *й/та* Оле́на.

Яри́на *та/й* Іван. Це тато́ *й/та/і* ма́ма.

Яна́ *та/і* Йо́сип – брат *та/і* се́стра.

4. Пишіть слова в таблицю.

<i>Він</i>	<i>Вона́</i>	<i>Воно́</i>
-о, -й	-а	-о/-е

Сік, звук, сло́во, край, басе́йн, музе́й, місто, фо́то, авто́бус, парк, по́друга, ма́сло, гру́па, сті́л, ді́д, сад, ва́за, ма́ти, мо́локо, му́зика, ка́рта, трамвай, буди́нок, да́та, си́р, кра́їна, ла́мпа, буква, склад, яйце́, су́мка, вода́, лі́кар, юна́к, клуб, ка́ва, бу́лка, папі́р, кни́га, аудито́рія, зразо́к.

5. Читайте. Зверніть увагу на форму множини та місце наголосу.

Брат – брати́, син – сини́, ді́д – діди́, словни́к – словни́ки, а́втор – автори́, па́спорт – паспорти́, виклада́ч – виклада́чі, сестра́ – се́стри, ціна́ – ціни, сторі́нка – сторі́нки, по́милка – помилки́, вікно́ – ві́кна, сло́во – слова́.

друг – друзі́
дитина – діти
ма́ти – ма́тери

6. Слушайте, повторюйте, пишіть.

	Ш ш	Ж ж	Ч ч	Щ щ
Букви	Ша	Же	Че	Ща
Звуки	[ш]	[ж]	[ч]	[шч]

Ш ш Ж ж Ч ч Щ щ

ша–аш, шо–ош, ше–еш, ши–иш;
 ша́фа, ша́пка, шо́стий, шум, зо́шит, наш, ваш;
 жа–аж, жо–ож, жу–уж, же–еж, жи–иж;
 жук, ложка, гуртожиток, книжка, журнал;
 ча–ач, чо–оч, чу–уч, че–еч, чи–ич;
 ча́шка, дочка́, підру́чник, чому́, вчи́ти, час, чай, чий;
 ща–аш, що–ощ, щу–ущ, ще–ещ, щи–ищ;
 щу́ка, що, ща́стя, щеня́, щі́тка, плащ, площа;
 ши–ші, жи–жі, чи–чі, щи–щі, наш, на́ші, ваш, ва́ші;
 жи́ти – жі́нка, ши́ти – на́ші, чи́стий – о́вочі, щі́рий – щі́тка.

7. Слухайте. Зверніть увагу на місце наголосу.

—	—́ —	— —́	—́ — —	— — —́	— — —́
ді́д	ша́фа	обі́д	яблуро	кімната	інститут
де́	ді́ти	ві́кно	вулиця	сні́данок	викладач
сті́л	удо́ма	костю́м	ді́вчина		чолові́к
жу́к	ха́та	дочка́			кабіне́т
ча́й	щі́тка				телефо́н
ча́с	кни́жка				
хлі́б	ча́шка				
ні́ж	Ки́їв				
ли́ст	зо́шит				
	жі́нка				
	ложка́				
	до́шка				

◆ Запам'ятайте:

я	ми
ти	ви
ві́н, вона́, воно́	вони́

▣ Зверніть увагу:

	Ві́н	Во́н	Воно́	Вони́
	брат, батько, олівець, стіл	кімната, сестра	вікно, прізвище	брати, вікна
я	мій	моя	моє	мої
ти	твій	твоя	твоє	твої
	<i>Чий?</i>	<i>Чия?</i>	<i>Чие?</i>	<i>Чії?</i>

8. Читайте. Пишіть.

1. Мій (дім)	Твій (друг)	Чий?
Моя (кімната)	Твоя (подруга)	Чия?
Моє (вікно)	Твоє (фото)	Чие?
Мої (кімнати)	Твої (сестри)	Чії?

Це	мій друг.	Це	твій брат?
	моя подруга.		твоя подруга?
	мій клас.		твій клас?
	моя кімната.		твоя кімната?
	моє фото.		твоє фото?
	мої брати		твої брати?

- Це мій дім. Тут моя кімната. Там мій стіл. Тут зшит, ручка, підручник, олівець. Ось мій стілець.
- Ось суп. Ось стакан. Тут молоко.
Це масло. Ось стакан. Там вода. А ось сік.
Це твій стакан? – Так, це мій стакан.
Там сік? – Так, там сік.
- Ось мій клас. Тут дошка. Тут фраза. Тут буква.
Це буква? – Так, це буква. А це слово? – Так, це слово.
- Це твій дім? – Так, це мій дім.
Чий це дім? – Мій.
Це твоя кімната? – Так, це моя кімната.
Чия це кімната? Твоя? – Так, моя.
Це твоє фото? – Так, це моє фото.

Чи́є це фо́то? – Це мо́є фо́то.
Це тв́й бра́т? – Так, це м́й бра́т.
Чи́й це бра́т? Тв́й? – Так, це м́й бра́т.
Це твоя́ ма́ма? – Так, це моя́ ма́ма.
Чи́я це ма́ма? Твоя́? – Так, моя́.
Це тво́є вікно́? – Так, це мо́є вікно́.
Чи́є це ра́діо? – Це мо́є ра́діо.
Це тво́ї зо́шити? – Так, мо́ї.
Чи́ї це зо́шити? Тво́ї? – Так, це мо́ї зо́шити.

Буква ь (м'який знак)

“ь” – м'який знак позначає:

- 1) м'якість приголосного в кінці слова або перед наступним приголосним: кін^ь, сіл^ь, шіст^ь, стілець^ь;
- 2) м'якість приголосного перед о: сьомий, льон.

9. Читайте.

Стілець, олівець, кінець, пальто, батько, сіль, шість, десять, висить, сидить, стоїть, лежить.

◆ **Запам'ятайте:**

та́то = ба́тько

Апостроф

Після *б, п, в, м, ф, к, р* перед *я, ю, є, ї*: *ім'я́, сім'я́, хлоп'я́, інтерв'ю́, комп'ютер, п'є, б'є, об'єкт.*

10. Слушайте. Відповідайте на питання.

Це акаде́мія. Ось моя́ аудито́рія. Тут виклада́ч і студенти́. Вони мо́ї друзі́. Це моя́ група́.

Тут столи́. Там комп'ю́тери. Ліво́руч вікно́. По́ряд ка́рта та алфаві́т. Право́руч две́рі. Дошка́ пря́мо. Там крейда́.

Питання: Це акаде́мія? Хто тут? Де вікно́? Де ка́рта та алфаві́т? Де две́рі? Де дошка́?

▣ Зверніть увагу:	теж = також
Том – мій друг. Роман – <i>теж/також</i> мій друг.	
Та́то вдо́ма, ма́ти <i>теж/також</i> удо́ма.	
Мій брат інженер. Я <i>теж/також</i> інженер.	

11. Слухайте, повторюйте, читайте.

Хто це?	– Це та́то.
	– Це ма́ти і та́то.
	– Це лі́кар.
	– Це Вади́м.

Що це?	– Це буди́нок.
	– Це ва́за.
	– Це мо́локо.
	– Це кни́жки.

- Хто це? – Це мій викладач.
 Це викладач? – Ні, це студент.
 – Ні, це не викладач, а студент.
 Що це? – Це акаде́мія.
 Це акаде́мія? – Так, це акаде́мія. (Так.)
 – Ні, це не акаде́мія. (Ні.)
 – Ні, це інститут.
 – Ні, це не акаде́мія, а інститут.
 Це твій зо́шит? – Так, це мій зо́шит. Так, мій.
 – Ні, не мій. Я не зна́ю, чий це зо́шит.
 Це тво́я кімна́та? – Так, мо́я.

◆ Запам'ятайте:

Де?
ліво́руч ≠ право́руч
там ≠ тут
по́руч = по́ряд
нави́проти

12. Читайте.

- Тво́я кімна́та ліво́руч? – Ні, мо́я кімна́та право́руч.
 А це тво́є місце? – Ні, не моє. Моє місце ліво́руч.
 Це аудито́рія? – Ні, це декана́т. Аудито́рія по́руч.

Хто це на ф́ото? – Це мій брат, а по́ряд – мої батькі.
 Де зупи́нка? – Зупи́нка лівору́ч.
 Де басе́йн? – Басе́йн правору́ч.
 Де музе́й? – Музе́й навпроти.
 Це твоя́ сестра? – Ні, це моя́ подруга, а сестра́ – по́руч.
 Я програ́міст. А ви? – Я теж програ́міст.
 Мій ба́тько еко́номіст. Я теж еко́номіст А ти? – А я лі́кар.
 Вона́ викладач? – Ні, вона́ інжене́р.

▣ **Зверніть увагу:**

<i>Хто це? (істоти)</i>		
<i>Чоловічий рід (він)</i>	<i>Жіночий рід (вона)</i>	<i>Середній рід (воно)</i>
студе́нт юна́к виклада́ч секретар геро́й китає́ць	студе́нтка дівчина виклада́чка секретарка бабу́ся Ма́рія	дитя́ теля́ кошеня́ ку́рча дівча́ маля́
!! але: дядько́, ба́тько, Микола́, Микита́, суддя́	!! але: ма́ти, па́ні	
<i>Що це? (неістоти)</i>		
сти́д парк сніг музе́й плащ па́лець	кни́жка ручка́ шафа́ родина вулиця́ аудиторі́я	місто́ село́ мо́ре прізви́ще пита́ння завда́ння
	!! але: ніч, річ, любо́в, кров, сі́ль	таксі́, меню́

13. Пишіть слова в таблицю.

<i>Він</i>	<i>Вона</i>	<i>Воно</i>

Зошит, плі́оща, оліве́ць, ру́чка, сі́ль, пальто́, шафа́, дядько́, юна́к, дівчи́на, виклада́ч, аудито́рія, пита́ння, маля́, бабу́ся, чоло́вік, жі́нка, ба́тько, ма́ти, бра́т, дру́г, трамва́й, ні́ж, ні́ч, прізви́ще, впра́ва, завда́ння, геро́й, ща́стя, дочка́, секретар, музе́й, село́, шко́ла, пого́да, краї́на, пале́ць, таксі́, метро́.

14. Говоріть.

Зразок: Чий це словні́к? Це твій словні́к?

Мі́сце, завда́ння, зо́шит, ру́чка, оліве́ць, акаде́мія, гру́па, виклада́ч, краї́на, дочка́, дити́на, маля́, село́, комп'ю́тер.

15. Читайте діалоги.

1)

– Це твоя́ кни́жка?
– Ні, не моя́. Моя́ кни́жка там.

2)

– Чий це зо́шит? Твій?
– Так, мій.
– А де мій зо́шит?
– Я не зна́ю.

3)

– Чи́є це фо́то?
– Моє́.
– Хто тут?
– Тут мо́ї ба́тьки: та́то і ма́ма, мій діду́сь, моя́ бабу́ся і я.

4)

– Як вас зчу́ть?
– Мене́ зчу́ть Ма́ртин. А вас?
– А мене́ Юрко́?
– Ду́же приємно. Ви студе́нт?
– Так, а ви? Я теж студе́нт.

5)

– Добри́день.
– Добри́день. Скажі́ть, будь ла́ска, це декана́т?
– Ні, це аудито́рія?
– А де декана́т?
– Декана́т правору́ч.
– Дякую́.
– На все до́бре.

16. Складіть подібні діалоги. Запитайте своїх товаришів, а) чий (чия, чиє, чий) це журнал, підручник, пальто, шапка, яблуко, викладач, аудиторія, кімната, гуртожиток, друзі;

б) де знаходиться магазин, деканат, зупинка, гуртожиток, басейн, музей, метро, академія.

Лексика другого уроку

1. Зошит, ручка, підручник, книжка, олівець, словник, дошка, крейда; завдання, помилка, питання, відповідь.
2. Учитель, учителька, викладач, викладачка, інженер.
3. Інститут, академія, університет, кабінет, аудиторія, комп'ютер, гуртожиток.
4. Ім'я, сім'я, родина, батько, дядько, тітка, дідусь, бабуся, чоловік, жінка, дочка, дівчинка, хлопчик, маля.
5. Країна, столиця, автобус, тролейбус, трамвай, таксі, метро, квиток, музей, басейн.
6. Чашка, ложка, виделка, ніж, тарілка, чай, хліб, сніданок.
7. Праворуч, ліворуч, прямо, поруч, поряд, навпроти.

Мовленнєві моделі

Як вас звать?

Мене звать... .

Дуже приємно.

Дякую.

Добрідень.

На все добре.

Скажіть, будь ласка...

Я не знаю.

УРОК 3

Сполучення *йо / ьо*

Йо вживається на початку слова або складу: *його́, ра-йо́н, міль-йо́н, буль-йо́н, Йо́сип, Йо́рданія*.

ьо вживається в середині і кінці складу: *льо́н, льо́т-чик, сьо́-мий, сьо́-годні*.

1. Читайте.

Букви	н		л		т	
Звуки	[н]	[н']	[л]	[л']	[т]	[т']
	ни	ні	ли	лі	ти	ті
	на	ня	ла	ля	та	тя
	ну	ню	лу	лю	ту	тю
	не	не	ло	льо	то	тьо
	но	ньо				

2. Слушайте, повторюйте, читайте.

Ні-ня-ню-не-ньо. Ніна, пісня, доню, сіне, сіньо.

Лі-ля-лю-льо. Літо, колядка, люблю, льон.

Ті-тя-тю-тьо. Тіло, тяга, тютюн, тьох.

3. Читайте склади і слова. Звертайте увагу на вимову твердих та м'яких приголосних.

Ди-ді, да-дя, до-дьо, ду-дю;

Си-сі, са-ся, со-сьо, су-сю;

Ци-ці, ца-ця, цо-цьо, цу-цю.

Пий, співа́к, бий, бі́й, бу́ти, бю́ро, пу́сто, пю́ре, вино́, вікно́, ванна́, свято́, да́ти, дя́дко, сад, ся́ду, су́д, сю́ді, ши́ти, ши́сть, жи́ти, жі́нка, цирк, ці́лий, цап, ця́, цу́кор, цю́, ши́рий, ши́тка, кі́лим, кіно́, ва́ги, гі́лка, хист, хі́мія, ри́ба, рік, ра́дий, рядо́к.

Лист – ши́сть, тин – ті́нь, пил – бі́ль, рис – рись, раз – ма́зь, сад – сядь, цей – кіне́ць;

Ба́тько, дя́дько, скі́льки, ті́льки, бу́дьмо, альбо́м, ма́ленькі,
шпи́льки, кі́ньми, ві́зьми.

Діфтонги

Дж, дз в одному складі – це діфтонги:

[дж]: джа́з, дже́м, дже́мпер, джи́нси, дже́рело́, сиджу́,
ходжу́, бю́джет, бджо́ла;

[дз]: дзвони́к, дзві́н, дзе́ркало;

[дз'] дзю́б, дзюдо́.

!! Але: від-жи́в, від-зна́ка.

▣ Зверніть увагу на тверді та м'які приголосні:

Букви	д		т		з		с	
Звуки	[д]	[д']	[т]	[т']	[з]	[з']	[с]	[с']
	ди	ді	ти	ті	зи	зі	си	сі

ди–ді: дим – дім; **ти–ті:** тин – тітка;

зи–зі: зима́ – зірка; **си–сі:** син – сік.

Букви	ц		л		н		р	
Звуки	[ц]	[ц']	[л]	[л']	[н]	[н']	[р]	[р']
	ци	ці	ли	лі	ни	ні	ри	рі

ци–ці: цирк – ціна́; **ли–лі:** літи – літо;

ни–ні: низ – ніс; **ри–рі:** ри́ба – рік;

Міти, мій, біти, бій, піти, пісня, вино́, він, фіа́лка,
факт, кит, кіт, лист, ліні́йка, дах, дядько.

Діфтонг	дз		дзи – дзі, дзу – дзю, дзвоник, дзиґа, дзюдо́, дзьоб.
Звуки	[дз]	[дз']	
	дзи	дзі	

Звуки [б], [п], [в], [м], [ф], [ж], [ч], [ш], [г], [к], [х], [ґ]
не мають парних м'яких, вони можуть тільки

пом'якшуватись перед *і* (зрідка перед іншими голосними, а також при подовженні): *вітер*, *шість*, *пір'я*, *похід*, *бюджет*, *ніччю*, *подру́жжя*.

Букви і звуки (узагальнення)

Голосні	Приголосні								
	дзвінкі		глухі		сонорні				
а – [a]					[в]	[л]	[н]	[м]	[р]
я – [ʲa]/ [йа]	[б]		[п]						
о – [o]	[г]		[х]			[лʲ]	[нʲ]		
у – [y]	[г]		[к]						
ю – [ʲy]/ [йу]	[д]	[дʲ]	[т]	[тʲ]					
е – [e]	[ж]		[ш]						
є – [ʲe]/ [йе]	[з]	[зʲ]	[с]	[сʲ]					
и – [и]	[дз]	[дзʲ]	[ц]	[цʲ]					
і – [i]	[дж]		[ч]						
ї – [йі]	[й]								
			[ф]						
			щ –						
			[шч]						

▣ Зверніть увагу:

він, вона, воно	вони	Закінчення
Він		
брат	брати́	-∅, +-и; -о → -и
батько	батьки́	
учитель	учителі́	-ь → -і
товариш	товариші́	-ж, -ч, -ш, -щ +і
викладач	викладачі́	
музей	музеї́	-й → -і
лікар	лікарі́	
секретар	секретарі́	-р + -и/-і
!! але: касир	касири	

<i>Вона</i>		
книжка кімната	книжки кімнати	-а → -и
вулиця земля	вулиці землі	-я → -і/-ї
площа відповідь	площі відповіді	-(ж, ч, ш, щ)а → -і -ь → -і
аудиторія сім'я	аудиторії сім'ї	-ія → -ії -'я → -'ї
<i>Воно</i>		
слово прізвище	слова прізвища	-о → а -(ч, ш)е → а
море	моря	-е → я
завдання волосся	завдання волосся	-(tt)я → -(tt)я

◆ **Запам'ятайте:**

дитина – діти	мати – матері
друг – друзі	дівчина – дівчата
ім'я – імена	хлоп'я – хлоп'яти

■ **Зверніть увагу:**

стілець – стільці	річ – речі,
олівець – олівці	ніч – ночі
учень – учні	ніж – ножі
день – дні	стіл – столи
будинок – будинки	папір – папери
зразок – зразки	
квиток – квитки	

- Суфікс **-ець** втрачає **-е-**, **-є(ць)** – **й(ці)**:
українець – українка – українці;
китаєць – китаянка – китайці.
- Суфікси **-нин**, **-нк(а)**, **-н(и)**; **-ар**, **-ин(я)**, **-ар(і)** та ін.:
киянин – киянка – кияни;

харків'янин – харків'янка – харків'яни;
 господар – господиня – господарі;
 красень – красуня – красні/красені.

- *Тільки однина:* молоко, сіль, хліб, цукор, м'ясо, залізо, золото, картопля, музика, робота, Київ та ін.
- *Тільки множина:* меблі, двері, окуляри, штани, брюки, штори, ліки, канікули та ін.

4. Утворіть форму множини, якщо це можливо.

Зразок: клас – класи

Звук, сло́во, басе́йн, музе́й, клуб, мі́сто, місце, авто́бус, парк, подру́га, друг, завда́ння, хлі́б, гру́па, товари́ш, ні́ж, сті́л, стіле́ць, де́нь, ні́ч, пло́ща, ву́лиця, столи́ця, ді́д, сад, ва́за, ма́ти, ка́рта, трамва́й, буди́нок, да́та, кра́їна, ла́мпа, бу́ква, скла́д, яйце́, су́мка, лі́кар, учи́тель, ба́тько, юна́к, бу́лка, папі́р, кни́жка, рі́ч, аудито́рія, ло́жка, дити́на, зра́зок, дівчи́на, хлопе́ць, хлоп'я́, сім'я́, впра́ва, по́милка, господа́р, молоко́, пита́ння, ві́дповідь, новина́, но́мер, прізви́ще.

5. Читайте.

Це ка́рта. Це моя́ кра́їна. А це мі́сто Ха́рків. Ось трамва́й.

Ось заво́д. Тут парк. Тут парк? – Так, тут парк.

Це твій буди́нок? – Так, це мій буди́нок.

Це авто́бус? – Так, це авто́бус.

Ось су́мка. Це твоя́ су́мка? – Так, це моя́ су́мка.

Це сад. Тут ма́ти. Тут ба́тько. Тут син.

– Це син? – Так, це син. – Це брат? – Так, це брат.

– Хто це? – Це мій брат. – Хто це? – Це син.

– Хто він? – Він лі́кар. – Він лі́кар? – Так, він лі́кар.

– Хто це? – Це мої́ бітькі́. Хто вони́? – Вони́ викладачі́.

6. Замість крапок пишть слова: а) *мій, моя, моє, мої*;
б) *твій, твоя, твоє, твої*.

Зразок: *Це я. Це ... кімна́та. – Це моя́ кімна́та.*

а) Це я. Це ... місто. Тут інститут. Там ... викладач. Це ...словник, а це ...сумка. Це ... друзі Юрко та Євген.

б) Це ти. Це ... кімна́та. Тут ... стіл. Там ... сніданок. Це ... чашка. Це ... хліб. Це ... ка́ва і молоко́.

■ Зверніть увагу:

	<i>Вің</i>	<i>Воңа</i>	<i>Воңо</i>	<i>Воңи</i>
	брат, батько, оливець, стіл	кімна́та, сестра	вікно, прізвище	брати, вікна
<i>ми</i>	наш	наша	наше	наші
<i>ви</i>	ваш	ваша	ваше	ваші
	<i>Чий?</i>	<i>Чия?</i>	<i>Чие?</i>	<i>Чий?</i>

7. Читайте.

Ми студенти. Це наш клас. Тут на́ша до́шка, на́ше вікно́ і на́ші столи́.

- Це ваш підру́чник? – Так, мій. / Так, наш.
- Це ва́ша кімна́та? – Ні, не моя. / Ні, не наша.
- Це ва́ше фо́то? – Ні, не моє. / Ні, не на́ше.
- Це ва́ші ре́чі? – Так, це мої ре́чі. / Так, це на́ші ре́чі.
- Чий це зо́шит? Ваш? – Так, мій.
- Чия це кни́жка? Ва́ша? – Так, моя.
- Чие́ це місце́? – Це моє́ місце́.
- Чи́ї це ре́чі? – Це на́ші ре́чі.

8. Замість крапок пишть слова: а) *наш, на́ша, на́ше, на́ші*; б) *ваш, ва́ша, ва́ше, ва́ші*.

Зразок: *Це ми. Це ... дім. – Це ми. Це наш дім.*

а) Це ми. Це ... маши́на. Це ... дім. Це ... місто. Це ... ву́лиця. Це ... друзі́.

б) Це ви. Це ... сума. Це ... лист. Це ... книжка. Це ... зошити. Це ... фото.

9. Ставте питання до підкреслених слів.

Зразок: *Це мій підручник. – Чий це підручник?*

а) Це мій дім. Це моя кімната. Це моє вікно. Мої мама і тато вдома.

б) Це наш клас. Там наші зошити і словники. А це ваш клас. Там ваша карта.

в) Це твій олівець. Це наша квартира. Це ваш викладач. Це мій друг. Це моя сестра. Ось твоя кімната. Моє прізвище Петренко.

10. Читайте.

Це наша академія. Тут наш клас. Там мій стіл, мій словник, мої зошити і книжки. Там мій викладач Ганна Петрівна. А це наші студенти Пол, Марк і Антон. Вони мої друзі. А ви теж наш студент? Як ваше ім'я?

11. Говоріть.

Зразок: – *Це твій будинок? – Так, це мій будинок.*

... ? – Так, це мій брат.

... ? – Так, це мій батько.

... ? – Так, це моя мати.

... ? – Так, це моя подруга.

... ? – Так, це моє фото.

... ? – Так, це моє вікно.

... ? – Так, це мій клас.

... ? – Так, це мій автобус.

12. Читайте.

Чай, музей, басейн, трамвай, ймовірно, неймовірно, Йосип, йогурт, майор, майонез, йод, Йордан, його, йому, мільйон, район, знайомий, серйозний.

Мої, твої, чий, їжа, їсти, їхати, країна, Україна, її, їхній.

▣ Зверніть увагу:

	<i>Він</i>	<i>Вона</i>	<i>Вонo</i>	<i>Вони</i>
	брат, друг, оливець, стіл	кімната, сестра	вікно, прізвище	брати, вікна
<i>він</i>	його			
<i>вона</i>	її			
<i>вони</i>	їхній	їхня	їхнє	їхні
	<i>Чий?</i>	<i>Чия?</i>	<i>Чие?</i>	<i>Чий?</i>

13. Читайте.

Це Йосип. Тут його чай, його ложка, його ніж, його чашки.
 Це моя подруга Марійка. Це її зошит, її ручка, її фото, її альбоми.

14. Читайте діалоги.

<p>1) – Чий це сусід?
– Це мій сусід.
– Хто він?
– Він студент.
– Це його словник?
– Так, його.</p>	<p>2) – Чия це сусідка?
– Це моя сусідка.
– Вона студентка?
– Ні, вона програміст.
– Це її комп'ютер?
– Ні, не її. Це мій комп'ютер.</p>
<p>3) – Чия це сестра?
– Це його сестра.
– Вона студентка?
– Ні, її брат студент,
а вона учениця.</p>	<p>4) – Хто це?
– Це наші студенти Самір
та Ахмед.
– Де їхня сестра Ра'я?
– Вона вдома.</p>
<p>5) – Що це?
– Це папка.
– Що тут?
– Тут папір і зошити.
– Це твоя папка?
– Так, моя.</p>	<p>6) – Хто це?
– Це мої друзі Євген та Іван.
– Де їхні підручники?
– Вони там.</p>

15. Доповнюйте речення. Скажіть, чиї речі ви маєте на увазі.

*Зразок: Це мій друг. Це ... машина.
Це мій друг. Це його машина.*

1. Це моя сестра. Це ... сумка.
2. Це Сергій. Це ... олівець.
3. Це мої батьки. Це ... дім.
4. Це мій викладач. Це ... речі.
5. Це мої друзі. Це ... кімната.
6. Це Олена. Це ... книжка.
7. Це Алі і Ахмед. Це ... документи.
8. Це Антон. Це ... зошит.
9. Це мої брати. Це ... іграшки.

16. Запитайте, чиї це речі. Дайте варіанти відповідей.

*Зразок: – Це ваш гаманець?
– Так, мій / – Ні, не мій.
– Чий це гаманець?
– Я не знаю, чий це гаманець.*

1. Це ваш паспорт?	5. Це його прізвище?
2. Це твій словник?	6. Це ваше місце?
3. Це твої гроші?	7. Це наша аудиторія?
4. Це їхні друзі?	8. Це її олівець?

17. Читайте текст і доповнюйте його.

Джон – студент. Це його кімната. Тут його письмовий стіл, ...

А це – університет. Там аудиторії,

Це наша група. Ось наші студенти. Тут їхні книги, ...

А це Дмитро. Ось його словник,

■ Зверніть увагу:

Це *моя* сестра. – У *мене* є сестра.
У *вас* (*тебе*) є сестра? – Так (Так, є).
– Ні (Ні, немає).

18. Запитайте один одного.

Зразок: ти – друг. – У тебе є друг?

Ви – словник; ти – сестра; ти – підручник
«Українська мова»; ви – газета; ти – друзі; ви – зошити; ви
– книжки; ти – гроші; ви – час; ви – квиток; ви – дружина;
ти – діти.

19. Складіть мікродіалоги за зразком.

Зразок: словник.

а) – У тебе є словник?

– Так, є.

– А у мене немає.

б) – У тебе є словник?

– Так, є. А у тебе?

– У мене теж є.

Ручка, олівець, гроші, зошит, підручник.

20. Закінчіть речення. Підкресліть займенники.

1. Це я. – У мене є Ось мій
2. Це ти. – У тебе є Ось твій
3. Це він. – У нього є Ось його
4. Це вона. – У неї є Ось її
5. Це ми. – У нас є Ось наш
6. Це ви. – У вас є Ось ваша
7. Це вони. У них є Ось їхній

21. Заповніть таблицю.

	<i>Хто це?</i>	<i>У кого є?</i>	<i>Що?</i>	<i>Хто?</i>
1.	Це він	У нього є		брат
2.	Це ти	У тебе є	підручник	
3.	Це вона			

4.	Це ми			
5.	Це я			
6.	Це ви			
7.	Це вони			

22. Пишіть замість крапок особові займенники.

Зразок: Це мій друг Анто́н. ... тут.

Це мій друг Анто́н. Він тут.

1. Це Га́нна Іва́нівна. ... наш виклада́ч.
2. Це моя́ сестра́. ... бібліотека́рка.
3. Це Ахме́д. ... наш студе́нт.
4. Це Анто́н і Марі́я. ... брат і сестра́.

23. Пишіть замість крапок присвійні займенники.

Зразок: Це студе́нт. Це ... словни́к.

Це студе́нт. Це його словни́к.

1. Я Ма́рта. Це ... журна́л і ... газе́та. 2. Ось Іва́н Іва́нович і Марі́я Миха́йлівна. Ось ... кварта́ра, ... авто́. А це ... діти. 3. Познайомте́сь, це Джо́н, а це ... дружи́на Ле́слі. А там ... син Ма́кс. 4. Ми студе́нти. Ось ... клас, там ... ре́чі. 5. Це Оле́на. Тут ... місце́. 6. Ба́тько вдо́ма. Це ... пальто́ і ... капелю́х. 7. Ти наш нови́й студе́нт? Це ... підру́чник і ... ру́чка? 8. Це ... друзі? – Так,

24. Читайте полілоги.

1)

- Добри́день. Мо́жна познайомі́тися? Мене́ звать Анто́н. А вас?
- Мене́ звать Марі́йка.
- Ду́же прие́мно. Ви еконо́міст?
- Ні, я інжене́р. А ви?
- Я журналі́ст.

2)

- Познайомтесь! Це мій друг Максим, а це моя мама Ганна Петрівна.
- Дуже приємно, Максим.
- Радий познайомитися, Ганна Петрівна.

3)

- Чия це фотографія?
- Моя.
- Хто тут?
- Це мій друг Роман, а це його мама, Ганна Петрівна.
- Вона красуня. А хто поруч?
- Поруч його бабуся й дідусь.

25. Покажіть фото вашої родини і розкажіть про неї за зразком.

Зразок: Це мій батько. Його звать Іван Петрович. Він лікар. Це моя сестра. Її звать Ганна. Вона студентка.

26. Читайте текст і доповнюйте його необхідними словами, уживайте потрібні займенники.

Це моя сестра Тетяна. А це ... альбом. Тут ... фотографії. Ось Тетяна та ... чоловік Іван. А це ... син Сергій та ... дочка Марійка. Ось і вся родина!

27. Читайте полілоги, замість крапок вживайте потрібні займенники.

1)

- Ти знаєш, хто це?
- Так, знаю. Це ... викладач.
- Як ... звать.
- Марина Іванівна.
- А це хто?

– Точно не знаю. Думаю, це ... декан.

2)

– Знайомтесь, це ... друг. ... звать Марк.

– Дуже приємно, Марк. ... студент?

– Ні, ... програміст. А ...?

– ... студент. У ... є подруга?

– Так, звичайно є.

– Як ... звать?

– ... звать Олена.

– ... подруга теж програміст?

– Ні, ... вчителька.

◆ Запам'ятайте числівники:

1. один	11. одинадцять	(+ -на́дцять)
2. два	12. двана́дцять	
3. три	13. трина́дцять	
4. чоти́ри	14. чотирна́дцять	
5. п'ять	15. п'ятна́дцять	
6. шість	16. шістна́дцять	
7. сім	17. сімна́дцять	
8. ві́сім	18. вісімна́дцять	
9. де́в'ять	19. дев'ятна́дцять	

Деся́тки

10. де́сять

20. два́дцять

30. три́дцять

40. со́рок

50. п'ятдеся́т

60. шістдеся́т

70. сімдеся́т

80. вісімдеся́т

90. дев'яно́сто

Со́тні

100. сто

200. дві́сті

300. три́ста

400. чоти́риста

500. п'я́тсот

600. ші́тсот

700. сі́мсот

800. ві́сімсот

900. дев'я́тсот

28. Читайте текст. Перекажіть.

Це місто Харків. Ось центр. А це наша станція метро «Архітектора Бекетова». Тут вулиця Революції, будинок № 16 (номер шістнадцять). Тут наш підготовчий факультет.

■ Зверніть увагу:

– <i>Скільки</i> коштує підручник? – <i>30 гривень</i> . (Підручник коштує <i>30 гривень</i>).
--

1 (одну) гривню / копійку 2 (дві), 3, 4 гривні / копійки 5 – 20 гривень / копійок

29. Читайте.

Це кіоск. Ось ручка, а це олівець. Ручка коштує 5 гривень. – А скільки коштує олівець? – Олівець коштує 2 (дві) гривні.

30. Складіть питання й відповіді, вживайте інформацію в дужках. Пишіть мікродіалоги у зошит.

Чай (4.10), кава (5.10), ковбаса (25.00), йогурт (3.10), хліб (4.70), журнал «Наталі» (15.00), газета «Голос» (2.00), телепрограма (0.50), квиток (2.60).

◆ Запам'ятайте:

<i>Дай(те)</i> , будь ласка, книгу і журнал. <i>Покажи́ (покажіть)</i> , будь ласка, ваш паспорт. <i>Візьмі́ (візьміть)</i> , будь ласка, ваш зошит. <i>Дивись (дивіться)</i> , це мої батьки.

31. Читайте діалоги, зверніть увагу на інтонацію. Складіть власні діалоги.

1)

- Добридень. Скажіть, будь ласка, у вас є м'ясо?
- Так, є.
- Скільки коштує один кілограм?
- Двадцять шість гривень.
- Дайте, будь ласка, один кілограм. Скажіть, будь ласка, а молоко у вас є?
- Так, звичайно є.
- Скільки коштує один паке́т?
- Дві гривні.
- А скільки коштує хліб і батон?
- Хліб коштує три гривні 10 копійок, а батон – дві гривні 75 копійок.
- Дякую, ось гроші.
- Ось, візьміть ваше м'ясо, хліб і молоко.
- Дякую.

2)

- Добридень, у вас є українсько-англійський словник?
- Так, є.
- Покажіть, будь ласка, словник.
- Ось, будь ласка, дивіться.
- Скільки він коштує?
- Дев'ятнадцять гривень.
- А зошити у вас є?
- Так, звичайно є.
- Дайте чотири зошити і словник. Скільки це коштує?
- П'ятдесят гривень.
- Ось гроші.
- Візьміть, будь ласка, ваш словник і зошити.
- Дякую.

3)

- Покажіть, будь ласка, ваше домашнє завдання.
- Ось, будь ласка.
- Де вправа № 2?
- Ось вона, дивіться.
- Так, усє правильно. Дуже добре. Візьміть зошит.

– Дякую.

4)

- Покажіть ваш паспорт, будь ласка.
- Ось, візьміть.

32. Складіть мікродіалоги, використовуйте інформацію в дужках. Запишіть їх у зошит.

Словник (17.00), лінійка (1.00), зошит (4.10), папір (8.00), квіткок (40.00).

33. Прочитайте текст. Опишіть ваш клас.

Наша аудиторія

Це наша аудиторія. Прямо дошка. Ліворуч вікно, праворуч двері. Там крейда. Ось стіл. Тут мої книжки і папери. Це мій зошит. Ось мої вправи і завдання. Це текст. А ось студенти і наш викладач.

34. Прочитайте текст. Опишіть вашу кімнату.

Моя кімната

Я іноземний студент. Мене звать Джон. Я англієць. Зараз вечір. Я вдома. Це наш гуртожиток. Ось кімната № 2. Це моя кімната. Праворуч шафа. Там мої речі: мій капелюх, мій костюм, моя сорочка та мої джинси. Мій плащ теж там.

Ось мій стіл. Там мої книжки, зошити, ручки й олівці. Прямо моя полиця. Там книжки й журнали.

Тут ліжко. А ось мій диван і моє крісло. Навпроти телевизор і музичний центр.

Ось моє фото. Там мої батьки. Ось мій тато. Його звать Мартін. Він програміст. А це моя мама. Її звать Ненсі. Вона лікар. А ось мій брат Том і моя сестра Джесіка. Вони школярі.

Зверніть увагу на інтонаційні конструкції

ІК-1	Це мій дiм. Батько вдома. Ось мій брат.	
ІК-3	Це твій дiм? Батько вдома? Це твій брат?	
ІК-2	Хто це? Що тут? Де він?	
ІК-4	А вас? А батько? А ви?	

Лексика третього уроку

1. Лист, альбoм, документ, газeта, журнал, гроші, гривня, копійка, річ, іграшка.
2. Час, ранок, день, вечiр, ніч.
3. Сіль, хлiб, цукор, м'ясо, йогурт.
4. Товариш, красень, красуня, господар, господiня, сусід(ка), журналіст(ка), спортсмен(ка), дiвчa, хлоп'я.
5. Меблi, дверi, диван, крісло, штoри, дзеркало.
6. Окуляри, штани, брjюки, капелюх, сорочка, костюм, джемпер, джинси, шарпeтки.
7. Дзвоник, станція, підготовчий факультeт.

Мовленнєві моделі

Як тебе́ (вас) звать? – Мене́ звать
 У тебе́ (У вас) є? – Так, у мене́ (у нас) є. / Ні́ (нема́є).
 Можна познайо́митися? Познайо́мся! Познайо́мтеся!
 Ра́дій (ра́да, ра́ді) познайо́митися.
 Да́й(те), бу́дь ла́ска! – Візьмі́ (візьмі́ть), бу́дь ла́ска!
 Пока́жи (пока́жіть), бу́дь ла́ска! – Диви́сь (диві́ться)!
 Скiльки коштує ... ?

МОДУЛЬ 2

**Дієслово: Дійсний спосіб. Теперішній час
(недоконаний вид)**

1 дієвідміна

	ЧИТАТИ	НЕСТИ	НАВЧАТИСЯ	<i>закінчення</i>
я	чита-ю	нес-у	навча-ю-сь	-у/-ю
ти	чита-єш	нес-єш	навча-єш-ся[с':а]	-єш/-єш
він	} чита-є	нес-є	навча-єть-ся[ц':а]	-є/-є
вона				
воно				
ми	чита-ємо	нес-ємо	навча-ємо-ся	-ємо/-ємо
ви	чита-єте	нес-єте	навча-єте-ся	-єте/-єте
вони	чита-ють	нес-уть	навча-ють-ся[ц':а]	-ють/-ють
	Читай! Читайте!	Неси! Несіть!	Навчайся! Навчайтеся!	

2 дієвідміна

	ВЧИТИ	СТОЯТИ	ВЧИТИСЯ	<i>закінчення</i>
я	вч-у	сто-ю	вч-у-сь	-у/-ю
ти	вч-иш	сто-їш	вч-иш-ся[с':а]	-иш/-їш
він	} вч-ить	сто-їть	вч-ить-ся[ц':а]	-ить/-їть
вона				
воно				
ми	вч-имо	сто-їмо	вч-имо-ся	-имо/-їмо
ви	вч-ите	сто-їте	вч-ите-ся	-ите/-їте
вони	вч-ать	сто-ять	вч-ать-ся[ц':а]	-ать/-ять
	Вчи! Вчіть!	Стій! Стійте!	Вчися! Вчіть-ся![ц':а]	

■ **Зверніть увагу:**

Що робить студент? – Він читає.
 Що робить студентка? – Вона читає.
 Що ти робиш? – Я читаю.
 Що робити? – читати, дивитися

1. Читайте дієслова. Пишіть та перекладайте їх.

1 дієвідміна: читати, слухати, знати, нести, писати, розуміти, питати, запитувати, працювати, повторювати, розповідати, пояснювати, відповідати, готувати, снідати, обідати, вечеряти, відпочивати, вивчати, перевіряти, грати, виконувати;

2 дієвідміна: робити, вчити, вчитися, висіти, сидіти, лежати, стояти, дивитися, говорити.

2. Замість крапок пишіть особові займенники.

Зразок: ... говорю. – Я говорю.

1. ... читає. 2. ... розумієте. 3. ... пишу. 4. ... слухають. 5. ... снідаємо. 6. ... несучу. 7. ... вчить. 8. ... лежать. 9. ... стоїть. 10. ... знаємо. 11. ... розповідаєш. 12. ... розповідає. 13. ... слухаю. 14. ... висить. 15. ... відповідаємо. 16. ... вивчають. 17. ... вечеряєш.

♦ Запам'ятайте:

а) Чергування у суфіксах (-ува-/-у-, -юва-/-ю-)

	запитувати	готувати	пояснювати	повторювати
я	запиту <u>ю</u>	готу <u>ю</u>	поясню <u>ю</u>	повторю <u>ю</u>
ти	запиту <u>єш</u>	готу <u>єш</u>	поясню <u>єш</u>	повторю <u>єш</u>
він	запиту <u>є</u>	готу <u>є</u>	поясню <u>є</u>	повторю <u>є</u>
вона				
воно	запиту <u>ємо</u>	готу <u>ємо</u>	поясню <u>ємо</u>	повторю <u>ємо</u>
ми	запиту <u>єте</u>	готу <u>єте</u>	поясню <u>єте</u>	повторю <u>єте</u>
ви	запиту <u>ють</u>	готу <u>ють</u>	поясню <u>ють</u>	повторю <u>ють</u>
вони	Запиту <u>й(те)!</u>	Готу <u>й(те)!</u>	Поясню <u>й(те)!</u>	Повторю <u>й(те)!</u>

б) чергування приголосних основи:

	пи <u>с</u> ати (с / ш)	сиді <u>т</u> и (д / дж)
я	пи <u>ш</u> у	сид <u>ж</u> у
ти	пи <u>ш</u> еш	сид <u>ж</u> иш
він, вона, воно	пи <u>ш</u> е	сид <u>ж</u> ить
ми	пи <u>ш</u> емо	сид <u>ж</u> имо
ви	пи <u>ш</u> ете	сид <u>ж</u> ите
вони	пи <u>ш</u> уть	сид <u>ж</u> ять
	Пи <u>ш</u> и! Пи <u>ш</u> іть!	Сид <u>ж</u> и! Сид <u>ж</u> іть!

в) чергування приголосних основи *б/бл н/пл в/вл*

	роб <u>б</u> ити	люб <u>б</u> ити	сп <u>в</u> ати	див <u>в</u> итися
я	роб <u>б</u> лю	люб <u>б</u> лю	сп <u>в</u> лю	див <u>в</u> люся
ти	роб <u>б</u> иш	люб <u>б</u> иш	сп <u>в</u> иш	див <u>в</u> и <u>ш</u> ся [с':а]
він/вона/воно	роб <u>б</u> ить	люб <u>б</u> ить	сп <u>в</u> ить	див <u>в</u> и <u>т</u> ься [ц':а]
ми	роб <u>б</u> имо	люб <u>б</u> имо	сп <u>в</u> имо	див <u>в</u> и <u>м</u> ося
ви	роб <u>б</u> ите	люб <u>б</u> ите	сп <u>в</u> ите	див <u>в</u> и <u>т</u> еся
вони	роб <u>б</u> лять	люб <u>б</u> лять	сп <u>в</u> лять	див <u>в</u> и <u>л</u> я <u>т</u> ься [ц':а]
	Роб <u>б</u> и! Роб <u>б</u> іть!	Люб <u>б</u> и! Люб <u>б</u> іть!	Сп <u>в</u> и! Сп <u>в</u> іть!	Див <u>в</u> и <u>с</u> ь! Див <u>в</u> и <u>т</u> ься! [ц':а]

3. Дієслова у дужках пишть у правильній формі.

1. Я ... (любити) футбол. 2. Він ... (писати) вірш.
3. – Що вони ... (робити)? – Вони ... (спати). 4. – Ти лежиш?
– Ні, я ... (сидіти). 5. Батько ... (працювати). 6. – Що ...
(робити) викладач? – Вона ... (пояснювати) урок. 7. – Що
ви ... (робити)? – Я ... (дивитися) телевізор. А ви? – Ми теж
... (дивитися) телевізор. 8. Я ... (повторювати) слова. 9. Що
ти ... (готувати)?

4. Доповнійте речення, замість крапок уживайте дієслова: *читати, розуміти, писати, слухати, запитувати, нести, вчити, лежати, стояти,*

працювати, розповідати, пояснювати, сидіти, висіти, відповідати.

1. Я ... текст. 2. Ти ... завдання. 3. Він ... лист. 4. Ми ... журнал. 5. Вона ... правило. 6. Ви ... дієслова. 7. Вони ... слова. 8. Де він ...? 9. Де ... книжка? 10. Що ти ...?

▣ **Зверніть увагу:**

Я читаю.	– Що ти робиш?
	– Що ви робите?
Ми читаємо.	– Що ви робите?

5. Читайте речення. Ставте питання за зразком.

Зразок: Студент читає. – 1. Хто читає?

2. Що робить студент?

1. Я пишу слова. 2. Викладач пояснює урок. 3. Тато працює. 4. Друг відпочиває. 5. Подруга розуміє правило. 6. Студенти слухають радіо. 7. Ми несемо речі. 8. Я вчу слова. 9. Мати стоїть. 10. Декан розповідає. 11. Бабуся сидить. 12. Я відповідаю урок. 13. Ви готуєте обід.

6. Ставте питання до підкреслених слів.

1. Я читаю. 2. Вона слухає. 3. Вони відповідають. 4. Ми працюємо. 5. Він сидить. 6. Я запитую. 7. Ми несемо речі. 8. Вони вчать вірш. 9. Вона стоїть.

▣ **Зверніть увагу:**

– Я читаю <i>журнал і газету</i> .
– <i>Що</i> ви читаєте?
– <i>Журнал і газету</i> .

<i>Хто?</i>	<i>Що робить?</i>	<i>Що?</i>
Марат	розуміє	текст – тексти
Олена	слухає	лекці <u>ю</u> – лекції
Студенти	читають	газет <u>у</u> – газети

!! Вона: а → у, я → ю

7. Пишіть закінчення дієслів.

А) 1. Я чита... текст. 2. Ти чита... питання? 3. Він чита... журнал. 4. Вона чита... книжку. 5. Ми чита... фразу. 6. Ви чита... речення? 7. Вони чита... правило.

Б) 1. Ми слуха... радіо. 2. Вона слуха... урок. 3. Я слуха ... фразу. 4. Ти слуха... пісню? 5. Ви слуха... музику? 6. Вони слуха... лекцію.

В) 1. Ми повторю... правило. 2. Він повторю... слова. 3. Ви повторю... дієслова? 4. Я повторю... текст. 5. Вони повторю... граматику. 6. Ти повторю... фрази?

8. Пишіть. Читайте, слідкуйте за інтонацією.

Зразок: Це газета.

– Що ти читаєш? – Я читаю газету.

1. Це текст. 2. Це лист. 3. Це книжка. 4. Це вправа. 5. Це журнал. 6. Це підручники. 7. Це фраза. 8. Це завдання. 9. Це питання. 10. Це речення. 11. Це слова. 12. Це вірш.

9. Пишіть правильно слова в дужках.

А) 1. Я читаю (газета). 2. Ми слухаємо (лекція). 3. Ти повторюєш (питання). 4. Викладач пояснює (граматика). 5. Олена не розуміє (правило). 6. Ти читаєш (текст)? 7. Студент відповідає (урок). 8. Викладач перевіряє (вправа). 9. Ахмед вивчає (фізика). 10. Ми вивчаємо (українська мова). 11. Він готує (кава).

Б) Це наш підготовчий факультет. Тут студенти вивчають (українська мова, математика, фізика, хімія, креслення). Зараз урок. Викладач пояснює (граматика). Студенти слухають (лекція). Вони розуміють (правило). Амін голосно читає (фраза).

10. Замість крапок пишiть займенники.

А) 1. ... читаємо текст. 2. ... читаю журнал. 3. ... читаєш газету? 4. ... читає речення. 5. ... читають фразу. 6. ... читаю правило. 7. ... читаєте питання? 8. ... читає вірш.

Б) 1. ... повторює діалоги. 2. ... працюємо. 3. ... читаю журнал. 4. ... слухаєш музику? 5. ... працюють тут? 6. ... відпочиваєте? 7. ... перевіряє диктант. 8. Що ... робите? 9. Де ... сидить? 10. Що ... несеш? 11. Що ... готує?

11. Читайте.

Квартира № 1

Це квартира № 1. Іван Іванович зараз удома. Його дружина Ганна Петрівна і дочка Олена теж удома. Олена читає книжку.

- А що робить Іван Іванович?
- Іван Іванович теж читає.
- А що читає Іван Іванович?
- Він читає журнал.
- Ганна Петрівна теж читає?
- Ні, вона слухає музику.
- А де їхній син Максим?
- Він гуляє.

◆ Запам'ятайте:

<i>Коли?</i>
вранці, вдень, ввечері, вночі, вчора, позавчора, сьогодні, завтра, післязавтра

12. Читайте.

Що ти робиш вранці? – Вранці я читаю газету.

Що ви робите вдень? – Вдень я відпочиваю.

Що ти робиш ввечері? – Ввечері я гуляю.

Коли ви працюєте? – Я працюю вранці.

Коли ви гуляєте? – Ми гуляємо вдень.

Коли ви пишете вправи? – Я пишу вправи ввечері.

Коли ви відпочиваєте? – Я відпочиваю вночі.

13. Відповідайте на питання.

Зразок: – Що ви робите зараз? (відпочивати)

– Зараз ми відпочиваємо.

1. Що ви робите ввечері? (читати, вечеряти, відпочивати)
2. Що Максим робить ввечері? (гуляти)
3. Що ти робиш зараз? (писати твір)
4. Що ви робите вранці? (снідати, слухати радіо, читати газету)
5. Що Тетяна робить вдень? (спати, обідати, дивитися телевізор)
6. Що робить викладач? (пояснювати урок, перевіряти диктант)
7. Що ти робиш ввечері? (повторювати дієслова, писати вправу, слухати музику)
8. Що студенти роблять зараз? (писати диктант, повторювати дієслова, відповідати урок)
9. Що ви робите тут? (вивчати українську мову)
10. Що вони роблять зараз? (писати твір, читати діалог).

14. За відповідями відновлюйте питання.

1. – ... ?
– Вранці Тетяна працює.
2. – ... ?
– Зараз ми слухаємо музику.
3. – ... ?
– Ввечері Антон гуляє.
4. – ... ?
– Зараз вони снідають.

5. – ... ?
– Вдень я працюю.
6. – ... ?
– Ввечері ми виконуємо домашнє завдання.
7. – ... ?
– Вдень вона вчиться.
8. – ... ?
– Вона лежить.

◆ Запам'ятайте:

<i>Як?</i>
добре ≠ погано
го́лосно ≠ т́ихо
шв́идко ≠ пов́ільно
прав́ильно ≠ неправ́ильно
ува́жно ≠ неува́жно
украї́нською, англ́ійською (мо́вою)

15. Читайте.

1. Він читає <u>шв́идко</u> .	– <u>Як</u> він читає?
2. Викладач читає <u>го́лосно</u> .	– <u>Як</u> читає викладач?
3. Ми пишемо <u>пов́ільно</u> .	– <u>Як</u> ви пишете?
4. Марат <u>добре</u> відповідає.	– <u>Як</u> Марат відповідає?
5. Вони слухають <u>ува́жно</u> .	– <u>Як</u> вони слухають?
6. Він <u>погано</u> розуміє урок.	– <u>Як</u> він розуміє урок?
7. Він говорить <u>т́ихо</u> .	– <u>Як</u> він говорить?
8. Антон говорить <u>украї́нською</u> .	– <u>Як</u> Антон говорить?

16. Відповідайте на питання.

1. Як ви читаете? 2. Як він обідає? 3. Як студенти відповідають? 4. Як викладач пояснює урок? 5. Як Тетяна знає урок? 6. Як сестра працює? 7. Як Антон пише диктант? 8. Як ти працюєш? 9. Як ви розумієте урок? 10. Як студент слухає урок?

■ Зверніть увагу:

Прислівник – як? де? коли?

Як він відповідає? – Він відповідає добре.

Де він сидить? – Він сидить навпроти.

Коли він снідає? – Він снідає вранці.

17. Читайте фрази. Відповідайте на питання.

1. Ганна читає гóлосно, а Джон тíхо. Як читає Джон?
А Ганна?

2. Стіл стоїть лівóруч, а шафа – правóруч. Де стоїть стіл? А шафа?

3. Ненсі слóхає ува́жно, а Хасан неувáжно. Як слóхає Ненсі? А Хасан?

4. Я снідаю вранці, а обідаю вдень. Коли ти снідаєш?
А обідаєш?

18. Читайте діалог. Побудуйте подібний діалог.

- Як ви розмовляєте?
- Ми розмовляємо українською.
- Як розмовляє Леслі?
- Леслі розмовляє англійською.
- Ви розмовляєте українською добре?
- Так, ми розмовляємо українською добре.
- Як розмовляє Хасан?
- Хасан розмовляє арабською.
- Як розмовляє викладач?
- Викладач розмовляє українською.
- Як читає Джон?
- Джон читає повільно.
- Як читає Ганна?
- Ганна читає швидко.

19. Ставте питання до підкреслених слів.

1. Я читаю голосно. 2. Студент слухає неуважно.
 3. Шафа стоїть праворуч. 4. Карта висить ліворуч.
 5. Викладач пояснює українською. 6. Студенти пишуть добре.
 7. Вона відпочиває вдень. 8. Ввечері студенти роблять домашнє завдання. 9. Ганна говорить дуже швидко.
 10. Ми читаємо повільно.

20. Відповідайте на питання.

А) 1. Ви добре пишете диктанти? 2. Ви добре знаєте українську мову? 3. Ви говорите швидко? 4. Ви уважно слухаєте? 4. Ви правильно відповідаєте? 5. Ви снідаєте ввечері? 6. Ви працюєте вночі? 7. Ви погано розумієте правило? 8. Дошка висить праворуч? 9. Мати стоїть поруч?

Б) 1. Що слухають студенти? (лекція, радіо, музика, пісня) 2. Що ви дивитесь? (фільм, концерт, новини, програма, таблиця) 3. Що читає Том? (книга, газета, журнал, вірш, лист, речення) ? 4. Що ви вивчаєте? (фізика, математика, англійська мова) 5. Що вивчає ваш друг (біологія, хімія, українська мова) 6. Що ви пишете? (твір, лист, вправа, фраза, дієслова).

21. Вибирайте потрібний сполучник – *i, й, та*.

Фізика ... хімія; Греція ... Єгипет; Київ ... Харків; хліб ... батон; кава ... молоко; її ... його; він ... вона; студент ... студентка; дівчина ... юнак; брат ... сестра; швидко ... голосно; читаю ... пишу; читаєш ... пишеш.

● Порівняйте:

<i>i, й, та, теж, та́кож</i>	<i>а, але́</i>
Брат <i>i</i> сестра розмовляють. Том снідає <i>та</i> слухає радіо.	Брат читає, <i>а</i> сестра пише. Вранці Том снідає, <i>а</i> потім слухає радіо.

Він читає голосно й уважно. Я читаю і розумію завдання.	Він читає повільно, але правильно. Я читаю, але не розумію завдання.
Я розумію правило, Антон теж розуміє. Антон читає добре, Ганна також читає добре. Шафа стоїть ліворуч, ліжка теж стоїть ліворуч.	Я розумію правило, а Антон не розуміє. Антон читає добре, а Ганна погано. Шафа стоїть ліворуч, а стіл стоїть праворуч.

22. Пишіть речення, вживайте потрібні сполучники.

1. Студент ... студентка сидять тут. 2. Викладач пояснює, ... студент уважно слухає. 3. Словник лежить, ... карта висить. 4. Марта ... Ірина гуляють. 5. Брат ... сестра відпочивають. 6. Бабуся сидить ... слухає новини. 7. Дідусь сидить, ... дівчинка стоїть. 8. Метро праворуч, ... кафе ліворуч. 9. Ми слухаємо уважно ... розуміємо нову тему. 10. Ми слухаємо уважно, ... не розуміємо тему.

23. Доповнюйте речення за зразком.

Зразок: Шафа стоїть праворуч, а стіл

– Шафа стоїть праворуч, а стіл ліворуч.

1. Картина висить тут, а карта 2. Викладач пояснює, а студенти... . 3. Декан запитує, а студент 4. Стіл стоїть, а полиця 5. Я читаю швидко, а друг 6. Вранці я снідаю, а вдень

24. Читайте речення. Ставте потрібні сполучники *і, й, та, теж, також, а, але*.

1. Студенти ... викладач працюють тут. 2. Комп'ютер ... принтер стоять ліворуч. 3. Студенти слухають ... пишуть. 4. Мати запитує, ... син відповідає. 5. Я читаю ... розумію.

6. Шафа праворуч, ... карта ліворуч. 7. Тут лежить ручка, ... там лежить зошит. 8. Викладач пояснює правило, ... студенти уважно слухають. 9. Я пишу диктант повільно, ... правильно. 10. Антон читає голосно ... швидко. 12. Тетяна розуміє текст, ми ... добре розуміємо текст.

25. Читайте текст. Складіть до нього питання.

Ось наша аудиторія. Тут працює наша група. Зараз урок. Викладач пояснює завдання. Він пояснює повільно й голосно. Студенти уважно слухають, але не розуміють завдання. Викладач пояснює ще один раз. Студенти слухають, а потім вони пишуть. Тепер студенти добре розуміють завдання.

26. Дієслово в дужках пишеть у правильній формі.

Зразок: Студенти ... (писати) диктант.

Студенти пишуть диктант.

1. Я добре ... (розуміти) урок. 2. Він завжди ... (снідати) рано вранці. 3. Ввечері ми ... (слухати) музику. 4. Ти добре ... (знати) дієслова? 5. Студенти ... (вивчати) українську мову. 6. Ви ... (писати) лист? 7. Ганна й Антон ... (гуляти) ввечері. 8. Ви ... (працювати) вдень?. 9. Студенти ... (відпочивати) ввечері. 10. Зараз ми ... (розмовляти). 11. Коли ти ... (обідати)? 12. Викладач ... (перевіряти) диктант.

27. Вибирайте потрібне дієслово і пишеть його у правильній формі: *читати, слухати, повторювати, вивчати, писати, знати, пояснювати, працювати, робити, розуміти, гуляти, відпочивати, нести, стояти, лежати, сидіти, снідати, обідати, вечеряти.*

1. Ввечері я ... домашнє завдання, ... листи, ... газети й журнали, ... музику. А що ви ... ввечері?
2. Вранці ми ..., вдень ..., а ввечері
3. Викладач повільно ... диктант, а студенти
4. Викладач ... граматику, а студенти уважно
5. Сьогодні ти добре ... урок. Ганна теж добре ... слова і текст. А Марія ... урок погано.
6. Зараз урок. Що ви ...? Ми ... текст. Потім викладач ..., а ми
7. Ось кафе. Зараз перерва. Студенти Викладач теж
8. Що ти ...? – Я ... книжку. А ти? – Я ... газету й журнал.

28. Складайте речення за зразком. Пишіть їх.

А) Зразок: Телевізор.

– Він дивиться телевізор.

– Що він дивиться?

1. Фільм. 2. Футбол. 3. Новини. 4. Книжка. 6. Журнал.
7. Фотографія. 7. Газети. 8. Таблиця.

Б) Зразок: Марія, говорить, англійською.

Марія говорить англійською.

1. Вони, говорити, арабською. 2. Ми, читати, французькою. 3. Я, не, розмовляти, російською. 4. Ви, розовляти, перською. 5. Галина, говорити, українською.

29. Складайте діалоги за зразком, використовуйте слова *добре, погано, непогано, трохи, правильно, неправільно, швидко, повільно.*

Зразок: Ви, говорити, англійською, арабською.

– Скажіть, будь ласка, ви говорите арабською?

– Ні, не говорю.

- А англійською?
- Говорю, але погано.

1. Ти, читати, арабською, українською. 2. Джон, писати, англійською, російською. 3. Він, говорити, французькою, німецькою. 4. Сестра, писати, перською, арабською. 5. Жанна, читати, китайською, українською.

Прикметник

Який це будинок? – Це **новий** будинок.

Яка це книжка? – Це **цікава** книжка.

Яке це яблуко? – Це **смачне** яблуко.

Які це студенти? – Це **іноземні** студенти.

Який?	Яка?	Яке?	Які?
новий дім	нова книжка	нове пальто	нові класи
молодий лікар	молода актриса	молоде дерево	молоді люди
цікавий фільм	цікава книжка	цікаве оповідання	цікаві фільми
синій плащ	синя ручка	синє пальто	сині зошити
-ий / -ій	-а / -я	-е / -є	-і

◆ Запам'ятайте:

новий ≠ старий	великий ≠ маленький
молодий ≠ старий	теплий ≠ холодний
молодший ≠ старший	світлий ≠ темний
хороший ≠ поганий	

▣ Зверніть увагу:

гарний = вродливий = красивий
гарний/ вродливий/ красивий хлопець, гарна/вродлива /красива дівчина, але гарний/ красивий будинок (вродливий – тільки особа)
гарний = чудовий
чудовий/гарний вечір, чудова/гарна погода

добрий = хороший	
добра/хороша	відповідь, добра/хороша книжка, добра/хороша людина

30. Читайте.

Який це клас? – Це **великий** клас.

Яка це кімната? – Це **тепла** кімната.

Яке це пальто? – Це **нове** пальто.

Які це аудиторії? – Це **світлі** аудиторії.

Ваш клас **великий**? – Ні, наш клас **маленький**.

Ваша кімната **світла**? – Так, моя кімната **світла**.

Ваше пальто **тепле**? – Так, моє пальто **тепле**.

Ваші книжки **нові**? – Так, наші книжки **нові**.

Сьогодні **теплий** день? – Ні, сьогодні **холодний** день.

Це **хороша** музика? – Так, це **хороша** музика.

Це **нове** завдання? – Ні, це **старе** завдання.

Це **старі** дерева? – Ні, це **молоді** дерева.

■ **Зверніть увагу на утворення порядкових числівників**

Скільки?	Який поверх? Котрий?	Яка сторінка? Котра?	Яке число? Котре?
один (одна, одне, одні)	перший (поверх)	перша (сторінка)	перше (число)
два (дві)	другий	друга	друге
три	третій	третья	третє
чотири	четвертий	четверта	четверте
п'ять	п'ятий	п'ята	п'яте
шість	шостий	шоста	шосте
сім	сьомий	сьома	сьоме
вісім	восьмий	восьма	восьме
дев'ять	дев'ятий	дев'ята	дев'яте
десять	десятий	десята	десяте
одинадцять	одинадцятий	одинадцята	одинадцять
...
	-ий/-ій	-а/-я	-е/-є

31. Замість крапок пишiть прикметники.

1. *Новий* (-а́, -е́, -і́): ... уро́к, ... полі́ця, ... завда́ння, ... ву́лиці.
2. *Старий* (-а́, -е́, -і́): ... словні́к, ... ру́чка, ... пальто́, ... дру́зі.
3. *Теплий* (-а, -е, -і): ... гурто́житок, ... кімна́та, ... пальто́, ... ре́чі.
4. *Холодний* (-а, -е, -і): ... ра́нок, ... молоко́, ... пого́да, ... но́чі.
5. *Світлий* (-а, -е, -і): ... клас, ... буди́нки, ... сороч́ка, ... воло́ся.
6. *Великий* (-а, -е, -і): ... вікно́, ... краї́на, ... конве́рт, ... мі́ста.
7. *Маленький* (-а, -е, -і): ... чашкі́, ... впра́ва, ... ре́чення, ... хлопчи́к.
8. *Хороший* (-а, -е, -і): ... відпові́дь, ... друг, ... ді́ти, ... ра́діо.
9. *П'ятий* (-а, -е): ... впра́ва, ... по́верх, ... число́.
10. *Другий* (-а, -е): ... завда́ння, ... гурто́житок, ... сторі́нка.

◆ Запам'ятайте:

білий, чорний, сірий, червоний, жовтий, зелений, синій, блакитний, рожевий, коричневий
--

32. Доберіть прикметники до цих іменників.

А) Оліве́ць, уро́к, виклада́ч, студе́нт, клас, друг, зо́шит, сті́л, журна́л, лист.

Б) Маши́на, по́друга, впра́ва, ву́лиця, ла́мпа, пого́да, сім'я́, дитина.

В) Пальто́, молоко́, дзе́ркало, дере́во, крі́сло, вікно́, завда́ння, воло́ся, ра́діо, мі́сто, дівча́.

Г) Буди́нки, ву́лиці, олівці́, газе́ти, студе́нти, сороч́ки, сті́льці, дveré, джи́нси.

Д) Пло́ща, міста́, ре́чення, секрета́р, му́зика, дру́зі, кімна́та, студенти́, хлоп'я́.

33. Доберіть іменники до цих прикметників і числівників.

Чудо́вий (-а, -е, -і) , вели́кий (-а, -е, -і) , нові́й (-а́, -е́, -і́) , га́рний (-а, -е, -і) , бі́лий (-а, -е, -і) , мо́лодший (-а, -е, -і) , те́плий (-а, -е, -і) , вродли́вий (-а, -е, -і) , пе́рший (-а, -е, -і) , сьо́мий (-а, -е, -і)

34. За відповідями відтворюйте питання.

1. ... ?
– Ввечері ми гуляємо.
2. ... ?
– Студент відповідає голосно і правильно.
3. ... ?
– Ми працюємо вдень.
4. ... ?
– Це мої речі.
5. ... ?
– Він пише лист.
6. ... ?
– Наша аудиторія світла.
7. ... ?
– Це перший поверх.
8. ... ?
– Він повторює старий урок.
9. ... ?
– Вони вивчають українську мову.
10. ... ?
– Тут лежить їхнє фото.

• Порівняйте прислівник і прикметник:

<i>Прикметник</i>	<i>Прислівник</i>
<i>Який? Яка? Яке? Які? + іменник</i>	<i>Як? + дієслово</i>
Це <u>гарний</u> студент.	Він <u>гарно</u> читає.
Це <u>гарна</u> дівчина.	Вона <u>гарно</u> співає.
Це <u>гарні</u> студенти.	Вони <u>гарно</u> пишуть.
Це <u>цікаве</u> оповідання.	Він <u>цікаво</u> розповідає.
Це <u>швидкий</u> поїзд.	Він <u>говорить</u> швидко.
Я знаю <u>українську</u> мову.	Я <u>говорю</u> українською.
Наш <u>клас</u> завжди <u>чистий</u> .	Тут завжди <u>чисто</u> .

35. Замість крапок пишть прикметник у правильній формі або прислівник.

*Зразок: Він ... студент. Він ... читає. (добрий, добре)
Він добрий студент. Він добре читає.*

1. Ми ще ... говоримо українською. Він завжди відповідає Він ... студент. (поганий/погано)

2. Ганна говорить У неї ... голос. (тихий/тихо)

3. Я дивлюся ... фільм. Сіменон пише дуже (цікавий/цікаво)

4. Він відповідає Його відповідь (правильний/правильно)

5. Марина ... співає. Сьогодні ... погода. (чудовий/чудово)

6. Моє ліжко Тут ... спати і лежати. (зручний/зручно)

5. Це дуже ... літак. Я пишу (швидкий/швидко)

5. Я знаю ... мову. Ми розмовляємо (український/українською)

6. Наша аудиторія завжди Ось наша аудиторія, тут завжди (чистий/чисто).

▣ **Зверніть увагу: Вказівний займенник *цей, ця, це, ці***

<i>Цей</i> студент добре розмовляє українською.	<i>Який</i> студент? – <i>Цей</i> .
<i>Ця</i> студентка добре розмовляє українською.	<i>Яка</i> студентка? – <i>Ця</i> .
<i>Ці</i> студенти добре розмовляють українською.	<i>Які</i> студенти? – <i>Ці</i> .
<i>Цей</i> стіл стоїть ліворуч.	<i>Який</i> стіл? – <i>Цей</i> .
<i>Ця</i> полиця висить ліворуч.	<i>Яка</i> полиця? – <i>Ця</i> .
<i>Це</i> фото лежить тут.	<i>Яке</i> фото? – <i>Це</i> .
<i>Ці</i> речі лежать там.	<i>Які</i> речі? – <i>Ці</i> .

36. Відповідайте на питання за зразком.

Зразок: – Ти дивишся цей альбом?

– Так, я дивлюся цей альбом.

1. Ви читаєте цей журнал? 2. Ця студентка знає українську мову? 3. Ви читаєте ці газети? 4. Цей студент вивчає українську мову? 5. Ці студенти снідають? 6. Ви розумієте цей текст? 7. Ця дівчина добре говорить українською? 8. Ця книжка лежить тут? 9. Він любить цю дівчину?

37. Замість крапок пишіть займенники *цей, ця, це, ці*.

Зразок: ... книжка лежить там. – Ця книжка лежить там.

1. Я читаю ... книжки. 2. ... студентка вивчає математику. 3. Я пишу ... диктант. 4. Ти знаєш ... дієслова? 5. Дайте, будь ласка, ... пальто. 6. Покажіть, будь ласка, ... светр. 7. Де вчиться ... дівчина? 8. Де знаходиться ... село? 9. Де лежать ... речі? 10. – Хто ...? – ... мій брат. 11. Де вчаться ... студенти?

Текст

Наш факультет

1. Зверніть увагу на синоніми та антоніми.

буква = літера	довгий ≠ короткий
вузький = неширокий	широкий ≠ вузький
маленький = невеликий	високий ≠ низький
низький = невисокий	чистий ≠ брудний

2. Читайте та пишiть новi прикметники. Утворiть словосполучення *прикметник + iменник*.

Зразок: довгий коридор, довга дорога, довге волосся, довгий день, довга спiдниця.

Брудний, вузький, географiчний, довгий, зручний, iноземний, короткий, пiдготовчий, чистий, широкий.

3. Читайте та пишiть новi iменники. Складiть з ними речення.

Академія, інспектор, їдальня, кафедра, лаборант, оголошення, перерва, розклад, факультет.

4. Читайте речення. Спробуйте зрозуміти з контексту значення нового дієслова *знаходиться* (*знаходжусь, знаходишся, ... знаходяться*).

1. Ось перший поверх, тут *знаходиться* наш факультет.
 2. Ось станція метро «Ботанічний сад». Тут *знаходиться* наш гуртожиток.
 3. Це вулиця Революції, тут *знаходиться* наша академія.
 4. Скажіть, будь ласка, де *знаходиться* деканат?
 5. Ось бібліотека, а навпроти *знаходяться* комп'ютерні класи.

5. а) Прочитайте речення. Зверніть увагу на виділені прийменникові сполучення.

1. Зараз урок, ми працюємо. *Після уроку* ми відпочиваємо.
 2. Що ти робиш *після уроку*? – *Після уроку* я

обідаю. 3. Що ти робиш *після обіду*? – *Після обіду* я сплю або читаю. 4. Зараз перерва. *Після перерви* ми знову працюємо. А що ви робите *після перерви*? – *Після перерви* ми пишемо диктант.

б) Складіть власні речення з цими применниковими сполученнями.

▣ **Зверніть увагу:**

<i>Хто це?</i>	<i>Чий це стіл? Чия це книжка? Чії це речі?</i>
Це викладач <u>о</u> .	Це стіл викладач <u>а</u> . Це його стіл.
Це Ахмед <u>о</u> .	Це книжка Ахмед <u>а</u> . Це його книжка.
Це Ганна <u>а</u> .	Це речі Ганн <u>и</u> . Це її речі.

● **Порівняйте:**

<i>Яка це карта?</i>	
Це <u>географічна</u> карта.	Це карта <u>України</u> .

6. Читайте текст. Підкреслюйте у ньому нові слова.

Наш факультет

Я іноземний студент. Мене звать Імад. Це наша академія. Я тут навчаюсь. Ось другий поверх. Тут знаходиться деканат. Там працюють декан, його секретар та інспектори.

Ось третій поверх, тут знаходиться наша їдальня. Вона велика і зручна. Тут завжди тепло, затишно і чисто. Тут ми відпочиваємо після уроку і обідаємо.

А ось четвертий поверх. Тут довгий, але вузький коридор. Тут знаходиться наш підготовчий факультет. Праворуч та ліворуч класи. Тут працюють іноземні студенти і викладачі. Поруч кафедра, там стоїть комп'ютер, столи і висока шафа. Ось лежать книжки, словники, зошити. Тут працюють лаборант та викладачі. Навпроти висить розклад і оголошення.

А ось аудиторія № 405. Ця аудиторія невелика, але

світла, тепла та чиста. Це наша аудиторія. Праворуч велике вікно. Прямо висить дошка, поруч – українська абетка і географічна карта. Це карта України.

А ось стоять нові столи. Там лежать книжки, зошити, ручки, олівці, словники. Тут мій стіл. Поряд стоять зручні стільці. Тут сиджу я і мій друг Ахмед. А тут стіл викладача. Там лежать книжка, зошити, журнал. Ліворуч стоїть велика шафа. Там лежать підручники і словники.

Зараз урок. Студенти і викладач працюють. Викладач голосно пояснює нову граматику. Студенти уважно слухають. Вони пишуть літери, слова, фрази, читають нові діалоги та нові тексти. Потім викладач запитує, а студенти відповідають. Ми слухаємо уважно і відповідаємо швидко. Я добре розумію питання. Ахмед теж все розуміє добре. Ми відповідаємо правильно та голосно. Потім студенти пишуть диктант. Вони пишуть диктант українською. Викладач читає диктант повільно і голосно, а студенти пишуть уважно.

7. Відповідайте на питання за текстом.

1. Це академія? 2. Ось другий поверх. Що тут знаходиться? 3. Хто там працює? 4. Ось третій поверх. Що тут знаходиться? 5. Що студенти роблять у їдальні? 6. Ось четвертий поверх. Що тут знаходиться? 7. Які студенти тут працюють? 8. Який тут коридор? 9. Де висить розклад і оголошення? 10. Ось аудиторія. Яка вона? 11. Де вікно? 12. Де дошка і абетка? 13. Ось столи. Що там лежить? 14. Тут стіл викладача. Що там лежить? 15. Де висить географічна карта? 16. Що пояснює викладач? 17. Як пояснює викладач? 18. Як слухають студенти? 19. А як вони відповідають? 20. Як Імад розуміє питання? А як розуміє Ахмед? 21. Що потім роблять студенти? 22. Як викладач читає диктант? 23. А як пишуть студенти?

8. Доповнюйте речення за текстом.

Це наша Ось другий Тут знаходиться Там працює

Ось третій , тут наша Вона Тут завжди Тут ми

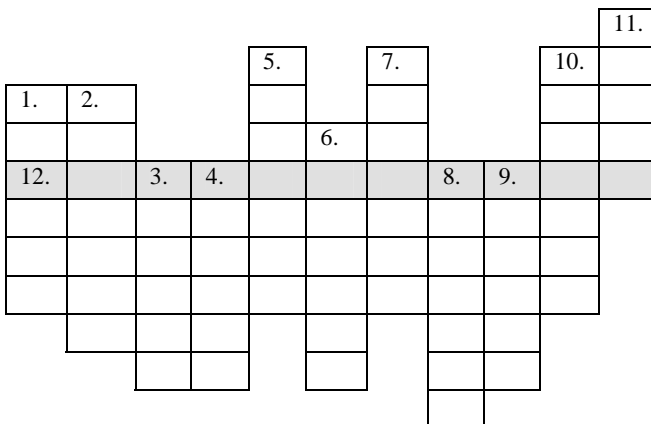
А ось четвертий Тут Праворуч та ліворуч Тут працюють Поруч , там стоїть Ось лежать Навпроти висить

А ось наша Вона невелика, але Праворуч Прямо , а поруч

Зараз урок. Студенти і викладач

* 9. а) Пишіть антоніми по вертикалі.

1. Холодний ≠ ...	5. Старий ≠ ...	9. Брудний ≠ ...
2. Темний ≠ ...	6. Молодший ≠ ...	10. Маленький ≠ ...
3. Короткий ≠ ...	7. Вузкий ≠ ...	11. Старий ≠ ...
4. Поганий ≠ ...	8. Низький ≠ ...	12. ...

б) Яке слово (12) ви отримали по горизонталі? Утворіть із ним словосполучення.

10. Складіть власний текст «Наш факультет» (100-150 слів).

МОДУЛЬ 3

Дієслово

Минулий час

	чита-ти	писа-ти	стоя-ти	диви-ти-ся		
я, ти, він	чита-в	писа-в	стоя-в	диви-вся	-в	
я, ти, вона	чита-ла	писа-ла	стоя-ла	диви-лася	-ла	ся
воно	чита-ло	писа-ло	стоя-ло	диви-лося	-ло	/сь
ми,ви,вони	чита-ли	писа-ли	стоя-ли	диви-лися	-ли	

*Що ти робив? Що він робив? Що вона робила?
Що воно робило? Що ви робили? Що вони робили?*

◆ **Запам'ятайте:** *нести – ніс (але несла, несло, несли)*

1. Утворюйте форму минулого часу від цих дієслів.

Зразок: Читати – він читав, вона читала, воно читало, вони читали.

Робити, знати, учити, говорити, слухати, нести, питати, запитувати, відповідати, писати, снідати, обідати, вечеряти, гуляти, розуміти, перевіряти, займатися, вивчати, повторювати, пояснювати, учитися, дивитися, відпочивати, працювати, розмовляти, розповідати, виконувати, грати.

2. Читайте питання й відповідайте.

Зразок: –Ти читав сьогодні газети?

– Так, я читав сьогодні газети.

1. Антон читав сьогодні цей текст? 2. Студентка читала цей журнал? 3. Викладач перевіряв це завдання? 4. Студенти писали сьогодні цей диктант? 5. Ваш друг писав вчора цю вправу? 6. Викладач пояснював сьогодні новий урок? 7. Ти гуляв вчора? 8. Твоя подруга гуляла

вчора? 9. Ви працювали вчора? 10. Антон дивився вчора цей фільм? 11. Анна дивилася вчора новини? 12. Ваш сусід слухав вчора музику? 13. Ви розмовляли раніше українською мовою? 14. Він уже обідав сьогодні?

3. Відновлюйте питання за зразком.

*Зразок: – ? – Вранці я працював.
– Що ти робив вранці? – Вранці я працював.*

1. – ... ?
– Вдень ми працювали.
2. – ... ?
– Ввечері ми гуляли.
3. – ... ?
– Вранці вона писала лист.
4. – ... ?
– Після обіду вона читала ці газети.
5. – ... ?
– Сьогодні вони слухали музику.
6. – ... ?
– Вчора я дивилася новий фільм.
7. – ... ?
– Позавчора Тетяна відпочивала.
8. – ... ?
– Після уроку ми обідали.
9. – ... ?
– Після перерви ми писали твір.
10. – ... ?
– Після обіду я спав.

Майбутній час. Складена форма

я	буду	читати (інф.)
ти	будеш	вчити
він, вона, воно	буде	розмовляти
ми	будемо	гуляти
ви	будете	працювати
вони	будуть	снідати

Що ти будеш робити? Що він (вона/воно) буде робити?
Що ви будете робити? Що вони будуть робити?

Складна форма

	читати	вчити	дивитися /-сь
я	читатиму	вчитиму	дивитимуся
ти	читатимеш	вчитимеш	дивитимешся [с':а]
він, вона, воно	читатиме	вчитиме	дивитиметься [ц':а]
ми	читатимемо	вчитимемо	дивитимемося
ви	читатимете	вчитимете	дивитиметеся
вони	читатимуть	вчитимуть	дивитимуться [ц':а]

Що ти робитимеш? Що він (вона) робитиме?
Що ви робитимете? Що вони робитимуть?

4. Читайте питання й відповідайте.

А) Зразок: – Ти будеш читати сьогодні газети?
– Так, я буду читати сьогодні газети.

1. Ти будеш слухати музику? 2. Ваш викладач буде пояснювати новий урок? 3. Ви будете снідати? 4. Він буде обідати? 5. Студенти будуть гуляти ввечері? 6. Ганна буде відпочивати? 7. Марат буде завтра працювати? 8. Ти будеш ввечері дивитися телевізор?

Б) Зразок: – Ти читатимеш сьогодні газети?
– Так, я читатиму сьогодні газети.

1. Ви дивитиметеся новини? 2. Діти гулятимуть ввечері? 3. Ваш викладач пояснюватиме новий урок? 4. Ганна відпочиватиме зараз? 5. Ти слухатимеш музику? 6. Марат завтра працюватиме?

5. Читайте питання й відповідайте.

Зразок: – Коли ви будете сьогодні гуляти?

– Я буду гуляти після уроку.

1. Коли ми будемо обідати? 2. Коли ти будеш готувати обід? 3. Коли ти працюватимеш? 4. Коли він писатиме твір? 5. Коли Антон буде спати? 6. Коли вони дивитимуться телевизор?

6. Пишіть дієслова у майбутньому (складеному або складному) часі.

Зразок: – Ви ... сьогодні газети? (читати)

– Ви будете читати / читатимете сьогодні газети?

1. Зараз викладач ... (пояснювати) новий урок. 2. Завтра ми ... (гуляти). 3. Ви ... (обідати)? 4. Після перерви студенти ... (писати) диктант. 5. Ти ... (вивчати) українську мову? 6. Ввечері вони ... (дивитися) телевизор. 7. Вранці я ... (робити) зарядку. 8. Завтра він ... (повторювати) слова. 9. Післязавтра ми ... (готувати) піцу.

7. Складіть питання.

Зразок: – Вранці він снідав. – Що він робив вранці?

1. Ввечері ми відпочивали. 2. Він читає газету. 3. Сьогодні вранці я слухав новини. 4. Завтра ввечері мій сусід буде писати лист. 5. Я працюю. 6. Сьогодні вони дивилися фільм. 7. Вчора Антон гуляв. 8. Завтра викладач пояснюватиме складний урок. 9. Вранці вона читала цей

журнал. 10. Ми вивчаємо українську мову. 11. Вчора лікар працював. 12. Ганна вже вечеряла. 13. Вчора весь вечір я робив це завдання. 14. Вчора вранці він учив дієслова. 15. Завтра вдень я працюватиму. 16. Після перерви ми будемо писати диктант.

8. Читайте питання й відповідайте.

1. Що ви робили вчора? 2. Що ви будете робити (робитимете) завтра? 3. Що ваш друг буде робити (робитиме) вранці? 4. Що ваш друг робив вчора ввечері? 5. Що студенти будуть робити (робитимуть) ввечері? 6. Що студенти робили вчора ввечері? 7. Що Ганна буде робити (робитиме) завтра вдень? 8. Що вона робила вчора вдень? 9. Що Марат буде робити (робитиме) сьогодні ввечері? 10. Що вони робили після обіду? 11. Що ви будете робити (робитимете) після перерви?

9. Пишіть тексти в минулому та майбутньому часі.

А) Що ви робите? Ми читаємо текст. Потім викладач пояснює новий урок. Студенти слухають дуже уважно. Викладач говорить повільно й голосно. Ми розуміємо урок добре. Потім викладач запитує, а ми відповідаємо. Ми повторюємо старе правило, пишемо нові дієслова й складний диктант, багато розмовляємо українською. Усі студенти працюють дуже добре.

Б) Ми перевіряємо домашнє завдання, потім виконуємо вправи, розповідаємо текст, пишемо диктант, відповідаємо на питання. Потім викладач пояснює новий урок, а ми уважно слухаємо.

Ввечері я відпочиваю, гуляю, дивлюся телевізор, слухаю музику або готую. Я і мої друзі багато говоримо українською.

В) Після обіду я відпочиваю, читаю газети й журнали. Потім я пишу вправи, вчу слова, повторюю дієслова. Ввечері я готую вечерю, а потім дивлюсь телевізор і слухаю музику.

10. За відповідями відновлюйте питання.

1. ... ?
– Ввечері ми гуляли.
2. ... ?
– Студент відповідає урок.
3. ... ?
– Ввечері ми відпочиватимемо.
4. ... ?
– Завтра вранці я буду працювати.
5. ... ?
– Він говорить українською.
6. ... ?
– Я вчив нові слова.
7. ... ?
– Вранці вона снідала.
8. ... ?
– Він буде повторювати старий урок.
9. ... ?
– Я обідаю.

◆ Запам'ятайте:

<i>жити</i>	<i>де?</i>
я живу́	ми живемо́
ти живе́иш	ви живете́
він/вона/воно живе́	вони живу́ть
Живи! Живіть!	

Місцевий відмінок

1. Місце (де?)

у(в)/на + ...-і/-ї

Де ти жевеш? – Я живу **у/в** Пекіні } **-і**
 Києві }
 селі }
 Китаї } **-ї** (після голосного
 Росії } та апострофа)
на Уралі
 вулиці Репіна

◆ Запам'ятайте:

1) **-к(о) – -у:** парк – у парку, ліжко – на ліжку, літак – в літаку, банк – у банку, будинок – в будинку.

Але урок – на уроці, Крим – у Криму.

2) чергування: **к/ц, з/з, х/с:** рука – в руці, книжка – у книжкі [з'ц']; Рига – у Ризі, дорога – на дорозі; поверх – на поверсі.

3) чергування у корені: **і/о, і/е, ї/с:** стіл – на столі, папір – на папері, Канів – у Каневі, Харків – у Харкові, Київ – у Києві.

4) випадання голосного: південь – на півдні, стілець – на стільці.

11. Пишіть дієслова, що керують місцевим відмінком (де?).

Бу́ти, лежа́ти, стоя́ти, сиді́ти, висі́ти, жи́ти, вчи́тися, навча́тися, працюва́ти, відпочива́ти, гуля́ти, сніда́ти, обіда́ти, вечє́рати, купува́ти, знахо́дитися та ін.

■ Зверніть увагу: у/в або на

Це стіл.	<i>Де</i> лежить книжка? Книжка лежить у стол <u>і</u> . <i>Де</i> лежить газета? Газета лежить на стол <u>і</u> .
----------	---

● Порівняйте: у або в (див. с. 340)	в аудиторії, в інституті, в університеті, у/в дитинстві, у/в домі, у/в гуртожитку, у/в групі, у вазі, у Пекіні
--	---

12. Задайте питання до виділених слів.

1. Ця лампа стоїть *на столі*. 2. Ця карта висить *на стіні*. 3. Книжка лежить *у портфелі*. 4. Студенти сидять *у класі*. 5. Його сестра навчається *у/в школі*. 6. Моя сім'я живе *у/в місті*. 7. Викладач пише *у/в журналі*. 8. Студент пише *у/в зошиті*. 9. Наша сестра навчається *в інституті*. 10. Я обідаю *у/в їдальні*. 11. Діти гуляють *у парку*. 12. Таблиця висить *на дошці* ([с'ц']). 13. Ці словники і підручники *у бібліотеці*. 14. Лікарня знаходиться *у центрі*.

13. Відповідайте на питання.

А) 1. Ваша сім'я живе у місті? 2. Ви навчаєтесь в університеті? 3. Ваша сестра працює в лікарні? 4. Ваші речі лежать на полиці? 5. Лампа стоїть на столі? 6. Антон сидить на дивані? 7. Ви живете у Харкові? 8. Ірина працює в бібліотеці? 9. Ваш факультет знаходиться на вулиці Революції? 10. Дідусь відпочиває на ліжку?

Б) 1. Де стоїть стіл? (клас) 2. Де лежить ця книжка? (портфель) 3. Де живе його бабуся? (село) 4. Де навчається ваш брат? (університет) 5. Де стоїть цей стакан? (стіл) 6. Де стоять ці квіти? (вікно) 7. Де грають діти? (кімната) 8. Де живе твоя сім'я? (Одеса) 9. Де друзі обідають? (буфет) 10. Де ви купуєте продукти? (магазин) 11. Де працює сестра? (банк) 12. Де пише викладач? (дошка) 13. Де ви зараз живете? (Харків) 14. Де ви жили раніше? (Африка).

14. Закінчіть речення.

Зразок: Це *стіл*. Лампа стоїть

Це *стіл*. Лампа стоїть *на столі*.

1. Це *полиця*. Книжки лежать 2. Це *кімната*. Батько сидить 3. Ось *лікарня*. Моя мати працює 4. Ось *їдальня*. Ми обідаємо 5. Ось *ваза*. Квіти 6. Ось *університет*. Я навчаюсь 7. Це *клас*. Студенти сидять 8. Це *гуртожиток № 5*. Я живу 9. Це *банк*. Батько працює ... 10. *Китай* – моя батьківщина. Мої батьки живуть

♦ Запам'ятайте:

<i>у/в</i>	<i>на</i>	
<i>у/в</i> інституті	<i>на</i> ... курсі	вокзалі
університеті	факультеті	мітингу
школі	уроці	екскурсії
класі	занятті	вулиці
групі	іспиті	площі
...	екзамені	стадіоні
	лекції	півдні
магазині	ринку	півночі
...	заводі	сході
музеї	фабриці	заході
...	пошті	батьківщині

15. Відповідайте на питання, слова в дужках ставте у правильну форму. Вживайте потрібний сполучник *у/в* або *на*.

1. Де працює твій батько? (завод, банк, майстерня)
2. Де працює ваш брат? (фабрика, лабораторія, магазин)
3. Де навчається ваша молодша сестра? (школа, університет)
4. Де стоїть автобус? (зупинка, площа, дорога)
5. Де гуляють діти? (сад, парк, вулиця)
6. Де сидять студенти? (аудиторія, урок, лекція)
7. Де знаходиться Одеса? (Україна, південь)
8. Де ви купуєте продукти? (магазин, кіоск, супермаркет, ринок)
9. Де знаходиться ваш факультет? (центр, вулиця Революції)
10. Де живуть ці студенти? (Харків, гуртожиток, кімната № 20)
11. Де лежать твої книжки? (полиця, шафа, сумка)
12. Де ви дивилися футбол? (стадіон)
13. Де живе його сім'я? (Англія, Лондон)
14. Де ти жив раніше? (столиця, батьківщина, Америка, Росія)
15. Де працює ваша група? (аудиторія № 15).

■ Зверніть увагу: Дієслово *бути*

<i>Минулий час (вчора)</i>	<i>Теперішній час (зараз)</i>	<i>Майбутній час (завтра)</i>
<i>був, була, було, були</i>	—	<i>буду, будеш ... будуть</i>
Він <i>був</i> удома. Де вона <i>була</i> ? Позавчора <i>був</i> дощ. Вчора <i>було</i> тепло.	Він <i>в</i> дома. Де вона <i>зараз</i> ? <i>Зараз</i> дощ. <i>Сьогодні</i> тепло.	Він <i>буде</i> вдома. Де вона <i>буде</i> ? <i>Завтра буде</i> дощ. <i>Завтра буде</i> тепло.

16. Виконуйте вправу за зразком.

*Зразок: – Вчора ми були в театрі. – ... (концерт)
– А ми були на концерті.*

1. – Вчора я був у басейні. – ... (стадіон). 2. – Після обіду ми були у деканаті. – ... (аудиторія). 3. – Ми були у Києві. – ... (Полтава). 4. Позавчора я була в музеї. – ... (екскурсія). 5. Після обіду ми будемо у кімнаті. – ... (вулиця). 6. Після перерви ці студенти будуть у класі. – ... (бібліотека). 7. Завтра я буду в лікарні. ... – (ринок).

17. Заповнюйте пропуски у таблиці.

<i>Вчора, раніше</i>	<i>Сьогодні, зараз</i>	<i>Завтра, потім</i>
Вчора я <i>був/була</i> в університеті.	Зараз я в університеті.	Завтра я <i>буду</i> в університеті.
Вчора було тепло.
... ..	Де ці діти <i>зараз</i> ?
...	Завтра <i>буде</i> холодно.
Студенти були у класі.
...	Ви <i>будете</i> після обіду в залі?
... ..	Антон у магазині.

працюю у бібліотеці, а іноді вдома, в гуртожитку. Ввечері я гуляю у парку. А вчора я не був у парку, тому що ввечері було дуже холодно.

■ Зверніть увагу:

– **З ким** ви були у театрі?
 – **Із другом**. (У театрі я був **із другом**).

з/зі/із +...-ом/-ою

<i>Хто?</i>		<i>Де?</i>	<i>З ким?</i>	
Антон	був	у клубі	із другом	∅ + -ом
Ганна	була	у театрі	з подругою	-а → -ою
Друзі	були	у деканаті	з ним	
Він	був	у магазині	з нею	

21. Дайте відповіді на питання за зразком.

А) Зразок: – *Ірина гуляє з Антоном?*

– *Так, Ірина гуляє з Антоном.*

1. Ти живеш із братом?
2. Ви були у клубі з сестрою?
3. Викладач познайомився із Марком?
4. Ганна снідає з мамою?
5. Ви говорили з деканом?
6. Тетяна познайомилась із Джоном?

Б) Зразок: *З ким ви слухаєте радіо? (Ганна)*

– *Я слухаю радіо з Ганною.*

1. З ким ви дивилися фільм? (Марта)
2. З ким ви вчитеся? (Віктор)
3. З ким ви відпочиваєте? (Іван)
4. З ким ви часто розмовляєте українською? (сусід)
5. З ким ви гуляли у парку? (друг та подруга)
6. З ким ви живете? (Том)
7. З ким ви снідали? (Марат)

8. З ким ви обідали? (сестра)
9. З ким ви вечеряли? (Тарас)

22. Побудуйте діалоги за зразком.

Зразок: – *Вчора я був у кіно. (Тарас, Ганна)*
– *З ким ти вчора був у кіно? З Тарасом?*
– *Ні, не з ним.*
– *Із Ганною?*
– *Так, із нею.*

1. Учора я був у цирку. (брат, сестра)
2. Учора я був у театрі. (друг, подруга)
3. Учора ввечері я був у парку. (Ірина, Юрко)
4. Учора я був у академії. (Віктор, Марта)
5. Учора я була у гуртожитку. (Джон, Ліда)
6. Учора ввечері ми були в ресторані. (Антон, Олена)
7. Ми снідали у їдальні. (Том, Тетяна).

▣ **Зверніть увагу:**

<i>Чоловічий та середній рід – де?</i>			
Це мій новий гуртожиток.	Я живу в цьому (моєму, нашому) новому гуртожитку. У якому гуртожитку ти живеш?	(б) -ому -єму	-і -ї -у
Це другий поверх.	Я живу на другому поверсі. На якому поверсі ти живеш?		
Це маленьке село.	Мої батьки живуть у цьому маленькому селі. У якому селі живуть твої батьки?		
<i>Жіночий рід</i>			
Це моя нова кімната.	Я живу в цій (моїй, нашій) новій кімнаті. У якій кімнаті ти живеш?	-ій -їй	-і -ї
<i>Множина</i>			
Це мої нові зошити.	Я пишу в цих (моїх, наших) зошитах . У яких зошитах ви пишете?	-их -іх -їх	-ах -іх -яч

23. Відповідайте на питання, звертайте увагу на форму місцевого відмінку прикметників, числівників та іменників.

А) 1. У якому місті ви живете, великому чи маленькому? 2. У якому будинку живе ваша родина, у новому чи старому? 3. На якому поверсі знаходиться деканат, на другому чи на третьому? 4. На якому поверсі знаходиться бібліотека, на першому чи на другому? 5. На якому поверсі знаходиться ваш факультет, на четвертому чи на п'ятому? 6. На якому факультеті ви вчитеся, на підготовчому чи на економічному? 7. В якому клубі ви були, в спортивному чи студентському? 8. У якому зошиті ти пишеш, у новому чи старому? 9. В якому селі живуть твої бабуся і дідусь, у маленькому чи великому?

Б) 1. У якій кімнаті ви живете, в маленькій чи великій? 2. В якій лікарні працює твоя сестра, районній чи студентській? 3. У якій аудиторії буде лекція, у першій чи у другій? 4. На якій вулиці знаходиться готель, на цій чи на сусідній? 5. На якій сторінці ви читаєте, на п'ятій чи на шостій? 6. В якій газеті ви читали цю статтю, у сьогоднішній чи у вчорашній? 7. У якій бібліотеці працює Ірина, у міській чи у районній? 8. В якій їдальні ви обідатимете, у великій чи маленькій?

24. Відповідайте на питання, вживайте інформацію в дужках

1. В яких гуртожитках живуть іноземні студенти? (зручні і сучасні гуртожитки) 2. У яких кімнатах живуть твої друзі? (ці теплі та світлі кімнати) 3. В яких магазинах ви купуєте підручники й словники? (книжкові магазини) 4. Де студенти слухають лекції? (ці великі аудиторії) 5. Де ви купуєте газети? (газетні кіоски) 6. Де були студенти? (різні екскурсії) 7. Де навчаються іноземні студенти?

(підготовчі факультети) 8. Де грає ця актриса? (романтичні комедії) 9. Де працював Володимир? (різні спортивні клуби) 10. Де гуляють діти? (міські парки).

25. Відповідайте на питання за зразком.

Зразок: – Іванко живе на другому поверсі?

– Я не знаю, на якому поверсі він живе.

1. Максим купив словник у цьому магазині? 2. Вони купують ліки у цій аптеці? 3. Мати купує продукти в цих магазинах? 4. Ірина працює в дитячій лікарні? 5. Деканат знаходиться на першому поверсі? 6. Максим живе у цій кімнаті? 7. Марина вчиться в медичному університеті? 8. Сашко вчиться на третьому курсі? 9. Студенти працюють у цих класах? 10. Вчора вони були в історичному музеї? 11. У нашому студентському клубі сьогодні буде концерт? 12. Його брат вчиться в п'ятому класі? 13. Він буде вчитися на підготовчому факультеті? 14. Бібліотека знаходиться на четвертому поверсі?

26. Закінчіть речення.

1. Скажіть, будь ласка, на якому поверсі ... ?
2. Скажіть, будь ласка, у якій кімнаті ... ? 3. Ви не знаєте, в якому будинку ...? 4. Я не знаю, на якій вулиці 5. Ви не знаєте, в якому гуртожитку ... ? 6. Скажіть, будь ласка, на якій сторінці ... ? 7. Скажіть, будь ласка, у якому магазині ... ? 8. Я не знаю, у якій газеті

▣ **Зверніть увагу: 2. Місцевий відмінок. На кому?**

На моєму старшому братові (браті) нова шапка.

На лікареві (лікарі) білий халат.

На Сергієві (Сергії) модна сорочка.

На моїй молодшій сестрі красива сукня.

На моїх любих батьках новий одяг.

3. Місцевий відмінок на позначення часу (коли?)

*а) Коли, у якому місяці/році/столітті?
у/в + М.в. (місяць, рік, століття)*

27. Дивіться у таблицю. Заповнюйте пропуски. Зверніть увагу на біглий голосний -е-.

<i>Місяць, рік, століття</i>	<i>Коли він народився? (У якому місяці, році, столітті?)</i>
1. січ <u>е</u> нь	Він народився у/в січні.
2. лю <u>т</u> ий	лютому
3. берез <u>е</u> нь	березні
4. кві <u>т</u> ень	...
5. трав <u>е</u> нь	...
6. черв <u>е</u> нь	...
7. лип <u>е</u> нь	...
8. серп <u>е</u> нь	...
9. верес <u>е</u> нь	...
10. жовт <u>е</u> нь	...
11. листопад	...
12. груд <u>е</u> нь	...
1986 рік (тисяча дев'ято <u>с</u> т вісімдесят шостий рік)	Він народився у/в 1986 (тисяча дев'ято <u>с</u> т вісімдесят шосто <u>м</u> у) році.
20 (двадцят <u>е</u>) століття	Він жив у 20 (двадцят <u>о</u> м) столітті.

28. Відповідайте на питання.

1. Коли починається навчальний рік в академії? (вересень) 2. Коли закінчується навчальний рік в академії? (червень) 3. Коли будуть екзамени на підготовчому факультеті? (січень) 4. Коли будуть зимові канікули? (лютий) 5. Коли будуть літні канікули? (липень та серпень) 6. Коли жив Наполеон? (19 століття) 7. У якому столітті ми живемо? (21 століття) 8. Коли Макар народився? (жовтень, тисяча дев'ятост вісімдесят восьмий рік) 9. Коли ви народились? 10. Коли народилася ваша мати? 11. Коли

народився ваш батько?

*б) Коли, о котрій годині?
о/об + М.в. (час)*

29. Дивіться у таблицю. Заповнюйте пропуски в таблиці.

<i>О котрій годині (Коли?) починається лекція? (5:00)</i>	Лекція починається о п'ятій годині.
<i>О котрій годині (Коли?) закінчується урок? (11:00)</i>	Урок закінчується об одинадцятій годині.
<i>О котрій годині (Коли?) починається велика перерва? (12:00)</i>	Велика перерва починається о
<i>О котрій годині (Коли?) починаються новини? (8:00)</i>	Новини починаються о
<i>О котрій годині (Коли?) закінчується фільм? (23:00)</i>	Фільм закінчується о
<i>О котрій годині (Коли?) ви снідаєте (7:00) / обідаєте (15:00) / вечеряєте (18:00)?</i>	Ми снідаємо о ... , обідаємо о ... , а вечеряємо о

▣ **Зверніть увагу:**

<i>Хто починає/закінчує що Хто/що починає/закінчує+ інф.</i>	<i>Що починається/ закінчується</i>
1. <i>Починати</i> <u>Викладач починає</u> урок о дев'ятій годині. <u>Батько починає працювати</u> о сьомій годині. <u>Бібліотека починає працювати</u> о десятій годині.	1. <i>Починатися</i> <u>Урок починається</u> о восьмій годині 30 хвилин. <u>Перерва починається</u> о дванадцятій годині.

<p><u>2. Закінчувати</u> <u>Викладач закінчує</u> урок о другій годині 30 хвилин. <u>Батько закінчує працювати</u> о четвертій годині. <u>Бібліотека закінчує працювати</u> о шостій годині.</p>	<p><u>2. Закінчуватися</u> <u>Урок закінчується</u> о другій годині 30 хвилин. <u>Перерва закінчується</u> о першій годині.</p>
---	---

30. Відповідайте на питання.

1. О котрій годині (Коли?) починається урок? (9:00)
2. О котрій годині (Коли?) починається велика перерва? (12:00)
3. О котрій годині (Коли?) починає працювати лабораторія? (8:00)
4. О котрій годині (Коли?) ви закінчите уроки? (14:00)
5. О котрій годині (Коли?) закінчується велика перерва? (12:30)
6. О котрій годині (Коли?) закінчує працювати лікар? (16:00)
7. О котрій годині (Коли?) починає працювати їдальня? (8:30)
8. О котрій годині (Коли?) закінчує працювати деканат? (17:00).

◆ Запам'ятайте:

<u>Тиждень:</u>	четвер
понеділок	п'ятниця
вівторок	субота
середа	неділя

▣ Зверніть увагу: Дієслово + інф.

<u>Хотіти</u> (т/ч)	Я <u>хочу</u> спати. Ти <u>хочеш</u> гуляти?
<u>Любити</u> (б/бл)	Він <u>любить</u> читати. Я <u>не люблю</u> готувати.
<u>Могти</u> (г/ж)	Я <u>не можу</u> зараз гуляти. Ти <u>можеш</u> починати урок.
<u>Вміти</u>	Ти <u>вмієш</u> готувати? Я <u>не вмію</u> малювати.

31. Складіть власні речення із дієсловами *хотіти*, *любити*, *могти*, *вміти*, *починати*, *закінчувати*.

▣ Зверніть увагу:

Мій друг говорить, що Харків красиве місто.

Я думаю, що Харків красиве місто.

Я знаю, що Марат сьогодні вдома.

Я не знаю, де сьогодні Марат.

Я не знаю, коли починається вистава.

32. Закінчіть речення.

1. Я думаю, що
2. Викладач говорить, що
3. Ти не знаєш, де... ?
4. Ви не знаєте, о котрій годині... ?
5. Ви не знаєте, коли... ?
6. Мій батько говорить, що
7. Секретар говорить, що

33. а) Читайте текст. Якщо ви не розумієте значення виділених слів із контексту, дивіться їх у словнику. Складіть із ними речення.

Сьогодні неділя. Це *вихідний* день. Ми не працюємо, ми відпочиваємо. Вранці я писав листи, потім гуляв із другом. Ми хотіли подивитися парку, вулиці й площі Харкова.

Ми сидимо в автобусі і дивимося у вікно. Сьогодні чудова погода. Небо чисте й блакитне. *Попереду* вулиця Леніна. Вона не дуже широка, але красива. Праворуч стоять високі красиві будинки і нова *церква*. Ліворуч знаходиться Ботанічний сад і великий парк. Зараз жовтень, і *дерев*а у парку стоять жовті. Це дуже красиво!

А ось площа Свободи. Вона дуже велика. На цій площі знаходиться Держпром, університет, маленький *сквер* і *готель* «Харків». Навпроти сад Шевченка. У цьому саді знаходяться кафе і ресторани, великий *фонтан* і *зоопарк*. Я ще не був у зоопарку. Але наш викладач говорив, що там дуже цікаво.

Я думаю, що Харків чудове місто.

б) Розкажіть, яким був ваш вихідний день. Яка була погода? Що ви робили?

■ Зверніть увагу: **СКІЛЬКИ?**

Скільки у вас братів і сестер (друзів і подруг, уроків, пар)?

один брат, друг, урок	два (3, 4) брати, уроки, але два други (мн. друзі)	скільки? 5, 6..., декілька, двоє, троє, четверо, багато, мало... братів, друзів, уроків, сестер∅, подруг∅, пар∅
одна сестра, подруга, пара	дві (3,4) сестри, подруги, пари	

34. Запитуйте один одного.

1. Скільки днів у тижні? 2. Скільки тижнів у місяці?
3. Скільки місяців у році? 4. Скільки днів у році?
5. Скільки тижнів у році? 6. Скільки пальців на руці?
7. Скільки у вас братів? 8. Скільки у вас сестер? 9. Скільки у вас друзів? 10. Скільки у вас подруг? 11. Скільки у вас сусідів? 12. Скільки у вашому гуртожитку поверхів? 13. Скільки годин ви спали сьогодні?

35. Подивіться навколо себе і дайте відповіді на питання.

1. Скільки студентів у вашій групі? 2. Скільки юнаків зараз у класі? 3. Скільки дівчат у вашому класі?
4. Скільки викладачів у вашому класі? 5. Скільки столів у вашій аудиторії? 6. Скільки підручників (олівців, словників, зошитів) лежить на вашому столі? 7. Скільки шаф стоїть у вашій аудиторії? 8. Скільки книжок лежить у шафі? 9. Скільки уроків у вашому розкладі сьогодні? 10. Скільки пар у вашому розкладі завтра? 11. Скільки уроків було у вашому розкладі вчора?

36. Прочитайте діалог. Складіть подібний діалог із вашим сусідом.

- Дивись, хто це на фото?
- Це мій старший брат Дмитро.
- Він красень! А скільки у тебе братів?
- У мене двоє братів – старший та молодший.
- А сестри у тебе є?
- Так, у мене чотири сестри-красуні.
- О, яка велика родина!
- Так, у мене велика і дружна родина.

◆ Запам'ятайте:

<i>зайнятий ≠ вільний</i>	
Він <i>зайнятий</i> .	Він <i>вільний</i> .
Вона <i>зайнята</i> .	Вона <i>вільна</i> .
Воно <i>зайняте</i> .	Воно <i>вільне</i> .
Вони <i>зайняті</i> .	Вони <i>вільні</i> .
<p>Після обіду я <i>вільний</i>. Ти будеш <i>вільний</i> завтра? Вчора ввечері я була <i>вільна</i>. Декан сьогодні дуже <i>зайнятий</i>. Ви зараз не <i>зайняті</i>? Після обіду я буду дуже <i>зайнята</i>. – Це місце <i>вільне</i>? – Ні, воно <i>зайняте</i>.</p>	

37. Прочитайте діалог. Поговоріть із вашим сусідом, з'ясуйте, чи він вільний сьогодні ввечері, і запросіть його кудись.

- Привіт, Марта! Ти сьогодні дуже зайнята?
- Так, у мене багато роботи. У нас сьогодні чотири пари, а ввечері я буду виконувати домашнє завдання. А що ти хотів?
- Я хотів запросити тебе у кіно.
- У кіно? Чудова ідея! Сьогодні я не можу, але завтра ввечері я вільна. А який фільм ми будемо дивитися?
- «Перша любов». Це романтична комедія.
- Чудово! А о котрій годині?

- О сьомій годині тридцять.
- Добре, домовились!
- Тоді до завтра!
- Бувай, Антон! Дякую за запрошення!

■ **Зверніть увагу на словотворення прикметників:**

-ськ-	Україна – український, Харків – харківський, студент – студентський, село – сільський (e/i)
-ов-	зима – зимовий, ранок – ранковий (o/∅), книжка – книжковий, продукти – продуктовий
-к-	місто – міський
-н-	літо – літній, район – районний, вечір – вечірній, ніч – нічний, іноземець – іноземний, друг – дружний (z/ж), медицина – медичний (ц/ч), економіка – економічний (к/ч)
-чн-/-ичн-	історія – історичний, біологія – біологічний, географія – географічний
-шн-	сьогодні – сьогоднішній, вчора – вчорашній
-яч-	дитина – дитячий

38. Складіть із цими прикметниками словосполучення.

Зразок: студентський квиток, студентська лікарня, студентська їдальня, студентський клуб.

Український ..., арабський ..., іноземний ..., шкільний ..., університетський ..., сільський ..., міський ..., районний ..., дитячий ..., сьогоднішній ..., книжковий ..., вечірній ..., ранковий ..., дружний

39. Наведіть антоніми до цих слів:

Короткий ≠ ..., широкий ≠ ..., ліворуч ≠ ..., низький ≠ ..., брудний ≠ ..., великий ≠ ..., холодний ≠ ..., швидко ≠ ..., голосно ≠ ..., погано ≠ ..., світлий ≠ ..., старий ≠ ..., молодший ≠ ..., незручний ≠ ..., вільний ≠

40. Читайте текст. Якщо ви не розумієте значення виділених слів, дивіться їх у словнику. Складіть із ними речення. Розкажіть про ваш розклад.

Я іноземний студент. Мене звать Імад. Я вчуся в академії на підготовчому факультеті. А живу в гуртожитку № 5. Наш гуртожиток знаходиться на вулиці Отакара Яроша, у районі Павлове Поле.

Майже кожний день у мене є заняття в академії. Наша академія знаходиться у центрі, на вулиці Революції. На першому поверсі знаходяться студентська *роздягальня* і бібліотека. На другому поверсі – деканат. А на четвертому поверсі знаходиться мій факультет.

Ось моя аудиторія № 405. Навпроти на стіні висить наш розклад. Кожний день у нас три або чотири пари, *тому* я завжди дуже зайнятий. Заняття починаються о 8:30 (о восьмій годині тридцять хвилин), а закінчуються о 14:10 (о другій годині 10 хвилин).

Об 11:50 (об одинадцятій годині п'ятдесят хвилин) у нас велика перерва. *Під час* перерви ми обідаємо і відпочиваємо в їдальні на третьому поверсі. Тут завжди дуже багато студентів і викладачів.

Після перерви у нас знову заняття. Зараз ми вивчаємо тільки українську мову, а вже скоро ми будемо вивчати й інші предмети – математику, фізику, хімію, історію, інформатику та креслення.

Текст

Наша сім'я

1. Прочитайте речення, спробуйте зрозуміти з контексту значення нових дієслів *викладати, отримувати, плавати, рости*.

1. Мій батько викладач. Він працює в школі, *викладає* математику. 2. Коли моя мама працювала в університеті,

вона *викладала* історію. 3. Мій батько пенсіонер, він уже не працює. Він *отримує* пенсію. 4. Антон погано вчиться і завжди *отримує* погані оцінки. 5. Майже кожний день я *отримую* листи від батька. 6. Я люблю *плавати* у басейні або у річці ([ц':]). 7. Ти вмієш *плавати*? 8. У парку *ростуть* дерева. 9. Діти швидко *ростуть*.

2. Подивіться у словнику значення нових прикметників. Складіть речення з підкресленими словами.

Веселий, енергійний, жвавий, затишний, лагідний, просторий, рідний, розумний, справедливий, стрункий, суворий, турботливий, чемний.

3. Зверніть увагу на синоніми та антоніми

сім'я = родина	веселий ≠ невеселий
жвавий = енергійний	лагідний ≠ суворий

4. Прочитайте речення. Спробуйте зрозуміти з контексту значення виділених слів. Перевірте у словнику, чи правильно ви зрозуміли ці слова.

1. Моя сестра вже *заміжня*. У неї є чоловік і маленький син. 2. Ганна ще дуже молода і *незаміжня*. 3. Ганна *неодружена*, але у неї є *наречений*. Його звать Юрко, він лікар. 4. Антон *неодружений*, але у нього є *наречена*. Вона студентка, її звать Марина. 5. Мій брат *одружений*. У нього є чудова дружина і двоє синів. 6. Мої брати народились у 2001 році. Вони *близнюки*. Вони вчать у другому класі.

5. Подивіться у словнику значення цих іменників.

Ванна, вітальня, душ, кабінет, квітка (мн. – квіти), кухня, оцінка, спальня, туалет.

6. Прочитайте текст. Знайдіть та підкресліть нові слова.

Наша сім'я

Я студент-іноземець, мене звать Імад. Зараз я живу у великому українському місті Харкові. Я вчусь в академії на підготовчому факультеті. А раніше я жив та вчився у Рабаті. Рабат – це столиця Марокко. Там зараз живе вся моя сім'я – батько, мати, троє братів і старша сестра.

Мій батько ще не дуже старий. Його звать Хасан. Раніше він жив у невеликому місті на півдні Марокко. Там він працював у міській школі, викладав історію. Моя мама ще молода і дуже вродлива жінка. Її звать Аміна. Раніше вона працювала у шкільній бібліотеці. Зараз мої батьки не працюють, вони отримують пенсію. Моя мати дуже лагідна і турботлива. А батько суворий, але справедливий.

У нашій сім'ї п'ятеро дітей – четверо хлопців і одна дівчина. Наша старша сестра вже заміжня. Її звать Рая. Рая висока, струнка і вродлива жінка. У неї чудовий чоловік і дві маленькі дочки.

Мій старший брат Мухамед вже працює. Раніше він вчився у політехнічному університеті. А зараз він інженер на великому заводі у Рабаті. Мухамед іще не одружений, але у нього є наречена. Мухамед дуже розумний і чемний. Він багато читає, любить спорт.

Мої молодші брати Самір і Джаміль – близнюки. Вони ще маленькі й вчаться у школі, у шостому класі. Самір і Джаміль дуже жваві, веселі та енергійні хлопці. Вони люблять гуляти, плавати, грати у футбол. А вчитися вони не люблять. Тому в них не дуже добрі оцінки у школі.

Моя сім'я живе у великому сучасному будинку. У цьому будинку три поверхи. На першому поверсі коридор, велика кухня, простора вітальня і туалет. На другому поверсі дві спальні, кабінет та ванна. У кабінеті працюють батько та мій старший брат. На третьому поверсі теж дві

спальні та душ. Наш будинок дуже зручний і завжди чистий. А ще у нас є невеликий сад. Моя мама дуже любить працювати у нашому саді. Там ростуть багато квітів й дерев. Ввечері мої рідні люблять відпочивати у нашому затишному саді.

7. Дайте відповіді на питання за текстом.

А) 1. Хто такий Імад? 2. Де він живе? 3. Де він вчиться? 4. Де Імад жив і вчився раніше? 5. Де зараз живе його сім'я? 6. Де батько жив і працював раніше? 7. Де працювала раніше мати? 8. Чи батьки зараз працюють? 9. Хто така Рая? 10. Хто такий Мухамед? 11. Де він вчився? 12. Де він працює? 13. Що любить робити Мухамед? 14. Хто такі Самір і Джаміль? 15. Що вони люблять робити? 16. Які у них оцінки?

Б) 1. У якому будинку живе родина? 2. Скільки поверхів у будинку? 3. Скільки кімнат на другому поверсі? 4. Скільки кімнат на третьому поверсі? 5. Де знаходиться ванна (душ, туалет, кухня, кабінет)? 6. Хто працює у кабінеті? 7. Який у них сад? 8. Що любить робити мати? 9. Де родина любить відпочивати?

8. Перекажіть текст за планом.

План

- 1) Імад.
- 2) Його батьки.
- 3) Рая.
- 4) Мухамед.
- 5) Самір і Джаміль.
- 6) Їхній будинок.
- 7) Сад.

* 9. а) Закінчіть речення. Заповніть клітинки по горизонталі.

1. Син батька – твій
2. Твій батько – ... матері.
3. Брат батька – твій
4. Твоя мати – ... батька.
5. Син сина.
6. Дочка бабусі – твоя

		1.	7.			
2.						
	3.					
4.						
		5.				
		6.				

Слова для довідок: *мати, батько, брат, сестра, дядько, тітка, чоловік, дружина, дідусь, бабуся, онук, онука.*

б) Яке слово (7) ви отримали по вертикалі? Який синонім до цього слова ви знаєте?

* 10. Прочитайте жартівливий діалог. Скажіть, хто насправді телефонує.

- Ало! Добридень, Дмитро вдома?
- А хто ви?
- Я його сестра.
- Дуже рада познайомитися. Я його мати.

11. Складіть власний текст «Моя родина» (мінімум 150 слів).

МОДУЛЬ 4

Знахідний відмінок

1. а) Прямий об'єкт. *Що* він читає?

Він читає	текст	}	ч.р.,с.р.,мн. – <i>Зн.в.=Н.в.</i>
	завдання		
	журнали		
	книгу	}	ж.р. - <i>у/-ю</i>
	статтю		

Який текст він читає? – *Новий*. / Він читає *новий* текст.

Яке завдання він читає? – *Нове*. / Він читає *нове* завдання.

Які журнали він читає? – *Нові*. / Він читає *нові* журнали.

Яку книгу він читає? – *Нову*. / Він читає *нову* книгу.

1. Пишіть дієслова, що керують знахідним відмінком (*що?*). Значення незнайомих дієслів дивіться у словнику.

Чита́ти, писа́ти, слуха́ти, зна́ти, робі́ти, вико́нувати, нести́, розумі́ти, повто́рювати, розпо́відати, пояснюва́ти, відпові́дати, готува́ти, вивча́ти, вчи́ти, перевіря́ти, дивити́ся, отримувати́, надсила́ти, виклада́ти, купува́ти, їсти́, пити́, брати́, люби́ти, дава́ти, ба́чити, чу́ти, показува́ти, кла́сти, віша́ти, стави́ти, співа́ти, втрача́ти, знахо́дити, ма́ти, згадува́ти, забува́ти, пам'ята́ти, вибира́ти, прибира́ти, відчиня́ти, зачина́ти, відвідува́ти.

2. Відповідайте на питання, вживайте інформацію в дужках.

1. Що ми бачимо на вулиці? (автобус, тролейбус, трамвай, машини, високі будинки, великий парк) 2. Що ви читаете ввечері? (ця цікава книга, вечірня газета, новий журнал) 3. Що слухають студенти в клубі? (цікава лекція, концерт, джазова музика) 4. Що ви купуєте в кіоску? (сигарети, м'ятна жуйка, яблучний сік, цукерки, печиво, мінеральна вода) 5. Що ви купуєте у цьому магазині? (хліб, м'ясо, сир, ковбаса, цукор, молоко, риба, яйця).

◆ Запам'ятайте:

	ЇСТИ	ПИТИ
Я	їм,	п'ю
ТИ	їси	п'єш
ВІН	} їсть	п'є
ВОНА		
ВОНО		
МИ	їмо́,	п'ємо́
ВИ	їсте́	п'єте́
ВОНИ	їдять	п'ють
	Їж(те)!	Пий(те)!

– Де ти їси? – Я їм у їдальні. – Що ти їси на обід? – Я їм смажену картоплю.

3. Відповідайте на питання, вживайте інформацію в дужках.

1. Що ви їсте вранці? (сендвіч, яєшня, йогурт, сир, ковбаса) 2. Що ви п'єте вранці? (чай, кава, молоко, газована вода) 3. Що ви їсте на обід? (суп, макарони, рис, картопляне пюре, м'ясо або риба) 4. Що ви їсте ввечері? (сир, смажена або варена картопля, котлети) 5. Що ви п'єте у кав'ярні? (чай, кава, томатний сік, коктейль або вода).

4. Складіть мікротексти за зразком.

Зразок: пошта, надсилати, телеграма

Я був на пошті. Там я надсилав телеграму.

1. магазин, купувати, диск і фотоальбом;
2. ринок, купувати, овочі та фрукти;
3. бібліотека, брати, книжка і тлумачний словник;
4. театр, дивитися, цікава вистава;
5. аудиторія, слухати, лекція;
6. кінотеатр, дивитися, комедія;
7. банк, отримувати, гроші;

8. деканат, отримувати, довідка;
9. їдальня, їсти, смачний суп і салат;
10. кав'ярня, пити, кава.

5. Читайте речення. Зверніть увагу на керування дієслів *вивчати, вчіти, вчитися, навчатися*.

1. Зараз урок. Ми *вчимо* слова, правило, діалоги. Ми *вивчаємо* українську мову. 2. – Що ви *вивчаєте*? – Ми *вивчаємо* математику. 3. – Що ви *вчите*? – Я вчу дієслова. 4. – Ви працюєте або *вчитесь*? – Я працюю. – Твій брат теж працює? – Ні, він *вчиться*. – Де він *навчається*? – Він *навчається* в університеті на підготовчому факультеті. 5. Ось наш факультет. Я *навчаюсь* тут. Мої друзі теж *вчаться* на підготовчому факультеті. 6. Моя сестра добре *вчиться*. Вона багато *вчиться*. 7. – Як ти *вчишся*? – Я *вчусь* добре.

● **Порівняйте:**

<i>Вчіти що? (Зн.в.)</i>	<i>Вивчати що? (Зн.в.)</i>
слова, діалог, правило, дієслова, вірши	українську мову, хімію, фізику, математику
<i>Вчитися = навчатися де? (М.в.)</i>	
тут, у школі, у групі № 1, в інституті, в академії, в університеті, на підготовчому факультеті;	
----- добре ≠ погано	

6. Замість крапок пишть дієслова *вчитися, навчатися, вчити, вивчати* у правильній формі.

1. Ви ... правило? 2. Як ви ... ? 3. Ваш брат працює чи ... ? – Він – Де він ...? – Він ... в університеті. 4. Я ... українську мову. 5. Як ... твій брат? 6. Він ... слова. 7. Ввечері я 8. Вони ... англійську мову. 9. Студенти ... добре. 10. Я відпочиваю, а мої друзі 11. Що ти ... ? – Я ... діалог. 12. Твоя сестра багато ... ? 13. Студенти ... в академії. 14. Ти ... у групі № 5? – Ні, я ... у групі № 3.

1. б) Прямий об'єкт. *Кого* ти бачив?

Я бачив	батька	}	ч.р. -а/-я (Зн.в.=Р.в.)
	брата		
	вчителя		
	Андрія	}	ж.р. -у/-ю
	сестру		
	Марію		
	хлоп'я	}	с.р. Зн.в.=Н.в.
	дівча		

◆ **Запам'ятайте:**

мати – матір.
Я люблю <i>матір</i> .

7. Пишіть дієслова, що керують знахідним відмінком (*кого?*). Значення незнайомих дієслів дивіться у словнику.

Слухати, знати, розуміти, питати, запитувати, звати, любити, кохати, вітати, бачити, чути, запрошувати, чекати, очікувати, згадувати, забувати, пам'ятати, вибирати, зустрічати, годувати, відвідувати, поважати.

8. Дайте стверджувальну відповідь на питання.

1. Ви знаєте його *брата*?
2. Ви знаєте його *друга*?
3. Ви чекаєте *декана*?
4. Вона чекає *Василя*?
5. Ви бачили сьогодні *секретаря*?
6. Ви добре розумієте *викладача*?
7. Ви добре знаєте *Юрка*?
8. Ви чекаєте його *сестру*?
9. Ви бачили сьогодні *Олену*?
10. Ти відвідував вчора *бабусю*?
11. Ти згадуєш *подругу*?
12. Ти пам'ятаєш *Андрія*?

9. Дайте відповіді на питання. Слова в дужках ставте у правильну форму.

1. Що слухають студенти? (лекція, радіо, концерт, джазова музика, українські пісні)
2. Кого слухають студенти (викладач, декан, наша секретарка, інспектор)

3. Що ви вивчали у школі? (література, історія, математика, фізика, хімія, географія, біологія)
4. Кого ви сьогодні бачили в університеті (професор, письменник, Павло, Тетяна)
5. Що ви берете на заняття? (підручник, ручка, олівець, словник, зошити)
6. Кого ви тут чекаєте? (лікар, лаборант, медсестра, друг, подруга, Василь, Галина)
7. Що ти тут купуєш? (костюм, краватка, сорочка, пальто, спідниця)
8. Кого годує мати? (син, дочка, хлопчик, маля)
9. Що отримують студенти? (стипендія, листи, зошити, віза, довідка)
10. Кого Тарас запитує? (секретарка, декан, мати).

10. Слова у дужках ставте у правильну форму.

1. Я бачу в аудиторії ... (дошка, карта, комп'ютер, шафа).
2. Я добре знаю ... (Борис, Марина, Тарас).
3. Викладач запитує ... (студент, студентка).
4. Я давно не бачив ... (мати і батько).
5. Мій брат любить ... (музика і спорт).
6. Я знаю його ... (син і дочка).
7. У бібліотеці я беру ... (книжка, словник, журнал, методичка).
8. Я чекаю ... (брат і сестра).
9. Мати готує ... (картопля, яєшня, суп, каша, сніданок, обід, вечеря).
10. Я часто згадую ... (бабуся і дідусь).
11. Студенти отримують ... (довідка, паспорти).
12. Ви знаєте, як звать ... (декан, викладач, сусідка)?
13. Мати прибирає ... (моя кімната, будинок).

11. Відновлюйте питання за відповідями.

1. – ... ?
– Я купую в кіоску газету.
2. – ... ?
– Вранці я бачив Ганну.

3. – ... ?
– Вона вивчає фізику.
4. – ... ?
– Вона любить класичну музику.
5. – ... ?
– Мати готує яєшню.
6. – ... ?
– Ми чекаємо декана.
7. ... ?
– Тетяна надсилає телеграму.
8. – ... ?
– Вчора ми разом слухали музику.
9. – ... ?
– Викладач запитує Тараса.

▣ **Зверніть увагу на форму множини:**

Кого ви бачите?

вчителів }
героїв }
хлоп'ятø }

МН. **-ів/-їв/-ø/-ей**

Я часто згадую *батьків, братів, друзів, сестерø, подругø*.

!! Але: матерів, дітей, гостей, людей

▣ **Зверніть увагу:** іменники жіночого роду на **-ка** (мн. **-ки**): донька – доньок, студентка – студенток, спортсменка – спортсменок.

12. Слова у дужках ставте у правильну форму.

1. Я бачу в аудиторії ... (студенти, студентки, викладачі). 2. На вулиці я бачу ... (люди, чоловіки, жінки, дівчата, хлопці). 3. Мати любить ... (діти, сини, дочки). 4. Ми запрошуємо ... (гості, сусіди, друзі). 5. Він не пам'ятає ... (батьки). 6. Ганна очікує ... (подруги). 7. Ми відвідуємо ... (друзі, вчителі).

◆ **Запам'ятайте:**

Кого́?

я	мене́	ми	нас
ти	тебе́	ви	вас
він	} його́	вони	їх
воно		(себе́)	себе́
вона	її́		

▣ **Зверніть увагу:**

Я бачу *себе* у дзеркалі.
Ти бачиш *себе* у дзеркалі?
Він/вона бачить *себе* у дзеркалі.
Ми бачимо *себе* у дзеркалі.
Ви бачите *себе* у дзеркалі?
Вони бачать *себе* у дзеркалі.

13. Відповідайте на питання за зразком.

Зразок: – Хто цей чоловік?

– Я не знаю його́. Я не зустрівач його́ раніше.

1. Хто ця дівчина? 2. Хто цей молодий чоловік?
3. Хто ці хлоп'ята? 4. Хто цей юнак? 5. Хто ця жінка?
6. Хто ці молоді люди? 7. Хто ці дівчата?

14. Замість крапок пишть займенники у правильній формі.

1. У мене є друг. Я часто запрошуюю ... в гості. 2.
– Де Марина? – Я бачив ... у буфеті. 3. Мої батьки живуть у Києві. Я давно не бачив 4. Що ти роби́тимеш завтра? Я запрошуюю ... у кіно. 5. – Ти не знаєш, де моя нова сорочка? – Я бачила ... у шафі. 6. – Яке смачне молоко! – Так, дуже смачне, я купую ... на ринку. 7. – Хто ця дівчина? – Я не знаю 8. Ви говорите надто тихо, я не чую 9. Це наші батьки. Ми любимо 10. Коли я був малий, моя мати часто годувала 11. Це наш новий викладач. Я не знаю, як ... звучь. 12. Тут надто шумно, я не чую навіть

15. Відповідайте на питання, займенники у дужках ставте у правильну форму.

1. Кого ви зустрічали вчора на вокзалі? (він і вона)
2. Кого ви чекаєте тут? (ти і він)
3. Кого ви запрошуєте в гості? (ви і вона)
4. Кого ви давно не бачили? (ви та вони)
5. Кого він чекає коло метро? (ми)
6. Кого ти знаєш у нашій академії? (він і ти)
7. Кого він любить? (я).

● Порівняйте:

<i>Любити</i>	<i>Кохати</i>
Я люблю молоко, чай, каву.	—
Я люблю футбол, музику.	—
Я люблю батьківщину.	—
Я люблю маму, батьків, брата, цю дівчину.	Я кохаю маму, батьків, брата, цю дівчину.
Я люблю тебе (вас, його, її).	Я кохаю тебе (вас, його, її).

▣ Зверніть увагу:

Ч. р.	– <i>Якого</i> студента ви бачили у коридорі? – <i>Цього</i> (мого, вашого) нового студента.	(б)	-а
С. р. (IV відм.)	– <i>Якого</i> хлоп'я ви бачили у коридорі? – <i>Цього</i> (мого, вашого) хлоп'я.	-ого	-я
Ж. р.	– <i>Яку</i> студентку ви бачили у коридорі? – <i>Цю</i> (мою, вашу) нову студентку.	-у -ю	-у -ю
Мн.	– <i>Яких</i> студентів ви бачили у коридорі? – <i>Цих</i> (моїх, ваших) нових студентів.	-их -іх -їх	-ів -ів -їв -ей

16. Відповідайте на питання, вживайте інформацію в дужках.

1. Який фільм ви дивились? (новий американський)
2. Яку виставу ви дивились? (цікава)
3. Яку музику ви любите? (сучасна й класична)
4. Яке завдання ви виконуєте

(складне велике) 5. Які слова ви дивитесь у словнику? (незнайомі) 6. Яку дівчину ви запрошуєте в кіно? (ця вродлива) 7. Яких студентів ви знаєте? (ці іноземні) 8. Якого викладача ви вітаєте? (наш новий) 9. Яку адресу ви знаєте? (твоя нова) 10. Яку новину ви чули? (ця чудова) 11. Якого письменника ви зустрічаєте? (відомий) 12. Які газети ви купуєте? (сьогоднішні та вчорашні) 13. Які книжки ви любите читати? (різні) 14. Які передачі ви слухаєте? (спортивні або кулінарні) 15. Якого брата він давно не бачив? (молодший).

17. Задайте питання до виділених слів.

1. Я знаю *цю* студентку. 2. Я вже бачив *цей* фільм. 3. Ми зустрічаємо *цього* юнака кожний день. 4. Я давно знаю *цю* дівчину. 5. Я відвідую *цього* лікаря. 6. Я люблю *цих* акторів. 7. Я добре пам'ятаю *цю* викладачку. 8. Він погано знає *цього* чоловіка. 9. *Цього* хлопця звать Тарас. 10. Я кохаю *цю* дівчину. 11. Вони запрошують *цих* акторів. 12. Ми чекаємо *цю* секретарку.

▣ Зверніть увагу: Займенник *свій, своя, своє, свої*

Це <i>мій</i> брат.	<u>Я</u> люблю <i>мого</i> брата.	= <u>Я</u> люблю <i>свого</i> брата.
Це <i>твій</i> брат?	<u>Ти</u> любиш <i>твого</i> брата?	= <u>Ти</u> любиш <i>свого</i> брата?
Це Самір. А це <i>його</i> брат.	Самір любить <i>його</i> брата.	= <u>Він</u> любить <i>свого</i> брата.
Це Дарина. А це <i>її</i> брат.	Дарина любить <i>її</i> брата.	= <u>Вона</u> любить <i>свого</i> брата.
Це <i>наш</i> брат.	<u>Ми</u> любимо <i>нашого</i> брата.	= <u>Ми</u> любимо <i>свого</i> брата.
Це <i>ваш</i> брат?	<u>Ви</u> любите <i>вашого</i> брата?	= <u>Ви</u> любите <i>свого</i> брата?
Це Том і Ніна. А це <i>їхній</i> брат.	Том і Ніна люблять <i>їхнього</i> брата.	= <u>Вони</u> люблять <i>свого</i> брата.

1. Самір і Джаміль – рідні брати. Самір любить *свого* брата. (= Самір любить Джаміля).
2. Ганна і Марина – подруги. Ганна не бачила вчора *свою* подругу. (= Ганна не бачила вчора Марину).
3. Антон, Марк, Сергій і Юрко – друзі. Юрко запрошує *своїх* друзів у гості. (= Юрко запрошує в гості Антона, Марка і Сергія).

18. Читайте мікродіалоги. Займеники *мій, твій, наш, ваш, її, його, їхній* або *свій* ставте у правильну форму.

1)

- Олена, я дуже турбуюсь про ... брата.
- Я теж турбуюсь про нього.

2)

- Чому ти не пишеш?
- Я забув ... ручку вдома.
- Візьми ... ручку й пиши.

3)

- Познайомтесь, це ... наречена Ірина.
- А ми вже знаємо ... наречену.

4)

- Том, де ти любиш відпочивати?
- Я люблю відпочивати у кав'ярні або у ... кімнаті.

5)

- Іванко, дай мені, будь ласка, ... словник.
- Вибач, але я забув сьогодні ... словник.

6)

- Тетяна – хороша дочка, вона дуже поважає ... батьків.
- Усі люди поважають ... батьків.

7)

- Діти, кого ви тут чекаєте?
- Ми чекаємо ... викладача.

8)

- Олена, кого ти запрошуєш у гості?
- Я запрошую тебе і ... наречену.

2. а) Непрямий об'єкт (*про кого?/що?*)

Про кого (про що) він розповідав?

Він розповідав *про свого* батька, *про свою* молодшу сестру, *про своїх* друзів, *про свою* групу, *про свій* інститут.

19. Відповідайте на питання, вживайте інформацію в дужках. Зверніть увагу на дієслова, що потребують знахідного відмінку (*про кого/що?*). Пишіть їх, значення незнаних дієслів дивіться у словнику.

1. Про що ви розповідаєте зараз? (новий фільм)
2. Про що ви розмовляли на перерві? (погода, футбол, дівчата)
3. Про кого ви часто думаєте? (батьки, сестри, кохана дівчина)
4. Про що говорив на уроці викладач? (наші помилки)
5. Про що питає батько у своєму листі? (моє навчання, погода у Харкові, українські люди)
6. Про що завжди запитує твоя мати? (моє здоров'я, мої друзі)
7. Про що ти пищеш у листах? (наш факультет, наші викладачі)
8. Про що ви любите читати? (політика, відомі люди)
9. Про кого ви часто згадуєте? (наречена, бабуся, дідусь)
10. Про кого мати турбується? (діти).

20. Слова в дужках пишуть у правильній формі.

1. У листі брат пише про ... (його/своя наречена).
2. На уроці ми говорили про ... (наші/свої зимові канікули).
3. Він любить говорити про ... (література).
4. На уроці ми читали статтю про ... (цей відомий актор).
5. Зараз студенти думають про ... (іспити).
6. Вчора ми довго розмовляли про ... (наша/своя майбутня екскурсія).
7. Мати пише про ... (наші сусіди).
8. Ми запитували викладача про ... (наш/свій хворий товариш).
9. Я люблю читати про ... (футбольні гравці).
10. Ми дуже турбуємося про ... (його здоров'я).
11. Він запитував декана про ... (майбутні іспити).
12. Вони пишуть твір про ... (їхня/своя рідна країна і їхнє/своє рідне місто).

21. Виконуйте вправу за зразком.

Зразок: – Ви чули, про що вони розмовляли?

– Так, чув. Вони розмовляли про виставу.

(Так, я чув, про що вони розмовляли. Вони

розмовляли про виставу.)

1. Ви чули, про що ми зараз говорили?
2. Ви знаєте, про що я думаю?
3. Ти знаєш, про кого запитував декан?
4. Ви розумієте, про що говорить викладач?
5. Ти знаєш, про кого ми розповідаємо?
6. Ти чув, про що вони вчора говорили?
7. Ви знаєте, про кого розповідає ця стаття?
8. Ви знаєте, про що я турбуюсь?

◆ **Запам'ятайте:**

Про ко́го?

я	про мене	ми	про нас
ти	про тебе	ви	про вас
він	} про нього	вони	про них
воно		(себе)	про себе
вона	про неї		

22. Читайте речення. Задайте питання до виділених займенників.

1. Мої батьки живуть у селі, а я у місті. Я знаю, що вони завжди думають *про мене*.
2. Чому *ти* не був вчора на уроці? Викладач питав *про тебе*.
3. Це твій новий друг? *Він* працює чи навчається? Я не чув раніше *про нього*.
4. Хто це маля? *Воно* таке симпатичне! Що ти знаєш *про нього*?
5. Це моя наречена, *вона* живе на півночі. Я часто думаю *про неї*.
6. Вчора *ми* не були в академії, тому декан питав *про нас*.
7. *Ви* будете завтра на екскурсії? Викладач питав *про вас*.
8. Це мої брати, *вони* навчаються у Києві. Мати турбується *про них*.
9. Вчора на уроці студенти розповідали *про себе*.

23. Закінчіть речення, замість крапок вживайте займенники.

1. Моя наречена живе в Одесі. Я часто думаю
2. Ваш старший брат вчиться у Києві? Ви згадуєте ... ?
3. Скоро канікули. На уроці ми говорили
4. Сьогодні ви

не були на лекції. Професор питав 5. Вчора ми дивились новий фільм, а потім говорили 6. Я знаю, що мої батьки завжди думають і турбуються 7. Антон – егоїст, він турбується тільки

24. Відповідайте на питання, займенники у дужках ставте у правильну форму.

1. Про кого ви говорили вчора? (він і вона) 2. Про кого батько писав у листі? (вони) 3. Про кого питав лікар? (ми) 4. Про кого ви згадуєте? (ви) 5. Про кого вони розмовляли? (ти і я) 6. Про кого він думає весь час? (вона) 7. Про кого мати турбується? (я і ви).

2. б) Непрямий об'єкт (у що?)

◆ Запам'ятайте керування дієслова: <i>грати в (у) що?</i>
<i>У що він грає? Він грає в теніс, у хокей, у шахи.</i>

● Порівняйте:

<i>Грати у що? (Зн.в.) (спорт)</i>	<i>Грати на чому? (М.в.) (музичний інструмент)</i>
Марат грає <u>у футбол</u> .	Іванко добре грає <u>на гітарі</u> .

25. а) Задайте питання до виділених слів.

1. Я люблю грати на гітарі. 2. Він добре вміє грати у шахи. 3. Хлопці хочуть грати в баскетбол. 4. Ця дівчина добре грає на піаніно. 5. Тарас не вміє грати на музичних інструментах. 6. Ганна вміє грати в теніс. 7. Завтра ми гратимемо у футбол.

б) Скажіть, у що ви граєте? На чому ви граєте?

2. в) Непрямий об'єкт (на ко́го?)

<i>На ко́го</i> він схожий?

Він схожий на свого батька, дядька, тітку, дідуся, бабусю, на мене, на них.

◆ **Запам'ятайте:** Він схожий на матір.

– На кого ти схожий? – Я схожий на свого батька.

– На кого схожа твоя сестра? – Вона схожа на бабусю.

– На кого схожий твій брат? – Мій брат трохи схожий на мене.

▣ **Зверніть увагу:**

Самір і Джаміль – близнюки, тому вони дуже схожі <u>один на одного</u> .	на <u>кого?</u>
Вони люблять <u>один одного</u> .	<u>кого?</u>
Вони турбуються <u>один про одного</u> .	<u>про кого?</u>

26. а) Прочитайте текст. Зверніть увагу на вживання знахідного відмінку. Задайте питання до підкреслених слів і словосполучень. Поясніть, як ви розумієте виділене словосполучення.

Імад розповідає про свою сестру і братів

Усі ми – я, мої брати та сестра – любимо один одного і турбуємося один про одного.

Старша сестра Рая дуже вродлива жінка. Вона схожа на матір. Рая вже заміжня. У неї є чудовий чоловік і дві маленькі дочки. Молодша дочка схожа на Раю, а старша дочка схожа на її чоловіка. Рая любить свого чоловіка і своїх маленьких дочок. Вона добре турбується про них.

Старший брат Мухамед працює на заводі. Він інженер. Мухамед дуже любить свою професію. Мухамед неодружений, але у нього є наречена. Її звать Мунія. Він дуже кохає Мунію і завжди запрошує її в кіно або у ресторан. У вільний час Мухамед любить слухати музику або грати у шахи. Він часто грає у шахи з батьком або зі мною. Мухамед схожий на свого батька і трохи на матір.

Самір і Джаміль – близнюки. Вони люблять грати у футбол, гуляти, плавати. Вони все роблять разом, тому що люблять один одного. Самір і Джаміль схожі і на батька, і

на матір. І звичайно, вони дуже схожі один на одного.

Ось така дружна сім'я! Я дуже люблю свою родину.
Але особливо я люблю своїх батьків і свою старшу сестру.

б) Розкажіть студентам вашої групи про вашу сім'ю: кого ви любите, про кого турбуєтесь, на кого ви схожі, на батька чи на матір, у що (або на чому) ви граєте.

в) Запитайте студентів про їхню сім'ю: кого вони люблять, про кого вони турбуються, на кого вони схожі, у що (або на чому) вони грають.

3. Знахідний відмінок на позначення часу

Коли? Скільки часу? Як довго?

<i>Коли?</i>		
<i>у/в</i> + <i>Зн.в.</i>	<i>у/в</i> понеділок вівторок середа	– <i>Коли</i> ти був у музеї? – Я був у музеї у <i>п'ятницю</i> .
<i>Зн.в.</i> + <i>тому</i>	годину <i>тому</i> місяць три дні	– <i>Коли</i> ти бачив Антона? – Я бачив його <i>тиждень тому</i> .
<i>Через</i> /за + <i>Зн.в.</i>	<i>через</i> хвилину /за рік два роки п'ять місяців	– <i>Коли</i> ти будеш вдома? – Я буду вдома <i>через/за три хвилини</i> .
<i>Скільки часу? Як довго?</i>		
<i>Зн.в.</i>	– <i>Скільки часу (як довго)</i> ви працювали? – Ми працювали <i>весь тиждень (цілий день, одну годину, три години)</i> .	

◆ **Запам'ятайте:**

тривати (Скільки часу? Як довго?)

Урок *триває* 45 хвилин.

Канікули *тривали* 2 тижні.

27. Дайте відповіді на питання, вживайте інформацію в дужках.

А) Зразок: – *Коли ви були в театрі? (минула субота)*
– *Ми були в театрі у минулу суботу.*

1. Коли ви були на екскурсії? (минулий понеділок)
2. Коли ви не були в класі? (четвер і п'ятниця) 3. Коли вони гратимуть у футбол (вівторок) 4. Коли ти була у поліклініці? (середа) 5. Коли у вас буде фізика? (наступний четвер).

Б) Зразок: – *Коли ви бачили Тараса? (тиждень)*
– *Я бачив його тиждень тому.*

1. Коли студенти писали диктант? (2 дні) 2. Коли ви бачили декана? (година) 3. Коли він був тут? (рік) 4. Коли ви були в кіно? (три тижні) 5. Коли ти обідав? (10 хвилин) 6. Коли ви були на батьківщині? (2 місяці).

В) Зразок: – *Коли ви будете вечеряти? (15 хвилин)*
– *Ми будемо вечеряти через/за 15 хвилин.*

1. Коли ви писатимете диктант? (півгодини). 2. Коли він відпочиватиме? (20 хвилин) 3. Коли починається урок? (хвилина) 4. Коли починається перерва? (година). 5. Коли ви будете вдома? (кілька годин) 6. Коли будуть екзамени? (2 тижні).

Г) Зразок: – *Скільки часу (як довго) ви спали? (3 години)*
– *Я спав 3 години.*

1. Скільки часу працює батько? (7 годин) 2. Як довго він відпочивав? (тиждень) 3. Скільки часу він живе в Харкові? (місяць) 4. Як довго ти житимеш в Харкові? (5 або 6 років) 5. Як довго вона писала твір? (цілий день) 6. Скільки часу діти гуляли? (25 хвилин) 7. Як довго триває урок? (45 хвилин) 8. Як довго триває перерва? (15 хвилин) 9. Скільки часу триватиме концерт? (півтори години).

28. Закінчіть речення.

1. Ми чекали вас 2. ... діти гуляють у парку.
3. Мої друзі були в клубі 4. Я лежав у лікарні 5. Він слухає новини 6. Ми будемо снідати 7. Студенти відпочивали 8. Перерва тривала

Слова для довідок: *годину, 15 хвилин, весь день, цілий день, весь тиждень, цілий місяць, годину тому, три дні тому, за хвилину, через рік.*

4. Знахідний відмінок на позначення напрямку (куди?) у(в)/на + Зн.в.

– Куди Іван іде? – Іван іде у їдальню.
– Куди Іван їде? – Він їде **на** завод.
– Куди ти поспішаєш? – Я поспішаю **на** урок.
Я запрошую вас у кав'ярню.

29. Пишіть дієслова, що керують знахідним відмінком (куди?). Значення незнайомих дієслів дивіться у словнику.

Іти́ (йти), і́хати, ході́ти, запро́шувати, поспіша́ти, кла́сти, ста́вити, ві́шати.

◆ Запам'ятайте:

Куди?

	іти́ (йти)	і́хати
я	іду́ (йду)	і́ду
ти	ідеш́ (йдеш)	і́деш
він	іде́ (йде)	і́де
вона		
воно		
ми	ідемо́ (йдемо)	і́демо
ви	ідете́ (йдете)	і́дете
вони	ідуть́ (йдуть)	і́дуть
	І(Й)ди! І(Й)діть!	Ідь(те)!

30. Закінчіть речення, слова в дужках ставте у правильну форму. Зверніть увагу на вживання прийменників *у/в* та *на*.

<i>у/в</i>	<i>на</i>		
інститут	урок	вокзал	збори
університет	факультет	завод	побачення
школу	заняття	фабрику	зустріч
клас	іспит	мітинг	виставу
...	екзамен	екскурсію	концерт
магазин	лекцію	вулицю	виставку
...	ринок	площу	батьківщину
музей	пошту	стадіон	...

1. Студенти йдуть ... (університет, заняття). 2. Ми з другом дуже поспішаємо ... (академія, іспит). 3. Максим завжди запрошує друзів ... (кав'ярня). 4. Діти поспішають ... (школа, уроки). 5. Олена їде ... (бібліотека, лекція). 6. Група їде ... (виставка, музей). 7. Сьогодні діти їдуть ... (зоопарк, стадіон). 8. Вранці батько поспішає ... (завод, магазин). 9. У суботу ми їдемо ... (Київ, екскурсія). 10. Через тиждень я їду ... (батьківщина, столиця). 11. Я запрошую тебе ... (театр, вистава). 12. Мати з дочкою їдуть ... (супермаркет, ринок).

31. Відповідайте на питання.

1. Куди ви з другом поспішаєте вранці? 2. Куди ви з Томом ідете обідати? 3. Куди ти йдеш після перерви? 4. Куди він їде після уроку? 5. Куди Максим запрошує свою наречену? 6. Куди вони з Ганною йдуть післязавтра? 7. Куди ви з Мариною ідете в суботу? 8. Куди ти йдеш у неділю? 9. Куди ваш друг їде в середу? 10. Куди ваша подруга їде через рік? 11. Куди ви з братом ідете сьогодні? 12. Куди Володимир їде ввечері?

32. Читайте діалоги. Замість крапок ставте дієслова *іти* або *їхати* у правильній формі. Складіть подібні діалоги, запитайте друга, куди він іде (їде).

1)

- Куди ... Марина?
- Вона ... на лекцію.
- А ви теж ... лекцію?
- Так, я теж ... туди.

2)

- Куди ви ...?
- Я ... в кіно.
- Ви ... один?
- Мої друзі вже бачили цей фільм, тому я ... один.

3)

- Куди ... Борис і Марина?
- Я не знаю, куди вони
Я думаю, що вони ... у їдальню.
- А ти куди ... ?
- Я ... в деканат. Скоро закінчується перерва, тому я поспішаю.
- Ну добре, ...!

4)

- Куди ти ... в суботу?
- Я ... у Київ, на екскурсію.
- А ми з Іваном ... на екскурсію в Крим.
- Чудово! А куди ви ... зараз?
- Зараз ми ... на ринок, а потім додому.

● Порівняйте:

<i>Бути (де?) у/в/на + М.в. (місце)</i>	<i>Іти/їхати (куди) у/в/на + Зн.в. (напрямок)</i>
Де він <u>був</u> ?	Куди він <u>іде</u> (<u>їде</u>)?
Він <u>був</u> у класі, на уроці. Він <u>був</u> у Києві.	Він <u>іде</u> в клас, на урок. Він <u>їде</u> у Київ.
Він <u>був</u> там (тут, вдома).	Він <u>іде</u> туди (сюди, додому).

◆ Запам'ятайте:

<i>Ходімо (разом)! Із задоволенням.</i>
– Ти йдеш додому? – Так. – Я теж. <i>Ходімо разом!</i> – <i>Із задоволенням.</i>

33. Читайте діалоги. Замість крапок використайте дієслова *іти*, *їхати* або *бути* у правильній формі. Складіть подібні діалоги.

1)

– Куди ти ...?
 – Я ... в їдальню, я ще не снідав. А ти?
 – Я теж ... туди. Ходімо разом!
 – Чудово! Із задоволенням!

2)

– Де ти ... вчора ввечері?
 – Я ... вдома, відпочивав. А ти?
 – А я ... у театрі, дивився чудову виставу.

3)

– Сьогодні ввечері я ... на концерт. Ходімо разом!
 – Дякую, але я не люблю музику.
 – Шкода! А я дуже люблю музику. Я вчора вже ... на цьому концерті. Це було так чудово! Тому сьогодні я знову ... туди.

4)

– Куди ти зараз ...?
 – Я ... у бібліотеку.
 – Ти ... один чи з Антоном?
 – Так, ми ... з ним. А куди ви ...?
 – Ми ... в актовий зал. Там зараз ... цікава лекція. Ходімо разом!
 – Із задоволенням!

◆ Запам'ятайте:

Що? Куди?

	класти	ставити
я	кладу́	ста́влю
ти	кладеш	ставиш
він	кладé	ста́вить
вона		
воно		
ми	кладемо́	ста́вимо
ви	кладете́	ста́вите
вони	кладу́ть	ста́влять
	Клади́!	Став!
	Кладіть!	Ставте!

■ Зверніть увагу:

- Марта кладає гроші **в гаманець**.
- **Куди** вона кладає гроші?
- **У гаманець**.

<i>Хто</i>	<i>Що робить?</i>	<i>Що? (Зн.в.)</i>	<i>Куди? (у/в, на + Зн.в.)</i>
Я	кладу	газету	в портфель.
Він	ставить	лампу	на стіл.
Ніна	вішає	пальто	у шафу.

34. а) Прочитайте текст. Зверніть увагу на вживання знахідного відмінку. Задайте питання до підкреслених слів.

Сьогодні субота. У суботу я завжди прибираю свою кімнату. Спочатку я кладу кожну річ на своє місце. Зошити, ручки, олівці я кладу в письмовий стіл. Пальто, сорочки, костюми я вішаю у шафу. Книжку, підручник та словник я ставлю у книжкову шафу, а свій годинник я ставлю на полицю. Потім я відпочиваю.

б) Розкажіть, як ви прибираєте свою кімнату, куди ви кладете (вішаєте, ставите) свої речі.

35. Відповідайте на питання.

1. Куди ви кладете свої книжки і зошити, коли ідете на заняття? 2. Куди ви вішаєте свій одяг? 3. Куди ви кладете молоко, м'ясо та овочі? 4. Куди Павло кладе лист? 5. Куди ти ставиш посуд? 6. Куди мати кладе гроші? 7. Куди Дмитро вішає календар і фото? 8. Куди лаборант вішає новий розклад та оголошення? 9. Куди ти ставиш квіти? 10. Куди інспектор кладе паспорти?

Слова для довідок: конверт, кишеня, ваза, шафа, стіна, холодильник, сейф, портфель, гаманець, стіл, дошка.

● Порівняйте:

<i>Лежати, стояти, висіти (де?) у/в/на + М.в.</i>	<i>Класти, ставити, вішати (куди?) у/в/на + Зн.в.</i>
Де <u>лежать</u> гроші? Гроші <u>лежать</u> у <i>правій кишені</i> .	Куди він <u>кладе</u> гроші? Він <u>кладе</u> гроші в <i>праву кишеню</i> .
Де <u>стоять</u> квіти? Квіти <u>стоять</u> у <i>вазі</i> .	Куди вона <u>ставить</u> квіти? Вона <u>ставить</u> квіти у <i>вазу</i> .
Де <u>висить</u> одяг? Одяг <u>висить</u> у <i>шафі</i> .	Куди ви <u>вішаєте</u> одяг? Ми <u>вішаємо</u> одяг у <i>шафу</i> .

36. Відповідайте на питання, слова праворуч ставте у правильну форму.

1. Де лежать книжки?
Куди ти кладеш книжки?	книжкова полиця
2. Куди він кладе паспорт?
Де лежить твій паспорт?	ліва кишеня
3. Де стоїть лампа?
Куди він ставить лампу?	письмовий стіл
4. Куди мати ставить квіти?
Де стоять квіти?	підвіконня
5. Де висить розклад?
Куди лаборант вішає розклад?	дошка або стіна
6. Куди батько вішає свій костюм?
Де висить костюм?	ця велика шафа

37. Повторіть усі значення знахідного відмінку. Задайте питання до підкреслених слів.

1. Я добре знаю англійську мову. 2. Ми любимо своїх батьків, вони теж нас люблять і турбуються про нас. 3. Ми будемо вечеряти за 10 хвилин. 4. Декан запитував мене про тебе. 5. Викладач кладе зошити на стіл. 6. Вони були в Криму тиждень тому. 7. Ми дуже турбуємося про іспити. 8. Після перерви я іду в деканат. 9. Сестра

прибирає свою кімнату. 10. Ганна завжди зустрічає у парку цього чоловіка. 11. Антон запрошує мене у кав'ярню. 12. Студенти йдуть на екскурсію у середу.

38. Слова в дужках ставте у правильну форму. Якщо треба, використовуйте прийменники *у/в, на, про, через/за, тому*.

Зразок: Я запрошую ... (ти, виставка).

Я запрошую тебе на виставку.

1. Ми йдемо ... (театр, вівторок). 2. Я запрошую ... (ви, екскурсія, Крим). 3. Він буде вдома ... (хвилина). 4. Батько запитує в своєму листі ... (моє здоров'я, мої друзі). 5. Після уроку я іду ... (бібліотека). 6. Він кладе ... (продукти, холодильник). 7. Я знаю, що батьки дуже турбуються ... (я і мої брати). 8. Максим був у Києві ... (місяць). 9. Ми виконуємо ... (домашнє завдання). 10. Ганна купує ... (продукти) в супермаркеті або на ринку. 11. Я люблю ... (свої батьки) і часто думаю ... (вони). 12. У мене є наречений. ... (Він) звать Андрій. Я дуже люблю ... (він). І я знаю, що Андрій теж кохає ... (я). 13. Ви знаєте ... (їхня дочка)? 14. Вчора ми дивилися ... (цікава комедія). 15. В аудиторії ми бачимо ... (викладачі та іноземні студенти). 16. Ми зустрічаємо на вокзалі ... (старший брат).

▣ Зверніть увагу: Наказовий спосіб

<i>Особи</i>	<i>Однина</i>	<i>Множина</i>
<i>Проста форма</i>		
1 (<i>я, ми</i>)	—	<i>Читаймо! Пишімо!</i>
2 (<i>ти, ви</i>)	<i>Читай! Пиши!</i>	<i>Читайте! Пишіть!</i>
<i>Складена форма</i>		
1, 2		<i>Нумо/нумте читати, писати!</i>
3 (<i>він, вона, воно, вони</i>)	<i>Хай/нехай читає, пише!</i>	<i>Хай/нехай читають, пишуть!</i>

◆ Запам'ятайте

1. Закінчення **-й, -ймо, -йте** (після голосних): снідати (снідаю) – снідай (**-йте, -ймо**); готувати (готую) – готуй (**-йте, -ймо**).

!!Але: після приголосних **б, в, м, ж, ч, ш, щ, р -й-** зникає: різати (ріжу) – ріж, ріж**те, ріжмо**. Після **д, т, з, с, л, н -й-** теж зникає, але з'являється **-ь-**: сісти (сяду) – сядь, сядь**те, сядьмо**.

2. Закінчення **-и, -ить, -імо** (після приголосних): писати (пишу) – пиш**и, пишть, пишімо**; іти (іду) – ід**и, ідть, ідімо**.

39. Від цих дієслів утворіть просту форму наказового способу.

Зразок: а) слухати – слухай, слухайте, слухаймо;

б) нести – неси, несьте, несімо;

в) виконувати – виконуй, виконуйте, виконуймо.

А) Гра́ти, розповіда́ти, відповіда́ти, вивча́ти, готува́ти, обіда́ти, вечє́рати, перевіря́ти, надсила́ти, виклада́ти, віша́ти, гуля́ти, співа́ти, пам'ята́ти, вибира́ти, відчиня́ти, зачина́ти, поспіша́ти.

Б) Робі́ти, спа́ти, лежа́ти, сиді́ти, говори́ти, ігі́, вчі́ти, вчі́тися, диві́тися, кла́сти (ст/д).

В) Повто́рювати, пояснювати, запі́тувати, купува́ти, отримувати, запро́шувати, показувати, працюва́ти, малюва́ти.

Кличний відмінок

■ **Зверніть увагу:** в українській мові при звертанні та разом із наказовим способом дієслова вживається кличний відмінок.

1. Іменники на **-а/-я**

Ганна – Ганно!

Микола – Миколо!

-о (тверда група)

суддя – судде!
Марія – Маріє!

}
}

-е (м'яка група) -є (після голосного та ')

2. Іменники на **-ик, -ок, -к, -о** та ін.; іншомовні на **-г, -к, -х**; на шиплячий (крім **-ж**):

син – сину! батько – батьку! Джек – Джеку!
дід – діду! тато – тату! товариш – товарищу!
!! Але: Олег – Олеже!

3. Іменники м'якої групи:

учень – учню! вчитель – вчителю! лікар – лікарю!

4. Безсуфіксні іменники твердої групи:

Богдан – Богдане! Петро – Петре! Степан – Степане!
Іван – Іване! Павло – Павле! Антон – Антоне!

5. Іменники середнього роду на **-а/-я** та іменники у формі множини не змінюються:

дитя – дитя! хлоп'я – хлоп'я! дівча – дівча!
діти – діти! друзі – друзі! пани – пани!

◆ **Запам'ятайте:**

пані – пані!	чоловік – чолові <u>ч</u> е!
мати – мам <u>о</u> !	хлопець – хлоп <u>ч</u> е!
дідусь – дідус <u>ю</u> !	юнак – юна <u>ч</u> е!
бабуся – бабус <u>ю</u> !	дру <u>г</u> – друж <u>е</u> !

40. Прочитайте мікродіалоги. Підкресліть іменники у кличному відмінку. Зверніть увагу на вживання дієслів у формі наказового способу.

- 1) – Привіт, Максиме! Куди ти ідеш?
– Привіт, Марку! Я іду в деканат. А чому ти запитуєш?
– Я теж іду в деканат.

- Добре. Ходімо разом!
- 2) – Добридень, Ганно Іванівно!
– Добридень, студенти. Відкривайте, будь ласка, зошити, пишть число. Тепер відкривайте підручники на сторінці 45. Сергію, читай голосно текст.
- 3) – Професоре, у мене знову багато помилок у домашній вправі.
– Максиме, будь ласка, не поспішай, пиши уважно.
- 4) – Алло, мамо! Це я, Іван.
– Алло, Іване, говори, будь ласка, голосно! Я тебе погано чую.
- 5) – Діти, ви сьогодні дуже добре працювали на уроці. А зараз перерва. Відпочивайте 15 хвилин.
– Дякуємо, Світлано Петрівно!
- 6) – Алло, це деканат?
– Так, слухаю вас.
– Скажіть, будь ласка, декан сьогодні працює?
– Так, працює. Але ідіть швидко, тому що за 30 хвилин починається перерва.

41. Від цих іменників утворіть форму кличного відмінку.

А) Юрій Петрович, Ніна Іванівна, Жак, Том, Олена, Ірина, Марк, Андрій, Ахмед, Мунія, Імад, Самір, Джаміль, Рая, Тарас, Галина, Катруся;

Б) мама, батько, дівчина, юнак, чоловік, жінка, дядько, тітка, бабуся, дідусь, брат, сестра, сусід, сусідка, друг, пан, пані, добродій, добродійка, професор, президент, директор, інженер, секретарка.

Причинні та наслідкові відношення у складнопідрядному реченні

■ Зверніть увагу:

Чому Іван сьогодні не був у класі?
 Іван сьогодні не був у класі, *тому що* він хворий.
 Іван хворий, *тому* він не був сьогодні у класі.

● Порівняйте (зверніть увагу на інверсію):

<i>Причина</i>	<i>Наслідок</i>
Вчора я не був у парку, тому що ввечері був дощ.	Вчора ввечері був дощ, тому я не був у парку
Ганна запитує викладача, тому що вона не розуміє завдання.	Ганна не розуміє завдання, тому вона запитує викладача.
Ми йдемо на річку, тому що погода сьогодні тепла та сонячна.	Погода сьогодні тепла та сонячна, тому ми йдемо на річку.
Тетяна та Іван не йдуть на річку, тому що вони сьогодні дуже зайняті.	Тетяна та Іван сьогодні дуже зайняті, тому вони не йдуть на річку.
Я завжди дуже зайнятий, тому що у нас кожний день три або чотири пари.	Кожний день у нас три або чотири пари, тому я завжди дуже зайнятий.
У Тома не дуже добрі оцінки у школі, тому що він не любить учитися.	Том не любить учитися, тому в нього не дуже добрі оцінки у школі.

42. З'єднайте два речення в одне за допомогою сполучників *тому що* і *тому*.

Зразок: Я не чую тебе. Ти говориш тихо.

1) *Я не чую тебе, тому що ти говориш тихо.*

2) *Ти говориш тихо, тому я не чую тебе.*

1. Я вже бачив цей фільм. Я не йду в кіно. 2. Ми не йдемо гуляти. На вулиці холодно. 3. Я сьогодні ще не обідав. Я хочу їсти. 4. Марта не йде в театр. Вона дуже зайнята. 5. Ганна завжди добре відповідає. Вона багато працює вдома. 6. Том два роки жив у Львові. Він добре розмовляє українською мовою. 7. Я не був на концерті. Я був зайнятий вчора. 8. Ми дуже любимо музику. Ми йдемо на концерт. 9. Я люблю плавати. Я відвідую басейн.

43. Відповідайте на питання.

1. Чому ви не були сьогодні в класі? 2. Чому Максим іде швидко? 3. Чому ти не пишеш вправу? 4. Чому студенти не йдуть у кіно? 5. Чому діти не хочуть іти гуляти? 6. Чому він погано говорить українською? 7. Чому викладач сьогодні радий? 8. Чому Ніна йде у їдальню?

44. Закінчіть речення.

1. Сьогодні він не був у басейні, тому що
 2. В середу й четвер Ніна не була в академії, тому
 3. Він погано говорить українською, тому що
 4. Олена сьогодні дуже зайнята, тому
 5. Вчора вони не були в театрі, тому що
 6. Я дуже люблю музику, тому
 7. Друзі йдуть на стадіон, тому що
 8. На вулиці дуже холодно, тому
 9. Я вивчаю іноземні мови, тому що
 10. У кімнаті дуже жарко, тому
 11. Жак купує машину, тому що
 12. Ми вивчаємо українську мову тільки місяць, тому
-

* 45. Прочитайте жарти. До кожного жарту задайте питання, починаючи зі слова «Чому?».

1)

– Мамо, я їду на річку купатися!
– Не можна, тому що вода ще холодна.
– Не біда, я не роздягатимусь...

2)

– Кажуть, що мовчання – золото.
– Це неправда!
– Чому?
– Та от я мовчав на іспитах і одержав «двійку».

3)

– Як добре, що я не народився у Франції.
– Чому?
– Тому що я не знаю французьку мову.

* 46. Цих людей зв'язують складні відношення. Скажіть, хто кого розуміє (добре, непогано, погано), а хто кого зовсім не розуміє. Спробуйте пояснити, чому це відбувається.

Зразок: Макс і Олена. – Я думаю, що іноді Макс зовсім не розуміє Олену, тому що вони дуже різні.

Андрій і Марина; Жак та Ерік; бабуся та Іванко; мати та батько; директор і секретарка.

Слова для довідок: вони дуже різні; вони дуже схожі; вони зовсім не схожі; у них складні характери; вони справжні друзі; вони люблять один одного; вони турбуються один про одного.

* 47. Прочитайте фрази, висловіть своє відношення до інформації, поясніть свою думку.

А) Дивно / Не дивно

Олександр чудово розмовляє англійською мовою. Це не дивно, тому що він навчався в Америці.

3. Вона дивиться вже третій фільм сьогодні.
4. Я думаю.
5. Вони довго гуляють.
6. Марина ще спить.
7. Студенти відпочивають.

50. Прочитайте речення. Скажіть, чи можете ви робити це так, як інша людина.

Ерік вільно говорить українською.

Я говорю українською не так вільно, як Ерік.

1. Олена погано працює на комп'ютері.
2. Максим добре вчиться.
3. Бабуся чудово готує.
4. Макс добре грає у теніс.
5. Жак погано розуміє англійську мову.
6. Ніна добре знає російську літературу.
7. Вона швидко відповідає.

51. Напишіть, що ви вмієте чи не вмієте робити. Скажіть про це вашому сусіду.

<i>Що ви вмієте робити?</i>	<i>Що ви не вмієте робити?</i>
Я вмію готувати, співати,	Я не вмію танцювати, плавати,

52. Висловіть свою думку до цих дій (явищ, понять), вживайте дієслово *любити*.

Зразок: Я дуже люблю грати на піаніно. / Я зовсім не люблю грати на піаніно.

Палити, пити пиво, багато розмовляти по телефону, пропускати заняття, хворіти, танцювати, співати, спати,

запізнюватися, витратити гроші, грати у футбол;

Іноземні мови, класична музика, джазова музика, цукерки, домашні тварини.

Текст

Я їду в супермаркет

1. Прочитайте речення, спробуйте зрозуміти з контексту значення нових дієслів *повертатися* та *розумітися*. Зверніть увагу на керування цих дієслів.

1. Концерт закінчився дуже пізно. Тому ми *повертаємося* в гуртожиток на таксі. 2. В магазин я їду на метро, а додому *повертаюся* на автобусі. 3. Вона багато читає про моду і добре *розуміється* на сучасному одязі. 4. Він гарний письменник і дуже добре *розуміється* у літературі.

2. Подивіться у словнику значення нових прикметників. Якщо можете, визначте, від яких слів вони утворені?

Господарчий, дитячий, жіночий, модний, молочний, м'ясний, овочевий, письмовий, продукто́вий, сучасний, хлібний, чоловічий, шкіряний, якісний.

3. Зверніть увагу на синоніми та антоніми.

задово́лений = ра́дий	важкі́й ≠ легкі́й
дешеві́й = недорогі́й	дешеві́й ≠ дорогі́й
мага́зин = кра́мниця	купува́ти ≠ продава́ти
светр = джемпер	завели́кий ≠ замали́й
вважа́ти = дума́ти	бі́льший ≠ ме́нший
<i>Я вважаю (= думаю), що це добрий светр.</i>	

4. Прочитайте мікротексти й речення. Спробуйте зрозуміти з контексту значення виділених слів та словосполучень. Перевірте у словнику, чи правильно ви зрозуміли ці слова.

1) Учора на уроці ми *споча́тку* читали, *по́тім* виконували вправи. І *наприкінці́* ми писали твір.

2) Сьогодні вихідний день. Я не йду в університет. *Споча́тку* я готую сніданок, *по́тім* прибираю кімнату, трохи читаю. І *наприкінці́* я йду спати.

3) У мене є хороший комп'ютер. Він дуже сучасний і швидкий. Мій друг хоче купити *такий са́мий*.

4) Це чудова куртка, але вона трохи завелика. У вас є *така са́ма*, але менша?

5) На столі лежать книжки, зошити, олівці, папки *то́що*.

6) У цьому магазині продають овочі, фрукти, м'ясо, молоко *то́що*.

7) У цьому магазині *мо́жна* купити різні продукти, *а са́ме* хліб, молоко, сир, м'ясо, ковбасу *та ін. (і́нше)*.

8) Сьогодні викладач дуже *задово́лений*, тому що всі студенти добре відповідають, правильно пишуть і читають.

9) – Що ви думаєте про мою нову сукню? – Чудова сукня! І *Вам* дуже *лі́чить* цей колір.

■ Зверніть увагу: <i>не тільки ... , але й /а й</i>
1. Антон <i>не тільки</i> красень, <i>але й</i> дуже розумний хлопець.
2. Ми будемо вивчати <i>не тільки</i> українську мову, <i>а й</i> математику, фізику, хімію.
3. В супермаркеті я купую <i>не тільки</i> продукти, <i>але й</i> одяг.

5. Прочитайте текст. З нього ви дізнаєтесь, що можна купити у супермаркеті. Подивіться значення нових слів у словнику.

Що можна купити в супермаркеті?

Супермаркет – це дуже великий магазин. Там можна купити не тільки продукти, але й інші товари, а саме:

- Одяг: сукні, костюми, краватки, сорочки, штани, джинси, брюки, светри, піжами, білизну, шкарпетки, пальта, плащі, куртки тощо.
- Взуття: туфлі, чоботи, тапки та ін.
- Побутову техніку: телевізори, комп'ютери, музичні центри, пирососи, мікрохвильові печі, пральні машини, праски тощо.
- Господарчі товари: мило, шампунь, крем, зубну пасту, зубні щітки, мочалки, рушники, пральний порошок, віники, швабри, відра тощо.
- Посуд: тарілки, ложки, виделки, каструлі, сковороди та ін.
- Канцелярські товари: папір, зошити, олівці, ручки, лінійки, клей, папки, файли, кнопки, скріпки тощо.
- Галантерейні товари: гудзики, шкіряні вироби: ремені, рукавички, капелюхи тощо.
- Мєблє: дивани, крісла, шафи, ліжка, полиці та ін.

6. Закінчіть ці речення.

1. В овочевому магазині можна купити 2. У молочному магазині можна купити 3. У хлібному відділі можна купити 4. У господарчому відділі можна купити 5. У відділі «Канцелярські товари» можна купити 6. У відділі «Побутова техніка» можна купити 7. На ринку можна купити 8. Зараз на вулиці дуже холодно, тому я хочу купити

7. Прочитайте текст. Знайдіть та підкресліть нові слова. Зверніть увагу на вживання знахідного відмінку.

Я їду в супермаркет

Я студент-іноземець, мене звать Імад. Зараз я живу у великому українському місті Харкові. Сьогодні субота. В суботу я завжди йду на ринок або в магазин. Там я купую м'ясо, рибу, яйця, овочі, фрукти та сік. Але сьогодні я йду у великий супермаркет. Це дуже хороший супермаркет, тому що там можна купити не тільки продукти, але й взуття, одяг, посуд і навіть меблі.

Зараз у Харкові осінь. На вулиці дуже холодно, тому я хочу купити теплі речі – теплу куртку, капелюх, рукавички та шарф. Крім того я хочу купити зошити, диски та новий портфель. Я не дуже добре вмю вибирати одяг, тому я запрошую свого друга Антона. Він добре розуміється на сучасному одязі.

Отже разом ми йдемо в супермаркет. На першому поверсі знаходяться продуктові відділи – м'ясний, овочевий, молочний, хлібний та інші відділи.

Ми йдемо на другий поверх. Там продають господарчі товари, посуд, диски, побутову техніку, канцелярські товари тощо.

Спочатку ми йдемо в канцелярський відділ. Там я купую зошити, олівці, ручки та лінійку. Потім я вибираю музичні диски і чудовий шкіряний портфель.

А далі ми йдемо на третій поверх. Там продають чоловічий, жіночий і дитячий одяг, взуття та іграшки.

Ми дивимося куртки. Спочатку я вибираю довгу синю куртку. Я приміряю її, але Антон вважає, що вона немодна. Потім ми вибираємо чудову світло-коричневу куртку. Вона тепла, зручна, якісна й дешева. Потім ми купуємо шкіряні рукавички, темно-коричневий шарф і такий самий капелюх.

Наприкінці ми повертаємося на перший поверх, тому що Антон хоче купити продукти.

Ми купили сьогодні багато. Я щасливий і дуже задоволений. Але наші сумки важкі, тому ми повертаємося в гуртожиток на таксі.

8. Дайте відповіді на питання за текстом.

1. Коли Імад іде на ринок або в магазин? 2. Що він там купує? 3. Куди він іде сьогодні? 4. Чому сьогодні Імад іде в супермаркет, а не на ринок? 5. Імад іде в супермаркет один? Чому він запрошує Антона? 6. Що можна купити в супермаркеті на першому поверсі? 7. Що Імад купує на другому поверсі? 8. Що продають у супермаркеті на третьому поверсі? 9. Яку куртку вибирають друзі? 10. Що ще купує Імад? 11. Чому наприкінці друзі повертаються на перший поверх? 12. Чому друзі їдуть додому на таксі?

9. Доповніть речення за текстом.

1. Сьогодні В суботу Імад Там він купує Але сьогодні він іде у Там можна купити не тільки , але й

2. Зараз у Харкові осінь. На вулиці , тому Імад хоче купити Крім того він хоче купити Він не дуже добре вміє , тому він Антон добре

3. Отже друзі разом На першому поверсі

4. Вони йдуть Там продають

5. Спочатку вони йдуть Там Імад купує Потім він вибирає

6. А потім друзі йдуть Там продають

7. Вони Імад приміряє , але Антон вважає, що Друзі вибирають Вона тепла Потім вони купують

8. Наприкінці друзі , тому що Антон

9. Імад і Антон купили Імад щасливий і
Але їхні сумки , тому вони

◆ **Запам'ятате** вирази, які ви часто можете почути у магазині, в ресторані та ін.: *Чим можу допомогти? Можу порадити...*

10. Прочитайте діалог. Значення виділених слів подивіться у словнику.

У відділі «Чоловічий одяг»

Продавець: Добридень, пане! Чим можу допомогти?

Покупець: Добридень, пані! Я *шукаю* теплу куртку.

Продавець: Чудово. Який у вас *розмір*?

Покупець: 52 (п'ятдесят другий) розмір.

Продавець: А який ви хочете колір?

Покупець: Я люблю не дуже темні кольори.

Продавець: Добре, ось можу порадити цю куртку. Дуже сучасна *модель*. Красивий колір, зручний *кмір*, кишені та *застібка*.

Покупець: Так, чудова куртка! Скільки вона коштує?

Продавець: 575 гривень.

Покупець: Не дуже дорого. Де я можу *приміряти* цю куртку?

Продавець: *Примірювальна* кабінка у кінці залу. Ідіть прямо, там є дзеркало.

Покупець: Дякую.

Продавець: Ну як?

Покупець: Куртка дуже зручна і тепла. І колір красивий.

Продавець: Так, колір *приємний*. І вам дуже *лічить*.

Покупець: Дякую, пані, я беру цю куртку.

11. Складіть власний діалог на тему «У магазині».

* 12. а) Закінчіть ці речення та заповніть клітинки по горизонталі. Використовуйте лексику цього модуля.

1. Тарілки, ложки, виделки, каструлі, сковороди тощо – це
2. Де Імад купує рибу, м'ясо, хліб, молоко та інші ... ?
3. Я купую мило, шампунь, крем, зубну пасту тощо у відділі « ... товари».
4. Диван, крісло, шафа, ліжко, полиця – це
5. Джемпер =
6. Крамниця =
7. На полиці лежать моя зубна паста і
8. Це хороша куртка. Де я можу ... її?
9. У суботу Імад завжди іде в магазин або на
10. Важкий \neq
11. Туфлі, чоботи, тапки тощо – це

		1.		12.						
2.										
	3.									
			4.							
5.										
					6.					
7.										
					8.					
9.										
					10.					
	11.									

б) Яке слово (12) ви отримали по вертикалі? Дайте визначення цьому слову.

13. Напишіть власний текст на тему «Я їду в супермаркет (на ринок)» (мінімум 150 слів).

1. Скажіть, кого або чого тут немає.

Тут немає ... А) зошит, підручник, словник, журнал, телевізор, календар, ліфт, готель, молоко, місце, юнак, студент, викладач, секретар, лікар

Б) вікно, місце, море, село, речення

В) книжка, лінійка, кава, машина, полиця, аптека, бібліотека, лікарня, медсестра, дівчина, студентка, викладачка, бабуся

Г) дівча, маля, лоша, теля, цуценя, ім'я

Д) столи, книжки, зошити, словники, журнали, телевізори, готелі, місця, студенти, студентки, машини, автобуси, заводи, парки, магазини, аптеки, лікарні, бабусі, дідусі

1. б) <i>У кого є хто / що?</i>	<i>У кого немає кого / чого?</i>
У брата є машина, син.	У брата немає машини, сина.
У + Р.в. + є + Н.в.	У + Р.в. + немає + Р.в.

2. Поставте іменники в дужках у родовому відмінку.

А) Зразок: *У (друг) є собака.*

У друга є собака.

1. У (Галина) є словник. 2. У (викладач) є вільний час. 3. У (Джон) є наречена. 4. У (Олена) є комп'ютер. 5. У (Сергій) є машина. 6. У (Ахмед) є брат. 7. У (Марія) є підручник. 8. У (друг) є телефон. 9. У (студенти) сьогодні є екзамен. 10. У (дівчата) є гроші. 11. У (маля) є іграшка.

Б) Зразок: *У (друг) немає (собака).*

У друга немає собаки.

1. У (Марина) немає (словник). 2. У (декан) немає (час). 3. У (Ахмед) немає (гроші). 4. У (Том) немає (друзі). 5. У (Андрій) немає (подруга). 6. У (Ганна) немає (брати і

сестри). 6. У (батьки) немає (машина). 7. У (сусід) немає (телефон). 8. У (студенти) сьогодні немає (фізика). 9. У кав'ярні сьогодні немає (кава). 10. В магазині немає (морозиво). 11. У (декан) сьогодні немає (час).

3. Складіть речення.

А) Зразок: Максим – немає – ноутбук. – У Максима немає ноутбука.

1. Перекладач – немає – досвід. 2. Ірина – немає – парасолька. 3. Секретарка – немає – робота. 4. Спортсмен – немає – тренування. 5. Ахмед – немає – віза. 6. Андрій – немає – голос. 7. Актор – немає – талант. 8. Олена – немає – мрія. 9. Бабуся – немає – ліки. 10. Том – немає – гітара.

Б) Зразок: Ганна – немає – кішка – але є – собака. – У Ганни немає кішки, але є собака.

1. Марія – немає – комп'ютер – але є – факс.
2. Стас – немає – факс – але є – ноутбук.
3. Антон – немає – машина – але є – велосипед.
4. Марта – немає – велосипед – але є – машина.
5. Дідусь – немає – парасолька – але є – плащ.
6. Бабуся – немає – плащ – але є – парасолька.

**В) Зразок: Андрій – плащ, парасолька (+),
Марина – (-).**

У Андрія є і плащ, і парасолька. А у Марини немає ані плаща, ані парасольки.

1. Максим – комп'ютер, принтер (+), Дарина – (-).
2. Андрій – фотокамера, відеокамера (+), Ніна – (-).
3. Ліда – градусник, ліки (+), Том – (-).
4. Олена – брати, сестри (+), Наталка – (-).

4. Відповідайте на питання, слова в дужках ставте у родовий відмінок.

1. У кого є квитки до театру? (батько й мати) 2. У кого немає грошей? (друг) 3. У кого завжди є червона ручка? (викладачка) 4. У кого немає сьогодні математики? (друзі) 5. У кого є новий комп'ютер? (Антон та Сергій) 6. У кого сьогодні немає часу? (Надія та Максим) 7. У кого є новий журнал? (подруга) 8. У кого є маленька донька? (Ганна Петрівна) 9. У кого немає машини? (дядько) 10. У кого є квитки на літак? (Том і Наталка).

● **Порівняйте:**

<i>Що ти бачиш у класі? (Зн.в.)</i>	<i>Чого ти <u>не</u> бачиш у класі? (Р.в.)</i>
Я бачу дошку, алфавіт, столи, стільці, шафу, карту, комп'ютер.	Я не бачу дошки, алфавіту, столів, стільців, шафи, карти, комп'ютера.

5. Дайте відповіді на питання, вживайте інформацію в дужках.

1. Чого немає на вулиці? (автобус, тролейбус, трамвай, машина, аптека, стадіон) 2. Чого немає в кіоску? (книги, газети, журнали) 3. Чого завтра не буде в клубі? (лекція, концерт) 4. Чого не було в буфеті? (сигарети, жуйка, цукерки, печиво) 5. Чого немає в холодильнику? (м'ясо, сир, ковбаса, молоко, риба, яйця) 6. Чого ви не їсте вранці? (бутерброд, яєшня, йогурт, сир, ковбаса) 7. Чого ви не п'єте вранці? (чай, кава, молоко) 8. Чого ви не їсте на обід? (суп, макарони, рис, картопля, м'ясо, риба) 9. Чого ви не їсте ввечері? (сир, картопля, котлети) 10. Чого ви не п'єте у кав'ярні? (чай, кава, сік, коктейль, вода). 11. Чого немає у квартирі? (телефон, холодильник, килим) 12. Чого немає у місті? (стадіон, басейн) 13. Чого немає у вашому будинку? (ліфт, гараж) 14. Чого немає у цьому селі? (школа, кінотеатр, лікарня).

◆ **Запам'ятайте:**

(У) *кого?*

я	мене/у мене	ми	нас
ти	тебе/у тебе	ви	вас
він воно	} його/у нього	вони	їх/у них
вона		її/у неї	(себе)

■ **Зверніть увагу:**

У кого?

У мене є машина.

У мене немає машини.

У нього є комп'ютер.

У нього немає комп'ютера.

У неї є час.

У неї немає часу.

6. Дайте відповіді на питання за зразком.

Зразок: – Павло зараз на уроці?

– Ні, його сьогодні немає.

1. Батько сьогодні вдома? 2. Професор в університеті? 3. Ганна в лікарні? 4. Вони зараз у класі? 5. Твої друзі вдома? 6. Василь зараз у їдальні? 7. Борис зараз у гуртожитку? 8. Лікар у кабінеті? 9. Ваша наречена зараз вдома? 10. Батьки відпочивають у вітальні? 11. Ало, скажіть будь ласка, Стас вдома? 12. Ало, скажіть, будь ласка, Марина й Наталка у кабінеті?

7. Дайте відповіді на питання, підкреслені іменники замініть особовим займенником.

Зразок: У Ганни є телефон? – Так у неї є телефон.

1. Сьогодні у студентів групи № 3 є фізика? 2. У Аміра є українсько-арабський словник? 3. У Марти є новий журнал «Наталі»? 4. У друзів є квитки на концерт? 5. У батька є нова машина? 6. У студентки в суботу є пари? 7. У Тома є мобільний телефон?

8. Пишіть речення. Слова в дужках ставте у правильну форму.

1. У (вона) є червона ручка. 2. У (ми) є сьогодні пари в академії. 3. У (він) немає сестри. 4. У (ви) є в кімнаті комп'ютер? 5. У (вони) є сьогодні контрольна робота. 6. У (ти) є Інтернет у кімнаті? 7. У (я) є молодша сестра.

9. Замість крапок пишіть займенники у правильній формі.

1. Марія показувала нам альбом. У ... дуже гарні фото. 2. Ганна йде на виставку? У ... є квиток? 3. Батьки знають про твої справи? У ... є твій номер телефону? 4. Друзі знають, де ти живеш? У ... є твоя адреса? 5. Це моя подруга. У ... є гарна домашня бібліотека. 6. Це наша викладачка. У ... є словник. 7. Ми вивчаємо українську мову. Щодня у ... є диктант. 8. Ви вивчаєте фізику? У ... є підручник? 9. Мого сусіда звуть Володимир. У ... є сучасна відеокамера. Зараз ... немає вдома. 10. Мою сестру звуть Віра. ... немає зараз вдома. У ... зараз побачення.

▣ Зверніть увагу:

<i>У мене є = Я маю</i>
<i>У мене є машина. = Я маю машину.</i>
<i>У Джона є друзі. = Джон має друзів.</i>

● Порівняйте:

<i>У кого є хто?/що? У Р.в. є Н.в. У кого немає кого?/чого? У Р.в. немає Р.в.</i>	<i>Хто має кого?/що? Н.в. має Зн.в. Хто не має кого?/чого? Н.в. не має Р.в.</i>
У мене є брат.	= Я маю брата.
У неї немає словника.	= Вона не має словника.
У нас є підручники.	= Ми маємо підручники.

10. Прочитайте діалоги. Зверніть увагу на вживання дієслів.

1)

- Ахмед має телефон?
- Так, у нього є телефон.
- А Джон?
- Ні, у Джона немає телефона.

2)

- У вас є сьогодні фізика?
- Ні, у нас немає фізики.
- А коли буде фізика?
- Фізика буде в середу.

3)

- Олено, у тебе є брат?
- Так, є.
- А сестра?
- Ні, немає.

4)

- Азіз, у тебе є паспорт?
- Ні, у мене немає паспорта.
- Чому?
- Мій паспорт у деканаті.

* 11. Прочитайте жарти. Поясніть вживання родового відмінку.

1)

- Тату, дай мені гривню.
- У мене немає гривні.
- Гарзд. Тоді дай дві.

2)

- Знову сьогодні вчителька скаржилася на тебе, Івасю.
- Це непорозуміння, мамо! Мене ж сьогодні зовсім не було у школі.

3)

У шкільній роздягальні згасло світло.

- Як ти тепер впізнаєш своє пальто? – питає Галя Дмитра.
- По гудзиках, – пояснює хлопець.
- По гудзиках? Цікаво, а які ж вони в тебе?
- У мене їх взагалі немає!

● Порівняйте:

<i>У кого що</i>	<i>У кого є що</i>
У Ніни хороший характер.	У Ніни є старший брат.
У мене висока температура.	У мене є словник.
У нас сьогодні 3 пари.	У нас сьогодні є 3 пари.
У Тома велика сім'я.	У Тома є 3 брати й 2 сестри.

12. Прочитайте речення. Зверніть увагу на наявність чи відсутність дієслова *бути* у теперішньому часі.

1. Тома немає вдома. У нього побачення. 2.– Де твій брат? – У нього тренування. 3. – У тебе є сьогодні лекції? – Ні, у мене сьогодні вихідний. 4. У нашого викладача сильний характер. 5. У Марини великі зелені очі й довге світле волосся. 6. У нього велика дружна родина. 7. У нього в диктанті багато помилок. 8. – Як у тебе справи? – Дякую, у мене все добре. 9. – Студенти, у вас є питання до професора? – Так, у мене є одне питання. 10. У цього співака чудовий голос. 11. У бабусі погана пам'ять.

▣ Зверніть увагу:

<i>Раніше</i>	<i>Зараз</i>	<i>Потім</i>
Вчора у мене <i>не було</i> часу.	Сьогодні у мене <i>немає</i> часу.	Завтра у мене <i>не буде</i> часу.
Вчора у нас <i>не було</i> математики.	Сьогодні у нас <i>немає</i> математики.	Завтра у нас <i>не буде</i> математики.

● Порівняйте:

<u>Василь</u> був на лекції.	<u>Василя</u> не було на лекції.
У нас була <u>математика</u> .	У нас не було <u>математики</u> .
Завтра <u>ми</u> будемо вдома.	Завтра <u>нас</u> не буде вдома.

13. Дайте негативну відповідь на питання.

1. У вас була сьогодні лекція? 2. У них будуть завтра збори? 3. У тебе була в неділю екскурсія? 4. Завтра у клубі буде концерт? 5. У неї вчора було побачення? 6. У студентів є іспити сьогодні? 7. У четвер у нього буде консультація? 8. У нас є сьогодні математика? 9. У декана був сьогодні час? 10. У вас будуть в неділю змагання? 11. У тебе в кімнаті є Інтернет? 12. У вас є зараз гроші?

14. Дайте відповіді на питання за зразком.

Зразок: – Чому ти не пишеш вправу? – Я не пишу,

тому що у мене немає ручки.

1. Чому ти не була вчора на зборах? 2. Чому ти не був у суботу в театрі? 3. Чому він не дивиться слова у словнику? 4. Чому вона не слухає музику? 5. Чому ти не йдеш у кіно? 6. Чому ти не читаєш? 7. Чому ти не купуєш каву? 8. Чому ви не йдете сьогодні в академію? 9. Чому батьки не купують машину? 10. Чому він не йде в лікарню? 11. Чому Максим не їде у Німеччину? 12. Чому ти не робиш бутерброд?

Слова для довідок: *уроки, гроші, час, температура, радіо, хліб, квиток, віза, журнал, словник, настрій, можливість.*

15. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: *Марина – машина.*

У Марини ніколи не було машини.

1. Максим – температура. 2. Том – костюм. 3. Наталка – мрія. 4. Я – депресія. 5. Ліда – акцент. 6. Антон – гроші. 7. Ми – секрети. 8. Він – друзі. 9. Вона – вороги. 10. Батьки – яхта. 11. Дядько – мотоцикл. 12. Тітка – велосипед.

16. Порівняйте Харків і ваше рідне місто. Напишіть, що є у Харкові, а чого немає. Що скоро буде і т. д.

У Харкові є	А у моєму рідному місті немає
У Харкові немає	А у моєму рідному місті є
У Харкові скоро буде	У моєму рідному місті скоро буде
У Харкові ніколи не було	У моєму рідному місті ніколи не було

● Порівняйте:

У мене є студентський квиток.	А у Аміра немає студентського квитка. <i>Якого</i> квитка немає у Аміра?
У мене є синє пальто.	А у Наталки немає синього пальта. <i>Якого</i> пальта немає у Наталки?
У мене є нова сумка.	А у моєї подружки немає нової сумки. <i>Якої</i> сумки немає у моєї подружки?
В аудиторії є іноземні студенти.	А в деканаті немає іноземних студентів. <i>Яких</i> студентів немає в деканаті?

◆ Запам'ятайте:

Ч. р.	– <i>Якого</i> студента немає у коридорі? – <i>Цього</i> (мого, вашого) нового студента.		-а
С. р.	– <i>Якого</i> пальта в неї немає?	(б)	-я
	– <i>Цього</i> (мого, вашого) синього пальта.	-ого	
	– <i>У якого</i> хлоп'яти є нова іграшка?		-и
	– <i>У цього</i> (мого, вашого) малого хлоп'яти.		-і
Ж. р.	– <i>Якої</i> студентки немає в аудиторії?	-ої	-и
	– <i>Цієї</i> (моєї, вашої) нової студентки.	-єї	-і
Мн.	– <i>Яких</i> студентів немає в аудиторії?	-их	-ів
	– <i>Цих</i> (моїх, ваших) нових студентів.	-іх	-ів
		-іх	о -ей

17. Дайте відповіді на питання.

1. Якого студента сьогодні немає в класі? (іноземний) 2. Якого соку немає в нашому буфеті? (яблучний) 3. Якого завдання немає у студента? (домашнє) 4. Якого телефону немає у бабусі? (мобільний). 5. Якого залу немає в гуртожитку? (спортивний) 6. Якої сестри

немає у Ганни? (молодша) 7. Яких підручників немає у студента? (нові) 8. Якої ручки немає у Джона? (червона).

18. Слова в дужках напишіть у правильній формі.

1. У ... (мій товариш) є ... (сучасний ноутбук). 2. У ... (наша викладачка) сьогодні немає ... (вільний час). 3. У ... (мої сусіди) є ... (сьогоднішні газети). 4. У цьому місті немає ... (ботанічний сад і оперний театр). 5. У ... (Марина) немає ... (синій олівець). 6. У ... (старша сестра) є ... (велика валіза). 7. У ... (іноземні студенти) сьогодні немає ... (домашнє завдання). 8. У ... (ця дівчина) немає ... (старший брат). 9. У ... (це маля) є новий м'яч.

19. Дайте негативну відповідь на питання.

Зразок: – У Іванка є старший брат?

– Ні, у нього немає старшого брата.

1. У Максима є тлумачний словник? 2. У Марти є вільний час? 3. У матері є нова сукня? 4. У Ірини є знайомий лікар? 5. У лаборанта є свій кабінет? 6. У Максима є новий телефон? 7. У Марини є сучасний ноутбук? 8. У Сашка є домашнє завдання? 9. У студентів є студентські квитки? 10. У тебе є чистий зошит? 11. У вашому студентському клубі є музичні інструменти? 12. У вашого брата є нова червона машина? 13. У вас є маленьке кошеня? 14. Ти знаєш її прізвище та ім'я?

2. Назва власника (*Чий? Чия? Чие? Чий?*)

<i>Чий</i> це підручник?	<i>Чия</i> це кімната?
Це підручник Івана, Андрія, Ольги, Катрі, Марії, <i>мого</i> друга, моєї сусідки, <i>моїх</i> сусідів.	Це кімната Тараса, Сергія, Олени, Галі, Анастасії, <i>мого</i> старшого брата, моєї молодшої сестри, <i>моїх</i> батьків.

20. Прочитайте речення, зверніть увагу на вживання іменників у родовому відмінку на позначення власника предмета.

Телефон <u>Андрія</u> лежить у кишені.	<i>Чий</i> телефон лежить у кишені?
Ручка <u>Ольги</u> лежить у сумці.	<i>Чия</i> ручка лежить у сумці?
Чашка <u>Марії</u> стоїть на столі.	<i>Чия</i> чашка стоїть на столі?
Пальто <u>моєї матері</u> висить у шафі.	<i>Чие</i> пальто висить у шафі?
Книжки <u>моїх батьків</u> стоять на полиці.	<i>Чийі</i> книжки стоять на полиці?

21. Дайте відповіді на запитання, використовуйте слова в дужках.

1. Чия це кімната? (Ахмед і Джон) 2. Чий це олівець? (студентка) 3. Чия це тарілка? (Лідія) 4. Чий це журнал? (наш викладач) 5. Чий це капелюх? (Андрій) 6. Чие це місце? (моя подруга) 6. Чие це фото? (батько і мати). 7. Чий це речі? (мої сусіди) 8. Чий це комп'ютер? (наші друзі) 9. Чиї це ліки? (наш дідусь) 10. Чия це парасолька? (ця жінка) 11. Чий це ноутбук? (мій товариш).

22. Напишіть речення за зразком. Слова в дужках ставте у потрібну форму.

Зразок: На столі (викладач) лежать журнал, ручки, підручник, папери. – На столі викладача лежать журнал, ручки, підручник, папери.

1. На другому поверсі розташований кабінет (наш декан). 2. Ось альбом (мій товариш). 3. Ми бачили в музеї картини (цей відомий художник). 4. У цій кімнаті живе подруга (Андрій). 5. У гаражі стоїть машина (мої батьки). 6. На стіні висить фотографія (його подруга).

▣ **Зверніть увагу:**

Це (*хто?*) дружина брата.
Я бачив (*кого?*) дружину брата.
Ми говоримо (*про кого?*) про дружину брата.
Тут немає (*кого?*) дружини брата.
(*У кого?*) У дружини брата чудовий характер.

3. Ознака (Який? Яка? Яке? Які?)

Це карта України. – **Яка** це карта?
Це вулиця Репіна. – **Яка** це вулиця?
Це підручник (з) математики. – **Який** це підручник?

23. Прочитайте речення. Зверніть увагу на вираження ознаки предмета за допомогою іменників у родовому відмінку.

Урок <u>історії</u> буде в четвер.	Який урок буде в четвер?
Карта <u>України</u> висить у нашій аудиторії.	Яка карта висить в аудиторії?
Кафе <u>академії</u> дуже затишне.	Яке кафе дуже затишне?
Великі супермаркети <u>міста</u> працюють цілодобово.	Які супермаркети працюють цілодобово?

24. Прочитайте речення, поставте питання до підкреслених слів.

1. Студенти академії вивчають різні предмети.
2. Ось комендант гуртожитку № 5. 3. Декан факультету часто робить оголошення. 4. Викладач групи перевіряє домашнє завдання. 5. Бібліотека академії знаходиться на першому поверсі. 6. Магазин взуття знаходиться недалеко. 7. У розкладі занять є урок математики. 8. Я люблю книжки цього письменника. 9. Ми були на концерті джазової музики. 10. Операцію буде робити головний лікар міської лікарні. 11. Моя сестра – учениця десятого класу. 12. Це академія міського господарства. 13. Дайте мені список іноземних студентів. 14. Том – студент підготовчого факультету.

25. Слова у дужках поставте у правильну форму.

1. Париж – столиця ... (Франція). 2. Я люблю музику ... (сучасні композитори). 3. Ви знаєте, де знаходиться магазин ... (дитяча книга)? 4. Ось новий корпус ... (наш університет). 5. Це зупинка ... (п'ятий трамвай). 6. Іванко – учень ... (восьмий клас). 7. Це новий декан ... (наш факультет). 8. Вони відпочивають на березі ... (Чорне море). 9. Ввечері я йду на концерт ... (класична музика). 10. Де знаходиться театр ... (опера та балет)?

26. Із слів у дужках утворіть словосполучення і поставте їх у правильну форму. Якщо треба, використайте прийменники.

Зразок: Я не чув ... (питання/журналіст) – Я не чув питання журналіста.

1. У мене немає ... (телефон/директор). 2. Ви знаєте ... (дружина/колега)? 3. Ми живемо ... (будинок/дідусь). 4. Я читаю ... (життя/поет). 5. У мене немає ... (адреса/магазин). 6. Я люблю ... (дочка/сусіди). 7. Вона працює ... (фірма/чоловік). 8. Викладач відповідає ... (питання/студенти). 9. Батько мріє ... (успіх/син). 10. Де можна купити ... (карта/Харківська область)? 11. Марина вчиться ... (факультет/філологія). 12. Я ще не знаю ... (подруга/сестра). 13. Мати ставить на стіл ... (пляшка/молоко). 14. Я не бачив сьогодні ... (завідувач/кафедра).

◆ **Запам'ятайте:** зошит, підручник, книга, заняття, урок, (контрольна, домашня) робота, завдання, іспит + **з чого?**

● **Порівняйте:**

<i>Який?</i>	<i>Який? З чого?</i>
урок математики	= урок з математики
підручник фізики	= підручник з фізики
–	робота (іспит, зошит, завдання) з хімії

27. Дайте відповіді на питання за зразком.

А) Зразок: – *Це твоя газета? (Борис).*

– *Ні, це газета Бориса.*

1. Це твоє місце? (мій товариш) 2. Це твої речі? (мої сусіди) 3. Це твоя кімната? (моя молодша сестра Ліда) 4. Це ваша машина? (мої батьки) 5. Це твій підручник? (наша викладачка) 6. Це твоя машина? (наш професор).

Б) Зразок: – *Які студенти були на екскурсії? (підготовчий факультет) – На екскурсії були студенти підготовчого факультету.*

1. У якому магазині ти купив підручник? (медична книга) 2. Які вірші ти любиш? (російські поети) 3. Яку музику ти любиш? (цей композитор) 4. Яка це студентка? (наша група) 5. На яких вулицях ви гуляєте? (Харків) 6. Які це викладачі? (наша академія) 7. Який (з чого) у вас урок зараз? (українська мова) 8. У якому зошиті ти пишеш? (граматика) 9. Чий виступ ви слухали? (новий ректор).

4. Скільки?

<i>один студент, одне (одно) вікно</i>	<i>одна дівчина, книга</i>	<i>одні штани, ножиці</i>
<i>два студенти, вікна</i>	<i>дві дівчини, книги</i>	<i>двоє штанів, ножиць</i>
<i>(Н.в. мн.)</i>		<i>(Р.в. мн.)</i>
<i>!!але два друзи</i>		
<i>5, 6... скільки? декілька, багато≠мало, двоє, троє студентів, вікон0, студенток0, книг0, штанів, ножиць0 (Р.в. мн.)</i>		

28. а) Прочитайте мікротекст. Зверніть увагу на вживання числівників з іменниками.

Це група № 5. У нашій групі дев'ять іноземних студентів. Зараз в аудиторії всі студенти. Один студент із Сирії, одна студентка із Зімбабве, два студенти з

Палестини, дві студентки з Китаю, три студенти з Ірану. В групі № 6 десять студентів: чотири студенти з Китаю, та шість студенток із В'єтнаму.

б) Скажіть, скільки студентів у вашій групі та звідки вони.

29. Напишіть за зразком.

Зразок: У нашій академії 5 (факультет). – У нашій академії 5 факультетів.

1. У харківському метро 38 (станція). 2. У Ахмеда є 2 (брат) і 3 (сестра). 3. На нашому факультеті навчається 102 (студент). 4. В академії 4 (буфет). 5. Ми будемо складати 6 (екзамен). 6. В Харкові багато (університет, академія). 7. У мене мало (друг). 8. В Україні 26 (область).

30. Замість крапок використайте слова з правого стовпчика у правильній формі.

1. У нашій аудиторії одна ... , дві ... вісім ..., шістнадцять	дошка, шафа, стіл, стілець
2. У цьому будинку сім	поверх
3. Я вивчаю українську мову три	місяць
4. У нього є три ... і дві	брат, сестра
5. Ця книжка коштує 30	гривня
6. Я був у Києві кілька	раз
7. Я читав цю книжку чотири	день
8. Испити будуть через п'ять	тиждень
9. У мене в гаманці 22 ... і 10	гривня, долар
10. Він живе у Харкові 2	рік

31. Дайте відповіді на питання.

Зразок: – Скільки поверхів у вашому гуртожитку (9).

– У нашому гуртожитку 9 поверхів.

1. Скільки годин ви спали? (8, 1)
2. Скільки годин ви працюєте? (6, 2)
3. Скільки днів ви були в Києві? (4, 1, 5)
4. Скільки місяців ви вивчаєте українську мову? (1, 2, 6)
5. Скільки днів ви хворіли? (1, 3, 5)
6. Скільки хвилин ви розмовляли по телефону? (1, 2, 10)
7. Скільки років ви навчалися у школі? (10, 12)
8. Скільки років ви будете жити в Харкові? (1, 3, 6)
9. Скільки студентів зараз в аудиторії? (2, 4, 9)
10. Скільки столів у вашій аудиторії? (1, 4, 15)
11. Скільки сторінок у вашому підручнику? (118, 303)
12. Скільки іспитів у вас буде? (1, 4, 7)
13. Скільки пар у вас є сьогодні? (1, 3, кілька)
14. Скільки студентів живе у гуртожитку? (51, 90)
15. Скільки місць у цьому залі? (101, 124).

• Порівняйте:

<i>скільки? багато≠мало, кілограм, півтора кілограма, 300 грамів, тона, півтони, літр, півлітра, пакет тощо</i>	
бананів, огірків, яєць, помідорів, лимонів, цукерок, макаронів ...	хліба, солі, цукру, крупи, олії, масла, ковбаси, картоплі, капусти, цибулі, води, снігу, золота, срібла, вугілля ...
<i>Р.в. мн.</i>	<i>Р.в. од.</i>

32. Слова в дужках поставте у правильну форму (уважно стежте за числом іменників).

1. У мене багато ... (брати, сестри, друзі).
2. Друзі завжди купують багато ... (книжки, диски, фрукти).
3. У цьому місті багато ... (парки, сади, вулиці, площі).
4. У нашій академії багато ... (аудиторії, кабінети, коридори, студенти, викладачі).
5. На цій вулиці мало ... (дерева, квіти, машини).
6. Скільки у тебе є ... (гроші, час, зошити)?
7. У музеї висять кілька ... (картини, портрети) цього художника.
8. Ми відпочиватимемо кілька ... (дні, тижні, години, хвилини).
9. У морській воді багато ... (сіль).
10. В Україні багато ... (залізо, вугілля).
11. У цьому році було

багато ... (сніг, дощі). 12. У цьому районі декілька ... (нічні клуби).

33. Утворіть словосполучення. Слова з правого стовпчика поставте у правильну форму.

Зразок: порція морозива, пакет морозива

пакет, пакунок, пляшка, банка, пачка, мішок, коробка, порція, шматок, кілограм, літр	морозиво, картопля, вино, сірники, цукерки, цукор, сало, молоко, сіль, макарони, огірки, сигарети, хліб, ковбаса, піца, цибуля, сік.
---	--

34. Скажіть, що ви бачите у кухні – у холодильнику, у шафі, на столі, на полиці. Слова в дужках поставте у правильну форму.

1. У холодильнику лежить півкілограма ... (шинка), триста грамів ... (сир), пачка ... (масло), десяток ... (яйце).
2. На столі стоїть пляшка ... (вино), поруч лежить коробка ... (шоколадні цукерки). 3. На полиці стоїть пачка ... (зелений чай) і бляшанка ... (бразильська кава). 4. У шафі лежить пачка ... (макарони), пакунок ... (рисова крупа).
5. На полиці лежить пакунок ... (серветки), декілька ... (лимон), півтора кілограма ... (банани).

35. Побудуйте діалоги за зразком.

Зразок: Овочевий відділ у магазині: 2 (кілограм, картопля), 1 (качан, капуста), 300 (грам, цибуля).

– У вас є картопля, капуста й цибуля?

– Так, є.

– Дайте, будь ласка, 2 кілограми картоплі, 1 качан капусти і 300 грамів цибулі.

– Будь ласка. З вас сім гривень п'ятдесят копійок.

1. Фруктовий відділ у магазині: 1 (кілограм, банани), 3 (груша), 2 (лимон), 3 (апельсин). 30 (гривні).
2. Кондитерський відділ у магазині: 1 (плитка, шоколад), 1 (кілограм, цукерки). 35 (гривні).
3. Хлібний відділ у магазині: 1 (батон), 2 (кекс), 3 (лаваш). 11(гривні).
4. Молочний відділ у магазині: 2 (пакет, молоко), 1 (пакет, кефір), 1 (кілограм, сир). 55 (гривні).
5. Відділ господарчих товарів: 3 (пачка, пральний порошок), 1 (шампунь), 2 (мило), 5 (рулон, туалетний папір). 43 (гривні).
6. Відділ одягу: 1 (тепла куртка), 2 (футболка), 5 (пара, шкарпетки). 672 (гривні).
7. Відділ посуду: 4 (глибока тарілка, десертна тарілка), 5 (чашка), 5 (стакан), 3 (каструля), 1 (сковорода), 2 (ніж). 182 (гривні).

36. Читайте мікротекст. Слова в дужках ставте у правильну форму.

У нашому будинку 16 (поверх), 5 (під'їзд). У кожному під'їзді 2 (ліфт). На кожному поверсі, крім першого, 8 (квартира). На першому поверсі 2 (магазин).

Наша квартира знаходиться у другому під'їзді на п'ятому поверсі. У ній 5 (кімната), а також кухня, ванна і туалет. У квартирі 6 (вікно). 4 (вікно) виходять у двір, а 2 (вікно) – на тиху вулицю.

* 37. Прочитайте жарт. Скажіть, а скільки ж літер в українському алфавіті?

Вчителька запитує Сашка:

- Скільки літер в алфавіті?
- Сім, – відповідає школяр.
- Як це? Назви їх.
- А, Л, Ф, А, В, І, Т.

**5. Напрямок а) Куди він іде (іде)? до + Р.в.
Звідки він іде (іде)? з + Р.в.**

Він іде **до** (≠з/із/зі) Києва Америки
 Пекіна України
 Китаю Англії
 Ірану книгарні
 магазина лікарні

● Порівняйте:

Куди він іде (іде)?	
Він іде у гуртожиток.	= Він іде до гуртожитку.
Він іде в лікарню.	= Він іде до лікарні.
Він іде на пошту	= Він іде до пошти.
у/в/на + Зн.в.	до + Р.в.

38. Виконайте вправу за зразком.

Зразок: Марина іде в театр. – Марина іде до театру.

1. Студенти йдуть у музей. 2. Мати іде в супермаркет. 3. Том іде у Полтаву. 4. Ми йдемо у бібліотеку. 5. Завтра вони йдуть у Київ. 6. Ти йдеш у деканат? 7. Ви їдете у академію на метро? 8. Олена іде у столицю. 9. Максим іде ввечері у басейн. 10. Незабаром ми йдемо у Вінницю.

■ Зверніть увагу:	з/із або зі:
з/із дому, з/із півдня, з/із заходу	
!! Але: зі скелі, зі сходу, зі сходів	

39. Дайте відповіді на питання. Поставте слова з правого стовпчика у правильну форму.

1. Куди ти ідеш сьогодні? Звідки ти повертаєшся? | бібліотека

2. Куди йдуть твої друзі ввечері? Звідки вони повертаються?	міський парк
3. Куди їде батько у відрядження? Звідки він отримує листи й накази?	міністерство
4. Куди ви йдете обідати? Звідки ви повертаєтесь?	наша їдальня
5. Куди їдуть студенти на екскурсію? Звідки вони їдуть?	Одеса

5. б) До кого (\neq від кого) він іде (їде)? до + Р.в. \neq від + Р.в

Він іде **до** (\neq **від**) брата, лікаря,
до (\neq **від**) сестри, матері,
до (\neq **від**) Марії,
до (\neq **від**) друзів, подруг

40. Дайте позитивну відповідь на питання.

1. Ви йдете до лікаря? 2. Ви йдете до хворого товариша? 3. Марина йде у гості до подруги? 4. Ти їдеш до своїх батьків? 5. Ти їдеш до свого приятеля? 6. У п'ятницю ви йдете до своїх друзів? 7. Він повертається від декана? 8. Ти їдеш від своєї подруги? 9. Максим їде від своїх приятелів? 10. Олена повертається від стоматолога? 11. Ти їдеш до себе додому? 12. Студенти повертаються до себе?

41. Закінчіть речення за зразком.

А) Зразок: Я йду – Я йду в	поліклініка, лікар
поліклініку до лікаря.	
1. Тетяна йде	деканат, інспектор
2. Після уроку ми йдемо	лабораторія, професор
3. На канікулах він їде	Київ, друзі
4. Скоро він їде	село, бабуся і дідусь
Б) Зразок: Я йду – Я йду з	поліклініка, лікар
поліклініки від лікаря.	

1. Максим повертається	лікарня, хірург
2. Вони йдуть	університет, викладач
3. Ніна повертається	Ялта, подруга
4. Він їде	батьківщина, батьки

42. Прочитайте речення. Зверніть увагу на нові дієслова руху.

<i>Раніше, вчора</i> ходити	<i>Зараз, сьогодні</i> іти	<i>Потім, завтра</i> іти
Учора я <i>ходив</i> до лікарні.	Я <i>йду</i> до лікарні.	Завтра я <i>іду</i> до лікарні.
Куди ти <i>ходив</i> учора?	Куди ти <i>йдеш</i> ?	Куди ти <i>ідеши</i> завтра?
Учора ввечері він <i>ходив</i> до театру.	Зараз він <i>іде</i> до парку.	Завтра він <i>іде</i> до басейну.
Ми <i>ходили</i> до друзів.	Ми <i>ідемо</i> до друзів.	Ми <i>ідемо</i> до друзів.
Куди ви <i>ходили</i> у неділю?	Куди ви <i>йдете</i> ?	Куди ви <i>ідете</i> після уроку?
Учора вони <i>ходили</i> до лікаря.	Вони <i>йдуть</i> до лікаря.	Завтра вони <i>ідуть</i> до лікаря.
<i>Куди / До кого ти йдеш (ходив, ідеши)?</i>		

• Порівняйте:

Завтра я <i>йду</i> до лікаря.	≈ Завтра я <i>іду</i> до лікаря.
--------------------------------	----------------------------------

43. Замість крапок поставте потрібне дієслово *іти*, *ходити*, *іти*.

- Учора мій друг ... до лікаря.
- Вранці студенти ... до академії.
- Позавчора ми ... в музей.
- Завтра Марія ... в басейн.
- Куди ти ... учора ввечері?
- У суботу дівчата ... на концерт.
- Після уроку вони ... до декана.
- У четвер Том ... до професора.
- Післязавтра Ганна ... до бібліотеки.
- Куди ви зараз ...?
- Куди ви ... позавчора?

● Порівняйте:

<i>ходив куди? до кого?</i>	<i>був де? у кого?</i>
Учора я <i>ходив</i> у лікарню.	Учора я <i>був</i> у лікарні.
<i>ходив у/в/на + Зн.в. = був у/в/на +М.в.</i>	
Ганна <i>ходила</i> до бібліотеки.	Ганна <i>була</i> в бібліотеці.
<i>ходив до + Р.в. = був у/в/на +М.в.</i>	
Ми <i>ходили</i> до друзів.	Ми <i>були</i> у друзів.
<i>ходив до + Р.в. = був у +Р.в.</i>	

44. Дайте відповіді на питання, слова з правого стовпчика поставте у правильну форму.

1. Куди Том ходив у суботу?	його українські друзі
2. Де Максим був учора?	його батьки
3. Куди викладачка ходила після уроку?	іноземний деканат,
наш декан
4. Де Марина була в неділю?	шкільна подруга
5. Куди ви ходили позавчора?	ресторан
6. Де були ваші друзі?	поліклініка, лікар
7. Куди ти ходив?	він
8. Де ти була?	вона

45. Прочитайте речення. Зверніть увагу на нові дієслова руху.

<i>Раніше, вчора</i>	<i>Зараз, сьогодні</i>	<i>Потім, завтра</i>
<i>їздити</i>	<i>їхати</i>	<i>поїхати</i>
Учора я <i>їздив</i> до лікарні.	Я <i>їду</i> до лікарні.	Завтра я <i>поїду</i> до лікарні.
Куди ти <i>їздив</i> учора?	Куди ти <i>їдеш</i> ?	Куди ти <i>поїдеш</i> завтра?
Учора ввечері він <i>їздив</i> до друзів.	Зараз він <i>їде</i> до друзів.	Завтра він <i>поїде</i> до друзів.
Ми <i>їздили</i> до своїх батьків.	Ми <i>їдемо</i> до своїх батьків.	Ми <i>поїдемо</i> до своїх батьків.

Куди ви <i>їздили</i> у неділю?	Куди ви <i>їдете</i> ?	Куди ви <i>поїдете</i> після уроку?
Учора вони <i>їздили</i> до банку.	Вони <i>їдуть</i> до банку.	Завтра вони <i>поїдуть</i> у банк.
Куди / До кого ти їдеш (їздив, поїдеш)?		

● **Порівняйте:**

Завтра я <i>їду</i> до Києва.	≈ Завтра я <i>поїду</i> до Києва.
-------------------------------	-----------------------------------

46. Замість крапок поставте потрібне дієслово *їхати*, *їздити*, *поїхати*.

1. У вихідні я ... до столиці. 2. Вранці студенти ... до академії. 3. Позавчора ми ... в музей. 4. Завтра Марія ... в басейн. 5. Куди ти ... вчора ввечері? 6. У суботу дівчата ... на концерт. 7. Після уроку вони ... у театр. 8. У середу Антон ... до дідуся. 9. Післязавтра Ганна ... до бібліотеки. 10. Куди ви зараз ...? 11. Незабаром я ... на батьківщину.

● **Порівняйте:**

<i>їздив</i> куди? до кого?	<i>був</i> де? у кого?
Учора я <i>їздив</i> у лікарню.	Учора я <i>був</i> у лікарні.
<i>їздив</i> у/в/на + <i>Зн.в.</i> =	<i>був</i> у/в/на + <i>М.в.</i>
Ганна <i>їздила</i> до бібліотеки.	Ганна <i>була</i> в бібліотеці.
<i>їздив</i> до + <i>Р.в.</i> =	<i>був</i> у/в/на + <i>М.в.</i>
Ми <i>їздили</i> до друзів.	Ми <i>були</i> у друзів.
<i>їздив</i> до + <i>Р.в.</i> =	<i>був</i> у + <i>Р.в.</i>

47. Дайте відповіді на питання, слова з правого стовпчика поставте у правильну форму.

1. Куди ви їздили у суботу?	наша подруга
2. Де ти був учора?	моя/своя бабуся
3. Куди Максим їздив після обіду?	стоматологічна клініка
4. Де Марина була в неділю?	Київ, шкільна подруга

5. Куди вони їздили недавно?	Крим, Ялта
6. Де були ваші друзі?	Запоріжжя
7. Куди ти їздив?	вони
8. Де ти була?	викладач
9. Куди ви скоро поїдете?	батьківщина
10. Де ви відпочиватимете?	Чорне море

● **Порівняйте:**

<i>Йти/ходити, Їхати/їздити</i>	<i>Бути</i>	<i>Йти, їхати, повертатися</i>
<i>Куди? До кого?</i>	<i>Де? У кого?</i>	<i>Звідки? Від кого?</i>
у/в кабінет до кабінету до професора	у/в кабінеті у професора	з кабінету від професора

48. Читайте речення, задавайте питання до підкреслених слів.

1. Ненсі йде до деканату. 2. Студенти йдуть до музею. 3. Я вчора ходив на стадіон дивитися футбол.
4. Сьогодні Амір іде до книгарні. 5. Я і моя подруга ходили ввечері до кав'ярні. 6. Анна скоро поїде до Франції. 7. Він уже ходив до магазину. 8. Завтра Сергій поїде до Києва до матері. 9. Вчора я пізно повернувся з гуртожитку від друга.
10. Завтра Марта піде до поліклініки до лікаря.

49. Дайте відповіді на питання за зразком.

- А) Зразок: – Ахмеде, куди ти йдеш? (магазин)
– Я йду до магазину.

1. Наталко, куди ти ходила вчора? (академія)
2. Куди їде студент сьогодні? (Полтава) 3. Куди йдуть друзі після уроку? (їдальня) 4. Куди ти їздив у середу?

(басейн) 5. Куди йде викладач? (кафедра) 6. Куди ти ходив сьогодні? (кав'ярня) 7. Куди він їде зараз? (супермаркет) 8. Куди ти ходив у неділю? (ринок) 9. Куди він скоро поїде? (батьківщина).

Б) Зразок: – Звідки йде студент? (лікарня)
– Студент йде з лікарні.

1. Звідки йде викладач? (деканат) 2. Аміре, звідки ти йдеш? (лікарня). 3. Звідки йде батько? (стадіон, футбол) 4. Звідки повертається дівчинка? (прогулянка, парк) 5. Звідки їде студент? (академія, іспит) 6. Звідки йде студентка? (університет, лекція) 7. Звідки йдуть друзі? (дискотека).

50. Поставте питання за зразком.

А) Зразок: Брат скоро поїде на батьківщину. – Куди поїде брат?

1. Викладач ходив до деканату. 2. Друг поїде до гуртожитку. 3. Дівчина ходила до академії. 4. Хлопці їздили на стадіон. 5. Студенти йдуть до бібліотеки. 6. Подруга їздила до Англії. 7. Ахмед їздив на пошту.

Б) Зразок: Мати повертається з ринку. – Звідки повертається мати?

1. Сестра повертається з книгарні. 2. Бабуся повертається з Києва. 3. Студенти повертаються з екскурсії. 4. Батько повертається з Китаю. 5. Марта повертається з аптеки. 6. Я повертаюсь з Одеси в суботу.

51. Дайте відповіді на питання за зразком.

Зразок: – До кого ти йдеш? (друг)
– Я їду до друга.
– Від кого ти йдеш? (сестра)
– Я їду від сестри.

1. До кого студент іде зараз? (декан) 2. До кого ти ходив вчора? (лікар) 3. Від кого їде Ненсі? (шкільна подруга) 4. Від кого ви йдете? (батьки) 5. Від кого Ахмед повертається? (дідусь) 6. До кого їздила мати? (бабуся) 7. До кого йде студентка? (викладач).

52. Дайте відповіді на питання, ставте слова в дужках у правильну форму. Вживайте сполучники *у/в, на, до, з, від*.

1. Куди іде твій батько? (завод, банк, майстерня, автосервіс) 2. Звідки повертається ваш брат? (фабрика, лабораторія, Інтернет-офіс, магазин) 3. Куди ходила ваша молодша сестра? (музична школа, балетна студія) 4. Звідки йдуть діти? (сад, зоопарк, вулиця) 5. Куди ходили студенти? (аудиторія, урок, лекція) 6. Куди їздив друг? (Україна, південь) 7. Куди мати ходила? (магазин, кіоск, супермаркет, ринок) 8. Куди підуть студенти після уроку? (гуртожиток, кабінет № 20) 9. Куди Сергій ходив дивитися футбол? (стадіон) 10. Звідки їде Марта? (Англія, Лондон) 11. Куди ти поїдеш відпочивати? (столиця, батьківщина, Америка, Крим) 12. Куди йде викладач? (аудиторія № 15).

53. Закінчіть речення.

Зразок: Київ – столиця України. Завтра я їду

Київ – столиця України. Завтра я їду до Києва.

1. Це бібліотека. Амін іде з 2. Це деканат. Студенти ходили 3. Ось стоматологічна лікарня. Моя мати завтра піде 4. Ось студентська їдальня. На перерві ми ходили 5. Ось університет. Наталка їздила 6. Це комп'ютерний клас. Студенти йдуть 6. Це ощадний банк. Завтра сестра піде 7. Китай – моя батьківщина. На канікулах я поїду 8. Ось драматичний театр. Недавно ми ходили

▣ Зверніть увагу:	<i>Їхати як? / на чому? (М.в.)</i>
<p><i>Як (На чому) ти їдеш до академії?</i></p> <p><i>Як (На чому) вона їде на ринок?</i></p> <p><i>Як (На чому) він повертатиметься на батьківщину?</i></p>	<p>Я їду до академії <i>на автобусі</i> №3 або <i>на трамваї</i> №5.</p> <p>Вона їде на ринок <i>на тролейбусі</i>, а потім <i>на метро</i>.</p> <p>Він повертатиметься на батьківщину <i>на літаку</i>.</p>

54. Прочитайте діалоги, зверніть увагу на вживання дієслів руху.

1)

- Марто, куди ти їдеш?
- Я їду до академії.
- Ти їдеш на метро?
- Ні, я не люблю метро. Я їду на трамваї.
- А до кого ти їдеш?
- До декана.

3)

- Саламе, звідки ти їдеш?
- Я їду з Одеси.
- Від кого ти їдеш?
- Від брата.
- Ти їздив на автобусі?
- Ні я їздив на потязі.

5)

- Ахмеде, куди ти їздив вчора?
- Я їздив до деканату.
- До кого ти їздив?
- До інспектора.

2)

- Сашко, куди ти йдеш ?
- Я йду до гуртожитку.
- До кого ти йдеш?
- До свого нового товариша.
- До Ахмеда?
- Так, до нього.

4)

- Куди ти їздив минулого тижня?
- Я їздив до старшого брата у Київ.
- Ти їздив на потязі?
- Так, на експресі.

6)

- Ганно, куди ти ходила вчора?
- Я ходила до лікарні.
- До кого ти ходила?
- До своєї шкільної подруги.

55. Прочитайте текст. Поставте питання до підкреслених слів і визначте їхній відмінок.

Вихідний день

Сьогодні субота. Я не йду до академії і буду відпочивати цілий день. Спочатку я поїду на ринок. Там я буду купувати овочі: картоплю, моркву, цибулю, капусту, та фрукти: яблука, апельсини, лимони, банани. Потім я піду до супермаркету. Він знаходиться неподалік. Там я буду купувати чай, каву, макарони, сік, цукор. Сьогодні особливий день, у мене буде гість – мій старий друг Амін. Він із Сирії. Там живуть і мої батьки. Зараз він живе і навчається в Києві. У Харкові він буде всі вихідні. Спочатку ми будемо разом обідати, а потім поїдемо до земляків. Ми будемо гуляти в парку і їсти морозиво. Ввечері я і Амін підемо в кіно. Ми дуже любимо дивитися фільми разом. Потім ми поїдемо до гуртожитку і будемо відпочивати. Завтра неділя і не треба поспішати на заняття. У неділю ми поїдемо до музею, потім поїдемо обідати до друга, а ввечері підемо до клубу.

6. Родовий відмінок на позначення часу (коли?)

<i>під час</i>	}	<i>під час</i> війни, уроку, канікул
<i>після</i>		<i>після</i> зустрічі, фільму, зборів
<i>до</i>		<i>до</i> обіду, екскурсії
<i>протягом</i>		<i>протягом</i> місяця, року
<i>від... до...</i>		<i>від</i> ранку <i>до</i> вечора,
<i>з... до...</i>	}	<i>з</i> першої години <i>до</i> другої

<i>минулого</i>	}	року, місяця, тижня, століття
<i>цього</i>		
<i>наступного</i>		

Першого жовтня 2005 (дві тисячі п'ятого) року

56. Прочитайте речення, зверніть увагу на вживання прийменників.

<i>Під час іспитів</i> студенти не можуть дивитися у підручники.	<i>Коли</i> студенти не можуть дивитися у підручники?
<i>Після заняття</i> студенти пішли до бібліотеки.	<i>Коли</i> студенти пішли до бібліотеки?
<i>До диктанту</i> студенти повторювали нові слова.	<i>Коли</i> студенти повторювали нові слова?
<i>Від ранку до вечора</i> він працював.	<i>Коли</i> він працював?

57. Задайте питання до виділених слів.

1. *Під час екскурсії* ми бачили багато цікавого. 2. *До екскурсії* ми ходили у кав'ярню. 3. *Після обіду* друзі ходили до парку. 4. *Під час канікул* студенти поїдуть до Криму. 5. Вона слухає музику *від ранку до вечора*. 6. *Минулого тижня* Імад був у батьків. 7. *Наступного місяця* я поїду до своєї бабусі. 8. *Під час уроку* викладач пояснює нову граматику. 9. *Після зборів* ми поїхали до гуртожитку. 10. *З сьомої до десятої ранку* Ганна прибирала кімнату. 11. *Цього року* я не поїду на канікули додому. 12. *Минулого тижня* на вулиці було дуже холодно. 13. *З дванадцятої до першої* у нашій бібліотеці перерва. 14. *Після обіду* мій дідусь любить спати. 15. Я житиму в Харкові *протягом року*. 16. Мій день народження *сімнадцятого січня*.

● Порівняйте:

Коли?	
<i>День (у/в + Зн.в.)</i>	<i>День, дата (Р.в.)</i>
У нас буде фізика у <i>наступну середу</i> .	<i>Наступної середи</i> у нас буде фізика. <i>Третього січня</i> у нас буде іспит.

<i>Тиждень, місяць, рік (у/в + Зн.в.)</i>	<i>Тиждень, місяць, рік (Р.в.)</i>
Ми їздили до Києва у минулому вересні. У наступному році я закінчую навчання.	Ми їздили до Києва <i>минулого вересня</i> . <i>Наступного року</i> я закінчую навчання.

58. Дайте повні відповіді на питання.

1. Що ви робили під час канікул/екскурсії/перерви?
2. Що ви робили в неділю після сніданку/обіду/вечері?
3. Що ви робили до іспиту/заняття ?
4. Що ви робили вчора від ранку до вечора?
5. Що ви робили в суботу з дев'ятої до другої години?
6. Що ви робили цього тижня?
7. Де ви були минулої суботи?
8. Де ви жили минулого року?
9. Де ви будете вчитися наступного року?
10. Що ви робитимете наступної неділі?

59. Слова в дужках поставте у правильну форму. Якщо треба, використайте потрібний прийменник у, до, від, після, під час.

1. Ми ходили на кафедру ... (цей новий викладач).
2. ... (цей відомий письменник) є нова книжка.
3. ... (арабський студент) є словник.
4. Ми ходили ... (хвора дівчина).
5. ... (його молодша сестра) є маленьке цуценя.
6. В неділю я поїду ... (моя/своя кохана дівчина).
7. Вони ходили у гуртожиток ... (українські друзі).
8. ... (іноземні студенти) є сьогодні іспит?
9. ... (твої молодші сестри) є багато іграшок?
10. ... (минула субота) ми були у театрі.
11. ... (перша пара) студенти писали твір.
12. Сьогодні ... (урок) ... (ми) буде екскурсія.
13. Ми підемо ... (музей) ... (наступний понеділок).
14. Я повертаюся ... (моє/своє рідне місто) ... (наступний рік).
15. ... (двадцять перше січня, наступний рік) у нас буде важливий іспит.

◆ Запам'ятайте:

<i>щоранку,</i>	<i>щодня,</i>
<i>щовечора,</i>	<i>щогодини,</i>
<i>щохвилини,</i>	<i>щомісяця,</i>
<i>щотижня,</i>	<i>щороку</i>

60. Заповніть пропуски у таблиці.

Щодня = кожного дня	Щонеділі = кожної неділі
Щовечора = ...	Щоночі = ...
Щотижня = ...	Щохвилини = ...
Щомісяця = ...	Щосекунди = ...
Щороку = ...	Щогодини = ...
Щопонеділка = ...	Щосередини = ...
Щочетверга = ...	Щосуботи = ...
Щоранку = ...	Щоп'ятниці = ...

61. Замініть підкреслені словосполучення синонімами.

Зразок: Кожного вівторка у мене тренування. – Щовівторка у мене тренування.

1. Кожної суботи я отримую повідомлення від батьків. 2. Кожної середи та п'ятниці ми маємо фізику. 3. Кожного вечора я дивлюсь телевізор. 4. Кожного ранку він робить гімнастику. 5. Кожного літа ми їздили в село до бабусі. 6. Кожного місяця я отримую гроші від батька.

62. Прочитайте мікротекст. Розкажіть, який ви маєте розклад щопонеділка, щовівторка, щосередини тощо.

Щодня у нас є заняття на підготовчому факультеті. Кожного дня ми маємо три або чотири пари. Пара – це два уроки. В школі урок триває 45 хвилин. Пара в академії, на підготовчому факультеті триває 90 хвилин. Перша пара починається о восьмій годині 30 хвилин. Після першої пари ми маємо маленьку перерву. Маленька перерва триває 10 хвилин. Після цього у нас є друга пара. Потім ми

маємо велику перерву. Вона триває 30 хвилин. Після великої перерви у нас є третя пара. Три пари закінчуються о другій годині 10 хвилин.

63. Дайте відповіді на питання.

1. До якого музею ви ходили в суботу? (історичний)
2. З якого вокзалу іде потяг до Києва? (південний)
3. До якої поліклініки ходила Марія? (студентська)
4. До якої подруги ти підеш завтра? (українська)
5. До якого театру ходила твоя сестра? (оперний)
6. З якої країни Амін? (східна)
7. До якого клубу пойдуть дівчата? (танцювальний)
8. Коли ви поїдете до Києва? (наступний рік)
9. Коли у нас буде іспит? (наступний місяць)
10. Коли ти бачив Тома (минула п'ятниця)
11. Коли ти повертаєшся на батьківщину? (наступна неділя)
12. Коли він ходив до лікаря? (минулий четвер).

64. а) Прочитайте текст. Зверніть увагу на погодження іменників та числівників. Поясніть вживання родового відмінку.

Харківський метрополітен

Харків – велике місто. У ньому дуже зручний громадський транспорт – автобуси, тролейбуси, трамваї, маршрутки і звичайно метро.

Харківське метро працює з 23 (двадцять третього) серпня 1975 (тисяча дев'ятсот сімдесят п'ятого) року. Майже 35 років тому працювали тільки 8 станцій Холодногірської лінії. А зараз у Харкові працюють 3 лінії метрополітену – Холодногірсько-Заводська (13 станцій), Салтівська (8 станцій) та Олексіївська (7 станцій). Взагалі Харківське метро має 28 станцій та довжину 35 кілометрів.

Середній інтервал руху потягів у метро в «години пік» (з сьомої до дев'ятої години ранку) – 2 хвилини 30 секунд – 3 хвилини.

Станції метрополітену працюють від шостої години ранку до дванадцятої години ночі. Від однієї станції до іншої потяг їде півтори–дві хвилини.

Середня швидкість потягів – 60 кілометрів на годину. Середня температура повітря в метро – 16–20 градусів протягом усього року. Тому метро дуже надійний, швидкий та зручний вид транспорту. Сьогодні харків'яни не уявляють свого життя без метрополітену.

б) Дайте відповіді на питання.

1. Які види транспорту є у Харкові? А у вашому рідному місті? 2. Що ви думаєте про харківське метро? 3. Який ваш улюблений вид транспорту? Чому? 4. У вас є машина? Чому?

Текст

Я їду до академії

1. Зверніть увагу на синоніми.

<i>розташовуватися = знаходитися</i>
Будинок моїх батьків <i>розташовується</i> (= знаходиться) в центрі міста.
<i>розташовуватися = сідати</i>
Проходьте будь ласка, <i>розташовуйтеся</i> (= сідайте) зручно.
<i>бо = тому що</i>
Я поспішаю, <i>бо</i> (= тому що) через 10 хвилин починається урок.

2. Прочитайте речення, спробуйте зрозуміти з контексту значення нових дієслів *орієнтуватися*, *запізнюватися*, *витрачати*, *займати*. Зверніть увагу на керування. Складіть з цими дієсловами власні приклади.

1. Я давно живу в цьому місті і добре *орієнтуюся* в

ньому. 2. Мій друг любить сучасну музику і добре орієнтується в ній. 3. Сьогодні у нас контрольна робота, тому я не хочу *запізнюватися* на заняття. 4. Сьогодні Ахмед *запізнюється* на урок, тому він дуже поспішає. 5. Батько не любить *витрачати* час на пусті розмови. 6. Ти *витрачаєш* багато грошей на книжки? 7. Скільки *займає* у тебе дорога від дому до академії? 8. На сніданок я готую яєшню, тому що це *займає* небагато часу.

● **Порівняйте:**

<i>Як зва́ти/звуть кого?</i> (Зн.в.)	<i>Як називається що?</i> (Н.в.)
Цю дівчину <i>зва́ти/звуть</i> Наталка.	Ця станція метро <i>називається</i> «Ботанічний сад».
Мене <i>зва́ти/звуть</i> Том.	Газета <i>називається</i> «Час».

3. Виберіть дієслово *зва́ти* або *назива́тися*.

1. Я не знаю, як ... цей готель. 2. Я вже знаю, що її ... Ірина. 3. Як ... ця книжка? 4. Як вас ... ? 5. Як ... фірма, де ти працюєш? 6. Ви не знаєте, як ... ця станція метро? 7. Його собаку ... Кузя? 8. Як ... ця вулиця? 9. Я забув, як ... нашого декана. 10. Програма ... «Подробиці тижня».

4. Прочитайте мікротексти й речення. Спробуйте зрозуміти з контексту значення виділених слів та словосполучень. Перевірте у словнику, чи правильно ви все зрозуміли.

1. Коли на вулиці холодно або дощ, я їду до гуртожитку на автобусі. А коли погода хороша, я *йду пішки*. 2. Я живу недалеко від роботи, тому додому я часто *повертаюся пішки*. 3. Диктор у метро оголошує: «Обережно, двері зачиняються. *Наступна* станція «Архітектора Бекетова». Це моя станція. 4. Вибачте, пані, ви не знаєте, як називається *наступна* зупинка? 5. Спочатку я їду до станції «Історичний музей». Там я

роблю *переса́дку* на Салтівську лінію. 6. Це пряма лінія метро, тому я їду до академії без *переса́дки*. 7. Якісна зимова куртка коштує *приблизно* 700 гривень. 8. У Харкові живе *приблизно* півтора мільйони чоловік. 9. Від гуртожитку до академії я їду *приблизно* півгодини. 10. Я не знаю, де моя ручка. Можливо, у вас є *зайва*? 11. Батько не любить витратити *зайвого* часу на пусті розмови. 12. Імад *недарма* так багато працює. Він уже добре розуміє і говорить українською. 13. – Скажіть будь ласка, як сплачувати метро? – Можна купити *жетон* або *спеціальну* картку.

* 5. Прочитайте слова. Проаналізуйте склад цих слів і спробуйте зрозуміти їхнє значення. З підкресленими словами складіть власні речення.

Зразок: перший + курс = першокурсник;
гурт + жити = гуртожиток.

Старожіл, правопис, новоріччя, п'ятиповерховий, трикутний, чорноокий, багатолюдний, жовто-блакитний, східноукраїнський, підземний, міжнародний.

6. Подивіться у словнику значення нових іменників.

Вагон, ввічливість, віслів, король, корпус, платформа, станція, точність, черга.

7. Прочитайте текст. Зверніть увагу на вживання родового відмінку. Знайдіть та підкресліть нові слова.

Я їду до академії

Мене звать Імад. Я іноземний студент і вчуся в академії міського господарства на підготовчому факультеті. Наша академія розташовується на вулиці Маршала Бажанова. Неподалік знаходиться станція метро «Архітектора Бекетова». Це станція Олексіївської лінії метро, тому я можу їхати до нашого гуртожитку без

пересадки. Я живу в Харкові з вересня і зараз добре знаю дорогу від академії до гуртожитку. Мій новий друг Ахмед живе у Харкові недавно – лише 2 тижні – і ще не орієнтується в метро. Тому я пояснюю, як я їду до академії кожного дня.

Наші заняття починаються о 8 годині 30 хвилин. Я ніколи не запізнююсь. Від гуртожитку до станції метро «Ботанічний сад» я їду пішки, бо це недалеко. Дорога займає приблизно 7–10 хвилин. Я не купую жетони, тому що вранці в метро великі черги, а я не люблю витратити зайвого часу. Тому я маю спеціальну картку на метро. П'ять хвилин – і я на платформі, а потім і у вагоні метро. Наступна станція називається «Наукова». Потім буде «Держпром», а вже наступна – моя станція. Весь шлях у метро займає у мене 15 хвилин. Вранці в метро багатолюдно, а я не люблю запізнюватися, тому я дуже поспішаю.

Від станції метро до академії я їду 5 хвилин. Наша аудиторія розташовується на четвертому поверсі старого корпусу на вулиці Революції. Я їду до аудиторії 5 хвилин. Ось і моя аудиторія. Добре, я знову перший! Недарма мій улюблений вислів: «Точність – ввічливість королів».

8. Дайте відповіді на питання за текстом.

1. Хто навчається на підготовчому факультеті?
2. Де розташовується академія?
3. Яка станція метро розташовується неподалік?
4. Чи може Імад їхати до гуртожитку без пересадки?
5. Чому він добре знає дорогу до гуртожитку?
6. Хто ще не орієнтується в метро? Чому?
7. О котрій годині починаються заняття?
8. Чому Імад ніколи не запізнюється?
9. Чому він не купує жетони на метро?
10. Скільки часу займає весь шлях у метро?
11. Де розташовується аудиторія Імада?
12. Який його улюблений вислів?
13. Як ви розумієте цей вислів?

9. Доповніть речення за текстом.

1. Імад – іноземний студент, він вчиться Його академія

2. Неподалік Це станція, тому він може Він живе у Харкові з вересня і зараз

3. Його новий друг Ахмед ще, тому що Тому Імад пояснює,

4. Їхні заняття Імад ніколи Від гуртожитку, бо

5. Дорога займає Імад має, тому він

6. Весь шлях у метро Вранці в метро, тому

7. Їхня аудиторія Він йде

8. Добре,! Недарма

* 10. Тут зашифровані назви 13 видів транспорту. Знайдіть мінімум 10 з них.

В	М	А	Р	Ш	Р	У	Т	К	А
Ч	О	В	Е	Н	Л	І	Т	А	К
Г	В	Е	Р	Т	О	Л	І	Т	Т
П	О	Т	Я	Г	Т	Н	С	А	Р
Е	Л	Е	К	Т	Р	И	Ч	К	А
Г	Е	А	В	Т	О	Б	У	С	М
Щ	Й	М	Е	Т	Р	О	М	І	В
В	Е	Л	О	С	И	П	Е	Д	А
Т	Р	О	Л	Е	Й	Б	У	С	Й
У	К	О	Р	А	Б	Е	Л	Ь	К

11. Складіть власний текст «Як я їду до академії» (мінімум 150 слів).

МОДУЛЬ 6

1. Давальний відмінок на позначення адресата (кому?)

1. Кому він написав листа?

Він написав листа	брату	}	ч.р. -у(-ові/-еві) -ю(-еві/-єві)
	батькові		
	Сергію		
	Андрієві		
	сестрі	}	ж.р. -і/-ї
	Олені		
	Марії		
	хлоп'яті	}	с.р. (IV відм.) -(ат/ят)і
	батькам		
	друзям		

▣ **Зверніть увагу!**

викладач – викладачу(еві) директор – директору(ові) лікар – лікарю(еві) герой – герою(єві)

Чергування: дочка – дочці [ц':] подруга – подрузі Солоха – Солосі

◆ **Запам'ятайте:**

<i>матері</i>

1. Пишіть дієслова, що керують давальним відмінком (кому?). Значення незнайомих дієслів дивіться у словнику.

Давати, віддавати, дарувати, допомагати, купувати, показувати, співати, говорити, казати, телефонувати, дзвонити, розповідати, пояснювати, відповідати, готувати, надсилати, читати, писати, викладати, вибирати, радити, обіцяти, дозволяти, забороняти, приносити, дякувати.

2. Читайте речення, задавайте питання до підкреслених слів.

1. Скоро Новий рік. Я завжди купую подарунки брату, сестрі, батькам і друзям. 2. Батько завжди дарує

мамі на день народження червоні троянди. 3. На восьме березня студенти приносять викладачу квіти. 4. На день народження діти готують батькові сюрприз. 5. Я телефоную батькам щотижня. 6. Сергій пише друзям листи майже щодня. 7. Викладач пояснює студентам нову тему. 8. Бабуся завжди розповідає дітям цікаві казки. 9. Учора Максим показував Ганні свої фотографії. 10. Майже щотижня він надсилає сестрі повідомлення. 11. Марина допомагає подрузі писати твір. 12. Студенти відповідають професору на іспиті. 13. Професор викладає студентам математику.

3. Відповідайте на питання, слова в дужках ставте у давальний відмінок.

1. Кому ви часто пишете листи? (батько й мати)
2. Кому ви розповідаєте свої новини? (друг)
3. Кому студенти відповідають на уроці? (викладачка)
4. Кому ви показуєте своє місто? (друзі)
5. Кому викладач пояснює завдання? (Антон та Сергій)
6. Кому викладач радить багато працювати? (Надія та Максим)
7. Кому ви купуєте подарунок? (подруга)
8. Кому ви давали свій словник? (Ганна Петрівна)
9. Кому ви телефонували вчора? (дядько)
10. Кому ви купуєте квитки у театр? (Том і Наталка).

<p>▣ Зверніть увагу:</p>	<p>радити обіцяти допомагати дозволяти забороняти</p> <p>} + <i>інф.</i></p>
<p><i>Я обіцяв батькам добре вчитися. Лікар не дозволяє батьку палити.</i></p>	

4. Дайте відповіді на питання.

1. Кому ви обіцяли часто писати?
2. Кому ви

обіцяли добре вчитися? 3. Кому Олена допомагає вивчати українську мову? 4. Кому ваша сестра допомагає готувати обід? 5. Кому Том допомагає прибирати? 6. Кому лікар не дозволяє палити? 7. Кому батько забороняє пити пиво? 8. Кому викладач не дозволяє запізнюватись? 9. Кому ви радите дивитися новини? 10. Кому директор радить не запізнюватись на роботу?

◆ **Запам'ятайте:**

Кому?

я	мені́	ми	нам
ти	тобі́	ви	вам
він	} йому́	вони	їм
воно		(себе́)	собі́
вона	їй		

5. Замість крапок напишіть займенники у правильній формі.

1. Сергій знає, що сьогодні будуть збори? Ти говорив ... про це? 2. Ганна йде на виставку? Ти телефонував ... ? 3. Батьки знають про твої справи? Ти писав ... про це? 4. Друзі знають, де ти живеш? Ти давав ... свою адресу? 5. Це мій друг. Я завжди розповідаю ... про своє навчання. 6. Це наша викладачка. Щодня ми показуємо ... наше домашнє завдання. 7. Ми вивчаємо українську мову. Щодня викладач пояснює ... граматику. 8. Ви вивчаєте фізику? Хто допомагає ...? 9. Ти вже знаєш про екскурсію? Хто ... про це казав? 10. Антон завжди купує ... у кав'ярні тістечко.

* 6. Прочитайте жарти. Зверніть увагу на вживання давального відмінку.

1)

– Ось тобі десять цукерок, – каже бабуся Тарасику. – Але сам не їж – дай половину братові.

- Добре, бабусю?
- То скільки ти йому будеш давати?
- Три.
- Три? Ти ще не вмієш рахувати?
- Ні, бабусю, я вже вмію, але мій брат іще не вміє...

2)

- Бабусю, а чому ти цукерок собі не купуєш?
- Ох, онучку, в мене вже зубів немає для них.
- То нічого! У мене ж є.

▣ Зверніть увагу:

Ч. р.	– <i>Якому</i> студенту ви допомагаєте? – <i>Цьому</i> (<i>моєму, вашому</i>) <i>новому</i> студенту.	(б) -ому -єму	-у/-ю -ові -еві -єві -(ят)і
С. р. (IV ВІДМ.)	– <i>Якому</i> хлоп'яті ви допомагаєте? – <i>Цьому</i> (<i>моєму, вашому</i>) хлоп'яті.		
Ж. р.	– <i>Якій</i> студентці ви допомагаєте? – <i>Цій</i> (<i>моїй, вашій</i>) <i>новій</i> студентці.	-ій -ій	-і -ї
Мн.	– <i>Яким</i> студентам ви допомагаєте? – <i>Цим</i> (<i>моїм, вашим</i>) <i>новим</i> студентам.	-им -им -им	-ам -ам -ям

7. Дайте відповіді на питання, вживайте інформацію в дужках.

1. Якому викладачеві ви відповідали? (цей новий)
2. Якому письменнику ви телефонуєте? (цей відомий)
3. Якому студентові викладач пояснює правило? (арабський)
4. Якій дівчині лікар робить операцію? (хвора)
5. Якій сестрі він купує подарунок? (молодша)
6. Якій дівчині ви даруєте квіти? (кохана)
7. Яким друзям вони надсилають повідомлення? (українські)
8. Яким студентам читає лекцію цей професор? (іноземні)
9. Яким сестрам ти вибираєш подарунки? (мої молодші)
10. Якому сину батько забороняє грати у комп'ютерні ігри? (свій молодший).

8. Закінчіть речення. Слова з правого стовпчика поставте у правильну форму. Якщо можливо, використайте займенник *свій* (*своя, своє, свої*).

1. Викладач дає книжки	цей студент і ця студентка
2. Я показую фото	наш викладач
3. Юрко телефонує	його батьки та його сестра
4. Він часто пише листи	його родина та його друзі
5. Декан говорив про іспити	іноземні студенти
6. Я пишу листа	мої друзі, мої сусіди
7. Тамара допомагає перекладати статтю	її подруга
8. Мати читає казки	її маленька дочка
9. Де ти купуєш ... одяг?	себе
10. Викладач пояснює ... нову тему.	я

2. Скільки **вам/тобі** (кому?) років?

<i>Кому</i>	<i>Скільки років?</i>
мені	один, 21, 31... <i>рік</i>
тобі	два, 22, 32... } <i>ро́ки</i>
йому	три, 23, 33... }
їй	чотири, 24, 34... }
нам	5, 6, 25, 26..., багато, кілька <i>ро́ків</i>
вам	
їм	

9. Закінчіть речення.

Мені 20 <i>років</i> .	Йому 17	Матері 51
Брату 33	Їй	Батькові скоро 60
Михайлові 12	Галині 25	Сестрі 18
Дитині 6	Маляті 2	Викладачеві 44

10. Прочитайте мікротексти. Доповніть пропущену інформацію.

Зразок: Мене звать Імад. ... 20

– Мене звать Імад. Мені 20 років.

1. Це мій старший брат Мухамед. ... 25
2. Це його наречена Мунія. Через місяць ... буде 23
3. Це моя старша сестра Рая. Скоро ... буде 28
4. А це її дочка Лейла. У січні ... буде 3
5. Це мій батько, він уже на пенсії. ... 62
6. Це моя мати, вона ще молода жінка, ... 48
7. Це мої молодші брати Самір і Джаміль. Вони близнюки. ... 12
8. Ось фотографія моєї родини. Я тут зовсім малий. ... було тоді лише 5 Ось мій дідусь. Він був тоді ще живий. ... тут 71 ..., а це моя бабуся, зараз ... 80 ... , а тоді ... було 65

* 11. Прочитайте жарти. Поясніть вживання давального відмінку.

1)

- Скільки тобі років, Іванку?
- Сім.
- Невже? У минулому році тобі було тільки три.
- В минулому – три, в цьому – чотири, а разом – сім.

3)

- Скільки років твоєї сестрі?
- Скоро вісім, а поки три.

2)

- Галинко, тобі скільки років? – спитав Гриць.
- Поки що п'ять, – відповіла дівчинка, – але мама казала, якщо я буду слухняною і добре їстиму, в наступному році мені обов'язково буде шість.

4)

- Скільки років твоєму дідусеві?
- Я не знаю, але він у нас уже дуже давно.

■ **Зверніть увагу:**
3. Кому?

- **Тобі** подобається Харків?
- Так, **мені** подобається Харків.
- **Вам** подобається Бритні Спірс?
- Ні, **мені/нам** не подобається Бритні Спірс.

● **Порівняйте (зверніть увагу на суб'єкт):**

<i>Любити/кохати + кого/що? (Зн.в.)</i>	<i>Подобатися +хто/що? (Н.в.)</i>
<u>Я</u> люблю молоко, чай, каву.	Мені <i>подобається</i> <u>молоко, чай, каву.</u>
<u>Ти</u> любиш футбол, музику?	Тобі <i>подобається</i> <u>футбол, музика?</u>
<u>Я</u> люблю детективи.	Мені <i>подобуються</i> <u>детективи.</u>
<u>Я</u> люблю (кохаю) тебе.	<u>Ти</u> мені <i>подобашся.</i>
<u>Ми</u> любимо гуляти в парку.	Нам <i>подобається</i> <u>гуляти в парку.</u>
<u>Ви</u> любите Джорджа Майкла?	Вам <i>подобається</i> <u>Джордж Майкл?</u>

12. Відповідайте на питання за зразком.

Зразок: – *Вам подобається цей фільм?*
– *Так, мені подобається цей фільм.*

1. Вам подобається ця книжка? 2. Вам подобаються ці будинки? 3. Вам подобається ця станція метро? 4. Вам подобаються ці підручники? 5. Тобі подобається наша академія? 6. Тобі подобається твій гуртожиток? 7. Тобі подобаються ці кімнати? 8. Тобі подобається цей журнал?

13. Змініть речення за зразком.

Зразок: *Мені подобається музика. – Я люблю музику.*

1. Мені подобається Харків. 2. Тобі подобається каву? 3. Нам подобається співати. 4. Вам подобається жити в гуртожитку? 5. Мені подобається осінь. 6. Мені

подобається слухати музику. 7. Тобі подобаються вірши?
8. Вам подобається Антон? 9. Мені подобається Олена.
10. Ти мені дуже подобаєшся.

14. Побудуйте діалоги за зразком.

Зразок: – Ви любите музику?

– Дуже. А ви?

– Мені теж подобається музика.

Слова для довідок: спорт, театр, кава, риба, теніс,
книжки, детективи, зима.

15. Побудуйте речення за зразком.

Зразок: Він, любити, читати, вірши.

Він любить читати вірши.

1. Марина, любити, плавати, басейн.
2. Джон, любити, слухати, музика.
3. Я, любити, гуляти, парк.
4. Мої батьки, любити, дивитися, фільми.
5. Мій брат, любити, готувати.
6. Його сестра, не, любити, писати, листи.
7. Ми, любити, відпочивати, гуртожиток.
8. Ви, любити, читати, романи?
9. Ти, любити, розмовляти, брат?
10. Антон, любити, тільки, себе.

♦ Запам'ятайте:	подобатися	даватися
Кому?	хотітися	здаватися
<u>Мені</u> (батьку, матері) <i>подобається</i> наш новий будинок.		
<u>Йому</u> (Антону, Ганні) <i>хочеться</i> їсти.		
<u>Йй</u> (нам, викладачеві) <i>здається</i> , що він не дуже добре вчиться.		
<u>Ім</u> (Жаку, Марії) <i>добре даються</i> мови.		

16. Замість крапок напишіть дієслова *подобатися, хотітися, здаватися* і *даватися* у правильній формі.

1. Коли я був маленький, мені ... слухати казки.
2. Уже дуже пізно, тому мені дуже ... спати.
3. Він не снідав сьогодні, тому зараз йому дуже ... їсти.
4. Мені ..., що цей актор скоро буде мати великий успіх.
5. Наш викладач вважає, що мені погано ... фізика і математика.
6. На вулиці дуже жарко, нам ... пити.
7. Батьку ..., що син надто багато грає на комп'ютері.
8. Нашому викладачеві ..., що ми добре відповідаємо сьогодні.
9. Йому завжди непогано ... іноземні мови.

◆ **Запам'ятайте:**

4. Кому? (Фізичний або емоційний стан)	
Дівчині погано / страшно / зле. Маляті жарко ≠ холодно. Антону (Антонові) важко = тяжко. Марії весело ≠ сумно. Тобі цікаво?	
5. Кому? (Відношення до дії (предмета, особи))	
Мені / йому	} шкода / жаль дитини } цікаво дізнатися про це } зрозумілі ваші думки } важко вчитися

17. Висловіть протилежну думку.

Зразок:

– Я думаю, що Тому легко вивчати іноземні мови.

– Ні, мені здається, що йому важко вивчати іноземні мови.

1. Я вважаю, що Марині важко вивчати математику.
2. Я думаю, що вам буде цікаво на концерті.
3. Я вважаю, що студентам було нецікаво у музеї.

4. Я думаю, що Сашку було приємно нас бачити.
5. Я думаю, що дитині жарко.
6. Я вважаю, що студентам усе зрозуміло.
7. Я думаю, що Мунії було сумно на святі.

6. Давальний відмінок + модальні слова

Кому?	<i>можна ≠ неможна, треба, потрібно, слід, необхідно</i>	+ інф.
Йому слід відпочивати. Мені треба йти. Їй неможна палити.		

18. Слова з правого стовпчика поставте у правильну форму.

Зразок: ... треба багато працювати.

Йому треба багато працювати.

він

1. ... треба багато спати й відпочивати.
2. ... треба гуляти щодня.
3. ... неможна палити.
4. ... неможна запізнюватись на заняття.
5. Можна ... робити гімнастику?
6. ... слід слухати батьків
7. Можна ... іти додому?

вони

діти

спортсмени

студенти

я

вона

ми

19. Дайте пораду за зразком.

Зразок: Марина дуже багато працює. – Їй треба відпочивати.

1. Олена хоче отримувати добрі оцінки.
2. Том хоче вивчати українську мову.
3. Тетяна часто запізнюється в університет.
4. Максим мало працює.

● Порівняйте: **ВИДИ ДІЄСЛОВА**

Вчора я <u>читаю</u> текст, <u>пишу</u> вправи, <u>вчив</u> діалоги, <u>готував</u> домашнє завдання. Що ти <u>робиш</u>?	Вчора я <u>прочитав</u> текст, <u>написав</u> вправи, <u>вивчив</u> діалоги, <u>приготував</u> домашнє завдання. Що ти <u>зробив</u>?
Недоконаний вид (НВ)	Доконаний вид (ДВ)
читати писати вчити готувати робити дивитися слухати	прочитати написати вивчити приготувати зробити подивитися послухати

◆ Запам'ятайте способи утворення видів

НВ	1. Префіксальний	ДВ
робити писати знайомитися вітатися вчити		зробити на писати по знайомитися пр вітатися ви вчити
(-а-/-я-, -ува-/-юва-)	2. Суфіксальний	(-и-, -а-, -ну-)
кричати вико н увати лягати пояс ню вати		крик ну ти вико н ати лягати пояс ни ти
3. Зміна наголосу (іноді з чергуванням у корені)		
скликати приміряти розрізати сідати		скликати приміряти розрізати сісти
4. Різні основи		
брати (беру, береш...) говорити шукати ловити (ловлю, ловиш...)		взяти (візьму, візьмеш...) сказати (скажу, скажеш...) знайти (знайду, знайдеш...) спіймати

Головні значення видів

1. Назва дії (факт) або процес (як довго?)	1. Результат дії
Я вже <i>дивився</i> цей фільм. (факт) Він півгодини <i>розв'язував</i> задачу. (як довго?скільки часу?) Я люблю <i>готувати</i> . (факт)	Я вже <i>подивився</i> цей фільм. Ти вже <i>розв'язав</i> задачу? Вона вже <i>приготувала</i> обід.
2. Дія, що повторюється.	2. Одноразова дія
Він <i>читав</i> цю книгу багато разів, бо вона йому подобається.	Він <i>прочитав</i> цю книгу, але вона йому не сподобалась.
3. Одночасність дій \longleftrightarrow	3. Послідовність дій $\rightarrow \leftarrow$
Вони <i>дивилися</i> фільм та часом <i>обговорювали</i> його.	Ми <i>подивилися</i> фільм, а потім <i>обговорили</i> його.
◆ Запам'ятайте слова, які часто вживаються з тим або іншим видом:	
<i>часом, іноді, інколи, завжди, рідко, часто, зазвичай, щодня, щоранку, щовечора ...</i>	<i>раптом, несподівано, обов'язково, наприкінці, насамкінець ...</i>

20. Прочитайте мікротекст, зверніть увагу на вживання видів.

Сьогодні на уроці ми *писали* диктант. Ми *написали* диктант і *почали читати* текст. Спочатку *читав* викладач. Коли викладач *читав*, ми уважно *слухали*. Викладач *прочитав* текст і *запитав*: «Усе зрозуміло?» Потім викладач *пояснював* нову граматику. Коли він усе *пояснив*, урок *закінчився*.

Вдома ми *відпочивали*. Коли ми *відпочили*, ми *приготували* вечерю, *зробили* домашнє завдання й *подивилися* телевізор.

21. Виберіть дієслово. Поясніть свій вибір.

1. Сьогодні вранці я ... і пив каву. Я ... газети щоранку. Я швидко ... газету.	читати/прочитати
2. Сьогодні Андрій добре ... слова. Він завжди добре ... слова.	вчити/вивчити
3. Вона часто ... на урок, але сьогодні вона не	запізнюватися/
запізнитися
4. Щотижня він ... листи батькам. Учора він ... 2 листа.	надсилати/
надіслати
5. У суботу мій сусід ... повідомлення. Він часто ... повідомлення від подруги.	отримувати/
отримати
6. Кожного дня мій приятель ... свіжі газети. Сьогодні він ... 2 газети.	купувати/купити
7. Щоранку я ... каву. А сьогодні я ... молоко.	пити/випити
8. Майже щодня я ... цю людину в метро. Сьогодні я знов ... її.	зустрічати/
зустріти
9. Зазвичай ми ... працювати о другій годині. Вчора ми ... працювати о першій.	закінчувати/
закінчити
10. Він завжди ... листи ввечері. Сьогодні він ... кілька листів.	писати/написати
11. Мій старший брат завжди мені Учора він ... мені вирішити завдання.	допомагати/
допомогти

22. Прочитайте мікродіалоги. Вживайте правильну форму дієслів.

1. – Що ви робили вчора ввечері?
– Я ... детектив.
– Ви вже ... його?
– Так, | читати/
прочитати |
|---|----------------------|

<p>2. – Що робить ваш сусід? – Він ... доповідь. – Юрко, ти вже ... доповідь? – Так, я уже все</p>	<p>готувати/ приготувати</p>
<p>3. – Ганно, чому ти знову ... ? – Я ... , тому що довго чекала автобус. – Але ж ти завжди ... ! Вчора ти теж ... на півгодини.</p>	<p>запізнюватися/ запізнитися</p>
<p>4. – Хто ... цю картину? – Це я – Ти чудово ... ! Можеш ... мій портрет? – Із задоволенням.</p>	<p>малювати/ намалювати</p>

23. Виберіть дієслово. Поясніть свій вибір.

<p>1. Максим не завжди ... викладача. Але сьогодні він одразу ... його.</p>	<p>розуміти/ зрозуміти</p>
<p>2. Зазвичай професор швидко ... статті. Але сьогодні він ... статтю майже 3 години і досі не ... її.</p>	<p>писати/ написати</p>
<p>3. Тамара ніколи не ... прем'єри у театрі. Але сьогодні вона ... нову виставу, тому що була дуже зайнята на роботі.</p>	<p>пропускати/ пропустити</p>
<p>4. Наша бабуся не любить ... гроші. Вона ... мінімум на продукти, а на одяг зовсім не Ось і цього місяця вона ... тільки третину пенсії.</p>	<p>витрачати/ витратити</p>
<p>5. Раптом я ... красиву дівчину. Шкода, що вона не ... мене.</p>	<p>бачити/ побачити</p>
<p>6. Зазвичай батько ... роботу пізно. Вчора він ... роботу о 5 годині, тому що у них були збори.</p>	<p>закінчувати/ закінчити</p>

7. Весь день Тетяна ... телефон подруги. | шукати/знайти
Наприкінці мати ... його в записнику.
8. Сергій уже кілька разів ... палити. | кидати/кинути
Йому дуже важко ... палити.

<p>■ Зверніть увагу:</p>	<p>починати/почати продовжувати/продовжити закінчувати/закінчити кидати/кинути</p>	<p>} + НВ</p>
<p>Я <u>почав вивчати</u> українську мову 2 місяці тому. Він <u>продовжує працювати</u> у банку. Зазвичай ми <u>закінчуємо працювати</u> о 14:30. Він нещодавно <u>кинув палити</u>.</p>		

24. Виберіть правильний вид дієслова, поясніть свій вибір.

Сьогодні мої друзі були зайняті весь день. Андрій закінчив (писати/написати) статтю. Жак продовжував (шукати/знайти) потрібну книжку. Олена почала (вирішувати/вирішити) складну проблему. Марк почав (прибирати/прибрати) у своїй кімнаті. Тамара кинула (читати/прочитати) нецікавий роман. Антон закінчив (готувати/приготувати) доповідь на збори.

25. Виберіть дієслово і поставте його у правильну форму.

1. Щодня ми ... (починати/почати) працювати о дев'ятій годині ранку. 2. У суботу ми ... (закінчувати/закінчити) читати це оповідання. 3. Учора секретарка ... (починати/почати) працювати о десятій годині. 4. Щоранку о сьомій годині я ... (починати/почати) робити гімнастику. Зазвичай я ... (продовжувати/продовжити) робити гімнастику півгодини. 5. Сьогодні після обіду батько ... (продовжувати/продовжити) читати газети. 6. Коли ви

завичай ... (закінчувати/закінчити) заняття? Коли ви ... (закінчувати/закінчити) вчора? 7. Тобі треба обов'язково ... (кидати/кинути) палити.

26. Доберіть слова, які супроводжують той чи інший вид дієслова. Якщо ви не впевнені, дивіться слова для довідок.

... Сергій працює вдома. ... він працює ввечері, тому він майже ... не працює вранці, тому що ... він слухає лекції в академії. І він ... їх не пропускає. Зараз він уже ... читає важкий український текст. ... він зрозумів, що страшенно хоче спати. Він ... думав, що робити: кинути читати текст чи продовжувати. ... Сергій вирішив прочитати текст, а потім поспати. Нічого дивного, у Сергія сильний характер!

Слова для довідок: *раптом, насамкінець, нарешті, щоранку, щодня, зазвичай, годину, довго, ніколи, інколи.*

27. Виберіть вид дієслова. Для цього задайте питання, чи ця дія трапилася один раз чи багато разів, чи є (був/буде) певний результат цієї дії.

1. Мати хоче ... сукню.	купувати/купити
2. Мати й Олена ... купити сукню завтра.	домовлятися/
домовитися
3. Сьогодні викладачка дуже ... на роботі.	стомлюватися/
стомитися
4. Андрій не знав дорогу, тому він ... перехожого.	питати/запитати
5. Марина швидко ... працювати на комп'ютері.	вчитися/навчитися
6. Учора Антон ... цікаву новину.	дізнаватися/дізнатися
7. Професор ... писати статтю.	закінчувати/закінчити
8. Батько ... Максима грати у шахи.	вчити/навчити

9. Раніше я ... продукти в цьому магазині. | купувати/купити
10. Том ... усі гроші на відеокамеру. | витратити/витрачати

* 28. Подивіться, чи є у цих реченнях помилки. Поясніть свою думку. Виправте помилки.

1. Том довго прочитав детектив. 2. Бабуся щодня купує молочні продукти. 3. Несподівано він закінчував вивчити граматику, тому що стомився. 4. Дві години студенти писали твір. 5. Нарешті Марина телефонувала батькам. 6. Зазвичай ми закінчили працювати рано. 7. Врешті-решт він кинув запалити. 8. Раніше люди дізнавалися новини тільки з газет. 9. Батько одразу зрозумів, що трапилося. 10. Несподівано бабуся стомлювалася.

29. Дайте зворотну репліку, щоб висловити процес або результат.

<i>Процес</i>	<i>Результат</i>
<i>Я закінчую працювати.</i>	<i>А я вже закінчив.</i>
Я кидаю палити.
Я тільки починаю снідати.
... ..	А я вже виконав усі справи.
Ми закінчуємо працювати о п'ятій годині.
Я вчуся грати на гітарі.
... ..	А я вже вивчив усі слова.
Я шукаю це слово у словнику.

30. Закінчіть речення.

1. Марина писала, писала твір і, нарешті, 2. Ректор і декан домовлялись, домовлялись і, нарешті, 3. Олена

вчилась, вчилась грати на піаніно і, нарешті, 4. Я шукав, шукав якісну відеокамеру і, нарешті, 5. Студент не розумів, не розумів нову граматику і, нарешті, 6. Мати готувала, готувала вечерю і, нарешті, 7. Максим читав, читав важкий текст і, нарешті,

31. Дайте зворотну репліку, щоб підкреслити, один раз відбулася певна дія чи багато разів.

Один раз	Багато разів
А я сьогодні вирішив складну проблему!	Ну то й що! Я вирішую складні проблеми щодня.
А я сьогодні вивчив нові слова!
А я сьогодні приготувала смачний сніданок!
... ..	Ну то й що! Я щодня стомлююся.
А я сьогодні витратила багато грошей!
... ..	Ну то й що! Я майже щодня пропускаю.
... ..	Ну то й що! Я завжди починаю о сьомій годині.
А я сьогодні зустрів по дорозі нашого декана.
... ..	Ну то й що! Я щомісяця купую собі новий мобільний телефон.

32. Напишіть, що ви робили вчора, як завжди. Що ви зробили незвичайного. Скажіть про це вашому сусіду.

<i>Що ви робили вчора, як зазвичай?</i>	<i>Що ви зробили, що не робите щодня?</i>
Учора я <u>гуляв</u> , <u>читав</u> детектив,	Я <u>пропустив</u> заняття, <u>купив</u> подарунок матері

● Порівняйте:

любити вміти (на)вчитися (с)подобатися	(з)могти (за)хотіти (по)радити допомагати (допомогти)	(по)просити (по)обіцяти вирішувати (вирішити)
Я <u>люблю</u> співати. Я <u>вмію</u> плавати. Він <u>вчиться</u> <u>грати</u> на гітарі. Мені <u>подобається</u> <u>грати</u> на гітарі.	Я <u>можу</u> <u>грати</u> на гітарі. – Я <u>можу</u> <u>зіграти</u> на гітарі. Я <u>раджу</u> тобі <u>кинути</u> палити. – Я <u>раджу</u> тобі добре <u>працювати</u> . Я <u>хочу</u> <u>спати</u> . – Я <u>хочу</u> <u>купити</u> авто. Я <u>допомагаю</u> йому <u>вчитися</u> плавати. – Я <u>допомагаю</u> йому <u>навчитися</u> плавати.	Він <u>попросив</u> мене <u>допомогти</u> йому. – Викладач <u>просив</u> нас завжди <u>допомагати</u> один одному. Він <u>обіцяв</u> <u>зателефонувати</u> мені завтра. – Він <u>обіцяв</u> щодня <u>телефонувати</u> . Він <u>вирішив</u> <u>купити</u> це авто.

33. Виберіть дієслово правильного виду.

1. Андрію, допоможи мені, будь ласка, ... (вибирати/вибрати) хорошу відеокамеру. 2. Лікар порадив мені ... (кидати/кинути) палити і багато ... (гуляти/погуляти) на свіжому повітрі. 3. Батько обіцяв ... (купувати/купити) мені хорошу відеокамеру. 4. Максим не вміє ... (працювати/попрацювати) на комп'ютері, але він дуже хоче ... (вчитися/навчитися). 5. Я вирішив ... (обідати/пообідати) у ресторані. 6. Ти можеш ... (допомагати/допомогти) мені? 7. Петре, ти любиш ... (малювати/намалювати)? 8. Тобі подобається ... (читати/прочитати) романи? 9. Я хочу ... (запрошувати/запросити) вас у гості. 10. Батько попросив мене ... (відправляти/відправити) лист. 11. Завтра я не можу ... (телефонувати/зателефонувати) йому.

▣ Зверніть увагу:

Немає <i>-ся/-сь</i> (перехідні)	Є <i>-ся/-сь</i> (неперехідні)
<p>1. <i>Суб'єкт хто?</i> починати/почати закінчувати/закінчити продовжувати/продовжити відчиняти/відчинити зачиняти/зачинити зупиняти/зупинити Коли <u>ти</u> починаєш працювати? <u>Він</u> закінчив роботу о п'ятій. <u>Господар</u> відчиняє магазин о дев'ятій годині ранку. <u>Водій</u> зупинив машину на перехресті.</p>	<p><i>Суб'єкт що?</i> починатися/початися закінчуватися/закінчитися продовжуватися/продовжитись відчинятися/відчинитися зачинятися/зачинитися зупинятися/зупинитися Коли починається <u>урок</u>? <u>Робота</u> закінчується о п'ятій. <u>Магазин</u> відчиняється о дев'ятій годині ранку. <u>Машина</u> зупинилася на перехресті.</p>
<p>2. дієслово + <i>кого?що?</i>(Зн.в.) вмивати/вмити витирати/витерти вчити/навчити готувати/приготувати Ніна <u>приготувала обід</u> (Зн.в.). Він любить <u>фотографувати</u>.</p>	<p>дієслово з <i>ся + ін. відм.</i>(себе) вмиватися/вмитися витиратися/витертися вчитися/навчитися (чого?) готуватися/приготуватися (до чого?) Ніна <u>готується до іспиту</u> (Р.в.). Він любить <u>фотографуватися</u>.</p>

◆ **Запам'ятайте:** тривати = продовжуватися

Життя (*що?*) *триває*. = Життя *продовжується*.

34. Виберіть потрібне дієслово. Слідкуйте за правильним вибором виду.

а) починати(ся) – почати(ся)

1. Коли урок..., ми ... писати диктант. 2. Коли ви ... вивчати українську мову? 3. Учора ми були на концерті. Концерт ... о сьомій годині. 4. Ми гуляли в парку. Коли ... дощ, ми повернулись додому та ... грати у шахи.

б) продовжувати(ся) – продовжити(ся)

1. Після перерви урок Ми ... читати текст.
2. Збори тривали майже дві години. Усі стомилися, але ... слухати доповідь декана.
3. Том не помітив мене і ... розмовляти по телефону.
4. До якого часу ... зимові канікули?
5. Після реклами ... трансляція футбольного матчу. І ми могли, нарешті, ... дивитися цікаву гру.

в) закінчувати(ся) – закінчити(ся)

1. Учора ми ... працювати не дуже пізно.
2. Наш урок ... о другій годині.
3. Коли перерва ..., ми повернулись у клас.
4. Концерт ... о дев'ятій, але ми не поспішали додому.
5. Коли ресторан ... працювати сьогодні?

35. Продовжіть мікротексти. Скажіть, скільки часу продовжувалась подія.

1. Викладач почав заняття рівно о 9 годині. Викладач закінчив заняття рівно о 2 годині. Заняття
2. Тренер почав тренування о 5 годині. Тренер закінчив тренування о 7 годині. Тренування
3. Директор фірми почав зустріч об 11 годині. Директор фірми закінчив зустріч о першій. Зустріч
4. Співак почав концерт о 7 годині. Співак закінчив концерт о 8:30. Концерт

36. Складіть речення за зразком.

Зразок: Зустріч (вчора) 10–10:30. – Зустріч почалась о 10 годині. Зустріч закінчилась о пів на одинадцятую. Зустріч тривала півгодини.

1. Іспит (вчора) – 10:00 – 14:00.
2. Уроки (зазвичай) – 8:30 – 14:30.
3. Збори (позавчора) 13:00 – 13:45.
4. Фільм (зазвичай) – 19:00 – 21:00.
5. Переговори (у середу) – 11:30 – 15:30.

37. Виберіть потрібне дієслово. Слідкуйте за правильним вибором виду.

1. Марина довго ... готувати справжні українські вареники і, нарешті,	вчити/навчити вчити/вивчити
2. Батько поки не ... мене грати у шахи, але він продовжує мене	вчитися/ навчитися
3. Людмила дві години ... нові дієслова. Насамкінець вона їх	
4. Ніхто не ... Тараса малювати. Він сам	
5. Я одразу ... адресу й телефон Ніни.	
6. Ти хочеш ... добре працювати на комп'ютері?	
7. Мої батьки ... мене завжди говорити правду.	

38. Виберіть правильне дієслово із *-ся* або без *-ся*.

1. Ми вже ... свою роботу. Зима ..., і настала весна.	закінчити(ся)
2. Ця дівчина добре Зараз вона ... вірші Шевченка.	вчити(ся)
3. Дівчина ... вікно. Ти знаєш, коли учора ... бібліотека?	відчинити(ся)
4. Юнак ... таксі. Автобус ... на зупинці.	зупинити(ся)
5. Продавець ... кіоск. Був сильний вітер, і вікно	зачинити(ся)
6. Я ... працювати о сьомій годині. Урок ... о дев'ятій годині.	починати(ся)

39. Прочитайте текст. Виберіть дієслово доконаного або недоконаного виду. Поставте його у правильну форму.

Розповідає Жак

Нарешті я вирішив ... (купувати/купити) українське авто. Я довго ... (вирішувати/вирішити), яку машину

купити – українську чи іноземну. Коли я жив у Китаї, у мене була китайська машина. Коли я жив у Японії, у мене була японська машина. Тому я твердо ... (вирішувати/вирішити) ... (купувати/купити) українське авто «Део».

Я ... (починати/почати) ... (шукати/знайти) хорошу, але недорогу машину, тому що я ... (стомлюватися/стомитися) їздити на метро та автобусі. Вранці там так багато людей! І всі штовхаються, тому що дуже поспішають.

Спочатку я ... (запитувати/запитати) у Сергія, де можна ... (купувати/ купити) таке авто. Але він не знав. Тоді я ... (починати/почати) ... (дивитися/подивитися) рекламу та оголошення в газетах. Я ... (вчитися/навчитися) добре розуміти текст реклами. Нарешті я ... (стомлюватися/стомитися) ... (шукати/знайти) і ... (купувати/купити) машину у автосалоні недалеко від мого офісу.

Мої друзі-іноземці ... (говорити/сказати), що я дурень, тому що українські авто неякісні. Але я ... (вирішувати/вирішити), що досить ... (витрачати/витратити) час. І зараз у мене є чудова машина. Вона зовсім невелика, але зручна. У неї є свій характер. До того ж моя машина ... (витрачати/ витратити) небагато бензину. І тепер я ніколи не ... (запізнюватися/запізнитися). Тому я дуже задоволений. І мій бос теж!

* 40. Прочитайте жарти. Поясніть вживання дієслів НВ та ДВ.

1) Вчитель скаржиться колезі: «У цьому класі такі нерозумні учні! Я пояснюю їм теорему, а вони не розуміють. Другий раз пояснюю – не розуміють. Третій раз пояснюю – сам зрозумів, а вони все одно не розуміють...

2) Учитель перевірив домашнє завдання учня й питає його: «Як це одна людина могла зробити так багато

помилко?» Учень каже: «Зовсім не одна. Тато допомагав мені».

3)

- Чому ти так пізно повернулася додому, доню?
- Я була в Марійки, мамо, – допомагала їй робити уроки.
- Та вона ж відмінниця!
- А я допомагала Марійці робити мої уроки.

4)

- Світланко, смачна шоколадка? – запитує бабуся.
- Та смачна...
- Чого ж така невесела?
- Бо я її вже з'їла.

5)

- Татусю, допоможи мені розв'язати задачу.
- А ти вже над нею думав?
- Думав.
- Ну і що придумав?
- Що треба буде спитати у тебе або списати у Романа.

▣ Зверніть увагу:

<i>Котра година?</i>		<i>Коли? О котрій годині?</i>	
7:00	сьома година	о сьомій годині	
7:05	сьома година п'ять хвилин	о сьомій годині п'ять хвилин	о п'ять хвилин по сьомій
7:10	сьома година десять хвилин	о сьомій годині десять хвилин	о десять хвилин по сьомій
7:15	сьома година п'ятнадцять хвилин	о сьомій годині п'ятнадцять хвилин	о чверть по сьомій
7:20	сьома година двадцять хвилин	о сьомій годині двадцять хвилин	о двадцять хвилин по сьомій
7:25	сьома година двадцять п'ять хвилин	о сьомій годині двадцять п'ять хвилин	о двадцять п'ять хвилин по сьомій

7:30	сьома година тридцять хвилин	о сьомій годині тридцять хвилин	о пів на восьму
7:35	сьома година тридцять п'ять хвилин	о сьомій годині тридцять п'ять хвилин	о тридцять п'ять хвилин по сьомій
7:40	сьома година сорок хвилин	о сьомій годині сорок хвилин	за двадцять хвилин восьма
7:45	сьома година сорок п'ять хвилин	о сьомій годині сорок п'ять хвилин	за п'ятнадцять хвилин восьма/ за чверть восьма
7:50	сьома година п'ятдесят хвилин	о сьомій годині п'ятдесят хвилин	за десять хвилин восьма
7:55	сьома година п'ятдесят п'ять хвилин	о сьомій годині п'ятдесят п'ять хвилин	за п'ять хвилин восьма

■ **Зверніть увагу:**

14:00 – чотирнадцята година
(о чотирнадцятій годині) =
друга година (о другій годині дня)

41. Напишіть цифрами.

<i>Зразок: Пів на шосту</i>	<i>5:30 / 17:30</i>
Сьома година вечора	
За десять хвилин до восьмої	
Одинадцята година ранку	
Одинадцята година вечора	
Перша година ночі	
Пів на першу	
Двадцять хвилин на другу	
Чверть на другу	
Вісімнадцята година сорок хвилин	
Дев'ята година п'ятдесят п'ять хвилин	
Восьма година двадцять хвилин	
Тридцять п'ять хвилин на четверту	

42. Скажіть, котра зараз година.

6:00, 6:45, 18:30, 2:05, 1:00, 11:50, 7:15, 12:00, 23:30, 4:20, 14:10, 12:35, 19:00, 21:30, 15:45, 22:35, 16:15, 8:50, 17:25.

43. Скажіть, котра зараз година і що ви робите о цій порі.

Зразок: 8:00 – Зараз восьма година. О восьмій годині я снідаю.

8:30 –	15:30 –	20:45 –
12:00 –	16:15 –	23:00 –
14:00 –	18:30 –	

Дієслова для довідок: *снідати, обідати, вечеряти, дивитися, писати, працювати, відпочивати, гуляти, починати, їти, їхати, повертатися.*

44. Прочитайте, що Максим робив учора. Скажіть, о котрій годині відбувалися ці події.

Вчора у Максима була дуже важлива зустріч о ... (15:00). Але він почав до неї готуватися о ... (10:30). Зустріч закінчилась о ... (17:15). О ... (18:00) Максим та його партнер були у ресторані. А о ... (20:30) у нього була ще одна зустріч. Вона закінчилась дуже швидко – о ... (21:10). Тому вже о ... (22:00) він повернувся додому.

45. а) Розкажіть, що й коли робила/зробила вчора Ніна.

7:30 – поснідати;	14:15 – пообідати;
9:00 – почати роботу в офісі;	17:45 – закінчити працювати;
11:00 – зателефонувати партнерам;	18:30 – бути вдома;
	19:00 – приготувати вечерю і повечеряти.

б) Розкажіть, що й коли ви робили/зробили вчора. Спитайте друга, що й коли він робив/зробив учора.

* 46. Прочитайте жарти. Скажіть, чи легко вам вставати рано. О котрій годині ви встаєте у неділю?

1)

– Синку! Вставай, до школи пора.

– Не хочу, тату!

– Вставай! Невже у тебе немає сили волі?

– Є, але вона ще спить.

2)

– Що тобі найбільше подобається робити вдома?

– Готувати їсти.

– Чому?

– Бо мама не дозволяє мені цього.

3)

– У мене весь ранок розписаний. Встаю о шостій, роблю зарядку, обливаюся холодною водою, застеляю ліжко, снідаю, збираюся і йду до школи.

– Як ти можеш щодня це витримувати?

– Не знаю, бо я щодня від завтра починаю.

47. Напишіть правильне питання *Котра година?*, *О котрій годині?* або *Скільки часу (як довго)?*

1. У мене сьогодні о третій годині зустріч. 2. Зараз пів на третю. 3. Зустріч продовжувалася майже дві години. 4. Ми закінчуємо працювати сьогодні о чверть на шосту. 5. Урок починається о пів на дев'яту. 6. Заняття тривають шість годин. 7. Перерва закінчується о четвертій годині. 8. Зараз ще тільки перша. 9. Зустрічаємося об одинадцятій тридцять! 10. Коли закінчився фільм, було вже майже пів на другу ночі. 11. Я зробив усе домашнє завдання о шостій. 12. Коли я закінчив працювати, була четверта година. 13. Я працював майже три години.

48. Дайте відповіді на питання.

1. О котрій годині починається урок? 2. Як довго продовжується велика перерва? 3. О котрій годині перерва в деканаті? Скільки часу вона продовжується? 4. О котрій годині ви повертаєтеся в гуртожиток? 5. О котрій годині ви

обідаєте? 6. Скільки часу ви відпочиваєте? 7. Котра зараз година?

■ Зверніть увагу:	<i>від (з) першої години до другої від/з + Р.в. до + Р.в.</i>
<i>Я працюю від сьомої години ранку до другої.</i>	

49. Закінчіть речення, вживайте цифри в дужках.

Зразок: Деканат працює (9 – 17). – Деканат працює від дев'ятої до сімнадцятої (п'ятої вечора).

1. Магазин відкритий ... (8:00 – 18:00). 2. Заняття продовжуються ... (8:30 – 14:00). 3. Ми дивилися футбол ... (18:00 – 20:15). 4. Лікар приймає ... (10:00 – 13:00). 5. Їдальня працює ... (9:00 – 16:30). 6. Після обіду, ... (14:00 – 16:00), діти сплять. 7. Метро працює ... (6:00 – 12 ночі).

50. Напишіть прийменники *через/за* або *після*.

1. Він повернувся ... півгодини. 2. ... роботи мати йде в магазин. 3. ... місяць у нас будуть іспити. 4. ... 10 хвилин ми будемо обідати. 5. ... іспитів у нас будуть канікули. 6. Я зателефоную тобі ... свят. 7. ... обіду він завжди відпочиває. 8. Він закінчить університет ... рік. 9. Що ми робитимемо ... перерви? 10. Вам треба повернути книжки до бібліотеки ... тиждень.

51. Закінчіть речення.

1. Урок триває 2. Концерт почався 3. Ми домовилися зустрітися 4. Наша їдальня відчинена 5. Вам треба бути на вокзалі 6. Я надіслав листа батькам 7. Ми поспішаємо, тому що урок починається

Слова для довідок: скоро; після уроку; після обіду; півгодини тому; тиждень тому; рік тому; о пів на шосту; о першій; від десятої ранку до четвертої години; через п'ять хвилин; сорок п'ять хвилин.

* 52. Подивіться програму телевізійних передач. Скажіть, коли починаються та коли закінчуються ці програми. Скільки часу вони тривають?

<p>7:00. Новини. 7:15. Інформаційно-розважальна програма «Доброго ранку, країно!» 8:45. Художній фільм «Ювілей». 10:00. Навчальна програма для дітей «Букварик». 10:30. Програма «Здоров'я». 11:15. Новини. 11:25. Спорт-експрес. 12:00. Молодіжний серіал «Друзі». 12:40. Ваш сад. 13:30. Документальний фільм «Формула щастя».</p>	<p>14:05. Фільм дітям «Червона шапочка». 15:30. Новини. 15:45. Художній фільм «Моя старша сестра» (1-2 серії). 19:00. Новини. 19:45. Телевізійна гра «Перший мільйон». 20:35. Серіал «Сусіди». 21:30. Інформаційна програма «Події дня». 22:00. Спорт-експрес. 22:20. Художній фільм «Зірка». 23:45. Нічні новини.</p>
---	---

* 53. Дайте зворотну репліку за змістом іншого висловлювання.

– У мене є чудова ідея!

– ?

– О котрій ви домовились?

–

– Юрко, ти вже закінчив роботу?

–

– ?

– У мене зустріч о 3 годині.

– У мене є одна умова.

– ?

– Ти вже все виконав?

–

– Я теж хочу подивитися цей фільм. Можна?

–

–

– Зараз точно 3 година.

– ?

– Звичайно, можна.

– ?

– Тільки сучасну.

– ?

– Ні, я ніколи цього не робив. Це вперше.

–?

– Я думаю, що це можливо.

–

– Це правильне рішення.

–?

– Так, я одразу його побачив.

54. Прочитайте, де знаходяться зараз ці люди. Поясніть, чому вони знаходяться саме там.

Зразок: Марина зараз в консерваторії, тому що... .. .

– Марина зараз в консерваторії, тому що у неї там заняття.

1. Стас зараз на тенісному корті, тому що

2. Бабуся зараз вдома, тому що 3. Катя зараз в академії, тому що 4. Галина зараз у кіно, тому що 5. Мати зараз на ринку, тому що 6. Студенти зараз в аудиторії, тому що 7. Андрій слухає радіо, тому що

55. а) Прочитайте текст. Замість крапок вставте слова *зараз, спочатку, потім, нарешті, наприкінці, отже, скоро, тому, тому що, звичайно, зовсім, трохи, багато*.

Я вчусь на економічному факультеті в академії. Я вивчаю економіку. Я думаю, що економіка – це дуже важливо у мене були проблеми. Я погано розумів наших викладачів, ... вони говорили дуже швидко. Я ... не пропускав заняття, ... працював, читав. І ... я почав ... розуміти викладачів. Тепер я розумію все дуже добре. Я задоволений, що я вчуся саме тут, ... у нас чудові викладачі.

б) Складіть подібний текст про себе й своє навчання.

56. Виконайте завдання за зразком.

Зразок: Учора у Максима була зустріч. – Завтра у нього не буде зустрічі.

1. Учора у Андрія були справи. 2. Учора у Жака були заняття. 3. Учора у Стаса було побачення. 4. Учора у нас були збори. 5. Учора у Марини були гості. 6. Учора у мене були великі проблеми. 7. Учора в Олени був вільний час. 8. Учора в мене були гроші.

57. Скажіть у майбутньому часу.

1. Все було добре. 2. Взимку в Харкові було холодно. 3. На дискотеці було весело. 4. Мені було жарко. 5. На іспиті було важко. 6. У музеї студентам було нецікаво. 7. Тетяні було сумно на святі. 8. Максиму було цікаво на уроці. 9. Дітям було страшно. 10. Студентам було не все зрозуміло.

58. Дайте пораду за зразком.

Зразок: Мати дуже стомилася. – Мамо, тобі треба відпочити.

1. Батько багато палить. 2. Олена хоче добре скласти іспити. 3. Сергій хоче почати вивчати українську мову. 4. Тетяна хоче побачити Париж, але в неї небагато грошей. 5. Максим хоче знайти хорошу роботу, але він не знає іноземної мови. 6. Жак забув, як звуть нового викладача. 7. Лариса хоче навчитися танцювати.

59. Дайте відповіді на питання, слова з правого стовпчика ставте у правильну форму.

Коли Іванко закінчив університет?

Коли Олена почала працювати у Києві?

Коли у тебе будуть іспити?

цей рік

минулий рік

наступний тиждень

Коли Андрій запросив Тома у гості?	цей тиждень
Коли він закінчив переклад?	минулий тиждень
Коли вона зробила свою доповідь?	минулий місяць
Коли Антон кинув палити?	цей місяць
Коли Тетяна була у Львові?	минулі вихідні
Коли у вас будуть канікули?	наступний місяць

• **Порівняйте:**

<i>Потрібний (-а, -е, -і) хто?/що?</i>	<i>Потрібно+інф.</i>
Мені <i>потрібний</i> <u>новий</u> телефон.	Мені <i>потрібно</i> <u>купити</u> новий телефон.
Дитині <i>потрібна</i> <u>турбота</u> .	Дитині <i>потрібно</i> <u>спати</u> .
Нам <i>потрібні</i> <u>гроші</u> .	Нам <i>потрібно</i> <u>поспішати</u> .
Їй <i>потрібне</i> <u>пальто</u> .	Що тобі <i>потрібно</i> <u>зробити</u> ?

60. Замість крапок використайте слово *потрібний (-а, -е, -і)* або *потрібно*. Поясніть свій вибір.

1. – Хто вам ... ? – Мені ... секретарка. 2. Я іду до бібліотеки, тому що мені ... тлумачний словник. 3. Я іду до бібліотеки, тому що мені ... взяти тлумачний словник. 4. Що тобі тут ...? 5. Що тобі ... купити? 6. Кому вам ... зателефонувати? 7. Мені дуже ... гроші. 8. Олені ... нове пальто. 9. Оксані не ... зараз допомога. 10. Ми запізнюємося, тому нам ... поспішати. 11. Я обов'язково перекладу цю статтю, але мені ... час.

■ **Зверніть увагу:**

<i>повинен, повинна, повинне, повинні + інф.</i>
Діти <i>повинні</i> <u>слухати</u> батьків.
Я <i>повинен</i> <u>купити</u> подарунок мамі.
Ганна <i>не повинна</i> <u>брехати</u> батькам.

● Порівняйте:

Повинен (повинна, повинне, повинні)	Треба, потрібно, слід, необхідно
<i>Хто повинен що зробити?</i>	<i>Кому треба що зробити?</i>
Завтра я повинен надіслати телеграму батькам.	Завтра мені треба надіслати телеграму батькам.
Мати дуже стомилася, вона повинна відпочити.	Мати дуже стомилася, їй потрібно відпочити.
Маля повинне спати.	Маляті треба спати.
Студенти повинні багато працювати.	Студентам слід багато працювати.
Ти обов'язково повинен кинути палити.	Тобі необхідно обов'язково кинути палити.

61. Замість крапок поставте слова *можна, неможна, треба, потрібно, слід, необхідно, повинен (повинна, повинне, повинні)*.

1. Студентам ... сьогодні взяти книжки у бібліотеці.
 2. Том ... зателефонувати мені ввечері. 3. ... мені взяти твій словник? 4. Антоне, у тебе багато помилок. Тобі ... багато працювати. 5. Ганна ... йти до лікаря. 6. Дітям ... слухатися своїх батьків. 7. Мій брат ... скоро складати іспити. 8. Мені ... обов'язково побачити сьогодні професора. 9. Лікар каже, що дідусеві ... обов'язково кинути палити. 10. Що вам ... зробити? 11. Що ви ... зробити?

62. Напишіть у таблицю, що ви повинні зробити. Скажіть про це вашому сусіду.

<i>Що ви повинні зробити цього тижня?</i>	<i>Що ви повинні зробити наступного року?</i>
Цього тижня я повинен купити продукти, написати листи, зателефонувати батькам,	Наступного року я повинен закінчити навчання, знайти хорошу роботу, одружитися

Текст

Звичайний день Олени

1. Запам'ятайте синоніми.

<i>десь = приблизно</i>	
Він повернувся додому <i>десь</i> о шостій вечора.	Він повернувся додому <i>приблизно</i> о шостій вечора.
В Україні живе <i>десь</i> 45 мільйонів чоловік.	В Україні живе <i>приблизно</i> 45 мільйонів чоловік.
<i>в будні й у свята = завжди, щодня</i>	
Метро працює <i>в будні й у свята</i> .	Метро працює <i>щодня</i> (=завжди).

2. а) Прочитайте нові дієслова. Зверніть увагу на парадигму деяких із них.

Встава́ти (встаю, встаєш... встають) – *вста́ти*;

вмива́тися – *вмі́тися*;

чи́стити (чищу, чистиш... чистять) – *почи́стити*: чистити зуби, чистити взуття;

прийма́ти – *прийня́ти*: приймати душ, ванну;

ляга́ти – *лягти́* (мин. час.: він ліг, вона лягла, воно лягло, вони лягли);

пра́ти (перу, переш... перуть) – *ви́прати*: прати одяг, білизну;

прасува́ти – *ви́прасувати*: прасувати одяг, сорочку.

б) Прочитайте речення, зверніть увагу на дієслова. Складіть із цими дієсловами власні речення.

1. Я завжди встаю о 7:30. У неділю я встав о 9:00.

2. Спочатку я вмиваюсь і чищу зуби, а потім приймаю душ. Спочатку я вмився, почистив зуби, а потім прийняв душ.

3. Я завжди лягаю спати о 23:00. Учора я дивився цікавий

фільм, тому я ліг спати дуже пізно.

4. У суботу я перу білизну. Мені треба випрати джинси.

5. Я зовсім не вмю прасувати. Олено, допоможи мені, будь ласка, випрасувати сорочку!

◆ Запам'ятайте:

<p>Хто він за <i>фа́хом</i> (= за спеціальністю, за освітою)? За <i>фа́хом</i> (= за спеціальністю, за освітою) він лікар.</p>
--

3. Прочитайте мікротексти й речення. Спробуйте зрозуміти з контексту значення виділених слів та словосполучень. Перевірте у словнику, чи правильно ви все зрозуміли.

1. Олена за *фа́хом* перекладач, але працює у школі, викладає англійську мову. 2. Коли він закінчив університет, він одразу знайшов роботу за *фа́хом*. 3. Раніше моя мати робила усі *домашні справи*. Тому я не дуже добре вмю готувати й прибирати. 4. Зараз я живу в гуртожитку, тому я повинен робити *домашні справи* сам. 5. *По дорозі* додому я купив хліб та молоко. 6. Я зустрів нашого декана *по дорозі* в академію. 7. Учора у мене був *напружений* день: я купила продукти, приготувала обід, прибрала квартиру, попра́ла і попра́сувала одяг, а потім ще допомогла сусіду перекласти статтю.

▣ Зверніть увагу:

<i>Справа у тому, що ...</i>
1. – Олено, ти можеш допомогти мені вибрати сукню для мами? <i>Справа у тому, що</i> у неї скоро день народження, а я нічого не розумію в жіночому одязі.
2. – Марку, ти можеш пояснити мені цю тему? <i>Справа у тому, що</i> я вчора не був на уроці.

4. До цих слів доберіть однокореневі.

Журна́л –

Батько –

Земля́ –

Жі́нка –

Рі́д –

Зима́ –

Лі́то –

Люби́ти –

Вчи́ти –

Вихо́вувати –

Розумі́ти –

Готува́ти –

Журна́льний, взі́мку, ви́хований, батьківщи́на, земля́к, уче́нь, жіно́чий, вчи́телька, ви́хователька, ро́дина, улю́блений, учени́ця, зимо́вий, журналі́стка, невихований, учени́й, розумний, влі́тку, учи́тися, журналі́стика, лю́бий, вчи́тель, рі́дний, навча́ння, інозе́мний, лі́тній, навча́тися, гото́вий, розум.

◆ Запам'ятайте:

Що?	Коли?
зима́	взі́мку
весна́	навесні́
лі́то	влі́тку
осі́нь	восе́ні

● Порівняйте:

Що?	Коли?
Зараз <u>осінь</u> .	<u>Восени</u> на вулиці дуже красиво. Листя на деревах зелене, жовте й червоне.
Скоро <u>зима</u> .	<u>Взімку</u> в Україні дуже холодно, часто йде сніг.
Зараз <u>весна</u> .	<u>Навесні</u> я поїду до Криму.
Скоро лі́то.	<u>Влітку</u> у нас будуть випускні іспити.

5. Прочитайте текст. Зверніть увагу на вживання давального відмінку. Знайдіть та підкресліть нові слова.

Звичайний день Олени

Імад і Олена познайомились недавно. Імад був дуже радий познайомитися з нею, тому що він давно мріяв зустріти таку дівчину – розумну, вродливу та веселу. До того ж Олена чудово знає українську мову, тому вона може допомагати Імаду в навчанні. Ось і сьогодні він попросив Олену допомогти. Справа в тому, що Імаду треба написати твір «Мій день». Це його домашнє завдання. А він не знає, як писати. Імад зателефонував Олені. Ось що вона йому сказала: «Імаде, я можу розповісти тобі про свій день. Я думаю, що тоді тобі буде легко написати твір.

Отже, ти знаєш, що за фахом я вихователька. Я працюю в дитячому садку. Мій робочий день починається о 7:00, тому мені треба рано вставати. Я встаю о 5:30, вмиваюсь, чищу зуби, швидко приймаю душ і п'ю каву. Через півгодини я вже готова.

Мій дитячий садок знаходиться недалеко, тому я йду на роботу пішки, десь 10–15 хвилин. Я працюю без перерви до 14:00. Потім я обідаю та повертаюсь додому. По дорозі я купую продукти, і десь о 15:30 я зазвичай вже вдома.

Спочатку я трохи відпочиваю, а потім починаю займатися домашніми справами – прибираю квартиру, перу одяг, прасую, готую вечерю. О 19:00–19:30 я вечеряю. Після вечері я читаю, телефоную подругам або дивлюся телевізор. Іноді ввечері я працюю, якщо мені треба підготуватися до занять у дитячому садку.

Я лягаю спати не дуже пізно – о 22:00 або о 22:30, тому що мені треба рано вставати. Ось такий у мене напружений день».

Імад подякував Олені й почав писати твір.

6. Дайте відповіді на питання за текстом.

1. Хто така Олена? 2. Чому Імад радий, що познайомився з нею? 3. Чому Імад попросив Олену допомогти йому? 4. Хто Олена за фахом? 5. Де вона працює? 6. О котрій годині Олена встає? 7. Чому вона повинна вставати рано? Що Олена робить вранці? 8. Чому Олена іде на роботу пішки? 9. Скільки часу вона іде до роботи? 10. О котрій годині Олена закінчує працювати? 11. Коли у неї перерва? 12. Олена одразу повертається додому? 13. О котрій годині вона зазвичай уже вдома? 14. Що робить Олена після роботи? 15. О котрій годині вона вечеряє? 16. Що робить Олена після вечері? 17. О котрій годині вона лягає спати?

7. Доповніть речення за текстом.

1. Олена – нова знайома Імада. За фахом вона
Олена працює Її робочий день , тому їй треба
Олена встає А через півгодини вона

2. Її дитячий садок , тому вона Олена працює Потім вона По дорозі Олена

3. Спочатку вона О 19:00 – 19:30 Олена
Після вечері вона Іноді

4. Олена лягає спати , тому що їй Ось такий у неї

8. Прочитайте діалоги. Спробуйте зрозуміти значення виділених слів з контексту. Складіть з цими словами речення.**1)**

- Ганно Миколаївно, о котрій годині ви встаєте?
- О сьомій.
- А в неділю?
- І в неділю теж о сьомій.

- Чому так рано? Вам же не треба поспішати на роботу!
- *Звичка*. Я все життя – взимку і влітку, в будні й у свята – вставала рано.

2)

- Богдане, о котрій годині починає працювати твій банк?
- О десятій.
- Скільки годин ви працюєте?
- *Офіційно* вісім годин – з десятої до сьомої. А неофіційно – працюємо стільки, скільки треба.
- *Наприклад?*
- Ну, іноді до десятої.

3)

- Маріє, привіт! Давно тебе не бачив. Як *спра́ви*?
- Привіт, Антоне. У мене все добре.
- Я чув, що ти не тільки працюєш, але й займаєшся у консерваторії. Як ти *встигаєш* і працювати, і вчитися?
- Я працюю до п'ятої, а у консерваторії займаюсь від шостої до восьмої.
- Щодня?
- Ні, звичайно. Тільки один раз на тиждень, у середу.
- А домашні справи? Ти все встигаєш робити вдома?
- Домашні справи я роблю в суботу. В цей день я не працюю. Крім того мені допомагає мій чоловік.

4)

- Скажіть, будь ласка, котра година?
- Чверть на шосту.
- Дякую, а ваш годинник точний?
- Так, я сьогодні перевіряв.
- Значить, мій годинник *відстає*. На ньому тільки десять хвилин на шосту. Треба показати його *ма́йстру*.

9. Задайте один одному ці питання.

1. Коли ти зазвичай встаєш у будні? Коли ти встаєш у вихідні? Коли ти встав сьогодні? 2. Ти робиш ранкову гімнастику? Ти зробив її сьогодні? 3. Коли ти снідаєш? Коли ти поснідав сьогодні? 4. Ти ідеш в академію пішки чи ідеш? 5. О котрій годині починаються ваші уроки? Коли вони почалися сьогодні? 6. Де та коли ти обідаєш? Де ти обідав учора? Ти вже пообідав сьогодні? 7. О котрій годині закінчуються ваші уроки? Коли ви закінчили працювати вчора? 8. О котрій годині ти повертаєшся додому? Коли ти повернувся вчора? 9. Що ти робиш ввечері? Що ти робив учора ввечері? 10. Коли ти лягаєш спати? Коли ти ліг спати вчора?

* 10. Прочитайте жартівливий вірш Грицька Бойка. Скажіть, чи можна цю телефонну розмову і справді назвати діловою. Чому?

Ділові розмови

- Здоров! Як справи?
- Що робиш? – я питаю.
- Та ось по телефону
- З тобою розмовляю...
- А як у тебе справи?
- Та справи – те що треба!
- А що ти зараз робиш?
- Та от дзвоню до тебе...
- Ну що ж, бувай здоровий,
- Бо вже пора кінчати:
- Ще ж треба подзвонити
- До Роми і до Гната.

11. Напишіть, як проходить ваш робочий (вихідний) день (мінімум 150 слів).

МОДУЛЬ 7

Орудний відмінок

1. а) Спільність дії (з ким?)

З *ким* він розмовляє?

Він розмовляє з <i>братом</i>	} ч.р. } ом/-ем (-ж,-ч,-ш,-щ,-ь,-ар) с.р. } -єм (-й)
<i>батьком</i>	
<i>вчителем</i>	
<i>лікарем</i>	
<i>товаришем</i>	
<i>Сергієм</i>	} ж.р. } -ою } -ею (-тя, жа, ча, ша, ща) } -єю (-ія, -'я)
<i>сестрою</i>	
<i>бабусею</i>	
<i>Марією</i>	} с.р.(-а/-я) -ам/-ям
<i>дитям</i>	
<i>братами</i>	} мн. -ами/-ями/-ьми/-има
<i>друзями</i>	
<i>дітьми</i>	
<i>дверима</i>	

◆ Запам'ятайте: *матір'ю*

1. б) з чим?

Він п'є чай з *цукром*, з *молоком*, з *варенням*, з *цукерками*.

◆ Запам'ятайте:

Ж.р. -ь/- \emptyset : <i>ніч\emptyset</i> , <i>сіль\emptyset</i> , <i>тін\emptyset</i> , <i>молод\emptyset</i>	<i>ніч\emptysetю</i> , <i>сіль\emptysetю</i> , <i>тін\emptysetю</i> , <i>молод\emptysetю</i>
<i>сіль\emptyset</i> , <i>тін\emptyset</i> , <i>молод\emptyset</i>	!!Але: <i>раді\emptysetстю</i> , <i>молоді\emptysetстю</i> , <i>ненавист\emptysetю</i>
<i>б</i> , <i>п</i> , <i>в</i> , <i>м</i> , <i>ф</i> та <i>р</i> не подвоюються: <i>люб\emptysetв'ю</i> , <i>кр\emptysetв'ю</i> , <i>вер\emptysetф'ю</i> , <i>матір'ю</i> .	

■ Зверніть увагу: *з*, *із* або *зі*

Ніна з *д*ругом, Іван *із* *п*одругою,
Марина з *О*леною, мати з *б*атьком,
борщ *зі* *с*метаною

1. Запишіть дієслова, що керують орудним відмінком (з *ким?*). Значення незнайомих дієслів подивіться у словнику, запишіть форми доконаного виду.

Жи́ти, бу́ти, говори́ти, розмовля́ти, сніда́ти, обіда́ти, вече́рати, гуля́ти, гра́ти, працюва́ти, відпочива́ти, зустріча́тися, знайоми́тися, віта́тися, проща́тися, ра́дитися, ба́читися, дружи́ти, товаришувати́, спереча́тися, сварі́тися, домовля́тися.

2. Дайте позитивну відповідь.

А) 1. Ви були в театрі з братом? 2. Ви поїдете влітку відпочивати з батьками? 3. Сьогодні ти снідав із другом? 4. Ви ходили до театру з викладачем? 5. Олена була у кав'ярні з подругою? 6. Іванко розмовляв по телефону із батьком? 7. Викладач розмовляє з Марією? 8. Мати ходила до магазину з дочкою? 9. Декан говорить із секретарем? 10. Ти познайомився з Андрієм? 11. Ти був на стадіоні з тренером? 12. Ви їхали сьогодні в автобусі з Юрком?

Б) 1. Ти п'єш каву з молоком? 2. Ти любиш чай з лимоном? 3. Вона п'є чай з варенням? 4. Ви хочете бутерброд з ковбасою? 5. Ви будете пити чай з печивом? 6. Дитина хоче чаю з цукерками? 7. Ти будеш їсти картоплю з м'ясом? 8. Ви будете їсти рис із рибою? 9. Твоя мати готує яєшню з томатами? 10. Ви замовили піцу з грибами? 11. Батько любить курку з овочами? 12. Ти готуєш м'ясо із соусом?

3. Слова в дужках поставте у правильну форму.

1. Я ходив у кіно з ... (друг, подруга, сестра, батько, мати). 2. Він грає у шахи з ... (Іванко, Том, Сергій, Марина, друзі). 3. Я говорив по телефону з ... (лікар, професор, декан, секретарка). 4. Студенти були в музеї з ... (викладач). 5. У театрі ми зустрілися з ... (Наталка і Максим). 6. Викладач привітався зі ... (студенти). 7. Ганна

завжди радиться з ... (сестра або подруги). 8. Я давно не бачився з ... (Сашко та Віктор). 9. Тобі треба порадитися з ... (лікар). 10. Том завжди обідає з ... (друзі), а вечеряє з ... (брат). 11. Раніше вона жила з ... (бабуся й дідусь). 12. Діти гуляють із ... (мати) у парку.

4. Дайте відповідь за зразком:

*Зразок: – Ви знаєте, з ким він розмовляв? (декан)
– Так, знаю. Він розмовляв з деканом.*

1. Ви знаєте, з ким Том привітався? (лікар) 2. Ви знаєте, з ким вона поїде влітку відпочивати? (Максим) 3. Ви знаєте, з ким Антон познайомився вчора? (Наталка й Олена) 4. Ви знаєте, з ким я випадково зустрівся у метро? (Іван Петрович) 5. Ви знаєте, з ким вона порадилася? (хірург) 6. Ти знаєш, з ким Ганна потоваришувала? (Дарина й Ліда) 7. Ти запитав, з чим він любить каву? (цукор і вершки) 8. Ти знаєш, з чим вона буде їсти борщ? (сметана) 9. Ви запитали, з чим він буде пити чай? (мед).

● **Порівняйте:**

<i>що? з чим? з + Ор.в.</i>	<i>що? без чого? без + Р.в.</i>
<i>кава з вершками чай із цукром</i>	<i>кава без вершків чай без цукру</i>

5. Скажіть, що ці люди їдять і п'ють. Слідкуйте за правильним вживанням відмінків.

Зразок: Катерина їсть на сніданок ... (томати +/- шинка) і п'є ... (яблучний сік +/- цукор). – Катерина їсть на сніданок томати з шинкою і п'є яблучний сік без цукру.

1. Максим – спортсмен, тому на сніданок він їсть ... (яєшня +/- томати та цибуля) і п'є ... (апельсиновий сік).
2. У Марини чудова фігура, тому що на вечерю вона їсть

тільки ... (вівсянка +/- масло) і п'є ... (мінеральна вода +/- газ або фруктовий чай +/- цукор).

3. Вранці Олена запізнюється, тому на сніданок вона їсть ... (печиво +/- джем) і п'є ... (чорний чай +/- лимон).

4. Бабуся й дідусь старі, але дуже активні. На сніданок вони їдять ... (тости +/- сир та шинка) і п'ють ... (йогурт +/- фрукти).

5. Том довго жив у Китаї, тому на обід він любить їсти ... (суп +/- локшина та м'ясо +/- рис), а пити ... (зелений чай +/- лимон).

6. Ліда 3 роки жила в Італії, тому на обід вона часто їсть ... (паста +/- сир) і п'є ... (кава +/- вершки).

■ Зверніть увагу:	знайомий – із ким?
--------------------------	---------------------------

Я не знайомий *із* Тарасом.

Ви знайомі з Ганною Петрівною?

◆ **Запам'ятайте:**

(3) *ким?*

Я	зі <u>м</u> ною	ми	з <u>н</u> ами
ти	з <u>т</u> обою	ви	з <u>в</u> ами
він	} з <u>н</u> им	вони	з <u>н</u> ими
воно		(себе́) з <u>с</u> обою	
вона	з <u>н</u> ею		

6. Дайте відповідь на питання за зразком.

Зразок: – Ви знайомі з Ганною Петрівною?

– Так, я знайомий із нею.

1. Ви знайомі з Максимом? 2. Ти знайомий із Марією? 3. Твої батьки знайомі з Ганною? 4. Ви знайомі з Віктором Івановичем? 5. Ти знайома з Юрком і Сашком? 6. Марина знайома з тобою? 7. Дівчата, професор уже знайомий з вами? 8. Ви знайомі з перекладачем?

7. Виділені слова замініть особовими займенниками в орудному відмінку.

Зразок: Це мій друг. Ви знайомі з ... ? – Це мій друг. Ви знайомі з ним?

1. Це наша викладачка. Ви знайомі з ... ? 2. Це мій друг Антон. Ми разом із ... навчаємося у групі. 3. Це Наталка. Чому ви не привіталися із ... ? 4. Василь і Олена – наші студенти. Вчора ми ходили з ... до студентського клубу. 5. Ми йдемо до стадіону. Ви підете з ... ? 6. Ви були вчора на концерті? Хто ходив з ... ? 7. Ти йдеш у басейн? Я піду з ... ? 8. Я поїду до бібліотеки. Ти поїдеш зі ... ?

8. Поставте особові займенники у правильну форму.

1. Моя сестра часто сперечається ... (я). Я теж сперечаюся ... (вона). 2. Учора ми зустріли в коридорі Юрка. Чому він не привітався ... (ми)? 3. Це Максим. Я дуже давно дружу ... (він). 4. Де ви познайомилися ... (вони)? 5. Я хочу порадитися ... (ти). 6. Мої батьки хочуть зустрітися ... (ви). 7. Я бачився ... (вона) недавно.

*** 9. Прочитайте жарт. Знайдіть у ньому форму орудного відмінку, поясніть її вживання.**

– Дайте мені, будь ласка два зошити в лінійку.
– Яких? Польських, німецьких чи українських?
– Мені однаково. Я не буду з ними розмовляти.

*** 10. Відповідайте на питання за зразком.**

Зразок: З ким ви любите розмовляти?

Мені подобається розмовляти з подругою.

1. З ким ви любите снідати? 2. З ким ви любите обідати? 3. З ким ви любите відпочивати? 4. З ким ви любите гуляти? 5. З ким ви любите дивитися фільми? 6. З ким ти любиш слухати музику? 7. З ким ти любиш працювати?

11. Прочитайте, що розповідає Сашко. Підкреслені слова замініть особовими займенниками з

прийменником *з/із/зі*.

Розповідає Сашко

Це я, Сашко. Моя наречена Марійка любить зустрічатися й розмовляти А це мій друг Іванко. Іноді я люблю ... посперечатися. Це моя молодша сестра Катерина. Ввечері я люблю розмовляти А це Юля й Ліда. Я навчався ... у школі. Ось фото. Тут я і Катруся. Наші батьки хочуть поговорити сьогодні Зараз я телефоную Катрусі й кажу: «Катрусю, мені треба зустрітися ... ».

▣ **Зверніть увагу:** *Що (трапілося) із ким?*

Що з *тобою* трапилося? = Що з *тобою*?

Що трапилося з *Томом*? Його немає на уроці.

– Що з *вами*? – *Зі мною* все гаразд.

12. Дайте відповіді на питання.

Зразок: – *Що з вами сьогодні?*

– *Я трохи стомився.*

1. Що з *тобою* сьогодні? 2. Що з ним трапилося учора? 3. Що з нею? 4. Що з вами? 5. Що з ними? 6. Що трапилося з Антоном? 7. Що трапилося з викладачкою?

Слова для довідок: *болить голова (у кого?); все гаразд (у кого?); хворий; зайнятий; багато справ (у кого?); стомитися; загубити окуляри; отримати погану новину.*

▣ **Зверніть увагу:**

Ч. р.	– З яким студентом ви зустрілися? – <i>Із цим (моїм, вашим) новим</i> студентом.	-им	-ом -ем
С. р.	– З яким хлоп'ям ви бачилися у коридорі? – <i>Із цим (моїм, вашим) малим</i> хлоп'ям.	-ім -їм	-ам -ям
Ж. р.	– З якою студенткою ви бачилися вчора? – З цією (моєю, вашою) новою студенткою.	-ою -єю	-ою -єю -єю
Мн.	– З якими студентами ви бачилися вчора? – З цими (моїми, вашими) новими студентами.	-ими -іми -їми	-ами -ями

13. Дайте відповіді на питання. Слова в дужках поставте в правильну форму.

1. З яким викладачем ви ходили на екскурсію? (наш) 2. З якою студенткою розмовляє декан? (нова) 3. З яким лікарем радиться Антон? (досвідчений) 4. З якими друзями зустрічався Максим? (його старі) 5. З якою сестрою ти завжди сваришся? (молодша) 6. З якою групою ви будете грати у футбол? (сьома) 7. З якою дівчиною ви познайомились на зборах? (ця чудова) 8. З якими хлопцями він потоваришував? (ці українські) 9. З яким хлоп'ям гуляє мати? (мале) 10. З яким співробітником зустрічається директор? (новий).

14. Закінчіть речення. Слова в дужках поставте в правильну форму.

1. Ми привіталися ... (наш новий декан). 2. Я ходив у парк ... (моя/своя наречена). 3. Марина дружить ... (одна африканська дівчина). 4. У неділю ми познайомилися ... (один цікавий юнак). 5. Я не знайомий ... (цей хлопець). 6. Викладач розмовляє ... (новий лаборант). 7. Антон часто свариться ... (його/своя бабуся). 8. Я ніколи не сперечаюся ... (мої/свої батьки). 9. Студенти попрощалися... (їхній/свій викладач). 10. Мені треба поговорити про свої проблеми ... (мої/свої друзі). 11. Мій батько раніше працював ... (ця літня жінка). 12. Вам треба порадитися ... (кваліфікований фахівець). 13. Ти повинен сьогодні зустрітися ... (наш шеф). 14. Максим домовився ... (нові партнери).

15. Складіть із цих слів речення.

*Зразок: Вчора – офіс – я – познайомитися – твій шеф.
Вчора в офісі я познайомився з твоїм шефом.*

1. Вранці – Сергій – бути – його/свій колега – редакція.
2. Минулий місяць – бабуся – дідусь – бути – село.
3. Вчора – ми – розмовляти – наш партнер – офіс.

4. Вчора – президент – домовитися – прем'єр.
5. Цей тиждень – мати – відпочивати – діти – Чорне море.
6. Позавчора – він – грати в теніс – твій тренер.
7. Сьогодні – Марійка – зустрічатися – її/свій перекладач.
8. Минулий рік – Том – працювати – його/свій батько – банк.

◆ Запам'ятайте:	<i>вітати/привітати</i> <i>кого? (Зн.в.) з чим?(з/зі/зі+Ор.в.)</i>
Ми <i>вітаємо</i> вас із днем народження (зі святом , з Новим роком , із Різдвом , із перемогою ...).	

▣ **Зверніть увагу:**

Немає -ся/-сь (перехідні)	Є -ся/-сь (неперехідні)
дієслово + <i>кого?що?</i> (Зн.в.)	дієслово з <i>ся</i> + <i>з ким?</i> (з+Ор.в.)
бачити/побачити зустрічати/зустріти вітати/привітати знайомити/познайомити Ми <i>вітаємо друзів</i> . Він <i>зустрів подругу</i> .	бачитися/побачитися зустрічатися/зустрітися вітатися/привітатися знайомитися/познайомитися Вони <i>привіталися з деканом</i> . Вона <i>зустрілася з подругою</i> .
радити/порадити <i>кому?+інф.</i> Лікар <i>порадив йому</i> кинути палити.	радитися/порадитися <i>з ким?</i> Мені треба <i>порадитися з</i> лікарем.

16. Виберіть правильне дієслово із або без **–ся**.

<p>А) Ми ... у Харкові рік тому. Я з нею ... в клубі 2 роки тому. Я ... його з Оленою минулого тижня. Ми ... випадково. Коли я побачила тебе, я одразу захотіла з тобою Мій приятель ... нас.</p>	<p>знайомити(ся)/ познайомити(ся)</p>
---	---

<p>Б) Вчора я випадково ... Максима.
Ми ... в метро.
Я обов'язково ... з ним завтра в офісі.
Ми домовилися ... за тиждень.</p>	<p>зустрічати(ся)/
зустріти(ся)</p>
<p>В) Коли у мене є проблеми, я завжди ... з батьками.
Він не ... мені кидати цю роботу.
Я хочу ... з вашим менеджером.</p>	<p>радити(ся)/
порадити(ся)</p>

17. Оберіть правильну відповідь.

З ким треба порадитися, коли...

А) у вас висока температура й болить голова;	викладач
Б) вам треба купити подарунок подрузі;	лікар
В) вам треба написати доповідь на збори.	сестра

18. Закінчіть речення. Слова з правого стовпчика поставте у правильну форму. Якщо потрібно, використайте прийменник *з/із/зі, від, у/в, до*.

<p>А) 1. Я давно не бачився
2. Сьогодні я бачив
3. Мені треба зателефонувати
4. У неділю я був у гостях
5. Я отримав повідомлення</p>	<p>мій/свій
шкільний
друг</p>
<p>Б) 1. У театрі ми зустріли
2. Ми привіталися... .
3. ... добре пояснює урок.
4. Я допоміг ... відчинити двері.
5. Ми йдемо на консультацію</p>	<p>наша/своя
нова
викладачка</p>
<p>В) 1. Учора я був у гостях
2. Я зустрів у клубі
3. Мені часто допомагає
4. Мені треба зустрітися</p>	<p>один
знайомий
юнак</p>

5. Я купив подарунок Г) 1. Я йду гуляти 2. Я часто отримую листи 3. Я хочу написати листа 4. Я запрошую у кав'ярню 5. Учора до мене приходили	мої/свої подруги

2. Інструмент (*чим?*)

Він любить малювати олівцем або фарбою.

Вона не вміє їсти паличками.

■ **Зверніть увагу:** немає з

19. Запишіть дієслова, що керують орудним відмінком (*чим?*). Значення незнайомих дієслів подивіться у словнику, запишіть форми доконаного виду.

Писа́ти, малюва́ти, рі́зати, розрі́зати, відрі́зати, підстрига́ти, чисти́ти, фотографува́ти, міря́ти, прасува́ти, мити, пилососи́ти, підмі́тати, витира́ти.

20. Дайте відповіді на питання. Слова в дужках поставте у правильну форму.

1. Чим ви пишете у зошиті? (синя ручка) 2. Чим пише викладач на дошці? (крейда) 3. Чим малює художник? (олійна фарба) 4. Чим ми ріжемо ковбасу? (гострий ніж) 5. Чим ти ріжеш папір? (великі ножиці) 6. Чим він підстригає нігті? (манікюрні ножиці) 7. Чим ви чистите зуби? (зубна щітка) 8. Чим він фотографує? (мобільний телефон) 9. Чим ви міряєте температуру? (електронний термометр) 10. Чим мати прасує білизну? (електрична праска) 11. Чим ви миєте підлогу? (швабра) 12. Чим ви пилососите килим? (пилосос) 13. Чим прибиральниця підмітає коридор? (віник) 14. Чим можна витерти руки? (рушник) 15. Чим ви витираєте дошку? (ганчірка або губка).

* 21. Прочитайте жарти. Поясніть вживання орудного відмінку.

1)

Іванко повернувся з лікарні.
Батько запитує його:
– Чим тебе лікували?
– Термометром.

2)

– Юрко, чому ти читаєш книжку одним оком?
– Економлю зір.

3. *Бу́ти, працюва́ти, ста́ти* – ким?

Він хоче стати дипломатом.

Батько працював будівельником.

Я буду перекладачкою.

■ Зверніть увагу:		дієслово <i>бути</i>
Сергій	<i>був/є/буде</i>	програмістом.
Олена	<i>була/є/буде</i>	актрисою.
Тарас та Василь	<i>були/є/будуть</i>	відмінниками.

● Порівняйте:

<i>Хто – (це) хто (Н.в.)</i>	<i>Хто є (став, працює) ким (Ор.в.)</i>
Павло – (це) мій сусід.	Павло <i>є</i> моїм сусідом.
Мій брат - лікар	Мій брат <i>є</i> лікарем.

22. Використайте у реченнях дієслова *бути, працювати, стати*. Слідкуйте за керуванням цих дієслів.

Зразок: Моя сестра – лікар. – Моя сестра стала (є, працює) лікарем.

1. Мій старший брат – інженер. 2. Моя маленька сестра – учениця першого класу. 3. Я студент підготовчого факультету. 4. Вона кваліфікований фахівець. 5. Мій батько – фермер. 6. Його сестра – медсестра. 7. Її наречений – інженер. 8. Дідусь Іванка – офіцер. 9. Сусідка Ірини – хороший економіст. 10. Вони перспективні спортсмени.

23. Дайте аргументовану відповідь на питання. Використайте дієслова *хотіти*, *мріяти*.

Зразок: – Чому він вступив до медичного університету? – Він вступив до медичного університету, тому що (він) мріє стати хірургом.

1. Чому Марія вступила до консерваторії? 2. Чому Олена вступила до педагогічного університету? 3. Чому Максим вступив до інституту іноземних мов? 4. Чому Том обрав історичний факультет? 5. Чому Ірина обрала юридичну академію? 6. Чому Ганна обрала хімічний факультет? 7. Чому Василь вступив до економічного університету? 8. Чому Оксана вступила до балетної школи? 9. Чому Сергій так багато тренується?

24. Слова в дужках поставте у правильну форму.

1. Максим став ... (досвідчений перекладач). 2. Ірина мріє стати ... (відома актриса). 3. Він завжди був ... (чесна людина). 4. Моя молодша сестра вже виросла й стала ... (справжня красуня). 5. Раніше він був ... (сильний тенісист). 6. Після університету я працюватиму ... (офісний менеджер). 7. Марійка мріє стати ... (популярна співачка). 8. Брат Антона працює ... (телевізійний журналіст). 9. – ... (Хто) є твій наречений? – Він є ... (здібний музикант). 10. У дитинстві Тетяна була ... (слухняна дівчинка).

25. Скажіть, хто, де і ким працює.

Зразок: Том – лаборант, кафедра вищої математики. – Том працює лаборантом на кафедрі вищої математики.

1. Олена – журналіст, молодіжна газета. 2. Ніна Василівна – викладачка хімії, середня школа. 3. Сергій – майстер, автосалон. 4. Микола – водій, автопарк. 5. Віктор Костенко – агент, рекламна компанія. 6. Олена Петрівна – директор, книжкова фабрика. 7. Антон – інженер, велика

будівельна фірма. 8. Іван Іванович – завідувач кафедри, медичний університет.

* 26. Прочитайте жарти. Скажіть, ким ви хочете стати. Чому ви вибрали свою спеціальність?

1) Програмісти шуткують

Мріяв стати письменником, але не міг написати жодного рядка.

Мріяв стати математиком, але не міг вивчити таблицю множення.

Мріяв стати фізиком, але не міг запам'ятати жодної формули.

Мріяв стати музикантом, але не міг зіграти жодної гами.

Не залишилося іншого вибору – він став програмістом.

2)

– Юрко, ким ти збираєшся стати, коли виростеш?

– Офіцером.

– Але ж тебе можуть убити на війні.

– Хто?

– Противник.

– Тоді краще я стану противником.

3)

– Чому ти, Іванку, сьогодні довго сидиш над книжкою?

– Не можу розв'язати задачу з фізики.

– А вчителька пояснювала вам, як це треба робити?

– Пояснювала. Але я прослухав, бо був зайнятий у цей час.

– Чим?

– Думав.

– Про що?

– Як стати відмінником.

4)

– Ким ти хочеш стати, коли виростеш?

– Учителем і будівельником.

– Чому?

– Тому що вчитель має канікули влітку, а будівельник – взимку.

* 27. Прочитайте два вірші, скажіть, який із них правильний. Нові слова знайдіть у словнику.

1)

Професор працює в їдальні,
Обіди готує провізор.
Учитель працює в лікарні,
Спортсмен продає
телевізор.

2)

Професор студентів навчає,
Провізор таблетки готує.
Рекорди спортсмен
здобуває,
А лікар усіх нас лікує.

4. Об'єкт (ким? чим?)

◆ **Запам'ятайте** керування дієслів (ким? чим?):

захоплюватися музикою

цікавитися історією

розважатися читанням

пишати успіхами

насолоджуватися відпочинком

милуватися картиною

бавитися іграшками

займатися спортом

гордитися дітьми

28. Складіть мікродіалоги за зразком.

Зразок: я – ти – цікавитися – футбол – музика.

– Я цікавлюсь футболом. А ти?

– А я цікавлюсь музикою.

1. Я – він – захоплюватися – спорт – література.

2. Ми – вона – розважатися – книжки – фільми.

3. Я – ти – насолоджуватися – природа – тиша.

4. Вона – він – цікавитися – театр – шахи.

29. Дайте аргументовану відповідь на питання. Використайте дієслова *цікавитися*, *захоплюватися*, *займатися*.

Зразок: – Чому він часто ходить на стадіон? – Він часто ходить на стадіон, тому що він займається спортом.

1. Чому вона часто ходить на концерти класичної музики?
2. Чому наша викладачка часто дивиться балет?
3. Чому ти купуєш так багато книжок?
4. Чому Антон витрачає багато часу в басейні?
5. Чому Марія часто ходить до музеїв?
6. Чому ти витрачаєш так багато грошей на комп'ютерні ігри?
7. Чому ти купуєш так багато одягу?
8. Чому у Тараса так багато фотографій?

30. Замість крапок використайте дієслова *захоплюватися, цікавитися, займатися, розважатися, насолоджуватися, милуватися, бавитися, пишатися, гордитися* у правильній формі.

1. Ми разом ... чудовим краєвидом.
2. Моя молодша сестра ... плаванням.
3. Мати ... своїми дорослими дітьми.
4. Я дуже ... своїм старшим братом, тому що він чудовий лікар.
5. Після важкої роботи ми ... спокоєм та тишею.
6. Марина ... спортивними танцями.
7. Мале цуценя ... іграшкою.
8. Її чоловік зовсім не ... домашніми справами.

■ Зверніть увагу:	5. як? (із чим?)
<i>із задоволенням, з радістю, із жалем, з нетерпінням, з цікавістю</i>	
Він <i>із задоволенням</i> прийняв наше запрошення.	

31. Задайте питання до підкреслених слів та словосполучень.

1. Бабуся зустріла нас із великою радістю.
2. Студенти слухали викладача з великою увагою.
3. Батько ставиться до матері з повагою.
4. Ми із задоволенням вдруге подивились цей фільм.
5. Мати з гордістю говорить про свого сина.
6. Антон з інтересом прочитав цей детектив.

32. Закінчіть речення.

1. Коли ми повернулись додому, батьки зустріли нас 2. Ми завжди ... слухаємо лекції цього професора. 3. Він подивився на батьків 4. Ми сприйняли цю жахливу новину 5. Я ... прочитав про свого старшого брата у газеті. 6. Діти ... залишилися вдома. 7. До старих людей треба ставитися

Слова для довідок: із задоволенням, з радістю, з інтересом, з гордістю, з жалем, з болем, з подивом, з повагою.

♦ **Запам'ятайте:**
(із/з) *собою*

<p><u>У мене</u> немає з <i>собою</i> грошей. Візьми/Візьміть з <i>собою</i> підручники. <u>Мати</u> пообіцяла взяти мене з <i>собою</i>. <u>У вас</u> є <i>із собою</i> документи? <u>Вони</u> можуть <i>собою</i> пишатися.</p>

6. Місце (де?)

♦ **Запам'ятайте: Де?**

<i>Під</i> ≠ <i>над</i> землею, будинком	<u>Під землею</u> знаходиться великий тунель. Картина висить <u>над</u> столом.
<i>Між</i> вікном і дверима	Він знайшов листа <u>між</u> книжками.
<i>За</i> ≠ <i>перед</i> площею, будинком	Зупинка знаходиться <u>за</u> рогом. Валіза стоїть <u>за</u> (≠ <u>перед</u>) шафою.
<i>Поряд</i> з = <i>поруч</i> з їдальнею	Студент сидить <u>поряд</u> з (= <u>поруч</u> з) <u>вікном</u> .
<i>містом</i> , вулицею	Ми гуляли <u>парками</u> та <u>вулицями</u> міста.

33. Задайте питання до підкреслених слів.

1. Лампа висить над столом. 2. Я знайшов свій зошит за шафою. 3. Твоя ручка впала й лежить під стільцем. 4. Поруч з нашим будинком багато квітів і дерев.

5. Зупинка знаходиться перед супермаркетом. 6. На уроці Наталка завжди сидить поряд зі мною. 7. У театрі вони сиділи за нами. 8. Мати довго ходила магазинами.

34. Прочитайте, що розповідає Юрко. Слова в дужках поставте у правильному відмінку.

Розповідає Юрко

Вчора я почув ... (важлива новина). Мій приятель Том нарешті домовився з ... (партнери) и підписав контракт з ... (одна велика фірма). ... (Минулий рік) Том познайомився з ... (керівник фірми) на ... (міжнародна конференція). Том розмовляв з ... (він) майже годину про ... (проблеми бізнесу) в ... (Україна і світ). Вони домовилися про ... (зустріч) через ... (місяць). Але на жаль, вони не змогли зустрітися. Справа у тому, що у ... (Том) були серйозні проблеми з ... (його український партнер). Том тоді не дуже добре розумівся на ... (українське законодавство), тому він вирішив запросити ... (досвідчений юрист). Юрист допоміг ... (мій приятель) і порадив ... (він) знайти ... (інший партнер).

35. Дайте зворотну репліку за змістом іншого висловлювання.

– Що трапилося?

–

– У вас є час сьогодні?

–

– Ви не забули, про що ми з вами домовились?

–

– Я хочу з вами познайомитися.

–

–

– З радістю.

–

– Із задоволенням.

– ?

– Вибачте я не можу сьогодні.

– ?

– Ні, тільки з лимоном.

МАЙБУТНІЙ ЧАС ДІЕСЛІВ ДОКОНАНОГО ВИДУ

■ Зверніть увагу на парадигму дієслів (НВ і ДВ).

<i>Минулий час</i>	<i>Теперішній час</i>	<i>Майбутній час</i>
<i>НВ. Інф. читати</i>		
він читав вона читала воно читало вони читали	я читаю ти читаєш ... вони читають <i>Наказовий спосіб:</i> Читай (-те, -мо)!	я буду читати ти будеш ... вони будуть я читатиму ти читатимеш ... вони читатимуть
<i>ДВ. Інф. прочитати</i>		
він прочитав вона прочитала воно прочитало вони прочитали	—	я прочитаю ти прочитаєш ... вони прочитають <i>Наказовий спосіб:</i> Прочитай (-те,-мо)!
<i>НВ. Інф. пояснювати</i>		
він пояснював вона пояснювала воно пояснювало вони пояснювали	я пояснюю ти пояснюєш ... вони пояснюють <i>Наказовий спосіб:</i> Пояснюй (-те, -мо)!	я буду пояснювати ти будеш ... вони будуть я пояснюватиму ти пояснюватимеш ... вони пояснюватимуть
<i>ДВ. Інф. пояснити</i>		
він пояснив вона пояснила воно пояснило вони пояснили	—	я поясню ти поясниш ... вони пояснять <i>Наказовий спосіб:</i> Поясни (-іть, -імо)!

<i>НВ. Інф. говорити</i>		
він говорив вона говорила воно говорило вони говорили	я говорю ти говориш ... вони говорять <i>Наказовий спосіб:</i> Говор и (-іть, -імо)!	я буду говорити ти будеш ... вони будуть я говоритиму ти говоритимеш ... вони говоритимуть
<i>ДВ. Інф. сказати</i>		
він сказав вона сказала воно сказало вони сказали	—	я скажу ти скажеш ... вони скажуть <i>Наказовий спосіб:</i> Скаж и (-іть, -імо)!

♦ **Запам'ятайте:** дієслова *авансувати, адресувати, веліти, ранити, наслідувати, організувати* та деякі ін. однією формою виражають *НВ* і *ДВ*.

36. Прочитайте речення. Порівняйте вживання дієслів майбутнього часу *НВ* і *ДВ*.

НВ	ДВ
Завтра Ганна <i>буде читати</i> (<i>читатиме</i>) цю книжку. О шостій годині вона <i>буде вечеряти</i> (<i>вечерятиме</i>). Сьогодні Ганна <i>буде вчити</i> (<i>вчитиме</i>) нові дієслова.	Завтра Ганна <i>прочитає</i> цю книжку і дасть її мені. Вона <i>повечеряє</i> й піде у парк. Сьогодні Ганна <i>вивчить</i> нові дієслова.
<i>Що Ганна буде робити</i> (<i>робитиме</i>)?	<i>Що Ганна зробить?</i>

37. Напишіть у таблицю форму майбутнього часу цих дієслів доконаного виду: *почати, стати, встати, перекласти, сказати, надіслати, зрозуміти,*

почекати, отримати, привітати, дати, розповісти, закінчити, відчинити, запросити, порадити, навчитися, домовитися.

я	ти	ВІН/ВОНО/ ВОНА	МИ	ВИ	ВОНИ
почну́	почне́ш	почне́
ста́ну
вста́ну
перекладу́	перекладе́ш	перекладе́
скажу́	скажеш	скаже
надішлю́	надішлеш	надішле́
зрозумію́	зрозумієш	зрозуміє́
почекаю́
отримаю́
привітаю́
дам	дасі́	дасть
розповім	розповісі́	розповість
закінчу́	закінчи́ш	закінчи́ть
відчиню́	відчини́ш
запрошу́	запроси́ш
пораджу́	поради́ш
навчу́ся	навчи́шся
домовлюсь	домови́шся

38. Прочитайте речення. Задайте питання до виділених дієслів.

1. Завтра Віктор *буде розповідати* нам про свою подорож. 2. Завтра Віктор обов'язково *розповість* нам про свою подорож. 3. Сьогодні на уроці ми *писатимемо* диктант. 4. Ми *напишемо* диктант і підемо додому. 5. Я *готуватиму* сьогодні смажену картоплю. 6. На обід я *приготую* смажену картоплю. 7. Я *не буду запрошувати* багато гостей. 8. Я *запрошу* тільки родичів. 9. Він щодня *надсилатиме* подрозі повідомлення. 10. Завтра він *надішле*

їй телеграму. 11. Ввечері я *буду перекладати* текст.
12. Коли я *перекладу* текст, я вам зателефоную.

39. Прочитайте речення. Проаналізуйте та поясніть вживання майбутнього часу дієслів ДВ і НВ (процес – результат, багато разів – один раз, факт).

Завтра Антон вирішуватиме складну проблему.

Я купуватиму продукти у цьому магазині.

Ганна буде вчити сьогодні нові слова й граматику.

Макс буде вчитися грати у шахи.

Наступного тижня ми рано будемо закінчувати заняття.

– Що ти робитимеш ввечері? Гулятимеш?

– Можливо, буду гуляти, а можливо, спатиму.

Завтра Антон вирішить складну проблему.

Я куплю продукти у цьому магазині.

Ганна вивчить сьогодні нові слова й граматику.

Макс скоро навчиться грати у шахи.

Викладач сказав, що завтра ми рано закінчимо заняття.

40. Прочитайте речення та проаналізуйте вживання видів дієслів. Напишіть у дужках букву Ф (факт), Р (результат), П (процес), Б (багато разів) або О (один раз).

1. Максим буде перекладати () статтю, а Андрій точно її перекладе (). 2. Лариса буде вчитися працювати () на комп'ютері і нарешті навчиться (). 3. Зараз Наталка не може () грати на гітарі, але я думаю, що дуже скоро вона зможе (). 4. Я впевнена, що завтра я отримаю () листа від батька, а потім я буду отримувати () листи

майже щотижня. 5. Ввечері мати буде готувати () мою улюблену страву, а я буду їй допомагати (). 6. Завтра він фотографуватиме () вулиці й будинки міста. Завтра він обов'язково сфотографує () цю церкву.

41. Прочитайте репліки. Виберіть правильний вид дієслова. Подумайте, чи можливо використати обидві форми.

1. Професоре, боюся, що я не ... (перекладатиму/перекладу) цю статтю. Вона надто велика й важка. 2. Мамо, я обов'язково ... (запрошуватиму/запрошу) Макса й Олену в гості. 3. Максиме, я ... (чекатиму/почекаю) тебе максимум півгодини. 4. Олено, я ... (буду робити/зроблю) цей переклад завтра. 5. Батьку, скоро я ... (шукатиму/знайду) нову роботу. 6. Віро, коли ти ... (будеш закінчувати/закінчиш) університет? 7. Антоне, говори голосно й повільно! Можливо тоді я ... (буду розуміти/розумію) тебе.

42. Доповніть репліку. Дієслово поставте у форму майбутнього часу.

<i>Уже</i>	<i>Скоро, потім, ...</i>
<i>Том уже <u>запросив</u> мене до себе в гості.</i>	<i>А потім я <u>запрошу</u> його.</i>
Батько вже <u>отримав</u> мого листа.	А брат
Андрій уже <u>закінчив</u> роботу.	А ми
Катя вже <u>зробила</u> вправу.	Я теж
Жак уже <u>зателефонував</u> батькам.	А Марина
Антон уже <u>навчився</u> грати у шахи.	І ти теж
Марина вже <u>зрозуміла</u> тему.	Ви теж
Стас уже <u>написав</u> твір.	А я
Діти вже <u>поснідали</u> .	А батьки
Ми вже <u>подивилися</u> цей фільм.	А наші друзі

43. Виберіть правильний вид дієслова.

1. Сьогодні ми ... твір. Коли ми ... твір, ми покажемо його викладачу.	писати/написати
2. Мій брат ... портрет. Коли він ... портрет, він подарує його мені.	малювати/
намалювати
3. Після обіду я Я трохи ... і почну працювати.	відпочивати/
відпочити
4. Сьогодні ми ... рано, о 18:00. Ми ... і підемо в театр.	вечеряти/
повечеряти
5. Коли ви ... цю книжку, принесіть її до класу. Ми ... її разом.	читати/прочитати
6. Що ти ... сьогодні після уроку? Коли він обіцяє ... переклад?	робити/зробити

44. Підкреслені дієслова напишіть у формі майбутнього часу.

Зразок: Ми повечеряли й почали дивитися фільм.

Ми повечеряємо й почнемо дивитися фільм.

1. Мій молодший брат цього року скінчив школу й вступив до університету. 2. Антон сьогодні дівнався, коли будуть іспити, і сповістив мене. 3. Я написав вам записку й залишив її на столі. 4. Олена взяла словник і подивилася у ньому незнайомі слова. 5. Коли батько надіслав мені лист, я відповів йому. 6. Ми написали твори й дали зошити викладачеві. 7. Марина встала о сьомій годині та зробила ранкову гімнастику. 8. Лаборант відчинив двері й дав нам ключі. 9. Максим сьогодні переклав статтю й почав готуватися до виступу. 10. Я допоможу вам, якщо ви не зрозуміли це завдання. 11. О котрій годині ви домовилися зустрітися?

45. Читайте речення. Стежте за видом дієслів.

Коли батько снідає (НВ), він читає (НВ) газету.	
Коли батько снідав (НВ), він читав (НВ) газету.	
Коли батько снідав (НВ), він прочитав (ДВ) газету.	
Коли батько снідатиме (НВ), він читатиме (НВ) газету.	
Коли батько снідатиме (НВ), він прочитає (ДВ) газету.	
Коли батько поснідав (ДВ), він читав (НВ) газету.	
Коли батько поснідав (ДВ), він прочитав (ДВ) газету.	
Коли батько поснідає (ДВ), він читатиме (НВ) газету.	
Коли батько поснідає (ДВ), він прочитає (ДВ) газету.	

46. Прочитайте, що розповідає Максим. Поясніть вживання видів дієслів.

Одночасність двох дій	Послідовність двох завершених дій	Одна дія завершилась під час іншої	Послідовність дій, але друга дія не завершилась
НВ+НВ	ДВ+ДВ	НВ+ДВ	ДВ+НВ

Розповідає Максим

Коли я навчався в університеті, я вивчав англійську мову.

Коли я закінчив університет, я почав працювати в американській фірмі.

Коли я жив у Китаї, я навчився готувати.

Коли я розмовляю українською, я іноді роблю помилки.

Коли я знайшов квартиру в Харкові, я купив машину.

Коли я закінчу навчання в Україні, я житиму в Америці.

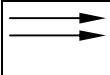
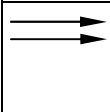
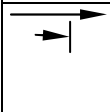
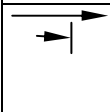
Коли я працюю на комп'ютері, я слухаю музику.

Коли я готую, я ніколи не стомлююсь.

Але я завжди стомлююсь, коли мию посуд.

Коли ми відкриємо філію у Києві, я обов'язково вас запрошу.

47. Складіть речення за схемою.

	Зараз	снідати/поснідати – слухати/послухати <i>Коли я <u>снідаю</u>, я <u>слухаю</u> радіо.</i>
	Зараз	дивитися/подивитися у вікно – бачити/ побачити парк
	Завтра	закінчувати/закінчити переклад – телефонувати/зателефонувати подрузі
	Учора	перекладати/перекласти оповідання – знаходити/знайти помилку
	Учора	дивитися/подивитися фільм – телефонувати/зателефонувати – подруга
	Учора	відкривати/відкрити книжку – бачити/ побачити фотографію.

48. Прочитайте, що розповідає Олена. Виберіть дієслово і поставте його у правильну форму.

Розповідає Олена

Раніше, коли я нічого не ... в | розуміти/зрозуміти
українській граматиці, я ... Ліду. | запитувати/запитати

Коли я ... університет, я ... в українському журналі.	закінчувати/закінчити працювати/попрацювати
Коли я ... працювати, я обов'язково ... машину.	починати/почати купувати/купити
Коли я ... пізно ввечері зі своїм собакою, я ніколи не	гуляти/погуляти боятися/злякатися
Учора, коли я ... подругу, я ... відомого режисера.	чекати/почекати бачити/побачити
Завтра, коли я ... цей текст, я ... незнайомі слова у словнику.	перекладати/перекласти дивитися/подивитися
Коли я ..., я завжди дуже	працювати/попрацювати стомлюватися/стомитися

49. Прочитайте, що розповідає Тетяна. Виберіть дієслово доконаного або недоконаного виду і поставте його у правильну форму.

Розповідає Тетяна

Минулого тижня я ... (знайомитися/ познайомитися) з однією цікавою людиною. Він художник. Ми швидко ... (знаходити/знайти) спільну мову. Коли він ... (дивитися/ подивитися) мої роботи, він одразу ... (радити/порадити) мені кинути академію і ... (вступати/вступити) до худпрому. Я довго ... (сперечатися/посперечатися) з ним, але він нічого не ... (хотіти/схотіти) ... (слухати/послухати). Він ... (говорити/сказати), що у мене є хист і я обов'язково повинна ... (продовжувати/продовжити) малювати. Я ... (вирішувати/вирішити), що завтра я ... (радитися/ порадитися) зі своїм братом. Я завжди ... (радитися/ порадитися) з ним, коли не можу самостійно ... (вирішувати/вирішити) проблему.

◆ Запам'ятайте: <i>Коли?</i>	
<u>У/в</u> понеділок, середу	<i>Зн.в.</i>
<u>Через/за</u> тиждень, тиждень <u>тому</u>	
<u>У/в</u> січні, березні, лютому	<i>М.в.</i>
<u>По</u> середах та суботах	
<u>По</u> обіді, <u>по</u> закінченні	
<u>Під час</u> уроку	<i>Р.в.</i>
<u>До</u> обіду, <u>після</u> обіду	
<u>З/від</u> ранку <u>до</u> вечора	
<u>Протягом</u> (на початку, <u>наприкінці</u>) року	
<u>Перед</u> обідом	<i>О.в.</i>
Весною, літом, зимою	

у/в понеділок, вівторок, середу...

у/в + ***Зн.в.***

за, через тиждень, місяць, рік

за/через + ***Зн.в.***

місяць, 5 років ***тому***

Зн.в. + ***тому***

Прислівники:

вранці

ввечері

вдень

вночі

взимку

=зимою

навесні

=весною

влітку

= літом

восени

КОЛИ?

цього року

наступного місяця

минулого тижня

першого вересня 1991

(... першого) року

під час, до ≠ після перерви

протягом, на початку,

наприкінці року

Р.в. / під час, до, після... + Р.в.

у/в січні, лютому,
грудні

у/в минулому році

на цьому тижні

у/в майбутньому

році

по закінченні

по п'ятницях

у/в, на, по + ***М.в.***

перед обідом

перед + ***Ор.в.***

50. Скажіть, коли це відбувається/сталось.

1. У Сашка тренування по ... (понеділки та четверги). 2. У ... (червень) у нас будуть іспити. 3. Наша група поїде на екскурсію до Львова за ... (тиждень). 4. Під час ... (урок) ми зробили дуже багато вправ. 5. Ти повинен пити ці ліки через ... (півгодини) після ... (їжа). 6. По ... (обід) ми вирішили відпочити. 7. Протягом ... (цей місяць) я не бачив свою наречену. 8. ... (Минулий тиждень) була чудова погода. 9. Ми зустрілися ... (рік) тому.

51. Дайте відповіді на питання.

1. Коли ви народились? 2. Коли ви маєте вихідні? 3. Коли у Максима побачення? 4. Коли ви повернетесь на батьківщину? 5. Коли ви ходили на екскурсію? 6. Коли ви йдете до деканату? 7. Коли ви готуєте домашнє завдання? 8. Коли ви бачили своїх батьків? 9. Коли ви отримали повідомлення від подруги? 10. Коли ви купуватимете подарунки своїй родині? 11. Коли ви дивитиметесь фільм? 12. Коли у вас починаються канікули? 13. Коли у них зустріч?

* 52. а) Чи знаєте ви, коли і яке свято відбувається в Україні?

1. Новий рік	а) 1 вересня
2. Міжнародний жіночий день	б) 24 серпня
3. День Перемоги	в) 1-2 травня
4. День Конституції	г) 28 червня
5. Свято весни й праці	д) 8 березня
6. Різдво	е) 1 січня
7. День Незалежності	є) 9 травня
8. День знань	ж) 7 січня

б) Привітайте друзів із цими святами.

Зразок: Новий рік. – Вітаю вас з Новим роком.

Складні речення з підрядними часу та умовними підрядними

• Порівняйте:

<i>Коли</i>	<i>Якщо ... (то)</i>
<i>Коли</i> він повернеться на батьківщину, він працюватиме у банку. – <i>Коли він працюватиме у банку?</i>	<i>Якщо</i> він повернеться на батьківщину, <i>(то)</i> він працюватиме у банку. – <i>За якої умови він працюватиме у банку?</i>
Ми підемо додому, <i>коли</i> закінчимо писати твір. – <i>Коли ви підете додому?</i>	Ви можете йти додому, <i>якщо</i> ви вже закінчили писати. – <i>За якої умови ми можемо йти додому?</i>
Ми поїдемо до парку, <i>коли</i> погода буде добра.	Ми поїдемо до парку, <i>якщо</i> погода буде добра.
..... <i>За якої умови ви поїдете до парку?</i>	

53. Дайте відповіді на питання.

1. Що ви робитимете в неділю, якщо буде тепло? 2. Що ви робитимете, якщо буде дощ? 3. Що ти робитимеш ввечері, якщо у тебе буде вільний час? 4. Що ти будеш робити, якщо у тебе буде зайвий квиток у театр? 5. Що ти робитимеш сьогодні, якщо завтра у тебе контрольна робота? 6. Що ви робитимете, коли почнуться канікули?

54. З'єднайте два речення за допомогою сполучника *якщо ... (то)*.

1. Ти даси мені книжку. Я поверну її тобі через тиждень. 2. Ви хочете вивчати українську мову. Я вам допоможу. 3. Я зателефоную тобі. Ввечері ти будеш вдома. 4. Ми не підемо до басейну. Завтра буде холодно. 5. Ви зателефонуєте мені завтра. Ми зможемо зустрітися у моєму офісі. 6. Ми зустрінемося завтра. Ми обговоримо

умови нашого контракту. 7. Ми обговоримо умови нашого контракту. У нас буде час. 8. Ми витратимо занадто багато часу. Ми сперечатимемося так довго. 9. Ви погано розумієтеся на українському законодавстві. Ми можемо порадитися з юристом. 10. Ви не дуже добре розумієте українську мову. Ми запросимо перекладача. 11. Ми завершимо роботу вчасно. Ви вирішите цю проблему. 12. Ви отримаєте візу. Ви зможете відвідати цю конференцію. 13. Ти вчитимешся добре. Ти отримаєш диплом з відзнакою.

55. Закінчіть речення.

1. Я допоможу тобі, якщо 2. Я куплю вам квиток, якщо 3. Якщо у мене буде зайвий квиток на концерт, то 4. Якщо Дарина навчиться працювати на комп'ютері, то 5. Якщо Антон швидко й добре перекладе цю статтю, то 6. Якщо у мене будуть проблеми у Києві, 7. Якщо ти кинеш університет, 8. Якщо Марійка добре складе іспити, 9. Якщо у Тома будуть зайві гроші, 10. Якщо Ганна закінчить роботу не пізно, 11. Він обов'язково отримає диплом з відзнакою, якщо

56. Скажіть, за якої умови ви зможете це робити/зробити.

*Зразок: – Ви любите довго говорити по телефону?
– Так, люблю, якщо телефонує моя наречена.*

1. Ви добре розумієте українську мову?
2. Ви хочете зустрітися з деканом?
3. Ви хочете поговорити з ректором?
4. Ви можете написати статтю в газету?
5. Ви хочете прочитати цей детектив?
6. Ви добре запам'ятовуєте номери телефонів?
7. Ви швидко знаходите спільну мову з незнайомими?

57. З'єднайте два речення з лівого та правого стовпчиків за допомогою сполучника *якщо*.

1. Я буду вивчати українську мову.	а) Ти повинна знати іноземні мови.
2. Я повернуся непізно.	б) Я запрошу вашу дочку на побачення.
3. Він може з вами зустрітися.	в) Я вам зателефоную ввечері.
4. У мене будуть великі проблеми.	г) Я поїду до України.
5. Ти хочеш працювати у цій фірмі.	д) Ви мені не допоможете.
6. Ви згодні.	е) У вас є вільний час.

58. З'єднайте два речення за допомогою сполучників *коли* або *якщо ... (то)*.

1. Мені сумно. Я хочу почути твій голос. 2. Я легко забуваю інформацію. Вона неприємна. 3. Погода буде хороша. Ми довго гулятимемо у лісі. 4. Ви закінчили урок. Ми можемо поговорити про справи. 5. У мене поганий настрій. Я слухаю класичну музику. 6. Ми підпишемо контракт. Ми обговоримо всі умови. 7. Максим матиме шанс знайти престижну роботу. У нього буде диплом з відзнакою.

59. Замість крапок напишіть сполучники *тому що*, *тому*, *коли*, *якщо ... (то)*, *що*, *де*, *куди*.

1. Я не знаю, ... був Максим минулої суботи. 2. Я повернуся додому, ... закінчиться семестр. 3. Я обов'язково допоможу тобі, ... ти не зрозумієш нову тему. 4. У Марини небагато грошей, ... вона не може зараз купити ноутбук. 5. Ми зустрінемося, ... він повернеться до Харкова. 6. Бабуся купує продукти на цьому ринку, ... він дуже дешевий. 7. ... Антон хоче працювати у цій фірмі, йому треба вчитися день і ніч.

8. Олена добре вчиться, ... у неї є шанс отримати цікаву роботу. 9. Скажіть, ... можна покласти сумку? 10. Викладач сказав, ... завтра ми працюватимемо до третьої години. 11. ... він зателефонує сьогодні, ми разом підемо до клубу. 12. Скоро іспити, ... у Тома поганий настрій.

60. Скажіть, чи зможете ви зробити це у певний час. Якщо ні, то поясніть причину (**тому що**). Якщо так, то за якої умови (**якщо**).

1. Ви зможете бути у Лондоні наступного тижня? 2. Ви зможете вільно говорити українською мовою наступного року? 3. Ви зможете нічого не робити цього тижня? 4. Ви зможете запросити мене у гості наступного місяця? 5. Ви зможете бути у Києві цього місяця? 6. Ви зможете отримати диплом з відзнакою?

* 61. Прочитайте жарти. Зверніть увагу на вживання дієслів НВ і ДВ в умовних конструкціях із сполучниками *коли* і *якщо*.

1)

Маленький хлопчик говорить сестрі:
– Коли я виросту, то зароблятиму так багато грошей, як батько.
– А я коли виросту, то витрачатиму їх, як мама.

2)

– Тату, пригадуєш, ти обіцяв мені 100 гривень, якщо я з гарними оцінками закінчу навчальний рік?
– Так, так, звичайно. Ну і як твої справи?
– Вітаю тебе, тату. Ти заощадив 100 гривень!

3)

– Ти вже вивчив уроки? – питає бабуся Сергійка.
– Якщо йти до магазину, то ще ні, а якщо у кіно, то вже!

4)

– Сюди не можна сідати! Це крісло Петра І!
– Ну то й що? Коли він з'явиться, я встану.

5)

- Тату, купи мені барабан.
- Ти й без барабана не даєш мені заснути. А якщо купити барабан, не уявляю, що буде.
- А я буду барабанити, коли ти заснеш.

6)

- Якщо Ви хочете дожити до ста років, – радить хворому лікар, – не вживайте алкоголю, їжте тільки овочі, відмовтеся від м'яса. Забудьте про пироги і цукерки. Спати лягайте о восьмій вечора.
- І так я доживу до ста років?
- Може, й не до ста, але ці роки здадуться вам дуже довгими!

Текст

Мій друг

1. Зверніть увагу на синоніми.

<p>купити = придбати</p> <p>Мій сусід <i>придбав</i> (= купив) нове авто. Де ти <i>придбала</i> (= купила) таке чудове пальто?</p>
<p>настати = початися</p> <p>Закінчилася осінь і <i>настала</i> (= почалася) весна.</p>
<p>(у кого?) немає сумніву = (хто?) впевнений</p> <p>У мене <i>немає сумніву</i> (= я впевнений), що він буде хорошим перекладачем. У батька ніколи <i>не було сумніву</i> (= батько був завжди впевнений), що я стану архітектором.</p>

2. Прочитайте речення, спробуйте зрозуміти з контексту значення нових дієслів *подавати/подати, відрізнятися, відчувати/відчутти, проводити/провести, пропускаєти/пропустити, бувати, затримуватися/*

затриматися. Зверніть увагу на керування. Складіть з цими дієсловами власні приклади.

1. Якщо ви хочете отримати візу, треба *пода́ти* документи до посольства. 2. Погода в Україні дуже сильно *відрізняється* від погоди у Марокко. 3. Я завжди *відчував* любов і турботу батьків. 4. Максим захоплюється літературою, тому він *проводить* багато часу в бібліотеці. 5. Учора я весь день *провів* вдома. 6. Марина довго хворіла, тому вона *пропустила* багато занять. 7. Якщо ти хочеш добре вчитися, неможна *пропускати* заняття. 8. – Ви живете у Києві? – Ні, але я часто там *буваю*. 9. Він часто *буває* у музеях. 10. Мамо, я сьогодні *затримаюся*, тому що після роботи у нас збори.

3. Подивіться у словнику значення цих прикметників. Доберіть до них якнайбільше іменників.

Зразок: суворий клімат, суворий характер, суворий контроль, суворий батько, ...

Високий, легкий, м'який, низький, престижний, привабливий, складний, скромний, солідний, спокійний, стриманий, стрункий, суворий, хударлявий, щирий.

4. а) Розподіліть ці шкільні предмети на дві групи.

<i>Гуманітарні науки</i>	<i>Точні науки</i>

Література, фізика, географія, українська мова, біологія, математика, хімія, інформатика, креслення, англійська мова, економіка.

б) Які предмети вам подобалися в школі? Чому? Які предмети вам зовсім не подобалися? Чому?

5. Ці однокореневі слова напишіть у таблицю.

<i>Хто?</i>	<i>Що?</i>	<i>Який?</i>	<i>Як?</i>	<i>Що робити?</i>

Гуманітарій, гуманітарний; програміст, програмування, програмувати; комп'ютер, комп'ютерний; місце, місцевий; радість, радісний, радіти, із радістю; відмінник, відмінно, відмінний; різний, відрізнятися; знайомий, познайомитися; вступити, вступний; гордітися, гордий, гордість; викладати, викладач, викладацький; діти, дитина, дитячий, дитинство.

6. а) • Порівняйте:

<i>у дитинстві</i>	<i>з дитинства</i>
У дитинстві він захоплювався футболом. А тепер тільки іноді дивиться футбольні матчі по телевізору.	Він з дитинства захоплюється футболом, не пропускає жодного матчу.

б) Скажіть, чим ви захоплювались у дитинстві? Ви любите це зараз? Чим ви захоплюєтеся з дитинства?

7. Прочитайте речення. Подивіться у словнику значення незнайомих слів. Замініть займенник *він* займенником *вона*. Зробіть потрібні зміни.

Зразок: Він дуже привабливий. – Вона дуже приваблива.

1. Він людина з почуттям гумору. 2. У нього веселий і легкий характер. 3. Він справжній красень. 4. Він зовсім не привабливий зовні – низький на зріст, худорлявий. Але він надзвичайно розумна людина. 5. Він високий на зріст, у нього приємне обличчя. 6. Він зовсім не красень, але дуже симпатичний. 7. У нього великі блакитні очі та довге кучеряве волосся. 8. Він дуже високий і стрункий. 9. У

нього хороша спортивна фігура. 10. Він скромний, стриманий, ширий і дуже спокійний. 11. Мені здається, що він надто сором'язливий.

8. а) Прочитайте текст. Підкресліть нові слова.

Вона

Вона дуже вродлива. Коли я йду з нею вулицею, усі дивляться тільки на неї. Жінки заздять, чоловіки теж заздять – мені. Усі юнаки хочуть зробити для неї щось приємне: купити морозиво, допомогти нести важку сумку, запросити в кіно або у кав'ярню. Вона всім подобається, у неї багато друзів, на роботі її поважають. Вона розумна й талановита. Усе знає й усе пам'ятає. Говорить на трьох мовах. Пише вірші, грає на гітарі, співає. Чудово готує. Ходить на всі виставки й кінофестивалі.

Вона добра й уважна. Я тільки подумаю, а вона вже говорить: «Яка чудова погода! Може ти хочеш піти із друзями на футбол?» Вона гостинна, доброзичлива, скромна, життєрадісна і весела. З нею ніколи не нудно. Вона кохає тільки мене. Ось яка вона, дівчина, про яку я мрію...

Хто знає таку дівчину, будь ласка, познайомте мене з нею!

б) Скажіть, про кого йдеться у тексті? Чи існує ця особа? Чи ви зустрічали в житті таких дівчат?

в) Складіть 5-7 питань до цього тексту й попросіть своїх товаришів відповісти на них.

9. Розкажіть про характер та зовнішність вашого друга (подруги, брата, сестри, сусіда, нареченої тощо), вживайте лексику з попереднього тексту і завдання 7.

* 10. Прочитайте жартівливі вірші Грицька Бойка. Якими, на вашу думку, є герої цих віршів?

Де букварик?

- Де твій букварик?
- В портфелі новому.
- Ну а портфель де?
- У столику вдома.
- Візьми же зі столу!
- Так стіл же замкнувся...
- То відімкни.
- Ключа я позбувся...
- Де ж це той ключ?
- У портфелі новому.
- Ну, а портфель де?
- У столику вдома.

Сашко

- В трамваї переповненім
Сашко з м'ячем сидить,
А біля нього згорблений
Старий дідусь стоїть.
Хтось до Сашка звертається:
- Чи вас у школі вчать,
Як місце дати старшому,
Як старших поважать?
 - Та вчать, – Сашко відказує,
– Але оце якраз
Розпочались канікули –
Ніхто не учить нас.

11. Прочитайте текст. Зверніть увагу на вживання орудного відмінку. Знайдіть та підкресліть нові слова.

Мій друг

Я іноземний студент, мене звать Імад. Ви вже знаєте, що я вчусь на підготовчому факультеті Харківської національної академії міського господарства. Ви вже знайомі зі мною та з усією моєю родиною – з моїми батьками, моїм старшим братом Мухамедом, моєю сестрою Раєю та моїми молодшими братами-близнюками Саміром та Джамілем.

А сьогодні я хочу познайомити вас із своїм українським другом Максимом. Ми зустрілися з ним у студентському клубі. Максим, як і я, захоплюється шахами. Вдома я майже щодня грав з батьком та старшим братом. А тут, у Харкові, у мене не було партнера. Тому я

був дуже радий познайомитися з Максимом. Тепер ми з ним часто зустрічаємося, якщо маємо вільний час. Ми з Максимом граємо у шахи, розмовляємо й іноді ходимо у кав'ярню або ресторан. Мені завжди дуже цікаво з моїм новим другом, тому що він людина з почуттям гумору.

Максим – харків'янин. У його сім'ї усі гуманітарії: батько працює викладачем історії, мати була бібліотекарем, брат – перекладач, а сестра працює у школі вчителем англійської мови. І тільки Максим з дитинства захоплювався точними науками – математикою, фізикою та інформатикою. У школі з цих предметів він отримував тільки «п'ятірки». Й у нього ніколи не було сумніву, ким стати. Максим завжди знав, що буде займатися інформатикою і програмуванням. Він завжди мріяв стати програмістом і працювати у великій комп'ютерній фірмі. Тому по закінченні школи Максим подав документи до Харківського університету радіоелектроніки. Він відмінно склав вступні іспити і став студентом факультету обчислювальної техніки. Це була велика радість для всіх. Батьки Максима дуже пишалися ним.

Але студентське життя дуже відрізняється від шкільного: немає суворого контролю батьків та вчителів. Максим відчув свободу. Він не завжди готувався до занять, багато часу проводив із друзями, іноді він навіть пропускав лекції. Перший семестр закінчився дуже швидко, настав січень, а разом із ним і перша екзаменаційна сесія. Усі п'ять іспитів Максим склав ледь на «трійки». Це був великий шок і ганьба для нього. І дуже хороший урок! Максим зрозумів, що навчатися в університеті нелегко. Програма дуже складна, багато різних предметів, і треба ретельно й регулярно працювати.

Тепер Максим не пропускає лекцій та семінарів,

виконує усі домашні завдання вчасно. І тому навчатися стало цікаво й легко. А на іспитах він тепер отримує тільки «п'ятірки». Тому рідні Максима можуть ним гордитися.

Зараз Максим навчається на четвертому курсі, через рік він закінчує університет. І якщо Максим отримає диплом з відзнакою, він зможе знайти престижну роботу в солідній фірмі.

12. Дайте відповіді на питання за текстом.

1. Про кого розповів Імад?
2. Хто такий Максим?
3. Де Імад зустрівся з Максимом?
4. Чим захоплюються обидва хлопці?
5. Що роблять Імад і Максим, якщо вони зустрічаються?
6. Куди вони ходять?
7. Чому Імаду цікаво з Максимом?
8. Яка родина у Максима?
9. Чим захоплювався Максим з дитинства?
10. Ким він завжди мріяв стати? Чому?
11. Куди від вступив після школи?
12. Чому батьки пишалися Максимом?
13. Чи згодні ви, що студентське життя відрізняється від шкільного? Поясніть свою думку.
14. Як Максим вчився у першому семестрі?
15. Як він склав свої перші іспити?
16. Чому це стало хорошим уроком для Максима?
17. Що він зрозумів?
18. Як Максим зараз вчиться?
19. Чи подобається йому вчитися?
20. На якому курсі Максим вчиться зараз?
21. Які у нього успіхи?
22. Де Максим зможе працювати, якщо отримає диплом з відзнакою?

13. Перекажіть текст від імені Максима. Розпочніть словами «Мене звать Максим. Я».

14. Запам'ятайте мовленнєві моделі.

Привітання

Здрастуйте!
Добридень!
Доброго
здоров'я!
Привіт!
Доброго ранку!
Доброго дня!
Доброго вечора!
Доброї ночі!
Спокійної ночі!

Прощання

До побачення!
До завтра!
До зустрічі!
На все добре!
Бувайте здорові!
Бувай (здоровий/-а)!
Щастя тобі (вам)!
Усього
найкращого!

Подяка

(Щиро)
дякую!
Дуже вам/тобі
вдячний (-а, -і)!
Спасібі!
Ви дуже
люб'язні!
Нема за що!

Знайомство

Як Вас звать? – Мене звать ...
Дуже радий познайомитися! = Дуже приємно!
Дозвольте відрекомендуватися ...
Дозвольте відрекомендувати ... = Познайомтесь ...

15. Прочитайте діалоги. Спробуйте зрозуміти значення виділених слів та словосполучень з контексту. Складіть з ними речення.

1)

- Добридень!
- Доброго здоров'я!
- Дозвольте відрекомендуватися, я – Костенко Ірина Миколаївна, викладач Київського університету.
- Дуже приємно. А Ви *часом* не знаєте Олени Золотько? Це моя приятелька, вона теж працює викладачкою у Київському університеті.
- Так, ми з нею добре знайомі.
- *Передайте* їй мої щирі *вітання*.
- Обов'язково. На жаль, я повинна йти.
- Дуже приємно було з Вами познайомитися. До побачення.

– На все добре.

2)

- Наталко, доброго дня! Де ти так довго гуляла?
- Я була у своєї подруги Олени.
- Якої Олени? Я не чув про неї.
- Так, ти не знайомий з нею. Вона дуже мила дівчина, з хорошим почуттям гумору й легким характером. Якщо хочеш, завтра я познайомлю тебе з нею.
- *Гаразд*. До зустрічі.
- Бувай здоровий!

3)

- Тату, я трохи затримуюсь, не *хвилюйся*.
- Що трапилось?
- Нічого, просто я недавно познайомилася з цікавим хлопцем і сьогодні у мене з ним побачення.
- Звідки він?
- Він харків'янин. Дуже привабливий, з почуттям гумору.
- Добре, *сподіваюсь*, ти мене з ним познайомиш. А сьогодні *постарайся* не запізнитися.
- Добре, тату, до зустрічі.
- Бувай.

4)

- Пробачте, скажіть, де можна придбати відеокамеру?
- Ви *місцевий*?
- Ні, з Криму й тут *уперше*.
- Ходімо разом, я покажу Вам великий супермаркет електроніки «МКС». Я сам там часто буваю.
- Ви, *певно*, фотограф?
- Ні, за фахом я програміст. Але з дитинства захоплююсь технікою. А ось і ваш магазин.
- Дуже Вам вдячний за допомогу.
- Нема за що! На все добре!

16. Напишіть твір «Мій друг» (мінімум 150 слів).

МОДУЛЬ 8

Дієслова руху без префіксів

Максим іде пішки до гуртожитку.

*Максим завжди **ходить** пішки до гуртожитку.*

♦ Запам'ятайте безпрефіксні дієслова з ознакою руху

<i>1 група</i> →	<i>2 група</i> ⇨⇨⇨↘
<i>односпрямований рух</i>	<i>різноспрямований рух</i>
іти /йти	ходити
їхати	їздити
бігти	бігати
нести	носити
везти	возити
вести	водити

1. Заповніть пропуски у таблиці.

А)

<i>іти(йти)</i>	<i>ходити</i>	<i>їхати</i>	<i>їздити</i>	<i>бігти</i>	<i>бігати</i>
Теперішній час					
я іду	ходжу	їду	їжджу	біжу	бігаю
ти ...	ходиш	...	їздиш	біжиш	бігаєш
він
ми
ви
вони	біжать	...
Минулий час					
ішов/йшов	ходив	їхав	їздив	біг	бігав
ішла/йшла	бігла	...
ішло/йшло
ішли/йшли

Б)

<i>нести</i>	<i>носити</i>	<i>везти</i>	<i>возити</i>	<i>вести</i>	<i>водити</i>
Теперішній час					
я несу	ношу	везу	вожу	веду	воджу
ти несеш	носиш	везеш	возиш	ведеш	водиш
він ...	носить	...	возить	...	водить
ми
ви
вони
Минулий час					
ніс	носив	віз	возив	вів	водив
несла	...	везла	...	вела	...
несло
несли

■ **Зверніть увагу** на вживання дієслів руху без префіксів

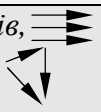

А)

1 група	2 група	
Теперішній час		
<i>Один раз, зараз</i> →	<i>Багато разів, завжди</i> ⇒⇒⇒	<i>У різних напрямках</i> ↔↕
Зараз він <i>іде</i> до бібліотеки. Завтра ми <i>ідемо</i> до театру.	Він часто <i>ходить</i> до бібліотеки. По суботах ми <i>ходимо</i> до басейну.	Ми довго <i>ходимо</i> по книгарні, вибираємо нові книжки.
Том <i>іде</i> швидко.	Том завжди <i>їздить</i> швидко.	Том <i>їздить</i> у різні країни світу.
Діти <i>біжать</i> до їдальні.	Том щодня <i>бігає</i> на стадіоні.	Спортстмен <i>бігає</i> по стадіону.
Викладач <i>іде</i> і <i>несе</i> підручник.	Викладач завжди <i>носить</i> на урок підручник.	Дитина плаче, і мати <i>носить</i> її на руках.

Батько <i>везе</i> сина до школи.	Батько <i>возить</i> сина до школи щодня.	Батько часто <i>возить</i> сина по музеях.
Мати <i>веде</i> сина до школи.	Вона <i>водить</i> сина до школи щодня.	Мати <i>водить</i> сина по парку.

◆ **Запам'ятайте** слова, з якими вживаються дієслова 2 групи: *завжди, часто, зазвичай, іноді, рідко, багато разів, щодня, щонеділі, щомісяця, щороку* тощо.

Б)

1 група	2 група	
Минулий час		
Один раз →	Багато разів, у різних напрямках	= був (тепер не там)
Він <i>ішов</i> до зупинки 7 хвилин.	Раніше він часто <i>ходив</i> на стадіон. Ми довго <i>ходили</i> по книгарні, вибирали книжки.	Вчора він <i>ходив</i> на футбольний матч.
Том <i>їхав</i> на метро 3 зупинки.	Том раніше <i>їздив</i> на іншому авто. Раніше по цій вулиці <i>їздили</i> трамваї.	Том <i>їздив</i> у неділю до подруги.

2. Прочитайте текст, знайдіть і підкресліть у ньому дієслова руху, визначте їхні групи. Поясніть вживання дієслів руху.

Я живу в центрі міста. Наша вулиця дуже багатолюдна. З ранку до вечора по ній їздять машини, тролейбуси та маршрутки. Щодня вони возять людей на

роботу і з роботи. Неподалік від мого будинку розташована школа, тому кожного ранку я бачу, як туди йдуть діти. Старші школярі йдуть самі і несуть свої портфелі, а малечу ведуть до школи батьки. Багато дітей після школи ходять на спортивні майданчики. Мій молодший брат сьогодні разом із друзями іде грати у футбол. Вони ходять грати у футбол кожної середи. А моя мама любить ходити до басейну. Вона ходить туди щосуботи і водить із собою мою молодшу сестру. Я також займаюся спортом. Кожного ранку я бігаю в парку.

3. Замість крапок поставте потрібне дієслово руху.

1. Зараз наша група ... на екскурсію. Ми часто ... на екскурсії. Але минулого тижня ми не ... на екскурсію через погану погоду. 2. Ненсі ... до бібліотеки. Вона щотижня ... до бібліотеки. Останнього разу вона ... до бібліотеки тиждень тому. 3. Ахмед ... до театру на балет. Він рідко ... до театру, бо не має вільного часу. Він не пам'ятає, коли востаннє ... до театру. 4. Мій друг ... до супермаркету. Він зазвичай ... до супермаркету купувати продукти по суботах. А минулого тижня він ... до супермаркету у п'ятницю. 5. Ганна в новій сукні ... на вечірку. Вона іноді ... на вечірки з подругами. А минулої суботи вона ... на вечірку з Максимом. 6. Імад ... до аптеки. Він завжди ... до аптеки, коли треба купити ліки. 7. Я ... на концерт гурту «Океан Ельзи». Я багато разів ... на концерти цього гурту, бо мені подобається така музика. 8. Ганна ... до Києва. Вона часто ... до Києва, бо там живе її молодша сестра. Цього місяця Ганна ще не ... до сестри у Київ. 9. Куди ти так ... ? 10. Я дивлюсь у вікно і бачу дітей, які ... на майданчику. 11. Зазвичай діти ... на канікулах до бабусі у село. Минулого літа вони не ... до неї. Але наступного літа діти обов'язково ... до села.

■ Зверніть увагу:	<i>іде (йшов)</i> дощ, сніг, фільм, футбольний матч
В Україні навесні часто <i>йдуть</i> (= бувають) дощі. Вчора <i>йшов</i> (= був) сильний сніг і було холодно. Вчора по телевізору <i>йшов</i> (= був) важливий футбольний матч. З понеділка на каналі «1+1» <i>буде йти / йтиме</i> новий серіал. В нашому кінотеатрі <i>йде</i> цікавий фільм.	
..... !! Автобус <i>іде</i> (їде) у депо.	

4. Прочитайте текст. Зверніть увагу на вживання дієслова *йти*.

Тепер ви знаєте дієслово *йти* (*йти*). Це дуже цікаве дієслово. Українці говорять: «Студент *іде*. Він *іде* в університет». Але вони говорять також: «Трамвай *іде*. Урок *іде*. Фільм *іде*. Вистава *іде*. Час теж *іде*. Годинник *іде*. Дощ *іде*. Сніг *іде*».

А ось дієслово *їхати* не таке цікаве. Українці говорять: «Студент *їде* в університет. Він *їде* на автобусі (тролейбусі, трамваї, метро, таксі, машині тощо)». Або: «Трамвай *їде*. Таксі *їде* швидко».

● Порівняйте:

Зараз хлопці <i>йдуть</i> на стадіон.	Зараз по телевізору <i>йдуть</i> новини.
Хлопці щодня <i>ходять</i> на стадіон.	Новини <i>йдуть</i> щодня о 21:00.
Вчора хлопці <i>ходили</i> на стадіон.	Вчора о 21:00 <i>йшли</i> новини.
Завтра хлопці <i>підуть</i> на стадіон.	Завтра о 21:00 <i>будуть йти/ йтимуть</i> новини.

5. Почитайте діалоги. Зверніть увагу на дієслова руху.

1)

- Добридень, Імаде.
- Добридень, Ахмеде! Давно тебе не бачив. Як справи?
- Дякую, добре.
- Куди ти йдеш?
- Я їду на стадіон. Скоро змагання з бігу, мені треба добре підготуватися.
- Ти любиш бігати?
- Так, я дуже люблю бігати, тому бігаю щодня.

2)

- Ненсі, куди ти ходила вчора?
- Вчора я ходила до лікарні.
- А куди ти йдеш зараз?
- Я їду до аптеки. Хочу купити ліки.
- Ходімо разом. Я знаю недорогу аптеку. Я зазвичай купую ліки там.
- Добре, ходімо.

3)

- Саліме, звідки ти їдеш?
- Я їду зі стадіону.
- Цікаво! Я не знав, що ти любиш спорт.
- Так, я люблю бігати, тому я записався до секції легкої атлетики.
- Як часто ти тепер будеш їздити на тренування?
- З наступного тижня я буду їздити на стадіон тричі на тиждень.

4)

- Куди ти йдеш, Олю?
- Я їду до бібліотеки. Мені треба підготуватися до тесту. А ти куди йдеш?

- У кіно. Сьогодні у кінотеатрі «Парк» іде нова романтична комедія.
- Ти часто ходиш у кіно?
- Ні, не дуже часто. У мене мало вільного часу. Я багато працюю.

6. Прочитайте речення. Зверніть увагу на вживання дієслів *нести-носити, везти-возити, вести-водити*.

1. Хлопець іде до спортивного залу. В руках у нього велика сумка. Хлопець іде до спортивного залу і несе велику сумку. Він завжди носить свої речі у цій сумці.

2. Дівчина іде потягом з Києва. У неї в руках торт «Київський». Дівчина іде потягом з Києва і везе торт «Київський». Вона часто возить цей смачний торт для своєї мами.

3. Бабуся разом з онуком ідуть до цирку. Бабуся веде онука до цирку. Бабуся часто водить онука до цирку.

7. Доповніть речення, вживайте потрібне дієслово *нести/носити, везти/возити, вести/водити*.

1. Ось іде мій друг. Він ... книжки, зошити і словник. Щодня він ... книжки, зошити і словник на урок. 2. Ця маршрутка іде до станції метро «Університет». Вона ... пасажирів. Щодня вона ... пасажирів до цієї станції метро. 3. Це мій тато з нашим собакою. Він ... його гуляти. Батько ... його на прогулянку тричі на день. 4. Ось іде листоноша. Він ... газети, листи та журнали до нашого будинку. Кожного ранку листоноша ... газети та листи. 5. Я живу неподалік від басейну. Я часто бачу, як батьки ... своїх дітей на тренування. 6. Біля університету стоїть автобус, який часто ... студентів на екскурсії. 7. Онук ... стару бабуся, тому що їй важко ходити самостійно. 8. Ця машина завжди ... молоко до нашого магазину. Ось і зараз вона ... молоко.

8. Поєднайте два речення в одне, використовуйте дієслова *нести/носити, везти/возити, вести/водити*.

Зразок: Секретар іде до деканату. В руках у неї наші паспорти. – Секретар несе (до деканату) наші паспорти.

1. Дівчина їде в гості. В руках у неї коробка цукерок. 2. Викладач хімії їде до аудиторії. В руках у нього таблиця хімічних елементів. 3. Жінка їде в таксі. В руках у неї валіза. 4. Ось їде трамвай. У цьому трамваї багато пасажирів. 5. Дідусь їде через дорогу. Разом із ним маленький онук. 6. Мій друг їде з магазину. В руках у нього фрукти. 7. Ось їде молодий хлопець. У нього в руках букет квітів. 8. Декан підготовчого факультету йде до деканату. Поруч з ним студент, цей студент ще не знає, де знаходиться деканат. 9. Ось їде маленький хлопчик. В руках у нього іграшковий автомобіль. 10. Потяги метро їздять через 3-5 хвилин. Там завжди багато пасажирів.

■ Зверніть увагу:	<i>вести/водити</i> що? машину, автобус, таксі, вантажівку ...
– Ти <i>водиш</i> машину? – Ні, я не вмю <i>водити</i> .	
Мій батько дуже добре <i>водить</i> машину.	
Цей автобус <i>веде</i> досвідчений водій.	

9. Замість крапок поставте потрібне дієслово.

1. Мої друзі ... в кіно щонеділі. 2. Зараз ми ... на екскурсію до Криму. 3. По вулиці повільно ... машина, бо за кермом водій-новачок. 4. На проспекті Гагаріна завжди шум, бо тут ... тролейбуси, автобуси та маршрутки. 5. Час ... так швидко, я майже нічого не встигаю! 6. Студент ... до бібліотеки і ... туди багато книжок. 7. У кінотеатрі ... новий фільм за участі Бреда Піта та Анжеліни Джолі.

8. Ми завжди ... на заняття електронний або звичайний словник. 9. Чоловік ... на зупинку таксі, бо він сильно запізнюється на потяг. 10. Скільки часу ... іспит? 11. Мій старший брат – шофер, він ... велику вантажівку. 12. Я ще не була у Харківському дельфінарії, мій друг сьогодні ... мене туди. 13. Водій дуже обережно ... автобус, тому що його пасажирів – маленькі діти. 14. Він добре ... машину?

Дієслова руху з префіксами *n-/no-*, *при-*

• Порівняйте:

Початок руху <i>n-/no-</i>	Кінець руху <i>при-</i>
піти (піду, підеш ... підуть; <i>мин.ч.</i> пішов, пішла, пішло, пішли)	прийти (прийду, прийдеш... прийдуть; <i>мин.ч.</i> прийшов, прийшла, прийшло, прийшли)
Студенти пообідали та <i>пішли</i> до парку.	Студенти <i>прийшли</i> (= повернулись) додому і швидко пообідали.
поїхати (поїду, поїдеш ... поїдуть)	приїхати (приїду, приїдеш ... приїдуть)
Завтра ми <i>поїдемо</i> на екскурсію.	Завтра ми пізно <i>приїдемо</i> (= повернемося) додому.
побігти (побіжу, побіжиш ... побіжать; <i>мин.ч.</i> побіг, побігла, побігло, побігли)	прибігти (прибіжу, прибіжиш ..., прибіжать; <i>мин.ч.</i> прибіг, прибігла, прибігло, прибігли)
Сашко встав, швидко поснідав і <i>побіг</i> до школи.	Коли Сашко <i>прибіг</i> (= повернувся) зі школи, була вже четверта година.
понести (<i>мин.ч.</i> поніс, понесла, понесло, понесли)	принести (<i>мин.ч.</i> приніс, принесла, принесло, принесли)
Тома немає вдома, він пішов у деканат і <i>поніс</i> туди паспорт.	Мати <i>принесла</i> з ринку продукти.

повезти́ (мін.ч. повіз, повезла́, повезло́, повезли́)	привезти́ (мін.ч. привіз, привезла́, привезло́, привезли́)
Батька немає вдома, він <i>повіз</i> на вокзал нашу бабусю.	Батько <i>привіз</i> нашу бабусю з вокзалу.
повести́ (мін.ч. повів, повела́, повело́, повели́)	привести́ (мін.ч. привів, привела́, привело́, привели́)
Олени немає вдома, вона <i>повела</i> на тренування молодшого брата.	Олена <i>привела</i> молодшого брата з тренування о п'ятій годині.

▣ Зверніть увагу:

<i>давай / давайте</i>	
+ інф. НВ	+ дієсл. 1 ос. (од. / мн.) майб.ч. ДВ
<i>Давай(те) разом працювати.</i>	<i>Давай я тобі принесу ліки. Давайте я вам допоможу.</i>
<i>Давай(те) грати у шахи.</i>	<i>Давай(те) зіграємо у шахи. Давай(те) підемо гуляти.</i>

10. Почитайте діалоги. Зверніть увагу на дієслова руху.

1)

- Ганно, давай завтра підемо до парку.
- Вибач, не можу.
- Чому? Що ти роби́тимеш?
- Завтра я домовилася піти з друзями на концерт джазової музики.
- Але ж ти ходила на концерт минулого тижня.
- Дійсно, але я дуже люблю джаз, тому часто буваю на концертах.

2)

- Доброго ранку. Можна поговорити з деканом?
- Декана нема. Він іще не прийшов.

- А коли він прийде?
- Він обіцяв прийти сьогодні об 11 годині.
- Дякую. Тоді я прийду до нього на великій перерві.
- Гарзд.

▣ Зверніть увагу на керування дієслів руху з префіксами <i>п-/по-</i> та <i>при-</i> .	
Батько пішов <u>на роботу</u> . (куди?)	☐ →
Батько пішов <u>з роботи</u> о 5 годині. (звідки?)	
Батько пішов <u>до приятеля</u> . (куди? до кого?)	
Батько пішов <u>від приятеля</u> о 5 годині. (звідки? від кого?)	
Батько прийшов <u>на роботу</u> о 8 годині. (куди?)	→ ☐
Батько прийшов <u>з роботи</u> о 6 годині. (звідки?)	
Батько прийшов <u>до приятеля</u> о 4 годині. (куди? до кого?)	
Батько прийшов <u>від приятеля</u> о 7 годині. (звідки? від кого?)	

11. Прочитайте речення. Поясніть вживання дієслів руху.

1. Студенти поснідали і поїхали до академії. Коли вони приїхали, до початку уроку залишалося ще 10 хвилин. 2. Імад купив продукти в супермаркеті та пішов до гуртожитку. Коли він прийшов у гуртожиток, він поклав продукти в холодильник. 3. Ненсі взяла довідку в деканаті і поїхала додому. Коли вона приїхала додому, вона зателефонувала подрузі. 4. Студенти поїхали до Києва ввечері. Вони приїхали туди вранці. 5. Я поїхав на день народження до подруги. Я приїхав, коли ще не усі гості зібралися. 6. Прозвонив дзвоник, і ми пішли до класу. Коли ми прийшли до класу, урок уже почався. 7. Юрко прибіг додому, швидко пообідав і знову побіг на вулицю.

12. Прочитайте текст. Замість крапок поставте

потрібні дієслова руху.

Студенти нашого підготовчого факультету часто ... і ... на екскурсії. Вчора я і мої друзі разом із викладачем ... в художній музей. Коли ми зібралися біля входу в академію, наш викладач сказав: «... до музею пішки. Це недалеко. На вулиці чудова погода, і буде добре трохи прогулятися. До музею треба ... 10 хвилин. По дорозі я буду розповідати вам про наше місто».

Ми уважно слухали викладача. Це було цікаво і корисно. Коли ми ... до музею, ми купили квитки і ... дивитися експозицію.

Коли екскурсія закінчилась, до метро ми також ... пішки. Нам дуже сподобалася наша екскурсія, тому ми вирішили, що будемо ... на різні екскурсії щомісяця.

13. Прочитайте мікротекст. Доповніть речення дієсловами руху *ходити*, *йти*, *піти*, *прийти* у формі минулого часу.

Вчора ми ... на стадіон. Ми вийшли з гуртожитку і ... на стадіон. Ми ... туди пішки. Коли ми ... на стадіон, футбольний матч ще не почався. Ми купили квитки і ... на свої місця. Футбольний матч ... приблизно 2 години. Після матчу ми ... додому.

■ Зверніть увагу:	<i>їхати/їздити</i> <i>як? на чому? чим?</i>
<i>Як (на чому?/чим?) батько їздить на роботу?</i>	
Батько їздить на роботу <i>на машині</i> . (на + М.в.) = Батько їздить на роботу <i>машиною</i> . (Ор.в.)	

14. Прочитайте речення. Дайте відповіді на питання, слова в дужках вживайте у правильній формі.

1. Як ви поїдете до Львова? (потяг) 2. На чому

Ганна їздить на роботу? (маршрутка) 3. Чим Антон їздив у Київ? (автобус «Автолюкс») 4. На чому твій брат їздить до банку? (власна машина) 5. На чому вас возили на екскурсію? (автобус) 6. Як Олена їздить до академії? (метро) 7. На чому ви їздили раніше? («Мерседес») 8. Як ви сюди приїхали? (таксі) 9. На чому ви поїдете до Одеси? («Експрес») 10. Чим привозять хліб до кіоску? (вантажівка).

15. Прочитайте речення і мікротексти, доповніть їх дієсловами руху. Поясніть свій вибір.

1. Зараз я ... до академії. Я ... до академії щодня.
2. Вчора я ... до банку. Я ... туди на таксі. Коли я ... до банку, я запитав у касі, чи надійшли гроші на мій рахунок. Я отримав гроші і ... платити за другий семестр навчання.
3. Завтра я ... до супермаркету. Коли я ... туди, я куплю продукти на весь тиждень. 4. Ввечері я вирішив ... до кінотеатру. Я ... до каси і купив квиток. Але я трохи спізнився: коли я ... до залу, фільм уже розпочався.
5. Коли я ... додому, по телевізору ... моя улюблена спортивна програма. 6. Вчора Том ... на роботу о 8 годині, а ... з роботи о 10 годині вечора. 7. – Максим вдома? – Ні, він ... до приятеля. 8. Коли ти сьогодні ... додому? 9. У неділю я ... до Сашка, ми грали допізна у шахи. Додому я ... о 21:30. 10. Ти не знаєш, куди ... ця маршрутка?

16. Доповніть питання дієсловами *іти, ходити, прийти, піти*. Дайте відповіді на ці питання, вживайте слова в дужках.

1. Ахмеде, куди ти ... учора? (вечірка, друзі)
2. Марино, куди ти ... зараз? (магазин) 3. Імаде, коли ти вчора ... до гуртожитку? (17:30) 4. Коли ми ... на екскурсію? (наступний тиждень) 5. Ганно, куди ти ... часто? (басейн, тренування) 6. Сашко, куди ти ... завтра

вранці? (академія, заняття) 7. Марто, куди ти ... в неділю? (парк, атракціони) 8. Сергію, куди тобі потрібно ... зараз? (поліклініка, лікар) 9. На чому ви ... , якщо запізнюєтесь на заняття? (власний автомобіль) 10. Куди ... Василь? (кіоск).

17. Напишіть речення. Виберіть потрібне дієслово *іти*, *йти* або *ходити* і поставте його у правильну форму.

1. Зараз студент ... до деканату. 2. Учора мої друзі ... на стадіон. 3. Вранці моя подруга ... до академії. 4. Сьогодні викладач ... до бібліотеки. 5. Іноді моя сестра ... до театру. 6. Зараз студент ... на іспит. 7. Вчора ... сильний дощ. 8. Щомісяця я ... до банку отримувати гроші. 9. Взимку часто ... сніг. 10. Наступної неділі він ... до музею. 11. Вчора по телевізору ... цікавий футбольний матч. 12. Зараз батько ... на роботу. 13. Зазвичай від метро до гуртожитку я ... пішки. 14. Завтра Марта ... до бібліотеки. 15. Ти не знаєш, який фільм ... сьогодні ввечері по телевізору? 16. – Ти не знаєш, де Андрій? – Він ... на тренування. 17. Ця гумористична програма ... щонеділі.

* 18. Прочитайте жарти. Поясніть вживання дієслів руху.

1)

– Не бійся, синку, лікар тобі нічого не зробить!
– Тоді навіщо ми до нього прийшли?

2)

– Мий гарно вуха й шию, бо сьогодні прийдуть гості.
– Ну, а що, як я помию, а вони не прийдуть?

3)

Хлопчик звертається до мами:

– Тато вже прийшов. Що ми йому спочатку покажемо – твою нову сукню чи мій щоденник?

19. Прочитайте текст. Знайдіть і підкресліть у ньому дієслова руху. Поясніть вживання дієслів руху. Складіть власні приклади з виділеними словами.

Мій гуртожиток

Мене звать Імад. Я приїхав в Україну з Марокко. Тепер я живу у Харкові, у гуртожитку. До Харкова я приїхав разом зі своїми товаришами. Вони вже навчаються в Україні два роки. Я живу в кімнаті разом з Гасаном. Гасан допоміг мені *облаштува́тися* в гуртожитку.

Спочатку ми пішли до *коменда́нта* і отримали ключі від нашої кімнати. Ми прийшли до кімнати, поставили речі і вирішили одразу поїхати до супермаркету і купити все необхідне. Від гуртожитку до станції метро «Ботанічний сад» ми йшли пішки 5 хвилин. Це дуже зручно, що метро знаходиться поруч.

Ми вирішили поїхати в супермаркет «Караван». Це дуже великий супермаркет, і там можна купити всі необхідні в господарстві речі. Ми зробили пересадку на станції «Держпром» і поїхали до станції «Героїв праці». Це остання зупинка «Салтівської» лінії. Від станції метро до супермаркету ми йшли пішки. Це недалеко, 5-7 хвилин.

В супермаркеті нам потрібно було купити багато чого, тому ми ходили по різним відділам майже 3 години. Коли ми купили все необхідне, то зрозуміли, що не зможемо поїхати на метро. Ми мали дуже важкі пакунки, тому вирішили поїхати на таксі. Нам не довелося довго чекати, бо на стоянці біля супермаркету завжди багато таксі. Ми їхали на таксі приблизно 30 хвилин і приїхали до гуртожитку *вто́млені*, але задоволені.

Сьогодні ми будемо розбирати наші речі і відпочивати. Завтра Гасан покаже мені, куди я зможу ходити за продуктами кожного дня. А потім ми поїдемо на *невели́чку* екскурсію містом. Я дуже хочу подивитись місто, де я буду жити всі роки мого навчання.

Складнопідрядні речення зі сполучниками *щоб/аби*

1. Цільові відношення

Для чого? Навіщо?

а)

... , щоб + <i>інф.</i>
щоб + <i>інф.</i> ,

- Навіщо Антон багато працює?
- Антон багато працює, **щоб** добре скласти іспит.=
- **Щоб** добре скласти іспит, Антон багато працює.
- Для чого Антон приїхав до України?
- Антон приїхав до України, **щоб** отримати вищу освіту.=
- **Щоб** отримати вищу освіту, Антон приїхав до України.

б)

<i>треба</i> + <i>інф.</i> ..., щоб + <i>інф.</i>
щоб + <i>інф.</i> ..., <i>треба</i> + <i>інф.</i>

- Навіщо треба рано встати?
- Треба рано встати, **щоб** не запізнитися на урок.=
- **Щоб** не запізнитися на урок, треба рано встати.

◆ Запам'ятайте:	<i>щоб</i> = <i>аби</i>
Щоб добре скласти іспит, треба багато працювати. =	
Аби добре скласти іспит, треба багато працювати.	

20. Прочитайте речення. Поясніть вживання форм дієслів. Поставте питання до речень.

1. Я ходив до коменданта, щоб взяти ключ.
2. Я повинен багато працювати, щоб вивчити українську мову.
3. Треба наполегливо вивчати фізику і математику, аби вступити до університету.
4. Ганні треба піти до аптеки, щоб купити ліки.
5. Аби отримати диплом з відзнакою, треба наполегливо працювати.
6. Щоб встигнути на потяг, ми взяли таксі.
7. Мені треба подзвонити подрузі, аби привітати її із днем народження.
8. Тарас зустрівся із

друзями, щоб разом піти на стадіон.

21. Доповніть речення.

А) 1. Аби добре говорити українською,
 2. Щоб не хворіти взимку, 3. Щоб знати іноземну мову, 4. Щоб отримувати листи від друзів,
 5. Аби багато знати, 6. Щоб отримувати тільки п'ятірки, 7. Аби стати гарним фахівцем,
 8. Щоб довго жити,

Б) 1. Треба завжди виконувати домашні завдання, щоб 2. Студенти повинні багато працювати, аби
 3. Треба часто писати листи, аби 4. Треба вранці бігати або робити гімнастику, щоб 5. Навесні необхідно вживати багато фруктів і вітамінів, аби
 6. Треба лягати спати не пізно, щоб 7. Треба виходити з гуртожитку завчасно, аби 8. Треба знати багато слів, щоб

22. Дайте відповіді на питання.

1. Навіщо ви приїхали в Україну? Чому ви приїхали саме в Харків? 2. Навіщо ти йдеш до супермаркету? Чому ти йдеш саме туди? 3. Навіщо студент іде до деканату? Чому він іде туди саме зараз? 4. Навіщо ви купили квиток на концерт? Чому саме на цей концерт? 5. Навіщо Ахмед купив новий телефон? Чому саме в цьому магазині? 6. Навіщо студенти йдуть до бібліотеки? Чому саме на великій перерві? 7. Навіщо ви купуєте в аптеці вітаміни? Чому саме такі? 8. Навіщо викладач просив студентів повторити граматику? Чому саме сьогодні?

● Порівняйте:

<u>Том</u> (S) пішов до деканату, щоб <u>взяти</u> довідку.	<u>Том</u> (S ₁) пішов до деканату, щоб <u>інспектор</u> (S ₂) <u>дав</u> йому довідку.
S ..., щоб + <i>інф.</i>	S ₁ ..., щоб S ₂ + <i>дієсл. мин.ч.</i>

23. Допишіть речення.

1. Ганна зателефонувала подрузі, щоб Ганна зателефонувала подрузі, щоб вона 2. Він приїхав до мене, щоб Він приїхав до мене, щоб я 3. Ми прийшли до деканату, щоб Ми прийшли до деканату, щоб інспектор 4. Син прийшов до батька, щоб Син прийшов до батька, щоб він 5. Студент прийшов до бібліотеки, щоб Студент прийшов до бібліотеки, щоб бібліотекар 6. Він ходив до аптеки, щоб Він ходив до аптеки, щоб фармацевт 7. Студентка пішла на консультацію, щоб Студентка пішла на консультацію, щоб викладач 8. Батько дав сину гроші, щоб Батько дав сину гроші, щоб він 9. Том запросив мене до кав'ярні, щоб Том запросив мене до кав'ярні, щоб я

2. Бажання

<i>S1 ..., щоб S2 + дієсл. мин.ч.</i>
<u>Викладач</u> (<i>S1</i>) хоче, щоб <u>студенти</u> (<i>S2</i>) добре <u>підготувалися</u> до контрольної роботи.
♦ Запам'ятайте дієслова, що вживаються у подібних конструкціях: <i>хотіти, бажати, мріяти</i> тощо.

• Порівняйте:

<u>Я</u> (<i>S</i>) <u>хочу</u> <u>взяти</u> словник у бібліотеці.	<u>Я</u> (<i>S1</i>) <u>хочу</u> , щоб <u>ти</u> (<i>S2</i>) <u>взяв</u> для мене словник у бібліотеці.
<i>S + дієсл. + інф.</i>	<i>S1 ..., щоб S2 + дієсл. мин.ч.</i>

24. Слова в дужках напишіть у правильній формі.

1. Мої батьки хочуть, щоб я ... (отримати) вищу освіту в Україні. 2. Інспектор деканату хоче, щоб студенти вчасно ... (здавати) паспорти на реєстрацію. 3. Я бажаю ... (потрапити) на концерт Таїсії Повалій. 4. У мене болить зуб, і я хочу ... (піти) до стоматолога. 5. Студенти хочуть,

щоб викладач ... (розповісти) про систему освіти в Україні.
 6. Дівчинка хоче, щоб мати ... (допомогти) їй випрасувати спідницю.
 7. Мій друг хоче, щоб я ... (приїхати) до нього в гуртожиток.
 8. Мій друг мріє ... (купити) нове авто.
 9. Мій батько мріє, щоб я ... (стати) інженером.

25. Доповніть речення. Використовуйте слова для довідок.

1. Я хочу 2. Я хочу, щоб ти 3. Мати хоче, щоб син 4. Викладач хоче, щоб студенти 5. Батько хоче 6. Моя подруга хоче, щоб я 7. Сестра хоче 8. Брат хоче, щоб я 9. Він не хоче 10. Мій сусід не хоче, щоб я

Слова для довідок: *іти до деканату, бібліотеки, музею, супермаркету; прочитати книгу, статтю, вправу, текст; подивитись фільм, нове відео, мюзикл, виставу; допомогти матері, подрузі, бабусі; купити квиток на літак, потяг, концерт.*

3. Спонування до дії

<i>S₁ ..., щоб S₂ + дієсл. мин.ч.</i>
<u>Викладач</u> (<i>S₁</i>) наказав, щоб <u>студенти</u> (<i>S₂</i>) добре <u>підготувалися</u> до контрольної роботи.
♦ Запам'ятайте дієслова, що вживаються у подібних конструкціях: <i>(по)просити, наказувати/наказати, говорити/казати</i> тощо.

• Порівняйте:

<i>щоб/аби + інф. (мета)</i>	<i>щоб/аби + мин.ч. (спонування до дії)</i>
Я прийшла (<i>навіщо?</i>), щоб <u>допомогти</u> матері <u>приготувати</u> вечерю.	Мати попросила (<i>про що?</i>), щоб я їй <u>допомогла</u> <u>приготувати</u> вечерю.
<i>S ... , щоб + інф.</i>	<i>S₁ ..., щоб S₂ + дієсл. мин.ч.</i>

26. Закінчіть речення.

1. Бабуся просила, щоб 2. Моя мати хоче, щоб ...
... . 3. Я прийшов до викладача, щоб 4. Наталка
попросила, щоб 5. Він поїхав до супермаркету, аби
6. Треба завчасно купити квиток, аби 7. Студент іде до
деканату, щоб 8. Вам треба мати читацький квиток,
аби 9. Викладач порадив нам, щоб 10. Мої батьки
ніколи не хотіли, щоб 11. Студенти вивчають
українську мову, щоб 12. Він зателефонував, щоб
13. Іванко, тобі телефонувала твоя подруга, вона просила,
щоб 14. Щоб не хворіти, 15. Я дуже не хочу, аби
16. Декан наказав, щоб 17. Я хочу купити квитки на
прем'єру фільму, щоб

* 27. Прочитайте жарти. Знайдіть у них речення із
сполучником *щоб*. До якого з трьох типів належать ці
речення (цільових, бажання чи спонукання до дії)?

1)

– Тату, коли я виросту,
то буду полярником.
– Дуже добре, синку.
– Я вже зараз хочу
готуватися до цього.
– Як?
– А ти щодня купуй мені
морозиво, щоб я звикав
до холоду.

3)

Бабуся проводить онука
до школи:
– Дивися, Іванку, щоб
зошити були чисті!
– А на чому ж я тоді
писатиму, бабусю? –
здивувався хлопець.

2)

Малий Юрко лягає спати
й говорить матері:
– Мамо, щоб швидко
заснути, я завжди рахую
до ста.
– Не вигадуй, синку, ти
ж не вмієш лічити до ста!
– Хто зна, адже я завжди
засинаю раніше.

4)

Батько купив синові
портфель і наказав:
– Дивись, синку, щоб ти
щодня приносив повний
портфель п'ятірок!
– А куди ж я покладу
підручники?

5)

Учитель звертається до школярів у класі.

– Сидіть так тихо, щоб було чути, як муха пролетить.

Довго сиділи вони тихо, а потім один питає:

– Ну коли вже та муха пролетить?

6)

Учитель прощається з класом:

– Бажаю вам, любі діти, веселих канікул, багато пригод, і щоб після

канікул ви стали розумними й мудрими.

– Взаємно! – почув учитель у відповідь.

7)

– Пам'ятай, синку: ми живемо на землі, щоб працювати!

– У такому разі, тату, я піду на флот.

28. Послухайте розмову двох студентів і дайте відповідь на питання.

1. *Куди та навіщо йде Марина?*

– Привіт, Марино! Ти йдеш у магазин?

– Ні, я хочу взяти підручник у бібліотеці.

2. *Куди та навіщо йде Олена?*

– Олено, ти йдеш на тренування?

– Ні, я хочу купити в універмазі куртку.

3. *Куди та навіщо їде Борис?*

– Борисе, ти їдеш у центр?

– Так, я хочу купити у книгарні українсько-англійський словник.

4. *Куди та навіщо йде Тарас?*

– Тарасе, ти йдеш у кіно?

– Ні, у мене немає часу, я дуже поспішаю. Я хочу встигнути на тренування.

5. *Куди та навіщо йде Мілан?*

– Мілане, ти йдеш на вечірку?

– Ні, мені треба на вокзал, сьогодні приїздить мій батько.

6. *Куди та навіщо йдуть Галина і Сашко?*

– Ви ідете до бібліотеки?

– Ні, ми хочемо купити в універмазі «Харків» подарунок для Наталки.

29. Ваш друг зустрічає вас на вулиці. Скажіть, куди ви йдете і навіщо?

Зразок: – Ірино, куди ти йдеш? – Я йду у магазин. Хочу купити хліб.

Вам треба купити сік, відіслати гроші, взяти у бібліотеці підручник, купити овочі, отримати довідку, купити диск, зустріти друга в аеропорті.

30. а) Виконайте вправу за зразком. Зверніть увагу на синонімічність конструкцій.

Зразок: Ми йдемо у кінотеатр дивитися новий фільм. = Ми йдемо у кінотеатр на новий фільм.

1. Ми йдемо на стадіон дивитися футбольний матч.

2. Вони їдуть до музею дивитися нову виставку.

3. Студенти йдуть до аудиторії слухати лекцію.

4. Сім'я їде до театру слухати оперу.

5. Марина та Сашко йдуть у театр дивитися балет.

6. Подруги їдуть до театру дивитися виставу.

7. Ганна біжить у актовий зал брати участь у зборах.

б) Напишіть ці речення, вживаючи сполучник *щоб*.

Зразок: Ми йдемо у кінотеатр дивитися новий фільм. = Ми йдемо у кінотеатр, щоб подивитися новий фільм.

Пряма і непряма мова

- **Порівняйте.** Зверніть увагу на зміни при передачі чужого мовлення:

<i>Пряма мова</i>	<i>Непряма мова</i>
Пряма мова – це точне відтворення висловлення із збереженням його лексичних, граматичних та стилістичних особливостей.	Непряма мова – це передача чужого висловлення у формі підрядної частини складнопідрядного речення.
<i>1. Факт</i>	
Декан сказав: «Іспит почнеться о 9 годині ранку».	Декан сказав, <i>що</i> іспит почнеться о 9 годині ранку.
Андрій пообіцяв Марійці: «Я допоможу тобі підготуватися до уроку».	Андрій пообіцяв Марійці, <i>що</i> допоможе їй підготуватися до уроку. <i>Або:</i> Андрій пообіцяв Марійці допомогти підготуватися до уроку.
♦ Запам'ятайте дієслова, що вживаються у подібних конструкціях: <i>говоріти/сказати, зазнача́ти/зазнача́ти, (на)писа́ти, повідо́мляти/повідо́мити, сповіща́ти/сповісти́ти, попереджа́ти/попереді́ти</i> тощо.	

31. Замініть пряму мову непрямою. Зверніть увагу на узгодження за умови зміни суб'єкта.

Зразок: Викладач зайшов до аудиторії і сказав: «Завтра у вас буде диктант». – Викладач зайшов до аудиторії і сказав, що завтра у нас буде диктант.

1. Старший брат сказав : «Коли у мене буде вільний час, ми підемо в кіно». 2. Бабуся подивилася на небо і сказала: «Скоро буде дощ». 3. Інспектор деканату сказав: «Треба здати паспорти на реєстрацію». 4. Моя подруга

сказала: «Я люблю рожеві троянди». 5. Друг розповів: «В Україні взимку буває холодно». 6. Викладач зазначив: «До екзамену треба ретельно готуватися». 7. Мати попередила: «У неділю ми поїдемо до бабусі». 8. Ахмед написав батькам: «Я не приїду на канікули додому». 9. Батьки написали сину: «Ми чекаємо на тебе з нетерпінням». 10. Я сказав Іванку: «У мене є два квитки на футбол».

2. Спеціальне питання	
Син спитав: «Батько, коли ми підемо у парк?»	Син спитав батька, коли вони підуть у парк.
Викладач запитав Максима: « Чому ти запізнився?»	Викладач запитав Максима, чому він запізнився.
♦ Запам'ятайте дієслова, що вживаються у подібних конструкціях: <i>пита́ти/ спита́ти/ запита́ти, (по)ціка́витися, (з)дивува́тися</i> тощо.	

32. Замініть пряму мову непрямою. Зверніть увагу на узгодження за умови зміни суб'єкта.

Зразок: *Викладач запитав мене: «Як вас звать?» – Викладач запитав мене, як мене звать.*

1. Студент поцікавився: «Куди треба здавати паспорт на реєстрацію?» 2. Батько запитав: «Чому ти так рідко телефонуєш додому?» 3. Студенти запитали викладача: «Коли розпочнеться зимова сесія?» 4. Ахмед запитав: «У кого є арабсько-український словник?». 5. Ми поцікавилися: «Де можна недорого купити продукти?» 6. Лікар запитав хворого: «Як давно ви хворієте?» 7. Викладач запитав студента: «Чому вчора ви пропустили заняття?» 8. Чоловік запитав продавця: «Скільки коштує цей диск?» 9. Декан запитав нового студента: «Звідки ви приїхали?» 10. Сашко запитав мене: «Чому ти не йдеш разом із нами?»

3. Загальне питання	
Моя подруга запитала у мене: « <u>Хочеш</u> приєднатися до нас?»	Моя подруга запитала у мене, чи <u>хочу</u> я приєднатися до них.
Викладач запитав студентів: «Ви <u>зрозуміли</u> вправу?»	Викладач запитав студентів, чи <u>зрозуміли</u> вони вправу.
Викладач запитав студентів: «Ви <u>добре</u> зрозуміли вправу?»	Викладач запитав студентів, чи <u>добре</u> вони зрозуміли вправу.
♦ Запам'ятайте дієслова, що вживаються у подібних конструкціях: <i>пита́ти/ спита́ти/ запита́ти, (по)ціка́витися, (з)дивува́тися</i> тощо.	

33. Замініть пряму мову непрямою. Зверніть увагу на узгодження за умови зміни суб'єкта.

а) Зразок: Я запитав друга: «Тобі сподобався новий фільм?» – Я запитав друга, чи сподобався йому новий фільм.

1. Марина спитала мене: «Ти чув останні новини?»

2. Я запитав Романа: «Ти підеш завтра на стадіон?» 3. Ми запитали друзів: «Ви склали іспит?» 4. Викладач запитав нас: «Ви отримуєте листи від батьків?» 5. Професор запитав студентів: «Ви зрозуміли завдання?» 6. Олена спитала брата: «Ти будеш зараз вечеряти?»

а) Зразок: Я запитав друга: «Ти часто ходиш у кіно?» – Я запитав друга, чи часто він ходить у кіно.

1. Інспектор запитав студента: «Ви давно приїхали до країни?» 2. Лікар запитав бабусю: «Ви добре почуваетесь?» 3. Студенти запитали викладача: «Ми правильно виконали завдання?» 4. Ми поцікавилися у декана: «Скоро починаються іспити?» 5. Сусідка поцікавилася у мене: «Ви давно вивчаєте українську мову?» 6. Юрко запитав у Ганни: «Цікавий був концерт?»

4. Спонування до дії

Ганна попросила Володимира: «Допоможи мені, будь ласка, відкрити двері».	Ганна попросила Володимира, щоб він допоміг їй відкрити двері. <i>Або:</i> Ганна попросила Володимира допомогти їй відкрити двері.
«Поверніть книжку у вівторок», – сказала мені бібліотекарка.	Бібліотекарка сказала, щоб я повернув книжку у вівторок. <i>Або:</i> Бібліотекарка сказала повернути книжку у вівторок.
♦ Запам'ятайте дієслова, що вживаються у подібних конструкціях: <i>говоріти/сказати, (по)просити, (по)радити, попереджати/попередити, (за)пропонувати, наказувати/наказати</i> тощо.	

34. Замініть пряму мову непрямою. Зверніть увагу на зміну форми дієслова.

Зразок: Мати попросила мене: «Допоможи мені приготувати вечерю». – Мати попросила, щоб я допомогла їй приготувати вечерю.

1. Імад сказав другу: «Розкажи мені про своє місто».
2. Я попросив викладача: «Повторіть, будь ласка, це речення ще раз».
3. Ганна сказала подрузі: «Зателефонуй мені завтра о п'ятій».
4. Викладач сказав: «Відкрийте зошити і починайте писати».
5. Батько сказав: «Запроси на день народження своїх друзів».
6. Ахмед попросив адміністратора: «Напишіть мне, будь ласка, адресу банку».
7. Брат порадив мені: «Ніколи не відкладай на завтра важливі справи».
8. Бібліотекар запропонував студенту: «Візьміть цю книжку, вона дуже цікава».
9. Батько попередив мене: «Не витрачай гроші на дурниці».
10. Викладач наказав студентам: «Вивчіть це правило».

◆ Запам'ятайте:

<i>Пряма мова</i>	<i>Непряма мова</i>
Він сказав «Доброго дня!»	Він привітався.
Він сказав «До побачення!»	Він попрощався.
Він сказав «Дякую!»	Він подякував.
Він сказав: «Добре, я згоден».	Він погодився.
Він спитав: «Можна увійти?»	Він спитав дозволу увійти.
Він сказав: «Вибачте мені!»	Він попросив вибачення.
Він сказав: «Давай підемо у кіно!»	Він запропонував піти у кіно.

35. Прочитайте мікродіалоги. Перекажіть їх у непрякій мові.

1. Максим запитав мене: «Куди ти йдеш?» Я відповів йому: «Я їду до лікарні». 2. Марина спитала мене: «Ти читав цей детектив?» Я відповів: «Ні, не читав». Марина сказала: «Я можу дати тобі цей детектив на кілька днів». Я відповів їй: «Дякую, Марино!». 3. Ганна запитала Іванко: «Тобі сподобався концерт Таїсії Повалій?» Іванко відповів: «Я не був на концерті». Ганна запитала: «Чому ти не ходив на концерт?» Іванко відповів: «Я не люблю поп-музику». 4. Ірина спитала Марійку: «Тобі подобається Ані Лорак?» Марійка відповіла: «Дуже подобається! А чому ти питаєш?» Ірина сказала: «У мене є два квитки на її концерт. Давай підемо разом!» Марійка відповіла: «Із задоволенням!» 5. Мати попросила мене: «Купи, будь ласка, молоко і хліб». Я відповів: «Добре, мамо. А який хліб треба купити, білий чи чорний?» 6. «Де знаходиться вокзал?» – запитав мене перехожий. «Ідіть прямо, потім поверніть ліворуч», – відповів я. 7. «Ти скоро поїдеш додому?» – запитала мене Ганна. «Я поїду додому за півгодини». «Я тебе почекаю», – сказала Ганна. 8. «Ти дуже поспішаєш?» – запитав мене Том. «Так, на мене чекають батьки», – відповів я. «Вибач!» – сказав Том. «До побачення!» – сказав я.

36. Прочитайте діалоги. Перекажіть їх у непрякій мові.

1)

Сашко: Максиме, привіт! Де ти був? Я тричі тобі дзвонив.

Максим: Я був у Жака.

Сашко: Я не пам'ятаю його.

Максим: Це мій новий приятель.

Сашко: А звідки він?

Максим: Він приїхав із Франції і тепер буде жити у Харкові. Дуже цікавий хлопець!

Сашко: Познайом мене з ним.

Максим: Обов'язково. Бувай.

2)

Олена: Таню, чому тобі не подобається Дмитро? Такий чудовий хлопець!

Тетяна: Я не бачу у ньому нічого чудового! Він такий величезний.

Олена: Він не величезний, а високий.

Тетяна: А обличчя у нього квадратне і бліде.

Олена: Ну то й що? Зате у нього красиві блакитні очі.

Тетяна: Мені не подобається його великий ніс.

Олена: Ти несправедлива! А мені Дмитро дуже подобається: і його фігура, і великий ніс...

Тетяна: То й кохай його!

Олена: Але ж він кохає тебе, а не мене...

* 37. а) Прочитайте текст. Передайте його зміст 1) від імені юнака; 2) від імені старого.

Один юнак ішов у місто й ніс на плечах великий мішок. Назустріч йому на ослику їхав старий чоловік і віз важку скриню. Юнак запитав старого:

– Чи далеко місто?

– Іди, – відповів старий.

– Я і сам знаю, що повинен іти, але я хочу, щоб ти сказав, скільки часу треба йти.

– Іди, – повторив старий.

«Напевно, цей старий не знає, де місто», – подумав юнак і пішов далі. Через кілька хвилин він почув:

– Ти будеш у місті через дві години.

– Чому ж ти не відповів на моє питання відразу? – запитав юнак.

– Я не відповів відразу, тому що не знав, як ти ходиш.

б) Знайдіть у тексті дієслова руху і поясніть їх вживання.

в) Знайдіть у тексті речення із сполучником *щоб*. Визначте тип відношень у цьому реченні.

* 38. а) Прочитайте текст. Значення незнайомих слів подивіться у словнику. Зверніть увагу на розділові знаки при передачі прямої мови.

Чотири бажання

Настала зима. Взимку Дмитрик катався разом із друзями на ковзанах, лижах, санчатах. Йому було дуже цікаво і весело. Одного разу він прийшов додому і сказав батьку: «Як добре взимку! Я хочу, щоб завжди була зима». Батько відповів сину: «Візьми зошита і запиши це своє бажання».

Прийшла весна. В лісі, в садку, на полі з'явилась перша зелена трава. Почали розквітати квіти. Дмитрик цілими днями гуляв. Сонечко сяло, і повітря було свіже і запашне. Одного разу Дмитрик прийшов ввечері додому і сказав батьку: «Як добре навесні! Я хочу, щоб завжди була весна». Батько відповів: «Запиши це своє бажання в зошит».

Після весни настало спекотне літо. Дмитрик відпочивав у бабусі в селі. Цілими днями він разом із друзями купався в річці, загоряв на сонечку, ходив до лісу. Одного дня він сказав батьку: «Як гарно літом! Я хочу, щоб завжди було літо». Батько посміхнувся і відповів: «Запиши своє бажання в зошит».

Закінчилося літо, настала золота осінь. Дерева стали різнокольорові: жовті, червоні, коричневі. В садах достигли яблука, груші, на полях – овочі, на баштані – кавуни і дині. Дмитрик допомагав батьку і матері збирати врожай. А потім сказав: «Як добре восени! Я хочу, щоб завжди була осінь». Батько засміявся і сказав: «Запиши і це бажання в зошит».

Коли Дмитрик записав, батько попросив: «А тепер прочитай свої записи, будь ласка».

б) Скажіть, які чотири фрази записав Дмитрик до зошита?

в) Перекажіть текст, використовуйте непряму мову.

* 39. а) Прочитайте жартівливі діалоги. Перекажіть їх. Замініть пряму мову непрямою.

1)

Бабуся питає маленького хлопчика про нареченого його сестри:

- Скільки йому років?
- Не знаю.
- Він ще молодий?
- Так, у нього ще немає волосся.

2)

Маленький хлопчик запізнився на заняття. Вчителька запитала його: «Чому ти прийшов до школи так пізно?» Хлопчик відповів: «Вчитися ніколи не пізно».

3)

В автобусі літня жінка
запитує молоду:
– У вас є діти?
– Так, я маю сина.
– Він палить?
– Ні, не палить.
– А додому приходиться пізно?
– Ні.
– У вас дуже гарний син. А
скільки йому років?
– Йому чотири місяці.

4)

Викладач запитав
студента:
– Чому в твоєму диктанті
двадцять одна помилка?
Це забагато.
– Мій друг допомагав
мені писати.

б) Поясніть, як ви розумієте прислів'я «Вчитися ніколи не пізно». Чи існує подібне прислів'я у вашій рідній мові? Перекладіть його українською мовою.

Текст

Моя подорож до Києва

1. Подивіться у словнику значення нових іменників.

Брама, міст, острів, рюкзак, споруда, сувенір, узвіз, химера, церква.

• Порівняйте:

<i>Відпочивати/відпочити</i> – відновлювати сили після втоми, проводити час на дозвіллі, не працювати.	<i>Перепочивати/перепочити</i> – відпочивати недовгий час, робити коротку перерву для відпочинку.
Коли ми добре <i>відпочили</i> , ми почали далі працювати.	Ми трохи <i>перепочили</i> й продовжили далі працювати.

2. Прочитайте речення. Спробуйте зрозуміти з контексту значення виділених слів.

1. Ми сфотографувалися *на згадку* про навчання на підготовчому факультеті. 2. *На згадку* про екскурсію я купив місцеві сувеніри. 3. *Більшість* українців подорожують поїздом. 4. Я добре знаю *більшість* студентів підготовчого факультету.

3. Запам'ятайте синоніми та антоніми.

будінок = споруда церква = собор подорожувати = мандрувати	більшість ≠ меншість голодний ≠ ситий
--	--

4. Ці однокореневі слова напишіть у таблицю. Значення незнайомих слів подивіться у словнику.

<i>Хто?</i>	<i>Що?</i>	<i>Який?</i>	<i>Що робити?</i>

Подорож, подорожувати; голодний, згодувати; берег, набережна; забути, незабутній; навчатися, навчання; зупинитися, зупинка; перепочити, перепочинок, відпочити, відпочинок; єдиний, приєднатися, поєднатися; згадати, згадка; реконструювати, конструкція, конструювати, конструктор; споруда, спорудити.

● Порівняйте вживання дієслів:

<i>хотіти, жити, вірити</i> тощо (<i>хто?</i>)	<i>хотітися, житися, віритися</i> тощо (<i>кому?</i>)
<u>Я</u> хочу спати. <u>Студенти</u> хочуть побачити Дніпро. <u>Він</u> живе легко й весело.	<u>Мені</u> хочеться спати. <u>Студентам</u> хочеться побачити Дніпро. <u>Йому</u> живеться легко й весело.
Особове речення – інформація про особу.	Безособове речення – стан особи.

5. Замініть безособові речення особовими.

1. Мені пригадується, що я брав цю книжку у свого приятеля. 2. Моєму братові давно хочеться купити новий ноутбук. 3. Нам не вірилося, що скоро ми поїдемо до Європи. 4. Тобі не хочеться про це говорити? 5. Сьогодні їй погано працюється. 6. Їм завжди живеться просто. 7. Мені не хотілося нікого турбувати. 8. Як вам спалося на новому місці?

6. Використайте дієслово з -ся або без -ся, поставте його у правильну форму. Зверніть увагу, що у деяких реченнях можливо вжити дієслово з -ся і без -ся.

1. О котрій годині ви ... працювати завтра? Новини ... за півгодини.	почати(ся)
2. Ганна ще жодного разу не ... у морі. Сьогодні Ганна ... свою молодшу сестру.	купати(ся)
3. На вулиці було дуже спекотно, ми всі ... морозива. На вулиці було дуже спекотно, і нам усім ... морозива.	захотіти(ся)
4. У цій моделі телефону ... якість і приваблива форма. Максим і Сашко зовсім різні люди. Незрозуміло, що їх	поєднувати(ся)
5. Мої друзі грали у волейбол на пляжі. Я спочатку дивився, а потім ... до них. У 1954 р. Крим ... до України.	приєднати(ся)
6. Водій ... автобус біля школи. Я попросив водія ... біля школи.	зупинити(ся)
7. Не поспішай, я хочу ... цю картину.	роздивити(ся)
8. Як вам ... у гуртожитку? Ми із моїм сусідом ... дружно.	жити(ся)

• Порівняйте:

<i>Хто повинен + інф. = Хто має + інф.</i>	
<i>Я повинен поспішати.</i>	<i>Я маю поспішати.</i>
<i>Іспит повинен початися о 9.</i>	<i>Іспит має початися о 9.</i>
<i>Борис повинен був уже давно повернутися.</i>	<i>Борис мав уже давно повернутися.</i>
<i>Ти повинен перепочити.</i>	<i>Ти маєш перепочити.</i>
<i>Ми повинні будемо завтра піти на інтерв'ю.</i>	<i>Ми матимемо завтра піти на інтерв'ю.</i>

7. Замініть ці речення синонімічними.

1. Фільм уже давно повинен був початися. 2. Коли повинен приїхати твій приятель? 3. Студенти повинні скласти іспити. 4. Коли повинна повернутися з роботи Ніна Іванівна? 5. Ти повинен пишатися своїми батьками. 6. О котрій годині я повинен вам зателефонувати? 7. Хто повинен сьогодні чергувати у класі? 8. До кого ми повинні звернутися? 9. Коли Іванко був малий, він завжди повинен був допомагати татові працювати у саді. 10. Завтра я повинен буду піти до лікаря.

8. Прочитайте текст. Зверніть увагу на вживання дієслів руху. Знайдіть та підкресліть нові слова.

Моя подорож до Києва

Ви вже добре знайомі зі мною. Знаєте, що мене звуть Імад, що я приїхав з Марокко і навчаюся в Україні на підготовчому факультеті. Я розповідав вам про свою сім'ю, навчання, гуртожиток та друзів. Тепер я хочу розповісти вам про свою незабутню подорож.

У травні в Україні є багато вихідних, тому викладачі нашого факультету вирішили повезти нас на екскурсію. Раніше ми ходили на екскурсії містом, але тепер ми мали поїхати досить далеко від Харкова.

Подорожувати по Україні дуже цікаво, тому що це велика й дуже красива країна. Можна взяти рюкзак і йти пішки. Це довго, важко і не завжди безпечно. Можна придбати квиток і подорожувати літаком. Це швидко, але дуже дорого і не завжди можливо. Можна поїхати поїздом або автобусом. Так і роблять більшість українців.

Наша подорож почалася на майдані Незалежності в Харкові. О 6:30 ранку на нас вже чекав автобус. Ми сіли в нього і поїхали. По дорозі ми зробили кілька зупинок, щоб перепочити і випити кави або чаю. О другій годині ми приїхали в Київ. Перше, що ми побачили, була набережна Дніпра. Це дуже красиве місце. Ми побачили Труханів острів. Це місце, де відпочивають кияни. Вони купаються у Дніпрі, грають у футбол та волейбол, загоряють. Мені теж захотілося побігти через міст і приєднатися до цих людей.

Потім ми сіли в автобус і поїхали далі. Ми то їхали, то зупинялись і йшли пішки, щоб краще роздивитися все цікаве. Ми ходили центральною вулицею – Хрещатиком, були біля будинку Секретаріата Президента України та знаменитого будинку з химерами¹ на вулиці Банківській. Потім ми пішли до Золотої брами. Це дуже давня споруда Києва, яку недавно реконструювали.

¹ **Будинок із химерами** — архітектурна споруда раннього декоративного стилю модерн міста Києва (архітектор Владислав Городецький). Дах і фасад будинку прикрашають скульптурні фігури химер. З весни 2005 р. тут розташовується резиденція Президента України. Цей будинок є своєрідною візитівкою Києва.

Після такої подорожі ми зголодніли і майже побігли обідати до кафе з українськими стравами. Після обіду ми продовжили нашу екскурсію містом.

Ми приїхали на Андріївський узвіз і там побачили дуже красиву церкву. Потім довго ходили узвозом та вибирали сувеніри на згадку про Київ. Я купив кілька українських рушників і зробив багато фотографій на згадку про цю подорож. Тепер я знаю, що Київ – це не тільки аеропорт Бориспіль. Це дійсно чудове європейське місто. У ньому поєднуються історія і сучасність.

9. Дайте відповіді на питання за текстом.

1. Чому викладачі вирішили провести для студентів екскурсію саме у цей час? 2. Як можна подорожувати Україною? 3. Який вид транспорту вибирає більшість українців? 4. Де почалася подорож Імада? 5. До якого міста поїхали студенти на екскурсію? 6. Чи були в дорозі зупинки? 7. О котрій годині студенти приїхали до Києва? 8. Як називається острів на Дніпрі, де відпочивають кияни? 9. Чи були студенти на центральній вулиці міста? Як вона називається? 10. Які будинки бачили студенти в Києві? 11. Яку давню споруду Києва бачили студенти? 12. Де обідали студенти? 13. Що бачив Імад та його друзі на Андріївському узвозі? 14. Що вони купили на згадку про подорож? 15. Чи сподобалася столиця України студентам? Чому ви так вважаєте? 16. Чи ви їздили разом зі студентами вашої групи на екскурсію? Куди? Чи вам сподобалося? 17. Куди б ви хотіли поїхати на екскурсію? Чому? 18. Чи ви вже були у Києві? Що ви там відвідали?

10. Закінчіть речення.

1. Імад розповів про свою У травні в Україні , тому викладачі підготовчого факультету Раніше студенти ходили , але тепер вони

2. Подорожувати по Україні дуже цікаво, тому що ...
... . Можна взяти рюкзак і Можна придбати
Можна поїхати Так і роблять

3. Подорож почалася О 6:30 ранку на студентів Студенти сіли По дорозі вони ... , щоб О другій годині вони

4. Перше, що студенти побачили, Вони побачили також Труханів острів. Це місце,

5. Студенти ходили по ... , були біля ... та ... на вулиці Банківській. Потім вони пішли до Золотої брами. Це ... , яку недавно реконструювали.

6. Після такої подорожі студенти ... з українськими стравами. Після обіду вони

7. Студенти приїхали на Андріївський узвіз і там Потім довго ... та ... на згадку про Київ. Імад купив кілька ... і зробив багато фотографій

8. Київ – це не тільки Це дійсно

11. а) Багато людей люблять подорожувати різними країнами. Запропонуйте подорож по вашій країні. Що цікавого можна побачити у вашій країні? Чому варто поїхати саме до цієї країни?

б) Ви вже майже півроку живете в Україні і напевно вже трохи подорожували країною. Розкажіть, де ви були, що бачили? Що вам сподобалося?

в) Запросіть своїх батьків приїхати до України. Переконайте їх, що вони обов'язково мають побачити місто, де ви зараз навчаєтесь.

* 12. а) Тут зашифровані назви 17 українських міст. Знайдіть мінімум 12 із них.

У	М	А	Н	Ь	Х	С	У	М	И
И	Ї	Н	Ф	К	А	Н	І	В	З
Б	З	А	П	О	Р	І	Ж	Ж	Я
П	Л	У	Ц	Ь	К	З	К	У	Л
О	Р	І	В	Н	І	Ю	И	Л	Т
Л	Ь	В	І	В	В	М	Ї	О	А
Т	Х	Е	Р	С	О	Н	В	Д	Ч
А	В	І	Н	Н	И	Ц	Я	Е	Ю
В	Г	Д	Ч	Е	Р	К	А	С	И
А	Д	О	Н	Е	Ц	Ь	К	А	Я
У	Р	Ч	Е	Р	Н	И	Г	І	В

б) Які з цих міст ви вже відвідали? До якого з цих міст ви хочете обов'язково поїхати?

* 13. а) Прочитайте низки слів та словосполучень. З якою країною асоціюється у вас кожна група?

1. Червоне море, піраміди, Ніл, пустеля Сахара.
2. Панда, рис, Велика стіна, ієрогліфи.
3. Коала, кенгуру, евкаліпти, аборигени.
4. Суші, дзюдо, Тойота, кімоно.
5. Самовар, Волга, Червона площа, сніг.
6. Везувій, піца, Венеція, Ватикан.
7. Статуя Свободи, Білий Дім, Макдоналдс, Великий Каньйон.

Слова для довідок: *Італія, Росія, Єгипет, США, Туреччина, Австралія, Китай, Японія, Франція.*

б) Наведіть 4 слова або словосполучення, що характеризують вашу батьківщину; Україну.

14. Напишіть твір на тему «Подорож, яку я ніколи не забуду» (мінімум 150 слів).

МОДУЛЬ 9

(повторювальний)

◆ Запам'ятайте:

Прийменники та відмінки, з якими вони вживаються

<i>Родовий відмінок</i>	
<i>для</i>	подарунок <i>для</i> друга
<i>без</i>	чай <i>без</i> цукру
<i>біля</i> = <i>коло</i>	Він живе <i>коло/біля</i> парку.
<i>навпроти</i>	Сідайте <i>навпроти</i> мене.
(не)далеко від	Він живе <i>недалеко від</i> центру.
<i>від</i>	Я отримав лист <i>від</i> батька.
<i>до</i>	іде <i>до</i> лікаря (<i>до кого?</i>), <i>до</i> лікарні (<i>куди?</i>)
(і)з/з(і)	<i>зі</i> скла (<i>з чого?</i>), іспит з математики (<i>з чого?</i>), іде з Москви (<i>звідки?</i>)
<i>у</i>	Вона була <i>у</i> лікаря.
<i>замість</i>	Сьогодні <i>замість</i> історії буде хімія.
<i>крім</i>	Він працює щодня <i>крім</i> понеділка.
<i>під час</i>	Вони зустрілися <i>під час</i> перерви.
<i>до</i> ≠ <i>після</i>	<i>до</i> ≠ <i>після</i> обіду, <i>до</i> ≠ <i>після</i> перерви
<i>від/з... до</i>	з ранку <i>до</i> вечора
<i>серед</i>	<i>серед</i> коридора, <i>серед</i> друзів
<i>близько</i>	Йому <i>близько</i> 30-ти років.
<i>більше</i> ≠ <i>менше</i>	Ми знайомі <i>більше</i> (<i>менше</i>) місяця.
<i>до</i>	Він взяв книжку <i>до</i> завтра.
<i>упродовж</i> = <i>протягом</i>	<i>упродовж</i> (= <i>протягом</i>) тижня
<i>Давальний відмінок</i>	
<i>завдяки</i>	Ми досягли успіху <i>завдяки</i> йому.
<i>Знахідний відмінок</i>	
<i>про</i>	розпитувати <i>про</i> сусіда
<i>на</i>	схожий <i>на</i> батька; хворіти <i>на</i> грип. Він поїхав <i>на</i> рік.

у(в)/на	Він їде у лікарню, на завод∅.
у(в)	у понеділок, в середу
за	Він подякував за допомогу. Він зробив усе за нас . Він прочитав книгу за тиждень∅.
через = за	Канікули починаються через/за місяць∅.
тому	Він приїхав місяць∅ тому .
по	Він пішов по хліб∅.
Орудний відмінок	
з/із/зі	зі мною; з молоком, із задоволенням; Вітаю з днем народження.
над ≠ під	над / під землею
між	між деревами
за ≠ перед	за / перед будинком
Місцевий відмінок	
у (в) / на	на столі; у листі на минулому тижні; у листопаді на батьку світлий костюм
при	курси при університеті

1. Замість крапок поставте потрібні прийменники з попередньої таблиці.

1. ... університету знаходиться великий парк. 2. Влітку Максим відпочивав ... селі ... своєї бабусі. 3. ... уроці я завжди сиджу ... Тома, але сьогодні його немає і я сів ... Андрієм. 4. ... кого ти отримав повідомлення? 5. Ніна повернулася годину 6. Супермаркет розташовується ... великій площі ... рогом. 7. Брат повернувся ... відпустки. 8. Дякуємо вам, друзі, ... вашу допомогу. 9. У мене заняття щодня ... суботи та неділі. 10. Микола ... радістю погодився зустрітися ... нами. 11. Наша викладачка сьогодні хвора, тому ... неї з нами буде працювати інша викладачка. 12. ... уроку ми виконали багато вправ. 13. Олена п'є каву ... цукру, але ... вершками. 14. Я не бачив батьків ... вересня.

15. ... кого ти схожий? 16. Антон розповів батькам ... своє навчання. 17. Олена піде завтра ... лікарню ... стоматолога. 18. Я ще не купив сувеніри ... своїх батьків. 19. ... наступну середу ми складатимемо іспит ... української мови. 20. Каникули починаються ... 2 тижні. 21. Машина зупинилась ... зупинки. 22. Наше село знаходиться дуже далеко ... столиці. 23. Дарина виконала усі справи ... півгодини. 24. Я не люблю сік ... моркви. 25. ... моїй сестрі буде червоний плащ, тому ви легко впізнаєте її. 26. Вітаю вас ... Днем Незалежності.

■ **Зверніть увагу:** деякі прийменники вживаються з двома або навіть трьома відмінками:

над під перед поза	<i>Зн.в.</i>	кращий над усіх, над ранок, залетіти під хмари, покласти перед себе, говорити поза очі
	<i>Ор.в.</i>	схилитися над книгою, жити під горою, обов'язок перед батьками, знаходитися поза парканом
у/в	<i>Зн.в.</i>	піти в парк
	<i>М.в.</i>	жити в Пекіні
на о/об по	<i>Зн.в.</i>	класти на стіл, вдарити об стіну, йти по воду
	<i>М.в.</i>	лежати на полиці, зустрітися об 11 годині, йти по вулиці; тренування по середах
з/із/зі за між	<i>Р.в.</i>	приїхати із села, меблі з дерева, за власної волі, найрозумніший між дітей
	<i>Зн.в.</i>	разів із шість, боротися за життя, йти між люди
	<i>Ор.в.</i>	говорити з деканом, кава з молоком, сумувати за братом, дорога між полями, найрозумніший між дітьми

2. Прочитайте діалог, вживайте потрібні прийменники.

– Ганно, що ти робиш сьогодні ... уроку?

– Нічого.

– Давай підемо ... кіно, ... комедію або детектив.

- Давай. Я давно не була ... кіно. Тільки спочатку мені треба ... банку. Це швидко.
- Встигнеш ... півгодини?
- Встигну.
- Добре, тоді я чекатиму ... тебе тут ... дві години, ... пів на четверту.
- Гарзд, домовились!

3. Прочитайте текст. Замість крапок використовуйте прийменники *о/об, з/від, до*.

День Марини

Марина вчиться в академії. Зазвичай вона встає ... 6:30, швидко робить зарядку, приймає душ, снідає і ... 7:45 йде до академії.

Лекції починаються ... 8:30 і закінчуються ... 14:10. Після лекцій Марина йде в кав'ярню або до їдальні, а після обіду – до бібліотеки або до Інтернет-офісу. Там вона працює ... 16:00 ... 19:00. Потім Марина повертається додому. Дома вона вечеряє, дивиться телевізор, іноді читає, а ... 12 лягає спати.

Але так буває не завжди. Іноді Марина не обідає в академії, а йде до бабусі. Вона залишається у бабусі ... 21:00. А іноді Марина одразу після лекцій повертається додому, обідає і ... півночі сидить перед комп'ютером.

■ Зверніть увагу:		<i>Де?</i>
<i>Р. в.</i>	Він живе <u>біля (коло) зупинки</u> , <u>серед лісу</u> , <u>навпроти парку</u> . <u>Посередині кімнати</u> стоїть стіл. Вона була <u>у лікаря</u> .	
<i>Ор. в.</i>	Ми гуляли <u>парками</u> та <u>вулицями</u> міста. Картина висить <u>над столом</u> , <u>поряд з</u> (= <u>поруч з</u>) <u>вікном</u> . Портфель стоїть <u>під столом</u> . Валіза <u>за</u> (<u>≠ перед</u>) <u>шафою</u> .	

<i>М. в.</i>	Книга лежить <u>на</u> (у) <u>столі</u> . Видавництво працює <u>при</u> <u>університеті</u> .
--------------	--

4. Слова в дужках поставте у правильну форму.

1. У ... (мій гаманець) лежить фотографія моєї нареченої. 2. Погода була чудова, тому ми вирішили піти погуляти ... (вечірні вулиці). 3. Мій гуртожиток знаходиться навпроти ... (великий стадіон). 4. Автобус зупинився перед ... (світлофор). 5. При ... (наша академія) існує студентський клуб. 6. Кафедра знаходиться поруч з ... (хімічна лабораторія). 7. В ... (аудиторія) я завжди сиджу біля ... (вікно). 8. Моя валіза стоїть під ... (ліжка). 9. За ... (наш гуртожиток) є красивий парк. 10. Ми домовилися зустрітися біля ... (пам'ятник) на ... (центральна площа). 11. Я бачив Тома у ... (кав'ярня) серед ... (українські студенти). 12. Посередині ... (вітальня) стоїть великий стіл. 13. Мій паспорт лежить у ... (права кишень). 14. Іванку, коло ... (я) є вільне місце. Сідай поруч зі ... (я).

✦ Розрізняйте:

Він іде на завод, у/в школу, до школи (куди?), до брата (до кого?).
<i>у/в/на + Зн.в. (куди?) до + Р.в. (куди? до кого?)</i>
Він був у класі, на пошті (де?); у лікаря (у кого?).
<i>у/в/на + М.в. (де?) у/в + Р.в. (у кого?)</i>
Він іде з бібліотеки, з пошти (звідки?); від сестри (від кого?).
<i>з/із + Р.в. (звідки?) від/од + Р.в. (від кого?)</i>

5. Поставте іменник у правильну форму. Додайте необхідні прийменники.

1. Вчора я був Я прийшов ... удень і пішов ... пізно ввечері. Ми чудово провели час!	Максим
2. Моя бабуся захворіла. Ми прийшли ... о 2 годині. Бабуся була ... майже 2 години. Ми пішли ... десь о 4 годині. Бідна бабуся! Вона так стомилася!	лікар
3. Вчора я брав інтерв'ю у молодій Я приїхав ... , як ми домовились, о 12 годині, але я був ... тільки 20 хвилин, тому що у неї не було настрою і вона не хотіла говорити. Я поїхав ... через півгодини.	актриса
4. Минулої середи ми були Ми приїхали ... рівно о 10, а поїхали ... рівно о 10:15. Зустріч була коротка. Правда?	менеджер фірми

6. Скажіть, хто куди ходив, де був, звідки повернувся.

1. Я ходив Я був Я повернувся	пошта
2. Марина їздила Вона була Вона повернулася	батьківщина, батьки
3. Учора ми були Завтра ми теж підемо Ви йдете ... ?	Інтернет-офіс
4. Том повернувся Він був Завтра він піде	співбесіда, директор
5. Студенти були Завтра студенти підуть Вони повернулися ... пізно.	викладач, консультація
6. Ти був учора ... ? Ти ходив ...? Ти підеш у неділю ...?	друг, день народження
7. Декан уже повернувся Він був Він їздив	відпустка, Туреччина

7. а) Прочитайте, що розповідає Том. Слова в дужках поставте у правильну форму.

Розповідає Том

Вчора у ... (ми) була цікава розмова про ... (політика). Спочатку ми говорили про ... (міжнародні політичні проблеми), а потім почалася розмова про ... (конкретні політичні лідери) в ... (Україна) та у ... (інші країни). Дивно, але у ... (я і Сашко) були абсолютно різні думки про ... (політика). Я вважаю, що політика – це брудна гра. Я впевнений, що політики не думають про ... (звичайні люди). А Сашко впевнений, що існують ... (чесні політики), і сам мріє стати ... (такий політик).

б) Чи любите ви розмовляти про політику? Чому? Які телевізійні програми ви дивитесь? Чи читаєте ви газети? Чому? Про що ви любите читати книжки? Про що ви любите дивитися фільми?

Складні речення з означальними підрядними

▣ Зверніть увагу:

Мені зателефонував <u>друг</u> . Я зустрів <u>друга</u> . Я зателефонував <u>другові</u> . Том запитав <u>про</u> мого <u>друга</u> . Я розмовляв <u>із</u> <u>другом</u> .	Він недавно приїхав з Одеси.
Мені зателефонував <u>друг</u> , Я зустрів <u>друга</u> , Я зателефонував <u>другові</u> , Том запитав <u>про</u> мого <u>друга</u> , Я розмовляв <u>із</u> <u>другом</u> ,	який / котрий / що недавно приїхав з Одеси.

8. З'єднайте два речення в одне за допомогою сполучників *який, котрий* або *що*.

Зразок: Ви бачили нову викладачку? Вона буде викладати українську мову у вашій групі. – Ви бачили нову викладачку, яка буде викладати українську мову у вашій групі?

1. Ти знаєш мою сусідку? Вона працює в дитячому садку. 2. Де лист? Він лежав на столі. 3. Сьогодні я зустрівся із друзями. Вони теж вивчають українську мову. 4. Батьки живуть у великому місті. Воно знаходиться на півдні країни. 5. Я не знаю цього студента. Він сидить біля вікна. 6. Ти знаєш цю дівчину? Вона вчиться на другому курсі. 7. Ми купуємо сигарети у кіоску. Цей кіоск знаходиться навпроти нашого гуртожитку. 8. Я знаю усі слова. Ці слова були у новому тексті. 9. Це наш новий студент. Він приїхав з Китаю. 10. Принеси мені книжку. Вона лежить на полиці. 11. Ми гратимемо у футбол з хлопцями. Вони вчать на першому курсі. 12. Мені треба зателефонувати лаборантці. Вона обіцяла дати мені диск.

▣ **Зверніть увагу:**

Цей <u>юнак</u> – мій друг. <u>Він</u> навчається в університеті.	Цей <u>юнак</u> , <i>який/котрий/що</i> навчається в університеті, – мій <u>друг</u> .
Цей <u>юнак</u> – мій друг. <u>У</u> нього велика бібліотека.	Цей <u>юнак</u> , <i>у якого/у котрого</i> велика бібліотека, – мій <u>друг</u> .
Цей <u>юнак</u> – мій друг. <u>Йому</u> нещодавно виповнилося 25 років.	Цей <u>юнак</u> , <i>якому/ котрому</i> нещодавно виповнилося 25 років, – мій <u>друг</u> .
Цей <u>юнак</u> – мій друг. Я не бачив <u>його</u> кілька років.	Цей <u>юнак</u> , <i>якого/ котрого</i> я не бачив кілька років, – мій <u>друг</u> .
Цей <u>юнак</u> – мій друг. Я хотів познайомити вас <u>із ним</u> .	Цей <u>юнак</u> , <i>з яким/з котрим</i> я хотів вас познайомити, – мій <u>друг</u> .
Цей <u>юнак</u> – мій друг. <u>На ньому</u> синій костюм.	Цей <u>юнак</u> , <i>на якому/на котрому</i> синій костюм, – мій <u>друг</u> .

9. З'єднайте два речення в одне за допомогою сполучників *який* або *котрий* у правильній формі.

1. Студент купив сигарети <u>в кіоску</u> .	а) <i>Кіоск</i> знаходиться біля метро. б) <i>У цьому кіоску</i> також можна купити воду та сік.
2. Вчора ми читали <u>текст</u> .	а) <i>Цей текст</i> ми повинні вивчити.
б) <i>У цьому тексті</i> було багато нових дієслів.
3. Ми були <u>в театрі</u> .	а) <i>Цей театр</i> знаходиться у центрі.
б) <i>Коло цього театру</i> стоїть пам'ятник Пушкіну.
4. Я купив <u>книжку</u> .	а) <i>Про цю книжку</i> розповідав Том.
б) Я давно мріяв купити <i>цю книжку</i> .
5. Ми йдемо <u>в аудиторію</u> .	а) <i>Ця аудиторія</i> знаходиться коло деканату.
б) <i>Коло цієї аудиторії</i> знаходиться деканат.
6. Тобі подобається <u>фільм</u> ?	а) <i>Про цей фільм</i> ми говорили з друзями.
б) <i>Цей фільм</i> показували вчора по телебаченню.
7. Я знаю <u>хлопця</u> .	а) Марина з <i>ним</i> ходила на побачення.
б) Марина купила <i>йому</i> подарунок.
в) <i>На ньому</i> сірий костюм.

10. Замініть підкреслені сполучники і сполучні слова словом *який* / *котрий* у правильній формі.

Зразок? Ти знаєш кіоск, де я купую сигарети? – Ти знаєш кіоск, у якому я купую сигарети?

1. Ти знаєш будинок, де я живу? 2. Це студент, що

приїхав з Африки. 3. Це квартира, де живе мій колега. 4. Покажіть мені книжку, що вам подарував професор. 5. Це місто, куди мої батьки завжди їздять у відпустку. 6. Розкажи мені про країни, де ти працював. 7. Я зателефонував професору, що читає нам лекції з хімії. 8. Вчора ми були на площі, де знаходиться університет. 9. Я загубив телефон, що ти мені дав. 10. Ми прочитали про місце, куди поїдемо на екскурсію. 11. Розкажи мені про місто, звідки ти щойно повернувся.

11. Замість крапок поставте слово *який* у правильну форму. Якщо треба, використайте прийменник.

1. Я дивився фільм, ... ти мені розповідав. 2. Влітку ми були в селі, ... живуть мої бабуся й дідусь. 3. Ось диск, ... я купив учора. 4. Я знаю чоловіка, ... ви щойно привітались. 5. Я не знаю жінку, ... ви щойно привітали. 6. Як називається вистава, ... ти дивився? 7. Як звуть юнака, ... ти купив подарунок? 8. Ганна вже прочитала книжки, ... вона взяла в бібліотеці. 9. Друг, ... Том отримав повідомлення, скоро поїде до Європи.

12. З'єднайте два речення в одне за допомогою сполучників *який* або *котрий* у правильній формі.

1. Ви знаєте дівчину? Вона приїхала з Росії. 2. Максим читає лист. Він отримав цей лист від батьків. 3. Це мій друг Андрій. Я тобі багато розповідав про нього. 4. Я їду до банку. В цьому банку працював мій батько. 5. Олена вже бачила фільм. Подруга порадила їй подивитися цей фільм. 6. Я запросив друзів. Ти їх добре знаєш. 7. Де працює твій приятель? Ти ходив до нього вчора. 8. Де живе твоя приятелька? Ти була у неї вчора. 9. У якій групі вчиться хлопець? Ви розмовляли з ним у коридорі.

13. Замість крапок поставте слово *який* у правильну форму. Якщо треба, використайте прийменник.

1. Я вже читала книжку,	... ви радите мені прочитати.
... лежить на полиці.
... ви розповідаєте.
2. Я знаю дівчину,	... добре грає на піаніно.
... ви чекаєте.
... ви зателефонували.
3. Я бачив юнака,	... живе у цій кімнаті.
... ви привітались.
... ви питаєте.
4. Том знає усіх студентів,	... вчаться на нашому факультеті.
... ви запросили на вечір.
... подобається грати у баскетбол.

14. Закінчіть речення.

1. Це будинок, який
у якому
перед яким
у який
біля якого	2. Я знаю дівчину, яка
яку
у якої
з якою
про яку
3. Це студенти, які
до яких
яким
з якими
у яких	4. Ти знаєш юнака, який ?
біля якого ?
про якого... .. ?
на якому ?
поруч з яким... .. ?

15. З'єднайте два речення в одне за допомогою сполучника *котрий* у правильній формі.

1. У нашій групі вчиться дівчина.

- а) Вона приїхала з Китаю.
- б) Її звать Люна.
- в) У неї багато друзів.
- г) Вона вже добре говорить українською.

2. У мене є приятель.

- а) Його звать Стас.
- б) Він мріє стати лікарем.
- в) Я допомагаю йому навчитися працювати на комп'ютері.
- г) Я познайомився з ним рік тому.

3. Максим прочитав детектив.

- а) Йому дуже сподобався цей детектив.
- б) Він раніше багато чув про цей детектив.
- в) Цей детектив написав молодий, але відомий письменник.

4. Як звать твою подругу?

- а) Вона працює в комерційному банку.
- б) Ти часто телефонуєш їй.
- в) Я бачив її з тобою у кав'ярні.
- г) Ти купив для неї мобільний телефон.

16. Дайте відповіді на питання, вживайте сполучні слова *який* або *котрий*.

Зразок: Хто такий спортсмен? – Спортсмен – це юнак, який займається спортом.

А) 1. Хто такий викладач? 2. Хто такий письменник? 3. Хто такий художник? 4. Хто така лікарка? 5. Хто такі футболісти? 6. Хто така піаністка? 7. Хто такий програміст?

Б) 1. Що таке бібліотека? 2. Що таке їдальня? 3. Що таке Інтернет-офіс? 4. Що таке студентський гуртожиток? 5. Що таке словник? 6. Що таке аптека? 7. Що таке супермаркет? 8. Що таке ноутбук?

* 17. Прочитайте жарти. Зверніть увагу на речення з означальним підрядним.

1)

– Мамо, як називається ця станція, від якої ми тільки що поїхали?

– Не знаю. Не заважай, я читаю.

– Шкода, що ти не знаєш. А наш маленький Андрійко зійшов там з потягу.

2)

Онук приходять на день народження бабусі з букетом троянд.

– Спасибі, онуче! – зраділа бабуся. – Дуже красиві троянди і так схожі на ті, котрі ростуть у нашому саду.

– Уже не ростуть...

3)

Мати говорить синові, який нишпорить по кімнаті:

– Що ти там шукаєш?

– Нічого.

– Тоді подивись у коробці, де лежать цукерки!

4)

На вулиці плаче хлопчик, що загубився.

– Як тебе звать, хлопчику? – питає міліціонер.

– Як тата.

– А як звать твого тата?

– Як мене.

– Ну добре. А як звать вас обох?

– Одна-а-аково-о-о!

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте відповіді на питання, слова з правого стовпчика ставте у правильну форму.

а) 1. Де живе ваша сім'я?
2. Звідки ви отримуєте листи?
3. Куди ви поїдете влітку?	батьківщина
б) 1. Кому ви купили цей словник?
2. Хто вам сьогодні телефонував?
3. З ким ви граєте у шахи?
4. Чий це ноутбук?	приятель
в) 1. Чим він цікавиться?
2. Що Том вивчає?
3. Який це підручник?	фізика
г) 1. Де ви взяли цю книжку?
2. Куди ви ходили?
3. Звідки повернулись студенти?	бібліотека
д) 1. З ким ви їдете на змагання?
2. На кому синій спортивний костюм?
3. У кого ви були вчора?
4. Ким працює твій дядько?	тренер
е) 1. Чим ви займаєтесь у вільний час?
2. Що ви любите?
3. Про що ви розмовляли з Марійкою?	музика
є) 1. Ким хоче стати Галина?
2. У кого ви були?
3. До кого ви ходили?
4. З ким він привітався?
5. На кому білий халат?	лікар
ж) 1. Кого ти чекаєш?
2. Чий це речі?
3. Кому ви завжди допомагаєте?
4. З ким у вас сьогодні зустріч?	друзі

2. Прочитайте текст, слова в дужках поставте у правильну форму. Якщо треба, використайте прийменники.

Я хочу розповісти ... (ви) ... (мій/свій український приятель). ... (Він) звать Андрій Ковальчук. Я познайомився ... (Андрій) недавно. Його батько працює ... (перекладач) у консульстві ... (Польща). Андрій закінчив ... (середня школа) й вступив ... (медичний університет, стоматологічний факультет). Зараз він вчиться ... (п'ятий курс). По закінченні ... (університет) Андрій хоче працювати ... (власний стоматологічний кабінет).

3. Прочитайте мікротексти. Замініть підкреслені слова особовими займенниками у правильній формі. Якщо треба, використайте прийменник.

1. Моя сестра живе в Америці. Я давно не бачив часто телефонує мені. Вчора я отримав ... повідомлення і одразу відповів Можливо, влітку я поїду

2. У мене є друг. ... звать Роман. ... працює у комп'ютерному салоні. ... є багато різних компакт-дисків. Іноді ми разом ... граємо в комп'ютерні ігри. Завтра я піду ... у гості.

3. Ця дівчина працює у нашій академії. Я не знаю, як ... звать і скільки ... років. Я часто зустрічаю ... у бібліотеці або у їдальні. ... чудове біляве волосся і красиві зелені очі.

4. Мої батьки живуть у Рабаті. Я давно не бачився Вчора я отримав ... листа. ... пишуть, що незабаром прийдуть до мене. Я зателефонував ... і сказав, що буду чекати ... з нетерпінням.

4. Займенники в дужках поставте у правильну форму. Якщо треба, використайте прийменник.

1. Я рідко бачу ... (він і вона). 2. Ви давно знаєте ...

(вони)? 3. Де ви познайомилися ... (вони)? 4. Ти вже привітав ... (він) з днем народження? 5. Подаруй ... (ми) своє фото. 6. Допоможи ... (я), будь ласка. 7. ... (Ти) мені подобаєшся. 8. Я можу прийти завтра ... (ви)? 9. Ви підете ... (ми) в кіно? 10. Хто порадив ... (ти) вступити до медичного університету? 11. Я не отримав повідомлення ... (вона). 12. Він давно не був ... (я).

5. Поставте займенники у правильну форму. Додайте необхідні прийменники, якщо треба.

ви – я

– Можна ... приїду ... сьогодні?
– Звичайно. Коли ... приїдете ... ?
– ... візьму таксі і через півгодини ... буду Якщо розмова буде довга, то ... поїду ... ввечері теж на таксі.

він

– Ви вже були ... ?
– Так, я їздив ... минулого тижня.
– І як він?
– Непогано. Я провів ... три години. Коли я поїхав ... , він почувався вже краще.

ти

– ... вже вдома? Я приїду ... через півгодини. Чекай!
– У мене о 3 годині зустріч.

ми - ви

– ... зможете приїхати ... сьогодні о 8 годині?
– А це не запізно? Як ... зможемо поїхати ... , якщо транспорт не буде працювати?
– Не хвилюйтесь, ... швидко все закінчимо. ... будете ... десь годину-дві.
– Домовились, через годину ... будемо

вони

– Ви вже були ... вдома?
– Ні, ми ще не були ... , але збираємося поїхати ... у суботу.
– Ви довго будете ... ?
– Ні, ми їдемо ... тільки на один день.

ви - вона

– ... вже була ... на новій квартирі?
– Ні, але ми вже були

... приїдеш надовго?

– Ні, через півгодини я ... поїду. У мене теж справи. Я буду ... максимум 20-30 хвилин.

– Ну, і як?

– Чудово. Шкода, що ми приїхали ... пізно. Тому дуже скоро ми вже ... поїхали.

6. Дайте відповіді на питання, вживайте слова в дужках у правильній формі.

1. Де працює Марк? (комерційний банк) 2. Куди Максим вступив після школи? (юридична академія) 3. Кому зателефонував Павло? (його/свій новий шеф) 4. З ким завжди радиться Іванко? (його/свій старший брат або дідусь) 5. Куди ви хочете поїхати влітку? (Крим, Чорне море) 6. Кого ви зустріли у парку? (мої/свої друзі) 7. Коли ви були в басейні? (минулий тиждень) 8. Про кого питав декан? (Максим та Марійка) 9. Коли він народився? (25.09.1988) 10. Ким вона мріє стати? (відома актриса) 11. До кого він ходив учора? (стоматолог) 12. З ким ти зустрічався в суботу? (мій/свій приятель) 13. Де навчається їхня дочка? (школа, п'ятий клас) 14. Від кого ти отримав повідомлення? (моя/своя наречена) 15. Де живуть його батьки? (маленьке село, північ) 16. З якого предмета ви складатимете іспит сьогодні? (українська мова) 17. За який час Максим прочитав детектив? (одна ніч) 18. На який час Максим позичив у тебе гроші? (один місяць) 19. Із чим тебе привітав викладач? (перемога).

7. Дайте відповіді на питання, вживайте словосполучення з правого стовпчика.

1. З ким ви часто зустрічаєтесь?
2. Кого ви давно не бачили?
3. У кого ви були в неділю у гостях?
4. Про кого ви говорили вчора?

мій старший брат;
Жак та його дружина;
мої друзі;
моя молодша сестра.

5. Кому вам треба подзвонити?
6. Кому ви зателефонували сьогодні?
7. З ким ви розмовляли вчора?
8. Кого ви запросили до себе в гості?
9. Хто подарував вам цю фотокамеру?
10. Від кого ви повернулись?
11. Чий це речі?
12. Куди ви йдете завтра?
13. На кому красивий одяг?

8. Замість крапок напишіть словосполучення у потрібній формі. Якщо треба, використайте прийменник. Зверніть увагу, що в деяких випадках краще вжити займенник *свій*.

А) один відомий український художник

1. Ми бачили на виставці 2. Ми бачили на виставці картини 3. Ми розмовляли про живопис 4. ... показав нам свої нові картини. 5. Я хочу показати свої малюнки 6. Я прочитав у Інтернеті

Б) моя/своя кохана дівчина

1. Сьогодні мені зателефонувала 2. Я чекаю 3. Сьогодні я зустрічаюсь 4. Я написав повідомлення 5. Це фотографія 6. Я часто думаю 7. ... чудовий характер. 8. ... 22 роки.

В) мій/свій старий приятель

1. Я хочу розповісти тобі 2. Сьогодні я піду в кіно 3. Вчора я був 4. Я повернувся дуже пізно 5. Недавно до Харкова приїхав 6. Я зустрів ... на вокзалі. 7. Я купив диск 8. Я хочу привітати ... зі святом.

Г) мої/свої батьки

1. Я дуже люблю 2. Я часто думаю 3. Я завжди раджуся 4. Я допомагаю 5. Влітку я буду відпочивати 6. ... подарували мені цей ноутбук. 7. Недавно я їздив 8. Я забув привітати ... з ювілеєм.

9. Закінчіть речення.

Зразок: Дарина любить американське кіно. Вона хоче написати реферат про – Дарина любить американське кіно. Вона хоче написати реферат про американську актрису.

1. Дарина познайомилася з Максимом. Вона розповіла про це 2. Том – хороша людина, він завжди допомагає 3. Зараз директор зайнятий, він розмовляє з Директор пояснює ..., що той повинен робити. 4. Якщо у мене неприємності, я телефоную 5. Він мріє стати 6. – Чиє це пальто? – Це пальто 7. У коридорі ми зустріли

Слова для довідок: *старий друг, американська актриса, новий співробітник, близька подруга, українська викладачка, хороший фахівець, важливий гість, відомий вчений, люба бабуся, відома піаністка, спокійна людина.*

10. Замість крапок напишіть займенники *його, її, мій, твій, наш, їхній* або *свій* у правильній формі.

1. Це ... кімната. Де ключ від ... кімнати? 2. Жак надіслав листа. У ... листі він пише про ... навчання. Я отримав ... лист три дні тому. 3. Харків'яни люблять ... місто. Вони з гордістю говорять про ... історію, архітектуру. 4. У театрі ми зустріли ... знайомого. Разом з ним була ... наречена. Він познайомив нас зі ... нареченою. 5. – Де ... паспорт? Ти не бачив ... паспорт? Здається, я загубив ... паспорт.

11. Замість крапок поставте слова *вільний, зайнятий, радий, задоволений, готовий, здоровий, хворий, повинен, згоден* у правильній формі.

1. Я дуже ... результатами своїх іспитів. 2. Я хочу з тобою зустрітися, якщо ти 3. Почекай на мене. За хвилину я буду 4. Марина ... поїхати з нами у подорож. 5. Якщо ви хочете встигнути на концерт, ви ... поспішати. 6. Сьогодні я ... , тому не зможу з вами зустрітися. 7. Ми ... з вами познайомитися. 8. Декан був дуже ... весь день.

12. Закінчіть речення, використовуйте слово *рік* у правильній формі.

1. Я житиму й вчитимуся у Харкові 5 2. Він закінчив школу 2 ... тому. 3. Ця родина живе в Україні майже 10 4. Мій брат працював у Америці 3 5. Його батько працював у школі 21 6. Антону скоро буде 24 7. Скільки вам ... ? 8. Мені 33

13. Скажіть, як називається або як звучить:

Ці парфуми; ця кав'ярня; ваш сусід; ваша улюблена страва; ваш новий студент; ваша викладачка; це чудове вино; ваш новий шеф; ваша футбольна команда.

* 14. Прочитайте жарти. Поясніть вживання підкреслених применників та відмінникових форм.

1)

– Сину, – суворо запитав батько, – чому ти одержав «двійку»? Не зрозумів запитання учителя?
– Зрозумів, – відповів хлопчик, – але він не зрозумів моєї відповіді.

2)

Радісний батько вбігає до кімнати:

– Синку! У тебе незабаром буде сестричка!
– Але так нечесно, тату, ти обіцяв мені песика.

3)

Мама говорить шестирічній Олі:

– Іди, доню, до молочного магазину, купи кілограм сметани. Ось глечик і гроші.

Прийшла Оля в магазин, подала глечик продавцю й каже:

– Дайте мені один кілограм сметани.

Продавець налив у глечик сметани та й питає:

– А гроші де?

– У глечику.

4)

– Петрику, що ти збираєшся робити на канікулах?

– Ще не знаю. Торік на канікулах я хворів на ангіну і грип.

5)

Мамо, скажи, будь ласка, де ти народилася?

– У Києві, синку.

– А я?

– У Харкові.

– А де народився тато?

– У Полтаві.

– Як добре, що ми всі зустрілися?

6)

Сусід побачив хлопчика на яблуні.

– Ага, попався, негіднику! Ану скажи мені, де твій батько!

– Він... він на сусідній яблуні...

♦ **Запам'ятайте** дієслова, що не вживаються без **-ся**.
Зверніть увагу на їхнє керування.

боятися	<i>кого? чого?</i>	боятися темряви
(за)сміятися	<i>з кого? з чого?</i>	сміятися з жарту
знущатися	<i>з кого? з чого?</i>	знущатися з тварин
посміхатися/ посміхнутися	<i>кому? чому? до кого?</i>	посміхнутися до матері
гордитися	<i>ким? чим?</i>	гордитися успіхами
пишатися	<i>ким? чим?</i>	пишатися успіхами

поратися	<i>де? з чим?</i>	поратися в саду з полуницею
милуватися	<i>ким? чим?</i>	милуватися красвидом
боротися	<i>з ким? з чим? за що?</i>	боротися з корупцією, боротися за перемогу
одружуватися/ одружитися	<i>з ким?</i>	Андрій одружився з Оленою.
сподіватися	<i>на кого? на що?</i>	сподіватися на удачу
сумніватися	<i>у кому? у чому?</i>	сумніватися у своїх силах
запізнюватися/ запізнитися	<i>куди?</i>	Учора я запізнився на урок.
стомлюватися/ стомитися		Я працював кілька годин і дуже стомився.
здаватися/ здатися	<i>кому?</i>	Мені здалося, що мати стомилася.
листуватися	<i>з ким?</i>	Я листуюся з Сашком.
стосуватися	<i>кого? чого?</i>	Ця справа мене не стосується.

15. Задайте питання від підкреслених дієслів до додатків. Складіть з цими дієсловами власні приклади.

1. Батько пишається старшим сином. 2. Олена погано ставиться до батьків. 3. Ми сподіваємося на вашу допомогу. 4. Я не можу погодитися з вами. 5. Мій батько не сумнівається у моєму успіху. 6. Маленьке дівча боїться собаки. 7. Вчителька посміхнулася до своїх нових учнів. 8. Я давно не бачив Тома, але ми з ним постійно листуємося.

16. Виберіть дієслово з *-ся* або без *-ся*.

1. Я ... працювати о сьомій годині ранку | починати(ся),
і ... о четвертій годині дня. Наші лекції | закінчувати(ся)
... о дев'ятій годині і ... о третій.

2. Двері ..., і викладач увійшов до класу.
Викладач ... двері й увійшов до класу.	відчинити(ся)
3. Робота в лабораторії ... до вечора.
Секретарка ... працювати до вечора.	продовжувати(ся)
4. Водій ... машину на розі вулиць.
Машина ... на розі вулиць.	зупинити(ся)
5. Магазин ... о дев'ятій ранку і ... о сьомій вечора. Коли ми йдемо з гуртожитку, ми ... вікна.	відчиняти(ся),
зачиняти(ся)
6. Вчора на вулиці я ... друга. Ми ... з ним пізно ввечері. Брат написав, щоб я ... його на вокзалі.	зустріти(ся)
7. Я ... з ним минулого року. Я хочу ... тебе зі своєю сестрою. Де ви ... з цією дівчиною? Коли ви ... мене з вашим братом?	познайомити(ся)
8. Він каже, що він ... мене у кав'ярні. Ми дуже рідко з ним Коли ви ... з ним востаннє? Я ... його місяць тому.	бачити(ся)
9. Недавно я посварився з Ганною. Мій друг ... нас. Я дуже радий, що ... з нею.	помирити(ся)
10. Мій батько ... мені вибрати цю спеціальність. Коли мені важко, я завжди ... з ним.	радити(ся)
11. Я ... руки. Мати ... посуд. Сестра ... у душі. Перед обідом обов'язково треба ... руки.	мити(ся)
12. Мати ... дитину. Марина завжди запізнюється, тому що вона дуже повільно	одягати(ся)
13. Вранці я люблю ... холодною водою.	вмивати(ся)

Мати ... маленького сина.

14. Він ... руки й лице рушником. Він ...
рушником. | витирати(ся)

15. Я люблю ... у річці. Щовечора мати
... дітей. | купати(ся)

16. Я не встиг вранці поснідати, і зараз
мені ... їсти. Хлопчик зовсім не ... спати. | хотіти(ся)

* 17. Виберіть потрібне дієслово в дужках і поставте його у правильну форму.

1. Щоліта я ... у селі. Мені там добре ... (відпочивати/відпочиватися). 2. Сьогодні йому не Взагалі він багато ..., ось і вчора йому ... добре (працювати/працюватися). 3. Марина завжди ... на ніч, але сьогодні їй не ... (читати/читатися). 4. Якщо мені не ... , я завжди читаю. Вчора я не ... майже до першої – читав (спати/спатися). 5. Сирота ... у багатій родині, але йому там погано ... – і він утік (жити/житися). 6. Олена – перекладачка, вона любить свою роботу й із задоволенням Але сьогодні їй не ... (перекладати/перекладатися), бо вона стомилася.

18. Виберіть дієслово потрібного виду й поставте його у правильну форму.

Починатися – початися

1. Зазвичай заняття в академії ... о 8:30, вчора вони ... о 9 годині. А завтра заняття ... 9:30. 2. Раніше заняття в академії завжди ... о 8:00, зараз вони ... о 8:30. Наступного року вони ... о 9:00.

Закінчуватися – закінчитися

А) – Коли сьогодні ... тренування?

– Тренування ... сьогодні о 17:30.

- Б) – Коли зазвичай ... робота на фірмі?
– Зазвичай робота на фірмі ... о 6 годині.
- В) – Коли завтра ... іспит?
– Завтра іспит ... о першій.
- Г) – Коли ... заняття в минулому семестрі?
– В минулому семестрі заняття завжди ... о 14:10.
– Коли ... заняття в наступному семестрі?
– В наступному семестрі заняття ... 16:15.

♦ Запам'ятайте керування деяких дієслів:

(по)дякувати	<i>кому? чому?</i>	дякувати батькам
їхати	<i>чим?на чому?</i>	їхати поїздом, на поїзді
навчати/ навчити	<i>кого? чого?</i>	навчати студентів, навчати мови
навчатись/ навчитись	<i>чого? у кого? де? + інф.</i>	навчитися мужності у батька
вивчати/ вивчити	<i>що? де?</i>	вивчати біологію в університеті
учитись	<i>де? чого? у кого?</i>	учитись мови; учитись у школі; учитись у товаришів
записуватись/ записатись	<i>куди?</i>	записатись у гурток
(з)радіти	<i>кому? чому?</i>	радіти друзям, подарунку
залучати/ залучити	<i>кого? до чого?</i>	залучати дітей до праці
чекати	<i>кого? чого? на кого? на що?</i>	чекати на весну, на друзів
(з)нехтувати	<i>кого? що? ким? чим?</i>	нехтувати батьковою порадою
унікати/ унікнути	<i>кого? чого?</i>	унікати неприємної розмови
примушувати/ примусити	<i>кого? до чого? + інф.</i>	примушувати дочку грати на піаніно

19. Прочитайте речення. Задайте питання від підкреслених дієслів до додатків. Складіть з цими дієсловами власні приклади.

1. Маленьке дівча дуже зраділо новій ляльці. 2. Я хочу записатися на курси водіїв. 3. Я навчився у брата грати на гітарі. 4. Ми посварились із Тарасом, і тепер він мене уникає. 5. Ми подякували лікареві за вчасну і кваліфіковану допомогу. 6. Максиме, зачекай на мене у кав'ярні. 7. Неможна нехтувати добрими відносинами.

20. Виберіть дієслово і поставте його у правильну форму.

1. – Що ви робили вчора ввечері? – Я ... газету. – Ви вже ... її? – Так,	читати/ прочитати
2. – Що роблять ці юнаки? – Вони ... домашнє завдання. – Томе, ти вже ... домашнє завдання? – Ні, ще не все – Добре, давай ... разом!	виконувати/ виконати
3. Сергій ... мені про своє життя, а я з інтересом його слухав.	розповідати/ розповісти
4. – Чому ти ... так рано? – Я завжди ... рано. Навіть влітку, на канікулах я ... о шостій ранку.	вставати/встати
5. – Коли ви ... спати? – Зазвичай я ... спати пізно. Але вчора я дуже стомився і ... спати рано, о пів на дев'яту.	лягати/лягти
6. – Скільки часу ви ... на Антона? – Ми ... 10 хвилин. Але Антон попросив обов'язково ... на нього. – Добре, давай ... на нього.	чекати/зачекати

21. Поставте дієслова у форму майбутнього часу.

1. Ми склали іспити, отримали свідоцтва, купили квитки та поїхали до Криму. Там ми відпочивали, плавали, ходили у гори. 2. Усі пішли в кіно, а я залишився вдома. Я взяв журнал, подивився його, а потім ліг спати. 3. У суботу мій друг приїхав з Китаю. Він подарував мені диски. Ввечері ми зустрілись у мене, подивилися диски, а мій друг розповів нам про Китай. 4. У неділю вранці я встав, одягнувся, умився та пішов снідати. Я поснідав та пішов на ринок. 5. Після занять я прийшов додому, відпочив та сів за комп'ютер. Я працював на комп'ютері майже 3 години. Коли я закінчив, я став дивитися телевізор.

22. Прочитайте, що розповідає Олена. Виберіть дієслово і поставте його у правильну форму.

Розповідає Олена

Скоро ... (починатися/початися) сесія. Я багато ... (працювати/попрацювати), але користі мало. Я ... (думати/подумати), що я зовсім не готова, тому що я нічого не ... (пам'ятати/запам'ятати). Вчора ... (дзвонити/подзвонити) Сашко. Він ... (питати/спитати), як справи. Я ... (розповідати/розповісти) про свої невеселі справи. Потім він ... (давати/дати) мені дуже розумну пораду. Іспити ... (починатися/початися) тільки через місяць, тому я й не повинна ... (думати/подумати) про них зараз. Не треба марно ... (витрачати/витратити) нерви.

23. Прочитайте, що розповідає Тарас. Виберіть дієслово і поставте його у правильну форму.

Розповідає Тарас

Щодня наші заняття ... (закінчуватися/закінчитися) о третій годині. Вчора після уроків я пішов до їдальні. Я

швидко ... (обідати/пообідати), а потім майже годину ... (читати/прочитати) цікавий детектив. О 5 годині я почав ... (готувати/приготувати) домашнє завдання з української мови. Спочатку я ... (робити/зробити) вправи, потім півгодини ... (вчити/вивчити) нові слова та ... (повторювати/повторити) дієслова, а потім почав ... (читати/прочитати) новий текст. Коли я ... (закінчувати/закінчити) виконувати домашнє завдання, я пішов до студентського клубу. Там я трохи ... (грати/пограти) у шахи, а потім ми з друзями ... (дивитися/подивитися) фільм. Я ... (повертатися/повернутися) до гуртожитку о 10:30.

24. Прочитайте, що розповідає Максим. Виберіть дієслово і поставте його у правильну форму.

Розповідає Максим

Сьогодні вранці моя сестра погано почувалася. Вона ... (вирішувати/вирішити) ... (залишатися/залишитися) вдома. Я ... (лякатися/злякатися), що вона ... (хворіти/захворіти). Бабуся ... (давати – дати) їй ліки, і Катерина ... (засинати/заснути). Коли вона ... (прокидатися/прокинутися), вона почувалася набагато краще. Вона мені ... (телефонувати/зателефонувати) і ... (говорити/ сказати), що їй треба терміново ... (зустрічатися/зустрітися) з подругою. Але я ... (відповідати/відповісти), що сьогодні їй неможна ... (вставати/встати).

25. Прочитайте, що розповідає Жак. Виберіть дієслово і поставте його у правильну форму.

Розповідає Жак

Вчора я ... (повертатися/повернутися) додому пізно, тому що був у друга. Він ... (пропонувати/запропонувати) мені ... (залишатися/залишитися) у нього, але я не міг, тому що завтра мені треба рано ... (вставати/встати). Я

ненавиджу рано ... (вставати/встати), але іноді обставини ... (примушувати/примусити). Коли я ... (повертатися/повернутися) додому, я одразу ... (лягати/лягти) спати. Я довго не міг ... (засинати/заснути), тому що у мене ... (боліти/заболіти) голова. Але потім я ... (пити/випити) ліки і одразу ... (засинати/заснути). Коли я ... (прокидатися/прокинутися) вранці, у мене вже не ... (боліти/заболіти) голова. ... (Починатися/початися) новий день!

26. Попросіть.

Зразок: Я був зайнятий, тому сказав другу, щоб він зателефонував мені через годину. – Я сказав другу: «Вибач, зараз я зайнятий. Зателефонуй мені через годину, будь ласка».

1. Ви не зрозуміли, що сказав викладач, і попросили його, щоб він повторив іще раз. 2. Ви не можете вирішити проблему самостійно. Ви просите друга, щоб він вам допоміг. 3. Ви вже підписали контракт. Тепер ви просите свого партнера, щоб він теж підписав. 4. Ви забули вдома гаманець і просите друга, щоб він почекав вас 10 хвилин. 5. У вас немає необхідної інформації. Ви просите подругу надіслати вам потрібну інформацію поштою.

27. Поставте займенники з правого стовпчика у правильну форму. Якщо треба, використовуйте прийменники.

Дайте ... цю книжку.

Забудьте

Почекайте

Поговоріть

Розкажіть

Послухайте

Зателефонуйте

я, він, вона, вони

Порадьте
 Порадьтєсь
 Запросіть
 Навчіть
 Думайте
 Допоможіть

▣ Зверніть увагу:	не + імп. НВ
<i>Не читай(те) у ліжку!</i> <i>Не розмовляй(те) голосно!</i>	

● **Порівняйте:**

<i>імп. НВ/ДВ</i>	<i>не + імп. НВ</i>
Читай(те)! / Прочитай(те)!	Не читай(те)!
Слухай(те)! / Послухай(те)!	Не слухай(те)!
Пиши! Пишіть!/Напиши!Напишіть!	Не пиши!Не пишіть!
Розкажуй(те)! / Розкажи! Розкажіть!	Не розкажуй(те)!
Покажуй(те)! / Покажи! Покажіть!	Не покажуй(те)!
Давай(те)! / Дай(те)!	Не давай(те)!
Бери! Беріть! / Візьми! Візьміть!	Не бери! Не беріть!
Треба починати процес	Не треба починати процес
!! Але: Дивись, не забудь квитки! (не+ імп. ДВ) – попередження, застереження	

28. Утворіть негативну форму від дієслів із вправи 27.

● **Порівняйте:**

<i>можна (Д.в.) + інф. ДВ</i>	<i>імп. НВ</i>
Можна <i>взяти</i> вашу ручку?	Будь ласка, <i>бери</i> (<i>беріть</i>)!
Можна (мені, нам) <i>вийти</i> ?	Будь ласка, <i>виходь(те)</i> !
Можна (мені, нам) <i>сісти</i> ?	Будь ласка, <i>сідай(те)</i> !

29. Заповніть пропуски у таблиці.

Можна мені <i>встати</i> ?
... ..	Будь ласка, <i>телефонуйте!</i>
Можна мені <i>розповісти</i> анекдот?
... ..	Будь ласка, <i>покажуйте!</i>
... ..	Будь ласка, <i>пийте!</i>
Можна мені <i>подивитися</i> ваш альбом?
Можна мені <i>поставити</i> сюди свою сумку?
... ..	Будь ласка, <i>відкривай!</i>
... ..	Будь ласка, <i>замовляйте!</i>
Можна <i>записати</i> ваш телефон?
... ..	Будь ласка, <i>виходьте!</i>

30. Виберіть дієслово правильного виду та поставте його у форму наказового способу (імперативу).

1. Будь ласка, ... мені ввечері! (телефонувати/зателефонувати) 2. Можна подивитися, що ви робите? – Звичайно, ... ! (дивитися/подивитися) 3. Будь ласка, ніколи не ... , що ви тут бачили. (розповідати/розповісти) 4. Дивись, не ... сьогодні паспорт! (забувати/забути) 5. Не ... вікно, тут так жарко! (зачиняти/зичинити) 6. Ти ідеш у магазин? ... мені макарони, будь ласка! (купувати/купити) 7. Я хочу прочитати вам свої вірши. – Добре, у вас є 10 хвилин. ... ! (читати/прочитати) 8. У мене болить голова. ... мені, будь ласка, пігулку! (давати/дати) 9. Дивись не ... гроші! (губити/загубити).

31. Використайте потрібне дієслово *бути, ходити, йти, піти, прийти, їздити, їхати, поїхати, приїхати, носити, нести, возити, везти*.

1. Завтра ми не ... у село, тому що машина батька зламалась. 2. – Куди ти ... вранці? – Я ... до лікаря. 3. Ви давно ... з роботи? 4. Ви вже ... у Києві? – Так, ми ... до Києва минулого місяця. – А на чому ви ...? – Ми ... туди автобусом. 5. – Олено, куди ти зараз ... ? – Я ... до друзів. 6. – На чому ти ... на роботу? – Я ... на роботу пішки. 7. Моя сестра дуже любить ... по магазинах. 8. Мій батько недавно ... з Китаю. 9. Подруги ... до гуртожитку на таксі. 10. Я завжди ... на урок словник. 11. Якщо у мене буде настрій, я ... на дискотеку з друзями. 12. Який фільм ... зараз? 13. Ти не знаєш, куди ... цей автобус? 14. Дівчата купили квитки й ... до залу. 15. О котрій годині він ... вчора з роботи? 16. Сьогодні чудова погода! Давайте ... пішки.

* 32. Прочитайте жарти. Поясніть вживання *НД* і *ДВ*, а також дієслів із *-ся*.

1)

– Грицю, що ти робив?
– Нічого.
– А ти, Михайле?
– Я був коло нього.

2)

– Двадцять п'ять років я і моя дружина були щасливими людьми.
– А що сталося потім?
– Потім ми зустрілися.

3)

– Чи не здається вам, що теперішня молодь жадливо вдягається? Наприклад, оцей юнак...
– Це моя дочка.
– Пробачте, я не знав, що ви її батько.
– Я її мати.

4)

– Пам'ятаєш, тату, ти розповідав, що у тебе в школі були погані оцінки...
– Чому ти запитав?
– Просто подумав, що історія повторюється.

33. З'єднайте речення за допомогою сполучників та сполучних слів *і, а, але, що, хто, який, котрий, де*,

куди, коли, звідки, тому що, тому, якщо, щоб, аби.

1. Том закінчив університет. Тепер він працює викладачем. 2. Ви побачите цей підручник. Купіть його мені, будь ласка. 3. Я був у банку. Там працює мій батько. 4. Тетяна зараз не працює. У неї маленька дитина. 5. Я матиму гроші. Я обов'язково придбаю авто. 6. Марина не була на уроці. У неї страшенно боліла голова. 7. У вас буде час. Зателефонуйте мені. 8. Марина часто ходить на концерти. Вона любить музику. 9. Треба поспішати. Не запізнитися на урок.

34. Замість крапок поставте потрібні сполучники та сполучні слова *і, а, але, що, хто, який, котрий, де, куди, коли, звідки, тому що, тому, якщо, щоб, аби.*

1. Ви не знаєте, ... погода буде завтра? 2. Андрій запізнився на урок, ... він пізно встав. 3. Мені дуже сподобався фільм, ... ми вчора дивилися разом. 4. Ти не чув, ... повернувся вчора твій сусід? 5. Ви повинні багато працювати, ... ви хочете добре скласти іспити. 6. Ганна працювала цілий день, ... зовсім не стомилася. 7. Я вже дивився цей фільм, ... не піду з вами до кінотеатру. 8. Викладач пояснив, ... ми поїдемо на екскурсію. 9. Максим переклав статтю ... почав грати на комп'ютері. 10. Мій батько завжди хотів, ... я став лікарем. 11. Я хочу спитати у викладача, ... у нас будуть іспити. 12. Ти знаєш, ... цей юнак, ... сидить поруч з Іриною? 13. Що треба зробити, ... не боліла голова?

35. Закінчіть речення.

1. Максим говорить, що він ще молодий, тому
2. Мені зовсім не сподобався фільм, про який 3. Я багато працюю, але 4. Якщо Максим не зателефонує Олені, 5. Коли Том закінчить перекладати статтю, ...

... . 6. Марія довго жила в Китаї, тому 7. Зараз Наталка працює дуже наполегливо, тому що 8. Ганна попросила, щоб 9. Я просто не знаю, що 10. Сьогодні у Сергія день народження, тому 11. Він приїхав до Києва, щоб 12. Це мій друг, у якого 13. Вчора Дарина пропустила заняття, тому що

Текст

Як ваше здоров'я?

1. Зверніть увагу на антоніми та синоніми.

одяга́тися/одягну́тися ≠ роздяга́тися/роздягну́тися	роздяга́тися = зніма́ти о́дяг
(за)хворі́ти ≠ виду́жувати/видужа́ти	(за)хворі́ти = занеду́жувати/ занеду́жати = незду́жати
хво́рий (<i>прикм.</i>) ≠ здоро́вий	хво́рий (<i>ім.</i>) = паціє́нт
підви́щений ≠ зни́жений	уко́л = ін'є́кція

2. Подивіться у словнику значення нових іменників.

Вітамі́ни, драже́, кра́плі, лі́ки, ма́зь, міксту́ра, пігу́лка; термо́метр, шпри́ц; аналі́зи, діагно́з, діє́та, дові́дка, ін'є́кція, обсте́ження, опера́ція, реце́пт, уко́л; ангі́на, апенди́кс, грип, застуда́, запале́ння леге́нів, хворо́ба; каше́ль, не́жить, пу́льс, темпе́ратура, тиск; ву́хо (*мн.* – ву́ха), го́рло, голо́ва, живі́т, зуб, о́ко (*мн.* – о́чі), шлу́нок.

3. Запам'ятайте мовленнєві моделі.

Що з ва́ми?	Мене́ (<i>кого?</i>) ну́дить, зно́бить.
Що у вас бо́літь?	Мені́ (<i>кому?</i>) зле, пога́но.
На що ви ска́ржитесь?	Я незду́жаю.
На що ви хворі́єте?	Я захворі́в.

Він хворіє на грип, застуду, ангіну, СНІД, запалення легенів ...	У нього (у кого?) головний біль, нежить, кашель, розлад шлунку, харчове отруєння, температура, безсоння; грип, ангіна, СНІД, запалення легенів ...
Мені (кому?) боляче.	Я страждаю на алергію (на що?)
У мене (у кого?) болить голова, зуб, живіт, горло ... болять зуби, ноги ...	
Як приймати ці ліки? Приймайте по одній пігулці тричі на день після їжі. Пийте цю мікстуру двічі на день за півгодини до їжі.	
Одягайтеся тепло, бо застудитесь.	
Висока / нормальна / підвищена / знижена температура	
Сильний біль / нежить / кашель	

4. Прочитайте дієслова, зверніть увагу на керування. Значення нових дієслів подивіться у словнику.

оглядати/ оглянути	кого? що?	Лікар оглянув хворого.
(по)ставити	що? кому?	Лікар поставив хворому правильний діагноз. Медсестра поставила пацієнту термометр.
видаляти/ видалити	що? кому?	Стоматолог швидко видалив мені хворий зуб.
лікувати/ вилікувати	кого? що? від чого?	Лікарі швидко вилікували мого дідуся від застуди. Лікарі ще не лікують СНІД.
приймати/ прийняти	кого? що?	Лікар приймає пацієнтів у своєму кабінеті. Приймай ці ліки тричі на день.
(по)міряти	що? кому?	Вам треба поміряти тиск.
(по)щупати	що? кому? у кого?	Лікар пощупав у хворого пульс.

(за)хворіти	<i>на що?</i>	У дитинстві я часто хворів на грип та застуду.
викликати/ викликати	<i>кого?</i>	Якщо у вас дуже висока температура, треба викликати лікаря або швидку допомогу.
звернутися/ звертатися	<i>до кого? куди? по що?</i>	Тобі треба обов'язково звернутися до лікаря по допомогу.
виписувати/ виписати	<i>що? кому?</i>	Лікар виписав мені рецепт на мікстуру від кашлю та довідку в академію.
призначати/ призначити	<i>що? кому?</i>	Лікар призначив мені ін'єкції. Яке лікування тобі призначили? Олена призначила мені зустріч.
страждати	<i>від чого? на що?</i>	У дитинстві я страждав на алергію.

* 5. До цих дієслів доберіть додатки і поставте їх у потрібному відмінку. Якщо треба, використайте прийменники.

Оглянути, поставити, подивитися, зробити, видалити, вилікувати, приймати, міряти, виписати, сидіти, хворіти, викликати, призначити, звернутися.

Слова для довідок: *аналізи, ліки, термометр, грип, рецепт, хворий, лікар, ін'єкція, температура, застуда, дієта, хвороба, зуб, горло, кашель, пігулки, операція, укол, пульс, нежить, тиск, довідка, апендікс, ангіна, мікстура, діагноз, допомога, обстеження.*

6. Прочитайте мікродіалог. Спробуйте зрозуміти значення виділеного слова з контексту.

Лікар: Завтра зранку нічого не їжте і не пийте.

Пацієнт: Чому, лікарю?

Лікар: Тому що усі аналізи треба робити тільки *натще*.

7. Ці однокореневі слова напишіть у таблицю. Значення незнайомих слів подивіться у словнику.

<i>Хто?</i>	<i>Що?</i>	<i>Який?</i>	<i>Як?/Відколи?</i>	<i>Що робити?</i>

Ліки, лікувати, лікар, лікарський, лікування, лікарня; біль, болить; сон, безсоння; кашель, кашляти; серце, серцевий, сердечний; хворіти, хворий; застуда, застудитися; видужати, занедужати; самопочуття, відчувати, почуватися; заспокоїтися, спокійний, спокійно; малий, змалечку; старій, старіти, старший; молодій, молодіти, молодший.

● **Порівняйте:**

<i>(за)хворіти</i>	<i>(за)боліти</i>
<u>Том хворіє</u> на застуду. <u>Діти</u> часто <u>хворіють</u> . На що <u>ти хворів</u> ?	У Тома <u>болить</u> <u>голова</u> . У мене <u>болять</u> <u>зуби</u> . <u>Що</u> в тебе <u>боліло</u> ?
<i>Хто хворіє (хворів) на що?</i>	<i>У кого болить (боліло) що?</i>

8. Використайте дієслова *хворіти/захворіти, боліти/заболіти* у правильній формі.

1. Ліда часто 2. Я ніколи не ... на ангіну. 3. У мене ... голова. 3. Раптом у Андрія сильно ... зуби. 4. Що у тебе ...? 5. Минулого тижня Ганна ... на грип. 6. Якщо ти не одягатимешся тепло, ти можеш 7. На що ви ... у дитинстві? 8. Маля скаржиться, що в нього ... вуха. 9. Мій брат спортсмен, він рідко 10. Жак отримав травму на тренуванні, і тепер у нього ... нога. 11. Неможна довго читати у темряві, у тебе ... очі. 12. У моєї бабусі дуже ... ноги. 13. Мені треба відвідати дідуся, бо він сильно 14. Якщо у тебе ... голова, прийми цю пігулку. 15. Жахливо, коли діти ... ! 16. Макар У нього ... шлунок. 17. Чому ти не в академії? Ти ... ? 18. Якщо ти довго спатимеш, у тебе ... голова. 19. Спортсмени рідко 20. Лікарю, у мене все

... ! 21. – Чому тебе не було вчора? – У мене ... шлунок.

9. Використайте потрібне дієслово.

1. Вранці Марійка ... на головний біль. Коли вона ... температуру, виявилось, що у неї 38,2° (тридцять вісім і дві). Мати зателефонувала до лікарні та ... лікаря. Лікар ... Марійку, ... рецепт на ліки та сказав, що їй треба ... ін'єкції.
2. У Тома часто ... горло. У дитинстві він ... на ангіну та скарлатину, але йому не ... щеплення, тому що у Тома алергія на медичні препарати. 3. На що ... цей хлопчик?
4. Лікарі говорять, що спочатку йому треба ... аналізи, після цього можна буде ... діагноз та ... лікування.

Слова для довідок: *хворіти, боліти, робити/зробити, оглянути, викликати, призначити, виписати, поміряти, поставити, скаржитися, страждати.*

● Порівняйте:

<i>відчува́ти що?</i>	<i>почува́ти себе/ відчува́ти себе як?/яким?</i>	<i>почува́тися як?/яким</i>
Том <i>відчуває</i> стому.	Том <i>почуває/ відчуває</i> себе стомленим.	Том <i>почувається</i> стомлено.
Хворий <i>відчував</i> сильний біль.	Хворий погано <i>себе</i> <i>почуває/відчуває</i> .	Хворий погано <i>почувається</i> .

10. Прочитайте мікротекст. Слова в дужках поставте у правильну форму. Якщо треба, використайте прийменники.

... (Мій друг Іванко) *почувається* погано. ... (Він) болить живіт. ... (Він) *нудить*. ... (Іванко) було дуже зле, тому він звернувся ... (лікар). Лікар *оглянув* ... (хворий) і запитав, що й коли він їв. Іванко сказав, що вчора він вечеряв у ресторані. І майже одразу після вечері ... (він) *відчув* себе зле. Лікар сказав, що це схоже ... (харчове отруєння), але спочатку треба *зробити* ... (аналізи).

11. Замініть речення синонімічними.

Зразок: Тетяна хворіла на ангіну. – У Тетяни була ангіна.

1. Він хворіє на СНІД. 2. Давно ти хворієш на грип? 3. Мій брат два тижні хворів на запалення легенів. 4. Я не хворів ані скарлатиною, ані дифтерією. 5. Олена хворіла на застуду. 6. Том не ходить на заняття, тому що він хворіє на ангіну.

▣ Зверніть увагу:

<i>минулий час</i>	<i>теперішній час</i>	<i>майбутній час</i>
<u>Вам треба було</u> пити ці ліки тричі на день.	<u>Вам треба</u> пити ці ліки тричі на день.	<u>Вам треба буде</u> пити ці ліки тричі на день.
<u>Йому слід було</u> залишатися у ліжку.	<u>Йому слід</u> залишатися у ліжку.	<u>Йому слід буде</u> залишатися у ліжку.
Після операції <u>їй</u> неможна було вставати 3 дні.	Після операції <u>їй</u> неможна вставати 3 дні.	Після операції <u>їй</u> неможна буде вставати 3 дні.
Після операції <u>батькові</u> важко було ходити.	Після операції <u>батькові</u> важко ходити.	Після операції <u>батькові</u> важко буде ходити.
<u>Ви повинні були</u> пити цю мікстуру двічі на день.	<u>Ви повинні</u> пити цю мікстуру двічі на день.	<u>Ви повинні будете</u> пити цю мікстуру двічі на день.
<u>Медсестра повинна була</u> зробити мені укол.	<u>Медсестра</u> повинна зробити мені укол.	<u>Медсестра повинна буде</u> зробити мені укол.

12. Напишіть ці речення у минулому і майбутньому часі. Зробіть відповідні зміни, якщо це потрібно.

1. Тобі треба приймати ці пігулки один раз на день після їжі. 2. Лікарю треба оглянути хворого. 3. Сьогодні

Марійці слід поставити гірчичники. 4. Мені треба подивитися результати ваших аналізів. 5. Спочатку вам необхідно зробити рентген. 6. Олені потрібно видалити хворий зуб. 7. Цього хворого важко вилікувати. 8. Юрко повинен приймати ці ліки щоранку натще. 9. Цій жінці слід поміряти тиск. 10. Лікарка повинна виписати мені довідку про хворобу. 11. Мені треба посидіти на дієті. 12. Після операції Галині неможна вставати кілька днів. 13. Тобі слід викликати лікаря. 14. Діти повинні приймати ці вітаміни раз на день.

13. Замініть речення синонімічними.

Зразок: Ви повинні приймати ці ліки. – Вам треба приймати ці ліки.

1. Після операції ви повинні лежати в ліжку. 2. Якщо у вас болять зуби, ви повинні звернутися до лікаря. 3. Сьогодні холодно, Тетяна повинна тепло одягнутися. 4. У Павла погане здоров'я, тому він не може займатися спортом. 5. У Олесі поганий зір, тому вона не може читати без окулярів. 6. Том повинен лікувати шлунок. 7. Недавно Ганні зробили операцію, і тепер вона не може ходити.

14. З'єднайте речення за допомогою сполучників *якщо, коли, тому, тому що, щоб*.

1. Людина тяжко хвора. Лікар приходить до нього додому. 2. У вас болить голова. Треба прийняти ліки від головного болю. 3. Ви хворі. Ви повинні лежати. 4. Максим відчув себе погано. Він пішов до лікаря. 5. Дітям неможна гуляти. У них грип. 6. Том не працює цього тижня. Він застудився і захворів. 7. Олені неможна займатися спортом. У неї хворе серце. 8. Бабусі стане зле. Терміново викличте лікаря. 9. У батька серцевий напад. Я

викликав швидку допомогу. 10. Тобі неможна працювати водієм. У тебе поганий зір. 11. Отримати довідку. Я іду до поліклініки.

15. Висловіть прохання, пораду.

Зразок: викликати лікаря – Виклич(те) лікаря!

піти до поліклініки –	відкрити рота –
звернутися до лікаря –	показати горло –
порадитися з лікарем –	дихати –
видалити зуб –	поставити термометр –
зробити аналізи –	взяти рецепт –
поміряти тиск –	купити ліки –
приймати вітаміни –	виписати довідку –

16. Виберіть дієслово в дужках і напишіть його у правильній формі.

1. Давайте я ... (ставити/поставити) вам термометр.
2. Давайте ... (міряти/поміряти) тиск.
3. Давай ... (відпочивати/відпочити).
4. Давай я ... (купувати/купити) ліки.
5. Давайте ... (видаляти/видалити) хворий зуб.
6. Давайте я ... (виписувати/виписати) вам довідку.
7. Давай ... (іти/піти) до стоматолога.
7. Давайте ... (робити/зробити) рентген.
8. Давайте я вас ... (слухати/послухати) і ... (дивитися/подивитися) ваше горло.
9. Давайте я вас ... (оглядати/оглянути).

17. Прочитайте вголос температуру і скажіть, яка вона (трохи підвищена, висока, нормальна або знижена).

Зразок: 37,3° – Тридцять сім і три – це трохи підвищена температура.

1) 36,6° –	3) 37,1° –	5) 38,7° –
2) 41,2° –	4) 39,4° –	6) 35,9° –

18. Скажіть, як треба приймати ліки.

Зразок: ці ліки – 3 – день – після (їжа). – Приймайте ці ліки тричі (три рази) на день після їжі.

1. Ці пігулки – 2 – день – перед (їжа).
2. Ця мікстура – 1 – доба – перед (сон).
3. Ці вітаміни – кожний день.
4. Ці драже – 3 – день – після (їжа).
5. Ці ліки – 1 драже – вранці – натще.

* 19. Прочитайте симптоми хвороб та порадьте лікування.

1. У Марини температура 38,8°. Її знобить. Вона скаржитися на головний біль, кашель та нежить.

2. У Михайла Івановича підвищений тиск, 190/120 (сто дев'яносто на сто двадцять).

3. Ганна впала й поранила ногу іржавим цвяхом. Вона не зробила щеплення проти правця (тетануса).

4. У Сашка сильно болить живіт. У нього гострий біль і висока температура.

5. У Юрка сильний нежить. Він постійно кашляє, але у нього немає температури.

6. Бабуся поралася в садку й упала. Вона не думає, що зламала ногу, але їй боляче ходити.

7. У мене подразнення на шкірі.

Слова для довідок: *приймати ліки і залишатися в ліжку; терміново звернутися до лікарні й зробити операцію; зробити всі аналізи; зробити рентген; зробити повне обстеження; зробити ін'єкцію; негайно зробити щеплення; купити мазь; регулярно приймати мікстуру від кашлю; закапати краплі в ніс.*

20. Замініть пряму мову непрямою.

Зразок: Олена сказала: «Завтра я піду до лікаря». – Олена сказала, що завтра вона піде до лікаря.

1. Ввечері Ніна сказала: «У мене болить голова». Мати сказала Ніні: «Поміряй температуру». 2. Батько запитав сина: «Коли прийде лікар?» Син відповів: «Лікар прийде після дванадцятої». 3. Професор сказав моєму батькові: «Ви повинні терміново лягти у клініку». Батько спитав: «Скільки часу я буду лежати у клініці?» 4. Мати сказала синові: «Не забувай приймати ліки вранці та ввечері». Хлопець відповів: «Мені не подобаються ці ліки. Вони гіркі». 5. Пацієнт сказав: «Мені дуже боляче у грудях». Лікар відповів: «Вам треба зробити кардіограму».

* 21. Прочитайте діалоги лікаря та пацієнта. Передайте ці діалоги за допомогою непрямої мови.

Зразок: – Як мені приймати ці пігулки?

– Приймайте їх двічі на день.

Пацієнт запитав, як йому приймати пігулки. Лікар сказав, щоб пацієнт приймав їх двічі на день.

1)

– Не паліть. Ваші легені у поганому стані.

– Мені буде дуже важко кинути палити.

3)

– Стежте за своїм здоров'ям. Займайтеся спортом.

– Але я роблю зарядку щодня.

2)

– У вас не грип, а застуда. Залишайтеся вдома.

– А які ліки я повинен приймати?

4)

– Мені зле.

– Приймайте ці пігулки. Якщо завтра будете почуватися зле, купіть цю мікстуру.

22. Прочитайте поради і скажіть, що треба робити, щоб бути здоровим, не хворіти й не старіти.

мало їсти	цілий день сидіти за комп'ютером
їсти багато овочів	вчасно лягати спати
багато їсти перед сном	багато палити
пити багато води	часто нервувати, сердитися
пити багато кави	не втрачати гумору й оптимізму
зловживати алкоголем	часто посміхатися
багато ходити	займатися спортом

23. Прочитайте ствердження. Погодьтеся з ними або заперечте. Поясніть свою думку. Почніть зі слів «*Це (не)правильно*».

1. Якщо ви застудились, треба обов'язково залишитися вдома й лягти у ліжко. 2. Лікар завжди повинен слухати думку пацієнтів. 3. Лікар повинен обов'язково сповістити хворого, якщо у нього невиліковна хвороба. 4. Бабуся ніколи не приймає ліків. Вона завжди лікується травами.

* 24. Прочитайте текст. Знайдіть та підкресліть нові слова. Спробуйте зрозуміти їх з контексту. Складіть з ними власні речення.

Як ваше здоров'я?

Людина повинна піклуватися про своє здоров'я змалечку. Усі знають, що треба робити, щоб зберегти своє здоров'я: не палити, не зловживати алкоголем, займатися спортом тощо. Але чи завжди ми так робимо? Давайте виконаємо невеличкий тест і з'ясуємо, як ви ставитесь до свого здоров'я. Отже, прочитайте питання і виберіть відповіді:

1. Як ви їсте?

- а) повний сніданок, обід з двох-трьох страв і легка вечеря;
- б) іноді без сніданку або обіду;
- в) без усяких правил.

2. Чи ви палите?

- а) ні;
- б) одну-дві сигарети на день;
- в) пачку на день.

3. Чи вживаєте ви алкоголь?

- а) ні;
- б) іноді – у свята або із друзями;
- в) часто, іноді зовсім без приводу.

4. Чи п'єте ви каву?

- а) дуже рідко;
- б) одну-дві чашки на день;
- в) дуже багато.

5. Чи робите ви зарядку?

- а) так, щоранку;
- б) іноді, але в майбутньому я збираюся робити зарядку регулярно;
- в) ніколи не роблю.

6. Чи приймаєте ви ліки?

- а) ні;
- б) так, але тільки якщо призначив лікар;
- в) щодня.

7. Чи займаєтесь ви спортом, туризмом?

- а) так, у суботу та неділю;
- б) іноді;
- в) ні, мені подобається відпочивати перед телевизором або комп'ютером.

8. *Що ви робите на канікулах?*
- а) подорожую, займаюсь туризмом;
 - б) відпочиваю на пляжі;
 - в) завжди по-різному.
9. *Що дратує вас на роботі та вдома?*
- а) нічого, ніколи;
 - б) небагато речей і рідко;
 - в) багато чого.
10. *Чи подобається вам ваша робота?*
- а) так, я працюю із задоволенням;
 - б) мене влаштовує моя робота;
 - в) я працюю без особливого інтересу.

Підрахуйте, скільки у вас балів. Відповідь *а)* коштує 4 бали, відповідь *б)* – 2 бали, відповідь *в)* – 0 балів.

Якщо у вас 33 – 40 балів, ви маєте шанс дожити до 100 років. У вас чудове здоров'я. Якщо ви продовжуватимете так жити, ви збережете активність та енергію до самої старості. Але подумайте, чи не надто багато часу та сил ви витрачаєте, щоб підтримувати хорошу форму? Чи не втрачаєте ви маленькі радощі, без яких життя нецікаве?

Якщо ви маєте 16 – 32 бали, у вас не тільки добре здоров'я, але й завжди чудовий настрій. У вас, напевно, багато друзів. Вам подобаються прості речі, які роблять ваше життя різноманітним. Але подумайте, чи не стануть з часом ваші звички шкідливими для вашого здоров'я? Чи досить часу ви витрачаєте на спорт? Чи не надто багато кави ви п'єте? Чи не зловживаєте ви алкоголем та сигаретами?

Якщо у вас 0 – 15 балів, ви легковажно ставитесь до свого здоров'я. Напевно, ви часто скаржитесь на своє самопочуття та приймаєте надто багато ліків. Вам треба

змінити своє ставлення до вашого здоров'я, адже воно ваше багатство. Тому ви повинні регулярно їсти, займатися спортом, достатньо відпочивати. І менше кави, сигарет і міцних напоїв!

* 25. Прочитайте текст іще раз, дайте відповіді на питання тесту та підрахуйте свій результат. Чи згодні ви з висновками, до яких дійшли автори тесту? Що ви думаєте про здоровий спосіб життя? Чи ви робите усе, щоб зберегти власне здоров'я? Як ви хочете змінити своє життя, щоб воно стало здоровим? Чи згодні ви з висловом «Здоров'я – наше багатство»? Чому?

* 26. а) Прочитайте жарти. Знайдіть та підкресліть нові слова. Спробуйте зрозуміти їх з контексту. Складіть з ними власні речення.

1)

Один юнак завжди дуже пізно вставав і тому часто запізнявся на роботу. Він звернувся до лікаря.

– На що скаржитесь?

– Лікарю, ввечері у мене безсоння, а вранці я не можу встати і тому запізняюсь на роботу.

– Це не біда. Я випишу вам пігулки. Приймайте по одній пігулці перед сном.

Юнак купив у аптеці пігулки, а ввечері прийняв одну, як сказав лікар. Цього разу юнак заснув дуже швидко. Коли юнак прокинувся, він побачив, що ще дуже рано. Він прийшов на роботу і сказав колегам:

– Які чудові ліки! Я чудово спав! І сьогодні вперше не запізнився на роботу.

– Вітаємо, – відповіли колеги, – але де ти був учора?

2)

Одного разу до відомого лікаря прийшов дуже багатий, але дуже жадібний пацієнт. Він знав, що за перший візит лікар бере 500 гривень, а за усі інші – 200 гривень. Пацієнт вирішив заощадити.

– Добридень, лікарю, – сказав він, – давно я не був у вас.

У лікаря була чудова пам'ять, він знав усіх своїх пацієнтів і одразу зрозумів, у чому справа. Він швидко оглянув пацієнта і сказав:

– Я не бачу нічого нового, тому продовжуйте приймати ліки, які я вам виписав минулого разу. На все добре!

б) Перекажіть діалоги лікаря з пацієнтом у непрякій мові.

27. Прочитайте діалоги. Спробуйте зрозуміти значення виділених слів з контексту. Складіть подібні діалоги.

1)

- Що у вас болить?
- Нічого не болить.
- Тоді що вас турбує?
- Я погано сплю і дуже швидко стомлююсь. А ще у мене поганий апетит.
- Можливо ви хворіли недавно?
- Ні, я вже давно ні на що не хворів.
- Добре, тоді вам завтра вранці треба зробити аналізи натще. А поки ось вам рецепт на ліки від безсоння і на полівітаміни. Приймайте по одному драже за півгодини до сну.
- Дякую, лікарю.
- Прийдіть до мене через 2 дні, коли будуть готові результати ваших аналізів.

2)

- Добридень, як ви почуваєтесь?
- Дякую, лікарю. Голова вже не болить. Температура нормальна – тридцять шість та шість. Нежить іще є, але я вже майже не кашляю.
- Добре. Роздягайтесь, я вас послухаю. Дихайте..., не дихайте... . Добре, можете одягатись. Продовжуйте приймати мікстуру від кашлю. Якщо температури не буде, прийдете до мене післязавтра, від 14:00 до 17:00.
- Гарзд, дякую.

3)

- Доброго дня, лікарю!
- Добридень. Я вас слухаю. На що скаржитесь?
- Лікарю, мені зле, висока температура, сильний кашель. Болить голова, горло. Можливо, у мене грип.
- А ви робили щеплення проти грипу?
- На жаль, ні.
- Добре, давайте я вас послухаю і подивлюсь ваше горло.

4)

- Мамо, здається я отруївся. У мене розлад шлунку, болить живіт. І мене нудить.
- А що ти їв сьогодні?
- Купив пиріжок з м'ясом біля метро?
- Синку, я ж тобі стільки разів говорила, щоб ти не купував пиріжки з м'ясом на вулиці! Це *небезпечно*.
- Але я був такий голодний!
- Це було дуже *необачливо*! Тепер тобі *доведеться* посидіти на дієті.

5)

- Будь ласка, сідайте у крісло. Я вас огляну. Відкрийте рота. Який зуб у вас болить? Цей?
- Так.

- Давно болить?
- Почав боліти вчора ввечері. Лікарю, ви думаєте, його треба видалити?
- Ні, я думаю все не так погано, ваш зуб можна вилікувати, але спочатку треба зробити знімок.

б)

- Швидка допомога? *Приїздіть терміново!* Моєму батькові зле!
- *Заспокойтесь*, будь ласка. Поясніть *спокійно*, що трапилось?
- Я не знаю, це схоже на *серцевий напад*. Йому дуже погано, сильний біль у грудях, він не може дихати...
- Назвіть його ім'я, будь ласка, вік, адресу і телефон.
- Петренко Михайло Іванович, 58 років. Адреса: вулиця Єсеніна, 9, квартира 28. Телефон 603-18-24.
- Який під'їзд?
- Перший під'їзд, сьомий поверх.
- *Кодовий замок* на дверях є?
- Так, код 105. Ліфт працює.
- Добре, чекайте, будемо за 10-15 хвилин.
- Дякую.

28. Задайте питання один одному і дайте відповіді на них.

А) 1. До кого ви звертаєтесь, коли погано почуваєтесь? 2. До кого ви звертаєтесь, якщо у вас болять зуби? 3. Чи повинні ви платити за медичне обслуговування у вашій країні? 4. Чи є у вас медична страховка? 5. Якою, на вашу думку, повинна бути медицина – платною чи безкоштовною? Чому? 6. На що ви хворіли у дитинстві? 7. У вас є алергія? Якщо є, то на що? 8. Багато людей бояться ін'єкцій. Чи ви боїтесь уколів? 9. У яких випадках лікарі радять залишатися у ліжку? 10. У яких випадках треба

лягати на лікування до клініки? 11. У яких випадках треба викликати лікаря? 12. Коли, на вашу думку, треба викликати швидку допомогу? 13. За яким номером можна викликати швидку допомогу у вашій країні? А в Україні? 14. Чи був у вашому житті випадок, коли вам негайно було потрібно викликати швидку допомогу (поліцію, пожежних тощо)? 15. Як швидко приїздить швидка допомога (поліція, пожежні) у вашій країні? 16. Ви часто хворієте на застуду? Коли ви хворіли на застуду востаннє? 17. Як ви лікуєтеся від застуди? 18. Де можна купити ліки? 19. Чи можна купити ліки без рецепта? 20. Ви знаєте, коли працюють аптеки в Україні? 21. Як ви гадаєте, що таке «чергова аптека»? Чи є чергові аптеки у вашій країні?

* Б) 1. Як ви гадаєте, що є корисним для здоров'я? Що є шкідливим для здоров'я? 2. Що треба робити, якщо хочеш жити довго? 3. Давньогрецький лікар Гіпократ казав: «Природа – найкращий лікар». Як ви гадаєте, що він мав на увазі? Чи ви згодні з ним? 4. Чи вірите ви у народну медицину? Чому? 5. Чи вірите ви, що у майбутньому лікарі винайдуть ліки від усіх хвороб?

29. Останнім часом професія лікаря стала дуже популярною. Багато юнаків і дівчат хочуть навчатися в медичному університеті. Що ви думаєте про це? Напишіть, чому вам подобається або не подобається професія лікаря (мінімум 150 слів).

Додаток

Деякі правила читання

1. Буква **о** завжди [о]: *молоко́, вода́, золото́, борода́, доро́га.*
2. Буква **я** – [йа] на початку слова, після голосних та після апострофа: *я́сний, я́лінка, мо́я, солов'я́, м'я́со.*
Буква **я** – [а] після м'яких приголосних: *земля́, бабу́ся, одяг, свято́.*
3. Буква **є** – [йе] на початку слова, після голосних та після апострофа: *є́диний, Євро́па, мо́є, чита́є, об'єднати́.*
Буква **є** – [е] після м'яких приголосних: *синє́, ллє́ється.*
4. Буква **ю** – [йу] на початку слова, після голосних та після апострофа: *ю́нак, Ю́рко, мо́ю, чита́ю, комп'ю́тер, інтерв'ю́.*
Буква **ю** – [у] після м'яких приголосних: *костю́м, брюки́.*
5. Буква **ї** – [йі] завжди на початку слова, після голосних та після апострофа: *ї́хати, ї́сти, ї́хний, мо́ї, Украї́на, стої́ть, з'ї́сти, відї́хати.*

■ Зверніть увагу:

1. **Щ** – [шч]: *щока́, що́, щі́рий, щасли́вий, плащ.*
2. Звук [ч] може бути *твердий* (*чоло́, ча́сто, чі́стий, ніч*) і *м'який* (*плечі́, речі́, вночі́*).
3. Звук [ш] може бути *твердий* (*шóстий, про́шу́, товари́ш, пиши́*) і *м'який* (*ші́сть, товари́ші, пиши́ть*).
4. Звук [ц] може бути *твердий* (*ца́р*) і *м'який* (*па́лець, ака́ція*).
5. *Дж, дз* в одному складі – це діфтонги: *джа́з, джемпер, джінси, джерело́, сиджу́, дзві́н, дзьоб, дзе́ркало.*
!! Але: *від-жив, від-знака, над-звичайний, під-жарений.*

◆ Запам'ятайте:

1. Дзвінкі приголосні наприкінці слова та перед глухими залишаються дзвінкими: *хлі́б, сні́г, моро́з, сад́, ва́жко, бездо́мний, кни́жка, лі́жко.* **!! Але:** з у складі префікса перед глухими вимовляємо як [с] (*розписати́, безп'яно́вий*); з у середині слова перед глухими вимовляємо як [х] (*ле́гко, во́гкий, ні́гті*).
2. Глухі перед дзвінкими вимовляємо дзвінко: *про́с[4з]ьба́, боро́т[д]ьба́, фут[д]бо́л, вок[г]за́л, анек[г]до́т, мо́лот[д]ьба́.*

Чергування приголосних

г/ж/з	к/ч/ц	х/щ/ц
друг – дружний – друзі, крига – крижаний – на кризі	рука – ручний – у руці, рік – річний – у році	муха – мушка – мусі; стріха – стрішка – на стрісі

д/ст	с/ст	т/ст
веду – вести	несу – нести	мету – мести

д/дж	с/ш	т/ч	з/ж	ст/щ
сидіти – сиджу	просити – прошу	платити – плачу	казати – кажу	пустити – пуцу

б/бл	п/пл	м/мл	в/вл	ф/фл
робити – роблю	стати – сплю	переломити – переломлю	промовити – промовлю	розграфити – розграфлю

Чергування у прийменниках, сполучниках та префіксах

1. **і, й, та:** Галя **й** Олена, син **і** дочка, батько **й** (**і, та**) **мати**.

♦ **Запам'ятайте:** **і** з **й** не чергуються при зіставленні понять (небо **і** земля, весна **і** осінь, день **і** ніч); перед словами, що починаються з **є, ї, й, ю, я** (Греція **і** Єгипет, **і** її, **і** його, дівчина **і** юнак, зробив швидко **і** як слід).

2. **і** або **й:** **і**ду/**й**ду **і**ти/**й**ти **і**шов/**й**шов

3. **в** або **у:** **у**чити/**в**чити, **у**купі/**в**купі, **у**весь/**в**есь; **в** аудиторії, **в** інституті, **в** університеті, **в** дитинстві, **у** домі, **в**ночі, до нас **у** гості, **у** хвилях, **у** творчості, скласти **у**восьмеро (**в**четверо).

♦ **Запам'ятайте:** **в** і **у** не чергуються в словах, які вживаються тільки з **в** або **у**, а також у власних іменах і в словах іншомовного походження: **у**года, **у**вільнити, **у**кладач, **у**ривок, **у**творення; **в**вічливий, **в**думливий, **в**заємний, **в**лада; **У**стименко, **У**довенко, **В**ласов; **у**ніфікація, **у**зурпатор, **але** **У**країна/ **В**країна.

♦ **Запам'ятайте:** **в** на початку і в середині слова перед іншим приголосним та наприкінці слова вимовляємо як англійський [w]: **в**читель, **в**чора, **в**пасти, дов**в**гий, мов**в**чати, лев**в**, кро**в**, чита**в**.

любов, детектив.

4. з, із або зі:

з/із дому	з/іззаду	з <u>б</u> ерегти	з <u>е</u> кономити
з/із п <u>і</u> вдня	з/із <u>н</u> ов	з <u>д</u> ивувати	з <u>о</u> рієнтуватися
з/із з <u>а</u> ходу	з/із <u>н</u> изу	з <u>н</u> яти	з <u>у</u> мовити

!! Але: зі скелі, зі сходу, зібрати, зігріти/зогріти, зім'яти, зітхати, зустріти.

♦ Запам'ятайте префікси *без-, роз-, воз-, через-, між-, над-, від-, під-, перед-, понад-, об-:* *безперервний, розкидати, об'єднання, надписати, підпис, передплатити* тощо.

!! Але: списати, спитати, скопіювати, сказати, стримати, створити, сформувавати, схопити (префікс *с-* перед *к, п, т, ф, х*).

Спрощення у групах приголосних

(*жд/жн, зд/зн, ст/сн* та ін.)

Тиждень – тижня, роз'їзд – роз'їзний, захист – захисник, стелити – слати, тріск – тріснути, блиск – блиснути, мислити – навмисно, ремесло – ремісник.

!! Але: шістнадцять, випускний, відпускний, пропускний, кістлявий, пестливий, хвастливий, зап'ястний, гігантський, контрастний, студентський, університетський, парламентський, піаністці, аспірантці.

Уподібнення приголосних

♦ **Запам'ятайте:** у мовленні якісно змінюються ці групи приголосних:

а)	[с] + [ш] – [ш:]	прині <u>с</u> ши – прині[ш:]и
	[з] + [ш] – [жш]	залі <u>з</u> ши – залі[жш]и
	[з] + [ж] – [ж:]	без <u>ж</u> алю – бе[ж:]алю
	[з] + [ч] – [жч]	без <u>ч</u> есний – бе[жч]есний
	[з] + [дж] – [ждж]	з <u>д</u> жемом – [ждж]мом
б)	[ш] + [с] – [с':]	зу <u>ст</u> іча <u>с</u> ся – зустріча <u>с</u> [с':]а
	[ш] + [ц] – [с'ц']	на до <u>ш</u> ці – на до[с'ц']і
	[ж] + [ц] – [з'ц']	у кни <u>ж</u> ці – у кни[з'ц']і
	[ч] + [ц] – [ц':]	у рі <u>ч</u> ці – у рі[ц':]і

в)	[т] + [с] – [ц]	студент <u>т</u> ство – студен[ц]тво
	[т'] + [с'] – [ц':]	зда <u>ть</u> ся – здає[ц':]а
	[т] + [ч] – [ч:]	Ві <u>т</u> чизна – Ві[ч:]изна
	[т] + [ш] – [чш]	покорот <u>ш</u> ати – покоро[чш]ати

Чергування голосних

- 1) *а/о*: літера **а** пишеться перед наголошеним суф. **-а/-я-**: *допомогти – допомагати, вимога – вимагати, схопити – хопати;*
- 2) *е/і*: літера **і** пишеться перед наголошеним суф. **-а/-я-** і в окремих словах перед суф. **-ува/-юва**: *летіти – літати, згребти – згрібати, вистрелити – вистрілювати;*
- 3) *е/и*: літера **и** пишеться в префіксальних дієсловах після приголосних перед **р, л** і наголошеним суф. **-а/-я-**: *беру – вибирати, мертвий – вмирати, витерти – витирати, стелити – застилати;*
- 4) *о, е, є* у відкритому складі чергуються з **і, ї** в закритому: *радість – радості, рік – роки, бджілка – бджола, сім – семи, шість – шостий, камінь – каменя, свій – свого, батьків – батькова, Харків – Харкова, Київ – Києва, ніс – несе, а також при словотворенні: *веселий – весілля, творити – твір (!! але: день – дня, сон – сну – випадання голосного).**

М'який знак

М'який знак (**ь**) пишемо:

- Після м'яких приголосних [д'], [т'], [з'], [с'], [дз'], [ц'], [л'], [н'] у кінці складу: *нежть, мазь, просьба, місяць, сіль, промінь.*
- У суфіксах **-ськ-, -зьк-, -цьк-, -еньк-, -оньк-, -есеньк-, ісіньк-, -юсіньк-**: *китайський, запорізький, козацький, біленький, дівчинонька, малесенький.
!! Але: баский, боязкий, різкий, дерзкий, ковзкий, плоский.*
- У буквосполученнях **-льч-, -льц-, -ньч-, -ньц-, -сьч-, -сьц-**, якщо вони походять від **-льк-, -ньк-, -ськ-**: *ляльці (лялька); доньці (донька), Онисьці (Ониська).*
- У дієсловах (3 особа однини і множини дійсного способу, 2 особа множини наказового способу): *сидть, сидять, сидіть; дивться, дивляться, дивіться.*

▪ У іншомовних словах після **д, т, з, с, л, н** перед **я, ю, є, ї**: *мільярд, Ньютон, гондолєр*; після **л, н** перед **йо**: *медальйон, сеньйор*; відповідно до вимови після **л** та **н** перед приголосними, а також у кінці слова: *альтернатива, акваредь, Булонь* (!! **але**: *алгоритм, ритуал, еталон*).

М'який знак (**ь**) не пишемо:

- Після **б, п, в, м, ф, ж, ч, ш, щ, г, к, х**: *дріб, степ, кров, сім, верф, ріжте, річ, читаєш, дощ, нігті*.
- Після **н** перед **ж, ч, ш, щ** і суфіксами **-ств-, -ськ-**: *інжир, конче* (потрібно), *інший, менший, панський, громадянство*.
- Після **р** у кінці складу: *повір-те, Хар-ків, гір-кий*.
- Між подвоєними м'якими приголосними: *віддячити, осінній, весілля*.
- У сполученнях **-лч-, -лц-, -нч-, -ниц-, -сч-, -сц-** (утворених від **-лк-, -нк-, -ск-**): *галчення* (галка), *палці* (палка), *дитинці* (дитинка), *Парасці* (Параска).

Сполучення **йо** або **ьо**

Йо вживається на початку складу: *йо-му, ра-йон, мільйон, буль-йон, кур-йоз-ний, сер-йоз-ний, мо-йо-го, Йо-сип, Мурав-йов, Со-лов-йов*.

ьо вживається в середині і кінці складу: *льон, льот-чик, ці-льо-вий, ко-льо-ро-вий, си-ньо-го, друж-ньо-му*.

Апостроф

Апостроф пишемо:

- після приголосних **б, п, в, м, ф, к, р** перед **я, ю, є, ї**: *б'ють, н'є, сім'я, від'їхав, розв'язав, довір'я, сузір'я, Куп'янськ, Вячеслав, Прокоф'єв, Захар'їн, пів'яблука* (!! **але**: *пів-Європи, пів-Ялти* – власні назви).
- в іноземних словах та географічних назвах після приголосних **б, п, в, м, ф, г, к, х, ж, ч, ш, р**: *інтер'єр, ін'екція, інтерв'ю, комп'ютер, прем'єра, об'єкт, екстер'єр, П'ємонт, Х'юстон, Руж'є*.

Апостроф не пишемо:

- після двох приголосних кореня: *мавпячий, духмяний, морквяний, тьямний*.
- !! **Але**: *черв'як, торф'яний* (перший приголосний **р**).

- перед буквосполученням **йо**: *бульйон, мільйон*.
- в іноземних словах та географічних назвах після м'яких приголосних **б, п, в, м, ф, г, к, х, ж, ч, ш, р**: *Мюнхен, Респін, Гюго, кюре, манікюр, пюре*.

Склад

Відкритий (закінчується на голосний)	Закритий (закінчується на приголосний)
мо-ло-ко, до-ро-га, се-стра	під-хід, гір-кий, вузь-кий

В українській мові слова можуть бути:

односкладові	двоскладові	трискладові	багатоскладові
стіл	ю-ний	по-го-да	по-да-ру-нок
дім	но-вий	се-ли-ще	роз-мов-ля-ти

Наголос

Наголос в українській мові вільний, він може переходити з одного складу на інший. Але є ряд правил:

1) У дво- і трискладових іменниках ч. р. наголос із першого складу (або другого) в однині переходить на останній склад у множині: *а́втор – авторі́, па́спорт – паспорті́, ре́ктор – ректорі́, дире́ктор – директорі́, профе́сор – професорі́, учи́тель – учителі́ (!! але: гло́бус – глобуси, розмі́р – розміри, заступні́к – заступники)*.

2) У більшості іменників ж. р. на **-ка** у формах множини наголос переходить на закінчення: *ка́ртка – карткі́, сторі́нка – сторінкі́, тари́лка – тарілки́, (!! але: кі́шка – кішки, про́бка – пробки)*.

● Порівняйте:

Си́н – слухняні сині́ – три си́ни;

Учи́тель – чудові учителі́ – чотири учи́телі;

Ка́ртка – візитні карткі́ – дві ка́ртки;

Дочка́ – гарні дочкі́ – три дочкі́.

3) Багато двоскладових прикметників мають наголошені закінчення: *бліди́й, мали́й, новий́, нудни́й, стари́й, тісни́й, товсти́й, черстви́й, гіркий́*.

4) У кількісних числівниках від 11 до 19 наголос падає на склад **-на-**: *одина́дцять, двана́дцять..., дев'ятна́дцять*.

5) Числівник **один** утворює стійкі словосполучення, у яких наголос відрізняється від наголосу відмінникових форм: *один* *одного*, *одне* до *одного*, *один* з *одним*, *один* для *одного*, *усі* до *одного*, *ні* *одного*, *жодного*;

6) Іноді від місця наголоса залежить лексичне або граматичне значення слова.

● **Порівняйте (різні лексичні значення):**

вигідний	вигідний	лікарський	лікарський
гладкий	гладкий	типовий	типовий
господарський	господарський	прошу	прошу

✎ **Розрізняйте (різні граматичні значення):** шкода (іменник) і шкода́ (прислівник).

▣ **Зверніть увагу:** іноді українські слова мають варіативний наголос: *пам'ятки*, *апо́строф*, *доповідáч*, *наглядáч*, *допризв'я́ник*, *у́смішка*, *по́милка*, *чима́лий*, *я́сний*, *прóстий*, *допомі́жний*, *мандрі́вний*, *вугі́льний*, *весня́ний*, *морквя́ний*, *капу́стяний*, *карто́пляний*, *пові́тряний*, *сві́тити*, *ста́рити*, *че́рствіти*, *за́вжди*, *зокре́ма*, *ба́йдуже* та ін.

◆ **Запам'ятайте:** *вразити в са́ме серце*, *в са́мий раз*, *закоханий по са́мі вуха*, *з са́мого малечку*, *одна й та са́ма*, *по са́му шию*, *того ж са́мого дня*.

**Іменник
Називний відмінок**

<i>Хто це? істоти (особи, тварини)</i>	<i>Що це? неістоти</i>
Чоловік, жінка, батько, мати, хлопчик, дівчинка, кінь, народ, молодь, глядачі, слухачі, собака	Школа, клас, дощ, зима, сіль, молоко, Київ, Пекін, ручка, книга, щастя, радість, молодість

Рід

<i>Хто це? (істоти)</i>		
<i>Чоловічий (він)</i>	<i>Жіночий (вона)</i>	<i>Середній (воно)</i>
студент <u>т</u> секретар юна <u>к</u> герой виклада <u>ч</u> кита <u>є</u> ц <u>ь</u>	студент <u>к</u> бабу <u>с</u> я дівчи <u>н</u> а Марі <u>я</u> виклада <u>ч</u> к <u>а</u>	дит <u>я</u> кур <u>ч</u> а дів <u>ч</u> а кошен <u>я</u> хлоп <u>я</u> тел <u>я</u>
!!але: дядь <u>к</u> о, бать <u>к</u> о, Юр <u>к</u> о, Мико <u>л</u> а, суд <u>д</u> я	мати, пані	
<i>Що це? (неістоти)</i>		
сті <u>л</u> музей парк <u>к</u> пла <u>щ</u> сні <u>г</u> пале <u>ць</u>	кни <u>г</u> а вулиц <u>я</u> руч <u>к</u> а сім' <u>я</u> ша <u>ф</u> а аудиторі <u>я</u>	мі <u>с</u> то прізви <u>щ</u> е село жит <u>т</u> я мор <u>є</u> завдан <u>н</u> я
	!!але: любов <u>ь</u> , кров <u>ь</u> , рі <u>ч</u> , сі <u>л</u> ь	так <u>сі</u> , мен <u>ю</u> , ра <u>г</u> у, де <u>п</u> о, тур <u>н</u> е

■ **Зверніть увагу: він/вона (іменники спільного роду):**
професор, інженер, лікар, викладач, дипломат, суддя, вчитель,
сирота, невдаха, нероба, потвора, рефері, протеже, інкогніто.

!! Але можливо: журналіст(ка), професор(ка), лікар(ка),
викладач(ка), вчитель(ка), лаборант(ка), секретар(ка).

◆ **Запам'ятайте рід іменників:**

Чоловічий рід: дріб, накип, нежить, перепис, рукопис, підпис,
настрій, розпродаж, пил, біль, рояль, степ, ступінь, шампунь,
кір, підрозділ, виступ, посуд, собака.

Жіночий рід: любовь, кровь, річ, сіль, путь, розкіш.

Типи відмін іменників

<i>I відміна</i>	<i>II відміна</i>	<i>III відміна</i>	<i>IV відміна</i>
<i>Ч.р. і ж.р. на -а, -я</i>	<i>Ч.р. на -о, -т(ь); с.р. на -о, -е, -я (крім ім. із суф. -ат-/-ят-, -ен-)</i>	<i>Ж.р. з нульовим закінченням та іменник мати</i>	<i>С.р. на -а (після шипл.) і -я із суф.-ат-/-ят-, -ен- при відмін.</i>
вес <u>н</u> а, пог <u>о</u> да, зем <u>л</u> я, гол <u>о</u> ва, стар <u>о</u> ста, дя <u>д</u> я, нев <u>д</u> а <u>х</u> а, суд <u>д</u> я	бать <u>к</u> о, муз <u>е</u> й, сні <u>г</u> , пале <u>ць</u> , сло <u>в</u> о, сон <u>ц</u> е, завдан <u>н</u> я	рі <u>ч</u> о, розкі <u>ш</u> о, під <u>п</u> ис <u>о</u> , ні <u>ч</u> о, люб <u>о</u> в <u>о</u> , кров <u>о</u> , молод <u>ь</u> о, мати	дит <u>я</u> (дит <u>я</u> ти), ло <u>ш</u> а (ло <u>ш</u> ати), ім' <u>я</u> (імен <u>і</u>)

Число іменника

Однина (він, вона, воно)	Можина (вони)	Закінчення
<i>Чоловічий рід (він)</i>		
клас юнак сад батько	класи юнаки сади батьки	-∅ + -и ; -о → -и
учитель суддя	чителі судді	-ь, -я → -і
ніж товариш плащ	ножі товариші плащі	-(ж,ч,ш,щ)а → -і
герой музей	герої музеї	-й → -ї
лікар школяр секретар буквар !! але: касир бригадир	лікарі школярі секретарі букварі касири бригадири	-р + -и/-і
<i>Жіночий рід (вона)</i>		
книга кімната	книги кімнати	-а → -и
вулиця земля	вулиці землі	-я → -і/-ї
річ площа відповідь	речі площі відповіді	-(ж,ч,ш,щ) ∅ + -і -(ж,ч,ш,щ)а → -і -ь – -і
аудиторія сім'я	аудиторії сім'ї	-ія → -ії -'я → -'ї
<i>Середній рід (воно)</i>		
вікно слово прізвище	вікна слова прізвища	-о → а -(ч, щ) е → -а
море місце	моря місця	-е → -я
завдання	завдання	-(tt)я → -(tt)я

◆ **Запам'ятайте:**

- дитина – діти мати – матері
друг – друзі чоловік, людина – люди
ім'я – імена дівчина, дівча – дівчата
курча – курчата хлоп'я – хлоп'ята
- *Чергування o/i, e/i*
стіл – столи ніж – ножі
двір – двори річ – речі
- *Суфікси -ень, -ець втрачають -е-, -є(ць) – й(ці):*
день – дні;
учень – учениця – учні;
українець – українка – українці;
китаєць – китаєнка – китаєці;
англієць – англійка – англіці.
- *Суфікси -нин, -нк(а), -н(и); -ар, -ин(я), -ар(і) та ін.:*
росіянин – росіянка – росіяни;
християнин – християнка – християни;
громадянин – громадянка – громадяни;
селянин – селянка – селяни;
киянин – киянка – кияни;
румунин – румунка – румуни;
господар – господиня – господарі;
красень – красуня – красні/красені;
- *Тільки однина:* молоко, сіль, хліб, цукор, м'ясо; залізо, золото; картопля, капуста, морква; козацтво, юнацтво, молодь, дівчора, листя, багаж; робота, боротьба, розвиток, туга, тиша, галас, сміливість, мужність, героїзм, гостинність, журба, горе, мир, мислення, мудрість, юність, старість, радість; Київ, Угорщина, Дунай тощо.
- *Тільки множина:* меблі, двері, кайдани, окуляри, штани, джинси, брюки, шорти, ножиці, штори, ліки, мемуари, вершки, консерви; канікули, сутінки, будні; переговори, вибори, мандри, іменини; фінанси, гроші, чари, шахи, шахмати; гордощі, заздрощі, радощі, ревнощі, пустощі; тропіки, надра; Альпи, Карпати, Суми, Саки, Піренеї, Прилуки та ін.

■ **Зверніть увагу: Родовий відмінок -а/-я або -у/-ю**

<i>Чоловічий рід</i>	
<i>-а / -я</i>	<i>-у / -ю</i>
1. Назви істот (кого? чий?) Це син директора, товариша, Сергія	1. Продукти харчування, назви речовини (чого?) Немає цукру. Бракує соку. Купити чаю. !! Але: хліба
2. Назви конкретних предметів У мене немає (чого?) зошита стілця олівця	2. Явища природи (чого?) Швидкість вітру Товщина снігу Немає морозу
3. Більшість термінів (чого?) структура атома форма квадрата площа трикутника	3. Абстрактні поняття, літературні терміни жанру, роману, образу, сюжету епоха (яка?) прогресу розвитку романтизму немає (чого?) часу.
4. Міри довжини, ваги, часу, грошові назви, числові назви метра, грама, місяця, січня, понеділка, карбованця, юаня, долара, десятка, мільйона, номера, параграфа !! Але: року, віку, пункту	4. Збірні поняття, слова із значенням простору, назви ігор, танців, почуттів, процесів, станів квартиру, тенісу, вальсу, жаху, болю, страху, гніву, тиску, іспиту, конфлікту, занепаду, азарту, руху, лісу, краю. !! Але: берега, горба
<i>5. Географічні назви (звідки? куди?)</i>	
<i>Місто, село</i> Він з Парижа, Лондона, Сіднея, Києва, Пекіна	<i>Країна, ріка, озеро, гора</i> Він з Сибіру, Криму, Китаю, Парагваю, Дону, Дунаю, Байкалу, Ельбрусу. штату, району !! Але: з Дніпра, Донця, Іртіша.
	6. Установи (будівлі) біля вокзалу, інституту, навпроти готелю, музею, з класу, банку, кінотеатру до деканату, будинку студентів

■ **Зверніть увагу:** Деякі іменники вживаються з паралельними закінченнями **-а** та **-у:** гур**та** і гур**ту**, мост**а** і мост**у**, стол**а** і стол**у**, двор**а** і двор**у**, полк**а** і полк**у**.

У деяких випадках закінчення залежить від значення: папер**а** (документ) і папер**у** (матеріал), поя**са** (предмет) і поя**су** (просторове поняття), рахунк**а** (документ) і рахунк**у** (дія), лист**а** (написаного) і лист**у** (на дереві), листопад**а** (місяць) і листопад**у** (опадання листя).

Поділ іменників I і II відміни на групи

Іменники I і II відміни поділяються на *тверду*, *м'яку* і *мішану* групи.

Відмінникові закінчення іменників I відміни

Відм.	Тверда група	М'яка група		Мішана група
	-а (крім основ на шиплячий)	-я		-а (з основою на шиплячий)
<i>Однина</i>				
Н.	кімнат- а	полиц- я	мрі- я	площ- а
Р.	кімнат- и	полиц- і	мрі- ї	площ- і
Д.	кімнат- і	полиц- і	мрі- ї	площ- і
Зн.	кімнат- у	полиц- ю	мрі- ю	площ- у
Ор.	кімнат- ою	полиц- єю	мрі- єю	площ- єю
М.	в кімнат- і	на полиц- і	у мрі- ї	на площ- і
Кл.	кімнат- о	полиц- е	мрі- є	площ- е
<i>Множина</i>				
Н.	кімнат- и	полиц- і	мрі- ї	площ- і
Р.	кімнат ∅	полиць ∅	мрій ∅	площ ∅
Д.	кімнат- ам	полиц- ям	мрі- ям	площ- ам
Зн.	кімнат- и	полиц- і	мрі- ї	площ- і
Ор.	кімнат- ами	полиц- ями	мрі- ями	площ- ами
М.	в кімнат- ах	на полиц- ях	у мрі- ях	на площ- ах
Кл.	кімнат- и	полиц- і	мрі- ї	площ- і

Відмінникові закінчення іменників II відміни

Відм.	Тверда група		
	<i>Ч.р.</i> на -t, -р, -ер, -ір, -ор, -ур, -юр і з постійно наголошеними -ар, -яр, -ир ; <i>С.р.</i> на -о		
<i>Однина</i>			
Н.	студент	працівник	слов- о
Р.	студент- а	працівник- а	слов- а
Д.	студент- ові(-у)	працівник- ові (-у)	слов- у
Зн.	студент- а	працівник- а	слов- о
Ор.	студент- ом	працівник- ом	слов- ом
М.	на студент- ові(-і)	на працівник- ові (-у)	у слов- і
Кл.	студент- е	працівник- у	слов- о
<i>Множина</i>			
Н.	студент- и	працівник- и	слов- а
Р.	студент- ів	працівник- ів	слів ∅
Д.	студент- ам	працівник- ам	слов- ам
Зн.	студент- ів	працівник- ів	слов- а
Ор.	студент- ами	працівник- ами	слов- ами
М.	на студент- ах	на працівник- ах	у слов- ах
Кл.	студент- и	працівник- и	слов- а

Відм.		М'яка група		
Ч.р. на <i>-і'</i> , з постійно ненаголош. або непостійно наголош. <i>-ар-, -ир;</i> С.р. на <i>-е-, -я</i> без суф. <i>-ат-, -ят-, -ен-</i> при відмінюв.				
Однина				
Н.	хлопець	герой	яйц- <i>е</i>	весілл- <i>я</i>
Р.	хлопц- <i>я</i>	геро- <i>я</i>	яйц- <i>я</i>	весілл- <i>я</i>
Д.	хлопц- <i>єві(-ю)</i>	геро- <i>єві(-ю)</i>	яйц- <i>ю</i>	весілл- <i>ю</i>
Зн.	хлопц- <i>я</i>	геро- <i>я</i>	яйц- <i>е</i>	весілл- <i>я</i>
Ор.	хлопц- <i>ем</i>	геро- <i>ем</i>	яйц- <i>ем</i>	весілл- <i>ям</i>
М.	на хлопц- <i>єві(-і)</i>	на геро- <i>єві(-ю)</i>	у яйц- <i>і</i>	на весілл- <i>і</i>
Кл.	хлопч- <i>е</i>	геро- <i>є</i>	яйц- <i>е</i>	весілл- <i>я</i>
Множина				
Н.	хлопц- <i>і</i>	геро- <i>ї</i>	яйц- <i>я</i>	весілл- <i>я</i>
Р.	хлопц- <i>ів</i>	геро- <i>їв</i>	яєць∅	весіль∅
Д.	хлопц- <i>ям</i>	геро- <i>ям</i>	яйц- <i>ям</i>	весілл- <i>ям</i>
Зн.	хлопц- <i>ів</i>	геро- <i>їв</i>	яйц- <i>я</i>	весілл- <i>я</i>
Ор.	хлопц- <i>ями</i>	геро- <i>ями</i>	яйц- <i>ями</i>	весілл- <i>ями</i>
М.	на хлопц- <i>ях</i>	на геро- <i>ях</i>	яйц- <i>ях</i>	на весілл- <i>ях</i>
Кл.	хлопц- <i>і</i>	геро- <i>ї</i>	яйц- <i>я</i>	весілл- <i>я</i>
Відм.		Мішана група		
Ч.р.і С.р. з основою на шиплячий, іменники Ч.р., що позначають людей за родом діяльності на <i>-яр</i> і наголосом на закінченні при відмінюв.				
Однина				
Н.	перекладач	школяр		селищ- <i>е</i>
Р.	перекладач- <i>а</i>	школяр- <i>а́</i>		селищ- <i>а</i>
Д.	перекладач- <i>єві(-у)</i>	школяр- <i>є́ві (-у)</i>		селищ- <i>у</i>
Зн.	перекладач- <i>а</i>	школяр- <i>а́</i>		селищ- <i>е</i>
Ор.	перекладач- <i>ем</i>	школяр- <i>е́м</i>		селищ- <i>ем</i>
М.	на перекладач- <i>єві(-і)</i>	на школяр- <i>є́ві (-і)</i>		у селищ- <i>і</i>
Кл.	перекладач- <i>у</i>	школяр- <i>е</i>		селищ- <i>е</i>
Множина				
Н.	перекладач- <i>і</i>	школяр- <i>ї́</i>		селищ- <i>а</i>
Р.	перекладач- <i>ів</i>	школяр- <i>їв́</i>		селищ∅
Д.	перекладач- <i>ам</i>	школяр- <i>а́м</i>		селищ- <i>ам</i>
Зн.	перекладач- <i>ів</i>	школяр- <i>їв́</i>		селищ- <i>а</i>
Ор.	перекладач- <i>ами</i>	школяр- <i>а́ми</i>		селищ- <i>ами</i>
М.	на перекладач- <i>ах</i>	на школяр- <i>а́х</i>		у селищ- <i>ах</i>
Кл.	перекладач- <i>і</i>	школяр- <i>ї́</i>		селищ- <i>а</i>

♦ **Запам'ятайте:** до мішаної групи належать іменники на наголошений суф. *-ар/-яр:* *школяр, газетяр*. До м'якої групи відносяться іменники, які в рос. мові мають суф. *-арь: секретар* (рос. *секретарь*), *воротар* (рос. *вратарь*). Решта – тверда група.

Відмінникові закінчення іменників III відміни

Відм.	Однина		Множина	
Н.	ніч	мат- и	ноч- і	матер- і
Р.	ноч- і	матер- і	ноч- ей	матер- ів
Д.	ноч- і	матер- і	ноч- ам	матер- ям
Зн.	ніч	матір	ноч- і	матер- ів
Ор.	нічч- ю	матір'- ю	ноч- ами	матер- ями
М.	... ноч- і	на матер- і	... ноч- ах	на матер- ях
Кл.	ноч- е	мат- и	ноч- і	матер- і

♦ Запам'ятайте:

В *Ор.в. однини* приголосні подвоюються, якщо вони стоять після голосного: *ніччю*, *тінню*, *молоддю* (порівн.: *радістю*, *молодістю*, *ненавистю*). Не подвоюються приголосні **б, п, в, м, ф** та **р**: *любв'ю*, *кров'ю*, *верф'ю*.

Відмінникові закінчення іменників IV відміни

Відм.	Однина		Множина	
Н.	дівч- а	плем'- я	дівчат- а	племен- а
Р.	дівчат- и	племен- і (плем'я)	дівчат ∅	племен ∅
Д.	дівчат- і	племен- і	дівчат- ам	племен- ам
Зн.	дівч- а	плем'- я	дівчат ∅	племен- а
Ор.	дівч- ам	племен- ем (плем'- ям)	дівчат- ами	племен- ами
М.	дівчат- і	племен- і	дівчат- ах	племен- ах
Кл.	дівч- а	плем'- я	дівчат- а	племен- а

♦ Запам'ятайте:

Деякі іменники IV відміни вживаються тільки у множині: *молодята*, *бровенята*, *рученята*, *санчата*.

Особливості відмінювання іменників,
що вживаються тільки в множині

Відм.	Приклади			Закінч.	
Н.	люд- и	заход- и	ножиц- і	грош- і	- и/і
Р.	люд- ей	заход- ів	ножиць	грош- ей	- ів/ей/∅
Д.	люд- ям	заход- ам	ножиц- ям	грош- ам	- ам/-ям
Зн.	люд- ей	заход- и	ножиц- і	грош- і	кого?= Р. що?= Н.
Ор.	людь- ми	заход- ами	ножиц- ями	гріш- ми	- (а)ми/ -ями
М.	на люд- ях	у заход- ах	ножиц- ях	грош- има	- ах/-ях
Кл.	люд- и	заход- и	ножиц- і	грош- і	- и/і

▣ Зверніть увагу на форми іменників в орудному відмінку: *дїтьми*, *людьми*, *гусьми*, *курми*. У деяких випадках можливі

паралельні форми: грішми і грошима, дверми і дверима, штаньми і штаньами (або штаньями).

▣ Давайте повторимо закінчення іменників!

	Н.в.	Р.в.	Д.в.	Зн.в.	Ор.р.	М.в.	Кл.в.
	<i>Хто?</i> <i>Що?</i>	<i>Кого?</i> <i>Чого?</i>	<i>Кому?</i> <i>Чому?</i>	<i>Кого?</i> <i>Що?</i>	<i>Ким?</i> <i>Чим?</i>	<i>Укому?</i> <i>Учому?</i>	
<i>Однина</i>							
<i>I</i> відм.	мама площа вулиця сім'я	-и -і -ї	-і -ї	-у -ю	-ою -єю -єю	-і -ї	-о -е -є -ю
<i>III</i> відм.	річ вість мати	-і	-і	=Н.в.	-ю	-і	-е
<i>IV</i> відм.	ім'я хлоп'я лоша	(ен)-і (ят)-и (ат)-и	(ен)-і (ят)-і (ат)-і	=Н.в.	-ям -ам	(ен)-і (ят)-і (ат)-і	=Н.в.
<i>II</i> відм.	будино <u>к</u> брат <u>а</u> бать <u>ко</u> товари <u>щ</u> сели <u>ще</u> море місце учите <u>ль</u> геро <u>ї</u> завдан <u>ня</u> край <u>а</u>	-у -а -я -ю	-у -у(ові) -у(еві) -у -ю -ю(-еві) -єві)	кого?=-Р. що?=-Н.	-ом -ем -єм -ям -єм	-у -і(ові) -у(ові) -і(еві) -і -і(еві) -ї(єві) -і -ї	-у/-ю -е/-є -я -є
<i>Множина</i>							
	бать <u>ки</u> брати товари <u>ш</u> геро <u>ї</u> учител <u>і</u> сестри кни <u>ги</u> мі <u>ста</u> ві <u>сті</u> но <u>чі</u> сім' <u>ї</u> аудитор <u>ї</u>	-ів -ів ∅ -ей -їй	 -ам -ям	кого?=-Р. що?=-Н.	-ами -ями	-ах -ях	=Н.в.

◆ Запам'ятайте:

1. Іменники прикметникового походження (*наречений, хворий, перехожий, знайомий*) відмінюються, як прикметники: *хворого, хворому, хворим; хворої, хворій, хворою*.

2. Не змінюються за відмінками і не утворюють форми можини:

а) загальні і власні назви іншомовного походження з кінцевими

-о: *бароко, дібрето́ кіно́, авто́, депо́, метро́, панно́, піаніно́ (! Але: пальто́ – пальта́, пальту́, пальтом, у пальті);*

-у/-ю: *рагу, меню, інтерв'ю, Турку;*

-е/-є: *алоє, кафе, тюре, ательє, бізе, рантьє, Данте;*

-і: *янкі, жалюзі, дербі, ралі, регбі, таксі, хобі, ківі, поні, калібрі, Наталі, Ненсі, Марі, Тбілісі;*

-а/-я після голосного: *боа, ампуа́, буржуа́, Нікарагуа́;*

б) іншомовні загальні назви осіб жіночої статі, імена та прізвища з кінцевим приголосним: *мадам, Жаклін, Джудіт, Мерседес, Нікодь, Джонсон, Шмідт (! але: Суламіф — для Суламіфі, Нінель — з Нінеллю);*

в) французькі імена та прізвища з кінцевим наголошеним **-а́**, **-я́:** *Дюма, Ніколя;*

г) російські прізвища на **-их, -ово:** (*Черніх, Дурново́*);

д) українські жіночі прізвища на **-о** і приголосні (*Марі́ї Стрельченко, Ользі Степанчук*);

е) скорочені назви: *ДАІ (державна автомобільна інспекція), ООН (організація об'єднаних націй), завкафедри (завідувач кафедри).*

є) іншомовні топоніми на **-а**, що виступають у відповідних словосполученнях у функції прикладок (*на острові Куба́, у штаті Невада́*).

▣ Зверніть увагу:

▪ Назви осіб мають рід відповідно до статі: *мсьє, дєнді, бізнесмен, Ніколя Саркозі – ч.р.; мадам, міс, місіс, фрау, леді, пані, бізнесвумен, Наомі Кемпбелл – ж.р.;*

▪ Назви неістот – **с.р.:** *бра, па, ампуа, трюмо́, фойе́, ательє́, турне́, резюме́; кашне́, шосе́;*

▪ Назви тварин, як правило, **ч.р.:** *шимпанзе́, поні́, ко́лі, кенгуру́, какаду́, колі́бри (! але: цеце́ – ж.р.). Але у реченні вони можуть набувати значення **ж.р.** (*маленька шимпанзе, моя поні*),*

▪ Назви страв, деяких рослин мають **с.р.:** *тюре́, рагу́, фрікасе́, суфле́, алоє, каланхоє, манго.*

▪ Власні назви мають рід відповідно до роду загальної назви: *Брно, Онтаріо, Палермо, Бордо, Осло, Токіо, Антананаріу,*

Катманду, Турку, Гельсінкі, Нагасакі – місто (с.р.), «Женьмінґ Жибао», «Таймз» – газета (ж.р.), Міссурі – річка (ж.р.), Тітікака – озеро (с.р.); суахілі – мова (ж.р.), торнадо – вітер (ч.р.).

Прикметник

За характером кінцевого приголосного основи та відмінникових закінчень прикметники поділяються на дві групи: **тверду (-ий)**: велик-ий, -а, -е, -і; добрий, світлий, темний, холодний і **м'яку (-ій, -ій)**: домашн-ій, -я, -є, -і; останній, пізній, осінній, літній, середній, вечірній, майбутній, теперішній, справжній, безкрай.

Відмінникові закінчення прикметників

Тверда група				
Відм.	Однина			Множина
	Ч. р.	С. р.	Ж. р.	
Н.в.	нов-ий,	нов-е,	нов-а	нов-і
Р.в.	нов-ого		нов-ої	нов-их
Д.в.	нов-ому		нов-ій	нов-им
Зн.в.	=Р. або Н.		нов-у	=Р. або Н.
Ор.в.	нов-им		нов-ою	нов-ими
М.в.	нов-ому (-ім)		нов-ій	нов-их
М'яка група				
Відм.	Однина			Множина
	Ч. р.	С. р.	Ж. р.	
Н.в.	ранн-ій, безкра-ій	ранн-є, безкра-є	ранн-я, безкра-я	ранн-і, безкра-ї
Р.в.	ранн-ого, безкрай-ого		ранн-ої, безкрай-ої	ранн-іх, безкра-іх
Д.в.	ранн-ому, безкрай-ому		ранн-ій, безкра-ій	ранн-ім, безкра-ім
Зн.в.	=Р. або Н.		ранн-ю, безкра-ю	=Р. або Н.
Ор.в.	ранн-ім, безкра-ім		ранн-ою, безкрай-ою	ранн-іми, безкра-іми
М.в.	ранн-ому (-ім), безкрай-ому (-ім)		ранн-ій, безкра-ій	ранн-іх, безкра-іх

▣ Зверніть увагу:

Форма прикметника завжди узгоджується з формою іменника. Форма кличного відмінка збігається з формою називного відмінка: шановний голово, шановний/шановна колего, рідна земле, любий краю.

◆ Запам'ятайте:

За зразком відмінювання прикметників відмінюються займенники кожний, кожен, всякий, всілякий, самий, сам; порядкові числівники.

Займенник Відмінювання особових займенників

<i>Н.в.</i>	<i>Р.в.</i>	<i>Д.в.</i>	<i>Зн.в.</i>	<i>Ор.в.</i>	<i>М.в.</i>
я	мене	мені	мене	мною	(на) мені
ти	тебе	тобі	тебе	тобою	(на) тобі
він / воно	його, (у) нього	йому	його, (за) нього	ним	(на) ньому, нім
вона	її, (у) неї	їй	її, (за) неї	нею	(на) ній
ми	нас	нам	нас	нами	(на) нас
ви	вас	вам	вас	вами	(на) вас
вони	їх, (у) них	їм	їх, (за) них	ними	(на) них

Відмінювання питальних та відносних займенників

<i>Відм.</i>	<i>Однина</i>				<i>Множ.</i>
<i>Н.в.</i>	хто	що	чий / чие	чия	чії
<i>Р.в.</i>	кого	чого	чийого	чией	чийх
<i>Д.в.</i>	кому	чому	чийому (чийому)	чийй	чийм
<i>Зн.в.</i>	кого	що	= <i>Н.в.</i> або <i>Р.в.</i>	чию	= <i>Н.в./Р.в.</i>
<i>Ор.в.</i>	ким	чим	чийм	чиейю	чийми
<i>М.в.</i>	на кому (кім)	на чому (чійм)	на чийому (чийому, чийм)	на чийй	на чийх

Відмінювання присвійних займенників

<i>Відм.</i>	<i>Ч. р.</i>	<i>С. р.</i>	<i>Ж. р.</i>	<i>Множина</i>
<i>Н.в.</i>	мій, наш, їхній	моє, наше, їхнє	моя, наша, їхня	мої, наші, їхні
<i>Р.в.</i>	мого, нашого, їхнього		моєї, нашої, їхньої	моїх, наших, їхніх
<i>Д.в.</i>	моєму, нашому, їхньому		моїй, нашій, їхній	моїм, нашим, їхнім
<i>Зн.в.</i>	<i>Кого?</i> = <i>Р.в.</i> <i>Що?</i> = <i>Н.в.</i>		мою, нашу, їхню	<i>Кого?</i> = <i>Р.в.</i> <i>Що?</i> = <i>Н.в.</i>
<i>Ор.в.</i>	моїм, нашим, їхнім		моєю, нашою, їхньою	моїми, нашими, їхніми
<i>М.в.</i>	= <i>Д.в.</i>			= <i>Р.в.</i>

■ Зверніть увагу:

1. Займенники *твій, свій* відмінюються, як *мій*.
2. Займенник *ваш* відмінюється, як *наш*.
3. Займенники *його, її, їх* не відмінюються.

4. **Його, її, їх**, на відміну від особових, ніколи не мають приставного **н**: *на його фотографії, в її сумці.*

Відмінювання вказівних займенників

Відм.	Ч. р. / С. р.		Ж. р.	Множина
Н.в.	цей, той	це, те	ця, та	ці, ті
Р.в.	цього, того		цієї, тієї (тої)	цих, тих
Д.в.	цьому, тому		цій, тій	цим, тим
Зн.в.	<i>Кого? = Р.в. Що? = Н.в.</i>		цю, ту	<i>Кого? = Р.в. Що? = Н.в.</i>
Ор.в.	цим, тим		цією, тією (тою)	цими, тими
М.в.	(на) цьому, тому		(на) цій, тій	(на) цих, тих

- ▣ **Зверніть увагу** на зворотний займенник **себе** та його відмінювання:

Н.в.	Р.в.	Д.в.	Зн.в.	Ор.в.	М.в.
–	себе	собі	себе	собою	(на) собі

Вона запросила до *себе* (Р.в.) друзів і родичів. Я хочу купити *собі* (Д.в.) новий словник. Вона добре знає *себе* (Зн.в.). Ти можеш пишатися *собою* (Ор.в.).

Дієслово

- ▣ **Зверніть увагу:** при утворенні форм минулого часу у дієсловах можуть відбуватися такі зміни:

1. Форма ч. р. може не мати кінцевого **-в**: *замерзнути* – *замерз*∅ (*замерзла, замерзло, замерзли*); *принести* – *приніс*∅ (*принесла, принесло, принесли*).
2. Може відбуватися чергування **-о/-і-** та **-е/-і-** у корені слів ч. р. (якщо в корені немає **-р-, -ри-**): *могти* – *міг* (*але могла*), *нести* – *ніс* (*але несла*), *зберегти* – *зберіг* (*але зберегла*), *утекти* – *утік* (*але утекла*), *рости* – *ріс* (*але росла*). Порівняйте: *терти* – *тер, терла, терли*; *заперти* – *запер, заперла, заперли*.
3. Може випадати кінцевий приголосний **-с** основи інфінітива: *вести* – *вів, вела* (-о, -и), *сісти* – *сів, сіла*, (-о, -и), *розповісти* – *розповів, розповіла*, (-о, -и).
4. Випадає суф. **-ну-** основи інфінітива (якщо на нього не падає наголос): *мерзнути* – *мерз, мерзла* (-о, -и), *щезнути* – *щез, щезла* (-о, -и), (!! *але: повернути* – *повернув, повернула* (-о, -и); *протягнути* – *протяг, протягла* (-о, -и) і *протягнув, протягнула* (-о, -и)).

ТЕМАТИЧНИЙ УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК

<i>Українська</i>	<i>Англійська</i>
ЛЮДИНА	HUMAN BEING
тіло	body
голова	head
шия	neck
плече	shoulder
груди	chest
спина	back
бік	side
живіт	stomach
рука	hand, arm
лікоть	elbow
долоня	palm
палець	finger
нога	foot, leg
коліно	knee
чоло, лоб	forehead
око	eye
ніс	nose
рот	mouth
підборіддя	chin
вухо	ear
волосся	hair
вуса	moustache
борода	beard
щока	cheek
брова	brow
кістка	bone
серце	heart
шлунок	stomach
легені	lungs
хлопчик	boy
дівчинка	girl
юнак	young man
дівчина	young lady
чоловік	man
жінка	woman
літній чоловік, старий	old man
літня жінка, стара	old woman

дорослий	adults
діти, дитина	children, child
СІМ'Я, РОДИНА	FAMILY
чоловік та дружина	husband & wife
батьки та діти	parents & children
батько й мати	father & mother
син та донька	son & daughter
брат і сестра	brother & sister
дідусь і бабуся	grandmother & grandfather
онук і онука	grandson & granddaughter
дядько і тітка	uncle & aunt
БУДИНОК, КВАРТИРА	HOUSE, FLAT
двері	door
ганок	porch
вікно	window
балкон	balcony
дах	roof
димар	chimney
антена	antenna
передпокій	entrance hall
коридор	corridor
їдальня	dining-room
спальня	bedroom
вітальня	living-room
кухня	kitchen
ванна (кімната)	bathroom
туалет	W.C., toilet
стіна	wall
стеля	ceiling
підлога	floor
підвіконня	window-sill
лампа	lamp
вимикач	switch
книжкова полиця	bookshelf
торшер	floor-lamp
стіл	table
крісло	armchair
письмовий стіл	writing-desk
книжкова шафа	bookcase
картина	picture
газета	newspaper

журнал	magazine
попільничка	ash-tray
сірники	matches
ваза	vase
телевізор	TV set
<i>палити</i>	<i>to smoke</i>
<i>дивитись</i>	<i>to watch, to see</i>
<i>вмикати</i>	<i>to switch on</i>
<i>вимикати</i>	<i>to switch off</i>
штора	curtain
ліжко	bed
килим	carpet, rug
тумбочка	bedside-table
шафа	wardrobe
білизна	linen
костюм	suit
піжама	pyjamas
ковдра	blanket
підодіяльник	blanket-envelope
подушка	pillow
простирадло	sheet
матрац	mattress
дзеркало	mirror
гребінець	comb
<i>роздягатися</i>	<i>to undress</i>
<i>лягати</i>	<i>to lie down, to go to bed</i>
<i>позіхати</i>	<i>to yawn</i>
<i>засинати</i>	<i>to fast asleep</i>
<i>спати</i>	<i>to sleep</i>
<i>бачити сон</i>	<i>to dream</i>
<i>будити</i>	<i>to wake someone up</i>
<i>прокидатися</i>	<i>to awake</i>
<i>вставати</i>	<i>to get up</i>
<i>робити зарядку</i>	<i>to do morning exercises</i>
<i>одягатися</i>	<i>to dress</i>
<i>прибирати ліжко</i>	<i>to make the bed</i>
кухонна шафа	kitchen dresser
кран	water tap, faucet
раковина	sink
газова плита	gas-stove
електропіч	electric cooker

духовка	baking oven
кухонний стіл	kitchen table
холодильник	refrigerator
стілець	chair
тарілка	plate
чашка	cup
блюдечко	saucer
склянка	glass
сковорода	frying pan
каструля	pan
чайник	kettle, tea-pot
цукорниця	sugar-basin
ложка	spoon
виделка	fork
ніж	knife
серветка	napkin
скатертина	table-cloth
пляшка	bottle
термос	thermos
м'ясорубка	meat chopper
таця	tray
сіль	salt
цукор	sugar
кава	coffee
чай	tea
крупя	groats
<i>варити</i>	<i>to cook, to boil</i>
<i>смажити</i>	<i>to fry</i>
<i>мішати</i>	<i>to stir</i>
<i>солити</i>	<i>to salt</i>
<i>куштувати</i>	<i>to taste, to try</i>
<i>накривати на стіл</i>	<i>to lay the table</i>
<i>прибирати зі столу</i>	<i>to clear the table</i>
<i>мити посуд</i>	<i>to wash dishes</i>
ванна	bathtub
вода	water
душ	shower
рушник	towel
праска	iron
губка	sponge
одеколон	eaudecologne

парфуми	perfume
крем	cream
зубна паста	tooth-paste
зубна щітка	tooth-brush
ножиці	scissors
мило	soap
мильниця	soap-dish
<i>емивати</i>	<i>to wash smb's face</i>
<i>емиватися</i>	<i>to wash one's face</i>
<i>витирати</i>	<i>to dry</i>
<i>витиратися</i>	<i>to dry oneself</i>
<i>мити</i>	<i>to wash</i>
<i>митися</i>	<i>to wash oneself</i>
<i>зачісувати (волося)</i>	<i>to comb</i>
<i>прати (білизну)</i>	<i>to wash (linen)</i>
<i>викручувати</i>	<i>to press water from</i>
<i>сушити</i>	<i>to dry clothes</i>
<i>прасувати</i>	<i>to iron</i>
<i>приймати душ</i>	<i>to have a shower</i>
<i>приймати ванну</i>	<i>to have a bath</i>
<i>чистити зуби</i>	<i>to brush teeth</i>
поштова скринька	letter-box
замок	lock
ключ	key
дзвоник	bell
телефон	telephone
пальто	coat
плащ	raincoat
капелюх	hat
сумка	bag
парасолька	umbrella
взуття	footwear
щітка	brush
пилосос	vacuum-cleaner
відро	bucket
пральна машина	washing-machine
посудомийна машина	dish-washer
<i>підійматися</i>	<i>to go up</i>
<i>спускатися</i>	<i>to go down</i>
<i>відчиняти</i>	<i>to open</i>
<i>зачиняти, замикати</i>	<i>to shut, to lock</i>

<i>входити</i>	<i>to come in, to enter</i>
<i>виходити</i>	<i>to go out</i>
<i>знімати</i>	<i>to take off</i>
<i>вішати</i>	<i>to hang (up)</i>
<i>одягати</i>	<i>to put on</i>
<i>В якій квартирі ви мешкаєте?</i>	<i>What kind of flat do you live in?</i>
<i>дзвонити до квартири</i>	<i>to ring the bell</i>
ШКОЛА, ІНСТИТУТ	SCHOOL, INSTITUTE
дитячий садок	kindergarten
середня школа	high school
інститут	institute
університет	university
академія	academy
клас	class-room
парта	desk
дошка	blackboard
таблиця	table
карта	map
крейда	chalk
ганчірка	duster
портфель	schoolbag
зошит	copy-book
блокнот	block-note
олівець	pencil
ручка	pen
словник	dictionary
глобус	globe
підручник	text-book
вчитель, вчителька	teacher
учень, учениця	pupil
<i>читати</i>	<i>to read</i>
<i>писати</i>	<i>to write</i>
<i>малювати</i>	<i>to paint</i>
<i>креслити</i>	<i>to draw</i>
урок	lesson
перерва	interval, break
навчальний рік	academic year
канікули	vacations
слово	word
речення	sentence
помилка	mistake

<i>Ставити оцінку</i>	<i>To give a mark</i>
<i>Витирати дошку</i>	<i>To clean the blackboard</i>
викладач, викладачка	teacher / docent
завідувач, завідувачка	head of the department
лаборант	assistant
студент, студентка	student
аудиторія	class-room, lecture-hall
кафедра	chair, department
<i>Читати лекцію</i>	<i>To deliver a lecture</i>
<i>конспектувати</i>	<i>to make notes</i>
іспит	examination
екзаменатор	examiner
квиток	card, ticket
<i>Складати іспит</i>	<i>To take exam</i>
<i>Одержувати оцінку</i>	<i>To get mark</i>
БІБЛІОТЕКА	LIBRARY
читальний зал	reading hall
каталог	catalogue
скринька	box
картка	card
бібліотекар	librarian
читач	reader
вимога	order
читацький квиток	library card
<i>Замовляти книжку</i>	<i>To order a book</i>
<i>Заповнювати вимогу</i>	<i>To fill in order</i>
<i>Одержувати книжку</i>	<i>To receive a book</i>
<i>Повертати книжку</i>	<i>To return a book</i>
ЧАС	TIME
секунда	second
хвилина	minute
час, година	hour
годинник	watch, clock
будильник	alarm-clock
доба	day & night, 24 hours
ранок – вранці	morning – in the morning
день – вдень	day, afternoon – in the afternoon
вечір – ввечері	evening – in the evening
ніч – вночі	night – at night
<i>Котра година?</i>	<i>What time is it?</i>
<i>Дев'ять година ранку (вечора).</i>	<i>It's 9 am (9 pm).</i>

<i>Годинник спішитьь.</i>	<i>The clock goes fast.</i>
<i>Годинник відстає.</i>	<i>The clock goes slow.</i>
<i>Ще рано.</i>	<i>It's early.</i>
<i>Вже пізно.</i>	<i>It's late.</i>
Календар	Calendar
рік	year
пора року	season
зима – взимку	winter – in winter
весна – навесні	spring – in spring
літо – влітку	summer – in summer
осінь – восени	autumn – in autumn
місяць	month
січень	January
лютий	February
березень	March
квітень	April
травень	May
червень	June
липень	July
серпень	August
вересень	September
жовтень	October
листопад	November
грудень	December
Тиждень	Week
понеділок – в понеділок	Monday – on Monday
вівторок – у вівторок	Tuesday – on Tuesday
середа – у середу	Wednesday – on Wednesday
четвер – в четвер	Thursday – on Thursday
п'ятниця – у п'ятницю	Friday – on Friday
субота – в суботу	Saturday – on Saturday
неділя – в неділю	Sunday – on Sunday
сьогодні	today
зараз, тепер	now
вчора	yesterday
позавчора	the day before yesterday
завтра	tomorrow
післязавтра	the day after tomorrow
рано	early
пізно	late
цей тиждень	this week

минулий тиждень	last week
наступний тиждень	next week
<i>Який сьогодні день?</i>	<i>What day is it today?</i>
<i>Сьогодні вівторок.</i>	<i>It's Tuesday today.</i>
<i>Яке сьогодні число?</i>	<i>What date is it today?</i>
<i>Сьогодні перше квітня.</i>	<i>It's the 1st of April today.</i>
<i>Робочий день.</i>	<i>Work day.</i>
<i>Вихідний день.</i>	<i>Day off.</i>
<i>Що ви робили минулого року?</i>	<i>What did you do last year?</i>
<i>Минулого року я навчався у школі.</i>	<i>Last year I studied at school.</i>
<i>Де ви були минулого місяця?</i>	<i>Where were you last month?</i>
<i>Минулого місяця я був у Києві.</i>	<i>Last month I was in Kiev.</i>
<i>Куди ви їздили минулого тижня?</i>	<i>Where did you go last week?</i>
<i>Минулого тижня ми їздили до Києва.</i>	<i>Last week we went to Kiev.</i>
ПРИРОДА	NATURE
небо	sky
сонце	sun
хмара, туча	cloud, dark cloud
земля	earth
зірка	star
місяць	moon
океан	ocean
материк	continent
море	sea
острів	island
півострів	peninsula
річка	river
озеро	lake
міст	bridge
берег	bank, shore
гора	mountain
вершина	top
рівнина	plain
дорога	road
ліс	forest
дерево	tree
поле	field
кущ	bush
ПОГОДА	WEATHER
дощ	rain

гроза	thunderstorm
блискавка	lightning
грім	thunder
вітер	wind
сніг	snow
радуга, веселка	rainbow
термометр	thermometer
барометр	barometer
<i>Яка сьогодні погода?</i>	<i>What is the weather like today?</i>
<i>Сьогодні спекотно.</i>	<i>It's hot today.</i>
<i>Сьогодні холодно.</i>	<i>It's cold today.</i>
<i>Сьогодні сирі.</i>	<i>It's wet today.</i>
<i>Тут задушливо.</i>	<i>It's stuffy here.</i>
<i>Сьогодні туманно.</i>	<i>It's foggy today.</i>
<i>Сьогодні вітряно.</i>	<i>It's windy today.</i>
<i>Іде дощ.</i>	<i>It's raining.</i>
<i>Іде сніг.</i>	<i>It's snowing.</i>
<i>Дує вітер.</i>	<i>The wind is blowing.</i>
<i>Світить сонце.</i>	<i>The sun is shining.</i>
СВІТ, КРАЇНА	WORLD, COUNTRY
місто	town, city
селище	settlement
село	village
церква	church
кладовище	cemetery
залізниця	railway
шосе	highway
північ	North
захід	West
південь	South
схід	East
МІСТО	CITY
вокзал	station
аеропорт	airport
порт	port
метро	underground, subway
станція метро	underground station
зупинка	stop
таксі	taxi
зупинка таксі	taxi-stand
трамвай	tram

тролейбус	trolley-bus
автобус	bus
вулиця	street
площа, майдан	square
провулок	side-street, by-street
бульвар	boulevard
пам'ятник	monument
підземний перехід	underground passing
набережна	embankment
готель	hotel
пошта	post-office
перукарня	hairdresser's
аптека	chemist's, drug-store
магазин	shop
ринок, базар	market
завод	plant
фабрика	factory
банк	bank
музей	museum
театр	theatre
кінотеатр	cinema
цирк	circus
клуб	club
кафе	café
ресторан	restaurant
парк	park
басейн	swimming-pool
<i>Де знаходиться ...?</i>	<i>Where is ... situated?</i>
<i>Як пройти (проїхати)...?</i>	<i>How can I get to ...?</i>
<i>Я заблукав (заблукала).</i>	<i>I've lost my way.</i>
<i>Я шукаю ...</i>	<i>I'm looking for... .</i>
<i>Як зателефонувати ...?</i>	<i>How can I call to ...?</i>
<i>Напишіть, будь ласка, адресу.</i>	<i>Write down the address please.</i>
Вулиця	Street
тротуар	pavement
міліціант	policeman
світлофор	traffic lights
ліхтар	street lamp
урна	litter bin
вітрина	shop window
телефон-автомат	telephone booth

Міський транспорт	City transport
трамвай	tram
тролейбус	trolley-bus
автобус	bus
метро	underground, subway
водій	driver
пасажир	passenger
сидіння	seat
станція метро	underground station
ескалатор	escalator
платформа	platform
поїзд, потяг	train
вагон	wagon
автомобіль	car
дверцята	door of the car
вантажна машина, вантажівка	lorry
мотоцикл	motorcycle
велосипед	bicycle
Продовольчий магазин	Food store
продавець	seller
покупець	buyer, customer
прилавок	counter
ваги	scales
каса	cash-desk
касир	cashier
чек	cheque, check
покупка	purchase
цукор	sugar
сіть	salt
гірчиця	mustard
макарони	macaroni
кава	coffee
чай	tea
ковбаса	sausage
масло	butter
сир	cheese
яйця	eggs
м'ясо	meat
риба	fish
ікра	caviar
сосиски	frankfurters

білий хліб	white bread
чорний хліб	rye bread
батон	long loaf
торт	tart, cake
тістечко	cake
печиво	biscuits
вино	wine
пиво	beer
лимонад	lemonade
мінеральна вода	mineral water
сигарети	cigarettes
запальничка	lighter
кондитерські вироби	confectionery
какао	cocoa
шоколад	chocolate
цукерки	candies
молочні вироби	dairy
молоко	milk
кефір	yoghurt
вершки	cream
морозиво	ice-cream
Універмаг	Department store
відділ, секція	department
примірювальна	fitting-room
взуття	footwear
головні убори	headwear
галантерея	haberdashery
іграшки	toys
одяг	clothes
фото	photo
побутова техніка	house equipment
канцелярські товари	stationary
радіоапаратура	radio technique
колір	colour
розмір	size
ріст	high
ціна	price
якість	quality
черга	turn
<i>примірити</i>	<i>to try on</i>
<i>вибрати</i>	<i>to choose</i>

<i>Покажіть, будь ласка.</i>	<i>Let me see please.</i>
<i>Де я можу придбати...?</i>	<i>Where can I buy...?</i>
<i>Допоможіть, будь ласка.</i>	<i>Help me please.</i>
<i>Можна подивитись...?</i>	<i>Can I see...?</i>
<i>Можна приміряти...?</i>	<i>Can I try ... on?</i>
<i>Я б хотів інший колір (фасон, розмір).</i>	<i>I'd like another colour (style, size).</i>
<i>Мені треба на розмір більше (менше).</i>	<i>I need one size more (less).</i>
<i>Це пальто мені мале.</i>	<i>This coat is too small for me.</i>
<i>Це пальто мені велике.</i>	<i>This coat is too big for me.</i>
<i>Це пальто мені як раз.</i>	<i>This coat fits me.</i>
<i>Скільки це коштує?</i>	<i>How much is it?</i>
<i>Де каса?</i>	<i>Where is the cash-desk?</i>
<i>Ось гроші.</i>	<i>Here is the money.</i>
<i>Візьміть решту.</i>	<i>Take your change.</i>
Пошта, телеграф, телефон, Інтернет	Post, telegraph, telephone, Internet
конверт	envelope
марка	stamp
лист	letter
адреса	address
зворотна адреса	return address
телеграма	telegram
бланк	form
листівка	post-card
бандероль	printed matter
посилка, пакунок	parcel
переказ (грошей)	money order
листоноша	post-man
телефон-автомат	telephone-booth
трубка, слухавка	receiver
номер телефону	telephone number
повідомлення	message
факс	fax
<i>писати</i>	<i>to write</i>
<i>наклеювати</i>	<i>to stick</i>
<i>відправляти, посилати</i>	<i>to send</i>
<i>Давати телеграму</i>	<i>To send a telegram</i>
<i>Розмовляти по телефону</i>	<i>To speak by the phone</i>
<i>Посилати повідомлення</i>	<i>To send a message</i>

<i>Я хочу зателефонувати до Одеси.</i>	<i>I want to call to Odessa.</i>
<i>У вас можна відправити факс?</i>	<i>Can I send a fax from here?</i>
<i>Скільки з мене?</i>	<i>How much is it?</i>
Ресторан, їдальня	Restaurant, canteen
офіціант	waiter
відвідувач	customer
меню	menu
стійка	bar
бокал	wine-glass
коктейль	cock-tail
соломинка	straw
бар	pub
буфет	buffet
закуси	appetizers
салат	salad
перше блюдо	first course
суп	soup
борщ	borsch (Ukrainian vegetable soup)
друге блюдо	main course
десерт	dessert
<i>замовляти</i>	<i>to order</i>
<i>снідати</i>	<i>to have breakfast</i>
<i>обідати</i>	<i>to have lunch</i>
<i>вечеряти</i>	<i>to have dinner</i>
<i>Він ситий.</i>	<i>He has had enough.</i>
<i>Він голодний. Вона голодна.</i>	<i>He (she) is hungry.</i>
Вокзал	Railway station
поїзд, потяг	train
платформа	platform
рейки	rails
білетна каса	booking-office
розклад	schedule, time-table
довідкове бюро	inquiry office
пасажир	passenger
вагон	carriage
носій	porter
провідник	car-attendant
багаж	luggage
квиток	ticket
купе	compartment
нижня лава	lower berth

верхня лава	upper berth
<i>Здавати у багаж</i>	<i>To leave the luggage</i>
<i>Сідати в вагон</i>	<i>To get on</i>
Аеропорт	Airport
літак	plane
трап	gangway
стюардеса	stewardess
пілот	pilot
пасажирський салон	passenger's cabin
зал очікування	departure hall
зал прибуття	arrival hall
контроль	checking-desk
митниця	custom-house
декларація	declaration
МЕДИЧНА ДОПОМОГА	MEDICAL AID
лікарня	hospital
поліклініка	policlinic
аптека	chemist's, drug-store
ліки	medicine, drug
кабінет	consulting-room
рентген	X-ray
терапевт	therapist
хірург	surgeon
окуліст	oculist
стоматолог, зубний лікар	dentist
лікар	doctor
медсестра	nurse
хворий, пацієнт	patient
вата	cotton wool
бинт	bandage
нормальна температура	normal temperature
підвищена температура	high temperature
<i>Хворіти</i>	<i>To be ill (sick)</i>
<i>Застудитися</i>	<i>To catch cold</i>
<i>Викликати лікаря</i>	<i>To call the doctor</i>
<i>Я нездужаю</i>	<i>I feel sick</i>
<i>Я погано себе почуваю</i>	<i>I feel badly</i>
<i>У мене болить голова</i>	<i>I have a headache</i>
<i>У мене болить живіт</i>	<i>I have a stomachache</i>
<i>У мене болить зуб</i>	<i>I have a toothache</i>
<i>Я хочу, щоб мене оглянув лікар</i>	<i>I need to visit a doctor</i>

<i>Міряти тиск, температуру</i>	<i>To measure blood pressure, temperature</i>
<i>Видужувати</i>	<i>To recover</i>
<i>Виписувати рецепт, довідку</i>	<i>To write out a prescription, a certificate</i>
<i>Давати ліки</i>	<i>To give medicine, certificate</i>
<i>Приймати ліки</i>	<i>To take medicine</i>
<i>Щупати пульс</i>	<i>To feel pulse</i>
<i>Робити ін'єкцію</i>	<i>To make injection</i>
<i>Робити операцію</i>	<i>To operate</i>
ангіна	quinsy
грип	flu
запалення легенів	pneumonia
кашель	cough
нежить	running nose
пігулки	tablets
мазь	ointment
краплі	drops
Овочі	Vegetables
картопля	potatoes
морква	carrot
редис	radish (small)
буряк	beetroot
цибуля	onion
часник	garlic
огірок	cucumber
гарбуз	pumpkin
перець	pepper
помідор	tomato
горох	pea
капуста	cabbage
салат	lettuce
Фрукти, ягоди	Fruit, berries
кавун	water-melon
диня	melon
груша	pear
яблуко	apple
цитрина, лимон	lemon
помаранч, апельсин	orange
ананас	pine-apple
банан	banana

малина	raspberry
чорна смородина	black currant
аґрус	gooseberries
виноград	grapes
полуниця	strawberries
вишня	cherries
журавлина	cranberries
слива	plum
абрикос	apricots
Квіти	Flowers
ромашка	daisy
троянда	rose
айстра	aster
мак	poppy
нарцис	daffodil
тюльпан	tulip
ДІЄСЛОВА	VERBS
Рух	Motion, movement
починати(ся) / почати(ся)	to begin
продовжувати(ся)/продовжити(ся)	to go on
закінчувати(ся) / закінчити(ся)	to finish
йти – ходити	to go
їхати – їздити	to go (by transport)
вести – водити	to drive, to carry
везти – возити	to carry
нести – носити	to carry, to bring
ставити / поставити	to put
стояти	to stand
класти / покласти	to put
лежати	to lie
вішати / повісити	to hang
висіти	to hang
садити / посадити	to put (in)
сидіти	to sit
Дія та стан людини	Action and state of people
вдихати ≠ видихати	to breathe in ≠ to breathe out
дихати	to breathe
їсти	to eat
пити	to drink
нюхати	to smell
чхати	to sneeze

кашляти	to cough
мерзнути	to feel cold
потіти	to sweat
плювати	to spit
позіхати	to yawn
засинати	to fall asleep
спати	to sleep
прокидатися	to wake
Спілкування, мова	Communication, speech
говорити / сказати	to speak
співати / заспівати	to sing
кричати / крикнути	to shout
(про)шепотіти	to whisper
розповідати / розповісти	to tell
запитувати / запитати	to ask
стверджувати/ствердити	to state
заперечувати/заперечити	to deny
жестикулювати	to gesticulate
пояснювати / пояснити	to explain
відповідати / відповісти	to answer
(про)читати	to read
свистіти / свиснути	to whistle
Сприйняття, мислення	Thinking, adoption
(по)дивитися	to look
(по)бачити	to see
(по)чути	to hear
(по)слухати	to listen
(по)думати	to think
мріяти	to dream
забувати / забути	to forget
згадувати / згадати	to remember
вирішувати / вирішити	to solve
загубити	to lose
шукати	to look for
знаходити / знайти	to find
Почуття, вияв почуттів	Feelings, expression of feelings
почувати(ся)	to feel
(по)любити	to love
(с)подобатися	to like
(з)радіти	to feel joy
(за)сумувати	to be sad

(по)заздрити	to envy
(по)жалкувати	to feel pity
(з)лякати	to frighten
боятися	to be afraid
посміхатися/посміхнутися	to smile
(за)сміятися	to laugh
(за)плакати	to cry, to weep
(по)цілувати	to kiss
обіймати / обняти	to embrace
зітхати / зітхнути	to sigh
повертати / повернути	to turn
повертатися / повернутися	to turn
відвертатися / відвернутися	to turn away
(по)гуляти	to walk
падати / впасти	to fall
брати / взяти	to take
держати	to keep
(ви)прасувати	to iron
(по)різати	to cut
бити	to beat
(с)палити	to burn
(по)гасити	to extinguish
відчиняти / відчинити	to open
зачиняти / зачинити	to shut
Відносини	Relations
(при)вітати	to greet
(при)вітатися	to say hello
(по)прощатися	to say good bye
вибачатися / вибачитися	to apologize
вибачати / вибачити	to forgive
(по)знайомити	to acquaint
по(мирити)	to reconcile
одружуватися / одружитися	to marry
виходити заміж / вийти заміж	to marry
дружити	to be friends
ворогувати	to be enemies
забороняти / заборонити	to forbid
дозволяти / дозволити	to allow
проводжати / проводити	to see off
зустрічати / зустріти	to meet
боротися	to fight

перемагати / перемогти	to win
заважати	to hamper
допомагати / допомогти	to help
хвилюватися	to worry
заспокоювати / заспокоїти	to calm
ПРИКМЕТНИКИ	ADJECTIVES
Величина, розмір, положення	Size, position
високий ≠ низький	high, tall ≠ small, low
довгий ≠ короткий	long ≠ short
широкий ≠ вузький	wide ≠ narrow
товстий ≠ тонкий	thick, fat ≠ thin
глибокий ≠ мілкий	deep ≠ shallow
перший ≠ останній	first ≠ last
важкий ≠ легкий	heavy ≠ light
Смак, запах	Taste, smell
солодкий	sweet
кислий	sour
солоний	salty
гіркий	bitter
пахучий	fragrant
Колір	Colour
білий	white
чорний	black
червоний	red
синій	dark blue
блакитний	light blue
зелений	green
жовтий	yellow
помаранчевий	orange
рожевий	pink
коричневий	brown
сірий	grey
фіолетовий	violet
темний	dark
світлий	light
блискучий	shining
яскравий	bright
блідий	pale
прозорий	transparent
Форма та лінії	Forms & lines
прямий	straight

гострий	sharp
тупий	blunt
круглий	round
овальний	oval
Температура	Temperature
гарячий	hot
теплий	warm
спекотний	hot
холодний	cold
прохолодний	cool
Якість та стан предметів	Quality and state of objects
цілий	whole
розбитий	broken
пустий, порожній	empty
відкритий	opened
зачинений, закритий	closed, shut
дорогий	expensive
дешевий	cheap
м'який	soft
твердий	hard, solid
швидкий	quick, fast
повільний	slow
Якості та властивості	Quality & properties
розумний ≠ дурний	clever ≠ fool
мудрий	wise
суворий	severe, strict
сміливий ≠ боягузливий	brave ≠ coward
старанний	thorough
лінивий, ледачий	lazy
гарний, красивий	beautiful
голодний ≠ ситий	hungry ≠ satisfied
здоровий ≠ хворий	healthy ≠ sick
сильний, дужий ≠ слабкий	strong ≠ weak
товстий, гладкий ≠ худий	thick ≠ thin
стрункий	slim
молодий ≠ старий	young ≠ old
глухий	deaf
сліпий	blind
кульгавий	lame
лисий	bald
чесний	frank

відвертий	sincere
хитрий	astute, wily
добрий ≠ злий	kind ≠ angry
Матеріал, з якого зроблено предмет	Material of which an object is made
дерев'яний	wooden
залізний	iron
скляний	glass
шкіряний	leather
цегляний	brick
паперовий	paper
пластмасовий	plastic
АНГЛО-УКРАЇНСЬКИЙ РОЗМОВНИК	
Звернення	Appealing
Пане ..., Пані ..., Панно ...	Mister ..., Misters ..., Miss ...
Пані й панове!	Ladies & gentlemen!
Колего! Колеги!	Colleague! Colleagues!
Привітання, прощання	Greeting, farewell
Здрастуйте! Добридень!	Hello!
Привіт!	Hi!
Доброго ранку!	Good morning!
Доброго дня!	Good afternoon!
Доброго вечора!	Good evening!
Доброї ночі! Спокійної ночі!	Good night! Sweet dreams!
Як справи?	How are you?
Дякую, відмінно!	Fine, thanks!
До побачення!	Good bye!
До завтра!	See you tomorrow!
До зустрічі!	See you!
На все добре!	Good luck!
Подяка	Gratitude
Спасибі! Дякую!	Thanks!
Щиро дякую!	Thanks a lot!
Дуже вдячний вам!	Thank you very much!
Ви дуже люб'язні!	You are so kind!
Нема за що!	Not at all!
Нема за що!	Don't mention it!
Будьте ласкаві!	Be so kind!
Будь ласка!	Please!
Прошу!	Here you are! You're welcome!

Прохання	Request
Дозвольте запитати!	May I ask, please?
Дозвольте дізнатися!	Let me know, please!
Дозвольте увійти!	May I come in, please?
Дозвольте запалити!	May I smoke here, please?
Дозвольте пройти!	Let me pass, please!
Покажіть мені це, будь ласка!	Show me it, please!
Поясніть мені це, будь ласка!	Explain me it, please!
Дайте мені це, будь ласка!	Give me it, please!
Будьте ласкаві, відвезіть мене в ...	Be so kind to drive me to ...
Зупиніться тут, будь ласка!	Stop here, please
Зачекайте, будь ласка!	Wait, please!
Не могли б ви допомогти мені?	Could you help me, please?
Підкажіть, будь ласка!	Tell me, please!
Запрошення	Invitation
Дозвольте запросити вас в кав'ярню!	May I invite you to a cafe?
Приходьте до нас в гості!	Come to our place, please!
Заходьте, будь ласка!	Come in, please!
Роздягайтеся!	Take off you coat!
Сідайте, будь ласка!	Sit down, please!
Згода, відмова	Acquiescence, rejection
Не заперечую	I don't mind
Так, звісно	Yes, of course
Зрозуміло, можна	Certainly, you may
Чудово!	Fine! Great!
Із задоволенням!	With pleasure!
Я (не) згоден / згодна з вами	I (don't) agree with you
Ви праві	You are right
Ви не праві	You are wrong
Ні, на жаль, я не можу	No, unfortunately, I can't
Ні, дякую	No, thanks
Це неможливо	It's impossible
Поздоровлення, побажання	Congratulations, wishes
Поздоровляю Вас	I congratulate you
Бажаю Вам щастя, здоров'я, успіхів, вдачі	I wish you be happy, healthy, successful, lucky
З днем народження!	Happy birthday!
З Новим роком!	Happy New Year!

З Різдвом!	Merry Christmas!
Вибачення, жаль	Apology, regret
Пробачте, будь ласка	Excuse me, please
Вибачте, будь ласка	Forgive me, please
Перепрошую	I beg you pardon
Я не винен (винна)	I'm not to blame
Не сердьтесь на мене	Don't be angry with me
Не ображайтесь	Don't be offended
Вибачте, що запізнився	Excuse me for being late
Вибачте, що не міг прийти	I'm sorry I couldn't come
Дуже шкода, на превеликий жаль	I'm awfully sorry / It's a pity
Знайомство	Acquaintance
Здрастуйте!	How do you do!
Як Вас звати?	What's your name?
Мене звуть ...	My name is ...
Дуже радий познайомитися!	Glad to meet you!
Дуже приємно!	Nice to see you!
Дозвольте відрекомендуватися	Let me introduce myself
Дозвольте відрекомендувати ...	Let me introduce ...
Познайомтесь	Let me introduce
Обмін валюти, гроші	Currency exchange, money
Пункт обміну валюти	Currency exchange
Курс обміну	Currency course
Де можна обміняти долари?	Where can I change dollars?
Я хочу поміняти долари на гривні	I'd like to change dollars for grivnas
Розміняйте, будь ласка, 500 гривень	Change please 500 grivnas
Вивіски, надписи, оголошення	Advertisement, endorsement, announcement
Вхід ≠ Вихід	Entrance ≠ Exit
Вхід заборонено	No entrance
До себе ≠ Від себе	Pull ≠ Push
Обережно	Danger
Стоянка	Parking
Стоянка заборонена	No parking
Довідкове бюро	Inquiry office
Готель	Hotel
Палити заборонено	No smoking
Туалет	W.C., toilet
Перукарня	Hairdresser's

Заброньовано	Booked
Відчинено з ... до ..., Зачинено	Open since... till..., Closed
Перерва	Break
Застебніть ремені	Fix you safety-belt

Ключі до кросвордів, загадок та ігрових завдань

Модуль 2.

С. 65, завдання 9.

1. Теплий. 2. Світлий. 3. Довгий. 4. Гарний. 5. Молодий.
6. Старший. 7. Широкий. 8. Високий. 9. Чистий. 10. Великий.
11. Новий. **12. Підготовчий.**

Модуль 3.

С. 92, завдання 9.

1. Брат. 2. Чоловік. 3. Дідусь. 4. Дружина. 5. Онук. 6. Мати.
- 7. Родина.**

Модуль 4.

С. 130, завдання 12.

1. Посуд. 2. Продукти. 3. Господарчі. 4. Меблі. 5. Светр.
6. Магазин. 7. Щітка. 8. Приміряти. 9. Ринок. 10. Легкий.
11. Взуття. **12. Супермаркет.**

Модуль 5.

С. 168, завдання 10.

Автобус. Велосипед. Вертоліт. Електричка. Корабель. Літак.
Маршрутка. Метро. Потяг. Таксі. Трамвай. Тролейбус. Човен.

Модуль 8.

С. 287, завдання 12.

Вінниця. Донецьк. Запоріжжя. Ізюм. Канів. Київ. Луцьк.
Львів. Одеса. Полтава. Суми. Умань. Харків. Херсон.
Черкаси. Чернігів. Ялта.

С. 287, завдання 13.

1. Єгипет. 2. Китай. 3. Австралія. 4. Японія. 5. Росія. 6. Італія.
7. США.

Зміст

Вступ	3
Основні умовні скорочення	6
Основні умовні позначення	6
Український алфавіт	7
Модуль 1 (увідний фонетико-граматичний)	8
Звуки та букви на позначення звуків. Чергування. Склад. Наголос.	
Інтонація розповідного й питальних речень: ІК-1, ІК-2, ІК-3, ІК-4.	
Іменник: істота, неістота. Рід іменника: <i>ч.р.</i> , <i>ж.р.</i> , <i>с.р.</i> . Число іменника: однина, множина. Поняття про відмінки. Називний відмінок іменника.	
Особові займенники <i>я</i> , <i>ти</i> , <i>він</i> , <i>вона</i> , <i>воно</i> , <i>ми</i> , <i>ви</i> , <i>вони</i> .	
Присвійні займенники <i>мій</i> , <i>твій</i> , <i>наш</i> , <i>ваш</i> , <i>його</i> , <i>її</i> , <i>їхній</i> .	
Структура простого речення зі сполучниками <i>і/ї/та</i> .	
Кількісні числівники (від 1 до 999).	
Модуль 2	43
Дієслово: Інфінітив. Недоконаний вид. Теперішній час. Перша і друга дієвідміни. Чергування приголосних у дієслівних формах.	
Прислівник.	
Прикметник.	
Порядкові числівники.	
Єднальні відношення (<i>і</i> , <i>й</i> , <i>та</i> , <i>теж</i> , <i>також</i>).	
Відношення протиставлення (<i>а</i> , <i>але</i>).	
Текст « <i>Наш факультет</i> ».	
Модуль 3	66
Дієслово: Недоконаний вид. Минулий час і майбутній час.	
Місцевий відмінок: а) на позначення місця (<i>де?</i>); б) <i>На кому?</i> в) позначення часу (<i>коли?</i>).	
Кількісні відношення (<i>скільки?</i>).	
Текст « <i>Моя сім'я</i> ».	
Модуль 4	93
Знахідний відмінок: а) прями́й об'єкт (<i>що? кого?</i>); б) непря́мий об'єкт (<i>про кого?/що? на кого? у що?</i>); в) напра́мок руху (<i>куди?</i>); г) позначення часу (<i>коли? скільки</i>	

часу?).

Присвійний займенник *свій*.

Дієслово: Наказовий спосіб.

Кличний відмінок.

Причинні й наслідкові відношення у складнопідрідному реченні (*тому, тому що*).

Текст «*Я їду в супермаркет*».

Модуль 5 131

Родовий відмінок: а) *у кого є хто?що? / у кого немає кого?чого?*; б) назва власника (*чий?*); в) ознака (*який?*); г) *скільки?* д) напрямок (*куди?/до кого?/звідки?/від кого?*); е) час (*коли?*); є) місце (*де?/у кого?*).

Дієслова руху: *їду – ходив – піду; їду – їздив – поїду*.

Текст «*Я їду до академії*».

Модуль 6 169

Давальний відмінок: а) адресат (*кому? чому?*); б) *скільки (кому?) років?*; в) *подобатися, хотітися ... – кому?*; г) фізичний або емоційний стан (*кому холодно? кому зле?*); д) відношення до дії (предмета, особи) (*кому важко? кому зрозуміло?*); е) *кому? + модальні слова (можна, слід, треба... – кому?)*.

Вид дієслова. Доконаний вид (минулий час): а) способи утворення видів; б) головні значення видів.

Дієслова з *–ся*.

Конструкції *Котра година?/ Коли?/ О котрій годині?*

Текст «*Звичайний день Олени*».

Модуль 7 209

Орудний відмінок: а) спільність дії (*з ким? з чим?*); б) інструмент (*чим?*); в) *бути/працювати/стати ким?*; г) об'єкт (*ким? чим?*); д) образ дії (*як? – із задоволенням, із радістю*); е) місце (*де? – поруч з, над, під, між, за, перед*).

Вид дієслова. Доконаний вид (майбутній час).

Відношення часу (*коли*).

Складні речення з підрядними часу (*коли*).

Складні речення з умовними підрядними (*якщо*).

Текст «*Мій друг*».

Модуль 8 250

Дієслова руху (*йти, ходити, піти, прийти, їхати, їздити*,

поїхати, приїхати, нести, носити, везти, возити, вести, водити). Вживання у теперішньому та минулому часі.

Дієслова руху з префіксами *п-/по-, при-*.

Складнопідрядні речення зі сполучниками *щоб/аби*:

а) цільові відношення; б) бажання; в) спонукання до дії.

Пряма і непряма мова: а) факт; б) спеціальне питання;

в) загальне питання; г) спонукання до дії.

Текст «*Моя подорож до Києва*».

Модуль 9 (повторювальний) 288

Прийменники та відмінки.

Складні речення з означальними підрядними (*який, котрий, хто, що, чий, де, куди* тощо).

Завдання для самостійної роботи.

Текст «*Як ваше здоров'я?*»

Додаток 339

Деякі правила читання. Чергування приголосних.

Чергування у прийменниках, сполучниках та префіксах.

Спрощення у групах приголосних. Уподібнення приголосних. Чергування голосних.

М'який знак. Сполучення *йо/ьо*. Апостроф.

Склад. Наголос.

Іменник: Називний відмінок. Рід. Незмінювані іменники.

Типи відмін іменника. Число іменника. Родовий відмінок - *а/-у*. Поділ іменників I і II відміни на групи. Відмінникові закінчення іменників I - IV відмін. Особливості відмінювання іменників, що вживаються тільки в множині. Таблиця відмінювання іменників.

Прикметник: Відмінникові закінчення прикметників.

Займенник: Особові займенники та їх відмінювання.

Питальні та відносні займенники. Відмінювання присвійних займенників. Відмінювання вказівних займенників.

Дієслово.

Тематичник словник 358

Ключі до кросвордів, загадок та ігрових завдань 383

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**ВАЛЬЧЕНКО ІННА ВІКТОРІВНА
ПРИЛУЦЬКА ЯНА МИКОЛАЇВНА**

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

Навчальний посібник
з української мови для іноземних студентів

У двох частинах

Частина 1

В авторській редакції

Відповідальний за випуск *Т. О. Плотнікова*

Редактор *З. І. Зайцева*

Комп'ютерне верстання *Я. М. Прилуцька*

Дизайн обкладинки *Я. М. Прилуцька*

Підп. до друку 21.10.2010

Друк на ризографі.

Зам. №

Формат 60x84 /16

Ум. друк. арк. 19

Тираж 500 пр.

Видавець і виготовлювач:

Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002

Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:

ДК №731 від 19.12.2001

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА**

**І. В. Вальченко,
Я. М. Прилуцька**

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

Навчальний посібник
з української мови для іноземних студентів

У двох частинах

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України*

Частина 2

**Харків
ХНАМГ
2011**

УДК 811.161.2(075)
ББК 81.2Укр.я73-6
В16

Рецензенти:

- К. Ю. Голобородько**, кандидат філологічних наук, доцент
Харківського національного педагогічного університету
ім. Г. С. Сковороди;
- Н. А. Золотухіна**, кандидат філологічних наук, доцент Харківської
державної академії мистецтва та дизайну;
- О. В. Палатовська**, кандидат філологічних наук, доцент Київського
національного лінгвістичного університету.

Рекомендовано
Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(лист № 1/11- 7625 від 11.08.2010р.)

Вальченко І. В.

В16 Ласкаво просимо!: навч. посібник з української мови для
іноземних студентів: у 2-х ч. / І. В. Вальченко, Я. М. Прилуцька;
Харк. нац. акад. міськ. госп-ва. – Х. : ХНАМГ, 2011. – .

ISBN 978-966-695-212-0

Частина 2. – 305 с.

ISBN 978-966-695-208-3

2-а частина посібника розрахована на іноземних студентів підготовчих
факультетів вищих навчальних закладів III, IV рівнів акредитації (1 семестр
навчання) і містить базові відомості з фонетики, граматики та орфографії
української мови.

УДК 811.161.2(075)

ББК 81.2Укр.я73-6

ISBN 978-966-695-212-0
ISBN 978-966-695-208-3 (Ч. 2)

© І. В. Вальченко,
Я. М. Прилуцька, 2011
© ХНАМГ, 2011

МОДУЛЬ 10

Групи прикметників

♦ **Запам'ятайте:** за лексичним значенням і морфологічними та словотвірними особливостями прикметники поділяються на три групи: якісні (пряма, безпосередня ознака предмета), відносні (ознака предмета за відношенням до особи, матеріалу, явища, часу і т. д.) і присвійні (ознака за належністю людині або тварині).

• Порівняйте:

<i>Якісні</i>	<i>Відносні</i>
<i>Який? Яка? Яке? Які?</i>	
новий (-а, -е, -і)	зимовий (-а, -е, -і)
старий (-а, -е, -і)	осінній (-я, -є, -і)
молодий (-а, -е, -і)	міський (-а, -е, -і)
хороший (-а, -е, -і)	майбутній (-я, -є, -і)
поганий (-а, -е, -і)	теперішній (-я, -є, -і)
веселий (-а, -е, -і)	інститутський (-а, -е, -і)
сумний (-а, -е, -і)	дерев'яний (-а, -е, -і)

1. Якісні прикметники

Якісні прикметники виражають прямі ознаки предметів. Вони називають загальну характеристику (*гарний, поганий*); властивості предметів, що сприймаються зором, слухом і т. д. (*білий, тихий, гіркий, твердий*); просторові та часові ознаки (*довгий, далекий, сучасний*); риси характеру та розумового складу (*розумний, працюючий*); вікові ознаки і фізичні риси (*молодий, стрункий*).

Якісні прикметники здатні утворювати ступені порівняння і прислівники.

Ступені порівняння якісних прикметників (і прислівників)

Ознака предмета (дії) може виявлятися звичайною мірою (*холодний день, холодно*), більшою мірою (*холодніший день, холодніше*) і найбільшою мірою (*найхолодніший день, найхолодніше*).

1. Нульовий ступінь порівняння: *дорогий* (дорого), *молодий*, *теплий* (тепло).

2. Вищий ступінь порівняння.

А) Проста форма (синтетична) **-и/-іш-**: *молодий* – *молодший*; *дешевий* – *дешевший*, *дешевше*; *красивий* – *красивіший*, *красивіше*; *розумний* – *розумніший*.

Фільм цікавий. Книжка цікава.

Фільм (який?) цікавіший за книжку /, ніж книжка.

Він розповідає (як?) цікавіше за мене /, ніж я.

● Порівняйте:

<i>цікавіший (красивіший, дешевший, розумніший...)</i>		
<i>... за /над +Зн.в.</i>	<i>... від/проти +Р.в.</i>	<i>... , як/ніж + Н.в.</i>
<i>Фільм цікавіший за/над книжку.</i>	<i>Фільм цікавіший від/проти книжки.</i>	<i>Фільм цікавіший, ніж/як книжка.</i>
<i>за/над кого? що?</i>	<i>від/проти кого?чого?</i>	<i>ніж хто? що?</i>

◆ Запам'ятайте:

а) -к-, -ок-, -ек- випадають: *рідкий* – *рідший*, *легкий* – *легший*, *далекий* – *далиший*, *глибокий* – *глибший*.

б) с + ш = ш: *високий* – *вищий*, *товстий* – *товщий*.

в) г, ж, з + ш → жч: *дорогий* – *дорожчий*, *дужий* – *дужчий*, *важкий* – *важчий*, *тяжкий* – *тяжчий*, *близький* – *ближчий*, *низький* – *нижчий*, *вузький* – *вужчий* (виняток: *довгий* – *довший*).

г) суплетивні форми: *гарний* – *кращий*, *поганий* – *гірший*, *малий* – *менший*, *великий* – *більший*, *добрий* – *ліпший*.

▣ Зверніть увагу:

<p><i>тонкий</i> – <i>тонший</i> / <i>тонкіший</i>; <i>товстий</i> – <i>товщий</i> / <i>товстіший</i>; <i>старий</i> – <i>старший</i> / <i>старіший</i>; <i>багатий</i> – <i>багатший</i> / <i>багатіший</i>; <i>грубий</i> – <i>грубший</i> / <i>грубіший</i>; <i>тихий</i> – <i>тихший</i> / <i>тихіший</i>; <i>здоровий</i> – <i>здоровший</i> / <i>здоровіший</i>.</p>
--

* Ці форми нерідко різняться відтінками свого лексичного значення: *старіший* (за віком) і *старший* (за становищем або за віком), *багатіший* (стосується лише

матеріальних цінностей) і *багатий* (стосується і змісту), *здоровіший* (за станом здоров'я або за розмірами) і *здоровий* (за станом здоров'я), *товстіший* (стосується лише осіб) і *товщий* (стосується і предметів).

Б) Складена форма (аналітична)

- *більш/мени* + прикм./присл.: *більш* уважний, *мени* вдалих, *більш* відомий, *мени* вдало.
- *набагато/значно/куди/трохи* + вищ. ступ.: *значно* дорожчий, *набагато* дешевший, *куди* нижчий, *трохи* гарніший, *набагато* краще.

1. Прочитайте речення, зверніть увагу на форми вищого ступеня прикметників і прислівників. Слова в дужках поставте у правильному відмінку.

1. Максим малює уже набагато краще за ... (свій перший вчитель малювання). 2. Цей светр значно дорожчий, ніж ... (мій новий светр). 3. Тетяна була сьогодні менш уважна, ніж ... (її подруга). 4. Дарина куди розумніша проти ... (її/своя сестра). 5. Галина на півроку молодша від ... (її/свій чоловік). 6. Ганна живе ближче до академії, ніж ... (її нові друзі). 7. Мій брат уже трохи вищий проти ... (наш батько). 8. Новий «Боїнг» літає набагато швидше над ... (усі інші моделі літаків). 9. Нове завдання важче ... (ця вправа). 10. Я вважаю, що ти співаєш набагато голосніше за ... (ця відома співачка). 11. Мій дідусь – ближча людина за ... (усі) для мене. 12. Жак дужчий від ... (його/свій старший брат). 13. Андрій виконав завдання значно краще, ніж ... (я). 14. Дніпро набагато довший від ... (Буг). 15. Свинець важчий за ... (олово).

2. а) Від прикметників і прислівників у дужках утворіть просту форму вищого ступеня.

Зразок: Ліза майже на 6 років ... (молода) за Петра. – Ліза майже на 6 років молодша за Петра.

1. Петро на один рік ... (старий) за мене. 2. Твоя валіза ... (важка) за мою. 3. Ця вправа ... (легка), ніж домашня. 4. У тебе ...

(темне) волосся, ніж у батька. 5. Я хочу купити трохи ... (світла) куртка. 6. Ваша вітальня ... (велика) проти нашої. 7. У того співака ... (сильний) голос, ніж у цього. 8. Говоріть ... (тихо), будь ласка, ви заважаєте мені відпочивати. 9. Говоріть ... (голосно), будь ласка, я вас погано чую. 10. Я хочу знайти ... (цікаву) роботу, ніж ця. 11. Якщо ти уважно слухатимеш пояснення, ти витратимеш ... (мало) часу на домашнє завдання. 12. Ганна співає ... (гарно) від усіх. 13. Цією вулицею ... (близько) до магазину. 14. Бабуся вчора почувалася ... (погано), ніж сьогодні. 15. Чавун ... (легкий), ніж сталь.

б) Де можливо, замініть просту форму вищого ступеня складеною.

◆ Запам'ятайте:	<i>що+вищ.ступ. ..., то+вищ.ступ.</i>
<i>Що довше ми розмовляли, то більше подобалися один одному.</i>	

3. Від прикметників і прислівників у дужках утворіть вищий ступінь порівняння (просту або складену форму).

Зразок: Говоріть ... (голосно), будь ласка. – Говоріть голосніше (трохи голосніше/більш голосно), будь ласка.

1. Здається, ми запізнюємося, ви можете їхати ... (швидко)? 2. Влітку дні стають ... (довгі), а ночі ... (короткі). 3. Вчора було ... (спекотно), ніж сьогодні. 4. Моя куртка ... (дешева) за це пальто. 5. Сьогодні дідусь відчувається ... (добре), ніж учора. 6. Мені здалося, що книга ... (цікава) за фільм. 7. Цей светр замалий для мене. У вас є ... (великий) розмір? 8. Сергійко ... (високий) за брата на 5 сантиметрів. 9. Цього року зима ... (тепла), ніж торік. 10. Що ... (багато) ми спілкувалися, то ... (цікаво) нам було разом. 11. Я не піду сьогодні на концерт, тому що у мене ... (важливі) справи. 12. Максим уже ... (високий) за батька. 13. Марина зробила ... (мало) помилок у диктанті, ніж я. 14. Після ремонту твоя кімната здається ... (широкою і світлою).

4. Складіть речення, вживайте вищий ступінь порівняння прикметників і прислівників.

Зразок: Батько – Максим – високий – 25 сантиметрів. – Батько вищий за Максима на 25 сантиметрів.

1. Моя квартира – твоя квартира – великий.
2. Літо в Криму – у Харкові – спекотне.
3. Максим – я – вчитися – добре.
4. Павло – Олена – їсти – швидко.
5. Цей будинок – той хмарочос – низький.
6. Я – мій брат – старший – 2 роки.

3. Найвищий ступінь порівняння.

А) Проста форма (синтетична): префікс **най-** +простий вищ. ступ.: **найбільший, найрозумніший, найбагатіший, найкраще.**

Б) Складна форма (синтетична) префікс **як-/що-** +простий найвищ. ступ.: **якнайкращий, щонайменший, якнайдалше.**

В) Складена форма (аналітична) **найбільш/найменш** + прикм./ присл.: **найбільш** придатний, **найменш** корисно.

■ **Зверніть увагу:**

довший = більш довгий
найдовший = найбільш довгий

◆ **Запам'ятайте:**

<i>найцікавіший (найкрасивіший, найдешевіший, найрозумніший...) за (від) усіх/усе</i>
Максим найкращий за всіх на факультеті.
Сашко найсильніший від усіх у школі.

5. Від прикметників і прислівників у дужках утворіть найвищий ступінь порівняння (просту, складну або складену форму).

1. Усі дівчата впевнені, що Сергійко ... (сильний) хлопець на нашому факультеті.
2. Цього року грудень ... (холодний) місяць за останні 50 років.
3. Микола – ... (здібний) учень нашого класу.
4. Це мої ... (улюблені) парфуми, тому що вони ... (ніжні) й ... (ароматні).
5. ... (близьким) часом погода не зміниться.
6. Лівадія – один з ... (хороший) куточків Криму.
7. Спокій і здоров'я батьків для мене ... (дороге).
8. Тобі треба

працювати ... (багато), аби досягти успіху. 9. Київ – ... (давнє) місто в Україні й одне з ... (давнє) у світі. 10. Україна – ... (велика) за площею європейська країна. 11. Говерла – ... (висока) гора в Україні.

6. Прочитайте речення і мікротексти. Замість крапок поставте потрібний прикметник або прислівник у правильній формі (нульового, вищого або найвищого ступеня).

1. Іванко – ... спортсмен нашого факультету. 2. Сьогодні концерт був ..., як зазвичай. 3. Познайомтесь, це Марина, моя старша сестра. Я ... за неї на 3 роки. 4. Вчора ми писали дуже ... тест з української мови. 5. Київ – ... і ... місто України. 6. Вчора я дивився фільм «Троя». Я вважаю, що це один з ... фільмів «Голлівуду». 7. – Ці черевики мені трохи замалі. У вас немає ... розміру? – На жаль, ні. Це був ... розмір. 8. Максим не дуже ... розмовляє українською мовою, але він ... за усіх знає математику. 9. Я завжди купую ... і ... взуття. 10. Який ... шлях до академії? 11. Сьогодні кава здалася мені ... , ніж завжди. 12. Тобі треба ... відпочивати і ... працювати. 13. Який предмет для тебе ... ? 14. Яке ... місто у вашій країні?

Слова для довідок: чудовий/чудово, добрий/добре, поганий/погано, смачний/смачно, легкий/легко, важкий/важко, цікавий/цікаво, довгий/довго, короткий, якісний/якісно, великий/багато, маленький/мало, швидкий/швидко, зручний/зручно, важливий/важливо, дешевий/дешево, дорогий/дорого, красивий/красиво.

♦ **Запам'ятайте:**

*далекий – дальший – найдальший;
далеко – далі – найдалі*

* 7. Прочитайте вислови та уривки з творів відомих людей. Знайдіть прикметники у формі найвищого ступеня та поясніть їх утворення.

- а також від таких прикметників: *сліпий, глухий, босий, лисий, мертвий, німий, голий, ворожий* і т. д. (сталі ознаки); *кремовий, шоколадний, лимонний* (колір за схожістю); *буланний, гнідий, карий, вороний* (масть тварин); *червонобокий, чорноокий, світло-зелений, яскраво-червоний* (складні прикметники).

2. Не можна змішувати просту і складену форми вищого й найвищого ступенів. Наприклад, не можна говорити: *більш /найбільш довший*. Правильно: *більш довгий, найбільш довгий*.

3. Форма *самий холодний* ненормативна, правильно: *найхолодніший* або *найбільш холодний*.

4. Складена форма ступенів вживається переважно в науковому і діловому стилях: *Алюміній більш поширений у природі, ніж залізо*.

9. Складіть 5-7 речень з будь-якими з цих словосполучень.

Найсуворіший наказ, менша відстань, кращий за усіх, немає нічого дорожчого, за допомогою найновіших ліків, гірше обладнання, якнайвища нагорода, з найкращими побажаннями, найулюбленіша страва, спритніший за мене.

10. Знайдіть і виправте помилки у вживанні форм прикметників та прислівників. Поясніть.

1. Після ремонту ця кімната буде більш просторіша.
 2. Це самий кращий будинок нашого міста. 3. Метро – найбільш зручніший вид транспорту. 4. Ганна молодша брата. 5. Петро наймолодший від мене. 6. Воля дорожча життя. 7. Морська миля майже вдвічі довша від кілометр. 8. Я запросив тільки самих близьких друзів. 9. Зараз я живу далше від центру, ніж раніше.

* **Зверніть увагу:** велика міра якості може бути передана й без порівняння – за допомогою різних морфем та слів, а саме:

а) префіксами *пре-, все-, над-, за-, ультра-, архі-, супер-*: премудрий, всесильний, надчутливий, завеликий, замалий, заширокий, ультрамодний, архіважливий, суперновий;

б) суфіксами *-ущ-, -уч-, -езн-, -анн-, -енн-*: худючий, злючий,

височезний, нездоланний, незрівнянний, нескінченний, незбагненний;

в) за допомогою слів *дуже, вкрай, особливо, надзвичайно, занадто*: дуже вигідний, вкрай потрібний, особливо корисний, надзвичайно популярний, занадто малий.

Зменшена міра якості може бути передана:

а) суфіксами *-уват-, -ав-*: темнуватий, синюватий, білявий, золотавий;

б) за допомогою слів *трохи, ледь, не дуже*: трохи вузький, ледь теплий, не дуже свіжий.

2. Відносні прикметники

Відносні прикметники виражають ознаку предмета за відношенням до матеріалу (*дубовий* – дуб, *скляний* – скло, *дерев'яний* – дерево, *сталевий* – сталь); особи (*студентський* – студент, *читацький* – читач); явища (*вітряний* – вітер); часу, місця (*вчорашній* – вчора, *міський* – місто) та ін. Вони не утворюють ступені порівняння і прислівники, не сполучаються з прислівниками *трохи, дуже, надто, зовсім, не* утворюють антонімічних пар. Усі вони є похідними (найчастіше від іменників: паркет – *паркетний*, книжка – *книжковий*, рідше від дієслів, прислівників, числівників: лікувати – *лікувальний*, тепер – *теперішній*, три – *потрійний*).

11. а) Ці прикметники напишіть у таблицю.

Якісні	Відносні

Новий, осінній, швидкий, м'який, золотий, вродливий, маленький, дерев'яний, холодний, вечірній, дитячий, солодкий, стрункий, працьовитий, майбутній, поганий, молодий, червоний, тихий, голосний, гіркий, твердий, зимовий, міський, теперішній, сучасний, розумний, студентський, сніжний, тихий, повільний, залізний, сільський, медичний, високий, подвійний, лісий, ванільний, великий, добрий, вершковий, спритний, ледачий, іграшковий, людський.

* б) Скажіть, що виражають якісні прикметники. Що виражають відносні прикметники? Від прикметників якої групи можна утворити прислівники та форми вищого й найвищого ступенів (проілюструйте свою відповідь прикладами).

* 12. Прочитайте жарти. Знайдіть та підкресліть прикметники та прислівники у різних ступенях порівняння. Визначте, який саме це ступінь (вищий чи найвищий).

1)

– Гнате, ти кого більше слухаєш: маму чи тата?
– Маму.
– А чому?
– Вона більше говорить.

3)

– Мамо, мене вже більше не будуть називати найгіршим учнем!
– Добре, синку, я рада, що ти став краще вчитися!
– Ні, до нас прийшов новий хлопчик, який вчиться ще гірше...

5)

– Мамо, дай мені горіхів.
– Добре, візьми собі повну жменю.
– Дай, мамо, сама: твоя жменя більша.

7)

– Скільки років тобі, малюк?
– П'ять.
– А ти ще не вищий від моєї парасольки!
– А скільки років вашій парасольці?

2)

– Ніколи, синку, не тягнися за їжею через увесь стіл, якщо щось знадобиться. Хіба в тебе нема язика?
– Є, але руки довші.

4)

– Що від нас далі, Місяць чи Індія? – запитав учитель на уроці географії.
– Індія! – швидко відповів Іванко.
– А чому?
– Бо Місяць ми бачимо, а Індію – ні!

6)

– Синку, хто так читає книжку? Ти ж пропускаєш по кілька сторінок.
– Це ж детектив, і я хочу скоріше зловити злодія.

8)

– Андрійку, – запитусь у брата сестричка, – хто у вашому класі найшвидше бігає?
– Якщо стометрівку, то Сергійко, а якщо в шкільну їдальню, то найшвидший я.

9)

Батько до дітей:

- Хто був у цьому році найчемніший і робив усе, що казала мати?
- Ти, татку!

11)

- Що хорошого ти можеш розповісти про свого найближчого друга?
- Мій друг більший від мене, і я його боюся.

13)

Студент-медик запитує в бібліотеці:

- Пробачте, пані, я просив у вас новий підручник з анатомії, а не цей, виданий двадцять років тому. Невже у вас нема нічого новішого?
- Ви думаете, що за останні роки в людському скелеті з'явилися зміни?

15)

- Який твій найулюбленіший предмет? – запитав дідусь в онука.
- Телевізор! — відповів онук.

17)

- Чому в тебе з історії трійка? Коли я вчився, – каже дідусь, – у мене з історії були самі п'ятірки.
- Тоді ж історія була коротша, – відповів онук.

10)

- Дідусю, а що можна робити, щоб краще бачити?
- Більше їсти моркви.
- А щоб краще чути?
- Помити й почистити вуха.

12)

- Що тобі, Петрику, більше подобається, зима чи літо?
- Літо.
- Чому?
- Влітку канікули довші.

14)

Їде Іванко з мамою в автобусі і говорить їй досить голосно:

- Мамо, дивись, у цього дядька жодної волосинки на голові немає!
- Іванку, тихіше говори, а то цей дядько тебе почує.
- Мамо, а він що, сам цього не знає?

16)

- У твоєму віці Наполеон був найкращим учнем у класі, – каже батько синові.
- А в твоєму, тату, він вже був імператором!

18)

- Античного філософа Зенона одного разу спитали:
- Чому в людини два вухи й тільки один ріт?
- Тому що він повинен менше говорити й більше слухати! – відповів Зенон.

* 13. Відгадайте загадки. Пригадайте подібні загадки і загадайте їх своїм друзям у групі.

1. Що наймудріше у світі? 2. Що в людини найшвидше?
3. Що тепліше одного кожуха? 4. Коли дурень найрозумніший?

▣ **Зверніть увагу:** деякі українські прикметники (переважно утворені від дієслів) узгоджуються з певним відмінком:

готовий	<i>до чого? на що?</i>	Ти готовий до подорожі? Том готовий на все, аби його батьки були щасливі.
вдячний	<i>кому? за що?</i>	Я дуже вдячний вам за допомогу.
згодний	<i>з ким? у чому?</i>	Я не згодний з вами у цьому питанні.
відповідальний	<i>за що?</i>	Марина відповідальна за підготовку зборів.
знайомий	<i>з ким? з чим?</i>	Він не знайомий із правилами поведінки.
впевнений	<i>у чому?</i>	Він дуже не впевнений у собі.
радий	<i>кому? чому?</i>	Ми завжди раді гостям. Хлоп'я раде подарунку.
відомий	<i>кому? чим?</i>	Рубенс відомий світу своїми картинами.
гордий	<i>за кого? за що?</i>	Том гордий за свого старшого брата (за свою команду).
задоволений	<i>ким? чим?</i>	Ти задоволений своїми результатами?
винний	<i>перед ким? у чому?</i>	Вибач мені, будь ласка, я винний перед тобою. Ніхто не винний у твоїй поразці.
хворий	<i>на що? чим?</i>	Він хворий на грип (грипом).

* 14. Скажіть, від яких дієслів утворені прикметники з попередньої таблиці. Складіть з ними речення (5 – 6).

та з українських народних пісень, знайдіть та підкресліть нестягнені форми прикметників. Утворіть від них повну стягнену форму.

1. Ніч яка місячна, зоряна, ясная, Видно, хоч голки збирай. Вийди, кохана, працю зморена, Хоч на хвилиночку в гай! (М. Старицький) 2. Ясна була собі, як тихе літо. (Марко Вовчок) 3. Нащо мені чорні брови, Нащо карі очі, Нащо літа молодії, Веселі, дівочі? Тяжко мені сиротою На сім світі жити; Свої люди – як чужії, Ні з ким говорити. (Т. Шевченко) 4. Наче ті лаври стрівання таємне ... Спи, моє серце! Хай вітри північні В лаврах лагідних тремтять ... З темного моря білява хвилечка До побережного каменя горнеться, Пестоші, любощі, сяєво срібне Хвиля несе в подарунок йому... (Леся Українка) 5. Ой під калиною трава зелена, там стоїть дівчина та й засмучена. (Народна пісня) 6. Прощай, дівчинонько, серце кохане, прощайте, кучері, личко рум'яне (Народна пісня).

Умовний спосіб дієслова

■ **Зверніть увагу:** дієслова умовного способу творяться додаванням до форм минулого часу частки **би** (**б**) – читав **би**, чекала **б**, гуляли **б**:

- *Якби я вмів малювати, я б намалював твій портрет.*
(але я не вмю малювати)
- *Я хотів би допомогти, але не можу.*
- *Чи не могли б ви повідомити мені про час зборів?*
(ввічливе прохання).

Складні речення з умовними підрядними

● Порівняйте:

Реальна умова (якщо, коли, раз, як)	Нереальна умова (якби, коли б, аби)
Ми поїдемо до парку, якщо погода буде добра.	Ми поїхали би до парку, якщо погода була добра.
Якщо у тебе є хист до малювання, ти можеш стати художником.	Якби у тебе був хист до малювання, ти міг би стати художником.
Як він прийде, я тобі	Коли б він прийшов, я б тобі

ПОДЗВОНЮ.	<i>подзвонив.</i>
	<p>■ Зверніть увагу: дієслова у головній та підрядній частинах стоять у формі <i>минулого часу</i>; у підрядній частині обов'язково є частка <i>б/би</i>. Дія мислиться як бажана, але нереальна.</p>

17. Замість крапок напишіть сполучники *якщо* або *якби*. Поясніть свій вибір.

1. ... у мене була твоя адреса, я би тобі надіслав з подорожі листівку. 2. Я би познайомив тебе з цікавою людиною, ... ти прийшов до мене у неділю. 3. ... ти даси мені диск, я поверну його тобі післязавтра. 4. ... він попросив моєї допомоги, я би обов'язково допоміг. 5. У мене завжди поганий настрій, ... на вулиці хмарно або йде дощ. 6. Що треба робити, ... у тебе висока температура? 7. Куди б ти поїхав, ... у тебе були би гроші? 8. ... взимку сухо і холодно, влітку сухо і спекотно.

18. Закінчіть речення.

1. Якби він хотів з нами піти, 2. Я б подивилася цей фільм, якби 3. Якщо я погано почуваюся, 4. Якщо я не знаю слово, 5. Якби я був багатий, 6. Максим купив би це авто, якби 7. Якщо одного дня я стану президентом, 8. Якби я виграв мільйон доларів,

* 19. Прочитайте жарт. Яка умова, реальна чи нереальна, міститься у запитанні хлопця?

Хлопець не знає, що подарувати на день народження своїй дівчині, і питає матір:

- Мамо, чого б ти більш за все хотіла, якби тобі було 18 років?
- Вісімнадцять років, більш нічого.

* 20. Прочитайте народні прислів'я (А), прикмети (Б) та уривки з художніх творів (В). Скажіть, яка умова в них висловлюється – реальна чи нереальна. Назвіть умовні сполучники.

А) 1. Якщо за день нічому не навчився, марно прожив день. 2. Якщо ти вчений, увесь світ твій. 3. Якщо не бачиш, зійди на гору; якщо не розумієш, запитай у старших. 4. Якщо хочеш пізнати істину, починай з азбуки. 5. Було б здоров'я, а все інше наживемо. 6. Як прийде туга, пізнаєш друга. 7. Коли став робить, то байдики не бить. 8. Коли назвався грибом, то лізь у кошик. 9. Коли хліб на возі, то нема біди в дорозі. 10. Аби гроші, мішок буде. 11. Як води боятися, то не купатися. 12. Гарно і при місяцю, коли сонця нема. 13. Аби на мене місяць світив, а зорі будуть. 14. Коли дають – бери, коли б'ють – тікай. 15. Як прийде лихо, не всидиш тихо.

Б) 1. Якщо взимку сухо і холодно, влітку сухо і спекотно. 2. Якщо у березні вода не тече, у квітні трава не росте. 3. Якщо півень влітку заспівав раніше 9 години вечора – на дощ. 4. Якщо лелеки летять високо, буде гарна осінь. 5. Якщо у вересні на дубах багато жолудів, чекай багато снігу перед Різдом.

В) 1. Коли б не їсти, то до хати так і не заглянув би цілий день. (*С. Васильченко*) 2. Якби мої думи німії та піснею стали без слова, вони б тоді більше сказали, ніж вся моя довга розмова. (*Леся Українка*) 3. Якби я була зіркою в небі, я б не знала ні туги, ні жалю. (*Леся Українка*) 4. Якби він він був маляром, то намалював би її з сонцем на плечі. (*М. Стельмах*).

Відношення порівняння

Складні речення з порівняльними підрядними

Як саме? Подібно до чого?

- Час минає (**так**) швидко, **як** вітер.
- Максим співає (**так**) гарно, **наче** справжній співак.
- Він виглядав (**так**), **ніби** отримав погану новину.
- Ганна відчуває себе (**так**), **неначе** має крила за спиною.

♦ **Запам'ятайте порівняльні сполучники:** *як, наче, неначе, мов, немов, мовби, ніби, нібито, що* та ін. (ім може відповідати вказівний прислівник *так* у головній частині).

21. З'єднайте дві частини речення.

1. Том боявся запізнитися, тому | а) ... весь тиждень тяжко

летів додому, неначе...	працював без відпочинку.
2. Марина танцювала, як...	б) ... стріла.
3. Він зрадив подарунку, мов...	в) ... справжня артистка.
4. Я почувуюся сьогодні так, ніби...	г) ... дитина.

* 22. Прочитайте народні прислів'я (А) та уривки з художніх творів (Б). Знайдіть і підкресліть сполучники, за допомогою яких висловлюється порівняння. Поясніть, як ви розумієте зміст прислів'їв.

А) 1. Крутиться, наче білка в колесі. 2. Тремтить, як миша перед котом. 3. Дивиться, як баран на нові ворота. 4. $\square\square\square$, $\square\square\square\square\square$, $\square\square\square\square\square\square\square\square$. 5. $\square\square\square\square\square\square\square\square$ – $\square\square\square\square\square\square\square\square$. 6. $\square\square\square\square\square\square\square\square$ $\square\square\square\square\square\square\square\square$. 7. Будьте, як удома, а поведіться, як в гостях. 8. $\square\square\square\square\square$, $\square\square\square\square\square\square$. 9. $\square\square\square$, $\square\square\square\square\square\square$ $\square\square\square\square\square\square\square\square$. 10. $\square\square\square\square\square\square\square\square\square\square$, $\square\square\square\square\square\square\square\square$.

Б) 1. Сніг не скрипів під ногами, а вищав, наче об нього мечі точили... (Г. Тютюнник) 2. І намісто сипалось під ноги, ніби кров змерзала на льоту. (І. Драч) 3. Лелека, мов старий грузин, по жовтім полі ходить босо. (М. Вінграновський).

* 23. Зверніть увагу на найбільш уживані образні порівняння. Які з них мають паралелі у вашій рідній мові?

1. Бережи, як ока в лобі. 2. Видно, як удень. 3. Далеко, як небо від землі. 4. Загубилась, як голка в сіні. 5. Німий, як риба. 6. Полохливий, як заєць. 7. Упертий, як осел. 8. Хитрий, як лис. 9. Чистий, як сльоза. 10. Ясний, як сонечко. 11. Почувається, як риба у воді. 12. $\square\square\square\square\square$. 13. $\square\square\square\square\square\square\square\square$. 14. $\square\square\square\square\square$.

Завдання для самостійної роботи

1. Замість крапок напишіть потрібний прийменник.

1. Він виконав усі завдання ... останнього. 2. ... дня було дуже тепло, а вночі пішов дощ. 3. Парк розташований ... палацем. 4. Усе трапилося ... свідках. 5. Університет отримав чимало вітань ... ювілея. 6. Напишіть заяву ... зразком. 7. Давайте зустрінемося ... обіді. 8. Ми посварилися ... непорозуміння. 9. Я зможу почати працювати у вашій компанії ... одержання

диплому. 10. Іспити починаються ... 2 тижні. 11. Він обіцяв взяти ... уваги наші зауваження. 12. ... часів Ярослава Мудрого у Києві побудували Софійський собор. 13. Візьми гроші ... всяк випадок. 14. Йому ... двадцяти років. 15. Сідайте ... мене. 16. Ми досягли успіху ... вашій допомозі. 17. Дайте мені, будь ласка, каву ... вершками. 18. ... кого ти схожий? 19. Він сильніший ... мене. 20. Ганна пішла в аптеку ... ліки. 21. Я вже звик до нового місця, але дуже сумую ... сім'єю. 22. Вона вчиться краще ... усіх. 23. Він живе ... центру. 24. Батьки роблять усе ... своїх дітей. 25. ... нашому університеті існує російськомовна газета. 26. Вчителька схилилася ... зошитами. 27. Давайте зустрінемося ... першій. 28. Лікарі боролися ... життя пацієнта. 29. Ми прочитали правило разів ... три, поки зрозуміли його. 30. Ми приїхали ... різних країн світу. 31. Він звільнився ... власним бажанням. 32. ... кого ти отримав листа? 33. Я приєднаюсь до вас ... радістю. 34. Він сів ... вікна. 35. Хворий швидко одужав ... лікарям. 36. Давай підемо ... банку. 37. ... Києві живуть майже 3 мільйони чоловік.

2. Прочитайте, що розповідає Наталка. Слова в дужках поставте у правильну форму.

Розповідь Наталка

Я народилась у ... (1985 – тисяча дев'ятсот вісімдесят п'ятий рік). У ... (дитинство) я захоплювалася ... (балет). Я займалася ... (класичний балет) у ... (спеціалізована балетна школа). Я мріяла стати ... (балерина) і танцювати у ... (найкращі театри світу).

Але одного разу мати сказала, що скоро ми поїдемо до ... (Йорданія) і тому ... (я) треба кинути ... (балетна школа). Після ... (ця розмова) я плакала цілий день. Ніхто ... (я) не розумів. Ніхто не міг зрозуміти, що я зовсім не цікавилася ... (подорожі та інші країни). У ... (моя душа) жили тільки танці.

Ми з ... (батьки) намагались знайти ... (компромісне рішення), але не змогли. Насамкінець ми поїхали з ... (Україна). Так я не стала ... (балерина). Але у ... (Йорданія) я захопилася ... (східні мови), але це вже інша історія...

3. Прочитайте, що розповідає Жак. Виберіть дієслово НВ

або ДВ і поставте його у правильну форму.

Розповідає Жак

Я хочу ... (розповідати/розповісти) про свої враження від життя в Україні. Для мене це дуже важко, тому що мені здається, що я ... (становитися/стати) трохи українцем. Коли я приїхав сюди два роки тому, я майже не ... (розуміти/зрозуміти) українською. Я ... (починати/ почати) вчитися на підготовчому факультеті. Дуже скоро у мене ... (з'являтися/з'явитися) українські приятелі й знайомі. Я ... (знайомитися/познайомитися) з Андрієм, який часто допомагав мені у навчанні. Я ... (могти/змогти) зателефонувати йому будь-коли, аби ... (радитися/ порадитися) із ним або просто ... (розповідати/розповісти) свої новини. Ми часто ... (зустрічатися/зустрітися), ... (обговорювати/обговорити) новини, ... (обідати/пообідати) разом. Я ... (розуміти/зрозуміти), що жити в Україні дуже непросто, але цікаво.

4. Замість крапок поставте слово *який* у правильній формі. Якщо треба, використайте прийменник.

1. Ми зустрілись із друзями, ... не бачили сто років.
 2. Хто цей чоловік, ... ми зустріли учора? 3. Де книжка, ... ти взяв у мене? 4. Я прочитав усі журнали, ... лежали на столі. 5. Ви вже подивилися папери, ... ми вам надіслали недавно? 6. Це дівчина, ... я можу зробити усе. 7. Я запросив до себе друзів, ... я жив влітку в Туреччині. 8. Я виправив усі помилки, ... мене сварив викладач. 9. Покажіть мені ноутбук, ... ви купили. 10. Мій брат вчиться у школі, ... працювала наша мати. 11. Я не пам'ятаю імені жінки, ... дав свої документи. 12. Дмитро знайшов фотографії, ... давно забув. 13. Хто цей юнак, ... сидить Олена? 14. Україна – багатонаціональна країна, ... живуть українці, росіяни, білоруси, румуни тощо.

5. З'єднайте два простих речення в одне складне за допомогою слова *який* у правильній формі.

1. Стас не любить працювати з людьми.	Вони не люблять працювати. У них немає цікавих ідей. Про них він нічого не знає.
---------------------------------------	--

2. Андрій віддає перевагу інформації.	З ними важко знайти спільну мову.
Її можна перевірити.
Вона може змінити ситуацію.
На неї не треба витратити багато грошей.
Від неї не буває депресії.
3. Ганна намагається допомогти людям.	Їх ніхто не розуміє.
У них немає грошей.
Вони часто хворіють.
До них ніхто не приходить.
Про них усі забули.

* 6. Поясніть, як ви розумієте ці слова та словосполучення. Вживайте слово *який*. Спробуйте дати кілька варіантів.

Зразок: Нещасна людина – це людина, яку ніхто не розуміє, у якої немає друзів, якій нецікаво жити, яка не має перспективної роботи.

Яскравий журналіст	Хороша робота
Талановитий бізнесмен	Парадоксальна ідея
Звичайний пенсіонер	Зручне місто
Щаслива людина	Цікава книжка
Справжній друг	Сучасний ноутбук
Хороший викладач	Чудовий мобільний телефон

7. Замість крапок поставте слово *який* у правильній формі. Якщо треба, додайте прийменник.

Розповідає Тарас Андрійович

Одного разу я приїхав у місто, ... не був уже багато років. Я йшов вулицею, ... знав дуже добре, тому що раніше жив тут. Я зустрічав людей, ... знав раніше, але зараз не міг упізнати. Я прийшов до господарів, ... жив багато років тому. Потім я прийшов до школи, ... закінчив майже 25 років тому. Я поговорив із учителькою, ... викладала нам англійську мову. Зараз вона самотня пенсіонерка, ... немає рідних. Я її не впізнав

спочатку. Потім мій приятель показав мені жінку, ... стояла біля магазину. Я теж її не міг упізнати, але це була дівчина, ... я колись кохав. Ця дівчина, ... я тоді не міг жити, зараз була мені зовсім чужа. І мені стало сумно.

8. Доповніть інформацію, яка є у попередньому завданні, вживайте слова з правого стовпчика.

Зразок: місто | *жити, любити, згадувати*

Одного разу я приїхав у місто, у якому я колись жив, яке дуже любив і про яке часто згадував.

Вулиця	знати, жити
Люди	знати, зустрічатися, відвідувати
Господарі	жити, розмовляти, допомагати
Школа	закінчити, вчитися
Учителька	викладати, поважати
Пенсіонерка	немає рідних, хворіти, забути
Жінка	стояти, продавати
Дівчина	любити, я готовий зробити все.

* 9. Прочитайте уривки з художніх творів. Замість крапок використайте слова *який, що, хто, де, коли* у правильній формі.

1. І дощ до ранку буде шепотіти святі слова, ... я промовчу. (*М. Луків*) 2. Марія зупинилась на місці, ... стежки розходяться (*У. Самчук*) 3. І от настав день, ... Данило востаннє обходить розсадник. (*Г. Тютюнник*).

● **Порівняйте складносурядні речення:**

Єднальні відношення	Розділові відношення
<i>і/ї/та, та й, також, і ... і, ні ... ні, ані ... ані, не тільки ... а й, як ... так і</i>	<i>або, чи, або ... або, чи ... чи, то ... то, чи то ... чи то, не то ... не то, хоч ... хоч.</i>
На заняттях ми не тільки вивчаємо граматику, а й вчимося читати.	То Антон запрошує нас до себе у гості, то ми всі разом вирушаємо на прогулянку.

Канікули скінчилися, і треба було знову ставати до навчання.	Або батьки приїдуть до нас у відпустку, або ми відвідаємо родину на канікулах.
Перелік одночасних або послідовних дій.	Події чергуються або виключають одна одну.

* 10. Прочитайте українські народні прислів'я (А) та уривки з художніх творів (Б). Визначте тип відношень у них.

А) 1. У сусіда ані коня не купуй, ані жінки не бери, бо будуть утікати. 2. Не хочеш страти, не сунься ні в куми, ні в свати. 3. Про померлих говорити або добре, або нічого. 4. Ні Богу свічка, ні чорту кочерга. 5. Подивись на вид та й не питай про здоров'я.

Б) 1. Весна пролетіла світом, і літо спішить услід (*Л. Талалай*) 2. Чи то настане ночка темна, чи то веселий день шумить. (*Л. Глібов*) 3. Ні шелестне лист, ані ворухнеться травинка (*І. Багрянний*) 4. Тут має бути або смерть моя, або я не витримаю! (*О. Кобилянська*).

11. Відреагуйте на інформацію, вживайте конструкцію *не тільки ... , а й (і) ...* .

Зразок: Том був у Києві. Антон + Полтава.

Том був у Києві. А Антон був не тільки у Києві, а й у Полтаві.

1. Лінда говорить англійською. Ганна + німецькою.
2. Марійка добре танцює. Олена + співає.
3. Дарина ненавидить готувати. Борис + купувати продукти.
4. Ліда – справжня красуня. Наталка + розумниця.
5. Андрій добре перекладає. Максим + пише статті.

Текст

Яка сьогодні погода?

1. Подивіться у словнику значення цих іменників.

Відли́га, дека́да, льод, межа́, на́стрій, о́пади, порá, проясне́ння, сезо́н, спе́ка, стовпчик, тумáн.

2. а) Зверніть увагу на антоніми та синоніми.

становити	= складати/скласти
продовжуватися	= тривати
(по)холоднішати	≠ (по)теплішати
знижуватися/знизитися	≠ підвищуватися/підвищитися
опускатися/опуститися	≠ підніматися/піднятися

б) Зверніть увагу:

Синоптики прогнозують сильний дощ. =

Синоптики обіцяють сильний дощ. =

Очікується сильний дощ. =

Передбачається сильний дощ.

в) Прочитайте речення і мікротексти, зверніть увагу на виділені дієслова. Складіть із ними власні речення.

1. Температура повітря завтра *становитиме* (=складатиме) 20-25 градусів тепла. 2. Літні канікули *триватимуть* (=продовжуватимуться) 2 місяці. 3. Ввечері задув сильний вітер і помітно *похолоднішало*. Але синоптики обіцяють, що вже завтра трохи *потеплішає*. 4. Температура повітря вдень *підвищиться* до 18°, а вночі *знизиться* до нуля. 5. Завтра буде сухо й соняшно, але температура повітря *опуститься* до мінус одного градуса. Проте це не надовго. Вже післязавтра стовпчик термометра *підніметься* до 10-15 градусів вище нуля.

3. Ці однокореневі слова напишіть у таблицю. Значення незнайомих слів подивіться у словнику.

Іменник	Прикметник	Прислівник	Дієслово

Хмарно, хмарність, хмарний, хмара; спекотний, спека, спекотно, найспекотніший; сухо, сухий; мороз, морозний, заморозки, підморозити; дощити, дощовий, дощ, дощик; сніг, сніжний, снігопад; ясний, ясно, прояснитися, прояснення; сонце, соняшний, сонечко; холодно, холоднішати, холодний, холодніше, похолодання, найхолодніший, холод, холодильник; потеплішати, потепління, теплий, тепло, якнайтепліший; відлігнути, відліга; прогноз, прогнозувати; квіти, розквітнути; терпіти, терпіння, терпеливий, нестерпний.

* 4. а) Утворіть складені прикметники за зразком.

Зразок: довго + тривати = північний + східний =
довготривалий північно-східний

коротко + тривати = ...

короткий + час = ...

висока + якість = ...

широкий + масштаб = ...

чорний + очі = ...

червоний + бік = ...

північний + західний = ...

південний + східний = ...

південний + західний = ...

жовтий + блакитний = ...

світлий + зелений = ...

темний + синій = ...

б) Складіть речення з прикметником *короткочасний*.

5. Зверніть увагу на тематичні асоціативні ряди до виділених іменників. Подивіться значення незнайомих слів у словнику. Якщо можете, доповніть асоціативні ряди.

Вітер

сильний, слабкий, помірний, шквальний,
поривчастий, пронизливий;
південний, північний, західний, східний,
північно-західний, північно-східний,
південно-західний, південно-східний;
5–10 м/с (метрів на секунду);
з поривами, зі шквалами ...

Опади

сніг, дощ, гроза, злива, град;
сильні, невеликі, (не)істотні, короткочасні;
у вигляді дощу або мокрого снігу ...

Хмарність

невелика, мінлива ...

Погода | суха, тепла, спекотна, морозна, мінлива,
(не)сприятлива ...

* 6. З'єднайте два речення в одне за допомогою слова **який** у правильній формі.

1. Прогноз погоди – це передбачення. У ньому на основі природних процесів прогнозується погода на майбутнє.
2. Синоптик – це людина. Вона може науково пояснити й передбачити погоду.
3. Гідрометеорологічний центр (Гідрометцентр) України є головною організацією. Ця організація вивчає та прогнозує погоду.
4. Навесні птахи повертаються з теплих країн. Вони відлітали до цих країн на зиму.

7. Прочитайте речення, спробуйте зрозуміти з контексту значення нових дієслів *впливати/вплинути, прокидатися/прокинутися, доводитися/довестися, танути/розтанути, виглядати/виглянути*. Зверніть увагу на керування.

1. Мої батьки працюють лікарями, і це *вплинуло* на моє рішення вступити до медичного університету.
2. Країна розташовується на березі океану, і це сильно *впливає* на її клімат.
3. Мати завжди *прокидається* дуже рано, аби приготувати сніданок для усієї родини.
4. У неділю Том *прокинувся* о 9 годині, трохи почитав улюблену книжку, а потім встав і приготував собі каву.
5. Олена живе далеко від академії, тому їй *доводиться* рано вставати, щоб не запізнитися на заняття.
6. Сашко забув вдома важливі документи, тому йому *довелося* повернутися.
7. Тетяна забула покласти морозиво у холодильник, і воно *розтануло*.
8. Бабуся почула гомін на дворі й *виглянула* з вікна.

8. а) Прочитайте текст оголошення у метро. Спробуйте зрозуміти з контексту значення виділених слів.

До уваги пасажирів метро. Шановні друзі, будь ласка, будьте *обережні* на ескалаторі. Не біжіть, не ставте валізи й

сумки на сходи – це *небезпечно*. Стійте праворуч, обличчям уперед, тримайтесь правою рукою за поручні.

б) Скажіть, чому небезпечно бігти по ескалатору метро й ставити на нього валізи та сумки? Складіть із словами *обережний (обережно), небезпечний (небезпечно)* власні речення.

● **Порівняйте:**

<i>Вкрива́ти/вкрити</i>	<i>Вкрива́тися/вкритися</i>
Мати <i>вкрила</i> сина теплою ковдрою.	Ганна <i>вкрилася</i> теплою ковдрою і швидко заснула.
Білий сніг <i>вкрив</i> землю.	Земля <i>вкрилася</i> білим снігом.

◆ **Запам'ятайте:**

<i>як на мене =</i>	<i>на мою думку; я думаю, що; я вважаю, що; мені здається, що</i>
<i>Як на мене, це дуже складна справа. = На мою думку, це дуже складна справа. = Я вважаю, що це дуже складна справа. = Мені здається, що це дуже складна справа.</i>	
<i>ба́чити на власні очі</i>	Я дуже щасливий, що <i>на власні очі побачу</i> Париж.
<i>чу́ти на власні вуха</i>	Він <i>чув на власні вуха</i> , як співав Карерас.
<i>відповідно до (чого?)</i>	Щоб не застудитися, треба завжди вдягатися <i>відповідно до</i> погоди.

* 9. Прочитайте тематичні асоціативні ряди до назв сезонів. Подивіться значення незнайомих слів у словнику. Доповніть ряди власними асоціаціями.

Зима́ | холодна, сніжна ...
морозить, веселить, засмучує ...
Зима́ – найхолодніша пора року.
Чарівниця.

Весна́ | те́пла, квіту́ча ...

	веселить, зігриває, пробуджує ... Весна – пора пробудження природи. Пробудження.
<i>Літо</i>	спекотне, зелене ... звеселяє, зацікавлює, розважає ... Літо – дивовижна й найтепліша пора року. Чудо.
<i>Осінь</i>	Прохолодна, золота ... Засмучує, пригнічує, заспокоює ... Осінь – сумна пора року. Годувальниця.

10. Прочитайте текст. Знайдіть та підкресліть нові слова. Спробуйте зрозуміти їх з контексту. Складіть з ними власні речення. Зверніть увагу на вживання вищого й найвищого ступенів прикметників і прислівників.

Яка сьогодні погода?

Ви вже знаєте, що мене звуть Імад і що я приїхав з Марокко. Я живу та навчаюся в Харкові майже півроку. І за цей час вже звик до мінливої української погоди. Зараз я знаю, що немає поганої погоди. Просто треба вдягатися відповідно до погоди. Але спочатку мені було нелегко, холодна погода сильно впливала на мій настрій, адже в Марокко майже цілий рік тепло, постійно світить сонце й немає чіткої межі між сезонами.

Я приїхав до України у вересні. Спочатку мені дуже сподобалася осінь в Україні. Дерева стояли жовті, зелені й навіть червоні. Вранці та ввечері було трохи прохолодно, але вдень температура піднімалася досить високо, іноді було навіть жарко. Проте у жовтні й листопаді помітно похолоднішало, листя з дерев облетіло, дуже часто йшли дощі, дули пронизливі вітри. Мені довелося терміново купувати теплий одяг, зручне взуття і, звичайно, парасолу.

Щодня ставало ще холодніше, а одного разу вранці я побачив, що будинки, дерева, дороги вкрив білий сніг. Це було сильне враження, адже до того я ніколи не бачив снігу на власні очі. І я зрозумів: настала зима. На вулиці стало не тільки

холодно, але й небезпечно, тому що дороги вкрилися снігом та льодом. Я не звик ходити по слизьким дорогам, тому часто запізнаювався на заняття. Але найгірше було попереду.

У середині січня почалися сильні морози. Стовпчик термометру опустився до 20 градусів нижче нуля! Наша викладачка пояснила нам, що в Україні на Водохреща¹ майже завжди настають найміцніші морози і тому ми повинні бути дуже обережні, аби не застудитися. Добре, що сильні морози тривали тільки кілька днів. Наприкінці січня на вулиці потеплішало. Але вже у лютому знову пішов сніг і задули пронизливі вітри.

А потім почалася відлига. Сніг поступово розтанув, сонце частіше стало виглядати з-за хмар. Це почалася весна. Ось і сьогодні на вулиці сухо й тепло, температура +11°, світить сонце. Як на мене, ще досить холодно, але це набагато краще, ніж -20°.

Звичайно, я ще не бачив справжньої української весни, але кажуть, що це найкраща пора в Україні. Ще не дуже жарко. Природа починає прокидатися після зими. Розквітають квіти, дерева вкриваються молодим ніжним зеленим листям, птахи повертаються з теплих країн, до яких вони відлітали на зиму.

За весною, звичайно, настане літо. Наша викладачка говорила нам, що влітку в Харкові нестерпна спека, іноді температура становить + 38°, тому на літо краще поїхати з міста. Але я впевнений, що у Марокко літо значно спекотніше, тому я планую залишитися влітку в Україні й побачити все на власні очі.

11. Дайте відповіді на питання за текстом.

1. Чому Імаду було нелегко звикнути до мінливої української погоди? 2. Якою Імад побачив осінь у Харкові? 3. Як Імад зрозумів, що почалася зима? 4. Коли почалася найгірша погода? 5. Яким Імад побачив початок весни? 6. Чому Імад вважає, що весна – найкраща пора року в Україні? 8.

¹ **Водохреща** – це православне свято, яке відзначають 19 січня. З ним пов'язують хрещення Христа у річці Йордан.

Чому Імад вирішив залишитися влітку в Україні? 9. Якого висновку дійшов Імад щодо погоди? 10. Чи ви з ним згодні у цьому? Чому? 11. Які ваші власні враження від осені (зими, весни) в Україні? 12. Чи ви маєте уявлення про літо в Україні? 13. Як відрізняється погода України від того, до чого ви звикли? 14. Як змінилось ваше ставлення до погоди після часу, який ви прожили в Україні? 15. Як впливає погода на ваш настрій? 16. Що мав на увазі Імад, коли говорив, що треба вдягатися відповідно до погоди? 17. Чи ви вдягаєтесь відповідно до погоди?

12. Закінчіть речення.

1. Спочатку Імаду було нелегко, холодна погода сильно впливала на його настрій, адже 2. Імаду дуже сподобалася осінь в Україні, тому що 3. Вранці та ввечері було трохи прохолодно, але 4. Щодня ставало ще холодніше, а 5. Це було сильне враження, адже 6. На вулиці стало не тільки ... , але й ... , тому що 7. Імад не звик ходити по слизьким дорогам, тому 8. У середині січня майже завжди настають найміцніші морози і тому , аби 9. Наприкінці січня на вулиці потеплішало, проте 10. Імад впевнений, що , ніж в Україні, тому

13. а) Прочитайте повідомлення українського Гідрометцентру. Знайдіть та підкресліть нові слова. Спробуйте зрозуміти їх з контексту. Складіть з ними власні речення. Зверніть увагу на прикметники і прислівники у формі вищого та найвищого ступенів.

1) У вівторок у Києві буде хмарно із проясненнями, вночі місцями невеликий дощ, вдень також очікується дощ, місцями сильний, гроза. Вітер південний, 7–12 м/с, з поривами, місцями шквали 15–20 м/с. Температура повітря вночі 11–13° тепла, вдень 20–22°. Наприкінці тижня синоптики прогнозують суху теплу погоду.

2) 24 лютого в столиці очікуються опади у вигляді снігу та дощу, місцями налипання мокрого снігу. На дорогах

ожеледиця. Температура вночі від -2° до $+4^{\circ}$, вдень $1-8^{\circ}$ тепла. Вітер південно-східний, місцями пориви $15-20$ м/с.

3) Найближчими днями в Україні очікується досить спекотна погода, подекуди короточасні дощі та град. Середня температура повітря становитиме близько $16-18$ градусів вночі і $30-35$ градусів тепла вдень. Істотні опади очікуються тільки на півночі країни, там із завтрашнього дня дощитиме, місцями грози та зливи.

4) За даними Гідрометцентру, з 25 по 27 вересня в області буде переважно без опадів, уночі та ранком подекуди тумани, лише у східних районах синоптики прогнозують невеликий дощ. У нічний час похолоднішає: температура знизиться до $4-9$ градусів тепла, на ґрунті заморозки до 4 градусів нижче нуля. Вітер північно-східний, $5-10$ м/с. У неділю опадів не передбачається.

* 5) У другій декаді січня температура повітря в Україні зазвичай значно знижується. Середня декадна температура повітря становить мінус $3-6$ градусів. Це на $0,4$ градуса холодніше, ніж у третій декаді січня. Але найсильніші морози настають після 17 січня – мінус 20 градусів і навіть нижче. Це так звані Водохресні морози. У давні часи напередодні Водохреща люди слідкували за прикметами. Якщо приходив засць у сади – це значило, що морози будуть ще сильніші. Гуси носи ховають під крила – на холод, а якщо під час морозу крилами махають – на відлигу тощо.

б) Скажіть, про який сезон йдеться у кожному з повідомлень гідрометцентру. Чому ви так думаєте? Який прогноз, на вашу думку, найбільш сприятливий? Чому ви так вважаєте?

* в) Про які народні прикмети ви дізналися з останнього мікротексту? Чи можна, на вашу думку, користуватися цими прикметами у наш час? Якщо так, то за яких умов? Якщо ні, то чому?

14. а) Пригадайте, яка погода була вчора (у минулі вихідні). Уявіть, що ви працюєте у гідрометцентрі, та напишіть зведення вчорашньої погоди (погоди у минулі вихідні).

б) Знайдіть у газеті прогноз погоди на найближчий час. Перекажіть його у класі.

* 15. Прочитайте прислів'я та народні прикмети. Поясніть, як ви зрозуміли їхній зміст. Пригадайте подібні прислів'я та прикмети з вашої рідної мови.

1. Весна кличе в поле. 2. Весняний день рік годує. 3. Готуй влітку сани, а взимку воза. 4. Осінь збирає, а весна поїдає. 5. Високо і швидко плывуть у небі хмари – на гарну погоду. 6. Коли квітень з водою, то травень з травою. 7. Веселка вранці – на дощ. 8. Влітку один тиждень рік годує. 9. Грім у вересні віщує теплу осінь. 10. Багато снігу – багато хліба.

16. Розпитайте своїх одногрупників про погоду у їхніх країнах. Розкажіть про погоду на вашій батьківщині.

17. Напишіть (за вибором) твір «Пори року в Україні» або «У природи немає поганої погоди» (мінімум 150 слів).

МОДУЛЬ 11

Займенник. Розряди займенників за значенням

1. *Особові*: я, ти, він, вона, воно, ми, ви, вони.
2. *Зворотний*: себе.
3. *Питальні* (тільки в питальних реченнях): хто? що? який? чий? котрий? скільки?
4. *Відносні* (для зв'язку частин складного речення): хто, що, який, чий, котрий, скільки.
5. *Заперечні*: ніхто, ніщо, ніякий, нічий, нікотрий, ніскільки.
6. *Присвійні*: мій, твій, його, її, наш, ваш, їхній, свій.
7. *Вказівні*: той, цей, такий, стільки.
8. *Означальні*: весь, всякий, сам, самий, кожний (кожен), інший, жодний (жоден).
9. *Неозначені*: дехто, дещо, деякий, хтось, щось, якийсь, хто-небудь, що-небудь, будь-хто, будь-що, будь-який, абихто, абищо, аби який, хтозна-що, казна-хто, казна-що.

Відмінювання питальних та відносних займенників

Відм.	Однина			
Н.в.	хто	що	чий / чие	чия
Р.в.	кого	чого	чийого	чией
Д.в.	кому	чому	чийому (чиему)	чийій
Зн.в.	кого	що	= Р.в. або Н.в.	чию
Ор.в.	ким	чим	чийім	чисю
М.в.	на кому (кім)	на чому (чім)	на чийому (чиему, чийім)	на чийій
Відм.	Множина			
Н.в.	чийі		скільки	
Р.в.	чийіх		скількиох	
Д.в.	чийім		скількиом	
Зн.в.	= Р.в. або Н.в.		= Р.в. або Н.в.	
Ор.в.	чийіми		скількиома	
М.в.	на чийіх		на скількиох	

1. Повторіть правила відмінювання особових та питальних займенників, напишіть їх у правильній формі. Якщо треба, використайте потрібні прийменники.

1. Дайте ... (я) словник, будь ласка. 2. Я хочу запросити ... (ти) у ресторан. 3. Я дуже сумую ... (вони). 4. Хто буде замість ... (він) працювати? 5. Це для ... (ти) найголовніше. 6. Я не знаю, що ... (я) краще зробити. 7. ... (Вона) багато знає. 8. Я впевнен, що ... (ми) буде там чудово. 9. ... (Хто) сьогодні не було у класі? 10. Я буду вболівати за ... (ви). 11. Я впевнений, що ... (ми) переможемо. 12. ... (Вона) тренує відомий тренер.

2. Утворіть речення, займенники з середнього стовпчика поставте у потрібну форму.

1. Я подарую	я, ти, ми, ви,	книгу.
2. Чекаємо	він, вона,	до вечора.
3. Він любить	воно, вони	командувати.
4. Поговори		про свої плани.
5. Зустрічайте		о шостій годині.
6. Допоможи		прибрати.
7. Шеф не відпускає		у відпустку.
8. Василь розповів		своїй подрузі.
9. Марина попросила		словник.
10. Познайом		із твоєю нареченою.

3. У наведених нижче мікротекстах замініть виділені слова особовими займенниками у правильній формі. Якщо це потрібно, використайте прийменник.

1) Це мій молодший **брат**. ... навчається в школі. ... 12 років. ... чудовий характер. У вільний час ... , як і я, любить грати у футбол. Тому ми ... часто ходимо на стадіон пограти у футбол. Сьогодні мені треба купити ... подарунок на його день народження.

2) Це моя найкраща **подруга**. ... 21 рік. ... високого зросту та струнка за статурою. ... гарне обличчя і коротке біляве волосся. ... працює в бібліотеці. Вчора ми ... довго розмовляли по телефону. ... сказала, що захворіла, тому сьогодні після занять я вирішив відвідати ... вдома.

3) Це мої **дідусь і бабуся**. ... дуже розумні та веселі люди. ... вже на пенсії, тому ... є багато вільного часу. ... часто разом читають пресу або гуляють у парку коло їхнього будинку. По вихідних днях я відвідую Я теж люблю гуляти разом Ми з моїми батьками часто приходимо ... за порадами або у гості.

4) Це моя молодша **сестра**. ... навчається в школі. ... 15 років. ... чудовий характер. ... , як і я, захоплюється музикою. Сьогодні мені треба купити ... подарунок на її день народження.

5) Це мій найкращий **друг**. ... 22 роки. ... високого зросту. ... великі очі й коротке чорне волосся. ... навчається в університеті. Вчора ... не було на заняттях. Напевно, ... захворів, тому сьогодні після занять я вирішив відвідати

6) Це мої **батьки**. ... дуже гостинні люди, тому ... часто приходять друзі та родичі. Коли ... є вільний час, ... часто разом гуляють або грають у бадмінтон. У вихідні я завжди відвідую ... і ми разом ... обідаємо.

Відмінювання означальних та вказівних займенників

Відм.	Ч. р. / С. р.		Ж. р.	Множина
Н.в.	такий, самий, у/весь	таке, саме, у/все	така, сама, у/вся	такі, самі (сами), у/всі
Р.в.	такого, самого, у/всього		такої, самої, у/всієї	таких, самих, у/всіх
Д.в.	такому, самому, у/всьому		такій, самій, у/всій	таким, самим, у/всім
Зн.в.	<i>Кого? = Р.в. Що? = Н.в.</i>		таку, саму, у/всю	<i>Кого? = Р.в. Що? = Н.в.</i>
Ор.в.	таким, самим, у/всім		такою, самою, у/всією	такими, самими, у/всіма
М.в.	(на) такому, самому, у/всьому (у/всім)		(на) такій, самій, у/всій	(на) таких, самих, у/всіх

■ **Зверніть увагу:**

1. Займенники *кожний* (кожен), *всякий*, *усякий*, *всілякий*, *інший* відмінюються, як **такий**, **самий**.
2. Займенник *стільки* (так само, як займенник *скільки*) змінюється тільки за відмінками (а не за числами):

Н.в.	СТІЛЬКИ	Зн.в.	<i>Кого? = Р.в., Що? = Н.в.</i>
Р.в.	СТІЛЬКОХ	Ор.в.	СТІЛЬКОМА
Д.в.	СТІЛЬКОМ	М.в.	СТІЛЬКОХ

4. Повторіть правила відмінювання присвійних, означальних та вказівних займенників, напишіть їх у правильній формі. Якщо треба, використайте потрібні прийменники.

1. Ви не бачили сьогодні ... (наш викладач)?
2. Познайомтеся ... (наша нова сусідка).
3. Передавай мої вітання ... (твій/свій батько).
4. Він обіцяв допомогти ... (їхній брат).
5. Я ніколи не бував ... (ця країна).
6. Поговоріть ... (той чоловік).
7. Де ти познайомився ... (ці люди)?
8. Я давно не бачив ... (стільки людей).
9. У мене є ... (такі штани).
10. Ви вже були ... (ця виставка)?
11. Тренер щиро радіє ... (наші успіхи).
12. Повідомте ... (всі учасники замахань) про зміни у розкладі.
13. Він запросив ... (уся команда) до себе на день народження.
14. Я хочу купити ... (така сама фотокамера).
15. Він народився ... (той самий день), що і його батько.
16. Тренер привітався ... (усі спортсмени).
17. У магазині не було ... (така ковбаса), тому я купив ... (ця шинка).
18. Дай мені ... (той журнал).
19. Не ображайте ... (мій син).
20. Вона була ... (мій тренер).
21. Він не розуміє ... (свої помилки).
22. ... (Їхня поведінка) мене дивує.
23. ... (Наша дочка) завтра день народження.
24. ... (Твоє місце) я би погодився виступати за ... (ця команда).
25. ... (Мій син) запропонували взяти участь у чемпіонаті.
26. ... (Мої батьки) поїхали на футбольний матч.
27. Як ... (твої успіхи)?
28. ... (Ваша дитина) хист до боксу.
29. Коли ти повернувся ... (свої друзі)?

5. Утворіть речення, виберіть займенники із середнього стовпчика і поставте їх у потрібну форму.

1. Ви не бачили	мій	сина?
2. Ви подобаетесь	твій	братові.
3. Це ракетка	їхній	дочки.
4. Передавайте привіт	свій	знайомій.
5. Познайомтеся з		приятелькою.
6. Я не одержав		листа, листівки.
7. Я не буду телефонувати		сестрі, братові, знайомому.
8. Вони розмовляли з		батьком, матір'ю, батьками.
9. Я тримаю ноубук на		робочому місці.
10. Ми не відповіли на		запрошення.
11. Ми радіємо		успіхам.

● **Порівняйте:**

-небудь	-сь	де-
<i>Хто-небудь</i> знає відповідь на моє питання? Дай мені <i>що-небудь</i> почитати.	<i>Хтось</i> постукав у двері. Він <i>щось</i> сказав, але так тихо, що я нічого не почула.	<i>Де́кто</i> з вас погано написав цю роботу. Я тобі <i>де́що</i> принесла.
Неможливо конкретизувати предмет, особу або це неважливо.	Мовець називає невідомі, але реальні факти або він не має чіткого уявлення про предмет.	Мовець свідомо не конкретизує предмет розмови або йдеться про невизначену кількість.

◆ **Запам'ятайте:** *неозначені* і *заперечні* займенники відмінюються лише в основній частині, наприклад: *хтось*, *когось*, *комусь*, *кимсь* (*кимось*), на *комусь*; *щось*, *чогось*, *чомусь*, *чимсь* (*чимось*), на *чомусь*; *чийсь*, *чийогось*, *чийомусь*, *чиймсь* (*чиймось*), на *чийомусь* (*чийемусь*, *чиймсь*); *декто*, *декого*, *декому*, *деким*, *де* на *кому* (*де* на *кім*, на *декому*); *абихто*, *абикого*, *абикому*, *абиким*, *аби* на *кому*; *ніхто*, *нікого*, *нікому*, *ніким*, *ні* на *кому* (*ні* на *кім*); *нічий*, *нічийого*, *нічийому* (*нічийему*), *нічийм*, *ні* на *чийому* (*чийему*, *чийім*) і т. п.

▣ **Зверніть увагу:**

1. У *неозначених* займенниках префікси *казна-*, *хтозна-*, *будь-* та суфікс *-небудь* пишуться через дефіс: *казна-хто*, *хтозна-що*, *будь-який*, *чий-небудь* (! *але*: *хтозна* для *кого*, *будь* про *кого*, *аби* за *що*, *де* на *чому*).
2. *Заперечні* займенники з *ні-* пишуться разом: *ніщо*, *нікого*, *нічий* (! *але*: *ні* для *чого*, *ні* до *кого*, *ні* в *чисьму*).
3. Запам'ятайте місце наголосу та написання деяких займенників: *хто-не́будь*, *ка́зна-що*, *де́хто*, *бо́зна-що*.

6. Замість крапок поставте потрібний займенник у правильній формі.

а) Хто-не́будь / хтось / де́хто / будь-хто́ / ка́зна-хто

1. – Ти не бачив Дмитра? – Бачив. Він розмовляє з ... у коридорі. 2. ... зі спортсменів заради медалі здатні на все, навіть на вживання допінгу. 3. До міської бібліотеки може записатися 4. Мені треба подзвонити ... з моєї групи, аби дізнатися домашнє завдання. 5. ... з нашої групи доведеться скласти іспит вдруге.

б) Що-не́будь / щось / де́що / будь-що́ / ка́зна-що

1. Батько обіцяв дітям привезти з відрядження ... цікаве. 2. – Що тобі привезти з подорожі? – Привези ... , я буду радий навіть звичайній листівці. 3. Іванку, мені треба тобі ... сказати. 4. У Марка поганий смак, він зовсім не розуміється в одязі. Ось і вчора він купив собі ... жахливе! 5. У Марка немає почуття гумору. Він завжди говорить ... !

в) Який-не́будь / якийсь / де́який / будь-який́ / ка́зна-який

1. У ... наших студентів є сучасні комп'ютери. 2. У ... дівчини у сумочці завжди лежить дзеркало. 3. Марк виглядав жахливо! Він був одягнений у ... одяг! 4. Дай мені почитати ... детектив, будь ласка. 5. Мамо, тобі вранці телефонував ... чоловік, він не відрекомендувався.

7. Замість крапок поставте займенник із правого стовпчика у правильній формі.

А) 1. У... є зайва ручка? 2. Давай підемо до ... у гості. 3. Ти допомагаєш ... ? 4. Ти бачився з ... із своїх колишніх однокласників? 5. Розкажи мені про ... з твоїх рідних.	хто-небудь
Б) 1. Він попросив для ... мою камеру. 2. Вона пообіцяла приготувати ... смачне. 3. Я завжди п'ю чай з ... солодким – з цукерками, медом, варенням. 4. Вони стояли у коридорі та про ... домовлялися.	щось
В) 1. ... студентам нашої групи важко буде складати іспит з математики. 2. У ... моїх друзів досі немає комп'ютера. 3. Я іноді граю в шахи з ... хлопцями з нашого гуртожитку. 4. Я не знаю ... хлопців і дівчат нашого факультету.	деякий
Г) 1. Я завжди радий ... успіхам. 2. Я можу виконати це завдання без ... допомоги. 3. Для ... батьків важливо, аби їхні діти були успішними людьми. 4. Візьми ... книжку і виконай вправу.	будь-чий

▣ Зверніть увагу:

*ніхто (ніщо, ніякий, нічий ...) +
не + дієсл./ прикм.*

Мене *ніхто* не розуміє.
Він *ні* на що не здатний.

8. Дайте негативну відповідь.

Зразок: Хто тобі телефонував? – Мені ніхто не телефонував.

1. У кого є червона ручка? 2. Кому треба піти до аптеки?
3. Що Марина купила в універмазі? 4. Чий це собака? 5. Про що ти турбуєшся? 6. Кого ти чекаєш? 7. Яку книжку ти читаєш? 8. З ким ви познайомилися на вечірці? 9. Чієму подарунку зраділа Наталка? 10. У якого лікаря ти був? 11. З якими хлопцями ти домовився зустрітись? 12. Для чого тобі потрібна ця книжка?

13. Що з ним трапалося? 14. В кого зі своїх друзів ти бачив такий телефон? 15. Котрі зі студентів розв'язали цю задачу?

● **Порівняйте** місце наголосу:

<i>нічо́го не сказав</i>	<i>нічо́го було сказати</i> (= не було що сказати)
<i>ні́кому не казати</i>	<i>ні́кому казати</i> (= нема кому казати).
Заперечний займенник із наголосом на твірному слові вимагає заперечної частки <i>не</i> .	займенник із наголосом на префіксі <i>ні́-</i> поєднується з часткою <i>не</i> .

* 9. Змініть речення, вживайте заперечні займенники з наголосом на префіксі *ні-*.

Зразок: У мене немає ручки, аби записати ваш номер телефону. – Мені ні́чим записати ваш номер телефону.

1. Вам немає чого боятися. 2. У мене немає друга, з яким я можу порадитися. 3. Тут немає ані книг, ані журналів, щоб почитати. 4. У цьому театрі дуже погані співаки, немає кого послухати. 5. Сьогодні у програмі немає жодного цікавого фільму! 6. Цей Коваленко – зовсім нецікава людина! Про що з ним розмовляти?

10. Займенник у дужках поставте у правильну форму. Якщо треба, використайте прийменники.

1. Він не любить ... (ніхто) радитися. 2. Я ще ... (ніщо) не купив молодшій сестрі. 3. Я не хочу сидіти поруч ... (абихто). 4. Сьогодні я ще ... (ніхто) не бачив. 5. До гуртожитку можна приїхати ... (будь-який) тролейбусі. 6. Сашко ... (ніщо) не зрозумів у цьому тексті. 7. Марина ніколи не погоджується йти на побачення ... (абихто). 8. Вони познайомились на ... (чийсь) ювілеї. 9. ... (Дехто) з моїх однокласників треба більше часу працювати.

◆ **Запам'ятайте вислови із займенником *інший*:**

- Декан був зайнятий, тому попросив нас прийти *іншим разом*.
- Після армії старший брат *став зовсім іншим*. Він став

більше шанувати час, *по-іншому дивиться* на життя, більше шанує батьків. *Іншими словами*, він подорослішав і посерйознішав.

- Тарас сидить цілими днями за комп'ютером і не *підкується* ні *про* що *інше*.
- Дівчата продовжують голосно розмовляти, сміятися і *не звертають уваги на інших*.

11. Складіть речення із словосполученнями *іншим разом*, *стати іншим*, *ставитися по-іншому*, *іншими словами*, *підкуватися про інше*, *звертати увагу на інших* (див. попередню таблицю).

Присвійні прикметники

Присвійні прикметники називають ознаку за належністю особі (людині/тварині) й відповідають на питання *чий? чия? чий? чий?*: *материна* ласка, *Шевченкові* твори, *Катрусина* кімната, *лікарева* сумка, *собача* їжа.

Утворення присвійних прикметників

<i>Від назв осіб</i>	
<i>II відм.</i> суф. <i>-ів(-ов-/-ев-), -їв(-єв-)</i>	Дмитр <u>ів</u> (<i>-ова, -ове, -ові</i>), викладач <u>ів</u> (<i>-єва, -єве, -єві</i>), Андрі <u>їв</u> (<i>-єва, -єве, -єві</i>)
<i>I відм.</i> суф. <i>-ин/-їн-</i>	матер <u>ин</u> (-а, -е, -і), бабус <u>ин</u> , Соф <u>ійн</u>
<i>Від назв тварин</i>	
Суф. <i>-ач/-яч/-ч- -ин/-їн- Ø</i>	лев' <u>яч</u> ий (-а, -е, -і), вовч <u>ий</u> (-а, -е, -і), качин <u>ий</u> (-а, -е, -і), змі <u>їн</u> ий (-а, -е, -і), заяч <u>ий</u> (-а, -е, -і)

▣ Зверніть увагу:

1. При утворенні присвійних прикметників часто відбувається чергування *к/ч, г/ж, х/ш*: сусідка – сусідчин, свекруха – свекручин, небога – небожин, птах – пташиний.
2. Деякі присвійні прикметники мають нульовий суфікс: вовк – вовчий (*к/ч*), ведмідь – ведмежий (*д/ж*).
3. У *Н.в. однини (ч.р.)* більшість присвійних прикметників мають коротку форму: *братів, Микитин*.

4. Присвійні прикметники вживаються переважно в усному мовленні, народній творчості, художніх творах.

● **Порівняйте:**

Чий? (Чия? Чиє? Чий?) / Який? (Яка? Яке? Які?)	
Це кімната <u>сестри</u> .	Це <u>сестрина</u> кімната.
Це <u>паспорт Івана</u> .	Це <u>Іванів</u> паспорт.
Я люблю <u>вірши Шевченка</u> .	Я люблю <u>Шевченкові</u> вірши.
ім.+Р. в.	присв. прикм.+ім.

12. Утворіть присвійні прикметники від цих іменників.

Директор – ... , Микита – ... , Панас – ... , Бог – ... , автор – ... , Ткаченко – ... , бізнесмен – ... , теща – ... , свекруха – ... , інженер – ... , родич – ... , Віталій – ... , порося – ... , Галина – ... , ведмідь – ... , юнак – ... , водій – ... , брат – ... , сусід – ... , сусідка – ... , качка – ... , бабуся – ... , дідусь – ... , риба – ... , дядько – ... , тітка – ... , листоноша – ... , звір – ... , Василько – ... , Катруся – ... , батько – ... , осел – ... , Сергій – ... , донька – ... , мати – ... , Лариса – ... , Валентина – ... , Тарас – ... , Олег – ... , Софія –

Відмінникові закінчення присвійних прикметників

Відм.	Однина			Множина
	Ч. р.	С. р.	Ж. р.	
Н.в.	братів Ø	братов- <i>e</i>	братов- <i>a</i>	братов- <i>i</i>
Р.в.	братов- <i>ого</i>		братов- <i>ої</i>	братов- <i>их</i>
Д.в.	братов- <i>ому</i>		братов- <i>ій</i>	братов- <i>им</i>
Зн.в.	=Р. або Н.		братов- <i>у</i>	=Р. або Н.
Ор.в.	братов- <i>им</i>		братов- <i>ою</i>	братов- <i>ими</i>
М.в.	братов- <i>ому (-ім)</i>		братов- <i>ій</i>	братов- <i>их</i>

13. Замість родового відмінку належності використайте присвійний прикметник, поставте його у правильну форму. Пам'ятайте про чергування.

Зразок: Це кабінет декана. – Це деканів кабінет.

1. Це кабінет лікаря. 2. Я закоханий у вірші Шевченка.
3. Покажи мені машину брата. 4. Микита любить працювати на комп'ютері батька. 5. У неї у гаманці завжди лежить фотографія

доньки. 6. Для рідних Наталки її приїзд став приємною несподіванкою. 7. Я знайшов на підлозі мобільний телефон Андрія. 8. У програму з літератури входять твори Франка.

● **Порівняйте:**

<i>Відносні прикметники</i> <i>Який? Яка? Яке? Які?</i>	<i>Присвійні прикметники</i> <i>Чий? Чия? Чие? Чий?</i>
<i>викладацька</i> кімната (кімната для викладачів)	<i>викладачеві</i> речі (речі викладача)
<i>лікарський</i> препарат (препарат для лікування)	<i>лікарів</i> халат (халат лікаря)
<i>студентський</i> гуртожиток (гуртожиток для студентів)	<i>студентів</i> портфель (портфель студента)
<i>редакторська</i> помилка (помилка редактора)	<i>редакторів</i> кабінет (кабінет редактора)
<i>сусідські</i> відносини (добрі відносини сусідів)	<i>сусідів</i> син (син сусіда)
<i>президентські</i> вибори (вибори президента)	<i>президентова</i> дружина (дружина президента)

* ♦ **Запам'ятайте:** Присвійні прикметники часто виступають компонентами стійких сполук: *осляча впертість, звірчаний апетит*. У цих випадках присвійні прикметники часто переходять у відносні і якісні, тому що набувають їхніх ознак: *осляча (яка?) лава*.

Межі між розрядами прикметників певною мірою умовні. Так, якісні прикметники можуть переходити у відносні (порівн.: *чорна ніч – чорна металургія, важка валіза – важка промисловість*), а відносні – у якісні (порівн.: *залізний ключ – залізні нерви, золотий ланцюжок – золотий характер*).

* 14. Прочитайте речення та мікротексти. Спробуйте зрозуміти з контексту значення виділених сталих словосполучень.

1. Максим добре навчається, але його *ахілєсова п'ята* – правопис. Він часто робить граматичні помилки і не дуже добре знає правила орфографії. 2. Том весь семестр погано працював, і тепер над ним, як *домоклів меч*, висять іспити з усіх предметів.

3. Я працював цілий день, у мене не було часу пообідати, тому зараз у мене *вовчий апетит*. 4. На Водохреща на вулиці часто буває *собачий холод*. Температура опускається до -25° , дує пронизливий вітер.

* 15. Прочитайте народні прислів'я, які містять присвійні прикметники. Поясніть, як ви зрозуміли їхній зміст. Пригадайте подібні вислови з вашої рідної мови.

1. По *заячому* сліду іноді знаходять ведмедя. 2. У друга вода солодша від *ворожого* меду. 3. Де Крим, де Рим, а де *дядькова* груша. 4. *Сорок сорок сорок, а в сорок сорок сорок*.

* 16. Прочитайте сталі словосполучення. Поясніть, як ви розумієте їхній зміст. Складіть два речення з будь-якими з них.

Заяча душа, мишача душа, осячя впертість, лебедина вірність, ведмежа послуга, звірячі закони.

Прізвища та ім'я по батькові

1. Чоловічі імена по батькові утворюються за допомогою суф. *-ович* (*Іванович, Андрійович*) або *-ич/-іч* (*Хомич, Ілліч, Лукич*). Відмінюються вони, як іменники II відм.

Українські прізвища іменникового типу (на *-а, -я, -ко, -ук, -юк, -ун* та ін.) у формі *ч. р.* відмінюються, як іменники відповідної відміни. Прізвища прикметникового типу (на *-ин, -ін, -ов, -ев, -єв* та ін.) відмінюються, як іменники II відм. (*але* в *Ор.в.* вони мають прикметникові закінчення *-им/-ім/-ім*). Порівняйте:

Н.в.	Іван Петрович Бой <u>ко</u> ; Максим Іванович Майборо <u>да</u>	Олесь Павлович Жуков <u>о</u>
Р.в.	Івана Петрович <u>а</u> Бойк <u>а</u> ; Максима Іванович <u>а</u> Майбород <u>и</u>	Олеся Павлович <u>а</u> Жуков <u>а</u>
Д.в.	Івану Петрович <u>у</u> Бойк <u>у</u> ; Максиму Іванович <u>у</u> Майбород <u>і</u>	Олесю Павлович <u>у</u> Жуков <u>у</u>
Зн.в.	Івана Петрович <u>а</u> Бойк <u>а</u> ; Максима Іванович <u>а</u> Майбород <u>у</u>	Олеся Павлович <u>а</u> Жуков <u>а</u>
Ор.в.	Іваном Петрович <u>ем</u> Бойк <u>ом</u> ; Максимом Іванович <u>ем</u>	Олесем Павлович <u>ем</u> Жуков <u>им</u>

	Майбородою	
М.в.	(на) Івані Петровичі Бойку; Максими Івановичі Майбороді	(на) Олесі Павловичі Жукові

▣ **Зверніть увагу:** не відмінюються прізвища іншомовного походження на **-а** з попереднім голосним: *Жоффруа*; на **-е**: *Беранже, Гейне, Гете, Данте*; на **-є**: *Барб'є, Готьє, Лавуазьє*; на **-і**: *Гальвані, Голсуорсі, Россіні, Шеллі, Саркозі, Бруні*; на **-ї**: *Вінї, Шантійї*; на **-о**: *Буало, Віардо, Гюго, Дідро*; на **-у**: *Шоу*; на **-ю**: *Сю*; російські прізвища на **-их, -ово**: (*Черних, Дурново*).

2. Жіночі імена по батькові утворюються за допомогою суф. **-івн** або **-ївн** (*Борисівна, Миколаївна*). Вони відмінюються, як іменники І відм.

Українські прізвища іменикового типу (на **-ко, -ук, -юк, -ун** та ін.) у формі *ж. р.*, а також жіночі прізвища іноземного походження на приголосний (*Долорес, Портман, Зейнаб*) не відмінюються. Прізвища прикметникового типу (на **-иц(а), -ін(а), -ов(а), -єв(а), -єв(а)** та ін.) у формі *ж. р.* відмінюються, як прикметники. Порівняйте:

Н.в.	Ганна Іванівна Сойко	Олена Андріївна Попова
Р.в.	Ганни Іванівни Сойко	Олени Андріївни Попової
Д.в.	Ганні Іванівні Сойко	Олені Андріївні Поповій
Зн.в.	Ганну Іванівну Сойко	Олену Андріївну Попову
Ор.в.	Ганною Іванівною Сойко	Оленою Андріївною Поповою
М.в.	Ганні Іванівні Сойко	Олені Андріївні Поповій

3. У формі *множини* (коли йдеться про всю родину) прізвища іменникового типу відмінюються, як іменники II відм. Прізвища прикметникового типу відмінюються, як прикметники. Порівняйте:

Н.в.	Хорошуни	Ходюки	Пушкіни
Р.в.	Хорошунів	Ходюків	Пушкіних
Д.в.	Хорошунам	Ходюкам	Пушкіним
Зн.в.	Хорошунів	Ходюків	Пушкіних
Ор.в.	Хорошунами	Ходюками	Пушкіними
М.в.	Хорошунах	Ходюках	Пушкіних

17. Слова в дужках поставте у правильну форму.

1. На конференції я познайомився з ... (Андрієнко Сергій Петрович і Івашина Марина Володимирівна). 2. Я отримав привітання із днем народженням від ... (Матвієнко Оксана, Родіонов Антон і родина Іваненко). 3. Я надіслав повідомлення ... (Паламарчук Михайло Іванович). 4. У Києві ти можеш зупинитися у ... (Малахови). 5. Я захоплююсь... (відома актриса Ніколь Кідман). 6. Я прочитав майже усі детективи ... (Борис Акунін та Олександра Мариніна). 7. Учора я дивився програму про... (відомий український футболіст Андрій Шевченко). 8. Цей фільм зняли за творами... (українська письменниця Леся Українка). 9. Давай зустрінемося з тобою біля пам'ятника ... (російський поет Олександр Сергійович Пушкін). 10. Учора в газеті я прочитав велику статтю про ... (Володимир Путін). 11. Усі програми показували пресконференцію з ... (брати Володимир та Віталій Клички). 12. Керівником відділу призначили ... (Панасєв Дмитро Олексійович). 13. Я хочу купити диски ... (Олександр Пономарьов і Таїсія Повалій). 14. Вам треба звернутися до ... (лікар Шевчук Микола Степанович). 15. Я обіцяв ... (Гончаренки) допомогти вибрати хороший комп'ютер. 16. У новинах показали виступи ... (Барак Обама та Сильвіо Берлусконі). 17. У газеті ми побачили фотографії ... (Ніколя Саркозі та його дружина Карла Бруні).

* 18. Знайдіть 7 чоловічих та 7 жіночих імен.

А	Н	Д	Р	І	Й	Н	Б	О	Ф
Ч	М	И	К	О	Л	А	У	Л	Є
П	Е	Т	Р	О	Ж	Т	Л	Е	В
Н	А	Д	І	Я	Г	А	Н	Н	А
Л	У	К	А	Т	Р	Л	В	А	П
І	М	Ш	З	А	А	К	Т	О	М
Д	А	М	А	Р	Я	А	С	Р	Ю
І	Р	И	Н	А	М	А	К	А	Р
Я	І	О	К	С	А	Н	А	Щ	К
Х	Я	Н	М	И	Х	А	Й	Л	О

♦ Запам'ятайте основні способи творення іменників

1. Суфіксальний:

- позначення людей за родом діяльності та фахом: **-ар/-яр, -ець/-єць** (*-івець, -овець*), **-ник, -ік/-їк, -ир, -ист/-їст, -ч, -ій, -ак, -ант, -ент, -ун, -ок, -чик/-щик, -атор, -итор, -ер, -ан, -ат, -ант, -тель**: *шахтар, ковзаняр, фахівець, будівельник, прозаїк, бригадир, таксист, шахіст, перекладач, водій, співак, моряк, диригент, музикант, бігун, знаток, льотчик, агітатор, тренер, депутат, учитель*;
- утворення назв жіночої статі **-к(а), -чиц(я), -ниц(я), -ш(а), -ес(а), -ис(а), -х(а), -ал(я), -их(а)**: *лікарка, учителька, льотчиця, розвідниця, кастелянша, поетеса, актриса, ткаля, кравчиха*;
- назви осіб за національною (географічною, релігійною) ознакою: **-анин/-янин, -чанин, -ин, -ець/-єць, -анець, -ич, -ак/-як, -ат/-ят, -ит**: *молдавінин, росіянин, полтавчанин, мусульманин, болгарин, американець, китаєць, словак, сибіряк, хорват, бурят, одесит*. Назви жіночої статі цього розряду: **-к(а)** – *молдавінка, росіянка* і т. д.;
- абстрактні назви: **-ість, -ин(а), -изн(а), -от(а), -ств(о)/-цтв(о)/-зтв(о), -изм** – *щирість, героїство, пророцтво, убозтво, мерзлота, глибина, новизна, ліризм, гуманізм, постачання, примноження, нарізка, виручка, біднота, хитрощі, біганина, тупотіння, боротьба*;
- назви збірних понять: **-ств(о)/-цтв(о)/-зтв(о), -изм/-їзм/-їзм** – *людство, козацтво, березняк, солодощі, професура, горобина, паливо*;
- зменшено-емоційні суфікси (пестливі): ч. р. **-ок, -ек, -ець, -к-, -очок, -ичок, -чик, -оньк-, -ун, -усь**: *синок, синочок, Пётрик, Петрусь, коник*; ж. р. **-к(а), -ац(я), -інк(а), -очк(а), -ичк(а), -ун(я), -ус(я)**: *матуся, матінка, донька, донечка, сестричка*; с. р. **-ц(е), -ч(а), -ен(я), -еньк(о), -ачк(о), -ечк(о)**: *дитятко, дитяточко, зайча, зайченя, зайченятко, сонечко, дзеркальце*;

- суфікси збільшеності **-ищ(е), -уч(а), -ук(а), -юг(а), -ляк(а)** та ін.: *носище, морозище, голосище, злодюга, звірюка, кривляка.*
- 2. **Префіксальний** (*пра-, су-, перед-, спів-, не-, під-, анти-, архі-, віце-, дис-, екс-, екстра-, контр-, ім-, ін-, обер-, прото-, ре-, супер-, ультра-* та ін.): *прадід, сутінь, передісторія, співпраця, недуг, підстанція, ультразвук, антивірус, архієпископ.*
- 3. **Префіксально-суфіксальний**: *провулок, співвітчизник, сумісник, узбіччя, безсоння, відсоток.*
- 4. **Безсуфіксальний**: *перехід, ноша, переспів, обнова, передача, зустріч, вибори, крик, відмова, блакить, зелень, кривда.*
- 5. **Складання слів та основ**: *стометрівка, кінозал, гуртожиток, вертоліт, одноліток, аеропорт, м'ясорубка, купівля-продаж, Індокітай.*
- 6. **Перехід інших частин мови в іменник**: *хворий, перехожий, наречений, знайомий, безробітний.*
- 7. **Складноскорочені іменники (абрєвіатури)**: *зарплата (від заробітна плата), медучилище (від медичне училище), пединститут (від педагогічний інститут), авіабаза (від авіаційна база), завкафедри (від завідувач кафедри), Донбас (від Донецький басейн), МОЗ (від Міністерство охорони здоров'я), МОН (від Міністерство освіти та науки), ООН (від Організація Об'єднаних Націй).*

19. Підкресліть словотворчі суфікси у цих іменниках. Утворіть від них (якщо це можливо) назви жіночої статі.

Знаток, депутат, лікар, художник, секретар, будівельник, письменник, викладач, учитель, продавець, водій, співак, архітектор, інженер, практикант, тренер, плавець, гравець, динамовець, тенісист, альпініст, хокеїст, гімнаст, стрибун, гонщик, спринтер, англієць, африканець, українець, харків'янин, християнин, мусульманин.

20. Скажіть, від яких слів утворені ці абстрактні назви. Підкресліть словотворчі суфікси.

Правдивість, стомленість, швидкість, впевненість,

популярність, молодість, героїство, глибина, ширина, новизна, плавання, тренування, малювання, шанування, боротьба, багатство, біднота, радість, труднощі, біганина, мішанина, тупотіння.

21. Прочитайте іменники та скажіть, яким способом вони утворені.

Правнук, семикласник, правопис, збори, підрозділ, хмарочос, льотчик-космонавт, неволя, безсоння, білоручка, передмова, співпраця, передача, біль, століття, ультразвук, стома, антивірус, старожил, співвласник, прем'єр-міністр, співробітник, сумісник, Євразія, листоніша, зустріч, безробіття, замдекана, неправда, мовознавство, ООН, біг, стометрівка, гідрометцентр, хлібороб, співбесіда, імпорт-експорт, віцеспікер, завкафедри, медуніверситет.

* 22. Від цих іменників утворіть пестливі форми за допомогою суфіксів.

Зразок: *Наталія – Наталка, Наталочка, Наталонька.*

А) *-ок, -ко, -ек, -ець, -к, -ик, -очок, -ичок, -чик, -ун, -усь, -оньк:* син, брат, хлопець, друг, сусід, Василь, Іван, Юрій, Дмитро, суп, хліб, стакан, ніж, ніс.

Б) *-к(а), -ац(я), -інк(а), -оньк(а), -еньк(а), -очк(а), -ечк(а), -ичк(а), -ун(я), -ус(я):* дочка, сестра, мати, подруга, Марія, Катря, Олена, Ганна, книжка, вулиця, рука, нога, голова.

В) *-к(о), -ц(е), -ч(а), -ен(я), -еньк(о), -ачк(о), -ечк(о), -атк(о), -ятк(о):* хлоп'я, дівча, дитя, кошеня, сонце, дзеркало, молоко, вікно, вухо.

Допустові відношення

Складні речення з допустовими підрядними

Незважаючи на що?

- Марійка продовжувала працювати, незважаючи на те, що вже було дуже пізно.

- **Хоча** він стомився, все ж вирішив закінчити роботу сьогодні.
- На дворі було тепло, **дарма що** цілу ніч йшов дощ.
- **Скільки б** він **не** подорожував, а на батьківщину завжди повертався із задоволенням.

• Порівняйте:

Якщо молодший син ріс ледачим і неслухняним, то старший син був дуже чемним і працьовитим.	Якщо він прийде сьогодні, то ми разом підемо до клубу.
<i>незважаючи на що?</i>	<i>за якої умови?</i>

◆ Запам'ятайте:

допustові сполучники
<i>хоч/хоча́, хай/нехай́, незважаю́чи на те що, дарма́ що, скільки́ (б) (не), якцо́..., то.</i>

▣ Зверніть увагу на інверсію:

Вранці Ганна почувалася краще, хоча вона не спала півночі.	Хоча Ганна не спала півночі, вранці вона почувалася краще.
Незважаючи на те, що йшов дощ, було дуже тепло.	Було дуже тепло, незважаючи на те, що йшов дощ.
Скільки б він не подорожував, а додому завжди повертався із задоволенням.	Він завжди повертався додому із задоволенням, скільки б не подорожував.

23. З'єднайте дві частини речення за допомогою сполучників *хоч/хоча*.

1. Ми знайшли компромісне рішення.

а) У них було мало часу.

2. Вона все ж таки забула

б) Дуже ретельно до нього

адресу.

3. Вони все ж встигли оформити документи.

4. Батьки дозволили йому поїхати в Україну.

5. Марина не склала іспит.

6. Андрій все ж таки пішов.

7. Я заснув пізно.

8. Я нещодавно читав цей роман.

готувалася.

в) Спочатку довго не погоджувалися.

г) Я погано пам'ятаю сюжет та ім'я головного героя.

д) Я повторив її три рази.

е) Рано ліг спати.

є) Не хотів.

ж) Це було важко.

24. Закінчіть речення.

1. Влітку Оксана збирається поїхати додому, незважаючи на те, що 2. Хоча Том приїхав зовсім недавно, 3. Ніна не збирається кидати навчання, хоч 4. Максим не збирається одружуватися, дарма що 5. Наталка збирається купити авто, незважаючи на те, що 6. Олена не запам'ятала номер телефона Андрія, дарма що 7. Надійці було приємно, що Сашко зателефонував, хоча 8. Юрко не любить читати газети, хоча 9. Жаку подобається жити в Україні, незважаючи на те, що 10. Хоча ніхто не казав мені про це, 11. Дарма що Ганна повторювала граматику весь день, 12. Скільки я не намагався побачити Олену серед студентів, 13. Якщо Наталка виросла слухняною і розумною дівчиною, то її сестра 14. Незважаючи на те, що я вже бачив цей фільм, 15. Цей лікар чудово робить складні операції, дарма що

• Порівняйте:

<i>Допустові відношення (Незважаючи на що?)</i>	
<i>у складному реченні</i>	<i>у простому реченні</i>
Жаку подобається жити в Україні, <i>незважаючи на те, що тут дуже холодна погода.</i>	Жаку подобається жити в Україні, <i>незважаючи на холодну погоду.</i>

незважаючи на те, що ...

незважаючи на + Зн.в.

25. Закінчіть речення, доберіть потрібні слова і поставте їх у правильну форму.

1. У мене завжди чудовий настрій, незважаючи на
2. Мені подобається жити в гуртожитку, незважаючи на
3. Марійка виглядає чудово, незважаючи на 4. Сашко завжди бігає у парку, незважаючи на 5. Незважаючи на ... , він одужував дуже довго. 6. Іванко чудово грає на скрипці, незважаючи на 7. Незважаючи на ... , Оксана прийшла на заняття. 8. Він не втратив оптимізму, незважаючи на

Слова для довідок: *стома, зусилля лікарів, погана погода, турбота батьків, проблеми й труднощі, сильна застуда, поразка, слабке здоров'я, постійний галас, юний вік, важкий характер.*

Відношення протиставлення у складносурядних реченнях

- Зранку йшов дощ, **а** зараз небо чисте й блакитне.
- Діти ще хочуть гратися, **однак** вже час лягати спати.
- Робота була важка, **але** ми швидко виконали її.
- Сонце світить, **та** не гріє.

◆ Запам'ятайте:

протиставні сполучники

*а, але/та, зате, протє,
однак/одначе, так.*

● Порівняйте:

Допустові відношення	Відношення протиставлення
Марійка продовжувала працювати, незважаючи на те, що вже було дуже пізно.	Було дуже пізно, але Марійка продовжувала працювати.
Хоча він стомився, все ж вирішив закінчити роботу сьогодні.	Він стомився, та все ж вирішив закінчити роботу сьогодні.
На дворі було тепло, дарма	Цілу ніч ішов дощ, однак на

що цілу ніч ішов дощ.	дворі було тепло.
Скільки б він не подорожував, а додому завжди повертався із задоволенням.	Він багато подорожував, проте додому завжди повертався із задоволенням.
Якщо молодший син ріс неслухняним і ледачим, то старший син був дуже чемним і працьовитим.	Молодший син ріс неслухняним і ледачим, зате старший син був дуже чемним і працьовитим.

26. Закінчіть речення. Змініть їх, вживайте сполучники хоч/хоча, хай/нехай, незважаючи на те що, дарма що, скільки (б) (не), якщо..., то.

Зразок: Іде дощ, однак – Іде дощ, однак я все одно піду гуляти. – Незважаючи на те, що йде дощ, я все одно піду гуляти.

1. Українська мова важка, але 2. Це авто дуже дороге, проте 3. Цей контракт не дуже вигідний, однак 4. Я погано почуваюся, але 5. У Сергійка немає ані голосу, ані слуху, зате 6. У Наталки важкий характер, проте 7. Мені дуже хотілося розповісти новину подрузі, але 8. У цій проблемі дуже важко розібратися, однак 8. Спортсмен стомився, зате

27. З'єднайте два речення в одне за допомогою допустових або протиставних сполучників.

1. Я вже читав цей роман. Я із задоволенням прочитаю його ще раз. 2. У неї чарівний голос. Вона соромиться співати на людях. 3. Учора був важливий матч. Я не зміг дістати квиток. 4. Моя сестра ще маленька. Вона вже вмє читати. 5. Майже усі слова в тексті були знайомі. Я не зміг перекласти його. 6. Пішов дощ. Ми продовжували грати у футбол. 7. Марина наполегливо тренувалася. Її не взяли до збірної команди. 8. Він займається спортом. Він часто хворіє на застуду. 9. Тіна стала чемпіонкою світу. Вона залишилася дуже простою і сердечною людиною. 10. Команда перемогла у матчі. Усі спортсмени були дуже стомлені. 11. Антон з дитинства мріє стати плавцем. У їхньому селі немає басейну. 12. Усі говорили, що в Олени хист до

гімнастики. Вона так і не стала чемпіонкою. 13. Спортсмену було важко. Він продовжував тренування. 14. Матч закінчився у нічию. В усіх був піднесений настрій.

* 28. Прочитайте жарти. Знайдіть у них сполучники і сполучні слова та визначте їхній тип.

1)

– Батьку, я хочу зробити тобі сюрприз на день народження – подарувати гарну люльку.
– Дякую, але я не хочу, щоб ти робив мені подарунків. Я хочу, щоб ти краще вчився.
– Шкода, але я вже купив люльку.

2)

– Що тобі купити на день народження, Петрику?
– Компакт-диск із сучасною музикою.
– Але ж я не знаю, з якою?
– А ти попроси, щоб тобі дали послухати. Ту, що тобі найбільше не сподобається, купи для мене.

3)

Дівчинка запитує у подруги:

– Ти чому вчора не була у школі?
– Я прийшла, але в школі вже нікого не було...

* 29. Прочитайте народні прислів'я (А) та уривки з художніх творів (Б). Знайдіть у них сполучники, визначте їхній тип.

А) 1. Сова хоч би літала під небеса, та соколом не буде. 2. Бережи одержу знова, а здоров'я змолоду. 3. В гостях добре, проте вдома краще. 4. Хоч кілка на голові теши, а він своє. 5. В гостях добре їсти й пити, а вдома спати. 6. Скільки не літай, а доведеться на землю падати. 7. Очі бояться, проте руки роблять. 8. Гостя по одержі стрічають, а по розуму проводжають. 9. Був квас, та не було вас.

Б) 1. У великій світлиці, незважаючи на те, що був сонячний день, стояли сутінки. (В. Малик) 2. А мати хоче научати, так соловейко не дає. (Т. Шевченко) 3. Хоча ніхто не снідав, їсти не хотілося. (В. Малик) 4. Микола замовк, а дума його не замовкла. (І. Нечуй-Левицький) 5. Ніхто до тебе не

озветься, хочби покликкала кого. (Л. Костенко) б. На другий день Степану стало далеко краще, дарма що півночі він і не спав. (М. Старицький).

* 30. а) Відгадайте загадки.

1. Водій автомашини має дві сестри, але вони не мають брата. Як це може бути? 2. Хоча він не має крил, але літає. 3. Він спить вдень, проте вночі мандрує. 4. Справно йде, хоч ніг не має.

б) Визначте тип складних речень у цих загадках.

Завдання для самостійної роботи

1. Поставте слова в дужках у правильну форму. Якщо треба, використайте потрібні прийменники.

Розповідає Том

... (Минулий тиждень) я їздив до Одеси. Це була дуже вдала поїздка для ... (робота), але, на жаль, я нічого не бачив у ... (це красиве місто), крім ... (різні офіси, готелі й ресторани). Я не бачив нікого, крім ... (наші одеські партнери). Але це не біда. Найважливіше, що я зустрівся ... (наші одеські партнери), аби обговорити ... (вони) кілька ... (важливі питання). Я зрозумів, що наші партнери дуже добре розуміються ... (економічні та юридичні питання). Я дізнався від ... (вони) багато ... (цікава інформація). Вони запропонували ... (керівники нашої компанії) кілька ... (цікаві пропозиції). Мені подобаються ... (ініціативні люди), які не бояться ... (труднощі) і завжди готові шукати ... (оптимальні рішення). Я запросив ... (вони) приїхати ... (Київ), щоб обговорити деталі ... (наша майбутня співпраця). Я думаю, що вони можуть зупинитися не ... (готель), а ... (я) вдома, тому що ... (я) велика квартира.

2. а) Прочитайте, що розповідає Рене. Виберіть дієслово потрібного виду і поставте його у правильну форму.

Розповідає Рене

Я намагаюсь заздалегідь ... (планувати/запланувати) свої справи і ... (встигати/встигнути) ... (робити/зробити) усе. Щодня я ... (приймати/прийняти) швидкі рішення. Якщо я щось не встигаю, то я дуже ... (засмучуватися/ засмутитися). Насправді я ненавиджу плани, але я – бізнесмен. Час для мене – це гроші, тому я повинен постійно ... (берегти/зберегти) час, аби ... (встигати/ встигнути) ... (робити/зробити) максимум. А якщо я ... (міняти/змінити) плани, я можу ... (втрачати/втратити) гроші. А якщо я ... (втрачати/втратити) гроші, то я поганий бізнесмен.

б) Скажіть, яких людей ви поважаєте. З якими людьми ви ніколи не будете мати справ? З ким ви обговорюєте складні проблеми?

в) Які новини ви вважаєте найважливішими? Чому?

г) Які проблеми вас зовсім не турбують? Про які проблеми ви ніколи не говорите? Чому?

3. Поставте дієслово з правого стовпчика у правильну форму.

1. Ахмед хоче ... в Америці. Батько Ахмеда хоче, щоб Ахмед ... в Америці.	у(в)читися
2. Марина хоче ... роботу. Чоловік Марини хоче, щоб вона ... роботу.	кинути
3. Ганна хоче ... в університеті. Мати Ганни хоче, щоб її дочка ... в університеті.	працювати
4. Мої батьки хочуть, щоб я ... у готелі. А я хочу ... у друзів.	зупинитися
5. Олена хоче часто ... з друзями, а її наречений не хоче, аби вона часто з ними	зустрічатися
6. Тетяна хотіла ... правду, а її чоловік не хотів, аби вона ... правду.	дізнатися
7. Максим хотів ... Ірині, а вона не хотіла, щоб Максим їй	допомогти

4. Складіть речення за зразком.

Зразок: Том – Оксана – хотіти – більше/менше – працювати. – Том хоче більше працювати. А Оксана хоче, щоб Том менше працював.

1. Максим – Олена – хотіти – більше/менше – грати у футбол. 2. Андрій – Ніна – хотіти – ліпше – говорити італійською/говорити англійською. 3. Я – батьки – хотіти – непогано/відмінно – закінчити університет. 4. Антон – Марина – знайти роботу в Італії/знайти роботу в Україні.

5. Задайте уточнююче питання.

Зразок: Максим, нарешті, знайшов роботу. – Яку роботу він знайшов?

1. Ми з Оленою ідемо сьогодні на матч. 2. Марина сьогодні випадково зустрілась із своїм першим тренером. 3. Андрій Петрович запросив фоторепортера. 4. Ганна написала листа бабусі. 5. Ольга виграла змагання. 6. Микола привітав подругу із перемогою у чемпіонаті. 7. Жак купив м'яч. 8. Сьогодні я зустрів свого колишнього викладача. 9. Я хочу розповісти тобі про свою подорож. 10. Ти не бачив мого підручника? 11. Він допоміг друзям? 12. Олеся пішла до своїх приятелів.

6. Задайте уточнююче питання і дайте на нього відповідь.

<i>Зразок: Ви принесли <u>книгу</u>? (ми говорили вчора)</i>	<i>Яку?</i>	<i>Про яку ми вчора говорили.</i>
--	-------------	-----------------------------------

1. Ви зустрічались <u>із приятелем</u> ?		(він приїхав учора)
2. Ви отримали <u>листа</u> ?		(ви чекали на нього)
3. Ви вивчили <u>граматику</u> ?		(викладач пояснював учора)
4. Ти подзвонив <u>студенту</u> ?		(він уже склав іспит)
5. Ти не забув <u>про знімки</u> ?		(ти зробив їх на матчі)
6. Ви ходили <u>на змагання</u> ?		(я говорив вам про них)

7. Ви закінчили статтю? (ви збирали матеріал для неї)

7. Дайте уточнюючу відповідь на питання, вживайте інформацію з правого стовпчика.

Зразок: Яку газету ви читаєте? (я купив сьогодні вранці)

Яку газету ви читаєте? – Яку я купив сьогодні вранці.

1. Який телефон ви забули?	(ви дали мені вчора)
2. У якому готелі ви зупинились?	(ми зазвичай зупиняємося там)
3. Яку книжку ви шукаєте?	(я забув її вчора ввечері)
4. З яким юнаком ви познайомилися?	(він переміг у змаганні)
5. Який диск ви купили?	(я давно мріяв придбати)

8. За допомогою прийменників *у, в, на, за, для, крім, від, до, з, про* утворіть словосполучення. Слідкуйте за відмінниковою формою. Складіть 5-7 речень з будь-якими з цих словосполучень.

Економити + їжа	купити квіти + дівчина
зупинятися + родичі	витрачати час + домашнє завдання
вірити + Бог	отримати інформацію + секретар
любити все + сир	здогадуватися + результати
розумітися + бокс	повертатися + академія
спілкуватися + друзі	привітати + перемога
звернутися + лікар	взяти інтерв'ю + чемпіон

9. Виберіть слова, які, на вашу думку, підходять за змістом, поставте їх у правильну форму. Якщо треба, додайте прийменник.

1. Я можу взяти гроші Я ніколи не візьму грошей (*близькі друзі, колеги, батьки, сусіди, мій тренер, мій викладач, малознайомі люди, співробітники*).

2. Якщо я у скруті, я можу порадитися Якщо я у скруті, я

ніколи не буду радитися (близькі друзі, колеги, батьки, сусіди, малознайомі люди, лікарі, старі люди, бабуся, мій викладач, мій тренер).

3. З друзями я можу обговорювати Я ніколи не буду обговорювати з друзями (особисті справи, проблеми на роботі, інші люди, чужі секрети, дівчата).

4. Я можу показати свої особисті фотографії Я ніколи не покажу свої особисті фотографії (знайомі, друзі, батьки, викладач, тренер, декан, професійний фотограф).

5. Я можу витратити багато грошей Я ніколи не витрачу багато грошей (друзі, машина, діти, продукти, одяг, взуття, розваги, дівчата, бідні люди).

6. Я можу критикувати друзів Я ніколи не буду критикувати друзів (помилки, поразка, погана робота, запізнення, плітки, зрада, легковажність).

7. Я можу легко прожити Я не можу прожити ... (друзі, сусіди, батьки; робота, телевізор, комп'ютер, мобільний телефон, кава, пиво, сигарети).

10. Складіть речення з цих слів. Якщо треба, додайте прийменники.

А)	чекати обговорювати попередити	українські партнери	офіс плани роботи можливі великі витрати
Том	показати сперечатися домовитися навчити		проект домовленості оптимальні терміни майбутні ціни розумітися – міжнародне право
Б)	показати попередити запропонувати	свої друзі	нові фотографії термінова зустріч смачні цукерки
Жак	зустрічатися		різні місця Харкова

розповісти
запросити
дати

літні іспити
музичний театр
корисна порада

Текст

Який вид спорту кращий?

1. Подивіться у словнику значення цих іменників.

Бандит, берег, бій, бомбардир, бортник, вага, версія, вибір, видовище, виступ, ганьба, глядач, зусилля, кар'єра, ліга, мета, мрія, м'яз, одинак, оточення, педаль, пристрасть, секція, умова, фактор, фальш, фігура, хобі, чемпіон, шок, штанга.

2. а) Зверніть увагу на синоніми.

(про)демонструвати = показувати/показати	Режисер <i>продемонстрував</i> (пока-зав) глядачам свій новий фільм.
переміщатися = пересуватися = рухатися	Човен повільно <i>рухався</i> (<i>пересувався</i> , <i>переміщався</i>) по морю.
негайно = терміново	Якщо завтра температура не впаде, треба <i>негайно</i> (<i>терміново</i>) звернутися до лікаря.
(кому?) знадобиться = (кому?) буде потрібно	Аби отримати високий результат, вам <i>знадобиться</i> (<i>потрібно буде</i>) багато працювати.
оскільки = тому що	Я взяв таксі, <i>оскільки</i> (<i>тому що</i>) запізнився на роботу.

б) Складіть із новими словами речення.

* 3. Прочитайте тлумачення слів *прихильник*, *шанувальник*, *уболівальник*, *фанат*. Скажіть, чи завжди вони є синонімами. Складіть речення з цими словами.

1) **Прихильник** – це людина, яка пристрасно щось або когось любить і шанує (*прихильник футболу, прихильник класичної музики, прихильник джазу, прихильник співачки*).

2) **Шанувальник** – це людина, яка виявляє шану до кого-небудь або до чого-небудь (*шанувальник театру, шанувальник балету, шанувальник спорту, шанувальник Майкла Джексона*).

3) **Уболівальник (вболівальник)** – це пристрасний любитель спортивних змагань, команди, виду спорту (*уболівальник команди «Динамо»*).

4) **Фанат** – пристрасний прихильник якої-небудь спортивної команди, якого-небудь естрадного артиста (*фанат команди «Мілан», фанат Майкла Джексона*).

4. Ці однокореневі слова напишіть у таблицю. Значення незнайомих слів подивіться у словнику. Підкресліть словотворчі суфікси іменників.

Іменник		прикметник	прислівник	дієслово
істота	неістота			

Сумніва́тися, сума́ніви, безсума́нівно; глузд, безглу́здий; шанувати, шанова́ний, шанова́льник, шанова́ння; тре́нер, тренува́ти, тренува́тися, тренува́ння, трена́жер, трена́жерний; плавати, плава́ння, плавець, плавчи́ха; слабка́й, слабша́ти, розсла́битися, сла́бкість.

5. Зверніть увагу на керування дієслів. Складіть з цими дієсловами речення.

(про)демонструвати	що? кому?	успіхи, перевагу, силу, красу, розум, чудові результати ... ; друзям, батькам, знайомим, глядачам, слухачам, ...
досягати/досягти	чого?	успіху, мрії, вершини, хороших результатів, високого рівня ...
почуватися	як?	впевнено/непевнено,

		самотньо, як удома ...
(с)координувати	<i>що?</i>	зусилля, дії, плани, роботу ...
комплексувати	<i>з приводу чого?</i>	з приводу одягу, зачіски, фігури, зовнішності, вимови, поганих успіхів, низького результату ...
вимагати	<i>чого?</i> <i>від кого?</i>	мужності, наполегливості, швидкості; від спортсмена, від юнака
сумніватися	<i>у кому?</i> <i>у чому?</i> <i>щодо чого?</i>	в собі, у своїх силах, у його правоті ... ; щодо успіху...
(в)шанувати	<i>кого?</i> <i>за що?</i>	батьків, вчителів, друзів, тренера, Президента ... ; за відвертість, за мужність, за наполегливість, за щирість ...
(по)хвастатися	<i>чим?</i>	успіхами
переконувати/ переконати	<i>кого?</i>	батьків, керівника

* 6. Скажіть, хто це?

1. Він дуже багато працює, цінує час, добре розуміється в комерції і знає, як швидко заробити гроші, але він ніколи не буде економити на нових технічних досягненнях. 2. Він веде цікаву розважальну програму на каналі «УТ-1». І хоча він ще дуже молодий, його знає уся країна. 3. Цей чоловік зовсім недавно обійняв посаду віцепікера Верховної Ради, але він уже завоював довіру виборців і шанування колег. 4. Цьому чоловіку тільки 42 роки, але у нього великий досвід роботи на керівних посадах, йому довіряють виборці, у нього великий авторитет серед колег, і він має обґрунтований план розвитку країни. Саме тому його вибрали керувати державою. 5. Цей хлопець наполегливо тренується у басейні взимку й улітку, незважаючи на труднощі й травми. 6. Ніхто не вірив у його успіх, проте він став багаторазовим чемпіоном Вімблдону. 7. Ця жінка не досягла великого успіху в спорті, але вона виховала багатьох чемпіонів країни, Європи та світу. 8. Він наполегливо

займається спортом, незважаючи на стому і поганий настрій.

Слова для довідок: *справжній спортсмен, наполегливий плавець, талановитий тренер, великий тенісист, хороши́й бізнесмен, перспективний політик, мудрий президент, відомий шоумен.*

* 7. Спробуйте дати визначення.

1. Професійний спортсмен – це 2. Спортсмен-любитель – це 3. Фізкультурник – це 4. Завзятий фанат клубу «Динамо» – це 5. Відданий уболівальник команди «Шахтар» – це 6. Динамовець – це

8. Зверніть увагу на суфіксальний спосіб творення деяких іменників, що позначають абстрактні назви та процеси. Продовжіть утворення іменників:

Суфікс -ість	Суфікси -енн-/-анн-/-янн-
завзятий – завзя тість	досягнути – досяг нення
впевнений – впевне ніість	розчарувати – розчарува ння
популярний – ...	оточити – ...
витривалий – ...	натхнути – ...
швидкий – ...	плавати – ...
активний – ...	тренувати – ...
спритний – ...	шанувати – ...
можливий – ...	координувати – ...
молодий – ...	очікувати – ...
правдивий – ...	переміщатися – ...

9. а) Утворіть складені прикметники за зразком.

Зразок: *багато + раз = багато + серія = багаторазовий багатосерійний*

багато + кілометр = ...

багато + фаза = ...

багато + галузь = ...

багато + ступінь = ...

багато + квартира = ...

багато + етап = ...

багато + населення = ...

багато + день = ...

б) Складіть речення з прикметником *багаторазовий*.

10. а) Прочитайте назви видів спорту і спортсменів. Підкресліть словотворчі суфікси. Якщо можете, продовжіть список видів спорту.

<i>Вид спорту</i>	<i>Спортсмен</i>	<i>Вид спорту</i>	<i>Спортсмен</i>
бокс	боксер	теніс	тенісист
легка атлетика	легкоатлет	хокей	хокеїст
спринт	спринтер	карате	каратист
фехтування	фехтувальник	альпінізм	альпініст
боротьба	борець	футбол	футболіст
лижі	лижник	баскетбол	баскетболіст
плавання	плавець	шахи	шахіст
біг	бігун	волейбол	волейболіст
стрибки	стрибун	гімнастика	гімнаст
...
...

б) Утворіть від назв спортсменів назви жіночої статі (якщо можливо).

* в) Скажіть, які з цих видів спорту є індивідуальними, а які командними? Який з цих видів спорту є екстремальним? Які інші екстремальні види спорту ви можете пригадати? Чи хотіли б ви займатися якимось із цих видів спорту? Які риси характеру треба мати, аби займатися індивідуальними (командними, екстремальними) видами спорту? Чи маєте ви ці риси?

* 11. Складіть речення з цими словосполученнями.

Зірка футболу; чемпіон світу; чемпіон у надважкій вазі; мильна опера.

12. Прочитайте текст. Знайдіть та підкресліть нові слова. Спробуйте зрозуміти їх з контексту. Складіть із ними речення. Зверніть увагу на вживання займенників.

Який вид спорту кращий?

Що потрібно сучасному молодому чоловіку, аби у

будь-якому оточенні почуватися впевнено? Відповіді можуть бути різними, але одна умова обов'язкова: треба займатися спортом. Куди піти? У басейн, у тренажерний зал, на корт? У будь-якому випадку, важливо подумати про престижність, фізичні результати, на які ви очікуєте, а також про можливість продемонструвати свої успіхи друзям і подругам. Безсумнівно, що з будь-якого боку найкращий вибір для молодого чоловіка – теніс.

Відомі політики у відповідь на запитання про улюблений вид спорту найчастіше називають великий теніс. Дійсно, теніс – чудова гра. Він вимагає швидкості реакції, активності, поваги до супротивника, сили, спритності – словом, усіх якостей, які необхідні політикам, бізнесменам, шоуменам. Думка про те, що шановний лідер партії може годинами крутити педалі велотренажера, здається безглуздою. Плавання? Але кіно вже привчило нас думати, що в басейні потрібно ліниво пропливти один раз – і на берег, розслаблюватися. Багаторазові переміщення від бортика до бортика вимагають завзятості, але не натхнення. Таке заняття навряд додасть популярності його шанувальникові.

Коли ми займаємося спортом, ми хочемо досягти певних результатів. Ми намагаємося стати стрункішими, здоровішими, витривалішими. Наша мрія – навчитися керувати своїм тілом і не комплексувати з приводу фігури. Гра у теніс дозволяє досягти цієї мети, оскільки для чудової гри вам знадобиться скоординувати зусилля усіх своїх м'язів. Реклама фітнесу також обіцяє гармонійний розвиток усіх м'язів, проте надто багато залежить від того, які саме тренажери є у вашому спортзалі. Крім того, якщо у вас буде ледачий або недосвідчений тренер, результати ваших занять у тренажерному залі можуть сильно вас розчарувати.

Нарешті, завжди хочеться продемонструвати свої досягнення друзям. Проте не всякий юнак запросить дівчину подивитися, як він піднімає штангу: не дуже це естетичне видовище. У басейні зазвичай немає місця для глядачів, тому

похвастатися ви зможете тільки влітку. До того ж спортивну гру дивитися завжди цікавіше, ніж виступ одинака. А як буде чудово, якщо ваш друг (або подруга) сам грає у теніс!

Вибір виду спорту – нелегка справа. Проте, якщо зважити на такі важливі фактори, як престижність, чудова фізична форма й можливість продемонструвати свої успіхи друзям, – очевидно, що треба негайно відправлятися на корт.

13. Дайте відповіді на питання за текстом.

1. Що додає людині впевненості? Якою може бути мета у людини, яка займається спортом непрофесійно? 2. Чому, на думку автора, плавання не дуже підходить для цієї мети? 3. А заняття у тренажерному залі? 4. Якому виду спорту віддають перевагу політики? 5. Яких якостей вимагає від людини заняття тенісом? 6. Що ви думаєте з цього приводу? 7. Де можна займатися футболом (плаванням, бігом, гімнастикою, хокеєм)? 8. Який вид спорту, на вашу думку, найкращий? Чому? 9. Чи займаєтеся ви спортом? Чому?

14. Закінчіть речення.

1. Що потрібно сучасному молодому чоловіку, аби ?
Відповіді можуть бути різними, але 2. У будь-якому випадку, важливо подумати про , на які , а також про 3. Теніс вимагає від людини якостей, які 4. Коли ми займаємося спортом, ми 5. Гра у теніс дозволяє навчитися керувати своїм тілом і не комплексувати з приводу фігури, оскільки 6. Реклама фітнесу також обіцяє гармонійний розвиток усіх м'язів, проте , які 7. Крім того, якщо у вас буде ледачий або недосвідчений тренер, 8. Не всякий юнак запросить дівчину в тренажерний зал подивитися, як 9. У басейні зазвичай немає місця для глядачів, тому 10. Спортивну гру дивитися завжди цікавіше, ніж

15. Прочитайте газетний репортаж про відомих українських боксерів братів Володимира та Віталія Кличків. Знайдіть

нові слова. Спробуйте зрозуміти їх з контексту. Складіть з ними власні речення. Зверніть увагу на відмінювання прізвищ та імен.

Брати Клички відмовилися зніматися у голлівудському фільмі

Чемпіон світу в надважкій вазі за версіями WBO/IBF/IBO Володимир Кличко розповів, що він з братом Віталієм відмовився знятися у фільмі голлівудського продюсера Джері Вайнтрауба.

«Коли режисер побачив нас із братом, він одразу сказав, що хоче, щоб ми зняли в його фільмі. Віталія він уявив собі в ролі жорсткого політика або бандита, а мені сказав, що я ідеально підходжу для мильних опер», – сказав Кличко-молодший.

«Але ми вважаємо, що неможливо одночасно прагнути всидіти на двох стільцях, оскільки опинишся на підлозі. Спортивне життя – річ дуже цікава, емоційна, але коротка й у чомусь жахлива, оскільки може закінчитися будь-якого моменту», – додав він.

«Ми весь час на очах у всіх, а весь час грати неможливо. Якщо люди побачать фальш, вони нам цього не пробачать. Вони будуть розчаровані», – підсумував боксер.

Нагадаємо, що 20 червня у Німеччині Володимир Кличко проведе бій проти Девіда Хея.

б) Знайдіть у тексті репортажу займенники, визначте їхній розряд.

16. Дайте відповіді на питання.

1. Яку пропозицію зробив голлівудський продюсер боксерам братам Кличкам? 2. У якій ролі продюсер уявив собі молодшого Кличка? 3. Яку роль він запропонував старшому Кличку? 4. Як брати Клички відповіли на цю цікаву пропозицію? Як вони пояснили своє рішення? 5. Яким, на думку братів Кличків, є спортивне життя? Чому? Чи згодні ви з Володимиром Кличком, що спортивне життя жахлива річ? 6. Що

планує Володимир Кличко найближчим часом? 7. Чи ви чули раніше про братів Кличків? 8. Чи ви є шанувальником боксу? Чому? 9. Чи ви можете назвати імена найбільш відомих спортсменів своєї країни (України, світу)? 10. Як ви гадаєте, чи можна назвати братів Кличків професійними спортсменами? 11. Як ви ставитеся до професійного спорту?

* 17. Поясніть, як ви зрозуміли сталі вирази «*неможна всидіти на двох стільцях*» та «*бути на очах*».

* 18. Розділіться у групі на дві команди й проведіть коротку дискусію на тему «*Жорстоке спортивне життя*».

Одна команда почне свою промову зі слів: «*Спортивне життя жорстоке, оскільки ...*».

А інша група почне свою промову словами: «*Ми не згодні, що спортивне життя жорстоке, тому що ...*».

19. а) Прочитайте текст. Як ви гадаєте, чому він так називається? Зверніть увагу на вживання допустових та протиставних сполучників.

Шева

Шева – так називають друзі й уболівальники Андрія Шевченка, талановитого футболіста, яскраву зірку українського та світового футболу.

Вперше Андрій потрапив до футбольної секції, коли йому було 9 років. Батьки спочатку скептично ставилися до такого захоплення свого сина, але тренер зумів переконати їх, що в Андрія хороші здібності до футболу.

Незважаючи на досить молодий вік, Шева досяг великих успіхів. У 1999, 2001 та 2006 роках Андрія Шевченка визнали найкращим бомбардиром Ліги чемпіонів. Багато команд світу мріють мати Андрія у своєму складі.

Хоча кар'єрі футболіста можна позаздрити, Андрій ніколи

не був ледачим, він завжди наполегливо тренувався.

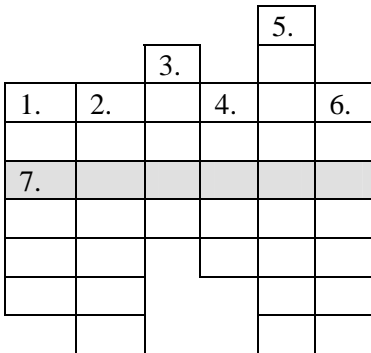
Майже весь свій час і усі свої сили Шева віддає футболу, проте найголовнішим у його житті є його сім'я – кохана жінка (американська фотомодель Крістен Пазік) та два їхні маленькі сини.

Хоча футбол назавжди залишиться пристрасною Андрія Шевченка, він вважає своїм хобі гру у гольф.

б) Чи знаєте ви, що в Україні найулюбленішим видом спорту вважається футбол? Майже усі чоловіки є вболівальниками тієї або іншої команди. А який вид спорту є найпопулярнішим у вашій країні? Чи займалися ви цим видом спорту у дитинстві?

* 20. а) Напишіть назви видів спорту по вертикалі.

1. Спортивна гра, у якій гравці двох команд б'ють м'яч ногами, головою або тулубом і намагаються провести його у ворота супротивника. 2. Вид спорту, єдиноборство, у якому двоє учасників намагаються подолати один одного. 3. Спортивна командна гра з шайбою або м'ячем на льодовому майданчику або трав'яному полі. 4. Спортивна гра для двох або чотирьох гравців, які перекидають ракеткою невеликий м'яч через низьку сітку від одного гравця до іншого. 5. Спортивна гра в м'яч між двома командами, учасники якої руками закидають м'яч у «кошик» (сітку), що висить на стовпі. 6. Змагання з бігу, плавання і т. ін. на коротку дистанцію.

Слова для довідок:

баскетбол, бокс, боротьба,
гімнастика, спринт, теніс,
футбол, хокей.

б) Яке слово (7) ви отримали по горизонталі? Що воно означає?

21. Напишіть (за вибором) твір на тему «Мій улюблений вид спорту» або «Найвідоміший спортсмен моєї країни» (мінімум 150 слів).

МОДУЛЬ 12

◆ Запам'ятайте основні способи творення прикметників

1. Суфіксальний

- прикметники з новим відтінком у значенні, наприклад, значення зменшеності, пестливості (**-еньк-, -есеньк-, -ісіньк-, -юсіньк-**): *гарненький, ріднесенький, тонісінький*) або за grubілості (**-езн-, -енн-, -уч-/юч-, -уц-/юц-**): *величезний, холоднючий, злючий*;

- прикметники з новим значенням:

а) віддієслівні прикметники – суф. **-лив-, -к-, уч-/юч-, уц-/юц-, ац-/яц-, -ит-**: *полохливий, говіркий, пахучий, працюючий, роботящий*;

б) від інших прикметників якісні прикметники творяться за допомогою суф. **-ав-/яв-, -аст-/яст-, -ист-, -овит-, -уват-**: *чорнявий, сріблястий, гордовитий, гіркуватий*;

в) від іменників – за допомогою суф. **-ат-, -лив-, -н-**: *носатий, щасливий, надійний*.

г) відносні прикметники утворюються за допомогою суф. **-ськ-/цьк-/зьк-, -ан-/ян-, -н-, -ов-/ев-/єв-**: *український, козацький, паризький, срібний, плановий, мовленнєвий*.

д) присвіні прикметники творяться від іменників I відміни за допомогою суф. **-ин/-їн** (*сестрин, Надійн*), від іменників II відміни – за допомогою суф. **-ов-/ев-/єв** (*лікарів, Андрійв*), від назв тварин – за допомогою суф. **-ин/-їн, -ач-/яч** (*пташиний, зміїний, лів'ячий*) або нульового суф. (*заячий, орлій*).

2. Префіксальний: *пречудовий, замалій, доісторичний, недобгий, профашистський, архіважливий*.

3. Префіксально-суфіксальний: *приміський, підземний, закордонний, міжнародний*.

4. Складання основ: *білокам'яний, чорноокий, трикутний, політехнічний, короткочасний, західноукраїнський, сіро-зелений, яскраво-червоний*.

▣ Зверніть увагу на чергування при творенні прикметників:

- **к, ч, ц / ц:** парубок – парубоцький, Дрогобич – дрогобицький, Вінниця – вінницький;

- *г, ж, з / з:* Ри́га – *ри́зький*, Пари́ж – *пари́зький*, Кавка́з – *кавказький*;
- *х, ш, с / с:* Че́хія – *че́ський*, Сива́ш – *сива́ський*, Оде́са – *оде́ський*.

!! Але: ша́х – *ша́хський*, ге́рцог – *герцо́гський*, каза́х – *каза́хський*, баск – *баскський*, тю́рк – *тю́ркський*.

▣ **Зверніть увагу:** при утворенні прикметників іноді відбувається спрощення: ща́стя – *щасли́вий*, ра́дість – *раді́сний*. У інших випадках з'являються голосні: ві́кно – *віко́нний*, пі́сня – *пісе́нний*.

1. Скажіть, від яких слів і яким способом утворені ці прикметники.

Малюсі́нський, достроко́вий, розу́мний, назе́мний, безпра́вний, предо́вгий, величе́зний, аптека́рський, свята́ковий, сьогодні́шний, міжмі́ський, торгове́льний, руся́вий, завели́кий, журна́льний, білозу́бий, хазя́йливий, дощо́вий, книжо́вий, безпринци́пний, післяво́єнний, тижне́вий, загальнонауко́вий, біля́вий, сі́льський, росі́йський, істо́ричний, комерці́йний, проамерика́нський, закарпа́тський, східноукраї́нський, сві́тловоло́сий, п'ятипо́верховий, куліна́рний, прихиль́ний, благочи́нний, професі́йний, малонасе́лений, зелене́нький, водопла́вний, короткоча́сний, жовтува́тий, чотирику́тний.

* 2. Прочитайте прислів'я. Поясніть, як ви зрозуміли його зміст. Підкресліть творчі суфікси прикметників.

Як мати рідненька, то й сорочка біленька.

3. За допомогою суфіксів утворіть прикметники від цих слів.

Юна́к – ... , скла – ... , матемáтика – ... , тижне́нь – ... , ра́нок – ... , вчо́ра – ... , нині́ – ... , ко́лись – ... , залі́зо – ... , Запорі́жжя – ... , Пра́га – ... , Че́хія – ... , Бахма́ч – ... , товари́ш – ... , університе́т – ... , бібліоте́ка – ... , Іта́лія – ... , Йо́рданія – ... , се́рце – ... , осóба – ... , громадя́нин – ... , Польща – ... , парла́мент – ... , диплома́т – ... , доро́га – ... , у́ряд – ... , газе́та – ... , істо́рія – ...

... , література – ... , музей – ... , лікар – ... , перекладач – ... , Кавказ – ... , щастя – ... , Рига – ... , місто – ... , світ – ... , всесвіт – ... , араб – ... , Париж – ... , ліс – ... , політика – ... , столиця – ... , план –

* 4. Від цих прикметників утворіть прикметники з новим відтінком у значенні.

Білий – ... , сіній – ... , сірий – ... , жовтий – ... , чорний – ... , новий – ... , гарний – ... , злий – ... , поганий – ... , милий – ... , рівний – ... , гладкий – ... , м'який – ... , здоровий – ... , вузький – ... , широкий – ... , тонкий – ... , молодий – ... , старий – ... , худий – ... , товстий – ... , низький – ... , високий – ... , близький – ... , блідий – ... , теплий – ... , холодний – ... , рідний – ... , розумний – ... , дурний – ... , великий – ... , невеликий – ... , слабкий – ... , легкий –

✎ Розрізняйте:

виборний – який обирається голосуванням: <i>виборна особа, виборна посада;</i>	виборчий – який стосується виборів: <i>виборча комісія, виборчий закон.</i>
військовий – що стосується війська: <i>військовий оркестр, військовий парад, військова служба;</i>	воєнний – що стосується війни: <i>воєнний блок, воєнна агресія.</i>
дружний = згуртований, одностайний: <i>дружний клас, дружна сім'я, дружна бригада;</i>	дружній = доброзичливий, прихильний: <i>дружня розмо-ва, дружня атмосфера, дружнє вітання.</i>
ефективний = результатив-ний, корисний: <i>ефективний засіб, ефективні ліки;</i>	ефектний – який справляє враження, красивий: <i>ефект-ний танок, ефектна сукня.</i>
музикальний = обдарований, мелодійний: <i>музикальний слух, музикальний голос, музикальна родина;</i>	музичний – той, що стосу-ється музики: <i>музичний критик, музичний магазин, музична школа.</i>

5. Замість крапок напишіть потрібний прикметник у правильній формі.

А) *виборний / виборчий*: ... діляниця, ... посада, ... комітет, ... законодавство, ... підхід, ... бюлетень, ... кампанія, ... система, ... орган.

Б) *військовий / воєнний*: ... форма, ... диктатор, ... почесні, ... служба, ... допомога, ... конфлікт, ... парад, ... режим, ... комітет, ... квиток;

В) *дружний / дружній*: ... група, ... бесіда, ... родина, ... атмосфера, ... зустріч, ... обійми, ... потиск, ... порада, ... колектив, ... країна, ... клас;

Г) *ефективний / ефектний*: ... костюм, ... засіб, ... рішення, ... жест, ... ліки, ... танок, ... сукня, ... ліки, ... резолюція, ... дівчина, ... праця;

Д) *музикальний / музичний*: ... концерт, ... дитина, ... інструменти, ... освіта, ... магазин, ... здібності, ... програма, ... школа, ... пальці, ... людина, ... талант.

▣ Розрізняйте:

<i>громадський</i>	той, що стосується місцевої громади: <i>громадський транспорт, громадська їдальня, громадська бібліотека</i> (для членів громади);
<i>громадянський</i>	той, що стосується громадянина держави: <i>громадянський обов'язок, громадянське право, громадянська війна, громадянська лірика</i> ;
<i>суспільний</i>	той, що стосується суспільства: <i>суспільний лад, суспільні науки, суспільний устрій</i> ;
<i>гарний</i>	який має привабливу зовнішність; приємний для слуху; який знає свою справу; зразкової поведінки: <i>гарний</i>

	<i>хлопець, гарна поведінка, гарна розмова;</i>
<i>вродлі́вий = краси́вий</i>	який має приємне обличчя: <i>гарний / вродливий / красивий хлопець, гарна / вродлива / красива дівчина, але гарний вечір, гарний / красивий будинок (вродливий – тільки особа);</i>
<i>чудо́вий</i>	а) прекрасний, чудесний: <i>чудовий концерт, чудова погода, чудовий вечір</i> , б) з високими моральними якостями (про людину): <i>чудова людина;</i>
<i>до́брый = хоро́ший</i>	який має позитивні якості або властивості: <i>добра відповідь, добра книга, добрий тон; хороша відповідь, хороша доповідь, хороша книга.</i>

6. Оберіть правильний прикметник та поставте його у потрібну форму.

А) *суспільний, громадський, громадянський*

1. Академік Капіца – відомий вчений і ... діяч.
2. ... лірика поета приваблює своєю принциповою ... позицією.
3. Для вступу до аспірантури потрібно скласти іспити з іноземної мови, спеціальності та ... наук.
4. Президент зустрівся з представниками ... організацій.
5. Авто зламалося, тому Сашку довелося їхати на роботу ... транспортом.

Б) *добрий, хороший, красивий, гарний, чудовий, вродливий*

1. Його доповідь справила на слухачів ... враження.
2. Його дівчина не тільки розумна, але ще й дуже
3. – Дивись, який сьогодні ... ранок!
4. – Ваша відповідь була ..., тому ви отримуєте високу оцінку.

✎ **Розрізняйте:**

<i>персона́льний</i>	той, що належить одній особі: <i>персональний</i>
-----------------------------	---

	<i>автомобіль, персональна справа;</i>
власний	той, що належить тільки цій особі: <i>власна думка, власні речі, власний будинок;</i>
особистий	який є власністю окремої особи; персональний, власний: <i>особиста вигода, особиста власність, особистий інтерес;</i>
особливий	не схожий на інших, знаменний: <i>особливий день, особливий подарунок, особлива нагода;</i>
особовий	прикм. до ім. <i>особа</i> : <i>особове посвідчення (=посвідчення особи), особова справа</i>
спеціальний	той, що зроблений (існує) для якоїсь нагоди: <i>спеціальний випуск новин, спеціальний кореспондент.</i>
писемний	той, хто вміє писати: <i>писемний чоловік, писемна людина, неписемна бабуса;</i>
письмовий	а) той, що написаний: <i>письмовий документ, письмова заява, письмова скарга;</i> б) який служить або вживається для писання: <i>письмовий стіл.</i>
лікарський	належний лікареві, лікарям: <i>лікарський обов'язок, лікарська таємниця, лікарська дільниця;</i>
лікарський	який має лікувальні властивості або стосується ліків: <i>лікарські рослини, лікарський засіб, лікарська алергія;</i>
лікарняний	якого застосовують у лікарні: <i>лікарняна допомога, лікарняний режим, лікарняна палата, лікарняний листок.</i>

7. Напишіть потрібний прикметник у правильній формі.

... організація, ... алергія, ... справа, ... поверх,
 ... речі, ... доповідь, ... листок, ... розмова, ... вечір, ... ласка, ...
 науки, ... свідомість, ... хлопець, ... лад, ... рослини, ...
 ранок, ... помічник, ... порада, ... концерт, ... їдальня, ...
 вчинок, ... родина, ... будинок, ... можливість, ... тон, ...
 обійми, ... місце, ... випуск, ... дівчина, ... лірика, ...

нагода, ... палата, ... інтерес.

Слова для довідок: суспільний, громадський, громадянський; добрий, красивий, гарний, чудовий, вродливий, прекрасний, чарівний; власний, особистий, особливий, особовий, персональний, спеціальний; братерський, братній, братів; дружний, дружній; лікарський, лікарський, лікарняний; батьків, батьківський; другий, інший.

Числівник

♦ **Запам'ятайте:** в українській мові усі числівники розподіляються за значенням та формою на:

<i>Кількісні</i>				<i>Порядкові</i>
<i>Власне кількісні</i>	<i>Дробові</i>	<i>Збірні</i>	<i>Неозначено-кількісні</i>	
п'ять, двадцять	одна друга, три сьомих	двоє, п'ятеро	багато, мало, чимало, кілька, декілька, кільканадцять, кількадесят	четвертий, восьмий

■ **Зверніть увагу:** числівники змінюються за відмінками (крім слів *багато, мало, чимало, пів, півтора (півтори), півтораста*). Числівники *один, одна, одне (одно), одні* узгоджуються з іменниками в числі, відмінку і в роді. Числівник *одні* сполучається з іменниками, що вживаються тільки в множині (*одні ножиці, одні сани, одні штани*):

<i>Відм.</i>	<i>Ч. р.</i>	<i>С. р.</i>	<i>Мн.</i>	<i>Ж. р.</i>
Н.в.	<i>один</i> лист	<i>одне (-о)</i> слово	<i>одні</i> штани	<i>одна</i> книга
Р.в.	<i>одного</i> листа, слова		<i>одних</i> штанів	<i>однієї/одної</i> книги
Д.в.	<i>одному</i> листу, слову		<i>одним</i> штаням	<i>одній</i> книзі
Зн.в.	<i>кого?</i> = <i>Р.в.</i>		<i>що?</i> = <i>Н.в.</i>	<i>одну</i> книгу
Ор.в.	<i>одним</i> листом, словом		<i>одними</i> штанями	<i>однією/одною</i> книгою

М.в.	на <i>одному</i> (однім) листі, слові	на <i>одних</i> штанях	на <i>одній</i> книзі
-------------	--	---------------------------	--------------------------

♦ **Запам'ятайте:**

1) Із числівниками *два* (22, 32...), *три* (23, 33...), *чотири* (24, 34...) іменики вживаються у *Н.в.* множини: *два дні, три місяці, двадцять чотири студенти*. Якщо до складу словосполучення входить означення, то воно може мати форму *Н.в.* або *Р.в.* множини: *три чудові (чудових) костюми*.

2) Числівники від *п'яти* (у *Н.в.*, *Р.в.* та *Зн.в.*), *неозначено-кількісні* та *збірні* числівники вимагають використання іменників у формі *Р.в.* множини: *сім днів, кілька годин, шестеро студентів*.

3) Збірні числівники *обидва, обидві, обоє, двоє* та неозначено-кількісний числівник *кілька* відмінюються, як *два*; *четверо* – як ***чотири***; *багато, троє* – як числівник ***три***, *п'ятеро* – *двадцятро, тридцятро, кільканадцять, кільканадцятро* відмінюються, як числівники ***п'ять*** – ***двадцять*** і ***тридцять***.

4) Іменники, що мають тільки форму множини (*окуляри, двері, штани*), вживаються із збірними числівниками (*двоє окулярів, троє дверей, п'ятеро штанів*). Числівники *два, три, чотири* не сполучаються з іменниками IV відміни. Для їх переліку вживаються *збірні* числівники (*двоє дівчат, троє курчат*). У разі необхідності вказати більшу кількість предметів можна вживати слова *штука, пара* тощо (*двадцять три голови телят*):

Н.в.	<i>два/обидва</i> листа, <i>дві/обидві</i> книги <i>двоє</i> друзів	<i>три</i> вікна, <i>троє</i> юнаків	<i>чотири</i> студенти/ <i>четверо</i> студентів	<i>п'ять</i> сторінок <i>п'ять/п'ятеро</i> друзів, <i>п'ятеро</i> штанів
Р.в.	<i>двох</i> листів, книг	<i>трьох</i> вікон, юнаків	<i>чотирьох</i> студентів	<i>п'яти/п'ятьох</i> сторінок, друзів, штанів
Д.в.	<i>двом</i> листам,	<i>трьом</i> вікнам,	<i>чотирьом</i> студентам	<i>п'яти/п'ятьом</i> сторінкам,

	книгам	юнакам		друзям, штаням
Зн.в.	кого? = Р.в.		що? = Н.в.	
Ор.в.	двома листами, книгами	трьома вікнами, юнаками	чотирма студентами	п'ятьма/п'ятьома сторінками, друзями, штанями
М.в.	на двох листах, книгах	на трьох вікнах, юнаках	на чотирьох студентах	на п'яти/п'ятьох сторінках, друзях, штанях

▣ Зверніть увагу на чергування: *i/e, i/o*

Н.в.	шість, шестеро	сім, семеро	вісім, восьмеро
Р.в.	шести/шістьох	семи/сімох	восьми/восьмох
Д.в.	шести/шістьом	семи/сімом	восьми/восьмом
Зн.в.	шість <i>або</i> шістьох	сім <i>або</i> сімох	вісім <i>або</i> вісьмох
Ор.в.	шістьма/шістьома	сьома/сімома	вісьма/вісьмома
М.в.	у шести/шістьох	у семи/сімох	у восьми/восьмох

8. Слова з правого стовпчика поставте у правильну форму.

<p>А) 1. Я ходив у театр з
 2. Я надіслав листа
 3. Ми запросили ... піти з нами в музей.
 4. Ми були в гуртожитку у
 5. Я розповів батькам про
 6. Ми підемо ввечері до</p> <p>Б) 1. Я купив квиток у (на)
 2. Я прочитав у журналі про
 3. Ми вже відвідали
 4. Програміст підготував сайти для
 5. Журналіст встиг подзвонити до
 6. У видавництво принесли запрошення з</p> | <p>дві подруги
 один знайомий
 троє дівчат</p> <p>п'ять театрів
 два музеї
 одна виставка</p> |
|---|---|

♦ **Запам'ятайте:** за складом числівники поділяються на **прости** (вісім, сто), **складні** (вісімдесят, триста) та **складені** (двісті

чотирнадцять, сто вісімдесят один).

Відмінювання складних числівників			
Н.в.	п'ятдесят	двісті	п'ятсот
Р.в.	п'ятдесяти/ п'ятдесятьох	двохсот	п'ятисот
Д.в.	п'ятдесяти/ п'ятдесятьом	двомстам	п'ятистам
Зн.в.	<i>кого? = Р.в.</i> <i>Н.в.</i>	<i>що? =</i>	п'ятсот
Ор.в.	п'ятдесятьма/ п'ятдесятьома	двомастами	п'ятьмастами/ п'ятьмомастами
М.в.	у п'ятдесяти/ п'ятдесятьох	у двохстах	у п'ятистах

▣ Зверніть увагу:

1) Числівники *дев'ять – двадцять і тридцять* відмінюються як **п'ять**. Числівники *сорок, дев'яносто, сто* в родовому, давальному, орудному й місцевому відмінках мають закінчення **-а** (*сорока, дев'яноста, ста*).

2) Складні числівники *шістдесят, сімдесят, вісімдесят* відмінюються, як **п'ятдесят** (тобто відмінюється тільки друга частина).

3) У складних числівниках на позначення сотень (200 – 900) відмінюються обидві частини, які у всіх відмінках пишуться разом. *Триста, чотириста* відмінюються, як **двісті**; *шістсот, сімсот, вісімсот, дев'ятсот* – як **п'ятсот**.

4) У складених числівниках відмінюються і пишуться окремо **всі** складові частини (*до тридцяти тисяч шестисот вісімдесяти доларів*).

9. Змініть за відмінками словосполучення *сто шістдесят доларів; вісімдесят п'ять гривень; кільканадцяттеро*

студентів; сімсот п'ятдесят одна сторінка; четверо подруг; три нових (нові) сукні; тридцять два тижні.

Н.в.	
Р.в.	
Д.в.	
Зн.в.	
Ор.в.	
М.в.	

▣ **Зверніть увагу:**

1) Числівники *нуль, мільйон, мільярд* відмінюються, як іменники II відм., а числівник *тисяча* – як іменник I відм. Вони мають форми рода й числа.

2) М'який знак пишеться на кінці числівників *п'ять, шість, дев'ять – двадцять, тридцять*. У непрямих відмінках м'який знак пишеться після букв на позначення м'яких приголосних перед *о* та закінченням *-ма* (*трьох, чотирьом, шістьома, дев'ятьма, у сімдесятьох*), а також у числівнику *восьми*.

3) М'який знак не пишеться у числівнику *чотири* в орудному відмінку: *чотирма*; в числівниках *п'ятдесят – вісімдесят, двісті – дев'ятсот* (крім деяких непрямих відмінків, де він пишеться в середині слова: *шістьмастами*).

4) Значення кількості може виражатися іншими частинами мови, наприклад, іменником (*трійка, сотня, більшість, меншість*), дієсловами (*подвоїти, потроїти, збільшити, зменшити*), прислівниками (*двічі, тричі*).

◆ **Запам'ятайте наголос:**

Один за одним
Один одного
Одно (одне) другому не заважає
Один в один, як один

10. Слова в дужках поставте у правильну форму.

- Сьогодні я купив диск для ... (один мій/свій приятель).
- Том запросив до себе на вечірку ... (чотири дівчини і три

хлопця). 3. На свій день народження Марина отримала букет з ... (вісімнадцять троянд). 4. Студенти вже виконали ... (сім вправ), прочитали ... (два тексти) й переклали ... (одна стаття). 5. На виставці ми побачили картини ... (багато українських художників). 6. Андрій отримав чудові пропозиції одразу від ... (дві великі компанії). 7. На вечірці Галя танцювала по черзі з ... (три різних хлопця). 8. На цьому тижні замість ... (дві пари фізики) у нас буде українська мова. 9. Мені треба терміново зателефонувати ... (одинадцять гравців моєї команди), аби попередити їх, що тренування переноситься. 10. Ми не бачились близько ... (п'ятнадцять років). 11. У столиці живе більше ... (два з половиною мільйони чоловік). 12. Влітку ми складатимемо іспити з ... (сім предметів) і заліки з ... (три дисципліни). 13. Кількість студентів академії досягла ... (дванадцять тисяч). 14. Мати обожаює ... (обоє її/свої діти). 15. Після ... (шість років навчання) він повернувся на батьківщину хорошим фахівцем. 16. До ринку можна доїхати на ... (два тролейбуси, один автобус та чотири маршрутки). 17. Його колекція складається з ... (багато малюнків), ... (десятки ескізів) та ... (кілька гравюр). 18. Мені треба купити подарунки ... (багато рідних). 19. Марина отримала запрошення одразу від ... (кілька юнаків).

Порядкові числівники

▣ Зверніть увагу:

1) Усі порядкові числівники узгоджуються з іменниками в роді, числі й відмінку, а відмінюються, як прикметники твердої групи: *шостий, шостого, шостому, шостий* (або *шостого*), *шостим, (у/на) шостому*; **але** числівник *третій* відмінюється, як прикметник м'якої групи: *третього, третьому, третій* (або *третього*), *третім, (на) третьому*.

2) У складених порядкових числівниках відмінюється остання складова частина: *у тисяча дев'ятсот дев'яносто другому році; з тисяча дев'ятсот дев'яносто другого року*.

3) Порядкові числівники, що закінчуються на *-сотий, -тисячний, -мільйонний, -мільярдний*, а також прикметники, що утворені складанням основ із числівниками *багато, мало, кілька*

тощо, пишуться одним словом: *трьохтисячний, півторамільйонний, кількарізний, багатопверховий, малонаселений.*

11. Слова в дужках поставте у правильну форму.

1. На виставці я зустрівся з ... (моя/своя перша вчителька). 2. На змаганнях я зустрів ... (мій/свій перший тренер). 3. Я ніколи не забуду ... (моє/своє перше кохання). 4. Я зрозумів не усі слова з ... (п'ята вправа). 5. Ми знайомі з ... (тисяча дев'яносто дев'яносто сьомий рік). 6. Він живе у ... (багатомільйонне місто). 7. Я живу на ... (четвертий поверх). 8. Каникули починаються від ... (двадцять сьоме січня). 9. Він зробив усі завдання від ... (друге) до ... (дванадцяте). 10. Поруч з ... (третій гуртожиток) є парк.

12. Від наведених кількісних числівників утворіть порядкові.

Один, два, три, чотири, п'ять, шість, сім, вісім, дев'ять, десять, одинадцять, чотирнадцять, шістнадцять, двадцять, сорок, п'ятдесят, шістдесят, сімдесят, вісімдесят, дев'яносто, сто, двісті, триста, чотиріста, п'ятсот, шістсот, сімсот, вісімсот, дев'ятсот, тисяча, мільйон, мільярд.

13. Запишіть арифметичні дії словами.

Зразок: $13 + 8 = 21$ (до тринадцяти додати вісім дорівнює двадцяти одному).

$12 - 5 = 7$ (від дванадцяти відняти п'ять дорівнює семи).

$18 : 6 = 3$ (вісімнадцять поділити на шість дорівнює трьом).

$6 \times 8 = 48$ (шість помножити на вісім дорівнює сорока восьми).

$$25 + 8 = 33$$

$$42 - 18 = 24$$

$$21 : 3 = 7$$

$$14 - 8 = 6$$

$$32 + 53 = 85$$

$$5 \times 9 = 45$$

$$90 - 25 = 65$$

$$244 + 56 = 300$$

$$66 - 13 = 53$$

Дробові числівники

♦ **Запам'ятайте:** у дробових числівниках перша частка (чисельник) виражена кількісним, а друга (знаменник) – порядковим числівником. *Дробові* числівники, а також числівник *півтора* (*півтори*) вживаються з іменниками у формі *Р.в.* однини: *одна десята відсотка, три четвертих кілограма, півтори доби*, а числівник *півтора*ста – з *Р.в.* множини: *півтора*ста кілограмів.

Якщо чисельник – числівник *одна*, то обидві частини відмінюються, як прикметники жіночого роду. Якщо чисельник виражений іншим числівником, то він змінюється як кількісний числівник, а знаменник – як прикметник у множині (крім *Н.в.* і *Зн.в.*, у цих відмінках знаменник має закінчення, як прикметник *Р.в.* або *М.в. мн.*):

Н.в.	одна друга	три цілих і дві п'ятих	півтора (рока)
Р.в.	одної (однієї) другої	трьох цілих і двох п'ятих	півтора (рока)
Д.в.	одній другій	трьом цілим і двом п'ятих	півтора (рокам)
Зн.в.	одну другу	три цілих і дві п'ятих	півтора (рока)
Ор.в.	однією другою	трьома цілими і двома п'ятими	півтора (роками)
М.в.	на одній другій	на трьох цілих і двох п'ятих	на півтора (роках)

14. Прочитайте дробові числівники.

А) $1/5$; $2/3$; $3/8$; $4/9$; $5/11$; $6/5$; $7/18$; $8/11$.

Б) 0,1; 5,25; 25,3; 171,83; 603,7; 1,111; 8954,29.

15. Прочитайте деякі фактичні дані вголос. Запишіть числівники словами. Зверніть увагу на скорочення.

Чи знаєте ви, що...?

1. Довжина Дністра сягає 1365 км, площа басейну – 72100 км². Дністер бере початок на висоті близько 1000 м над рівнем моря. У верхів'ях ширина Дністра не перевищує 40 м, а у низовині річка розширюється до 5-9 км.

2. Глибина Байкалу досягає 1620 м, це найглибше озеро на Землі. Довжина озера складає 636 км, пересічна ширина 48 км, площа поверхні – 31500 км². Об'єм води в озері – 23000 куб. км. Лежить Байкал на висоті 456 м над рівнем моря.

3. Довжина Карпат складає 1500 км, ширина – 120-130 м, висота 800-1200 м. Найвища гора Українських Карпат і всієї України – Говерла. Її висота дорівнює 2061 м.

4. Площа України складає 603,7 км². За цим показником вона посідає 2 місце серед країн Європи після Росії. Територія України витягнута з заходу на схід на 1316 км і з півночі на південь на 893 км. Україна лежить приблизно між 52° та 44° північної широти і 22° і 41° східної довготи.

5. Загальна протяжність українських кордонів складає 6992 км (із них сухопутних 5637 км).

6. До складу України входять 27 адміністративних одиниць: 1 автономія (Крим), 24 області, та 2 міста загальнодержавного значення (місто Київ та місто Севастополь).

7. Населення столиці України становить понад 2,5 млн. осіб, а населення всієї країни складає близько 45 млн.

8. Україна є незалежною державою з 24 серпня 1991 р.

* 16. а) Прочитайте українські прислів'я та приказки й поясніть їхній зміст. Підкресліть числівники та визначте їхній тип (кількісні, порядкові або збірні) та форму (рід, число, відмінок).

1. Чотири скриньки, а п'ять ключів. 2. На чотирьох ногах стоїть стіл. 3. На чотирьох ногах стоїть стіл, а на чотирьох – стілець. 4. Чотири скриньки, а п'ять ключів – це не стіл. 5. Грати першу скрипку. 6. Працювати до сьомого поту. 7. Робити п'яте через десяте. 8. Знати, як свої п'ять пальців. 9. Йому слово, а він сто. 10. Слухай тисячу разів, а говори один. 11. Треба, як п'ятого колеса до воза. 12. Семеро одного не чекають. 13. Сім разів відміряй, один відріж. 14. Чотири скриньки, а п'ять ключів. 15. Одна ластівка погоди не робить.

б) Прочитайте народні прислів'я ще раз. Скажіть, які

числівники вживаються у них найчастіше. Пригадайте народні прислів'я з вашої рідної мови. Які числівники там найбільш вживані? Як ви гадаєте, чому саме ці числівники зустрічаються якнайбільше?

* 17. Прочитайте загадки. Спробуйте їх відгадати. Підкресліть числівники. Пригадайте загадки з вашої рідної мови, у яких зустрічаються числівники.

1. Ішло дві матері і дві дочки. Знайшли три яблука. Всім буде по одному. Як вони поділились? 2. Сидять три коти, проти кожного кота сидять два коти. Скільки всього котів? 3. Сімдесят кожухів, і всі не застебаються. 4. Має шкір сім, витискає сльози всім. 5. Два брати-близнюки через дорогу живуть, але один одного ніколи не бачили. 6. Нас семеро братів, літами всі рівні, а іменем різні. 7. На дубі три гілки, на кожній по шість яблук. Скільки всього яблук на дубі? 8. У семи братів по одній сестрі. Скільки всіх?

* 18. а) Прочитайте жарти. Знайдіть та підкресліть числівники. Визначте їхній тип та скажіть, у якій формі вони вживані.

1)

На уроці математики
учитель запитав Юрка:
– Скажи, як розділити
сім груш між вісьмома
товаришами?
– Найкраще зварити
компот.

2)

Один рибалка питає другого:
– Скільки ти вчора щук піймав?
– Три. А ти?
– Менше.
– Дві?
– Менше.
– Одну?
– Ще менше...

б) Знайдіть прикметники та прислівники у різних ступенях порівняння. Визначте, який саме це ступінь (вищий чи найвищий).

Складні речення з підрядними способом дії

Як? Яким способом?

- Він співає **так**, **як** ніхто не може у їхньому хорі.
- Ми вибрали місця у залі **так**, **щоб** було якнайкраще видно сцену.
- Він зробив (**так**), **як** ми його просили.

♦ **Запам'ятайте:** підрядні способу дії поєднуються з головною частиною за допомогою сполучника *як*, а також сполучників *що*, *щоб*, *аби*, які мають у головній частині співвідносний прислівник *так*.

19. З'єднайте дві частини речення.

1. Професор пояснив нову тему так, ...	а) ... що було чути найменший шерхіт.
2. Викладач написав назву твору так, ...	б) ... як я найбільш люблю – з паприкою.
3. Мати приготувала піцу так, ...	в) ... аби видно було навіть з останньої партії.
4. Яна одягнулася сьогодні так, ...	г) ... щоб усім студентам було зрозуміло.
5. Під час письмового іспиту у класі було так тихо, ...	д) ... аби справити враження на усіх хлопців, а особливо на Іванка.

Складні речення з підрядними ступеня

Якою мірою? Скільки? Наскільки?

- **Чим** вище здіймався літак, **тим** меншим здавалось озеро.
- **Що** вище здіймався літак, **то** меншим здавалось озеро.
- Літак здійнявся **так** високо, **що** не стало видно землі.

♦ **Запам'ятайте:** підрядні ступеня поєднуються з головною частиною сполучниками *що*, *щоб*, *аж*, *чим...* *тим* та сполучними словами *скільки*, *наскільки*, які мають у головній частині

співвідносні прислівники *так, то, стільки, настільки* і від яких вони залежать.

20. З'єднайте дві частини речення.

1. Що більше Тарас читав параграф, ...	а) ... то більше ти встигнеш зробити.
2. Що раніше ти встанеш, ...	б) ... на скільки тобі це буде потрібно.
3. Поїзд їхав так швидко, ...	в) ... що завжди ходжу на заняття пішки.
4. Чим ближче час іспитів, ...	г) ... то краще він розумів складну теорему.
5. Я живу так близько до академії, ...	д) ... тим більше Ганна хвилюється.
6. У Василя настільки поганий зір, ...	е) ... що я не встиг прочитати назву станції.
7. Я позичу тобі грошей на стільки часу, ...	є) ... що він майже нічого не бачить без окулярів.

21. Закінчіть речення.

1. Що довше ми живемо в Україні, то 2. Тетяна завжди складає речі так, щоб 3. Корабель плыв так далеко, що 4. Чим краще ти слухатимеш викладача, тим 5. Бабуся поклала окуляри так, аби 6. Сашко хворів так довго, що 7. Ми поспішали сьогодні так, аби 8. Том закінчив навчальний рік так, як 9. Батько працює завжди так, що 10. Що більше ми знаємо один одного, то 11. Будь ласка, напишіть ваше ім'я і адресу так, щоб 12. Сашко і Наталка настільки добре знайомі, що

* 22. Прочитайте народні прислів'я (А) та уривки з художніх творів (Б). Спробуйте задати до них питання та визначити тип складного речення.

А) 1. Як проживеш, так і просливш. 2. Не буде так, як думається, а буде так, як станеться. 3. Приятельство що старше, то сильніше. 4. *Що більше, тим більше.* 5. *Що більше, тим більше, тим більше.*

В) 1. Малі дерева схожі на дорослих, як діти на своїх батьків. (*М. Сингаєвський*) 2. Маю я багатства стільки, що його й на тебе стане! (*Леся Українка*) 3. Співала так, як лиш вона уміла (*Л. Костенко*) 4. Хлопець говорив так, щоб усі чули. (*І. Франко*).

Завдання для самостійної роботи

1. Визначте керування дієслів.

Я написав батькам про роботу.

кому? про що?

Я займаюсь математикою з викладачем.

Я зустрівся з друзями в ресторані.

Я нагадав друзям про зустріч.

Я отримую листи від друзів.

Я написав листи друзям та батькам.

Він витрачає гроші на дівчат.

Ми запросили друзів на дискотеку.

Ганна взяла гроші у батьків.

Бабуся розказала дітям казку.

Він вирішив залишитися у друзів вдома.

Ми запитали студентів про екзамени.

2. Проаналізуйте ситуацію і сформулюйте уточнююче питання.

Зразок: Він витрачає надто багато грошей. – А на що він витрачає гроші?

1. Вона завжди перша дізнається новини. 2. Шеф часто критикує цього співробітника. 3. Я бачила, що вони домовились. 4. Хлопці привітали Тетяну. 5. Максим подарував чудові квіти. 6. Сашко вчора пізно повернувся. 7. Було вже дуже пізно, метро не працювало, тому Сашко вирішив залишитися. 8. Олена стала лікарем, але у неї була інша мрія. 9. Вони розмовляли майже дві години. 10. Дмитро отримав нагороду від Президента.

3. Доберіть потрібне дієслово.

1. Викладач довго ... студентам граматику. 2. Іванко випадково ... про цей неприємний випадок від знайомого. 3. Іван Іванович ... кредит у банку. 4. Марійка ... бабусяю із днем народження. 5. Шеф ... Максима за погані результати. 6. Жак ... подругу в метро півгодини. 7. Ганна ... з досвідченим викладачем про приватні уроки. 8. Тетяна ... колег до себе. 9. Юрку довелось ... у батьків трохи грошей. 10. Василь ... мене грати в теніс. 11. Батько ... Сашка займатися. 12. Дарина знову ... на заняття.

Слова для довідок: чека́ти, навчи́ти, запізни́тися, приму́шувати, за́просити, домо́витися, посварити, взяти, пояснювати, дізнатися, привіта́ти, оголосити, захворіти, познайо́митися, позичити.

4. Слова з правого стовпчика поставте у правильну форму.

Катерина дуже боїться	викладачі, стоматологи, лікарі, собаки, темрява.
Максим чудово розуміється	машини, комп'ютери, рок-музика.
Іван Іванович не примушує працювати	співробітники, партнери, діти.
Олена не любить думати	проблеми, хвороби, гроші.
Андрій не вірить	жінки, журналісти, політики.
Марина не може пояснити все	пацієнти, колеги.
Я ненавиджу займатися	справи, переклади.
Ніна навчила танцювати танго	дівчата, хлопці, Максим.
Дарина не любить розмовляти	клієнти, чоловіки, шеф.
Галина чекає	друзі, батько, секретарка.
Том не любить фотографувати	люди, міста.
Мені треба взяти	книжки, диск, програма.

5. Уточніть інформацію з попереднього завдання. Слова з правого стовпчика поставте у правильну форму.

Яких викладачів боїться Катерина?	суворі
На яких машинах розуміється Максим?	спортивні
Яких дітей не примушує працювати Іван Іванович?	маленькі
Про які проблеми Олена не любить думати?	серйозні
Яким жінкам не вірить Андрій?	красиві
Яким колегам Марина не може пояснити все?	досвідчені
Якими справами ти ненавидиш займатися?	домашні
Яких дівчат Ніна навчила танцювати танго?	ці
З якими чоловіками Дарина не любить розмовляти?	самозахоплені
Яких друзів чекає Галина?	німецькі
Яких людей Том не любить фотографувати?	молоді
Які програми тобі треба взяти?	комп'ютерні

6. Нічого не заважає вам робити те, що ви хочете, любите чи плануєте. Відреагуйте певним чином.

Зразок: На вулиці холодно. – Але я все одно піду гуляти.

1. Математика дуже складна. 2. Цей ноутбук дуже дорогий. 3. Ці меблі не дуже зручні. 4. Я погано почувався. 5. У мене немає хисту до музики. 6. У нього дуже слабке здоров'я. 7. Це дуже складний переклад.

7. Завершіть речення залежно від ситуації.

1. Вибачте, я сказав неправильно. Я просто 2. Я не можу зараз розмовляти по телефону. ... через годину. 3. Повторіть, будь ласка, ваше ім'я. Я не 4. Коли вона приїхала, я був такий щасливий! Я так ... ! 5. Я не бачила батьків майже рік. Я так ... ! 6. Завтра мені треба рано прокинутися, але мій годинник не працює. ... мене, будь ласка. 7. Я хочу запросити наших друзів і ... вечірку.

Слова для довідок: *зрадіти, влаштувати, сумувати, передзвонити, запам'ятати, помилитися, розбудити, скучити.*

8. Поставте дієслова НВ або ДВ у правильну форму.

Розповідає Юрко

Учора Жак ... (просити/попросити) мене ... (перевіряти/перевірити) його резюме. Я довго не ... (погоджуватися/погодитися), тому що зараз страшенно зайнятий. Але Жак мені завжди ... (допомагати/допомогти), тому я не ... (могти/змогти) ... (відмовляти/відмовити) йому. Спочатку я швидко ... (перевіряти/перевірити) резюме, але не ... (знаходити/знайти) помилок. Все було правильно. Я ... (читати/прочитати) його кілька разів і раптом ... (помічати/помітити) одну помилку. Жак ... (писати/написати) «резюме». Я ... (посміхатися/ посміхнутися). Таку помилку ... (могти/змогти) ... (робити/зробити) тільки мій друг Жак.

9. Дайте негативну відповідь.

Зразок: – *Підемо разом у кіно!*
– *На жаль, у мене немає часу.*

1. Тато, мені потрібен новий комп'ютер. 2. Ви абсолютно впевнені, що вони приїдуть сьогодні? 3. Скажіть, будь ласка, котра зараз година? 4. Ви не знаєте, як його справи у Вашингтоні? 5. Як можна вирішити цю проблему? 6. У мене жахливий головний біль. 7. Я хочу піти на цю виставу. 8. Давай пообідаємо у цій кав'ярні. 9. Ти підеш сьогодні в академію? 10. Давай влаштуємо сьогодні вечірку для друзів! 11. Ти підеш із нами на тренування? 12. Він викладає фізику?

Слова для довідок: *ідеї, терпіння, заняття, годинник, хист, гроші, ліки, квитки, уявлення, новини, час, сумніви, здоров'я, кондиціонер, освіта, бажання.*

Причинно-наслідкові відношення

1. Складні речення з підрядними причинами

Чому? З якої причини? Через що? Завдяки чому?

- Мені дуже подобається Андрій, бо він не тільки привабливий, але й дуже розумний хлопець.
- Оскільки ви запізнилися, вам доведеться виконати цю роботу самостійно.
- Я все встиг зробити, завдяки тому що прийшов завчасно.

♦ **Запам'ятайте:** причинні підрядні виражають причину дії чи явища, про які йдеться в головній частині. Вони поєднуються з головною частиною за допомогою сполучників *тому що, бо, оскільки, адже, через те що, завдяки тому що, унаслідок того що* та ін.

2. Складні речення з наслідковими підрядними

- Максим запізнився на поїзд, тому йому довелося повернутися додому.
- Погода була тепла та сонячна, так що ми вирішили піти на річку.
- Він не отримав стипендії вчасно, ось чому зараз у нього немає грошей.

♦ **Запам'ятайте:** підрядні наслідкові виражають наслідок дії, який логічно витікає зі змісту головної частини. Завжди стоять після головної частини і приєднуються до неї за допомогою сполучників та сполучних слів *так що, через це, тому, ось чому, завдяки чому.*

10. Закінчіть речення.

1. Учора ми не були на лекції, оскільки 2. Через те, що рейс відмінили, 3. Синоптики прогнозують сильний снігопад, ось чому 4. Унаслідок того, що цілий тиждень ішли дощі, 5. Цілий місяць ішли дощі та зливи, через це 6. Завдяки тому, що Максим отримав диплом з відзнакою, 7. Оксана завжди була найкращою студенткою на факультеті, так що 8. Діти вирости неслухняними, адже 9. Марійка загубила свій читацький квиток, і через це 10. Максим пізно ліг спати, і через це 11. Тетяна чудово

розмовляє французькою, оскільки 12. Сашко не склав іспит, через те що 13. Операцію перенесли на завтра, тому що 14. Юрко довго готувався до цього виступу, ось чому 15. Ганна сьогодні дуже щаслива, завдяки тому що 16. У мене не було із собою грошей, тому 17. Я майже закінчив читати детектив, так що 18. Я не хочу їсти, бо 19. У цьому університеті викладають найкращі фахівці, завдяки чому

• Порівняйте:

Причинні відношення (Чому? З якої причини? Через що? Завдяки чому?)	
у складному реченні	у простому реченні
Він не прийшов, <u>тому що захворів</u> .	Він не прийшов <u>через хворобу</u> .
Ми перемогли, <u>оскільки наполегливо тренувалися</u> .	Ми перемогли <u>завдяки наполегливості</u> .
Мати посивіла <u>через те, що пережила багато горя</u> .	Мати посивіла <u>від горя</u> (= з горя).
тому що, бо, оскільки, адже, через те що, завдяки тому що та ін.	через + Зн.в. завдяки + Д.в. від / унаслідок / з + Р.в.

11. Закінчіть речення, доберіть потрібні слова і поставте їх у правильну форму.

1. Усі рейси відклали через 2. У мене сьогодні чудовий настрій завдяки 3. Мені не подобається жити в гуртожитку через 4. Ніна сьогодні погано виглядає унаслідок 5. Дідусь помер від 6. Завдяки ... він одужував дуже швидко. 7. Через ... Оксана не прийшла на заняття. 8. Іванко чудово грає на скрипці завдяки 9. Сашко сильно засмутився через 10. Дитина плакала від 11. З ... , що син повернувся з армії, батьки запросили усіх сусідів.

Слова для довідок: *стома, зусилля лікарів, погана погода, ураган, приятель, турбота батьків, невиліковна хвороба,*

радоці, сильна застуда, сильний біль, поразка, слабке здоров'я, постійний галас, здібності та наполегливість.

* 12. а) Прочитайте народні прислів'я. Підкресліть сполучники, якими поєднані частини речень. Визначте тип підрядного речення.

а) 1. *Сонце світить, а вітер дме.* 2. *Вона сміється, коли їй щось цікаво.*
Вона сміється, коли їй щось цікаво.

б) Поясніть своїми словами, як ви розумієте зміст цих прислів'їв.

* 13. а) Прочитайте уривки з художніх творів. Підкресліть сполучники, якими поєднані частини речень. Визначте тип підрядного речення.

1. *Мабуть тому, що село коло річки близько, таке все свіже, зелене та ярке. (Марко Вовчок)* 2. *Погода стояла тепла і сонячна, так що шибки на вікнах аж миготіли. (Г. Тютюнник)*
 3. *Може через те, що Христині найбільше у світі хотілося мати крила, вона й по землі не ходила, а наче літала. (М. Стельмах)*
 4. *Уночі Андрій довго не міг заснути, бо в хаті було видно од великих зірок на небі... (Г. Тютюнник)* 5. *Прилинь, сизий орле, бо я самотній. (Т. Шевченко)* 6. *Теплий туман стелився по полю і наливався балку по самі вінця, так що дерева потопали в ньому. (М. Коцюбинський).*

Текст

Яке ви маєте хобі?

1. а) Зверніть увагу на синоніми:

<p>заможний = багатий пристрасть/любов (до чого?) = захоплення = хобі захоплюватися (ким? чим?) = любити (кого? що?)</p>
--

б) Порівняйте:

<p><i>представниця слабкої статі = жінка</i> <i>представник сильної статі = чоловік</i></p>
--

Колишній президент США Біл Клінтон відомий своєю любов'ю до <i>слабкої статі</i> .	Колишній президент США Біл Клінтон відомий своєю любов'ю до <i>жінок</i> .
--	--

в) Прочитайте речення. Виділені слова замініть синонімами.

1. Біл Гейтс входить до списку *найзаможніших* людей світу. 2. З дитинства Максим має *пристрасть* до малювання. 3. Олена *любить* вишивання. 4. Художник *продемонстрував* глядачам свої нові роботи. 5. Якщо завтра тобі не покращає, *терміново* виклич лікаря. 6. Аби отримати високий результат, вам *знадобиться* багато терпіння. 7. Тарас узяв таксі, *оскільки* сильно поспішав на зустріч. 8. До цього часу жодний *представник сильної статі* її не приваблював. 9. *Представницям слабкої статі* іноді важко вибрати між сім'єю і кар'єрою.

г) Складіть речення зі словами *заможний* і *пристрасть*.

2. Прочитайте речення, спробуйте зрозуміти з контексту значення виділених слів та словосполучень. Складіть з цими словами та словосполученнями власні речення.

<i>складно (неможливо, важко) повірити = неймовірно</i> Складно повірити, що таких результатів він досяг за такий короткий час. Складно повірити, але цьому талановитому виконавцю лише 15 років.
<i>з цим не посперечаєшся = це факт</i> У футболі саме голи привертають увагу глядачів, з цим не посперечаєшся.
<i>ходять плітки = (як) кажуть = (як) повідомляють</i> Серед Інтернет-видань ходять плітки, що найкрасивіша пара Голлівуду збирається розлучитися.
<i>усі знають = відомо</i> Усі знають, що колишній президент США Біл Клінтон грає на саксофоні.

3. а) Прочитайте іменники. Скажіть, від яких слів і яким

способом вони утворені (див. с. 47-49). Підкресліть слова на позначення осіб. Утворіть від них, якщо можливо, назви жіночої статі.

Потрєба, риболо́вля, рибáлка, полюва́ння, танцівник, журналіст, заверше́ння, пита́ння, безробітний, бага́тство, співрозмовник, оптиміст, США, подорожува́ння, ката́ння, колекціонува́ння, програміст, живо́пис, більшість, ме́ншість, педуніверситет, держсекретар, прихильник, прем'єр-міністр, Великобританія, вчитель.

б) Складіть 2-3 речення з будь-якими з цих слів.

4. Прочитайте прикметники. Скажіть, від яких слів і яким способом вони утворені (див. с. 71-72). Складіть 2-3 речення з будь-якими з них.

Баскетбо́льний, безробітний, благочи́нний, вродли́вий, грома́дський, громадя́нський, дома́шний, колекці́йний, комп'ютерний, коли́шний, краси́вий, куліна́рний, міський, місцевий, найпопуля́рніший, неціка́вий, пристрасний, професі́йний, раді́сний, суспі́льний, суча́сний, фаховий, щасли́вий.

5. Зверніть увагу на керування дієслів (та дієслівного сполучення). Складіть з будь-якими з них 2-3 речення.

спантели́чувати/ спантели́чити/	кого? чим?	Журналіст спантеличив актора своїм питанням.
(по)спі́вчувати	кому?	Я співчуваю людям, які не мають ніяких захоплень.
звільня́тися/ звільні́тися	звідки?	Олена звільнилася з банку і влаштувалася на роботу до міністерства.
заслуго́вувати/ заслужи́ти	чого? на що?	Будь-яка людина заслуговує на щастя.
зобража́ти/ зобрази́ти	кого? що? на чому?	Художник зобразив на картині танцівницю.
віддава́ти/віддати	кому?	Максим любить спорт, але

перевагу	чому?	перевагу віддає тенісу.
----------	-------	-------------------------

6. а) Прочитайте текст. Знайдіть та підкресліть у ньому слова іншомовного походження. Чи допомагають ці слова краще зрозуміти текст?

Яке ви маєте хобі?

Яке хобі у вас? Когось це питання спантеличить, але більшість, напевно, дасть на нього зрозумілу відповідь. Хобі бувають такі ж різні, як і самі люди. Кожний має свої погляди на життя, свої пристрасті й свої потреби. Це може бути музика, спорт, живопис, кулінарія, домашні тварини, квіти тощо.

У більшості чоловіків найпопулярнішими хобі є футбол, риболовля або ж полювання. У жінок переважає таке хобі, як шопінг. Молодь все більше віддає перевагу комп'ютерним іграм.

У заможних людей захоплення, звичайно ж, більш глобальні, з цим не посперечаєшся. Наприклад, це може бути колекціонування картин, катання на яхтах, подорожування тощо.

Усі знають, що колишній президент Сполучених Штатів Америки Біл Клінтон захоплюється грою на саксофоні. Під час своєї виборчої кампанії 1992 року він з'явився в шоу Arsenio Hall show та зіграв «Heartbreak Hotel». Менш відома його пристрасть до кросвордів – він навіть склав кросворд для «The New York Times». Ходять плітки, що Клінтон пристрасний прихильник баскетбольних тоталізаторів (не будемо вже говорити про його любов до слабкої статі!).

А ось, наприклад, колишній прем'єр-міністр Великобританії Маргарет Тетчер багато часу проводить в опері, колишній держсекретар США Кондоліза Райз у вільний час грає на піаніно, а Володимир Путін захоплюється живописом. Колишній президент Росії продав останню свою роботу на благодійному аукціоні за 1,1 мільйона доларів. Як повідомляють, Путін витратив на цю картину, на якій зобразив засніжене вікно, приблизно 20 хвилин, а після цього передав її професійному художнику для завершення.

Складно повірити, але для деяких людей хобі є їхньою роботою. Напевно, це і є справжнім щастям – знати, що цілий

день ви будете займатися улюбленою справою. Саме завдяки хобі ми завжди знаємо, що робитимемо у вихідні, у вільний час або під час відпустки. Хобі ми обираємо самостійно, нас ніхто до цього не примушує. Проте, звичайно, є люди, які не мають хобі. Але ж погодьтесь, що жити без хобі дуже нецікаво. Чи ви так не вважаєте? Якщо ваша відповідь «ні», то вам можна тільки поспівчувати. Адже життям треба насолоджуватися й отримувати від нього усе, що можна...

А яке хобі у вас?

б) Знайдіть у тексті всі числівники. Визначте їхні розряди за значенням, формою та складом (наприклад: *двадцять перший* – порядковий складений числівник).

7. Дайте відповіді на питання за текстом.

1. Якими можуть бути хобі? 2. Які найпопулярніші хобі у чоловіків? А у жінок? 3. Чому віддає перевагу сучасна молодь? 4. Які хобі можуть бути у заможних людей? 5. Які пристрасті має колишній президент США Біл Клінтон? 6. Чим захоплюється колишній прем'єр-міністр Великобританії Маргарет Тетчер? 7. Яке хобі має колишній держсекретар США Кондоліза Райз? 8. Чим захоплюється колишній президент Росії Володимир Путін? 9. Що ви знаєте про захоплення відомих людей минулого та сучасності? 10. Чи можете ви назвати якесь незвичайне хобі? 11. Чи добре мати хобі? Чому? 12. А чи маєте ви якесь захоплення? Яке? Скільки часу ви на нього витрачаєте? 13. Як ви гадаєте, чи говорить хобі щось про вади людини? 14. Чи згодні ви із ствердженням, що «життям треба насолоджуватися й отримувати від нього усе, що можна»? Поясніть свою думку.

8. Закінчіть речення.

1. Хобі бувають такі ж різні, як Кожний має Це може бути

2. У більшості чоловіків У жінок переважає Молодь все більше

3. У заможних людей Наприклад,

4. Складно повірити, але для деяких людей Напевно,

це і є

5. Саме завдяки хобі ми завжди знаємо, Хобі ми обираємо Проте, звичайно, є люди

* 9. Розділіться у групі на дві команди й проведіть коротку дискусію на тему «Життя без хобі».

Одна команда почне свою промову зі слів: «Життя без хобі нецікаве, оскільки ... ».

А інша група почне свою промову словами: «Сучасній людині хобі не потрібно ... ».

10. Скажіть, що для вас є головним у житті. Як би ви відповіли на питання, що таке щастя? Попросіть ваших друзів відповісти на ці питання і порівняйте їхні відповіді зі своїми.

11. Прочитайте текст. Зверніть увагу, як відповідають на питання журналістки три різних людини.

Інтерв'ю

Журналіст Леся Саєнко пише статті про сучасну молодь. Недавно вона взяла кілька інтерв'ю у юнаків і дівчат. Вона задавала їм два питання: «Як ви вважаєте, що таке щастя?» і «Що для вас є головним у житті?». Усі відповіді Леся записувала на диктофон. Ось що сказали їй один юнак і дві дівчини.

«Мене звуть Андрій. Мені 28 років. Я програміст. Я думаю, що я щаслива людина, бо у мене є цікава робота, і я заробляю непогано, але гроші для мене – це не найголовніше. Я не боюся втратити роботу. Навіть якщо це станеться, я не буду безробітним. Добрі програмісти потрібні завжди, і у мене завжди буде моя робота. Тому я знаю відповідь на питання, що таке щастя. Щастя – це коли ти із задоволенням ідеш на роботу й із задоволенням працюєш, коли робота і хобі співпадають».

«Мене звуть Людмила. Мені 20 років. Я навчаюся в педуніверситеті, буду вчителькою історії. Мені дуже подобається моя майбутня професія. Взагалі, історія для мене усе – моя пристрасть, моє хобі, моє життя. Але я вважаю, що

найголовніше у житті – це любов. Щастя – це коли ти любиш і тебе кохають. Тому я мрію зустріти людину, яку буду кохати все життя. Я не знаю, чи я щаслива зараз. Я ще не зустріла своє кохання, але у мене є багато друзів. Коли ми разом кудись ідемо, вони завжди говорять про комерцію, про бізнес, а мені це нецікаво. Я люблю читати книжки, малювати, фотографувати, грати на гітарі».

«Мене звуть Лариса. Я безробітна. Я думаю, що щастя – це коли людина живе красиво. Я хочу жити красиво – красиво вдягатися, купувати красиві речі, їздити у красивому автомобілі, відпочивати за кордоном. Хоча у мене немає професії, я іноді працюю. Зазвичай я працюю недовго – три-чотири місяці, а потім звільняюсь. Мені важко щодня рано вставати, їздити на роботу в громадському транспорті. Я ненавиджу міський транспорт, особливо в години пік. Взагалі, я впевнена, що вродлива жінка не повинна працювати. Вона повинна бути господаркою у своїй квартирі, а це краще – у своєму будинку. На жаль, у мене поки нічого немає – ані роботи, ані своєї квартири, ані грошей, ані багатого чоловіка. Але я оптимістка і сподіваюсь, що дуже скоро все це у мене буде. Адже будь-яка людина заслуговує на щастя».

12. а) Скажіть, яка точка зору з цих трьох вам найближча. Поясніть, чому.

б) З ким із цих молодих людей ви категорично не згодні? Чому?

в) Як ви гадаєте, яких людей більше – таких, як Андрій, таких, як Людмила, чи таких, як Лариса?

г) Чи відрізняється, на вашу думку, жіноче уявлення про щастя від того, що думають про це чоловіки? Чому ви так вважаєте?

д) Як би ви зараз відповіли на питання журналістки? Чи відрізняється ваша думка про це після того, як ви прочитали інтерв'ю?

е) Подумайте і скажіть, які три речі вам потрібні, аби бути щасливим.

* 13. Розділіться у групі на дві команди й проведіть коротку дискусію на тему «Що таке щастя?».

Одна команда почне свою промову зі слів: «Щастя – це популярність і гроші, оскільки ... ».

А інша група почне свою промову словами: «Щастя неможна купити за гроші ... ».

14. Напишіть (за вибором) твір «Моє захоплення» або «Що може зробити мене щасливим?» (мінімум 150 слів).

МОДУЛЬ 13

Безпрефіксні дієслова з ознакою руху²

<i>1 група</i> → односпрямований рух	<i>2 група</i> ↔ різноспрямований рух
<i>іти</i> / <i>йти</i>	<i>ходити</i>
<i>їхати</i>	<i>їздити</i>
<i>бігти</i>	<i>бігати</i>
<i>нести</i>	<i>носити</i>
<i>вести</i>	<i>водити</i>
<i>везти</i>	<i>возити</i>
<i>плисти</i> / <i>пливти</i> (пливу, пливеш, пливе... пливуть; мин.ч.: плив, плавла, -о, -и)	<i>плавати</i>
<i>летіти</i> (лечу, летиш, летить... летять)	<i>літати</i>
<i>повзти</i> (повзу, повзеш, повзе... повзуть; мин.ч.: повз, повзла, повзло, повзли)	<i>повзати</i>

● Порівняйте вживання дієслів руху без префіксів:

<i>1 група</i>	<i>2 група</i>		
<i>Теперішній час</i>			
<i>Один раз, зараз</i> →	<i>Багато разів, завжди</i> ⇒	<i>У різних напрямах</i> ↔	<i>Вміє, любить, подобається...</i>
Він <i>іде</i> до школи.	Він <i>ходить</i> до школи.	Він <i>ходить</i> вулицями міста.	Йому 7 місяців, тому він ще не <i>ходить</i> (= не вміє ходити).
Автобус <i>іде</i> швидко.	Автобус <i>їздить</i> цим маршрутом щодня.	Він <i>їздить</i> у різні країни світу.	Я не <u>вмію</u> <i>їздити</i> на велосипеді.

² Продовження, початок див. модуль 8, частина 1 (с. 250-264).

Зараз ми <i>біжимо</i> до стадіона.	Ми щодня <i>бігаємо</i> до стадіона.	Ми <i>бігаємо</i> по стадіону.	Ми <u>любимо</u> <i>бігати</i> по парку.
Батько <i>веде</i> сина на тренування.	Він <i>водить</i> сина на тренування щодня.	Батько <u>водить</u> сина по магазинах.	Батьку <u>подобається</u> <i>водити</i> сина на тренування.

1. Прочитайте речення і зверніть увагу на вживання дієслів.

1. Іноді ми *їздимо* на заняття на автобусі. Сьогодні ми *їдемо* туди на машині. Батько *їде* у відрядження.
2. Ці спортсмени часто *літають* на змагання до столиці. Цього тижня вони теж *летять* туди.
3. Ми завжди *ходимо* у театр разом. Сьогодні я *йду* в театр один. Мати *йде* на роботу о пів на восьму.
4. Зазвичай я *воджу* сина до школи. Сьогодні його *веде* до школи моя дружина.
5. Зазвичай я *вожу* сина до школи на машині. Сьогодні моя дружина *везе* його до школи на автобусі.
6. Цей корабель завжди *плаває* у Туреччину. Зараз він теж *пливе* туди.
7. Я завжди *ношу* на лекції зошити, книжки й словники. Сьогодні я *несу* тільки зошити.
8. У парку *бігають* діти. Діти *біжать* до кіоску по морозиво.
9. У неділю батько *летить* за кордон у відрядження. Він *літає* за кордон кілька разів на рік.
10. По гілці *повзе* равлик. Равлики дуже повільно *повзають*.

2. Використайте потрібне дієслово.

А) *ходити* / *йти*

1. Зараз я ... на урок української мови.
2. – Куди ви ... зараз? – Ми ... в гості до своїх друзів.
3. Після операції на нозі

хворий знов вчиться ... 4. – Куди ви так поспішасте? – Ми ... до театру і, здається, запізнюємося. 5. – Ви часто ... до театру? – Ми ... до театру один-два рази на місяць. 6. Я дивлюся у вікно: ось ... жінка. Поруч із нею ... хлопчик. Напевно, вони ... до парку. 7. Максим працює недалеко від дому, і тому він завжди ... на роботу пішки. 8. Наталка любить ... по магазинах. 9. Подруги ... алеями парку і розмовляють. 10. – Ви часто ... у гості? – Ні, дуже рідко. 11. Іванко ще малий і не ... до школи.

Б) *їздити / їхати*

У Сашка така робота, що він часто ... до різних міст. Зазвичай Сашко ... на вокзал на трамваї, а іноді ... автобусом. Але сьогодні він запізнюється, тому ... на таксі. Сашко сидить у таксі й бачить, як вулицею ... велосипедисти. Сашку ще треба встигнути купити квиток. Цього разу він ... до Запоріжжя. Його колеги теж ... до Запоріжжя, тому що там знаходиться філія їхньої компанії.

■ Зверніть увагу:	<i>вести – куди?</i>
Ця дорога <i>веде</i> до Сімферополя. – Куди <i>веде</i> ця дорога?	

3. Поставте замість крапок потрібне за змістом безпрефіксне дієслово руху.

1. Мій друг сьогодні ... літаком до Німеччини. Він часто ... туди. 2. Я люблю ... у річці. Я ... добре. 3. Щодня я ... на роботу о 8 годині ранку. 4. Мій друг – спортсмен. Він добре Зараз він ... попереду усіх. 5. Дивись, у небі ... літак. Сучасні літаки ... дуже швидко. 6. Чому ти так швидко ... ? Ми маємо досить часу. 7. Після операції мені ще важко ... , тому я зараз ... дуже повільно. 8. Чому ти ... поїздом? Усі твої колеги ... на конференцію літаком. 9. Марійці нещодавно купили велосипед, і вона ще не навчилася на ньому 10. Романе, усі поїхали на річку на велосипедах. Чому ти ... пішки? У тебе ж є велосипед! 11. Усі хлопці пішли купатися. А чому ти залишився на березі? Ти не вмієш ... ? 12. Ось ... листоноша. Він ... нам газети. Він ... газети й листи щодня. 13. Мій друг ... на урок. Він ... портфель. 14. Мати ... своїх дітей до дитячого

садку. Вона ... їх до дитячого садку щодня. 15. По проспекту ... шкільний автобус і ... дітей до школи. Автобус щодня ... дітей до школи. 16. Щоранку батько ... сина на тренування на власному автомобілі. Ось і зараз він ... сина туди. 17. Батько навчив мене добре ... машину. 18. По телевізору щодня ... новий детективний серіал. 19. Ця вулиця ... до старовинної церкви. 20. Дитина ще не вміє ... , але вже досить добре

4. Поставте замість крапок потрібне безпрефіксне дієслово руху у формі теперішнього часу.

1. Мій друг часто ... у басейн. 2. Сьогодні викладач ... іноземних студентів на екскурсію. 3. Ми ... до драматичного театру. 4. Іноземні студенти щороку ... додому. 5. Мої брати люблять ... в басейні. 6. Я завжди ... із собою мобільний телефон. 7. Дівчинка запізнюється до школи, тому вона 8. Ви ... ці документи у деканат? 9. Цей водій завжди ... нас на екскурсії. 10. Том ... книжки до бібліотеки. 11. Іван Максимович вже 15 років ... вантажівку. 12. Ця вантажівка ... хліб.

1 група	2 група		
Минулий час			
<i>Рух+інша дія</i>	<i>Багато разів, завжди</i> 	<i>У різних напрямках</i> 	<i>= був (була, були), але зараз вже у іншому місці</i>
Ми <u>йшли</u> та <u>розмовляли</u> . Він <u>їхав</u> та <u>читав</u> газету. Коли я <u>йшла</u> вулицею, я <u>зустріла</u> подругу.	Він <u>ходив</u> до школи пішки. Раніше він <u>їз-див</u> на авто. У дитинстві Тарас <u>ходив</u> на бокс.	Я <u>ходив</u> вулицями міста. Туристи <u>їздили</u> містом. Дитина <u>плакала</u> , і мати <u>носила</u> її на руках.	Вчора він <u>ходив</u> до школи. Ми <u>їздили</u> до Києва. Влітку вони <u>лі-тали</u> в Париж. Я <u>носив</u> документи у банк.

5. Замість крапок поставте дієслова *іти* або *ходити* в

правильну форму.

1. Вчора Ніна з подругою ... до парку. Вони ... по парку і розмовляли. 2. Минулої суботи студенти і викладач ... до музею. Коли вони ... до музею, викладач розповідав про історію міста. 3. Вчора вранці Імад ... на іспит. Коли він ... на іспит, він повторював відмінки. 4. Вчора Джон ... на заняття. Він ... на заняття і розмовляв з другом по телефону. 5. Недавно я ... до аптеки. Коли я ... до аптеки, я згадав, що забув дома рецепт. 6. Раніше мій батько ... на роботу на метро. Коли він ... на роботу, він завжди купував свіжу газету. 7. Вчора мій брат ... до лікарні. Коли він ... до лікарні, він зателефонував знайомому лікарю. 8. Минулої неділі Ахмед ... на концерт. Коли він ... на концерт, він купив квіти улюбленому виконавцю.

6. Використайте потрібне безпрефіксне дієслово руху у формі минулого часу.

1. Вчора Антон ... у кіно. Антон... у кіно й дивився на будинки. 2. У п'ятницю студенти ... до історичного музею на автобусі. Коли студенти ... в музей, вони розмовляли про майбутнє навчання. 3. Вранці сестра ... на пошту. Коли вона ... на пошту, вона зустріла на вулиці подругу. 4. У неділю весь день ... дощ. Коли ... дощ, я сидів вдома й читав книжку. 5. Вчора наша група ... автобусом у лісопарк. Коли ми ... до лісопарку, ми співали пісні. 6. Коли я жив на батьківщині, я завжди ... на тенісний корт. 7. У суботу ми ... у парк на машині сусіда. Ми ... туди 40 хвилин.

7. Виберіть потрібне дієслово *йти/ходити*, *їхати/їздити*, *вести/водити*. Поставте їх у правильну форму. Поясніть свій вибір.

1. Марта зустріла свою подругу, коли ... з магазину. 2. Романе, чому ти не ... вчора на заняття? 3. Учора Василь ... із своєю групою у кіно. 4. Борис купив усі продукти, коли ... з роботи додому. 5. Минулого місяця студенти ... в Умань. 6. Ми познайомилися з Іриною, коли ... з Москви. 7. Я ... в автобусі й раптом побачив у вікно свого шкільного приятеля. 8. Минулого тижня Юрко ... до Одеси у відрядження. 9. Коли Том ... машину,

він ніколи не розмовляє по мобільному телефону. 10. Вчора Олена ... молодшого брата на тренування.

8. Використайте потрібне дієслово у правильній формі.

ходити / піти, їхати / поїхати

Минулого року ми їздили відпочивати до Криму. Спочатку ми ... до Алушти, де жили на березі моря. Щодня ми ... на пляж. У нас була машина, тому ми часто ... до інших курортних місць на Чорноморському узбережжі. В одному невеличкому містечку Форос ми зупинились і ... подивитися чарівну церкву на горі. Потім ми ... до Ялти, а звідти повернулись додому.

9. Доповніть діалоги дієсловами у правильній формі.

А) ходити / йти / піти

1. – Ви любите ... пішки?
– Так, я зазвичай ... на роботу пішки.
2. – Галю, куди ти зараз ... ?
– У комп'ютерний центр. Я ... у комп'ютерний центр щоп'ятниці. Потім ... додому.
– А у бібліотеку ... ?
– Ні, до бібліотеки я ... зранку.
3. – Ларисо, де ти була вранці? Я телефонувала тобі.
– Я ... до магазину, але спочатку я ... у банк за грошима. А вже звідти я ... у супермаркет «Клас», потім я ... на ринок.
– А я нікуди не ..., весь день була вдома.

Б) їздити / їхати / поїхати

1. – Добридень, Марино Степанівно, куди ви ... ?
– На роботу.
– Ви завжди ... на роботу на метро?
– Зазвичай я ... на роботу на власному автомобілі, але сьогодні вранці він зламався, і тому я ... на метро.
2. – Щоліта ми ... на південь, до Криму. Але цього літа ми, напевно, ... до Туреччини або на Кіпр.
– Чудово! Ми ... до Туреччини минулого року. Спочатку ... до Стамбулу, а звідти ... до Анталії.

3. – Олександрє Івановичу, а ви любите ... на машині?

– Та як тобі сказати? Колись, багато років тому, було дуже приємно ... на машині. Але дивись, що зараз діється! Більшість водіїв ... без будь-яких правил. Ось і зараз через цих порушників я вимушений ... так повільно!

10. Доповніть речення словами *літак* або *потяг* у правильній формі.

Ти питаєш, яким видом транспорту я зазвичай користуюсь? Мені більш подобається літати ..., а моїй подрузі – їздити Я вважаю, що, коли їдеш ... , стомлюєшся більше, ніж коли летиш А подруга говорить, що навпаки, ... можна добре відпочити й познайомитися з цікавими людьми. Тому щоразу ми сперечаємося – їхати ... чи летіти А що вам більше подобається – літати ... або їздити ... ? Де ви відчуваєте себе краще – ... чи ... ?

11. Прочитайте діалог. Скажіть, що можна зробити, якщо немає квитка на той потяг, яким ви хотіли б поїхати.

– Скажіть, будь ласка, у вас є квитки до Києва на сьогодні?

– Ні, квитків уже немає.

– Що ж мені робити? Мені треба обов'язково поїхати до Києва сьогодні. Я маю побачити брата. Він прилетить з Пекіна завтра й буде у Києві тільки один день.

– Ви можете їхати автобусом.

– Автобусом? А я не знав. Скажіть, будь ласка, де автовокзал?

– До автовокзалу краще доїхати на метро до станції «Проспект Гагаріна».

– Дякую.

12. Замініть ці речення синонімічною конструкцією з дієсловом *ходити* у правильній формі.

Зразок: Вчора ми були у театрі. – Вчора ми ходили до театру.

1. Ввечері я був у міському парку. 2. Після занять Наталка була в студентській лікарні. 3. Вранці студенти не були на

лекції. 4. Роман ніколи раніше не бував у театрі. 5. Після уроку вони були у комп'ютерному салоні. 6. Ви бували у Львові?

13. Замініть ці речення синонімічною конструкцією з дієсловами *бути* або *бувати* у правильній формі.

1. Студенти їздили на екскурсію до Умані. 2. Я багато разів їздив до цього міста. 3. Вчора студенти ходили до театру. Деякі з них ніколи раніше не ходили у театр. 4. У серпні батько їздив до Польщі. 5. Ти їздив коли-небудь за кордон? 6. Моя подруга ходила до перукарні. 7. Рита і Тарас разом ходили у банк. 8. Цей інженер кілька разів літав до Африки.

14. Доповніть мікротекст потрібними дієсловами *ходити*, *йти*, *піти*, *їздити*, *їхати*, *поїхати*, *бути*, *бувати* у правильній формі.

Вчора ми ... на виставу. Театр знаходиться далеко, тому ми ... туди на машині. Але іноді, коли ми маємо час і погода дозволяє, ми ... у театр на автобусі та метро. Ми не дуже часто ... у цьому театрі, тому що квитки досить дорогі.

Вчора після вистави ми ... до ресторану. Там ми смачно повечеряли. Ми ... у цьому ресторані вперше. Нам там дуже сподобалося. А ввечері ми з чоловіком ... у наш парк. Там ми трохи погуляли. Ми часто ... у цьому парку. Там приємно і спокійно.

15. Виберіть правильне дієслово в дужках. Поясніть свій вибір.

1. Щодня мати ... (возити/водити) Тетяну до школи. Зазвичай вони ходять пішки. 2. Вчора батько ... (водити/ возити) Мишка до зоопарку на таксі. 3. Олена й Галинка йдуть по вулиці. Олена ... (везти/вести) сестру до дитячого садка. 4. Викладач ... (вести/везти) студентів на екскурсію до Львова. 5. Андрій часто ... (возити/водити) молодшого брата на велосипеді. 6. Минулого тижня Оксана ... (возити/ водити) подругу до поліклініки, яка знаходиться поряд з їхнім гуртожитком. 7. Ганна та Рита їдуть у тролейбусі. Вони ... (везти/вести) додому собаку.

16. Поставте замість крапок дієслова руху в потрібній формі.

1. Мій друг часто ... у лісопарк. 2. Сьогодні я ... іноземних студентів на екскурсію у музей. 3. Ми ... до драматичного театру. 4. Влітку іноземні студенти обов'язково ... додому. 5. Більшість дітей люблять ... у басейн. 6. Я бачу Іванка, він ... ракетку, напевно, він іде на тенісний корт. 7. Дівчинка запізнюється до школи, тому вона 8. Ви ... ці книжки до університетської бібліотеки? 9. Цей автобус завжди ... нас на екскурсії. 10. Куди ... ця дорога?

17. Використайте замість крапок дієслова *нести*, *везти* або *вести* в минулому часі.

1. Юрко йшов на стадіон і ... спортивну сумку та м'яч. 2. Чоловік їхав у метро і ... валізу. 3. Дівчина йшла по вулиці й ... пакунки. 4. Жінка йшла повільно, тому що вона ... на руках дитину. 5. Подруги їхали до Ірини на день народження і ... їй подарунки. 6. Батько йшов по вулиці й ... дочку за руку. 7. Автобуси їхали містом і ... дітей на екскурсію. 8. Сьогодні вранці я зустрів Сашка. Він ішов з бібліотеки й ... книжки. 9. Мій сусід впав та зламав ногу, тому вчора я возив його до лікарні. Я ... його туди на таксі. 10. Мій дядько працює водієм автобуса. Одного разу, коли він ... пасажирів на вокзал, автобус зламався, і пасажири запізнилися на літак.

18. Прочитайте текст, виберіть потрібне дієслово першої або другої групи.

Я стою на балконі і дивлюся на дорогу, яка ... (вести/водити) до нашого супермаркету. По дорозі ... (їхати/їздити) машина. Вона ... (везти/возити) молоко та інші молочні продукти. Ця машина щодня ... (везти/возити) молоко сюди. А ось ... (йти/ходити) молода жінка. Вона ... (вести/водити) за руку маленьку дівчинку. Дівчинка ... (нести/носити) в руці морозиво. Напевно, вона добре себе поводи́ла і отримала морозиво. А ось ... (їхати/їздити) машина. Я бачу за кермом свого батька. Він ... (везти/ возити) нашу бабусю, яку зустрів на вокзалі.

А он ... (бігти/бігати) мій друг, він запізнюється на тренування. Він гарний спортсмен і щодня ... (плисти/ плавати) у басейні.

* 19. а) Розподіліть ці назви транспорту за групами.

1. Наземний транспорт:
2. Водний транспорт:
3. Повітряний транспорт:

Маршрутка, літак, корабель, таксі, вертоліт, човен, тролейбус, потяг, трамвай, паром, автобус, велосипед, пароплав, поїзд.

б) Скажіть, яким видом транспорту є метро?

* 20. Прочитайте жарти. Поясніть вживання дієслів руху.

1)

– Не ходи сьогодні, на річку,
у тебе живіт болить.
– Не хвилюйся, мамо, я
плаватиму на спині.

2)

– Синку, не ходи так часто на
дискотеки, бо оглухнеш?
– Дякую, мамо, я уже обідав.

3)

Школярі відвідали у лікарні
хвору вчительку. Наступного
дня на запитання
однокласників вони відповіли:
– Становище безнадійне. В
понеділок прийде до школи.

4)

– Петре, ти сьогодні не йдеш
до школи? – питає батько.
– Ні.
– Чому?
– Учителька просила, щоб
сьогодні до школи прийшов ти.

Складні речення з підрядними з'ясувальними (пояснювальними)

Що/хто (саме)?

- Кажуть, **що** він нещодавно повернувся із-за кордону.
- Час покаже, **яка** він людина.
- Декан пояснив, **як** буде проходити іспит.

♦ **Запам'ятайте:** у складних реченнях із з'ясувальними підрядними роз'яснюється або доповнюється зміст головної частини. Найчастіше пояснюється дієслово головної частини, яке позначає процес мовлення, мислення, різні почуття тощо

(говоріти, розповідати, запитувати, думати, розуміти, знати, відчувати та ін.). Підрядні відповідають на відмінникові питання іменників і приєднуються за допомогою сполучників *що, щоб, наче, ніби, чи, як* та сполучних слів *хто, що, який, чий, котрий, як, де, куди, звідки, скільки, чому, коли*.

21. Закінчіть речення.

1. Ви не чули, куди ? 2. Я не розумію, що 3. Ви не пам'ятаєте, як ? 4. Скажіть, звідки ? 5. Я не пригадую, де 6. Ви знаєте, хто ? 7. Пригадайте, який ? 8. Ти пам'ятаєш, скільки ? 9. Я не зрозумів, чому 10. Скажіть, будь ласка, коли ? 11. Я не знаю, чий 12. Діти розповіли, як

* 22. Прочитайте народні прислів'я (А) та уривки з художніх творів (Б). Підкресліть сполучники та сполучні слова, за допомогою яких поєднані до головної частини з'ясувальні підрядні.

а) 1. Якщо вітер дує, то лісточки літають. 2. Якщо сонце світить, то літати, то літати. 3. Якщо вітер дує, то лісточки, а лісточки, то літати. 4. Якщо, якщо лісточки літають; якщо лісточки, якщо лісточки літають. 5. Якщо лісточки, якщо лісточки: якщо, якщо лісточки літають. 6. Якщо лісточки літають, якщо; якщо лісточки літають, якщо лісточки. 7. Якщо лісточки, якщо лісточки літають. 8. Якщо лісточки, якщо, якщо лісточки. 9. Вечір покаже, який був день. 10. Питає лютий, чи ти добре взутий. 11. Батьків хліб не навчить, як треба жити.

б) 1. Щасливий, хто сни має милі. (*Леся Українка*) 2. Питаєш ти, що бачу я в просторі. (*Леся Українка*) 3. Сам бог не хоче, щоб ми були разом (*У. Самчук*) 4. Князь Всеволод наказав Гридневі, щоб випустили хлопця. (*В. Малик*).

Займенниково-співвідносні складнопідрядні речення

Хто? Що? Як? Який?

- Мене завжди приваблювали ті (*хто?*), хто про все має власну думку.

- **Як** ти ставитимешся до своїх товаришів, **так** і вони ставитимуться до тебе (як?).
- Ми хочемо подякувати вам **за все** (за що?), **що** ви для нас зробили.

♦ **Запам'ятайте:** у таких реченнях підрядна частина пояснює співвідносний займенник головної частини (*той, такий, все, всякий, кожен* тощо) і приєднується до головної за допомогою сполучних слів *хто, що, який, чий, котрій*. Таким чином, структурною основою подібних речень є попарне об'єднання займенників, один з яких входить до головної частини, а другий – до підрядної (*той... хто, такий... який, все... що, всі... хто, всякий... хто, кожен... хто* та ін.).

▣ Зверніть увагу:

Це той студент (який?), що виступав вчора на зборах.
Сьогодні ми зустріли того студента (якого?), що виступав вчора на зборах.
Тому студентові (якому?), що виступав вчора на зборах, 23 роки.
Ти знаєш того студента (якого?), що виступав вчора на зборах?
Ви знайомі з тим студентом (з яким?), що виступав вчора на зборах?
На тому студентові (на якому?), що виступав вчора на зборах, був одягнений синій светр.

23. Поставте займенники *той, та, те, ті* у правильну форму. Якщо треба, використайте прийменник.

Зразок: *Я довго думав ... , що ви сказали. – Я довго думав про те, що ви сказали.*

1. Я приніс вам ... , що обіцяв. 2. Викладач пояснив ще раз ... , хто не зрозумів нову тему. 3. Іноді ти робиш не ... , що треба. 4. Приємно розмовляти ... , хто уважно слухає. 5. Тут немає ... , хто вам потрібен. 6. У нас немає ..., що вам потрібно. 7. Я не знаю ... , про кого ви говорите. 8. Важко сперечатися ... , хто не вміє прислуховуватися до інших. 9. Вам треба звернутися ... , хто може вам допомогти. 10. Викладач

задоволений ... , як відповідають студенти. 11. Розкажіть мені ..., що ви бачили на екскурсії. 12. Зателефонуйте ... , хто не знає, що завтра не буде лекції. 13. Ми зрозуміли ... , що він сказав. 14. Перекладіть слова для ..., хто не був на уроці. 15. Мені сподобалося ... , що ми побачили на виставці.

24. З'єднайте дві частини речення.

1. Як ти підготувався до іспиту, ...	а) ... як ти хочеш, щоб вони ставилися до тебе.
2. Стався до людей так, ...	б) ... хто купив квитки.
3. Я вдячний батькам за все, ...	в) ... хто знаходився у кімнаті.
4. Гість привітався з кожним, ...	г) ... такий результат ти й отримав.
5. У театрі були усі, ...	д) ... що вона собі планувала.
6. Олена не встигла зробити все,	е) ... чого вони мене навчили.

25. З'єднайте дві частини речення.

1. Батькам сподобалося усе, ...	а) ... хто колись чув, як вона співає.
2. Коли ти познайомиш мене з тими дівчатами, ...	б) ... так і я ставитимусь до тебе.
3. Як ти ставишся до мене, ...	в) ... про що так багато чули від нашого викладача.
4. Я завжди буду пам'ятати те, ...	г) ... про якого ви зараз розповідаєте.
5. Її голос не може забути усякий, ...	д) ... що шукав вже три дні.
6. Нарешті ми побачили те, ...	е) ... що я привіз їм з подорожі.
7. Я не знаю того чоловіка, ...	
8. Максим знайшов те, ...	

* 2. Від наведених слів утворіть іменники.

Вирішувати, почувати, жити, знати, боротися, випробовувати, запитати, служити, викладати, допомогати, перевіряти, перекладати, навчати, читати, каятися, забути, сидіти, переконати, терпіти, бути, знайомитися, привітатися, одужати, горіти, страждати, пробуджуватися, проявити, запрошувати, порадити, обмежити, обговорити, розмовляти, повідомлювати.

3. Від наведених слів утворіть іменники з суфіксом *-ість*. Складіть 5-7 речень з будь-якими з них.

Мужній, хоробрий, вірний, чесний, правдивий, гідний, працьовитий, сумлінний, старий, молодий, мудрий, зрілий, шляхетний, порядний, компетентний, прихильний.

4. Скажіть, від яких слів та яким способом утворені ці іменники.

Байка́р, ковза́нря, залі́зничник, музико́знавство, морепла́вець, фальшивомо́нєтник, кулеме́тник, автостра́да, швидкозши́вач, машино́знавство, однокла́сник, житте́люб, зако́нодавець, земе́лробство, чаюва́ння, систе́матизува́ння, вивче́ння, примі́рення, розу́міння, розпо́відь, тренува́ння, планува́ння, сортува́ння, ва́ртість, пова́га.

5. Продовжіть одноструктурні низки іменників.

Розві́дник, ...		Гляда́ч, ...		Ліка́р, ...
Учíteль, ...		Борець, ...		Воді́й, ...

* 6. Прочитайте народні прислів'я. Знайдіть у них іменники та прикметники з пестливими суфіксами. Назвіть ці суфікси.

1. Соло́во соло́во, як соло́во соло́во. 2. Соло́во – соло́во соло́во, а со́лово со́лово со́лово со́лово со́лово. 3. Як со́лово со́лово, як со́лово со́лово со́лово. 4. Соло́во со́лово – со́лово со́лово со́лово. 5. Соло́во в со́лово як со́лово со́лово. 6. Соло́во со́лово со́лово со́лово, а со́лово со́лово со́лово.

7. Повторіть правила утворення ступенів порівняння.

Утворіть усі можливі форми ступенів від цих прикметників (якщо це можливо).

Простий, новий, багатий, золотий, хоробрий, м'який, близький, великий, дорогий, дешевий, приємний, цінний, сірий, тихий, старий, рідкий, величезний, гіркий, глибокий, здоровий, твердий, високий, солодкий, молодий, поганий.

* 8. Прочитайте ці висловлення українських письменників про рідну мову. Від прикметників у дужках утворіть потрібну ступінь порівняння.

1. «У народу немає скарбу ... (великого), як його мова...» (Ю. Мушкетик).

2. «Мова – не просто знаряддя спілкування. Це щось значно ... (вагоме). Мова – це втілення духовного життя народу, його історична пам'ять, ... (цінне) надбання століть...» (О. Гончар).

3. « ... (Перша) і ... (головна) ознака індивідуальності народу – це його мова. Мова – це ... (дорогий) скарб, який ми отримали від попередніх поколінь...» (М. Шумило).

* 9. Повторіть правила наголосу (див. додаток до частини 1, с. 344-345). Поставте наголос у цих словах.

Населення, лікарський, торішній, гіркий, ніякий, родина, навчання, автори, сорочка, товстий, поєднання, південь, південний, старий, літопис, інспектор – інспектори – три інспектори, іграшка, показ, перепис, почесний, сумувати, сумний, співак – співаки – чотири співаки, запитання, внесок, дихання, доповідач – доповідачі, жодного, розвиток, вісімдесят, вісімдесятьма, принести, усі до одного, чарівний, дзвонить, рішення, господар, господарка, господарство, завжди, батьківщина, помилка – помилки – чотири помилки, сторінка – сторінки – дві сторінки, сірий, чотирнадцять, кілометр, котрий, сміттєпровід, один до одного, розмір, зачіска, кидати, різкий, паспорт – паспорти, гуртожиток, молодий, блідий, дочка, секретарка, посідати, військовий, рушник – рушники.

10. Визначте рід іменників, доберіть до них прикметники

(див. додаток до частини 1, с. 346, 354-355).

... Тбілісі, ... Гобі, ... таксі, ... хобі, ... леді, ... рефері, ... авеню, ... кашне, ... пюре, ... шимпанзе, ... торнадо, ... манго, ... суддя, ... собака, ... виступ, ... любов, ... настрої, ... ніч, ... путь, ... біль, ... день.

Текст

Мене запросили у гості

1. Запитайте один одного.

1. Де ви зазвичай снідаєте, обідаєте та вечеряєте? 2. Що ви їсте на сніданок (обід, вечерю)? 3. Яка ваша улюблена страва? 4. Чи ви любите м'ясні (рибні) страви? 5. Які страви національної кухні ви вмiєте готувати? 6. Які українські національні страви ви куштували? 7. Які українські національні страви вам подобаються (не подобаються)? 8. Де можна швидко та недорого поїсти у вашому районі? 9. Скільки коштує обід у хорошому ресторані у вашому рідному місті? 10. Чи ви вмiєте готувати? Що ви готуєте, коли запрошуєте гостей?

2. Дайте відповіді на питання. Слова з правого стовпчика поставте у правильну форму.

1. Де лежить ніж? Куди офіціант поклав ніж?	стіл
2. Куди ви поклали свої речі? Де лежать ваші речі?	стілець
3. Куди ти поклала продукти? Де лежать продукти?	холодильник
4. Де можна пообідати? Куди ми підемо обідати?	недорогий ресторан
5. Де вони сьогодні були? Куди можна піти поснідати?	нова їдальня
6. Куди вони йдуть вечеряти? Де вони зазвичай	ця маленька

вечеряють?

7. Де ви купуєте продукти? Куди поїхала Лариса?

кав'ярня

центральный
ринок

3. Використайте дієслова *стояти, лежати, висіти, ставити/поставити, класти/покласти, вішати/повісити* у правильній формі.

1. На столі ... ваза із фруктами. 2. На тарілці ... яблука.
3. Молоко ... у холодильнику. 4. Будь ласка, ... сир і масло у холодильник. 5. Де ... ложки та виделки? 6. Де ... тарілки? 7. Галина ... речі у валізу. 8. Офіціант ... на стіл пляшку вина, ... ножі й виделки. 9. Плащ можна ... у шафу, а взуття можна ... на полицю. 10. Якщо ви хочете, я ... вам салат.

4. а) Прочитайте мікротекст і дайте відповіді на питання після нього.

Сьогодні ввечері у мене будуть гості. Я хочу зробити для них бутерброди. Вдень я купив усе, що треба – півкіла шинки, триста грамів сиру, пачку масла, пляшку вина. Потім я пішов до кондитерського магазину і купив коробку цукерок, торт і пачку зеленого чаю. Здається, я забув купити...

б) Що Імад забув купити? Що ви купуєте, якщо запрошуєте гостей? Що ви готуєте для них?

♦ Запам'ятайте дієслова:

приносити (прині́шу, прині́сиш, ... приносять)	принести́ (принесу́, принесе́ш, ... принесу́ть; <i>мін.ч.</i> прині́с, принесе́ла, принесе́ло, принесе́ли)
Мати <i>принесла</i> з кухні посуд.	
привозити (приво́жу, приво́зиш, ... привозять)	привезти́ (привезу́, привезе́ш, ... привезу́ть; <i>мін.ч.</i> приві́з, привезе́ла, привезе́ло, привезе́ли)
Батько <i>привіз</i> подарунки дружині та дітям.	
приводити (приво́джу, приво́диш, ... приводять)	привести́ (приведу́, приведе́ш, ... приведе́ть; <i>мін.ч.</i> приві́д, приведе́ла, приведе́ло, приведе́ли)

приводи́ш, ... приво́дять)	приве́дуть; <i>мин.ч.</i> приві́в, привела́, привело́, привели́)
Батько <i>привів</i> сина на тренування.	

■ **Зверніть увагу:**

<i>приходи́ти/прийти́ й приноси́ти/принести́</i>
Коли Антон <i>приходить</i> до нас у гості, він завжди <i>приносить</i> щось смачне для дітей. <i>Прийшов</i> дядько і <i>приніс</i> дітям цукерки. Офіціантка <i>принесла</i> меню. Дід Мороз <i>приносить</i> дітям подарунки на Новий Рік.
<i>приїжджа́ти/приї́хати́ й привози́ти/привезти́</i>
Батько <i>приїхав</i> з відрадження і <i>привіз</i> дочці красиву ляльку. Скоро <i>приїдуть</i> з подорожі наші друзі та <i>привезуть</i> багато сувенірів. Коли <i>приїжджають</i> наші українські друзі, вони завжди <i>привозять</i> якісь сувеніри та подарунки.

◆ **Запам'ятайте:**

<i>приїжджа́ти</i> = <i>приї́здити</i> (зд/ждж): приїжджу, приїздиш..., приїдять
--

5. Доповніть мікротексти потрібними формами дієслів.

А) *приноси́ти/принести́*

Зазвичай у ресторані офіціант ... меню й приймає замовлення. Він запитує, що треба Сьогодні, коли ми сіли за стіл, одразу підійшла офіціантка і ... хліб і салат. Потім ми замовили м'ясо й овочі. «Зараз ...!» – сказала офіціантка. Через 5 хвилин вона все Коли ми поїли, дівчина ... рахунок.

Б) *привози́ти/привезти́*

У Тома є український знайомий хлопець Юрко. Він перекладач. Кожного разу, коли він приїздить до Лондона, він ... багато подарунків.

- Юрко, які великі валізи! Що ти знов ...?
- Я ... усім подарунки!

- Подарунки? Які? Я ж казав тобі багато разів, щоб ти нічого не
- Я ... тобі нові книжки. Ось дивись.
- Щиро тобі дякую. Кожного разу ти ... мені книжки. У мене вже ціла бібліотека!
- Я хотів ... тобі новий енциклопедичний словник, але не було місця. Я ... його наступного разу.
- Юрко! Скільки разів тобі повторювати: нічого не треба ... ! Зараз усе можна знайти в Інтернеті.

В) приводити/привести

Сашко домовився зустрітися зі своїм приятелем Миколою біля входу в бар. Микола прийшов не сам. Він ... із собою Олесю, молоду дівчину років сімнадцяти. Сашко відреагував досить різко:

- Миколо, що це таке? Це ж нічний бар! Навіщо ти ... сюди дитину? Ти що, не розумієш, у бар неможна ... дітей!
- Олеся не дитина, – відповів Микола.
- Мені вже є вісімнадцять років, – додала Олеся. – І я вже кілька разів була в цьому нічному барі разом із Миколою.

Г) приносити/принести, привозити/привезти, приводити/привести

1. – Усі зібралися? А Тетяна прийде?
 - Так, Мишко обіцяв її Вони скоро прийдуть. А де меню?
 - Офіціант обіцяв
2. – ... , будь ласка, ще одну тарілку.
 - Зараз
3. – Яке жахливе обслуговування! Ми замовили біфштекси, а нам ... якісь гамбургери! Завжди ... не те!
 - Не хвилюйтесь, будь ласка. Я зараз покличу офіціанта, і він ... те, що ви замовляли.
4. – Вечірка починається о шостій.
 - Що треба ... ?

– Нічого не треба Все, що треба, ... Борис на своїй машині.

5. – З приїздом, Максиме!

– Дякую, Наталко. Ось, дивись, який подарунок я ... тобі.

– Ой, Максим, який красивий ланцюжок! Ти завжди ... мені такі красиві речі!

6. – Привіт, Сашко! Як швидко ти дістався! Ти їхав на таксі?

– Ні, мене ... Василь. Зараз він поставить машину на стоянку і прийде.

* 6. Прочитайте жіртівливе оголошення. Скажіть, чи можливо таке у реальному житті.

ОГОЛОШЕННЯ

Пропає шестикласник Андрій Петренко. Особливі прикмети: вуха відстовбурчені, руки не миті, штани брудні, а в портфелі немає жодного підручника. Пішов з уроків у невідомому напрямку. Якщо хтось його знайшов, просимо не турбуватися і до нас його не приводити.

Підпис: Директор школи.

7. а) Дайте антонімічні речення.

Зразок: Купи овочі. – Не купуй овочі.

1. Запроси гостей. 2. Приготуй салат. 3. Постав тарілки. 4. Покуштуй суп. 5. Налий вина. 6. Замов морозиво. 7. Постели скатертину. 8. Поклич усіх до столу. 9. Візьміть овочевий салат. 10. Принеси серветки. 11. Іди до кухні.

б) Доповніть речення потрібними дієсловами.

1. Подзвони і ... Коваленків у гості. Тільки не ... на суботу, тому що в суботу ми йдемо до театру. 2. Ти хочеш покликати офіціанта? Зачекай, не ..., я ще не вибрала. 3. Будь ласка, не ... мені вина, краще ... мені мінеральної води. 4. Ось чисті тарілки, ... їх на стіл. Тільки не ... на край столу. 5. Борщ іще гарячий, не ... його. Краще ... рибу. Дуже смачна! 6. ... нам, будь ласка, рахунок. 7. Не ... до нічних клубів та дискотек!

8. Порадьте своїм знайомим кав'ярню або ресторан. Використайте словосполучення *Вам треба ..., Вам краще ..., Вам варто...*

Зразок: – люблять млинці,
булочки,
пиріжки

кав'ярня «Українські
млинці»

Якщо ви любите млинці, булочки, пиріжки, вам краще піти у кав'ярню «Українські млинці».

– хочуть скуштувати справжню італійську піцу

ресторан «Мілан»

– люблять каву з тістечками

кав'ярня «Париж»

– дуже полюбляють морозиво

кав'ярня «Троянда»

– хочуть швидко поїсти

їдальня «Коники»

– віддають перевагу китайській кухні

ресторан «Шанхай»

9. Запам'ятайте ці сталі словосполучення. Спробуйте скласти з ними власні речення.

сприймати жарт буквально = не розуміти жарту

Ганно, не ображайся на свого брата. Він хотів пожартувати, а ти *сприйняла* його *жарт буквально*.

приходити з пустими руками = приходити без подарунку

Вибачте, що я *прийшов з пустими руками*, але я пізно закінчив роботу, коли всі магазини були вже закриті.

10. Прочитайте речення. Спробуйте зрозуміти з контексту значення виділених дієслів. Зверніть увагу на керування.

1. Сашко – вихований хлопець, він завжди дуже чемно *поводиться*. 2. Ніна дуже впевнено *поводилася* на співбесіді з директором і отримала посаду менеджера відділку. 3. Андрій *проводить* надто багато часу за комп'ютером. 4. Як ти *провів* канікули? 5. Мені *пощастило* вступити до одного з найкращих

університетів країні. 6. Аварія була дуже серйозна, але водію та пасажирам *пощастіло*, ніхто з них не постраждав. 7. У ресторані ми *замовили* салат, м'ясо та вино. 8. Мати *накріла* великий стіл для гостей у вітальні.

11. Зверніть увагу на сполучуваність віддієслівного іменника *прояв* (від дієслова *проявляти/проявити*). Якщо можете, продовжіть ряд.

Прояв чого?	любові, ненависті, почуттів, емоцій, поваги, інтересу, сили, слабкості, відваги, рішучості, доброї волі ...
<i>Цей подарунок – мій прояв поваги до Вас, лікарю. Підлітки часто соромляться проявів почуттів.</i>	

12. Чи знаєте ви, що в Україні широко розповсюджена традиція промовляти тости, бажати гостям і господарям здоров'я, дякувати один одному? Іноді ці тости можуть буди довгими, містити вірші, жарти й анекдоти. Але не менш популярними є лаконічні тости. Ось деякі приклади коротких тостів: «*За здоров'я!*», «*За зустріч!*», «*За знайомство!*», «*За співробітництво!*», «*За нашу дружбу!*», «*За успіх!*», «*За перемогу!*», «*За батьків!*», «*За дітей!*», «*За жінок!*», «*За цей гостинний дім!*», «*За господарів!*», «*За любов!*» тощо. А чи є традиція промовляти тости у вашій країні? Спробуйте перекласти найпопулярніші тости українською мовою.

* 13. Прочитайте тост. Спробуйте зрозуміти його зміст.

Тост за жінок

Вип'ємо за жінок, що витісняють чоловіків на багатьох чудових посадах, у багатьох славних ділах, в багатьох професіях, але не витісняють їх із свого серця!

14. Прочитайте текст. Знайдіть та підкресліть нові слова. Спробуйте зрозуміти їх з контексту. Складіть з ними власні речення. Зверніть увагу на вживання дієслів руху.

Мене запросили у гості

Ви вже знайомі зі мною. Мене звать Імад, я марокканець. Я живу та навчаюся в Харкові майже півроку, за цей час я познайомився з багатьма українськими юнаками та дівчатами. Разом ми проводимо багато часу – ходимо в кіно, у кав'ярню, на стадіон. Але я ще жодного разу не був у гостях у своїх українських друзів. І ось недавно мене запросив до себе в гості мій друг Максим. Спочатку я зрадив, тому що давно хотів побачити на власні очі, як живуть українські люди. Але потім я почав хвилюватися, адже я іноземець і не знаю, як прийнято поводитися у різних ситуаціях. Тому я звернувся по допомогу до своєї приятельки Олени. Ось, що я дізнався від Олени.

Якщо вас запросили в гості, то вам варто запитати, що принести із собою. Зазвичай у відповідь ви почуєте: «Нічого не треба приносити. Приходьте самі». Не варто сприймати цей жарг буквально. В Україні не прийнято приходити з пустими руками. Можна принести фрукти, торт, печиво, пляшку вина або сік. Усе це одразу поставлять на стіл, тому краще купити те, що ви любите самі. Якщо в родині є маленькі діти, купіть їм шоколад, цукерки або якусь іграшку.

Якщо вас запросили на день народження, обов'язково купіть якийсь подарунок. Це може бути щось недороге, адже важлива не вартість подарунку, а прояв почуттів, любові, поваги.

Як тільки ви прийдете, вас одразу почнуть знайомити з родиною та іншими гостями, потім вам покажуть квартиру і, нарешті, усіх запросять до столу. Зазвичай обід (або вечеря) триває три-чотири години. Гості багато їдять і водночас жваво розмовляють один з одним, сперечаються про політику, розповідають анекдоти, історії зі свого життя.

Дуже часто українці запрошують близьких друзів у гості без усякого приводу – тільки для того, щоб поспілкуватися з ними. У цьому разі зустріч може проходити у кухні, а на столі може стояти тільки чай та печиво. На перший погляд це може здатися дивним, але якщо ви хочете ближче познайомитися з українцями, зрозуміти їхню національну психологію, то кращого місця для цього, ніж кухня, не знайти. І якщо у вас з'явилися друзі, які запросять вас приходити у будь-який час, то вважайте, що вам пощастило.

15. Дайте відповіді на питання за текстом.

1. Хто і куди запросив Імада? 2. Чому Імад почав хвилюватися, коли його запросили у гості? 3. До кого Імад звернувся по допомогу? 4. Що означає вислів «приходити з пустими руками»? 5. Що найкраще приносити з собою, якщо вас запросили в гості? 6. Що треба принести з собою, якщо у родині є діти? 7. Що можна купити у подарунок на день народження? 8. У яких випадках українці приймають гостей на кухні? 9. Чи відрізняються українські традиції приймати гостей від ваших національних звичок?

16. Знайдіть у тексті інформацію про те, а) як проходить святковий обід в українському домі; б) як приймають українці близьких друзів.

17. Доповніть мікротексти інформацією, що ви дізналися з тексту.

1. Імад живе та навчається в Харкові , за цей час він Разом вони проводять Але Імад ще жодного разу І ось недавно його Спочатку Імад зрадив, тому що Але потім він почав хвилюватися, адже Тому Імад

2. Якщо вас запросили в гості, Зазвичай у відповідь ви почуєте: « ». Не варто сприймати В Україні не прийнято Можна принести Усе це одразу , тому Якщо в родині є

3. Якщо вас запросили на день народження, Це може бути , адже

4. Як тільки ви прийдете, , потім Зазвичай обід Гості багато їдять і

5. Дуже часто українці – тільки для того, щоб У цьому разі , а на столі На перший погляд , але

якщо ви , то кращого місця І якщо у вас з'явилися друзі, які , то вважайте, що

18. Прочитайте полілоги. Спробуйте зрозуміти значення виділених слів з контексту. Складіть подібні діалоги.

1)

- Любі гості, прошу до столу. Імад, ти сідай тут, я сяду поруч, а ти, Марино, сідай навпроти, там тобі буде зручніше.
- Добре, дякую.
- Що ви будете пити? Можу запропонувати яблучний сік, газовану мінеральну воду і «Фанту».
- Я буду яблучний сік.
- А мені налий води, будь ласка.
- Прощу. Ось беріть бутерброди, салат з грибами. А це мій *фірмовий* салат «Цезар».
- Виглядає дуже апетитно, дякую.
- Смачного! Ну що ж, любі гості, у мене є тост. За знайомство!
- За знайомство!

2)

- Мамо, давай я тобі допоможу накрити на стіл. Що треба робити?
- По-перше, постели *скатертину*.
- Постелила. Що тепер?
- Постав посуд: тарілки, ложки, виделки.
- Все поставила. А далі?
- Тепер постав на стіл *серветки* і можеш принести з холодильнику салати та напої.
- Все зробила. А зараз?
- А зараз поклич усіх до столу.

3)

- Я уперше у цьому ресторані.
- Я теж. Вибачте, цей столик вільний?

- Так, вільний, сідайте, будь ласка. Я візьму ваш одяг... .
Ось меню. Щось принести випити?
- Так, пляшку негазованої мінеральної води, будь ласка.
- Прошу. Ви вже щось вибрали?
- Так, я візьму м'ясний салат, грибний суп, а на друге смажену рибу з картоплею-пюре. А для моєї подруги принесіть овочевий салат, борщ, а на друге печену картоплю з яловичиною у *горщечку*.
- Ви будете замовляти вино?
- Принесіть нам до риби «Цинандалі», а до м'яса ми замовимо «Токайське», це моє улюблене вино.

4)

- Вам усе сподобалося?
- Так, дякуємо, все було дуже смачно.
- Можливо, хочете замовити щось на десерт? У нас є чудові млинці з фруктами та вершками, морозиво, тістечка, фруктовий салат.
- Так, із задоволенням. Принесіть нам, будь ласка, шоколадне морозиво, млинці з полуницею та дві чашки кави. І не забудьте рахунок.
- Так, звичайно.

19. Розпитайте своїх однокласників, як приймають гостей у їхніх країнах. Розкажіть про те, як приймають гостей у вашій країні. Чи прийнято ходити у гості з пустими руками? Якщо ні, то що прийнято приносити з собою, коли приходять у гості?

* 20. Прочитайте додатковий текст «Сімейні обов'язки». Знайдіть та підкресліть нові слова. Спробуйте зрозуміти їх з контексту. Складіть із ними власні речення.

Сімейні обов'язки

Імад живе в Україні вже майже півроку. Він вже трохи знає українські звички, традиції, може трохи розповісти про українців. Імад знає, що українці гостинні і щирі люди, а ще вони дуже відверті. Нещодавно Імад вперше відвідав українську

родину. Він побачив і почув там багато цікавого для себе. І дещо було для нього зовсім новим та незвичним.

Наприклад, під час обіду гості цікавилися у Імада, як складаються стосунки у марокканській родині між чоловіком і дружиною, які вони мають обов'язки. Усі слухали дуже уважно, особливо жінки. А потім усі присутні почали жваво обговорювати проблеми стосунків чоловіків і жінок в українській родині. Імад зрозумів, що у чоловіків і у жінок різні погляди стосовно їхніх обов'язків. Усі присутні говорили дуже голосно й емоційно. Звичайно, Імад зрозумів не все. Але коли він повернувся додому, він спробував записати те, що почув у гостях, щоб потім розповісти своїм рідним у Марокко про сімейні відносини в Україні. Ось що Імад написав:

«До безперечних обов'язків чоловіка входить:

- подавати пальто дружині як удома, так і у публічному місці;
- не читати під час обіду;
- цілувати жінкам руку, навіть якщо він проти цього;
- на перший танець запрошувати дружину;
- завжди помічати нову сукню дружини, говорити із цього приводу щось приємне, робити дружині компліменти;
- завжди пропускати дружину першою;
- робити дружині дрібні подарунки навіть без приводу, час від часу купувати квіти;
- у її присутності не оглядатися вслід іншим жінкам;
- не вживати аргументи: «Я заробляю гроші й вимагаю...» і «Я правий, тому що я голова родини»;
- не ходити по квартирі напіводягненим;
- завжди повідомляти дружину, куди йдеш і коли повернешся;
- похвалити обід;
- іноді поцікавитися, що робила дружина в той час, поки його не було вдома;

- розмовляти із дружиною, а не обмежуватися «діловими» розмовами;
- не дивитися безперервно спортивні телепередачі.

А ось деякі тактовні поради дружині:

- вибирати одяг так, щоб це подобалося не тільки їй та її приятелькам, а ще й чоловікові;
- частіше готувати те, що любить чоловік;
- не користуватися бритвою чоловіка, не торкатися речей у його шафі, не ритися в його кишеньках;
- терпляче вислуховувати розповіді чоловіка в компаніях, навіть якщо вони їй давно відомі;
- не брати під сумнів компетентність чоловіка в будь-яких питаннях;
- не критикувати його в присутності дітей;
- не контролювати його всякий час, тому що контроль близької людини особливо ображає й принижує;
- не суперечити його природній прихильності до матері;
- робити йому іноді компліменти;
- вислуховувати його поради;
- не запрошувати гостей, яких він не любить, не ухвалювати запрошень, які йому будуть неприємні;
- жінці, яка вдруге вийшла заміж, краще не згадувати вголос про переваги свого першого чоловіка».

21. а) Знайдіть серед обов'язків чоловіків ті, з якими ви не можете погодитися. Яких обов'язків, на вашу думку, немає у цьому списку? Які обов'язки чоловіків є найголовнішими у вашій країні?

б) Знайдіть серед обов'язків жінок ті, які ви вважаєте зайвими. Яких обов'язків жінок, на вашу думку, немає у цьому списку? Які обов'язки жінок є безумовними у вашій країні?

22. Скажіть, чи вважаєте ви проблему сімейних стосунків важливою. Чому? Поясніть вашу думку.

23. В українській мові існує вираз «Чоловік у домі – голова, а жінка – шия; куди вона захоче повернути чоловіка, туди він і буде дивитися». Чи ви згодні з цією народною мудрістю? Чому?

*24. Розділіться у групі на дві команди й проведіть коротку дискусію на тему «Сімейні обов'язки чоловіка і дружини».

Одна команда почне свою промову зі слів: «Жінка в родині найголовніша, тому що ... ».

А інша група почне свою промову словами: «У будь-якій родині найголовнішим є чоловік, оскільки ... ».

25. Розкажіть своїм однокласникам, які обов'язки мають діти у родині у вашій країні.

26. Скажіть, чи вважаєте ви себе хорошим сином (хорошою донькою). Чому? Як вам здається, чи згодні з вами ваші батьки? Чим були завжди незадоволені ваші батьки? Що ви думали з цього приводу? Чи будете ви виховувати своїх дітей так само, як це робили ваші батьки? Чому?

27. Напишіть твір на тему «Як я ходив у гості» або «Чоловік у домі – голова, а жінка – шия» (мінімум 150 слів).

МОДУЛЬ 14

Просторові значення префіксальних дієслів
з ознакою руху

1.

	ввійти/увійти (факт); в'їхати вбігти влетіти внести ...	<i>куди?</i> <i>до кого?</i>	у кімнату, до кімнати, до секретаря
	зайти (ненадовго) заїхати забігти залетіти занести ...	<i>куди?</i> <i>до кого?</i> <i>за що?</i>	до магазину, у кімнату, до лікаря, за паркан, дуже далеко
	вийти (факт) виїхати вибігти вилетіти винести ...	<i>звідки?</i> <i>від кого?</i>	з кімнати від секретаря
	прийти (надовго) приїхати прибігти прилетіти привести ...	<i>куди?</i> <i>до кого?</i> <i>звідки?</i> <i>від кого?</i>	до школи, на пошту до батьків; з інституту, з пошти від батьків
	піти (надовго) поїхати побігти полетіти понести ...		

• Порівняйте:

<i>увійти</i> (факт)	<i>зайти</i> (ненадовго, мимохідь)	<i>прийти</i> (надовго, = повернутися)
Том відчинив двері та <i>увійшов</i> до кімнати.	Том відчинив двері та <i>зайшов</i> до кімнати.	Том <i>прийшов</i> додому о шостій годині.
Ганна <i>увійшла</i> до кабінету лікаря та привіталась.	По дорозі додому Ганна <i>зайшла</i> на вокзал і купила квиток.	Ганна <i>прийшла</i> з роботи дуже стомлена.

1. Доповніть речення дієсловами *увійти*, *зайти* або *прийти*.

1. О котрій годині ти вчора ... додому? 2. По дорозі на роботу Максим ... у кав'ярню і поснідав. 3. Лікар ... до кабінету і почав прийом. 4. Після роботи мені треба ... до приятеля. 5. У неділю до мене обіцяв ... мій старий друг. 6. Марина ... до ванної кімнати, щоб помити руки.

2. Доповніть речення дієсловами *увійти* або *вийти* у правильній формі.

1. Викладач ... до аудиторії і привітався. 2. Викладач попрощався та ... з аудиторії. 3. Том постукав у двері та ... до кімнати. 4. Том підвівся, відчинив двері та ... з кімнати у коридор. 5. Студент відчинив двері до аудиторії та спитав: «Можна ... ?» 6. Студент скінчив писати самостійну роботу й спитав: «Можна ... ?» 7. Юнак ... до кімнати та увімкнув світло. 8. Коли я ... з квартири, я пригадав, що забув узяти гроші. 9. Лекція скінчилася, і студенти ... з аудиторії. 10. Учителька ... у клас, і урок почався. 11. Мій друг ... до кімнати й сказав, що отримав листа. 12. Фільм скінчився, і глядачі ... із зала. 13. Викладач відчинив двері, і студенти ... до аудиторії. 14. Коли ми ... з театру, на вулиці вже було темно.

3. Замініть дієслово з префіксом *уви-*(*вві-/в-*) дієсловом з префіксом *ви-* (зробіть відповідні зміни у реченнях, якщо

потрібно).

1. Я увійшов у театр, коли була 8 година. 2. Він увійшов до магазину. 3. Ми увійшли до кімнати та побачили Антона. 4. Я ввійшов до метро й купив у касі жетони. 5. Коли ми увійшли до університету, ми зустріли викладача. 6. Я помітив своїх друзів, коли увійшов у автобус.

4. Використайте замість крапок дієслова *увійти*, *вийти* або *зайти* у правильній формі.

1. Я ... у магазин, тому що на вулиці йшов дощ. Коли я ... до залу, я побачив там свою наречену. 2. Одразу після дзвоника в аудиторію ... наш декан. 3. Сьогодні мені треба обов'язково ... до колеги. 4. Коли ми ... до академії, була 8:30. 5. Коли ми ... до академії, вже дзвонив дзвоник. 6. Коли ми ... з академії, була вже шоста година вечора. 7. По дорозі з роботи Олена ... до бібліотеки за новими книжками. 8. Тарас ... у кіоск за сигаретами. 9. Давай ... до цього відділку, я хочу подивитися нові моделі телефонів.

• Порівняйте:

<i>вийти</i> (факт; ненадовго)	<i>піти</i> (надовго)
Коли урок скінчився, студенти <i>вийшли</i> з класу.	Коли уроки скінчилися, студенти <i>пішли</i> з академії.
Декана немає, він <i>вийшов</i> (але скоро повернеться).	Декана немає, він <i>пішов</i> (сьогодні його вже не буде).

5. Напишіть речення, використовуйте дієслова *зайти*, *увійти*, *прийти*, *вийти* або *піти*.

1. Ганна відчинила двері та ... у кімнату. 2. Студенти ... до лабораторії. 3. Раптом до кімнати ... моя сестра. Вона щойно ... з університету. 4. Коли я вранці прокинувся, батька вже не було вдома, він ... на роботу. 5. Можна мені ... у клас? 6. Дівчина ... у квартиру та увімкнула світло. 7. Батько підвівся та ... з кімнати. 8. Сьогодні я ... з гуртожитка о 9 годині. 9. – Можна ... до директора? – Його немає, він ... до міністерства. 10. По дорозі додому Ганна ... до супермаркету за

продуктами. 11. – Ти не знаєш, де Андрій? – Він ... на 5 хвилин до кіоску. 12. Почалася перерва, і студенти ... з аудиторії.

2.

 	підійти під'їхати підбігти підлетіти піднести ...	до кого? до чого?	до міліціонера, до професора; до дошки, до будинку, до зупинки
 	відійти від'їхати відбігти відлетіти віднести ...	від кого? від чого?	від міліціонера, від професора; від дошки, від будинку, від зупинки
 	дійти (як швидко?) яким чином?) доїхати добігти долетіти донести ...	до чого?	до інституту, до зупинки, до магазину (швидко, за 10 хвилин, пішки, літаком, на таксі ...)

6. Висловте протилежну думку.

Зразок: Ганна підійшла до вікна. – Ні, Ганна вже відійшла від вікна.

1. Віктор підійшов до дошки. 2. Студент підійшов до дверей.
3. Туристи підійшли до села. 4. Діти підійшли до вчительки.
5. Ми підійшли до музею. 6. Машина під'їхала до зупинки.
7. Автобус під'їхав до будинку. 8. Комаха підлетіла до квітки.
9. Корабель підплив до пристані. 10. Діти підбігли до матері.

7. Напишіть антонімічні речення.

Зразок: Студенти приїхали до спортивного табору. –

Студенти поїхали зі спортивного табору.

1. Туристична група приїхала до України. 2. Машина підїхала до парку. 3. Ми підїшли до входу. 4. Діти підбігли до автобусу. 5. Діти прибігли зі школи. 6. Птахи прилетіли з півдня. 7. Птахи підлетіли до нашого вікна. 8. Човен підплив близько до берега. 9. Туристи приїдуть завтра. 10. Потяг підходить до платформи № 2. 11. Підїйдіть до мене ближче. 12. Тарас підбіг до зупинки.

8. Напишіть префікси до-/ді- або при-

1. До мене __йшли друзі. Вони __йшли до гуртожитку пішки. 2. Я __йшов до гуртожитку мого друга за 10 хвилин. Друг зрадів, що я __йшов до нього. 3. Ми __йшли до вокзалу за 25 хвилин. Ми __йшли на вокзал вчасно. 4. Вчора ми __летіли з Лондона. Від Лондона до Києва ми __летіли за три з половиною години. 5. Звідки ви __їхали? За який час ви __їхали? 6. Цей спортсмен __біг перший. Він __біг до фініша за 68 секунд. 7. Валіза була важка, тому Іванко допоміг мені __нести її. 8. Звідки ти __ніс ці речі? 9. Було пізно, і Борис __віз мене додому на таксі.

9. Доповніть речення. Вживайте дієслова *підїйти, піднести, підвести, підвезти, відїйти, віднести, відвести, відвезти*.

1. На вечірці Іванко ... до нас, ... дівчину й сказав: «Знайомтеся, моя сестра Людмила». 2. Ганна сказала: «Мені треба з тобою поговорити, але ніхто не повинен нас чути», – й ... мене вбік. 3. Сусід ... мене до підїзду на власному автомобілі. 4. Сестра ... до мого лоба руку й сказала: «Здається, у тебе висока температура». 5. Мати хотіла покликати дітей додому й ... до вікна. 6. Художник вирішив подарувати свої картини місту й ... їх до міського художнього музею. 7. ... від дошки, будь ласка, я не бачу, що ти там написав.

10. Замість крапок використайте потрібне дієслово руху *піти, поїхати, прийти, приїхати, принести, підїйти, підїхати, відїйти, відїхати*.

1. До мене ... подруга й ... торт. 2. До нас ... друзі з Криму. 3. Під час перерви до мене ... подруга і ми разом ... до їдальні. 4. Сестра взяла зошит та ... до лампи почитати. 5. Я не можу припаркувати свою машину. Чи ви не могли б трохи ... ? 6. Вони ... до гуртожитка на таксі. 7. Друг ... від мене дуже пізно. 8. Усі студенти ... на практику.

▣ Зверніть увагу:

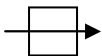

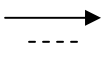
<i>принести́ ≠ віднести́</i>	
Мати <i>принесла</i> з кухні посуд.	Мати <i>віднесла</i> посуд на кухню.
<i>привезти́ ≠ відвезти́</i>	
Батько <i>привіз</i> з магазину нові меблі.	Батько <i>відвіз</i> стару шафу на дачу.
<i>привести́ ≠ відвести́</i>	
Ганна <i>привела</i> собаку з прогулянки.	Собака захворів, і Ганна <i>відвела</i> його до ветеринара.

11. Закінчіть речення. Використайте дієслова *принести ≠ віднести*, *привезти ≠ відвезти*, *привести ≠ відвести*. Слова в дужках поставте у правильну форму.

1. До мене прийшла подруга та ... (коробка цукерок).
 2. Мені треба ... (ноутбук) у ремонт. 3. Ввечері прийшов Андрій та ... (його/своя стаття). 4. Я обов'язково до вас прийду. Якщо можна, я ... (мій/свій брат). 5. Наталка їде у відрядження, тому вона ... (її/своя дочка) до сестри. 6. Надія прийшла до Олени та ... (її/своя подруга). 7. Сусідів немає вдома. Вони поїхали на дачу й ... туди (їхні/свої діти). 8. Мені треба ... (мій/свій собака) до ветеринарної клініки. 9. Сьогодні ввечері я можу приїхати до тебе та ... (твій ноутбук). 10. У четвер я прийду до тебе і ... (нові фотографії).

3.

	перейти переїхати перебігти перелетіти	що? через що?	(через) вулицю, (через) річку, (через) дорогу
---	---	------------------	---

	... пройти проїхати пробігти пролетіти ...	що? чим?	парк; вулицею
	пройти	повз кого? повз що?	повз мене, повз парк, повз театр
	пройти (скільки кілометрів)	– що?	важкий шлях, 5 кілометрів

■ Зверніть увагу:

Ми перейшли (що?) вулицю.
Ми перейшли (через що?) через дорогу.
Ми перепливли (куди?) на інший бік річки.
Ми переїхали (звідки? – куди?) з Харкова до Києва.

12. Прочитайте мікротексти і дайте відповіді на питання.

1. Ви стоїте на вулиці (площі, проспекті, бульварі). Театр, куди ви поспішаєте, знаходиться на іншому боці. Що ви зробите?

2. Ви жили на цій вулиці (у цьому будинку, у цій квартирі), а тепер ви живете на іншій вулиці (в іншому будинку, в іншій квартирі). Що ви зробили?

3. Ви вже сидите на цьому березі річки, а 10 хвилин тому ви були на іншому березі річки. Що ви зробили?

13. а) Розв'яжіть задачу.

Туристи вийшли з міста о 8 годині та прийшли до села о 12 годині. Вони проходили 5 кілометрів за годину.

Скільки кілометрів пройшли туристи? За скільки годин вони пройшли цей шлях?

б) Складіть подібну задачу і попросіть друга

розв'язати її.

14. Складіть речення з протилежним значенням.

Зразок: Вона увійшла до кімнати. ≠ Вона вийшла з кімнати.

1. Ганна поїхала до Москви. 2. Автобус від'їхав від зупинки. 3. Ми увійшли в будинок. 4. Михайло вийшов з магазину. 5. Ми підійшли до каси. 6. Батьки рано пішли на роботу. 7. Директор прийшов на роботу. 8. Родина поїхала до села. 9. Відійди від вікна. 10. Юрко увійшов у клас. 11. Василь вийшов з метро. 12. Галина Василівна приїхала до Харкова. 13. Студенти приїхали у спортивний табір. 14. Делегація поїхала з Москви. 15. Машина під'їхала до будинку. 16. Діти підбігли до зупинки. 17. Діти прибігли до школи. 18. Птахи прилетіли з півдня. 19. Птахи відлетіли від нашого вікна. 20. Дельфіни підпливли близько до берега. 21. Туристи приїдуть завтра. 22. Потяг підходить до другої платформи. 23. Підійдіть до мене ближче.

15. Прочитайте мікротексти, замість крапок поставте потрібне дієслово у правильній формі.

А) увійти, вийти, прийти, пройти, перейти, підійти

Учора Марина встала рано, прийняла душ, одяглась, поснідала і ... зі своєї квартири. Вона ... у ліфт і спустилася на перший поверх. Вона ... з ліфта й ... на вулицю. Марина ... через вулицю, ... повз магазин «Подарунки» й ... до автобусної зупинки. Через кілька хвилин ... автобус. Марина ... на роботу вчасно.

Б) їхати, поїхати, приїхати, доїхати, проїхати

Водій ... швидко. Скоро вони ... до центра. На головній площі міста був ярмарок, тому усі сусідні вулиці були перекриті.

- Я боюсь, ми не ... через центр, – сказав водій.
- Що ж мені робити? – сказала Марина у відчаї. – Мені обов'язково треба бути на нараді вчасно!
- Вам краще ... на метро, – порадив водій. – Мені здається, що якщо ви ... на метро, ви ... до десятої.

В) увійти, вийти, піти, прийти, дійти, пройти, перейти,
підійти, зайти

Марина ... з таксі й ... до метро. Вона ... через турнікет, спустилася на ескалаторі і стала чекати поїзд. Поїзд ... через хвилину. Марина ... у вагон і сіла. Через кілька станцій вона ... з вагону і піднялася на поверхню. Коли Марина ... на вулицю, вона зрозуміла, що не запізнилася. До наради залишалося ще двадцять хвилин, тому вона ... до книжкового магазину, щоб купити останній номер журналу «Ліза». На роботу Марина ... вчасно: до зали нарад вона ... рівно о 10.

Г) вийти, піти, доїхати, проїхати, переїхати, приїхати,
під'їхати

З роботи Марина ... пізно. Була вже сьома година, коли вона ... із свого офісу. Вона спустилася на перший поверх, ... на вулицю і почала ловити таксі. Нарешті таксі Марина сіла у машину, пояснила, куди треба їхати і як туди краще Коли вони ... по мосту через річку і ... повз Центрального ринку, Марина зрозуміла, що водій заблукав і ... не в той бік. Додому Марина ... майже о 9 годині вечора.

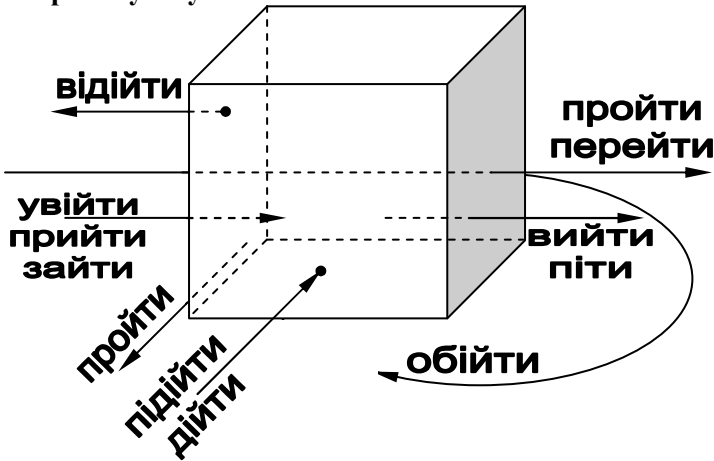
4.

	об'ї́йти об'ї́хати об'ї́гти облеті́ти ...	що? кого? до́вола чо́го?	парк, будинок; до́вола озера
---	---	------------------------------------	-------------------------------------

• Порівняйте:

об'ї́ти, об'ї́хати (що?)	зайти, заї́хати (за що?)
Дівчина об'ї́шла будинок.	Дівчина зайшла за будинок.
Машина об'ї́хала перешкоду на дорозі.	Машина заї́хала за шлагбаум.

▣ Зверніть увагу:

16. Замість крапок використовуйте дієслово *йти* або *їхати* з потрібним префіксом.

У суботу ввечері ми повинні були ... у театр. Вистава починалася о 7 годині. Ми ... о 5 годині, тому що ми не знали, скільки часу нам буде потрібно, щоб ... до театру. Ми ... до тролейбусної зупинки й стали чекати тролейбус. Ось ... тролейбус. Ми сіли й Через 30 хвилин ми ... до станції метро. Ми ... з тролейбусу й ... у метро. Коли ми ... у вагон, ми побачили там своїх друзів, які також ... до театру. Разом ми ... на вулицю й ... до театру. Коли ми ... до театру, ми побачили, що коло нього нікого немає. Ми зрозуміли, що ... дуже рано. Але ми ... у театр, роздяглися й ... до буфету пити каву.

17. Прочитайте мікротекст, замість крапок поставте потрібне дієслово.

Вчора вранці Олена ... з квартири та ... до ліфта. Але ліфт не працював, і тому вона ... сходами. Олена ... з будинку і ... до зупинки. Вона ... дорогу і стала чекати автобус.

... автобус. Олена ... 3 зупинки, ... з автобуса та ... в метро. Вона ... через вестибюль, а потім ... вниз. Коли ... поїзд, Олена ... у вагон. На станції «Пушкінська» вона Звідси до роботи 10-15 хвилин пішки, але Олена ще мала у запасі час,

тому вона ... до кав'ярні випити кави.

▣ **Зверніть увагу:**

НВ (префікс + дієсл. 2 групи)		ДВ (префікс + дієсл. 1 групи)	
—	—	піти	поїхати
входити	в'їжджати = в'їздити (в'їжджу, в'їздиш, в'їздять)	ввійти/ увійти	в'їхати
виходити	виїжджати = виїздити	вийти	виїхати
приходити	приїжджати = приїздити	прийти	приїхати
заходити	заїжджати = заїздити	зайти	заїхати
підходити	під'їжджати = під'їздити	підійти	під'їхати
відходити	від'їжджати = від'їздити	відійти	від'їхати
переходити	переїжджати = переїздити	перейти	переїхати
обходити	об'їжджати = об'їздити	обійти	об'їхати
доходити	доїжджати = доїздити	дійти	доїхати
проходити	проїжджати = проїздити	пройти	проїхати

18. Замість крапок використайте дієслово потрібного виду.

1. До його батька часто ... люди. Хлопчик ... додому з прогулянки. (приходити/прийти) 2. До цього великого будинку щоранку ... вантажівки. До зупинки ... тролейбус. (під'їжджати/під'їхати) 3. До Андрія прийшов приятель і ... альбом. До нього вчора приходили друзі та ... диски. (приносити/принести) 4. Оксана ... до каси та сказала: «Дайте мені, будь ласка, три жетони». Щоранку вона ... до кіоску та

купує газети. (підходити/підійти) 5. Щоранку лікар ... усіх хворих. Сьогодні йому треба встигнути до операції ... усіх хворих. (обходити/обійти) 6. Коли батько ... з дому, діти завжди голосно вмикали музику. Коли батько ... з дому, діти голосно ввімкнули музику (іти/піти).

19. Прочитайте полілоги, знайдіть у них дієслова руху, поясніть їхнє вживання. Складіть подібні полілоги.

1)

- Скажіть, будь ласка, як мені доїхати до лісопарку?
- Вибачте, я не харків'янин, спитайте когось іншого.
- Пробачте, як мені дістатися до лісопарку?
- Краще за все маршруткою № 278. Звідси до лісопарку тільки 5 зупинок.
- А можна тролейбусом?
- Можна, але вам доведеться довго чекати. Краще маршруткою або автобусом. Зупинка навпроти. Вам треба перейти на той бік.
- Дякую.

2)

- Скажіть, будь ласка, як звідси доїхати до університету?
- Можна доїхати на автобусі або на тролейбусі, дві зупинки.
- А на метро?
- Можна й на метро, це навіть зручніше.
- А від метро до університету далеко?
- Ні, зовсім близько. Доїдете до станції «Держпром», вийдете з метро і навпроти входу побачите невеликий сквер. Пройдете через нього і опинитесь прямо коло університету.
- Щиро вам дякую.

3)

- До Південного вокзалу довезете?
- Сідайте.
- А скільки це приблизно коштуватиме?
- Десь 30 гривень.
- Добре, поїхали ... Ой, куди ж ви повернули? Ми ж проїхали вокзал!

- Не хвилюйтесь, там зупинка заборонена, я підїду з іншого боку, за рогом ви вийдете.

4)

- Дівчата, нам час виходити. Поїзд відходить о 10. А до вокзалу їхати не менш 40-50 хвилин.
- Встигнемо. Адже їхати тільки на метро.
- Так, але ж треба робити пересадку.
- Пересадку? А на якій станції?
- Можна доїхати з двома пересадками – спочатку на станції «Держпром», а потім – на «Історичному музеї». Це буде швидше, але з валізами робити переходи незручно. До того ж на станції «Історичний музей» завжди надто багато людей.
- Що ж ти пропонуєш?
- Я думаю, краще доїхати до вокзалу з однією пересадкою. Це трохи довше, але зручніше. Ми доїдемо до станції «Метробудівників», а там перейдемо до станції «Спортивна».
- Чудово, тоді вирушаймо!

20. Доповніть діалоги дієсловами руху.

1)

- Ніна сказала, що ти отримала водійські права і вже ... машину.
- Так, але я ... тільки містом.
- Напевно, приємно ... на своєму автомобілі.
- З одного боку, приємно, а з іншого боку, страшно. Тому я ... дуже обережно, адже я ... машину зовсім недавно.

2)

- Минулого тижня ми ... в Умань.
- Ви ... туди автобусом?
- Ні, машиною. Ми ... через Київ. Коли ми ... до Києва, машину ... я, а від Києва машину ... моя дружина. Коли ми ... через Дніпро, на мосту ми побачили жакливу аварію. Кілька машин зіткнулися з вантажівкою.

21. Замість крапок використайте потрібне дієслово руху у

правильній формі.

1. Батько мого друга був пілотом. Він часто ... до Лондона та інших європейських столиць. 2. У неділю діти весь день ... на стадіоні. 3. Щоранку Тарас ... свого сина в дитячий садок. 4. Раніше Микола Петрович ... до Одеси влітку, а цього року він ... взимку. 5. Наш викладач фізики завжди ... на урок різноманітні прилади. 6. Коли Ганна ... сина до музичної школи, вона зустріла свою шкільну подругу, яка недавно ... до столиці. 7. Я ... до гуртожитку, щоб побачити Максима, але Андрій сказав, що Максима немає, він ... на тренування. 8. Віктора немає вдома, він ... книжки до бібліотеки.

Слова для довідок: *приходити, приїжджати (приїздити), приїхати, приносити, піти, поїхати, понести, їздити, їхати, літати, бігати, весті, водити.*

22. Напишіть тексти, замість крапок вставте потрібне дієслово руху в правильній формі.

А) Минулої неділі ми ... за місто. Ми ... з дому о 9 годині ранку. Коло будинку нас чекала машина. Ми сіли в машину і Спочатку ми ... містом, а потім ... з міста й ... по шосе. Ми ... 30 кілометрів. Було дуже жарко, і ми ... до річки. Ми ... з машини і ... до води. Тут, на березі річки, ми провели весь день. Ми грали у волейбол, ... у ліс. О 6 годині вечора ми... назад. О 7 годині ми ... додому.

Б) Одного разу наш друг, який живе у селі, запросив нас до себе у гості. Ми вирішили ... до нього в суботу ввечері. Ми ... з дому о 6 годині вечора, сіли в автобус і ... на вокзал. Ми ... на вокзал і ... до каси. Ми купили квитки й ... на платформу. Скоро ... потяг, ми ... у вагон і сіли. Через 10 хвилин потяг Ми ... приблизно годину. Коли ми ... з вагону, було ще світло. Майже годину ми ... до села. Ми ... три кілометри. Нарешті ми ... до села.

В) У п'ятницю я купив два квитки на концерт у наш студентський клуб. О 18 годині я ... з дому і ... до друга, з яким я хотів ... на концерт. Я ... до його будинку, піднявся на другий поверх і подзвонив. Його сестра відчинила мені двері й запросила мене Коли я ..., вона сказала, що Сашко ще не ...

з університету. Я поцікавився, коли він зазвичай Вона відповіла, що зазвичай він ... о 5 годині, а сьогодні він ... о сьомій. Я вирішив не чекати Сашка, залишив йому квиток і ... на концерт один. Я ... з будинку друга й ... до трамвайної зупинки. У цей час до зупинки ... трамвай, і з нього ... Сашко. Я ... до нього, привітався і сказав, що чекатиму на нього у клубі.

Г) В суботу ввечері ми повинні були ... в театр. Вистава починалася о пів на сьому. Ми ... з дому о 5 годині, тому що ми не знали, скільки часу нам треба буде, щоб ... до театру. Ми ... до автобусної зупинки. Ось ... автобус. Ми сіли в автобус і Через 15 хвилин ми ... до станції метро. Коли ми ... до театру, була тільки 6 година. Ми зрозуміли, що ми ... дуже рано. Але ми ... у театр, ... до гардеробу, роздяглися й ... у буфет.

23. Опишіть свій шлях а) від гуртожитку до академії (сьогодні та зазвичай); б) від гуртожитку до найближчого супермаркету; в) від своєї аудиторії до деканату; г) від академії до найближчої станції метро; д) від свого рідного міста до Харкова.

* 24. Запам'ятайте сталі вирази із дієсловами з ознакою руху. Складіть 5-7 речень з будь-якими з цих виразів.

<i>Ити</i> як по маслу
<i>Піти</i> на все заради (чого?); <i>піти</i> у розбрат (= ворогувати)
<i>Прийти</i> до тям, до згоди, до висновку, на допомогу, до влади; <i>прийшла</i> (= настала) пора, <i>прийшов</i> (= настав) кінець
<i>Заходити</i> у безвихідь, за межі; <i>Заходиться</i> прибирати; <i>заходиться</i> плачем
<i>Входити</i> до складу, у становище, у довіру
<i>Виходити</i> з міркувань, з берегів, з рівноваги, сухим з води
<i>Підходити</i> з різних боків до питання; <i>підходити</i> (кому? чому? до чого?) за кольором, за розміром і т. д.
<i>Доходити</i> до суті проблеми, до краю, до кінця, до серця; доходити (чого?) висновку (= зробити висновок); <i>доходить</i> згоди (= порозумітися)
<i>Відходити</i> від теми, від справ, у минуле (у небуття), на другий план

<i>Переходити</i> до іншої теми; з рук у руки; межу
<i>Проходити</i> нову тему
<i>Обходити</i> (що?) складні питання, закон; <i>обходити</i> стороною (= уникати); тебе (кого?) це не <i>обходить</i> (= це не твоя справа)
<i>Водити</i> за ніс (кого?) (= обманювати, обдурювати)

Основні способи творення дієслів

В українській мові є велика група дієслів, які утворилися дуже давно і зараз сприймаються як непохідні. Це дієслова на позначення найважливіших для людини процесів, дій, станів: *іти, бігти, рости, лежати, стояти, просити* тощо. Непохідні дієслова служать базою для творення похідних.

Дієслова можуть утворюватися від дієслівних основ (*приїхати, запрошувати*), іменникових (*ночувати, обідати, горювати*), прикметникових (*зеленіти, старіти*), числівникових (*подвоїти, потроїти*) та ін.

Дієслова в українській мові утворюються трьома основними способами: префіксальним, суфіксальним, префіксально-суфіксальним.

♦ **Запам'ятайте** найуживаніші **префікси**, що беруть участь у творенні дієслів:

в- (<i>у-, уві-</i>):	<i>увімкнути, в'їхати, впасти</i>
ви- :	<i>вийти, виписати, вибудувати</i>
від- (<i>віді-</i>):	<i>відійти, відпустити, відокремити</i>
до- (<i>ді-</i>):	<i>дійти, догодити, дібрати</i>
з- (<i>зі-, зо-, із-, с-</i>):	<i>з'їздити, зів'яти, зомліти, стаяти</i>
за- :	<i>зайти, запасти, засадити</i>
на- :	<i>накрити, наробити, накоїти</i>
над- (<i>наді-</i>):	<i>надкусити, надіслати</i>
о- (<i>об-, обі-</i>):	<i>охолонути, обгорнути, обігріти</i>
пере- :	<i>перейти, переробити, переписати</i>
перед- :	<i>передплатити, передбачити</i>
під- (<i>піді-</i>):	<i>підійти, підготувати, підняти</i>
по- (<i>пі-</i>):	<i>поїхати, поїсти, піймати</i>
попо- :	<i>попоїсти</i>
при- :	<i>приїхати, принести, прикрити</i>

про-: *проїхати, прочитати, просидіти*
роз-: *роз'їхатися, розкрити, розписати.*

Суфіксальний спосіб творення дієслів

1. Від основ іменника за допомогою суф. **-и-, -і-, -а-/ -я-, -ува/-юва-**: щастя – *щастити*, сіль – *солити*, обід – *обідати*, вечеря – *вечеряти*, план – *планувати*.
2. Від прикметникових основ за допомогою суф. **-и-, -і-, -ну-, -ува-**: білий – *біліти*, *білити*, сліпий – *сліпнути*, мудрий – *мудрувати*.
3. Від одиничних числівників за допомогою суф. **-и-, -і-/ -ї-**: два – *двоїтися*.
4. Від прислівникових та займенникових основ за допомогою суф. **-ка-, -ува-/ -юва-, -а-**: жалко – *жалкувати*, ти – *тикати*, ах – *ахати*.

Префіксально-суфіксальний спосіб творення

Префікс	Суфікс	Мотивуюче слово	Похідне дієслово
у-	-и-	точний	<i>уточнити</i>
з- (с-)	-и-	вільний	<i>звільнити</i>
за-	-и-	людний	<i>залюднити</i>
о-	-и-	домашній	<i>одомашнити</i>
об-	-и-	новий	<i>обновити</i>
пере-	-и-	вищий	<i>перевищити</i>
роз-	-и-	ясний	<i>роз'яснити</i>
обез-	-і-	кров	<i>обезкровити</i>
по-	-ї-	двоє	<i>подвоїти</i>
за-	-ї-	свій	<i>засвоїти</i>
об-	-ува-	народ	<i>обнародувати</i>
ви-	-ува-	співати	<i>виспівувати</i>
при-	-ов-	танцювати	<i>пританцювувати</i>

* 25. Скажіть, від яких слів та яким способом утворені ці дієслова.

Чергувати, ночувати, викинути, відпустити, помістити, зміцнити, послабшати, потемніти, освітліти, одужувати, старіти, молодіти, радіти, сивіти, почервоніти, посиніти,

перевіщити, підвищитися, знизитися, нагодувати, збільшуватися, зменшитися, уточнити, проводити, упізнати, зізнатися, подоросліщати, потепліти, погіршати, покращати, підморозити, підрахувати.

*** Запам'ятайте керування деяких дієслів:**

рахувати гроші
вважати своїм обов'язком
вважати, що...
підписуватися під заявою
передплачувати газети
ставитися по-дружньому
належати до більшості
 похвально *відгукуватися*
стосуватися мене
здавати гроші
складати екзамен
марніти після хвороби
припуститися помилки
гинути від хвороби
засвоювати тему

попада́ти в руки
попада́ти в тон
влучати в ціль
потрапляти на концерт
опиня́тися в біді
натрапляти на дорогу
поши́тися в дурні
перепада́ти від батька
пірнути у воду
справити враження на друзів
від-/закрива́ти збори
від-/зачиня́ти двері, вікно
роз-/загорта́ти книгу
роз-/заплющи́ти очі
від-/закоркува́ти пляшку

*** 26. Доповніть речення.**

1. Том ... паспорт у деканат для подовження реєстрації.
2. Галина так поспішала, що забула ... двері.
3. Друзі ... пляшку вина, щоб відзначити спільну перемогу.
4. Олена давно мріяла ... на концерт відомої української групи «Океан Ельзи».
5. Щоб успішно ... іспити, Марина наполегливо працювала весь рік.
6. Іванко довго спав. Коли він ... очі, була вже майже 11 година.
7. Концерт ... відомий співак.
8. Цього місяця Жак витратив надто багато грошей на дурниці, тому він ... у скруті.
9. Свій подарунок ми поклали у невелику коробку та ... у красивий папір.
10. Я викликав слюсаря, тому що не зміг ... двері своїм ключем.
11. Ганна дуже погано ... дієслова руху.
12. Сергій хотів усіх обманути, але сам ... у дурні.

Слова для довідок: *скла́сти, зда́ти, засво́їти, зачині́ти, закрити́, заплю́щити, відчині́ти, відкрити́, відкоркува́ти,*

розпліюцяти, розгорнути, загорнути, потрапити, опинітися, пошитися.

Складні речення з підрядними часу

Коли? Відколи? Доки? Як довго? З яких пір? До яких пір? З якого часу? До якого часу? Упродовж якого часу?

- Я повернуся додому (*коли?*), **коли** закінчиться семестр.
- Подзвони мені (*коли?*), **як** прийдеш додому.
- **Відколи** ми з Марком зустрілися, ми вже ніколи не розлучалися (*відколи?*).

♦ **Запам'ятайте:** у складному реченні підрядні частини часу виражають час або протяжність дії, про яку йдеться у головній частині. Підрядні приєднуються до головної частини сполучниками *як, як тільки, після того як*, та сполучними словами *коли, відколи, поки, аж поки, доки, до тих пір поки, з тих пір як, перш ніж*.

27. З'єднайте дві частини речення.

1. Обов'язково зателефонуй мені, ...	а) ... аж поки не пролунав дзвоник.
2. Відколи Тарас закінчив університет, ...	б) ... переможець дав велику пресконференцію.
3. Студенти зосереджено писали тести, ...	в) ... він працює менеджером у банку.
4. Коли у театрі лунає останній дзвоник, ...	г) ... з того часу як ми з ним вперше зустрілися.
5. Хворий залишатиметься у реанімації, ...	д) ... глядачі повинні поспішити до зали.
6. Поки мати готувала обід і прибирала, ...	е) ... як тільки прийдеш додому.
7. Коли змагання нарешті закінчились, ...	є) ... Андрій швидко сховався до магазину.
8. Перш ніж виконувати вправу, ...	ж) ... до тих пір поки не прийде до тям.

9. Сашко дуже змінився, ...

з) ... уважно послухай пояснення викладача.

28. Закінчіть речення.

1. Коли потеплішас, 2. Як настала весна,
 3. Після того як Марійка повернулася з Китаю,
 4. Наступного разу, коли ми зустрінемося, 5. Спортсмени цілий день тренувалися, аж поки 6. Ви можете посидіти й почитати журнали, поки 7. Перш ніж виписати рецепт, 8. Минуло майже 10 років, з тих пір як 9. Пасажири повинні залишатися на своїх місцях, до тих пір поки 10. Як тільки вона почула цю мелодію,
 11. Коли почався концерт, 12. Відколи Том відкрив власний бізнес в Україні, 13. Добре подумай, перш ніж 14. Ми зустріли Іванка, коли 15. Директор не може призначити вас на цю посаду, доки

* 29. Прочитайте народні прислів'я (А) та уривки з художніх творів (Б). Підкресліть сполучники та сполучні слова, за допомогою яких поєднані до головної частини підрядні часу.

А) 1. Коли сонце зійшло, він повернувся, але не спочив, бо було уже пізно. 2. Коли він згадав, то вже було пізно; але він не спочив, бо було уже пізно. 3. Коли він згадав, то вже було пізно. 4. Не кажи «гоп», доки не перескочиш. 5. Коли він згадав, то вже було пізно. 6. Коли він згадав, то вже було пізно, але він не спочив. 7. Коли він згадав, то вже було пізно. 8. Коли він згадав, то вже було пізно. 9. Коса косить, поки на каміть не наскочить.

Б) 1. Цікавішого чогось у своєму житті Сірко ще не читав, відколи був письменний. (І. Багряний) 2. Як яснеє сонце закине свій промінь ясний до тебе в віконце, – озвись на привіт весняний. (Леся Українка) 3. Не будеш ти лиха і голоду мати, поки ще на світі живе твоя мати (Леся Українка) 4. Згадай же про мене, як підеш по квіти у гай (Леся Українка) 5. Тоді лише пізнається цінність часу, коли він втрачений (Г. Сковорода)

● :

□□□□?	□□ □□□□ □□□□?
-------	---------------

<p>Вона працює в школі, вона працює в школі.</p>	<p>Вона працює в школі, вона (= вона) працює в школі.</p>
<p>Вона працює в школі?</p>	<p>Вона працює в школі?</p>
<p>Вона працює в школі, вона (= вона) працює в школі 12 років.</p>	<p>Вона працює в школі, вона працює в школі 12 років.</p>

* 30. Прочитайте народні прислів'я. Підкресліть сполучники та сполучні слова, за допомогою яких підрядні поєднані з головною частиною. Визначте тип підрядних.

1. Як працює в школі, вона в школі в школі в школі. 2. Вона в школі, працює в школі. 3. Як в школі працює в школі, вона працює в школі. 4. Вона працює в школі, вона працює в школі. 5. Як в школі працює в школі, вона працює в школі. 6. Вона працює в школі, вона працює в школі. 8. Вона працює в школі, вона працює в школі. 9. Як в школі працює в школі, вона працює в школі. 10. Вона працює в школі, вона працює в школі. 11. Як в школі працює в школі, вона працює в школі. 12. Вона працює в школі, вона працює в школі? 13. Вона працює в школі, вона працює в школі. 14. Як в школі працює в школі, вона працює в школі.

31. Прочитайте діалог, замість крапок вживайте сполучники *коли, поки, перш ніж, якщо*.

- Максиме, ... ти хочеш піти на курси водіїв, треба зазначити, на якій машині ти будеш учитися.
- Це означає, що ... у мене немає власного авто, я не можу вчитися?
- А навіщо тобі вчитися водити машину, ... у тебе її немає? Ось ... купиш машину, тоді й підеш учитися.
- Але ... я зможу користуватися машиною, я повинен навчитися нею керувати. Я чув, що є курси водіїв, де можна вчитися на їхніх машинах.
- Так, є. Але навчання там коштує дорожче. ... ти будеш учитися на таких курсах, треба буде платити не тільки за уроки, але й за час використання машини.

32. Прочитайте мікротексти. Використайте потрібні сполучники.

1. ... Наталка складатиме іспит, вона повинна підготувати

курсний проект. Вона знає, що не отримає хорошої оцінки, ... цього не зробить. ... вона закінчить курсовий проект, вона спокійно складе іспит.

2. ... міліціонер підняв палицю, треба обов'язково зупинитися. Не треба сперечатися з міліціонером, ... він тобі не пояснить, чому він тебе зупинив. ... після цього він попросить тебе відчинити багажник, теж не сперечайся, а одразу виконай це.

3. Повз дитячих садочків та шкіл можна їхати із швидкістю 30 кілометрів на годину, ... не побачиш знак «кінець обмеження швидкості». ... проїдеш такий знак, можна їхати із швидкістю 60 кілометрів на годину. А ... ви доїдете до меж міста, можна збільшити швидкість до 90 кілометрів на годину.

4. ... ви можете зустріти мене на вокзалі, це буде зручніше за все. ... потрапити на вокзал, треба проїхати по вулиці Полтавський шлях. ... ви побачите великий міст, поверніть перед ним праворуч. За першим світлофором треба буде повернути ліворуч. Але біля вокзалу неможна довго стояти, тому ... я вас побачу, я повинен буду швидко сісти у машину, ... міліціонер не побачив.

* 33. а) Прочитайте текст, підкресліть у ньому всі сполучники й сполучні слова. Визначте типи підрядних, які ці засоби зв'язку поєднують до головної частини.

Учитися ніколи не пізно

Я завжди був дуже здоровою людиною. Мені подобається дихати морозним повітрям і відчувати, як тануть сніжинки на моєму обличчі. Я ніколи не розумів, навіщо люди витрачають гроші на хутрянні шуби й капелюхи – до тих пір, поки з моїм другом Сашком не трапилася одна історія. Після цього я змінив свою думку про те, яким повинен бути зимовий одяг.

Сашко також не любив носити хутрянні капелюхи й важкі черевики. Він вважав, що краще швидко пробігтися у легкій куртці, ніж повільно й незграбно пересуватися у шубі. Одного

зимового вечора він пішов у гості до подруги. Звичайно, йому хотілося справити на неї враження. Він одягнув свою найкращу, але надто легку куртку, а капелюх і зовсім не взяв. Коли він добіг до її дому, його вуха сильно посиніли, а ніс сильно почервонів, ось чому йому довелося провести деякий час на сходах біля батареї, аби подруга могла його упізнати. Проте був уже вечір, і стояти на темних сходах було неприємно.

Нарешті Сашко зміг увійти у квартиру. Він не хотів зізнаватися в тому, що сильно замерз по дорозі, тому не попросив у подруги навіть шарф і рукавички, коли зібрався йти. Коли він вийшов на вулицю, йому спочатку здалося, що мороз зменшився. Мій друг бадьоро пішов до автобусної зупинки. Можливо, якби громадський транспорт працював краще, то нічого б не сталося. Проте автобус не приходив дуже довго, і ніякі стрибки не зігривали мого друга.

Коли автобус нарешті підійшов, Сашко швидко вбіг у салон. Він так зрадів цьому автобусу! Але на жаль, в автобусі було холодно. Навіть кондуктора там не було – напевно, він теж замерз.

Наприкінці Сашко опинився у лікарні із запаленням легенів. Його лікували досить довго. Коли він нарешті зміг вийти на вулицю, була вже рання весна. Мій друг – оптиміст. Він вирішив, що тепер уже можна носити легку куртку, незважаючи на те, що лікар, перш ніж дозволити Сашку піти додому, довго розмовляв із ним про те, як важливо тепло одягатися. Недивно, що через кілька днів він знов опинився у лікарні.

Я розповів цю сумну історію, тому що в результаті вирішив поучитися на помилках мого друга. Я добре засвоїв, що незважаючи на уявлення про модний та сучасний одяг, взимку треба одягатися якомога тепліше. І звичайно треба прислуховуватися до рекомендацій лікарів, навіть якщо вони здаються вам нудними й недоречними!

б) Чого навчила автора історія, яка трапилася з його другом Сашком? Чи маєте ви знайомих або друзів, які поведуться так само, як Сашко?

в) Перекажіть цей текст від третьої особи.

г) Знайдіть у тексті усі дієслова руху. Поясніть їхнє вживання.

Складні речення з підрядними місця

Де? Куди? Звідки?

- Я люблю відпочивати там (*де?*), де немає багато людей.
- Давай поїдемо у відпустку туди (*куди?*), куди їздили минулого року.

♦ **Запам'ятайте:** підрядні частини місця вказують на місце чи напрям дії головної частини, приєднуються до неї за допомогою сполучних слів *де, куди, звідки*. Можуть мати в головній частині співвідносні прислівники *тут, там, туди, звідти, скрізь* та ін.

* 34. Прочитайте народне прислів'я (А) та уривки з художніх творів (Б). Підкресліть сполучні слова, за допомогою яких поєднані до головної частини підрядні місця.

А) Куди ноги, туди й голова.

Б) 1. Де гуляв я по чужому полю, всі сліди мої посікла осока. (*В. Підпалій*) 2. Мала виходила на береги, туди, звідки видно до гаю. (*Марко Вовчок*).

Завдання для самостійної роботи

1. Прочитайте текст. Змість крапок використайте потрібні дієслова руху в правильній формі. Поясніть свій вибір. Перекажіть текст, пряму мову замініть непрямою.

Пішки від Софії до Москви

Кілька років тому болгарський журналіст Христо Родомський вирішив пішки ... до Москви. Він ... із Софії навесні, третього березня, а сьомого листопада, у холодний осінній день, ... у Москву. Христо Родомський ... пішки 5 тисяч кілометрів.

Кореспонденти однієї з газет зустріли його, коли він ... до Подольску.

– По якій дорозі ви ...? – задали йому питання

кореспонденти.

– Я ... із Софії, ... через Одесу, Херсон, Каховку, Крим, Ростов, Цимлянськ, потім ... Воронеж, Орел, Тулу. Це головні пункти мого шляху. Але по дорозі до цих головних пунктів я ... у багато міст і сел. До мене ... люди, запитували, чи потрібна мені допомога. Тепер у мене багато нових друзів у різних містах. Одного разу я ... за п'ять днів триста сорок кілометрів. Це мій рекорд. Мене часто запитували, у якому взутті я ... Я відповідав, що перемінив багато взуття, але кращі мої черевики – перші та шості. У перших я ... з Софії та ... до Вісли. У шостих – ... у Москву.

2. Прочитайте казку. Доберіть до дієслів руху префікси, якщо вони потрібні. Перекажіть текст від імені вчителя та від імені судді.

Учитель і суддя

Жив у місті старий учитель. Його любили й поважали за те, що він був доброю, веселою й дотепною людиною й намагався допомогти всім, хто потрапив у скруту. Жителі міста ___ходили до нього за порадою. Багато з них ___ходили у сльозах, а ___ходили з посмішкою на обличчі. Старий учитель допомагав людям і справою, і добрим словом. А от міський суддя не любив старого вчителя: він боявся його дотепних жартів.

Одного разу старий учитель __йшов до міського судді у справі. Коли він ___ходив до будинку судді, то побачив, що той швидко ___йшов від вікна. А коли старий учитель ___йшов до будинку, у вікна нікого не було. Старий учитель постукав. З будинку ___йшов син судді й запитав:

– Що вам треба?

– Я хочу бачити суддю. Можу я ___йти в будинок?

– Судді немає вдома. Він ___шов до суду.

– ___шов до суду? – запитав старий учитель. – Але я бачив його голову у вікні. Виходить, суддя ___шов до суду без голови? Тепер я розумію, чому люди говорять, що наш суддя безголовий.

3. Прочитайте текст. Змість крапок використайте потрібні дієслова руху в правильній формі. Поясніть свій вибір. Перекажіть текст від імені селянина.

Окуляри

Один старий селянин не вмів читати, тому що ніколи не ... до школи. Одного разу він одержав листа від сина, який ... служити до армії. Селянин подумав: «Сільський лікар – освічена людина, я ... до нього».

Старий лікар надяг свої окуляри й швидко прочитав лист. А селянин подумав: «Ці окуляри насправді чудесні».

Коли він ... на базар у місто, він ... до аптеки й попросив дати йому окуляри. Аптекарь дав йому приміряти різні окуляри. Але селянинові вони не сподобалися: «Вони для мене не гарні, я не можу в них читати».

Аптекарь втратив терпіння й сказав: «Але ви вмієте читати чи ні?» Селянин дуже здивувався цьому питанню й сказав: «Звичайно, я не вмю читати. Якби я вмів читати, я не ... би до вас і не витрачав гроші на окуляри».

4. Прочитайте текст. Змість крапок використайте потрібні дієслова руху в правильній формі. Поясніть свій вибір. Перекажіть текст від імені Данте.

Дивна пам'ять

У великого Данте була дивна пам'ять. Коли він жив у Флоренції, він любив ... на площу Санта Марія дель Фіоре. Одного разу він сидів на лаві й дихав свіжим повітрям. До нього ... незнайомий чоловік і запитав:

– Мій синьйор, мене запитали, яка італійська їжа найсмачніша? Але я не знаю, що відповісти.

Данте відповів одразу:

– Яйце.

Рік по тому, коли Данте сидів на тій самій лаві, до нього знову ... той самий незнайомец і запитав його:

– Із чим?

– Із сіллю, – відповів Данте.

5. а) Прочитайте текст. Підкресліть усі дієслова руху, поясніть їхнє вживання.

Твоє щастя – у твоїх руках

Ніколи не розумів, чому деякі люди бачать у кішках щось особливе. А вуличні кішки просто неприємні: брудні, голодні, хворі. Яке мені до них діло? Одного зимового вечора я повертався додому, як раптом з-за куців вибігла кішка, перебігла через дорогу й заховалася під машиною. Випадково там опинилася моя сусідка, яка закричала мені: «Обійди це місце, там пройшла чорна кішка!» Я засміявся та пішов додому. Яким чином якась кішка може вплинути на мої справи?

Однак тієї ночі я довго не міг заснути. А вранці я зрозумів, що не почув дзвоника свого будильника, і тепер запізнююсь на роботу. Я підхопився й побіг на кухню, аби випити чашку кави. Я поставив на вогонь воду й пішов у ванну голитися. Коли я повернувся у кухню, я відчув сильний запах газу: вода залила вогонь. Я швидко перекрив газ, відкрив вікно й побіг одягатися – варити каву вже не було часу.

Оскільки було вже дуже пізно, я вирішив узяти таксі. Але, як на зло, усі таксі їхали повними. Коли, нарешті, підїхало вільне таксі, було вже безнадійно пізно.

Коли я, нарешті, опинився за своїм столом, я одразу помітив записку від мого шефа. Він хотів мене бачити якнайшвидше. Коли я увійшов до його кабінету, мене неприємно вразив вираз обличчя мого шефа. Перед ним лежав мій звіт. Я працював над цим звітом цілий тиждень, але не помітив, що на першій сторінці я припустився помилки у розрахунках. І через це решта розрахунків теж були неправильні. Отже доведеться сидіти допізна, аби все виправити.

Коли після напруженого дня я прийшов додому, мене чекала нова несподіванка: десь трапилася аварія, і усі батареї у моїй квартирі були холодні. Це був найгірший день у моєму житті! Я вийшов на вулицю ...

б) Цей текст незакінчений. Придумайте, як ця історія могла б скінчитися.

6. а) Прочитайте авторську кінцівку попередньої історії. Яка кінцівка, на вашу думку, більш природна та цікава, ваша чи авторська?

... Це був найгірший день у моєму житті! Я вийшов на вулицю і став обходити та обшукувати усі куці.

Чорна кішка сиділа на тому ж самому місці, де й учора. Вона зовсім не хотіла, аби я брав її у руки. Але я взяв її і притиснув до себе. Бідна тварина тремтіла від холоду й страху. Як тільки кішка притиснулась до мене, я відчув, що не можу зробити їй нічого поганого...

З того часу Мурка живе у моєму домі. Вона мій найвідданіший друг. І я впевнений, що вона змінила моє життя на краще.

б) Чи траплялися у вашому житті подібні історії? Розкажіть.

* 7. Прочитайте народне прислів'я, підкресліть дієслова руху. Поясніть, як ви зрозуміли це прислів'я.

Два рази гостям рад: перший раз, що приїхали, а другий раз, що відїхали.

* 8. Прочитайте тексти-жарти. Знайдіть у них дієслова руху, поясніть їхнє вживання.

1)

По дорозі їде машина. Веде машину чоловік, поруч із ним сидить його дружина, позаду сплять теща і тесть.

Машину зупиняє міліціонер.

– Вітаю вас, – говорить він, – ви перша людина, яка проїхала цю частину дороги і не порушила правил руху. Ви отримуєте приз – тисячу гривень.

– Чудово! – зрадів чоловік. – На ці гроші я нарешті куплю водійські права.

– Як! Ви керуєте машиною без прав?

– Та не слухайте ви його, – говорить жінка. – Він, коли п'яний, завжди нісенітниця говорить!

– Як п'яний? Ви керуєте машиною у нетверезому стані?

Виходьте з машини, негайно!

– А я казала вам, що на краденій машині неможна їхати, – продала голос теща.

– А ви чому не виходите з машини? – звернувся міліціонер до тества.

– Що, вже приїхали? Переїхали кордон? – питає старий. – А наркотики з багажнику викинули?

2)

Один чоловік уперше приїхав до Парижу. На вокзалі він узяв таксі та поїхав до одного з готелів. Він трохи відпочив у своїй кімнаті й пішов оглянути місто. По дорозі він зайшов у Інтернет-кафе і надіслав дружині e-mail, у якому написав їй свою паризьку адресу.

У цей день чоловік багато гуляв містом, відвідав кілька музеїв, заходив у магазини, а ввечері пішов у театр. Коли вистава скінчилась і усі вийшли на вулицю, чоловік вирішив повернутися до готелю. Але тут він зрозумів, що не пам'ятає ані адреси, ані назви готелю. Майже годину чоловік ходив вулицями міста і не знав, що йому робити. Нарешті він пригадав, хто може йому допомогти. Чоловік дістав свій мобільний телефон і надіслав дружині повідомлення: «Негайно напиши мені мою паризьку адресу».

* 9. Прочитайте тлумачення дієслів руху без префіксів. Назвіть ці дієслова. Скажіть, які дієслова-синоніми вживаються для їхнього тлумачення.

1. Рухатися, переміщатися в певному напрямку за допомогою якого-небудь виду транспорту. 2. Пересуватися в повітрі. 3. Узяти кого-небудь або що-небудь у руки і переміщати, доставляти кудись. 4. Переміщатися ногами (пішки). 5. Пересуватись у воді або по воді. 6. Прискорено пересуватися на ногах; рухатись швидко, поспішно. 7. Пересувати, переміщати якимсь транспортом кого-, що-небудь з одного місця на інше. 8. Спрямувати рух кого-небудь, допомагати або примушувати йти.

Текст

Вдячні дельфіни

1. Подивіться у словнику значення цих іменників.

Дельфін, коло, легені, свист, черепаха, штурм.

2. Зверніть увагу на антонімічні пари дієслів. Прочитайте їхнє тлумачення. Складіть з цими дієсловами власні приклади.

(з)непритомніти	≠ отямлюватися/ отямитися (= прийти до тями)
Втрачати свідомість. – <i>Жінка знепритомніла через сильну спеку.</i>	Повертатися до свідомості із стану непритомності, забуття. – <i>Хворий ще не отямився після операції.</i>
(по)слабшати	≠ (з)міцніти
Ставати слабшим. – <i>Ввечері мороз послабшав.</i>	Ставати міцним. – <i>Завдяки спорту Том значно зміцнів.</i>
(по)світліти	≠ (по)темніти
Ставати світлішим, яскравим, радісним. – <i>Дівчина дуже зраділа подарункам, навіть її обличчя посвітліло.</i>	Ставати менш світлим, утратити яскравість. – <i>У дитинстві в мене було біляве волосся, але з часом воно потемніло.</i>

3. Ці однокореневі слова напишіть у таблицю. Значення незнайомих слів подивіться у словнику. Підкресліть словотворчі суфікси та префікси.

Іменник		прикметник	прислівник	дієслово
істота	неістота			

Ловіти, риболо́вля, рибáлка; полюва́ти, полюва́ння;
вода́, підво́дний; дякувати, вдя́чний; допомага́ти, допомо́га;
мо́ре, морський, моря́к; зверху, пове́рхня, триповерховий;
гинути, загибель, загиблий; свист, свистіти; врятувати,
порятунок, рятівник; те́мно, потемніти; мі́цно, зміцніти;
непритомний, непритомніти.

4. Прочитайте пари однокореневих слів. Виділіть словотворчі суфікси. Скажіть, яке нове значення мають слова завдяки цим суфіксам.

Черепаха – черепашка; риба – рибка; дельфін – дельфінчик; рана – ранка; великий – величезний; невеликий – невеличкий; здоровий – здоровенний; веселий – веселенький; спокійний – спокійненько; тихо – тихесенько; часто – частенько; серце – серденько; рано – раненько.

● Порівняйте:

<i>(за)гинути</i>	<i>по(у)мира́ти/по(у)ме́рти</i>
Мій дідусь <i>загинув</i> під час війни.	Моя бабуся <i>померла</i> кілька років тому.
У цій жахливій аварії <i>загинули</i> троє людей.	Під час операції хворий <i>помер</i> .
Сотні людей <i>загинули</i> під час землетрусу.	Сотні людей <i>вмерли</i> під час землетрусу.

5. Прочитайте речення та мікротексти. Зверніть увагу на форму дієслів у безособових конструкціях.

1. Під час аварії його (кого?) сильно поранило. 2. Під час аварії водія (кого?) викинуло з машини. 3. У цій аварії загинуло троє людей (скільки?). 4. Від болю у мене (у кого?) в очах потемніло. 5. Після операції у хворого була висока температура. Так тривало кілька днів, нарешті йому (кому?) покрашало. 6. Вночі на вулиці підморозило, але зранку вже потепліло.

6. Доповніть ці речення.

1. Щоб пересунути нову шафу, ми ... на допомогу сусідів. 2. Моєму дідусеві ... важку операцію на шлунку. 3. Після операції мій дідусь швидко 4. Я дуже вдячний лікарям, які ... життя моєму дідусеві. 5. Щоб знайти красиву ракушку, хлопець ... дуже глибоко у воду. 6. Влітку хлопці відпочивали, купалися у річці, ... рибу. 7. У дитинстві Том ... підводним плаванням.

8. Наша подорож ... два тижні.

Слова для довідок: *ловити, пірнути, тривати, врятувати, годувати, турбуватися, піклуватися, зробити, одужати, захворіти, займатися, захоплюватися, покликати.*

▣ **Зверніть увагу:**

Відкрите море – це частина моря, яка знаходиться далеко від берегів. – *Корабель відплив у круїз у відкрите море. Плавати у відкритому морі небезпечно.*

Даремно = безрезультатно, безплідно. – *Ми довго чекали Сашка, але даремно: він так і не прийшов.*

7. Прочитайте текст. Зверніть увагу на дієслова руху, поясніть їхнє вживання. Знайдіть і підкресліть прислівники часу.

Вдячні дельфіни

Коли я жив у Євпаторії на березі Чорного моря, я багато часу проводив у морі: займався підводним плаванням, плавав за морськими черепашками.

Одного разу після невеликого шторму на берег викинуло маленького дельфінчика. Коли я підійшов до нього, я побачив величезну рану на його тілі. Я знав, що на березі чергує лікар, і покликав його на допомогу.

Поки лікар робив операцію дельфінові, я приготував для нього ванну з морською водою. Після того як операція благополучно закінчилася, я помістив маленького дельфіна в цю ванну.

Дельфін одужував, а я ходив до моря, ловив рибу й годував його. У цей час я часто бачив у морі двох великих дельфінів, які плавали недалеко від берега. Так тривало кілька днів.

Після того як маленький дельфін нарешті одужав і зміцнів, я відпустив його в море. Як тільки він побачив великих дельфінів, він поплив за ними. Потім вони зробили два кола

навколо мене й упливли у відкрите море.

Після цього випадку я часто запливав далеко в море: дуже хотів зустріти там маленького дельфіна. Але все було даремно! Одного разу я пірнув дуже глибоко, захопився полюванням за черепашками. Через якийсь час я відчув, що в легенях не залишилося повітря, і я не зможу піднятися наверх. Я зрозумів, що гину. І от, коли в очах у мене вже потемніло і я став непритомніти, якась сила викинула мене на поверхню. Через мить я отямився й помітив попереду маленького дельфіна й почув знайомий свист. Коли я обернувся й побачив двох великих дельфінів, я зрозумів, що вони врятували мені життя.

8. Складіть питання до тексту та попросіть своїх друзів дати на них відповіді.

9. Перекажіть текст від третьої особи, використовуйте дієслова руху. Почніть зі слів: «Один чоловік жив на березі Чорного моря. Він».

10. Напишіть твір (мінімум 150 слів) про якусь пригоду з вашого життя або вигадану. Почніть зі слів «Одного разу ...». Постарайтесь вжити якнайбільше дієслів руху та складних речень з підрядними часу.

МОДУЛЬ 15

Дієприкметник

Дієприкметники виражають ознаку за дією, яку здійснює сам діяч (особа чи предмет), або ознаку предмета, що зазнає на собі дію іншого предмета. У зв'язку з цим дієприкметники поділяються на *активні* і *пасивні*.

Активні форми. Теперішній час

Активні дієприкметники виражають ознаку діючого предмета (*згасаюче світло – світло згасає; в'януть квіти – квіти в'януть*). Утворення і вживання дуже обмежене (тільки від дієслів, що виражають дію поза об'єктними відношеннями: *квітучий сад, кипляча вода, сидяча робота, колюча троянда, благуєчі очі, пануючий погляд, діючий закон, ріжучий інструмент*).

■ **Зверніть увагу на утворення дієприкметників:** творяться від основи теперішнього часу неперехідних³ (зрідка перехідних) дієслів:

<i>I</i> дієв.	діяти – діють – діючий (-а,-е,-і) рев'іти – реву́ть – реву́чий (-а,-е,-і)	-уч-/-юч- (-ий,-а,-е,-і)
<i>II</i> дієв.	лежати – лежать – лежачий (-а,-е,-і) сидіти – сидять – сидячий (-а,-е,-і)	-ач-/-яч- (-ий,-а,-е,-і)

Активні форми. Минулий час

Утворюються від неперехідних дієслів доконаного виду за допомогою суфіксу **-л-**: змарніти – змарнілий (-а,-е,-і); позеленіти – позеленілий (-а,-е,-і), посівіти – посівілий (-а,-е,-і).

При творенні від дієслів із суфіксом **-ну-** цей суфікс випадає: зів'янути – зів'ялий (-а,-е,-і), замерзнути – замерзлий (-а,-е,-і).

◆ Запам'ятайте винятки:

допомі́гий, переми́гий, прибу́вший.

³ **Перехідні** дієслова виражають дію, безпосередньо спрямовану на об'єкт (*Зн.в.* або *Р.в.* іменника/займенника без прийменника, дієслово при *Р.в.* часто вживається з часткою **не**): *писати вправу виконувати завдання, читати газету, дивитися фільм, знати його; купив хліба; не чув батька, не бачив моря. Неперехідні* дієслова означають стан або дію, яка безпосередньо не переходить на предмет: *гуляти вулицями, поратися у кухні, привітатися із слухачами, радіти зустрічі*.

■ **Зверніть увагу:**

- Активні дієприкметники в сучасній мові поширені мало, замість них вживаються описові форми і складнопідрядні речення з означальним підрядним: *товариш, що мешкає навпроти; учень, який відповідає на питання; той, що сказав; який розповів* і под.
- Активні дієприкметники не утворюються від дієслів із постфіксом **-ся**.

1. Скажіть, від яких дієслів утворені ці дієприкметники.

А) Хвилюючий, працюючий, крокуючий, люблячий, співаючий, відпочиваючий, головуючий, атакуючий, радіючий, вітаючий, квітучий;

Б) Зів'ялий, достіглий, дозрілий, прибувший, прогнілий, засохлий, змерзлий, погаслий, розталий.

2. а) Прочитайте речення. Знайдіть у них активні форми дієприкметників. Задайте до них питання. Визначте час дієприкметників. Поясніть, як вони утворені.

1. У музеї ми побачили позеленілі від часу монети. 2. Аби приготувати вареники, киньте їх у киплячу воду. 3. Пасажири сіли у прибувший на перон поїзд. 4. Ми дивилися з вікна на квітучий сад. 5. Ми гуляли у парку, а під ногами шурхотіло пожовкле листя. 6. У Канаді налічується 150 діючих українських хорів. 7. Мати викинула зів'ялі квіти. 8. Останнім часом найбільш серйозними стали проблеми захисту оточуючого середовища. 9. Я дуже вдячний лікарю, допомігшому мені одужати після важкої операції. 10. Через паління, переїдання та сидячу роботу у багатьох людей виникають проблеми зі здоров'ям. 11. Хлопець сховав у кишені замерзлі руки. 12. Злодія покарають згідно існуючого законодавства. 13. Бабуся вкрила хустиною своє посивіле волосся. 14. Чемпіоном став студент третього курсу, перемігши усіх своїх суперників. 15. У салон літака неможна брати рідину, аерозолі, а також будь-які колючі або ріжучі предмети. 16. Діти сиділи притихлі. 17. У неділю була чудова погода, і на пляжі було багато відпочиваючих людей. 18. Біля зомлілої від спеки жінки зібралися люди. 19. Треба віднести в ремонт непрацюючий ноутбук. 20. Цього року головуєча країна у Європарламенті – Чехія.

* б) Замініть активні дієприкметники у цих реченнях означальними або описовими зворотами (якщо це можливо).

Зразок: У музеї ми побачили позеленілі від часу монети. – У музеї ми побачили монети, які позеленіли від часу.

3. Складіть 5 речень з будь-якими словосполученнями.

Квітучі рослини, колючий погляд, діючий закон, ріжучий інструмент; потемнілий колір, почервоніле обличчя, зміцнілі м'язи, сяюче світло, співаючі діти, дозріле яблуко.

Пасивні форми дієприкметників

Пасивні дієприкметники виражаються формами минулого часу ДВ і НВ (зображений і зображуваний, запланований і планований). Називають ознаку, що зумовлена дією іншої особи чи предмета: моя кохана дівчина (дівчина, яку я кохаю); фрукти, привезені з півдня (фрукти, які привезли з півдня). Творяться тільки від перехідних дієслів за допомогою суфіксів:

- **-н-** (основи на *-а/-я-*): написати – написаний, посіяти – посіяний;
- **-ен-** (основи на *приголосний* або *и-*): створити – створений, віднести – віднесений, варити – варений;
- **-єн-** (основи на *-і-*): загоїтися – загоєний;
- **-т-** (від односкладових дієслівних основ на *и-, і-, у-, я-, жа-, ча-, ша-, ща-*): бити – битий, лити – литий, жати – жатий, взяти – взятий, терти – тертий, закрити – закритий, нагріти – нагрітий, роздуги – роздутий.
- *Виятки*: зримий, любий.

■ Зверніть увагу:

1. **-ен-** або **-т-** (від деяких дієслів із суф. **-ну-**, а також із звукосполученням **-оло/-оро-**):
 замкн^ути – замкнутий і замкнений;
 кин^ути – кинутий і кинений;
 поверн^ути – повернутий і повернений;
 одягн^ути – одягнутий і одягнений;
 молот^ити – молотий і мелений;
 порот^ити – поротий і порений;
2. Перед суф. **-ен-** іноді з'являється **л** (основа дієслова на **б, п, в, м, ф**): зроби^лити – зроблений, куц^лити – куцлений, постав^лити – поставлений, осором^лити – осоромлений, розграф^лити – розграфлений.

◆ Запам'ятайте:

1. Чергування приголосних (при утворенні дієприкм. за допомогою суф. **-ен-**):
 - **д** – **дж**: попередити – попереджений;
 - **з**, **з** – **ж**: перемогти – переможений, звужити – звужений;

- *с – ш*: оголосіти – оголошений;
 - *с – д*: перевесті – переведений;
 - *зд – ждж*: об'їздити – об'їжджений;
 - *к, т – ч*: посікти – посічений, сплаттити – сплатчений;
 - *ст – щ*: почистити – почищений.
2. Наголошений суф. *-ува/-юва-* змінюється на *-о́ва- (-й/ьо́ва-)*: організувати – органіований, відшкодувати – відшкоований, завоювати – завоюований, намалювати – намальований (порівн.: показувати – показуований, *ненаголош. суф.*).
3. У суфіксах дієприкметників пишеться одна літера *-н-* (наголос падає на основу): визнаний, незлічений, непримирений, несказаний, неоцінений, нескінчений (порівн. із прикметниками з наголош. суф. *-анн-, -єнн-*: невизнанний, незлічєнний, непримирєнний, несказанний, неоцінєнний, нескінчєнний).

4. Скажіть, від яких дієслів утворені ці дієприкметники.

Утворений, надісланий, отриманий, вивчений, перевірений, залишений, організований, присвячений, вбитий, зроблений, знятий, влаштований, узгоджений, затверджений, замовлений, придбаний, принесений, показаний, намальований, розв'язаний, надісланий, забутий, створений, зустрінутий, помітий, одягнутий, підготований, перекладений, переведений.

5. Заповніть пропуски у таблиці.

<i>премію<u>в</u>аний робітник</i>	<i>робітника премію<u>в</u>али</i>
<i>поранений птах</i>	<i>хтось порани<u>в</u> птаха</i>
<i>винайде<u>н</u>ий метод</i>	<i>винайшли метод</i>
розв'язана задача
пошитий костюм
умита дитина
... ..	листок відір <u>в</u> ався
запрошений лектор
... ..	книжку подару <u>в</u> али
... ..	гроші сплати <u>л</u> и
одягнута сорочка
планований виступ
... ..	молоко нагрі <u>л</u> и
відчинені двері

♦ **Запам'ятайте:** дієприкметник разом із залежними від нього словами називається **дієприкметниковим зворотом**: *Сьогодні доставили товари, замовлені в Інтернеті.*

● **Порівняйте:**

<i>Речення з дієприкметниковим зворотом</i>	<i>Складне речення з означальним підрядним</i>
У мене є книжка, написана цим автором.	= У мене є книжка, яку написав цей автор.
Закон, відкритий цим вченим, має велике значення у науці.	= Закон, який відкрив цей вчений, має велике значення у науці.
На столі лежать документи, забуті вчора Юрком.	= На столі лежать документи, які вчора забув Юрко.
дієприкметник+O5	який (Зн.в.)+дієслово+ S
O5 → S	

▣ **Зверніть увагу:** дієприкметниковий зворот відокремлюється комами, якщо він стоїть після пояснюваного слова: *У музеї ми побачили картини, створені великими художниками.* Якщо зворот стоїть перед пояснювальним словом, він не відокремлюється комами: *У музеї ми побачили створені великими художниками картини.*

♦ **Запам'ятайте:** дієприкметники відмінюються, як прикметники твердої групи (*куплений, купленого, купленому, купленим*). Форма дієприкметника узгоджується з пояснювальним словом.

● **Порівняйте:**

Мені подобається <u>книжка</u> , написана цим автором.	Мені подобається книжка, яку написав цей автор.
Я знайшов цікаве оповідання <u>в книжці</u> , написаній цим автором.	Я знайшов цікаве оповідання в книжці, яку написав цей автор.
Де можна знайти нову <u>книжку</u> , написану цим автором?	Де можна знайти нову книжку, яку написав цей автор?
У бібліотеці немає <u>книжки</u> , написаної цим автором.	У бібліотеці немає книжки, яку написав цей автор.
Цікаво виступав <u>фізик</u> , нагород-жений Нобелівською премією.	Цікаво виступав <u>фізик</u> , якого нагородили Нобелівською премією.
Ми взяли автограф <u>у фізика</u> , нагородженого Нобелівською	Ми взяли автограф у фізика, якого нагородили Нобелівською премією.

<i>премією.</i>	
Я дивився інтерв'ю з <u>фізиком</u> , <i>нагородженим</i> <i>Нобелівською</i> <i>премією.</i>	Я дивився інтерв'ю з фізиком, <i>якого нагородили Нобелівською</i> <i>премією.</i>
Я прочитав <u>про</u> <u>фізика</u> , <i>нагородженого</i> <i>Нобелівською</i> <i>премією.</i>	Я прочитав про фізика, <i>якого нагородили Нобелівською</i> <i>премією.</i>

6. Дієприкметники у правому стовпчику поставте у правильну форму.

А)

1. Ми живемо в будинку,
2. Наша родина переїхала до будинку,
3. Машина зупинилася біля будинку,
4. Поруч з будинком, ... , є красивий парк.

побудований
минулого року

Б)

1. Ви читали статтю, ... ?
2. У статті, ... , є цікаві факти.
3. Яка ваша думка щодо статті, ...?
4. Ми обговорили статтю,

надрукована у
сьогоднішній газеті

В)

1. Мені зовсім не подобаються оповідання,
2. У мене немає книжок,
3. Зараз багато говорять про твори,
4. В оповіданнях, ... , завжди щасливий кінець.

написані цією
авторкою

Г)

1. Ми приїхали до села,
2. Вони купили невеличкий будиночок у селі,
3. Повз села, ... , проходить швидкісна дорога.
4. Поруч із селом, ... , побудували швидкісну дорогу.

розташоване у
мальовничому
місці

7. Напишіть закінчення дієприкметників.

1. Повідомлення, *щойно отриман*__ мною, написала моя наречена. 2. Мені сподобалася картина, *намальован*__ цим художником. 3. Господар вийшов зустрічати гостей, *запрошен*__ ним на день народження. 4. Фотографії, *показан*__ нам Сашком, були дуже цікаві. 5. *Написан*__ цим композитором пісні дуже популярні. 6. Збори, *запланован*__ на завтра, відмінюються. 7. Люди вивчають

космос за допомогою супутників, створен__ ученими. 8. Усі зацікавилися дискон, привезен__ Максимом з подорожі. 9. Ми домовилися зустрітися у кав'ярні, нещодавно відкрит__ навпроти нашого гуртожитку. 10. Том взяв гроші, залишен__ для нього матір'ю. 11. Павло показав викладачу розв'язан__ вдома задачу.

б) Дієприкметникові звороти у цих реченнях замініть означальними підрядними.

8. Прочитайте речення. Дієприкметники та дієприкметникові звороти замініть означальними підрядними або описовими зворотами.

Зразок: Діти, захоплені грою, не чули слів матері. – Діти, які захопилися грою, не чули слів матері.

1. Я повернув до бібліотеки усі прочитані книжки. 2. Я кілька разів прочитав отриманий від батька лист. 3. Ти вже читав статтю, надруковану в газеті? 4. Батько приніс книги, загорнуті у газету. 5. Куплені на ринку речі він поклав у шафу. 6. Нарешті принесли товар, замовлений нами ще минулого місяця. 7. Ми принесли на перевірку виконані самостійні роботи. 8. П'єсу, написану спочатку російською мовою, пізніше переклали українською. 9. Лідером виборчої кампанії несподівано стала партія, утворена лише торік. 10. Операція, зроблена молодим лікарем, була успішною. 11. Я ще не дивився диск, подарований мені друзями. 12. Після фільма виступили актори, тепло зустрінуті глядачами. 13. Том вже повернув тобі позичену в тебе фотокамеру? 14. Спортсмен, добре підготовлений тренером, посів перше місце у чемпіонаті. 15. Центральна вулиця перетворилася на пішохідний бульвар з винесеними на тротуари столиками, каскадами вогнів і постійним святом.

* 9. Прочитайте народні прислів'я, загадки (А) та уривки з художніх творів (Б). Знайдіть у них дієприкметники і скажіть, від яких дієслів вони утворені.

А) 1. Зароблена копійка краще краденого карбованця. 2. Кінь добрий, та не об'їжджений, парубок гарний, та не вчений. 3. Недочитана книга – що непройдений шлях. 4. Краденим добром не розживешся. 5. Поділена радість подвійна, а поділене горе вдвічі менше. 6. Де дівка не плетена, там і хата не метена. 7. Поле не міряне, вівці нелічені, пастух рогатий (*небо вночі*).

Б) 1. Тільки мав талан до віршів не позичений, а власний. (*Леся Українка*) 2. І все-таки до тебе думка лине, мій занепащений,

нешасний краю. (*Леся Українка*) 3. На шляху розвитку кожної мови позначились історичні події, пережиті її народом. (*Б. Антоненко-Давидович*) 4. Засни, моє серце, навіки засни, неукрите, розбите... . (*Т. Шевченко*) 5. Як син селянина, вигодуваний твердим мужицьким хлібом, я почуваю себе до обов'язку віддати працю свого життя тому простому народові. (*І. Франко*) 6. З дверей виткнулось спершу відро, до половини виповнене водою, далі русява головка дівчинина, нахилена набік до відра, а далі права рука, піднята трохи догори. (*М. Коцюбинський*) 7. І не огорожена хатинка, і нема сіней ані комори, нема садочка ані города коло неї, тільки стара тиха груша з зломленою верховиною. (*Марко Вовчок*).

Активні та пасивні конструкції

Недоконаний вид

Активні конструкції	Пасивні конструкції
Теперішній час	
Цю споруду <u>будують</u> вже майже три роки.	Ця споруда <u>будується</u> вже майже три роки.
Цей...стадіон <u>відкривають</u> у наступному місяці.	Цей стадіон <u>відкривається</u> у наступному місяці.
Студенти завжди вчасно <u>виконують</u> завдання.	Завдання завжди <u>виконуються</u> (студентами) вчасно.
Минулий час	
Цю споруду <u>будували</u> майже 10 років.	Ця споруда <u>будувалася</u> майже 10 років.
Студенти завжди вчасно <u>виконували</u> завдання.	Завдання завжди <u>виконувалися</u> (студентами) вчасно.
Майбутній час	
Матч <u>трансляватимуть</u> (<u>будуть транслявати</u>) усі телевізійні канали.	Матч <u>трансляватиметься</u> (<u>буде трансляватися</u>) усіма каналами.
Зн.в.+дієслово (односкладні неозначено-особові речення) Н.в.+дієслово+Зн.в. (двоскладні речення)	Н.в. + дієслово+ся + (Ор.в.)
(S) →	(O5)
дієслово →	дієслово+ся
O4 →	S

10. Замініть а) пасивні конструкції активними; б) активні конструкції пасивними.

А) Зразок: *Як вимовляється ваше ім'я? – Як вимовляють ваше ім'я?*

1. О котрій годині відчиняється студентська лікарня? 2. У першому семестрі на підготовчому факультеті викладалась тільки українська мова, а у другому семестрі будуть викладатися й інші предмети. 3. Ким перекладатиметься цей документ? 4. Коли розглядатиметься моя справа? 5. Чи обговорювалися вже умови роботи? 6. Оголошується перерва на півгодини. 7. Ким приймається це рішення? 8. Коли писалася ця комедія? 9. Коли перевірятимуться тести? 10. Скільки часу готувався цей проект?

Б) Зразок: *Як пишуть ваше прізвище? – Як пишеться ваше прізвище?*

1. Студенти складають іспити наприкінці кожного семестру. 2. Наступного місяця відкривають новий кінотеатр. 3. Коли зачиняють бібліотеку? 4. Хто перекладав цю п'єсу? 5. Хто підписуватиме цей документ? 6. Мене виховувала бабуся. 7. Які предмети викладають на підготовчому факультеті? 8. Хто створював цю рок-групу? 9. Хто буде виконувати це замовлення? 10. Цього року обиратимуть президента. 11. Коли святкуватимуть Великдень?

Доконаний вид

Активні конструкції (односкладні неозначено-особові речення) Зн.в. + дієслово	Пасивні конструкції Н.в. + (бути) + пас. дієприкм. мин. ч.
Минулий час	
Цю.....споруду <u>побудували</u> майже 100 років тому.	Ця споруда <u>(була) побудована</u> майже 100 років тому.
Цей...стадіон <u>відкрили</u> у минулому місяці.	Цей стадіон <u>(був) відкритий</u> у минулому місяці.
Завдання <u>виконали</u> вчасно.	Завдання <u>(було) виконане</u> вчасно.
Майбутній час	
Будівництво <u>завершать</u> через рік.	Будівництво <u>буде завершене</u> через рік.
Роботу <u>виконають</u> вчасно.	Робота <u>буде виконана</u> вчасно.

<u>Дві нові станції метро побудують</u> у цьому році.	<u>Дві нові станції метро будуть побудовані</u> у цьому році.
---	---

● **Порівняйте:**

<i>Активні конструкції</i>	<i>Пасивні конструкції</i>
Поет <u>присвятив</u> цей вірш своїй батьківщині.	Цей вірш <u>(був) присвячений</u> (поетом) батьківщині.
Усі студенти вже <u>отримали</u> паспорти.	Паспорти вже <u>(були) отримані</u> (усіма студентами).
Ми <u>перекладемо</u> статтю до п'ятниці.	Стаття <u>буде перекладена</u> (нами) до п'ятниці.
Ви <u>можете змінити</u> умови контракту? / <u>Можливо змінити</u> умови контракту?	Чи <u>можуть бути змінені</u> (вами) умови контракту?
Я <u>повинен виконати</u> це завдання вчасно.	Завдання <u>повинне бути виконане</u> (мною) вчасно.
(Н.в.)+дієслово+3н.в.	(Ор.в.) + (бути)+пас.дієприкм. мин. ч. + Н.в.
S → дієслово	(O5) → пас. дієприкм. мин. ч. O4 → S

11. Замініть а) пасивні конструкції активними; б) активні конструкції пасивними.

А) Зразок: *Ці фотографії зроблені моїм братом. – Ці фотографії зробив мій брат.*

1. Документи вже *підписані* шефом? 2. Коли вся робота *буде повністю виконана*? 3. Проект домовленості вже *підготовлений* референтом. 4. Запрошення на ювілей *були відіслані* секретаркою ще вчора. 5. Термін дії контракту *буде подовжений* фірмою. 6. Цей лист *був отриманий* мною позавчора. 7. На цій вулиці в кінці 19 століття *був побудований* будинок готелю «Пасаж». 8. Участь прем'єр-міністра *була запланована* на вечірне засідання. 9. Під час контролю в аеропорту у цього чоловіка *був вилучений* паспорт. 10. У 1804 р. у цьому будинку *була відкрита* комерційна гімназія. 11. На центральних сходах палацу *були встановлені* скульптурні фігури, виконані відомим італійським майстром.

Б) Зразок: Де побудували Палац студентів? – Де побудований Палац студентів?

1. Країна ще не подолати економічну та політичну кризу. 2. Наступного року вчені створять нову модель ракети. 3. Лікарі винайшли новий метод лікування. 4. Усі студенти написали контрольну роботу. 5. Реконструкцію скінчать наступного тижня. 6. Концерт розпочали вчасно. 7. До свята організували конференцію. 8. Гроші за навчання вже сплатили. 9. Магазин вже зачинили. 10. Головуючий оголосить перерву до другої години. 11. Я вже прибрав кімнату. 12. Ми прочитаємо ці книжки до наступної суботи. 13. Нову станцію метро повинні відкрити до свята Незалежності України. 14. Батькові зробили складну операцію на серці. 15. Ви вже прийняли цю пропозицію? 16. Чи ви не можете знизити ціну на продукцію? 17. На зустрічі обговорили усі питання? 18. На якому заводі зробили цей годинник? 19. Цю заяву підписав декан. 20. Цю школу вже відремонтували? 21. Парламент обрали на наступні 4 роки.

□□□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□

▣ **Зверніть увагу:** безсполучникові речення можуть містити різні відношення:

Час: *Настав ранок, учні пішли до школи* (порівн.: **Коли** *настав ранок, учні пішли до школи*).

Умову: *Довго спатимеш – нічого не встигнеш* (порівн.: **Якщо** *довго спатимеш, то нічого не встигнеш*).

Причину: *Ми вирішили зупинитися – дуже стомилися і хотіли спати* (порівн.: *Ми вирішили зупинитися, тому що дуже стомилися і хотіли спати*).

Наслідок: *Канікули скінчилися, треба було знову ставати до навчання* (порівн.: *Канікули скінчилися, тому треба було знову ставати до навчання*).

Пояснення: *Я вже знаю, ніколи він не досягне своєї мрії.* (порівн.: *Я вже знаю, що він ніколи не досягне своєї мрії*).

Протиставлення: *Викладач пояснював граматику, студенти уважно слухали* (порівн.: *Викладач пояснював граматику, а студенти уважно слухали*).

* 12. Прочитайте прислів'я, народні прикмети (А) та уривки з художніх творів (Б). Спробуйте використати у них сполучники *як, якщо, якби, коли, тому що, бо, а, але, проте* тощо. Зробіть для цього потрібні зміни.

А) 1. Слово – срібло, мовчання – золото. 2. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 3. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 4. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 5. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 6. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 7. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 8. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 9. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 10. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 11. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 12. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 13. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 14. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 15. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 16. ~~Слово – срібло, мовчання – золото.~~ 17. Вовків боятися – у ліс не ходити.

В) 1. Защебетав соловейко – пішла луна гаєм. (Т. Шевченко)
2. Осінній вечір морозом дихав, у небі місяць немов п'ятак. (В. Симоненко).

Цільові відношення

Складні речення з підрядними мети

Для чого? З якою метою? Навіщо?

- Мені треба багато працювати (навіщо?), щоб скласти усі ці іспити.
- Аби закінчити роботу у призначений термін, треба все ретельно спланувати (для чого?).
- Батьки подарували мені сучаний ноутбук (з якою метою?), для того щоб я міг виконувати на ньому свої проекти.

◆ **Запам'ятайте:** підрядні мети висловлюють мету, призначення головної частини і приєднуються до неї сполучниками *щоб, для того щоб, аби, з тим щоб*.

13. Закінчіть речення.

1. Марина купила нову цифрову камеру, для того щоб
2. Максиму потрібно багато працювати, щоб 3. Треба ретельно підготуватися, аби 4. Олена зателефувала подрузі, для того щоб 5. Треба, щоб ти 6. Давай підемо до бібліотеки, щоб 7. Мені потрібно купити новий ноутбук, щоб 8. Студенти приїхали до України, щоб 9. Нам треба вийти завчасно, з тим щоб 10. Наталка прийняла пігулку, щоб 11. Сашко призначив Тетяні побачення, аби 12. Я хочу написати батькам листа, для того щоб 13. Напишіть нам свою нову адресу, щоб 14. Аби не змерзнути, 15. З тим щоб вистачило грошей до кінця місяця, 16. Для того щоб не захворіти на грип,

* 14. Прочитайте народні прислів'я (А) та уривки з художніх творів (Б). Визначте сполучники, що поєднують цільві підрядні до головної частини. Поясніть, як ви розумієте значення прислів'їв.

а) 1. *Що ти хочеш, то й будеш.* 2. *Щоб не було нічого, треба спочатку бути щось.* 3. *Що ти хочеш, то й будеш.* 4. *Що ти хочеш, то й будеш.* 5. *Що ти хочеш, то й будеш.* 6. *Щоб не було нічого, треба спочатку бути щось.* 7. *Що ти хочеш, то й будеш.* 8. Аби чоловіка розпізнати, треба його за серце взяти.

б) 1. Для того, щоб стать щасливим, треба мріяти завжди. (М. Сом) 2. Щоб жити, ні в кого права не питаюсь... (П. Тичина) 3. Я посланий, щоб виконати закон. (Леся Українка).

● Порівняйте:

Цільві відношення (Для чого? З якою метою? Навіщо?)	
у складному реченні	у простому реченні
Він пішов у магазин, аби купити хліб .	Він пішов у магазин за хлібом .
Він звернувся до лікаря, щоб йому допомогли .	Він звернувся до лікаря по допомогу .
Він поїхав, щоб вирішити справи .	Він поїхав у справах .
щоб, для того щоб, аби, з тим щоб	за + Ор.в. по + Зн.в. у + М.в.

15. Прочитайте речення. Задайте питання до підкреслених слів.

1. Завтра я знайду за тобою. 2. Мені треба до деканату за візою. 3. Мати послала сина у магазин за цукром. 4. Максим звернувся до батька за порадою. 5. У магазині стояла невелика черга за молочними продуктами. 6. Студенти йдуть у бібліотеку за підручниками. 7. Мені треба зайти до однокласника за конспектом. 8. Нам треба піти до деканату у невідкладній справі. 9. Я ходжу в цей магазин по хліб.

16. Закінчіть речення, доберіть потрібні слова і поставте їх у правильну форму.

1. Ми відправилися у подорож ... 2. Іван стоїть у черзі ... 3. Я завжди можу звернутися ... до своєї найкращої подруги. 4. Батько поїхав до столиці ... 5. Мені треба піти в офіс банку ... 6. Синку,

сходи у кіоск ... 7. Сашко скоро повернеться, він пішов ...

Слова для довідок: *допомога, порада, квиток на поїзд, хліб, документи, мінеральна вода, нові враження, відрядження, справи.*

Завдання для самостійної роботи

1. Замініть пряму мову непрямою, вживайте сполучник *щоб*.

Зразок: Мати сказала сину: «Сходи, будь ласка, в магазин по продукти». – Мати сказала сину, щоб він сховався у магазин по продукти.

1. Марина сказала мені: «Купи, будь ласка, квитки в кіно». 2. Я сказала подрузі: «Приходь сьогодні о шостій до мене». 3. Дідусь написав нам у листі: «Надішліть мені свої фотографії». 4. Василь сказав Оксані: «Зателефонуй мені завтра по обіді». 5. Я сказав брату: «Звернись по пораду до викладача». 6. Викладач сказав нам: «Повторіть восьмий модуль і виконайте вправу № 22». 7. Сусід сказав мені: «Обов'язково подивись ввечері цю програму».

2. Використайте сполучник *що* або *щоб*.

1. Викладач сказав нам, ... ми прочитали цю книжку. Він сказав, ... може дати цю книжку комусь із студентів. 2. Мати сказала, ... сина немає вдома. Мати сказала синові, ... він пішов гуляти. 3. Я написав батькам, ... влітку ми приїдемо до них. Батько написав нам, ... ми приїздили у серпні. 4. Ганна сказала мені, ... вона запросила Шевченків. Ганна сказала мені, ... я запросив Шевченків. 5. Ми сказали друзям, ... вони приходили до нас суботу. Ми сказали друзям, ... приїдемо до них в суботу. 6. Іван Максимович зателефонував дружині і сказав їй, ... ввечері у них будуть гості. Він попросив дружину, ... вона приготувала вечерю на п'ятьох людей.

3. Прочитайте текст. Слова в дужках поставте у правильну форму.

Ігор Петренко працює ... (велика фірма), він є ... (її генеральний директор). Фірма називається «Укртранссервіс», вона займається ... (перевезення вантажів). «Укртранссервіс» має ... (власний автомобільний парк). Фірма входить до складу ... (велика багатопрофільна компанія), яка співробітничает із... (закордонні фірми й компанії). «Укртранссервіс» працює на ... (український та світовий

ринок), вона має свої представництва у ... (різні країни світу).

4. Утворіть дієслівно-іменні словосполучення.

Зразок: продаж телевізорів – продавати телевізори

Покупка автомобілів, ремонт гаражів, реставрація будинків, перевезення вантажів, будівництво доріг, експорт товарів, імпорт комп'ютерів, випуск електронного обладнання, обслуговування населення, реклама продукції, торгівля м'ясопродуктами, вироб нафтопродуктів.

5. Замініть словосполучення синонімічними.

а) Зразок: Займатися виробництвом електроніки – виробляти електроніку.

Займатися будівництвом доріг; займатися реалізацією побутової техніки; займатися ремонтом комп'ютерної техніки; займатися організацією вечірок; займатися виробництвом мобільних телефонів; спеціалізуватися на продажу літнього взуття; спеціалізуватися на продажу молочних продуктів.

б) Зразок: виробляти автомобілі – займатися виробництвом автомобілів / спеціалізуватися на виробництві автомобілів.

Випускати відеотехніку; торгувати офісними меблями; продавати фототехніку; ремонтувати побутову техніку; рекламувати комп'ютерну техніку; експортувати залізо; обслуговувати виробників; організовувати конференцію; виробляти електроенергію.

6. Визначте, чим займається фірма.

Зразок: Компанія «Укрекспорт» – здійснення експорту товарів.

Компанія «Укрекспорт» здійснює експорт товарів./ Компанія «Укрекспорт» спеціалізується на експорті товарів./Компанія «Укрекспорт» займається експортом товарів.

1. Фірма «Ваша оселя» 2. Компанія «Фармахім» 3. Об'єднання «Авіасервіс» 4. Фірма «Трансавто» 5. Магазин «Динамо» 6. Фірма «Еlegant» 7. Акціонерне товариство	а) продаж спортивного одягу і взуття; б) організація виставок та ярмарок; в) перевезення вантажів; г) виробництво й продаж ліків; д) будівництво котеджів; е) організація сервісу

«Експоцентр»

авіапасажирів;
є) виготовлення модного одягу.

7. Визначте, від яких слів та яким способом утворені ці слова.

А) М'ясопродукти, рибопродукти, морепродукти, нафтопродукти, спорттовари, медтехніка, радіотехніка, лісоматеріали, електроприлади, автотранспорт, авіап перевезення, туроператор.

Б) Подорожувати, вечеряти, оприлюднити, обнародувати, оголосити, передумати, збільшити, постаріти, розміститися, розрахувати, знепритомніти, позеленіти, відпрацювати.

8. Закінчіть речення, використовуйте дієслово правильного виду.

Зразок: – Ви хочете щось ... шефу? – Ні, не треба нічого
(передавати/передати)

– Ви хочете щось передати шефу? – Ні, не треба нічого передавати.

1. – Я можу ... листи для шефа на столі? – На мою думку, не варто (залишати/залишити)
2. – Можна ... цю інформацію факсом. – Я думаю, не варто (надсилати/надіслати)
3. – Ви хочете ... участь у конференції? – Ми гадаємо, що зараз немає необхідності ... участь у цій конференції. (брати/взяти)
4. – Ми можемо ... документи без юриста. – Я не раджу вам ... документи без спеціаліста. (оформляти/оформити)
5. – Я хочу ... до фірми «Темпо». – Я б не радив тобі ... до них. (звертатися/звернутися)
6. – Я б хотів ... з паном Тарасенко (говорити/поговорити). Ми з ним ... про зустріч. (домовлятися/домовитися)
7. Дякуємо вам за новий каталог, який ми ... днями (отримувати/отримати). Чи не могли б ви також ... зразки вашої продукції? (надсилати/надіслати)
8. Перш ніж ... наш договір (ухвалювати/ухвалити), нам треба ... з юристом. (радитися/порадитися).

Текст

Уперше в театрі

1. Подивіться у словнику значення цих іменників.

Антра́кт, афі́ша, гардеро́б, на́товп, особня́к, парте́р, прем'є́ра, репертуа́р, сце́на, фойе́.

2. Запам'ятайте синоніми та антоніми

грати (роль) = виконувати (роль)	хвалити ≠ ляяти
----------------------------------	-----------------

3. Ці однокореневі слова напишіть у таблицю. Значення незнайомих слів подивіться у словнику. Скажіть, яким способом утворені похідні іменники.

Іменник		прикметник	дієслово
істота	неістота		

Дра́ма, драматичний, драмату́рг; рефо́рма, реформува́ти, реформато́р; засновник, засновува́ти; поет, поезія, поетичний; тихий, тиша; промінь, проміння, промені́ти; шука́ти, пошук; весна, весняний, весінний; лялька, ляльковий; архітектор, архітекту́ра, архітектурний; симфонія, симфонічний; перекона́ти, переконливий; виконувати, виконавець; небожитель, не́бо; диригува́ти, дириге́нт, диригува́ння, дириге́нтський; пам'ята́ти, пам'ять, пам'ятка; хвалити, схвальний, хвалькови́тий, хвалько́; слухати, слуха́ч; гляді́ти, гляда́ч, вигляда́ти; керівник, керува́ти, керівний.

• Порівняйте:

<i>бачити / побачити</i>	<i>дивитися / подивитися</i>
Ви бачили цю виставу?	Ви дивилися цю виставу?
Ви бачили сьогодні Дмитра?	Ви дивилися цей фільм?
Коли ми дивилися новини, ми побачили репортаж про нашу академію.	
<i>чути / почути</i>	<i>слухати / послухати</i>
Ви чули цю новину?	Ми уважно слухали його розповідь.
Ви чули цього співака?	
Ми уважно слухали його розповідь і почули багато цікавого.	

4. Використайте потрібне дієслово.

А) (по)слухати – (по)чути

1. Учора ми ... оперу «Мазепа». 2. Від кого ти ... цю новину?
3. Щоранку я ... радіо. 4. Треба уважно ... професора. 5. Говорить голосніше, він дуже погано 6. Я нічого про це не 7. Чому ти вмикаєш музику так голосно? Можна подумати, що ти погано

8. Давай разом ... цей диск. 9. Олена неухажно ... лектора.

Б) (по)дивитися – (по)бачити

1. – Ви вже ... нового викладача? – Ні, я ще не ... його. 2. Ми почули якісь голоси й ... у вікно, але на вулиці нікого не 3. Дмитро носить окуляри, тому що з дитинства погано 4. Учора в театрі я ... знайоме обличчя. Я довго ... на цю людину, але так і не зміг пригадати, де я її 5. У неділю ми ходили ... новий фільм. 6. Ви вже ... цей фільм? 7. Я раджу тобі ... цей фільм. 8. Коли я читаю новий текст, я завжди ... у словник.

5. Зверніть увагу на тематичні асоціативні ряди до виділених іменників. Подивіться значення незнайомих слів у словнику. Якщо можете, доповніть асоціативні ряди.

Театр

опери і балету, української (російської) драми, юного глядача, музичної комедії;
 оперний, драматичний, ляльковий, аматорський;
 вистава, прем'єра, п'єса, драма, комедія, трагедія, опера, балет;
 (перша/друга) дія, антракт;
 афіша, каса, фойє, гардероб, буфет, (півний, переповнений) зал/зала, сцена, партер, балкон, ряд;
 колектив, трупа;
 актор, актриса, режисер, виконавець;
 публіка, слухач, глядач, прихильник;
 аплодувати, підносити квіти, викликати акторів на сцену, брати автограф;
 (зайвий) квиток.

Філармонія

диригент, соліст, виконавець, співак, музикант, піаніст, скрипаль;
 симфонічний оркестр.

Концерт

живий концерт, концерт за участі (кого?), концерт симфонічної (джазової) музики.

Кіно

(романтична) комедія, мелодрама, детектив, трилер, фільм жахів.

Актор

провідний, іскрометний, талановитий, народний, заслужений, великий, відомий, популярний.

▣ Зверніть увагу:

<i>Куди ви йдете?</i>	
Ми йдемо у театр / до театру	на виставу

консерваторії	у консерваторію /до	на п'єсу
	у філармонію / до філармонії	на балет
	у клуб / до клубу	на оперу
	у музей / до музею	на концерт
	у кінотеатр / до кінотеатру	на комедію

6. Прочитайте тлумачення дієслів і дієслівних сполучень. Зверніть увагу на керування. Складіть з цими дієсловами й дієслівними сполученнями власні приклади.

вразити/ вразити	кого?	Викликати почуття подиву, захоплення тощо; дивувати. – <i>Будинок театру нас вразив.</i>
складати/ скласти (яке?) враження	на кого? чим?	= вразити/вразити. – <i>Цей співак склав на слухачів велике враження.</i>
опинятися/ опинитися	де?	Потрапляти куди-небудь. – <i>Він завжди мріяв опинитися в Австралії.</i>
збиратися/ зібратися	де?	Сходитися, з'їжджатися в одне місце. – <i>Студенти зібрались у великій аудиторії.</i>
наповнятися/ наповнитися	ким? чим?	Ставати зайнятим, заповненим ким-, чим-небудь. – <i>Поступово зал наповнився студентами.</i>
(про)лунати		= звучати – <i>Пролунав дзвоник, і студенті увійшли до класу.</i>
(по)гаснути		Переставати горіти, світити. – <i>Світло погасло, і в кімнаті стало дуже темно.</i>
(по)глузувати	з кого? з чого? над ким? над чим?	Насміхатися; висміювати когось або щось. – <i>У дитинстві мій старший брат завжди глузував з мене.</i>
(по)жалкувати	за ким? за чим? по кому? по чому? про що?	= жаліти. – <i>Ти не пожалкуєш, якщо підеш на цей концерт.</i>
ризикувати/ ризикнути	чим?	Піддавати себе небезпеці. – <i>Альпіністи дуже ризикують, коли</i>

		<i>піднімаються в гори у таку погоду.</i>
передавати/ передати	<i>що?</i>	Повідомляти про що-небудь телефоном, радіо тощо. – <i>Саме зараз по телевізору передають репортаж про змагання.</i>
влаштуватися/ влаштуватися	<i>де?</i>	Розташовуватися, сідати, лягати де-небудь. – <i>Він зручно влаштувався на дивані.</i>
переконувати/ переконати	<i>кого? у чому?</i>	Доводити що-небудь комусь, змушувати кого-небудь повірити у щось. – <i>Батько не хотів дозволити дітям іти на дискотеку, але мати його переконала.</i>
мати рацію	<i>у чому?</i>	Бути правим, думати правильно. – <i>Мій батько мав рацію, коли говорив, що хороша освіта – найголовніше у житті.</i>

■ Зверніть увагу:

<i>бути до вподоби = подобатися</i>
Ця музика мені <i>не до вподоби</i> (= не подобається).
Тобі <i>до вподоби</i> (= подобається) твоя нова робота?

* 7. Ці дії розташуйте у правильній послідовності.

Починається вистава.	Лунає останній дзвоник.
Підносять акторам квіти.	Вистава закінчується.
Зала наповнюється.	Вони сідають.
Починається друга дія.	Ідуть у буфет.
Ідуть до зали.	Гасне світло.
Публіка збирається.	Глядачі довго аплодують.
Роздягаються у гардеробі.	Глядачі входять до театру.
Настає повна тиша.	Дивляться програму.
Глядачі виходять у фойє.	Настає антракт.
Знов лунає дзвоник.	

8. З'єднайте речення за допомогою сполучників *хоча, якщо, тому що, оскільки, тому*.

1. П'єса мені сподобалася. Я не дуже люблю цього драматурга.
2. Артист Гриненко грає чудово. Він недавно прийшов до театру.

3. Вистава закінчилася пізно. Ми вирішили повертатися додому на таксі. 4. Наталка вирішила подивитися «Лісову казку» ще раз. Вона бачила її раніше. 5. Я погано пам'ятаю цей роман. Я читав його дуже давно. 6. Імад ще погано розмовляє українською мовою. Він не ходить у драматичні театри. 7. Ми можемо піти на концерт. Ти будеш вільна у суботу. 8. Нас не пустили до залу. Ми запізнилися на виставу.

9. Скажіть у теперішньому часі.

1. Цю п'єсу сильно критикували у пресі. 2. У цьому театрі сьогодні йшла вистава «Гамлет». 3. Глядачі довго аплодували. 4. Зазвичай Лариса брала два квитки до театру. 5. Марина віддавала перевагу балету. 6. Світлова чудово танцювала цю партію. 7. Він діставав квитки на вистави задалегідь. 8. Режисер ніс букет троянд. 9. Хто малював ескізи до афіші? 10. Яка вистава була вчора по телевізору?

10. Прочитайте текст. Знайдіть та підкресліть нові слова. Спробуйте зрозуміти їх з контексту. Складіть з ними власні речення. Якою частиною мови є виділені слова? Поясніть їхнє вживання у тексті.

Уперше в театрі

Сьогодні ми йдемо до театру української драми імені Т. Г. Шевченка. Ми будемо дивитися виставу «Дуже проста історія» за п'єсою сучасного українського драматурга Марії Ладо. Я ніколи ще не був у театрі, тому дуже хвилююсь.

Перед театром великий натовп, усі питають зайвий квиток, тому що сьогодні прем'єра. І хоча квитки були досить дорогі, все одно *бажаючих* подивитися виставу дуже багато.

Будинок театру вражає. Це дуже красивий особняк на центральній вулиці міста. Я багато разів проходив повз нього і завжди мріяв опинитися всередині. Викладач розповідала нам про цей театр. Вона сказала, що він є одним з найстаріших театрів України, що його життя завжди було *насичене* яскравими творчими пошуками. Засновник театру реформатор української сцени Лесь Курбас дав йому поетичну назву першого весняного місяця за старим українським календарем – «Березіль». Це був сміливий і міцний експериментальний колектив, в якому променіли молоді таланти – Амвросій Бучма, Мар'ян Крушельницький, Наталія Ужвій та інші.

Ми входимо до театру, роздягаємося у гардеробі й ідемо до залу. Наші місця у партері, у п'ятому ряді. Ми сідаємо й дивимося програму. Головні ролі виконують заслужені артисти України

Світлана Соловійова, Лідія Стілик та Юрій Євсюков.

Поступово публіка збирається, зала наповнюється. Усі люди виглядають дуже щасливими, в усіх піднесений настрій. Ось лунає останній дзвоник, гасне світло й настає повна тиша...

П'єса цілком оригінальна. У ній діють люди, тварини та небожителі. Ми у захваті й не помічаємо, як настає антракт.

Ми виходимо у фойє. Тут на стінах висять портрети провідних акторів і режисерів театру, фотографії, на яких *зображені* сцени з найкращих вистав театру. Ну і який же театр без буфету! Ми купуємо каву і смачні тістечка й обговорюємо щойно *побачене*.

Потім знов лунає дзвоник, і починається друга дія вистави... Коли вистава закінчується, глядачі довго аплодують і кілька разів викликають акторів та режисера на сцену. Виконавцям головних ролей підносять квіти. Ми виходимо з театру і підходимо до афіші, аби подивитися репертуар театру на наступний місяць.

Ми чули від викладача, що у Харкові кілька театрів – опери та балету, ляльковий, музичної комедії, юного глядача, української та російської драми. А ще викладач говорив, що останнім часом у місті з'явилися кілька експериментальних театрів, у яких грають молоді талановиті актори. Це театри «Мадригал», «Нова сцена», «Арабески», «Театр 19», «Сходи», «Каламбур» тощо. Я чув від своїх українських друзів, що деякі вистави цих театрів варто подивитися. Я ще кілька років буду жити у Харкові й обов'язково подивлюсь їхні вистави.

11. Дайте відповіді на питання за текстом.

1. До якого театру підуть студенти?
2. Яку виставу вони дивитимуться?
3. Чому Імад хвилюється?
4. Чому перед театром було багато людей?
5. Як виглядав будинок театру?
6. Що викладач розповідав студентам про цей театр?
7. Як виглядали люди, що прийшли до театру?
8. Яку п'єсу дивилися студенти?
9. Що робили студенти під час антракту?
10. Чи сподобалася глядачам вистава? Чому ви так вважаєте?
11. Чи можна назвати Харків театральним містом? Чому ви так думаєте?
12. Чи збирається Імад і далі ходити до театрів?
13. Чи ви вже ходили у який-небудь харківський театр? У який саме? На яку виставу?
14. Чи ходили ви до театрів раніше? (Якщо не ходили, то чому? Якщо ходили, то у які театри?).
15. Які інші види мистецтва вам до вподоби?

12. Доповніть мікротексти інформацією, що ви дізналися з тексту.

1. Сьогодні студенти йдуть Вони будуть дивитися за п'єсою

2. Будинок театру Це дуже красивий Цей театр є одним з , його життя завжди було насичене Засновник театру Лесь Курбас дав йому

3. У Харкові є кілька театрів – опери та балету, А ще останнім часом у місті з'явилися , у яких грають Вистави цих театрів

13. Прочитайте діалоги. Спробуйте зрозуміти значення виділених слів з контексту. Складіть подібні діалоги.

1)

- Ніна, ти вільна ввечері у п'ятницю?
- Так, вільна.
- Ти не хочеш піти у п'ятницю до театру?
- До якого?
- До лялькового.
- Ти з мене глузуєш? Я вже доросла, аби ходити до лялькового театру.
- Ні, я серйозно. У Харківському ляльковому театрі показують вистави не тільки для дітей, але й для дорослих.
- Правда? Я не знала.
- Так, ось і у п'ятницю буде вистава «Майстер і Маргарита» за романом Михайла Булгакова. Я чув схвальні *відгуки* про цю виставу. То що, ідеш? У мене як раз є зайвий квиток.
- Ну добре, якщо це вистава для дорослих, тоді піду із задоволенням.
- Ти не пожалкуєш. *До речі*, театр розташований у красивому будинку, побудованому знаменитим архітектором Бекетовим. Це справжня *пам'ятка* архітектури. Ти ж майбутній архітектор, тобі буде цікаво подивитися.
- Чудово! Буду з нетерпінням чекати п'ятниці! А о котрій починається вистава?
- О сьомій тридцять. Тільки давай підемо трохи раніше. Я хочу, щоб ти ще встигла подивитися музей ляльок у будинку театру. Це щось неймовірне! Там *зібрана* колекція з 11 000 експонатів – ляльок, афіш, макетів, сувенірів, ескізів ляльок, театральних програм та фотографій з багатьох країн світу.
- Я дуже тобі вдячна за запрошення, Андрію.

2)

- Ганно, ти не дивилась «Лебедине озеро» у театрі опери та балету?
- Ще ні. А чому ти питаєш?
- Мене запросили друзі на цей балет. А я не знаю, чи погоджуватися. Я ж ніколи не ходив ані на балет, ані на оперу. Що ти мені порадиш?
- Навіть не знаю, що тобі сказати. Я чула різні відгуки. Одні дуже хвалять, інші лають. Тому я думаю, що краще піти й подивитися, аби скласти власне враження. Чим ти ризикуєш? Навіть якщо тобі не сподобається вистава, ти побачиш красивий театр, послухаєш чарівну музику великого Чайковського і просто поспілкуєшся із друзями.
- Так, ти маєш рацію. Дякую тобі за пораду.
- Нема за що. Бажаю тобі приємно провести час.

3)

- Привіт, Максиме. Що ви з Оленою робите у неділю?
- Ідемо на концерт у філармонію.
- І що там буде? Якийсь концерт?
- Так, концерт симфонічного оркестру.
- А навіщо йти до філармонії? Симфонічну музику щодня передають по радіо.
- Так, звичайно. Але живий концерт – це завжди свято. Особливо для моєї нареченої. Вона робить зачіску, одягає найкращу сукню. До того ж вона у мене справжня шанувальниця Юрія Янка і не пропускає жодного його концерту.
- А хто такий цей Юрій Янко? Я ніколи про нього не чула.
- Це керівник і головний диригент харківського симфонічного оркестру. Знаєш, він чудовий музикант, талановитий виконавець й іскрометний актор. Я сам із великим задоволенням ходжу на концерти за участі Юрія Янка.
- Цікаво було б послухати. Як підете наступного разу, візьміть квиток і для мене.
- Обов'язково.

4)

- Максиме, не хочеш увечері піти у кіно? У «Кінопалаці» як раз іде нова комедія із Джеком Ніколсоном у головній ролі.
- А навіщо йти у кіно, якщо можна взяти будь-який диск і подивитися вдома на дивані?

- Як навіщо?! Це ж зовсім інша річ – дивитися фільм на широкому екрані, з усіма звуковими ефектами. Я вже не кажу про святкову атмосферу, кока-колу, морозиво та попкорн.
- Я не бачу нічого святкового у *переповненому* залі та попкорні. Вдома можна приготувати собі улюблені бутерброди, каву і зручно влаштуватися на дивані. Ніхто не буде тобі заважати. Фільм можна у будь-який час зупинити, якщо стомився. Або подивитися якийсь епізод ще раз. До того ж квитки у «Кінопалац» такі дорогі.
- Квитки зовсім не дорогі. Але ти мене переконав. Залишимося вдома. Я приготую твою улюблену піцу. А ти *взьми у прокати* пару цікавих фільмів.
- Гаразд. А що б ти хотіла подивитися? Комедію, мелодраму, детектив чи трилер? Або може взяти фільм *жаків*?
- Ні, тільки не жахи! І не трилер. Взьми якусь романтичну комедію та детектив.

14. Складіть діалоги

- а) між чоловіком, який хоче придбати квитки у театр, і касиром;
- б) між двома прихильниками театру, один з яких любить класику, а інший – авангард.

15. Прочитайте питання і виберіть найбільш вдале, як на вашу думку, пояснення.

1. Чому молодь зараз мало ходить у кіно?

- а) Квитки дуже дорогі.
- б) Мало цікавих фільмів.
- в) Мало хороших кінотеатрів.
- г) Усі мають телевізори.
- д) Можна купити диск та подивитися будь-який фільм вдома.
- е) З іншої причини (назвіть її).

2. Чому ви (ваші знайомі) рідко ходите у театр?

- а) Немає часу.
- б) Немає цікавих вистав.
- в) До вподоби сидіти вдома.
- г) Вистави закінчуються дуже пізно.
- д) З іншої причини (назвіть її).

3. Чому молодь мало ходить до філармонії?

- а) Любить естраду.
- б) Не до вподоби класична музика.

- в) Подобається джазова музика.
- г) Не до вподоби сувора атмосфера залу.
- д) З іншої причини (назвіть її).

16. погодьтесь із цими ствердженнями або посперечайтесь.

1. Усі люди люблять театр. 2. Вихід у театр або на концерт – це завжди свято. 3. Краще дивитися виставу вдома по телебаченню. 4. Молодь вибирає мюзикл. 5. На балет та оперу ходять лише старі люди. 6. У найближчому майбутньому комп'ютер замінить людям мистецтво. 7. Усім людям до вподоби народна музика. 8. Слухати джаз набагато приємніше, ніж рок-музику.

* 17. Тут зашифровані назви розваг та розважальних закладів. Знайдіть мінімум 10 з них.

Ч	Ш	О	У	К	Ї	Х	П	Г	Б
В	К	І	Н	О	Т	Е	А	Т	Р
И	Л	А	Д	М	Р	З	Р	М	Е
С	У	К	Р	Е	И	Ц	К	У	С
Т	Б	Ц	А	Д	Л	И	Б	З	Т
А	Ж	І	М	І	Е	Р	А	Е	О
В	Є	Я	А	Я	Р	К	Л	Й	Р
К	Д	И	С	К	О	Т	Е	К	А
А	К	О	Н	Ц	Е	Р	Т	Ю	Н
Ф	І	Л	А	Р	М	О	Н	І	Я

18. Напишіть твір на тему «Як я вперше ходив до театру» або «Чому я ніколи не ходжу до театру» (мінімум 150 слів).

МОДУЛЬ 16

Безособові дієслівні форми на *-но, -ено, -то*

Українській мові властиві дієслівні форми на *-но, -ено, -то*. Вони утворюються від пасивних дієприкметників мин. ч. із суф. *-н/-ен/-т-*: з'ясований – з'ясовано, покладений – покладено, вкритий – вкрито. Це незмінні слова. Вони виражають дію, не пов'язану безпосередньо з діячем, і виступають у ролі головного члена в односкладному безособовому реченні: *Хай буде вік прожито як належить* (Л. Костенко).

Речення з пас. дієприкм. і з формами на *-но, -ено, -то* часто близькі за змістом. Різниця у тому, що дієприкметник вказує на ознаку за дією, а безособова форма на *-но, -ено, -то* – на результат дії. Порівняйте:

Роботу <u>виконано</u> вчасно.	Робота <u>виконана</u> вчасно.
Цього року <u>буде завершено</u> нову лінію метро.	Цього року <u>буде завершена</u> нова лінія метро.
Цю книгу <u>було перекладено</u> на українську мову.	Ця книга <u>була перекладена</u> на українську мову.
O4 + (було/буде) + ...o (безос. дієсл. форма)	S + (бути) + дієприкм.
<u>Що було зроблено</u> за минулий рік?	<u>Що зробили</u> за минулий рік?
Текст вже <u>перекладено</u> .	<u>Ми</u> вже <u>переклали</u> текст.
Нову сукню <u>буде пошито</u> до свята.	<u>Я</u> <u>пошию</u> нову сукню до свята.
O4 + (було/буде) + ...o (безособове односкладне речення)	O4+дієслово (односкладні неозначено-особові речення) S.+дієслово+ O4 (двоскладні речення)

▣ **Зверніть увагу:** кінцеве *-о* в безособових дієслівних формах є не закінченням, а суфіксом.

• **Порівняйте:**

Стверджувальні речення	Заперечні речення
Текст було <u>перекладено</u> .	Текст не було <u>перекладено</u> .≈ Текста не було <u>перекладено</u> .

Нову сукню <u>буде пошито</u> до свята.	Нову сукню <u>не буде пошито</u> до свята. ≈ Нової сукні <u>не буде пошито</u> до свята.
<i>O4 + (було/буде) + ...o</i>	<i>O4 / O2 + не (було/буде) + ...o</i>

1. Ці речення замініть синонімічними.

Зразок: *Роботу виконано вчасно. – Робота виконана вчасно. / Роботу виконали вчасно.*

А) 1. Статтю вже перекладено. 2. Що зображено на малюнку? 3. Дитину кинуто батьками напризволяще. 4. Після серйозної аварії машину зіпсовано. 5. У місті скоро буде відкрито дві нових станції метро. 6. Цю картину було намальовано за три роки. 7. У подорожі нами було знято багато фотографій. 8. О котрій годині буде відчинено читальний зал? 9. Ваші документи буде перекладено завтра. 4. Коли буде розглянуто мою справу? 5. Умови роботи було вже обговорено. 6. На 2 годину було оголошено перерву. 7. Ким прийнято це рішення? 8. Коли було написано цю драму? 9. Коли буде перевірено тести? 10. Цей колектив створено кілька років тому. 11. Журналіста газети «Подія» було визнано найкращим. 12. У аварії авто було знищено.

Б) 1. Першу збірку віршів – «Сонячні кларнети» – датовано 1918 роком. 2. У лютому 1945 р. під час Ялтинської конференції було визначено число країн-учасниць установчої конференції Організації Об'єднаних Націй, час і місце її скликання. 3. Від губернатора було отримано розпорядження про тимчасове припинення будівництва. 4. У цій битві козаків було переможено. 5. Картини цього художника буде передано міському музею. 6. Весь цей одяг було привезено з Туреччини. 7. Через кризу звільнено сотні працівників компанії. 8. На картині зображено танцівницю. 9. Ним було віддано спорту все життя. 10. Вченим було продемонстровано сміливий експеримент. 11. На зустрічі не було досягнуто домовленості. 12. За ніч землю було вкрито снігом.

2. Замініть ці речення конструкціями з безособовою дієслівною формою.

Зразок: *Ці фотографії зробив мій приятель. – Ці фотографії (було) зроблено моїм приятелем.*

1. Цю картину намалював відомий художник. 2. Це

повідомлення надіслала мені сестра. 3. Цей e-mail написав мені мій колега. 4. Мій дідусь зібрав велику колекцію старовинних книжок. 5. Цю станцію метро побудували минулого року. 6. Цей підручник створили для іноземних учнів. 7. Цей детектив переклали українською мовою. 8. Сьогодні у музеї академії відкривається виставка картин нашого професора. 9. У студентському клубі організували виступ аматорських музичних колективів. 10. Наступного року тут побудують великий торговельний центр. 12. Коли тобі зробили операцію?

3. Виберіть дієприкметник або безособову дієслівну форму. Дієприкметники поставте у правильну форму. Зверніть увагу, що у деяких реченнях можливо використати і дієприкметник, і безособову дієслівну форму.

1. Ганна читає листа, ... від батьків. Цей лист ... сьогодні вранці?	отриманий – отримано
2. Наш гуртожиток ... недавно. Наша родина живе в будинку, ... півроку тому.	побудований – побудовано
3. Заяву ... ректором. Документи, ... ректором, лежать на столі.	підписаний – підписано
4. Наша академія ... у 1922 році. Коли ... вашу академію?	заснований – засновано
5. Нам показали фільм, ... відомим режисером. Цей фільм ... на півдні Китаю.	знятий – знято
6. – Коли ... ваша компанія? – Здається, нашу компанію ... років 10 тому.	створений – створено
7. Мені треба віднести до бібліотеки ... книжки. За життя ним не ... жодної книжки.	прочитаний – прочитано
8. Жан отримав у спадок колекцію картин, ... його батьком. Цю колекцію ... за 25 років.	зібраний – зібрано

4. Прочитайте мікротексти. Використайте замість крапок дієприкметники у правильній формі або безособові дієслівні форми. Зверніть увагу, що у деяких реченнях можливо використати і дієприкметник, і безособову дієслівну форму.

1. Коли Дмитро увійшов до аудиторії, він тримав у руці лист, ... (отриманий – отримано) ним вранці. Цей лист був ... (надісланий –

надіслано) з Китаю. Його ... (написаний – написано) приятелем Дмитра.

2. Вчора на уроці фізики нам був ... (показаний, показано) цікавий експеримент. Цей експеримент, ... (показаний, показано) викладачем, ми побачили вперше. Потім ми розв'язували задачу. Після того як ця задача була нами ... (розв'язаний – розв'язано), ми отримали від викладача наступну задачу. Ця задача виявилась дуже складною, і її було ... (розв'язаний – розв'язано) тільки одним студентом.

3. Зараз у музеї нашої академії ... (організований – організовано) виставку студентських фотографій. Ці фотографії ... (надісланий – надіслано) з різних міст України. Їх було ... (зроблений – зроблено) фотографами-аматорами. Особливо мені сподобалися фотографії, ... (знятий – знято) студентами нашої академії.

4. Недавно я прочитав збірку оповідань, ... (написаний – написано) сучасною французькою письменницею Ганною Гавальдою. Ці оповідання були ... (перекладений – перекладено) українською мовою кілька років тому. Книжку було ... (виданий – видано) у видавництві «Фоліо». Події, ... (описаний – описано) в оповіданнях, відбуваються у наш час.

* 5. Прочитайте уривки з художніх творів. Знайдіть і підкресліть у них дієприкметники та безособові дієслівні форми. Поясніть їхнє вживання. Від яких дієслів вони утворені?

1. І морено, й мучено нас – та все дурницею. (*Марко Вовчок*)
2. Шкода, бабуню, що спершу їх не вчено! (*Марко Вовчок*)
3. Я не думала нічого певного, не мала досі жодного ясного виробленого суду... . (*О. Кобилянська*)
4. За його порадою було прокладено в горах Тухольську дорогу. (*І. Франко*)
5. Представники підгірських громад, зраджених боярами і не оборонених князем, розповіли, що села їх попалено, худобу зграбовано, молодь загинула. (*І. Франко*)
6. Міріам, знищена, збентежена, закриває лице покривалом і повертається йти геть. (*Леся Українка*).

* 6. Прочитайте текст. Знайдіть і підкресліть у тексті дієприкметники та безособові дієслівні форми. Поясніть їхнє вживання. Про що йдеться у тексті? Придумайте назву для нього.

Погляньмо навколо, і ми побачимо безліч дивовижних речей, створених розумом і руками людини: радіо, телебачення, комп'ютерні системи, літаки, космічні ракети, архітектурні споруди, витвори

мистецтва... Але мова – це найчудесніше і наймудріше з усього, створеного людством. Без мови людина не могла б ні думати, ні творити, ні самовдосконалюватися.

На Землі існує багато мов. Одні мови схожі між собою, інші зовсім різні, але всі вони виконують однакову функцію – допомагають людям розуміти один одного у спілкуванні, під час спільної праці. Про значення мови, слова влучно сказано у прислів'ях: *Птаха видно по пір'ю, а людину – по мові. Слово не стріла, а глибше ранить. Від теплого слова і лід розмерзає. Мудре слово – добрий друг у біді.*

Мова – головний засіб людського спілкування, обміну думками, пізнання світу й передачі досвіду від покоління до покоління. Люди відрізняються від тварин тим, що трудяться, а також тим, що вміють мислити і говорити. Отже, завдяки праці й мові була сформована людина і створене людське суспільство.

Тривалий час мова існувала лише в усній формі, знання і досвід передавалися з уст в уста. Та з часом було винайдено письмо, щоб мати змогу передавати думки іншим людям, віддаленим у просторі і часі.

Щоб спілкування було успішним, потрібно насамперед добре знати мову, досконало володіти усним і писемним мовленням.

Не завжди легко висловлювати свої думки точно й образно. Цього слід учитися постійно й наполегливо. Видатний український письменник М. Рильський писав: «Мова – втілення думки. Що багатша думка, то багатша мова. Любімо її, вивчаймо її, розвиваймо її. Борімося за красу мови, за правильність мови, за багатство мови».

7. Прочитайте текст. Знайдіть і підкресліть у ньому безособові дієслівні форми. Поясніть їхнє вживання. Замініть конструкції з безособовими дієслівними формами синонімічними конструкціями.

Київське метро

Велика буква «М» на вулицях Києва означає метро. Метро – це найшвидший та найзручніший вид транспорту.

Слово «метро» прийшло до української та інших мов з англійської. Так назвали лондонську підземку, яку було побудовано компанією «Метрополітен» у 1863 році. Це було перше метро у світі. Перше метро на Європейському континенті було побудовано в Будапешті у 1896 році, пізніше – в Парижі, Мадриді, Берліні, Афінах.

Першу лінію метро в Києві, Святошинсько-Броварську, було відкрито 6 листопада 1960 року. Другу лінію,

Куренівсько-Червоноармійську, було введено до експлуатації у 1976 році. І нарешті, третю лінію, Сирецько-Печерську, було відкрито в 1989 році.

Станції Київського метрополітену не схожі одна на одну. Деякі з них є дійсними архітектурними шедеврами. Найстаріші станції першої лінії – «Хрещатик», «Арсенальна», «Університет» та «Вокзальна». Тут досі збережено відчуття старого метрополітену завдяки бронзовим люстрам-бра, плетеним вентиляційним решіткам та візерункам на підлозі. Станції «Площа Льва Толстого» та «Дружби Народів» побудовано у храмовому стилі. Станцію «Золоті ворота» вкрито мозаїками. Ця станція являє нам архітектуру князівських часів. Станції «Бориспільська», «Вирлиця» та «Славутич» – зразки high-tech-дизайну, а «Печерська» нагадує станції підземки Західної Європи.

Загальна довжина ліній Київського метрополітену сягає близько 59,9 км, з них 6,7 км – це наземна ділянка. Решту ліній та станцій прокладено на досить великій глибині. Однією з найглибших станцій у світі є станція метро «Арсенальна» (її глибина становить близько 105 м).

Лінії Київського метрополітену перетинають всі 10 районів міста. До послуг пасажирів – 46 станцій з трьома підземними пересадочними вузлами в центрі міста.

В Україні метро є не тільки у столиці, але й у Дніпропетровську, Кривому Розі й у Харкові.

8. Дайте відповіді за текстом.

1. Звідки в українській мові з'явилося слово «метро»? Який синонім до цього слова вживається у тексті?
2. Де вперше у світі було побудовано метро?
3. Коли було відкрито першу лінію метро у Києві? Як вона називається?
4. Коли введено до експлуатації другу лінію Київського метро? Яка її назва?
5. Коли завершено будівництво третьої лінії метро в Києві? Як вона називається?
6. У якому стилі побудовано станції «Площа Льва Толстого» та «Дружби народів»?
7. У якому стилі зроблено станції «Вирлиця», «Бориспільська» та «Славутич»?
8. Які станції Київського метро є найстарішими?
9. Як називається одна з найглибших станцій світу? Скільки метрів становить її глибина?
10. Чи ви їздили у Київському метро? Як воно вам сподобалося? Чи схоже воно на Харківське метро?
11. Що ви знаєте про метро у Харкові?
12. Чи існує метро у вашій країні? Яке воно?

* 9. Самостійно знайдіть інформацію про Харківське метро і складіть власний текст про нього. Вживайте конструкції з дієприкметниками та безособовими дієслівними формами. Прочитайте цей текст у класі.

Прислівник

Прислівники – незмінна частина мови. Типові суфікси прислівників: **-о, -е, -ому, -и, -і** (*холодно, добре, по-іншому, по-людськи, пішки, вранці*).

▣ Зверніть увагу на групи прислівників за значенням:

Значення	Питання	Приклади
Ознака дії	Як? Яким способом?	добре, зручно, тихо, холодно, разом, по-зимовому, безустанку, вголос, впору, поволі, наспіх
	Якою мірою? Як багато?	удвічі, утричі, дотла, трохи, ледве, значно, нестерпно, ущент, вкрай, вволю, насилу
	Де? Куди? Звідки?	вдома, додому, внизу, вгорі, праворуч, ліворуч, здалеку, зверху, знизу, назад, назустріч, додолу, знадвору
	Коли? Відколи? Доки?	сьогодні, вчора, позавчора, ввечері, вночі, торік, завжди, відтоді, донині, зазівніч, спочатку, потім, насамкінець, взимку
	Чому? З якої причини?	зозла, зопалу, спересердя, чогось, чомусь, мимоволі, спросоння, внаслідок
	Для чого? З якою метою?	навмисне, наперекір, нащо, навіщо
	Ознака іншої ознаки	Як багато? Якою мірою?
Ознака предм.	Який? Яка? Яке? Які?	(розмова) наодинці, віч-на-віч, (кава) по-варшавському

* Утворення і правопис деяких прислівників

Способи творення прислівників різні.

1. Префіксальний: *коли́* – *будь-коли*; *га́рно* – *прега́рно*;
доста́тньо – *недоста́тньо*.

2. Суфіксальний: *вірно* – *вірне́нко*; *три* – *тричі*.
3. Префіксально-суфіксальний: *низ* – *знизу*; *наш* – *по-на́шому*; *лівий* – *злі́ва*.
4. Перехід з інших частин мови: *жаль* (ім.) – *жаль* (присл.); *шкода* (ім.) – *шкода́* (присл.).
5. Складання однакових або протилежних за значенням слів: *ле́две-ле́две*; *ти́шком-ни́шком*; *більш-мени*.
6. Злиття основ слів: *босі ноги* – *босоні́ж*; *пан і брат* – *запанібра́та*; *ходить мимом* – *мимохі́дь*; *ціла доба* – *цілодобово*.

Більшість прислівників утворилася від прикметників (*те́плий* – *те́пло*, *холодний* – *холодно*, *те́мний* – *те́мно*, *солоний* – *солонно*) та іменників (*поча́ток* – *споча́тку*, *ве́рх* – *зве́рху*, *де́нь* – *уде́нь*).

Разом пишемо прислівники: *впе́рше*, *напоча́тку*, *напа́м'ять*, *вні́щю*, *влі́тку*, *взі́мку*, *восе́ні*, *вни́зу*, *уго́рі*, *воста́нне*, *злі́ва*, *справа*, *за́ду*, *налі́во*, *напра́во*, *навко́ло*, *завча́сно*, *увече́рі*, *вде́нь*, *уночі*, *опівночі*, *вранці*, *зранку*, *щора́нку*, *щодня*, *надво́рі*, *назустрі́ч*, *спросо́ння*, *чимду́ж*, *босоні́ж*, *абихто*, *де́коли*, *чимало*, *позао́чі* тощо.

Через дефіс пишемо прислівники з префіксом *по-* (*по-святко́вому*, *по-украї́нськи*, *по-моє́му*, *по-пе́рше*, *по-дру́ге* тощо) та ті, що утворені злиттям основ (*будь-ку́ди*, *хтозна-скільки*, *де-не́будь*, *так-то*, *зро́ду-ві́ку*, *ра́но-вранці*, *біль-мени*, *ти́шком-ни́шком*, *ча́сто-густо*, *віч-на-віч*, *де-не-де* та ін).

✎ Розрізняйте:

Прислівник <i>далі</i>	Прикметник <i>дальше</i> (<i>дальший</i> , <i>дальша</i> , <i>дальші</i>)
Він не хотів <i>далі</i> дивитися цей фільм.	<i>Дальше</i> вивчення цього питання потребує часу.

■ **Зверніть увагу:** прислівники можуть вживатися із суф. суб'єктивної оцінки *-еньк-*, *-есеньк-*, *-ісіньк-*: *тихесе́нько*, *низе́нько*, *близе́нько*, *ране́нько*, *тонісі́нько*.

10. Скажіть, від яких слів утворені ці прислівники.

Сухе́нко, гі́рше, водно́час, упе́рше, холодноува́то, зда́леку, неспро́ста, вго́лос, напри́сідки, побли́зу, уго́ру, щодня́, зда́вна, дові́ки, спросо́ння, наперекі́р, зга́рячу, ба́гато, надво́є, надзвичайно́, попросто́, докладні́ше, тепле́нько, голіру́ч, якнайточні́ше, сьогодні́, зблі́зька,

учотирьо́х, да́лі, щонайкра́ще, недалéко, убі́к, воста́нне, безвісти, знізу, свіtleнько, скраю́, по-іншому, на́рівні, цілодобóво, достроко́во, навкру́гі, віч-на́-віч.

■ **Зверніть увагу:**

<i>Ніде́, нікуди́, ніколи́ + не + дієслово</i>
Я <i>нікуди не піду</i> ввечері.
Максим <i>ніде не може</i> знайти паспорт.

● **Порівняйте** місце наголосу:

<i>нікуди́ не ходив</i>	<i>ні́куди піти</i> (= немає місця, куди піти)
<i>ніде́ не відпочивав</i>	<i>ні́де відпочити</i> (= нема місця, де відпочити).
Прислівник із наголосом на твірному слові вимагає заперечної частки не .	Прислівник із наголосом на префіксі ні́- поєднується з часткою не .

11. Погодьтеся або заперечте. Використайте вислови: «Я (не) згоден», «Ти маєш рацію», «Це (не) так», «А я гадаю, що».

Зразок: – Бачиш, тут *ніде* сісти! – Це не так. У кутку є вільний стіл, де ми можемо сісти.

1. Мені *ні́куди* ввечері піти. 2. У цьому театрі немає буфета і *ні́де* випити каву. 3. Коло гуртожитку немає парку, і нам з друзями *ні́де* гуляти. 4. У Харкові немає річки, тому йому *ні́куди* піти поплавати. 5. Вночі більшість магазинів не працює, і мені *ні́де* купити сік.

12. Виберіть потрібний прислівник.

1. Олімпійський стадіон побудували 2. Ми підготувалися до зустрічі 3. ... ми вирішили відпочити, а вже потім ставати до роботи. 4. Я ... запізнюся на зустріч. 5. Ми чекали півгодини, ... їжу принесли. 6. Нам подобається грати 7. Щоб не помилитися, треба перевірити все дуже 8. Серед ночі він розрізняв звуки ... чітко. 9. Дивись, хто іде 10. Ця людина ... заслуговує на нашу повагу. 11. Вам тут ... ? 12. Ми домовилися ... піти до директора. 13. Поїзд ... запізниться, бо час відправлення відклали через аварію на лінії. 14. Я уявляла собі нашу зустріч 15. Ми чекали листа від нього 3 місяці, ... його принесли. 16. Вибачте мені, я зробив це не 17. Він нікому не

довіряє, завжди вивчає все дуже 18. Микола й Олена зустрілися під час війни і ... ніколи не розлучалися. 19. Ми вирішили ... не ходити у неділю, бо дуже стомилися. 20. Тобі не ... звертати на це уваги, все минеться. 21. Мати ніяк не могла заспокоїти дитину, яка плакала 22. Антон ... не зміг знайти потрібний диск.

Слова для довідок: *назустріч, уночі, заздалегідь, до річі, востаннє, інакше, праворуч, по-перше, поблизу, добре, справді, відтоді, особливо, вре́шті-ре́шт, утрьох, напевно, поряд, дійсно, ретельно, слід, позаторік, ліворуч, варто, трохи, зручно, прискіпливо, вголос, зумісне, зрештою, удвох, очевидно, разом, сьогодні, ніде, нікуди.*

13. Замість крапок поставте потрібний прислівник.

А) Де-не́будь / де́сь / будь-де́ / ка́зна-де

1. Бабуся Тараса живе у маленькому селі Туди навіть автобуси не ходять. 2. Вчора я ... загубив свій гаманець. 3. Ми хочемо відпочити ... у Криму. 4. Ви можете сісти ... – на дивані або тут, на стільці.

Б) Куди́-не́будь / куди́сь / де́куди / будь-куди́ / ка́зна-куди́

1. Дідусь ... поклав свої окуляри і не може їх знайти. 2. Влітку я обов'язково поїду ... відпочивати. 3. Батьки дозволяють Марку ходити 4. Давай підемо в неділю ... разом. 5. Сніг вже майже розтанув, і ... навіть з'явилась перша зелена трава.

В) Коли́-не́будь / коли́сь / будь-коли́ / ка́зна-коли́

1. Ми обов'язково ... зустрінемося. 2. Востаннє я бачив тебе ... , вже й не пригадаю. 3. ... на цьому місті нічого не було, а зараз тут побудований красивий сучасний готель. 4. Ти можеш ... звернутися до мене по допомогу.

* 14. Прочитайте прислів'я (А) та уривки з художніх творів (Б), знайдіть та підкресліть у них прислівники. Скажіть, на які питання відповідають ці прислівники.

А) Сонце низенько, то й вечір близенько.

Б) 1. Синіла навкруги далечінь. (*О. Гончар*) 2. Дорога все глибше врзалась в ущелину, зверху, зі скель, покапувало. (*М. Олійник*) 3. Ось зовсім близько з води вихопилась гостра скеля. (*Я. Баш*) 4. Коли моя білява донька виросте, я буду надто старий. (*О. Досвітній*) 6. Карлос вибрав шлях направо, Гвідо вибрав шлях наліво. (*Леся Українка*) 7. Тихо, пустельно, мов на краю світу. (*О. Гончар*) 8. Нам

пора для України жить. (І. Франко).

* Службові частини мови: Прийменник

Прийменник – незмінна службова частина мови, яка уточнює граматичні значення відмінків і служить засобом зв'язку між словами в словосполученні і реченні. Прийменники можуть (разом із відмінниковими формами іменника, займенника, числівника) виражати різні відношення, а саме:

- просторові: *у, біля, коло, за, з-під, над, по́серед, край* та багато інших;
- часові: *з, до, після, че́рез, упродо́вж, про́тягом, пе́ред* та багато інших;
- причинні: *че́рез, з, за, від/од, завдя́ки, у зв'язку́, з наго́ди, на підста́ві, зважа́ючи на, вна́слідок, у резу́льтаті* та інші;
- мети: *для, на, по, за, задля, зара́ди, в ім'я, з метою́, у відпові́дь, в інте́ресах, на знак, на предмет;*
- допустові: *при, по́при, незважа́ючи на, всу́переч, наперекі́р, незале́жно від;*
- умовні: *при, без, за умо́ви, у ви́падку, у ра́зі, при наго́ді;*
- об'єктні: *про, за, зі;*
- означальні: *без, з, в;*
- відповідності/невідповідності: *згі́дно з, відпові́дно до, вихо́дючи з, зале́жно від, у сві́тлі, у ду́сі, у ра́зі, за, на, уро́зріз з.*

♦ Запам'ятайте:

під час перерви

під кінець робочого дня

пе́ред ранком = *над* ранок

над міру

над усе

по́за чергою

за редакцією

за всякої погоди

за будь-яких умов

за всяку ціну

плакати *за* минулим

за життя

за власним бажанням

за дорученням

інженер *за* освітою

у всіх напрямках

у свята

відпустка *че́рез* хворобу

че́рез помилку

гурток *для* вишивання

після повернення

не *під* силу

зошит з математики

з приводу

з твоєї вини

з власної волі

на прохання

на вимогу

адміністрація *при* президенті

при свідках

за темпераментом
за допомогою скальпеля
за постійного спостереження
лікарів
біля входу
жити коло лісу

при швидкості
при високій температурі
під час правління Петра I
під час виконання службових
обов'язків
о п'ятій годині

* 15. Складіть 5-7 речень з будь-якими з цих слів та словосполучень з прийменниками.

За всієї погоди; під час перерви; більш за все; сумувати за минулим; за життя; на прохання; у всіх напрямках; через погану погоду; після закінчення школи; не під силу; за дорученням; ставитися з повагою; у скрутному становищі; на ваш розсуд.

* Написання похідних прийменників

Разом пишуться прийменники, утворені від іменників, прислівників та прийменників: *внаслідок, упродовж, довкола, задля, замість, заради, навколо, навпроти, назустріч, наперед, напередодні, наприкінці, обабіч, окрім, поза, поміж, понад, попід, поперед, поперед, попри, посеред, проміж, услід, щодо.*

Окремо пишуться прийменники, утворені від іменників та прислівників з непохідними прийменниками: *в кінці, в результаті, з метою, за винятком, за допомогою, на відміну від, на випадок, на чолі, під час, у зв'язку, у разі, згідно з, незалежно від, поряд з, у відношенні до, за рахунок та ін.*

Через дефіс пишуться прийменники, утворені приєднанням до прийменників *з, із* інших прийменників: *з-за, із-за, з-над, з-під, з-поза, з-поміж, з-серед, з-попід, з-понад, з-проміж* і т. д.

16. Замість крапок використайте потрібні за змістом прийменники.

1. Багато будинків було зруйновано ... землетрусу. 2. Олена не бачила батьків ... трьох місяців. 3. Ми побачили великий парк ... палацу. 4. До палацу йшла дорога, ... неї росли великі дерева. 5. Батьки не жаліють сил ... своїх дітей. 6. Краще підніматися сходами ... ліфта. 7. ... батькового будинку ростуть чудові троянди. 8. Максим зателефонував батькам ... Різдва й привітав їх. 9. На всій території України, ... західної частини, буде сухо й тепло. 10. Я дуже злякався,

коли побачив великого собаку, який біг 11. До цього часу я ще ніколи не був ... межами країни. 12. Викладач зробив кілька зауважень ... поведінки студентів на екскурсії. 13. У Харкові живе ... 1,5 млн. чоловік. 14. Том купив дороге авто, ... мої поради. 15. Я прокинувся ... ночі.

Слова для довідок: назустріч, наперед, напередодні, наприкінці, упродовж, щодо, замість, навколо, довкола, навпроти, поміж, понад, поперед, обабіч, окрім, поза, попри, посеред, проміж, внаслідок, услід, заради, задля.

■ **Зверніть увагу:** службові слова (прийменники, сполучники й частки) виражають різні стосунки між повнозначними словами й реченнями. Вони служать для об'єднання частин речень (тобто вони є засобами зв'язності у тексті) і часто надають їм різних значенневих відтінків.

* 17. а) Прочитайте текст. Зверніть увагу на підкреслені повнозначні та службові слова, які з'єднують фрагменти тексту. Скажіть, якими частинами мови вони є.

Як доїхати до академії?

Що робити, якщо академія знаходиться далеко від дому, а переїздити у інше місце студенту не хочеться? Наш студент поки тільки мріє про власне авто і шкодує про те, що в Україні по місту неможливо спокійно пересуватися на велосипеді. Втім, перед ним ще досить великий вибір: метро, автобус, тролейбус, трамвай, маршрутка. Який же засіб пересування є оптимальним для щоденних поїздок до академії?

Метро – чудовий вид транспорту. Поїзди ходять швидко. Інтервали між ними невеликі. У кожному вагоні на видному місці висить схема лінії метрополітену. Диктор голосно й чітко оголошує назву кожної станції. Але на жаль, про переваги метро знають надто багато людей, тому іноді вранці важко увійти не тільки у вагон, але навіть і на станцію.

Автобус і тролейбус – теж непогані види транспорту. Проїзд у них коштує навіть дешевше, ніж на метро. Водії іноді оголошують назви зупинок, проте вранці й увечері увійти у цей транспорт ще важче, ніж у метро. До того ж немає ніякої гарантії того, що потрібний вам автобус або тролейбус одразу ж підійде до зупинки – іноді треба чекати хвилин двадцять, а то й більше.

Трамвай – дуже неквапливий вид транспорту і майже не ходить

у центрі міста. На трамваї добре їздити тільки в тому випадку, якщо ви нікуди не поспішаєте. Якщо ви запізнюєтесь на заняття, сідати у трамвай не слід.

Останнім часом найпопулярнішим видом транспорту у містах України стали маршрутки. Вони ходять частіше, ніж інший наземний транспорт, і якщо повна маршрутка проїхала повз, то скоро підїде наступна. Єдиний недолік маршрутки – більш висока вартість проїзду.

Напевно, для поїздок до академії студенту зручніше за усе користуватися маршруткою. Тоді наш студент ніколи не буде запізнюватися. А коли він отримає хорошу освіту, він зможе у майбутньому їздити на таксі або власному авто.

б) Скажіть, за допомогою яких службових слів виражаються у тексті

1) єднальні відношення;	4) відношення часу;
2) протиставні відношення;	5) з'ясувальні відношення;
3) умовні відношення;	6) відношення порівняння.

в) Знайдіть у тексті дієслова руху, поясніть їхнє вживання.

г) Який вид транспорту, на вашу думку, є найзручнішим (найшвидшим, найбезпечнішим)? Чому? Які види транспорту є найпопулярнішими у вашій країні? Які види транспорту ви вперше побачили в Україні?

Завдання для самостійної роботи

1. Закінчіть речення, слова з правого стовпчика поставте у правильну форму. Там, де треба, використайте прийменники.

1. У цій компанії працюють фахівці	різні країни, Китай, Польща, Німеччина, Росія, Молдова.
2. Оксана та Жак побували	різні місця, Крим, Чорне море, Полтава, Запоріжжя, Карпати.
3. Оксана та Жак відвідали	різні міста, Львів, Одеса, Маріуполь, Західна Україна, Південне узбережжя Криму.

2. Доповніть ці діалоги дієсловами руху *їздити/їхати, поїхати, водити/вести*.

1)

- Олено, кажуть, ти отримала водійські права і вже ... машину.
- Так, але поки я ... тільки містом.
- Напевно, приємно ... на власному авто.
- З одного боку, приємно, а з іншого боку, страшно. Адже я ... машину тільки місяць. Тому я ... дуже обережно.

2)

- Минулого тижня ми ... до Криму.
- Ви ... туди потягом?
- Ні, машиною. Коли ми ... через Запоріжжя, ми вирішили зупинитися, щоб подивитися місто й відвідати Запорізьку Січ. Потім ми сіли у машину й ... далі. Коли ми ... туди, машину ... моя дружина, а коли ... назад, я сам ... машину.

3. Виберіть дієслово *приходити/прийти* або *їти* і поставте його у потрібну форму.

1. Сьогодні Юрко ... на роботу дуже рано. Він ніколи так рано не 2. Мати не любить, якщо я ... додому пізно. Сьогодні я ... додому о пів на дванадцятю. 3. Несподівано ... Лариса. Вона ніколи не ... без попередження. 4. Ми завжди ... до академії о 8:30, але сьогодні у нас немає першої пари, тому ми ... о 10:00. 5. Вже 9 година, а батько ще не Сьогодні у нього багато роботи. 6. Завтра Антон ... до університету о 14:15, щоб отримати сертифікат і одразу ... на вокзал зустрічати шефа. 7. О котрій ... гості? А о котрій вони ... ? 8. Я ... до вас о 3. І, якщо це можливо, ... о 4. 9. Ми обов'язково ... на вашу виставу, тільки нам треба буде ... раніше.

4. Використайте найбільш слухні дієслова руху.

А) Вчора я ... в Художній музей. Там я довго ... залами й роздивлявся картини. Потім я ... до універмагу купити нареченій подарунок. Коли я ... до універмагу, я купив морозиво. Я вибрав подарунок і ... додому, тому що стомився.

Я ... на метро, бо у мене немає власного авто. Я завжди ... метро, тому я ніколи не запізнююсь. Адже у метро не буває пробок. Коли я ... в метро, я завжди читаю якусь книжку або газету. Це зручно, і час минає швидше.

Завтра мені треба ... до бібліотеки, тому що скоро іспити. Я часто ... туди, тому що там можна спокійно попрацювати, ніхто тобі не заважатиме. Думаю, наступного тижня я ... туди щодня.

А у суботу ми з моєю нареченою обов'язково ... на дачу.

Б) По суботах я завжди ... на дачу. Минулої суботи я теж збирався ... на дачу, але не Зараз я розповім вам, чому. У п'ятницю вранці, коли я ... на роботу, моя машина зламалась. Я ... її у автосервіс і ... на роботу на метро. Я не знав точно, де знаходиться станція метро, тому що останнім часом рідко ... пішки. Я ... і постійно запитував у перехожих дорогу. Зрозуміло, що я запізнився. Коли я вже ... до офісу, я зустрів свого шефа. Він нічого не сказав, і ми ... разом. Ми ... і розмовляли про наші справи. Він сказав, що завтра він із своєю сім'єю ... до Ялти відпочити та подивитися місто. Він запропонував мені з дружиною ... разом із ними. Я з радістю погодився, і ми чудово провели час у Криму. Ми навіть ... у морі.

5. Доповніть цей діалог дієсловами *вчити/навчити, учитися /навчитися*.

- Максиме, ти добре водиш машину. Де ти ... ?
- У нас у автошколі були хороші викладачі.
- Чого вони тебе ... ?
- Нас ... розумітися у машинах і навіть робити невеличкий ремонт. А на практичних заняттях ми ... водити.
- І усі ... ?
- Думаю, хто хотів ... , той

6. Дайте відповіді на питання. Підкресліть, що мета досягнута або не досягнута. Використайте вислови *думаю, що; мушу сказати, що; можливо; на жаль; так і не*.

Зразок: – Ви вчилися водити машину? – Так, вчився, але так і не навчився.

1. Вас вчать на підготовчому факультеті креслення? 2. Ти вчив у школі англійську мову? 3. Ти готувався до іспитів? 4. Усі студенти склали іспити? 5. Ти вчився у дитинстві плавати? 6. Вас учив батько їздити на велосипеді? 7. Ти вчив свою молодшу сестру водити машину?

7. Замініть виділені слова дієсловами *доводитися/ доведеться*.

- Андрію, де твоя машина? Я не бачила її біля під'їзду.
- Уяви, у мене відібрали права! І тепер мені *треба* їздити громадським транспортом.
- Що трапилося?
- Зупинили за перевищення швидкості. Я повинен був сплатити штраф – 100 гривень, але, як на гріх, забув гроші вдома. Ось права

і відібрали. Тому мені *треба* було повертатися додому пішки. А завтра вранці *треба* буде йти до міліції.

– Тепер зрозуміло, чому ти такий сердитий... .

8. Закінчіть речення, використовуйте дієслово *доводитися/ довестись* та словосполучення у правому стовпчику.

Зразок: У Дмитра зламалася машина, ... | *їхати на роботу автобусом*

У Дмитра зламалася машина, йому довелося *їхати на роботу автобусом*.

1. Коли я сильно запізнююся на роботу, ...	a) їздити міським транспортом;
2. Коли моя машина не працює, ...	б) сплатити штраф;
3. У Марини важкі валізи, ...	в) брати таксі;
4. Андрій перевищив швидкість, ...	г) скласти іспити;
5. Якщо ви хочете отримати сертифікат, ...	д) відновити документи;
6. Жак загубив паспорт, ...	е) викликати таксі.

9. Замініть безособові речення синонімічними особовими конструкціями.

Зразок: Мені довелося йти пішки. – Я повинен був йти пішки.

1. Завтра вам доведеться приїхати до академії на півгодини раніше. 2. Мені здається, що це неправильно. 3. Мені не пригадується назва цього фільму. 4. Івану давно хочеться купити нову машину. 5. Марку не віриться, що він успішно склав іспит. 6. Нам не хотілося розмовляти дорогою. 7. Сьогодні Наталці погано працюється. 8. Тобі подобається ця дівчина? 9. Як твоєму братові живеться за кордоном? 10. Мені сьогодні зовсім не спалося. 11. Нам сьогодні довелося дуже рано встати. 12. Олена живе дуже далеко, тому їй доводиться рано вставати. 13. Галині дуже хочеться поїхати у Карпати. 14. Мені подобаються оповідання цієї письменниці. 15. О котрій годині тобі треба бути на вокзалі?

10. Утворіть форми порівняльного ступеня від прислівників *далеко, рано, добре, погано* і використайте їх замість крапок.

декан: Джоне, що з вами трапилося? Ви і ... вчилися не дуже

добре, а у цьому семестрі, на жаль, ви стали вчитися набагато ... ! Як ви це поясните?

студент: Іване Володимировичу! Що я можу сказати? Я намагаюсь вчитися ... , але все марно.

декан: Спробуйте виправити становище, Джоне. Адже ... так вчитися просто неможливо! Нам доведеться вас відчислити!

11. Як вам здається, що робили ці люди вчора? Для відповіді вживайте дієслова руху.

1. У Макса були квитки на футбол, але ввечері шеф викликав його до себе.
2. Лариса запросила Антона і Наталку до себе у гості, але заняття в університеті закінчилися дуже пізно.
3. У Тараса була призначена зустріч з партнерами, але у нього раптово зламалася машина.
4. Ганна хотіла піти до парку малювати, але погода була жахлива.
5. Оксана купила квитки на балет, але її подруга відмовилася з нею піти.

12. Поясніть, чому ці люди поїдуть або не поїдуть у те або інше місце. Скажіть, яким видом транспорту вони туди поїдуть.

1. У Дарини за півгодини зустріч із подругами у центрі. Вона вже запізнюється, тому
2. Наша станція метро не дуже близько, але сьогодні чудова погода, тому ми
3. Тарас їздить на роботу на власному авто, але сьогодні воно раптово зламалося, тому
4. У Андрія є машина, але вчора був сильний сніг, тому
5. Улюблений магазин моєї бабусі досить далеко, але вона не любить громадський транспорт, тому

* 13. Прочитайте текст-жарт. Замість крапок використайте потрібні дієслова руху (*піти, приходити/прийти, виходити/вийти, поїхати, приїжджати/приїхати*).

Весела історія

Уявіть, що вам треба поговорити з вашим шефом. Ви телефонуєте йому, а його секретарка вам відповідає:

Перед обідом:

- Він ще не
- Він телефонував, що скоро
- Так, він вже ..., але його немає, він кудись
- Він скоро Що йому передати?
- Він ... , але зараз його немає. Він ... обідати.

Після обіду:

- Так, він ... , але зараз його немає, він
- Він ... , але зараз його немає, він ... до міністерства.
- Ні, ще не Повинен скоро
- Так, він Але зараз він ... на нараду.
- Ні, він ще не ... , його пальто ще висить, але його немає у кабінеті, він кудись
- Його сьогодні не буде. Вже пізно, і він ... додому. Зателефонуйте завтра.

Текст

Києво-Могилянська академія

1. Подивіться у словнику значення цих іменників.

Акція, бурса, братство, звання, клятва, майно, межа, монастир, посвята, приміщення, садиба, святиня, символ, статус, традиція, церемонія.

2. Зверніть увагу на синоніми та антоніми.

відновлювати/ відновити = поновлювати/ поновити = відроджувати/ відродити	Установлювати те, що було ліквідоване. Знову починати перервану дію, стосунки тощо. – У Академії відновили (=поновили, відродили) старовинні традиції.
започатковувати/ започаткувати = засновувати/ заснувати =	Створювати, організовувати щось нове. – У Академії започаткували (=заснували) новий факультет.
розпочинати/ розпочати = починати/ почати = започатковувати/ започаткувати	<u>Приступати до виконання, здійснення чого-небудь.</u> – У 17 столітті у Академії розпочали (= почали, започаткували) викладання вищої математики.
визначний =	У різні часи в Академії працювали визначні

видатний = провідний = славетний	(= провідні, славетні, видатні) вчені, політики.
чималий = великий	У Академії підготували чималу (=велику) кількість учених.
науковець = вчений	Першу лекцію в Академії читає провідний вчений (= науковець).
початок ≠ завершення	На початку року провідні науковці читають в Академії першу лекцію. По завершенні лекції студенти задають професору багато питань.

3. Порівняйте однокореневі дієслова. Складіть із ними власні речення.

створювати/створити	перетворювати/перетворити
Давати життя, існування чому-небудь, формувати що-небудь. // Будувати. – У 1615 році створили школу.	Надавати нового вигляду, іншого характеру, // Вносити корінні зміни. – Пізніше цю школу перетворили на колегію.
виголошувати/ виголосити	проголошувати/проголосити
Публічно висловлювати промову, звернення тощо. – Декан виголосив імена студентів, які отримали дипломи з відзнакою.	Офіційно оголошувати що-небудь; обнародувати. – <i>Незалежність України</i> проголосили 24 серпня 1991 року.
визначати/визначити	призначати/призначити
Встановлювати. – <i>Переможців</i> визначили за результатами змагань.	Надавати кому-небудь офіційне право обіймати якусь посаду. – Професора призначили ректором університету.

4. Порівняйте близькі за значенням дієслова. Складіть із ними власні речення.

створювати/ створити	Давати життя, існування чому-небудь, формувати що-небудь. – <i>Нашу академію</i> створили у 1922 році. У академії створили гарні умови для навчання та наукової роботи.
(с)формувати	Давати існування чому-небудь; створювати, надавати форми. – У академії сформували сильну команду шахістів.

забезпечувати/ запезпечити	Створювати надійні умови для здійснення чого-небудь; гарантувати щось. – <i>Держава забезпечує усіх учнів шкільними підручниками. У академії забезпечили гарні умови для навчання та наукової роботи.</i>
-------------------------------	---

5. Прочитайте речення. Спробуйте зрозуміти з контексту значення виділених слів і словосполучень. Поясніть, як ви їх зрозуміли. Складіть із ними власні приклади.

1. Єлизавета Гулевич походить із *знатної* київської родини. 2. За успіхи в науці та професійну майстерність професор Іван Дзюба отримав *почесне звання* академіка. 3. Михаель Шумахер *увійшов в історію* як багаторазовий чемпіон «Формули-1», володар численних рекордів та найуспішніший пілот. 4. Цю вулицю назвали *на честь* великого українського поета. 5. Історія християнства в Україні *веде свій початок* з кінця 10 століття. 6. На нашому факультеті *склалася традиція* наприкінці навчального року робити стінну газету з фотографіями. 7. Студентам, які добре навчалися протягом року, *надавалася можливість* отримати іспити автоматом. 8. *При бажанні* ви можете працювати у комп'ютерному класі після занять. 9. *По завершенні* навчання студенти отримують дипломи. 10. Під час випускної церемонії майбутні лікарі завжди *виголошують клятву* Гіпократа. 11. 31 серпня першокурсників *посвятили* у студенти.

6. Прочитайте тлумачення дієслів. Зверніть увагу на керування. Складіть з цими дієсловами власні приклади.

заповідати/ заповісти	кому? що?	Висловлювати свою передсмертну волю. // Залишати що-небудь комусь після своєї смерті у спадок. – <i>Батько заповів свої гроші дітям.</i>
зберігати/ зберегти	кого? що? де?	1. Дбайливо ставитися до чого-небудь. – <i>Бабуся зберегла старі фотографії та листи діда.</i> 2. Тримати що-небудь у пам'яті, пам'ятати; не видаляти. – <i>Новий файл я зберіг на флеші.</i>
символізувати (НВ і ДВ)	кого? що?	Бути символом чого-небудь. – <i>Зелений колір символізує початок нового життя.</i>

(по)сприяти	кому? чому?	Подавати допомогу в чому-небудь, позитивно впливати на що-небудь. – <i>Держава сприяє розвитку науки.</i>
добиватися/ добитися	кого? чого?	Досягти поставленої мети, яких-небудь результатів, докласти зусиль. – <i>Вчені добилися хороших результатів.</i>
(по)карати	кого? за що?	Завдавати кари, накладати кару, покарання за що-небудь. – <i>Батьки ніколи не карали мене.</i>
відчисляти/ відчислити	кого? звідки? за що?	Виганяти зі школи, університету. – <i>Через погані оцінки студента відчислили з університету.</i>
підтверджувати/ підтвердити	що?	Доводити достовірність, істинність чогось. – <i>Президент підтвердив, що вибори відбудуться у січні.</i>
впроваджувати/ впровадити	що? куди?	Уводити що-небудь у дію, у практику. – <i>З цього року у програму впровадили нові предмети.</i>
доторкатися/ доторкнутися	кого? чого? до кого? до чого?	Торкатися до кого-, чого-небудь рукою. – <i>Мати доторкнулася до мого лоба рукою.</i>

7. Використайте у поданих реченнях дієслова з -ся або без -ся у правильній формі. Поясніть свій вибір.

1. Студенти та викладачі дбайливо ... цю традицію. На території монастиря ... старовинна церква.	зберегти(ся)
2. В академії мали право ... діти бідних селян. Я не ... у школі інформатику.	вчити(ся)
3. Які предмети ви ... на підготовчому факультеті? Студентами підготовчого факультету ... різні предмети.	вивчати(ся)
4. Як ви ... до іспитів? Цей тренер ... багатьох чемпіонів та рекордсменів.	підготувати(ся)
5. Професор ... студентам можливість після	надавати(ся)

лекції задати будь-яке питання. Усім студентам ... можливість брати книжки у бібліотеці. Ректор ... групі науковців премію. За успіхи в науці державою ... премії та нагороди.

6. Якщо ви хочете, ви можете ... в аудиторії після занять. Викладач ... у класі свої речі. Академія довго ... єдиною вищою школою Східної Європи. Вчений ... чималий науковий спадок.	залишити(ся)
7. З минулого року викладачі цієї школи ... курс психології. Курс психології ... викладачами, щоб допомогти учням вирішувати складні психологічні проблеми.	впровадити(ся)
8. Студенти ... багато цікавих традицій. За час існування академії у ній ... свої традиції.	скласти(ся)
9. Студенти ... отримати кращі результати.	намагати(ся)
10. В Україні ... старовинні традиції. Жителі села вирішили ... церкву.	відродити(ся)
11. Першу лекцію ... відомий вчений. Перша лекція завжди ... провідними науковцями.	читати(ся)
12. Декан ... наради щопонеділка. Ці наради ... у його кабінеті.	проводити(ся)
13. Члени журі ... переможців конкурсу. Членами журі ... переможці конкурсу.	визначати(ся)

8. Визначте, від яких дієслів та яким способом утворені подані іменники.

Доказ, назва, посвята, початок, пропуск, ризик, завершення, прохання, проголошення, сприяння, забезпечення, відродження, заснування, відновлення, поновлення, впровадження, досягнення, обмеження, вивчення, призначення, бажання, існування, очищення, голосування.

9. Визначте, якими частинами мови є подані слова. Від яких слів та яким способом вони утворені?

Живописний, театралізований, природничий, кам'яний, голодний, братський, вітчизняний, західноєвропейський, церковнослов'янський, бідність, цінність, можливість, діяльність, мудрість, особистість, вихованець, науковець, літературознавець, довголіття, виготовлений.

10. Продовжіть низки однокореневих слів. Визначте, якими частинами мови є ці слова.

Новини,	Виховання,
Особа,	Починати,
Література,	Відродити,
Брат,	

Розпочато, відновіти, братерський, народжений, літературний, братерство, народ, започаткований, знов, вихованець, особистий, новий, братський, вихователь, поновлений, родина, особистість, літературознавство, відроджено, початок, братній, виховувати, особовий.

11. Прочитайте подані мікротексти. Замініть безособові дієслівні форми синонімічними конструкціями.

Зразок: Першими випускниками було подаровано Академії черепаха. – Перші випускники подарували Академії черепаха. / Черепаха була подарована Академії першими випускниками.

1. Києво-Могилянську академію було засновано у 1615 році. Спочатку було відкрито братську школу. Пізніше на базі цієї школи було створено Києво-Братську колегію.

2. Колегію було започатковано на зразок європейських університетів. За сприяння Петра Могили тут було сформовано філософську, поетичну, музичну, архітектурну, історичну, живописну школи. Також Петром Могилою було збудовано бурсу.

3. Учні продовжили справу, що було розпочато Петром Могилою. На честь Петра Могили Колегію було названо Києво-Могилянською колегією. У 1817 р. Академію було закрито.

4. 15 жовтня 1992 року Академію було знов відроджено. Нещодавно у Києво-Могилянській академії було відновлено студентський театр.

12. У поданих реченнях замініть дієприкметники безособовими дієслівними формами або дієслівними конструкціями. Зробіть

відповідні зміни.

Зразок: Президентом Академії був призначений Брюховецький.– Президентом Академії було призначено Брюховецького. / Президентом Академії призначили Брюховецького.

1. У Академії було започатковано викладання вищої математики. 2. Учням та викладачам були забезпечені чудові умови. 3. При Академії була збудована кам'яна школа. 4. В Академії були впроваджені досягнення світової науки. 5. Студенти не були покарані. 6. Цей студент був відчислений з третього курсу. 7. Студенту була надана можливість залишитися на другий рік. 8. В Києво-Могилянській академії був створений професійний театр. 9. Колегія була перетворена на академію. 10. В Академії були відкриті нові факультети. 11. Після проголошення Незалежності України Академія була відновлена. 12. На випускній церемонії була виголошена клятва.

13. Прочитайте текст. Знайдіть у ньому та підкресліть нові слова. Спробуйте зрозуміти їх з контексту. Складіть із ними власні речення.

Києво-Могилянська академія

I

Києво-Могилянську академію було засновано у далекому 1615 році, коли знатна киянка Єлизавета Гулевич заповіла свою садибу в Києві (на Подолі⁴) місцевому Братству для монастиря й майбутньої школи. Таким чином, 15 жовтня 1615 р. було засновано школу, яка ввійшла в історію як Київська братська школа. Через сімнадцять років після цього Петром Могилою⁵ на базі цієї школи було створено Києво-Братську колегію.

Національна наука веде свій початок саме з цих стін. За сприяння Петра Могили тут було сформовано філософську, поетичну, музичну, архітектурну, історичну, живописну школи; започатковано природничі науки – астрономію, біологію, мінералогію, зоологію.

⁴ **Поділ** – придніпровська частина Києва. Назва походить від старослов. «подол» – низина. Разом з Верхнім містом (Старим Києвом) і Печерськом Поділ складає найдавнішу частину міста.

⁵ **Петро Могила** (1596 – 1647 рр.) – політичний, церковний і освітній діяч, Митрополит Київський, Галицький і Всієї Русі.

Петро Могила зробив дуже багато для колегії: він забезпечував викладачів і бідних студентів засобами для життя і навчання, збудував першу бурсу, нове кам'яне приміщення під школу (воно збереглося на території Академії). Усі свої чималі гроші, будинки, майно і найбільшу свою цінність – бібліотеку (2131 книгу), Могила заповів Колегії.

Єдине, чого не встиг Могила – це добитися для Колегії офіційного статусу вищої школи. Але його учні продовжили справу, що було розпочато Петром Могилою. У 1658 р. Колегія отримала статус вищої школи, тобто статус Академії. І на честь Петра Могили Колегію було названо Києво-Могилянською колегією (академією). Під цією назвою вона ввійшла в історію.

II

Повний курс навчання в Києво-Могилянській академії тривав 12 років. Але завдяки тому, що вона була вищою школою, студенти мали право вчитися в ній стільки, скільки бажали, без вікового обмеження. Студентів ніколи не карали і не відчисляли за те, що вони не вивчили уроків чи не підготувались до диспуту, бо причиною цього могли бути і хвороби, і голод, і бідність. Більше того, всім надавалась можливість при бажанні залишатися на другий чи навіть третій рік в тому ж класі «підтверджувати навчання».

Колегію було створено на зразок європейських університетів. Тут вивчався курс наук, властивий для західноєвропейських університетів (світова історія, література, поезія, філософія тощо). Але незважаючи на це Колегія залишалася національною школою, у ній вивчались церковнослов'янська мова, вітчизняна історія, релігія. До Колегії приймали дітей як з бідних, так і з багатих родин. Серед викладачів і вихованців Академії були визначні вчені, політики, церковні ієрархи, відомі не тільки в Україні, а й далеко за її межами – в Росії, Білорусі, Молдові, Сербії, Польщі, Німеччині та ін.

Поступово в Академії склалися свої традиції, наприклад, поетичні змагання, змагання у риторичній⁶ майстерності. В Києво-Могилянській академії було створено професійний театр.

На жаль, у першій чверті 19 ст., після заснування університетів у Харкові й Москві, Києво-Могилянська академія почала втрачати пріоритетний статус єдиної вищої школи. Прихильники Академії намагались перетворити її на університет, відкрити додаткові факультети (юридичний, медичний, математичний тощо). Але,

⁶ **Риторика** – наука про майстерність публічних виступів.

незважаючи на всі прохання й докази необхідності цього, у 1817 р. Академію було закрито.

III

15 жовтня 1992 року, через рік після проголошення Незалежності України, Академію було знов відроджено на її історичній території. У стіни відновленої Академії знов увійшли студенти. Ініціатором відновлення історичної Києво-Могилянської академії став літературознавець В. С. Брюховецький. Саме його було призначено першим президентом НаУКМА⁷.

Сьогодні Києво-Могилянська академія – провідний вищий навчальний заклад України. Після великої перерви у існуванні Академії тут відроджуються традиції, які були добре розвиненими у старій Академії. Так, наприклад, щороку 15 жовтня студенти Києво-Могилянської академії святкують День академії акцією «Чистий Скворода» (на честь дати заснування та відновлення Академії). Вони миють пам'ятник Григорію Сквороді⁸ на Контрактівій площі. Акція символізує очищення історичної пам'яті народу, повернення до духовних цінностей. А в день конвокації (випускної церемонії) на голову бронзового пам'ятника вдягають спеціально виготовлений бонет⁹ випускника.

Під час посвяти у студенти Києво-Могилянської академії студенти виголошують клятву. Частиною церемонії є також можливість доторкнутися до університетської черепахи Альми¹⁰ (Альму було подаровано Академії першими випускниками відродженої НаУКМА як символ мудрості і довголіття Академії. На фото – президент Академії

⁷ **НаУКМА** – Національний університет «Києво-Могилянська академія».

⁸ **Григорій Скворода́** (1722 – 1794 рр.) – український та російський філософ, поет, педагог, випускник Києво-Могилянської академії. Сквороду називають «першим філософом Російської імперії».

⁹ **Бонет** – традиційна шапка, яку одягають випускники університетів під час церемонії вручення дипломів. Верх шапки виконано у формі чотирикутника (див. фото вище).

¹⁰ Черепашу назвали **Альма** на честь **альма-матер (Alma Mater)**, старовинної неформальної студентської назви навчального закладу (університету, академії тощо).

В. С. Брюховецький і випускниця Академії, яка тримає в руках черепаху Альму).

Перша лекція для нових студентів є загальною і читається спеціально запрошеним визначним науковцем, якому по завершенні лекції надається звання почесного професора НаУКМА. Також в НаУКМА проводиться студентський проект «Славетні могилянці», у якому голосуванням визначаються видатні особистості старої та відродженої Академії. Але найпопулярнішими серед студентів та киян є традиційні студентські театралізовані виступи, так звані вертепи¹¹.

Отже Києво-Могилянська академія – перша вища школа не тільки в Україні, а й в усій Східній Європі. Для українців вона завжди була національною святинею, не меншою, ніж Падуя чи Болонья для італійців, Оксфорд чи Кембрідж для англійців, або Сорбонна для французів.

14. Дайте відповіді на питання за текстом.

1. Коли і на які кошти було засновано Києво-Могилянську академію? Як вона називалася спочатку? 2. Ким і коли було створено Києво-Братську колегію? 3. Що для Академії зробив Петро Могила? 4. Коли і завдяки кому Академія отримала офіційного статусу вищої школи? 5. Скільки часу тривав повний курс навчання в Києво-Могилянській академії? 6. Хто і скільки часу мав право вчитися в ній? 7. Як у Академії карали студентів, які не вивчили уроків чи не підготувались до диспуту? Чому? 8. Які науки вивчались у Академії? 9. Хто викладав у Академії? 10. Які традиції існували раніше в Академії? 10. Коли й чому Академію було закрито? 11. Коли Академію було знов відроджено? 12. Хто був головним ініціатором відновлення історичної Києво-Могилянської академії? 13. Як розшифровується аббревіатура НаУКМА? 14. Кого було призначено першим президентом відродженої Академії? 15. Чим була Києво-Могилянська академія раніше? 16. Чим вона є для українців зараз? 17. Які найвідоміші світові університети ви можете назвати?

15. Знайдіть у тексті інформацію про традиції, які існують у сучасній Академії, і розкажіть

- а) про акцію «Чистий Сковорода»;
- б) про церемонію конвокації;

¹¹ **Вертеп** – старовинний пересувний ляльковий театр, де ставили релігійні та світські п'єси.

- в) про церемонію посвяти у студенти Києво-Могилянської академії.
- г) Що ви дізналися про традиційну першу лекцію в Академії?
- д) Для чого в Академії існує проект «Славетні могилянці»?
- е) Яка традиція є найпопулярнішою серед студентів та киян?
- є) Яка з традицій Академії здалася вам цікавою? Чому?

16. Скажіть, що ви дізналися про

- а) Єлизавету Василівну Гулевич;
- б) Петра Могилу;
- в) Григорія Сковороду;
- г) черепаху Альму.

17. Напишіть твір «Моя альма-матер» (мінімум 150 слів).

МОДУЛЬ 17

Дієприслівник

Дієприслівник – це особлива форма дієслова. Цій формі властиві дієслівні ознаки виду (НВ та ДВ), перехідності/неперехідності, часу.

• Порівняйте:

<i>НВ</i> (одночасність дій) \rightleftarrows	
Я читав текст і виписував незнайомі слова.	<i>Читаючи</i> текст, я виписував незнайомі слова.
Я читаю текст і виписую незнайомі слова.	<i>Читаючи</i> текст, я виписую незнайомі слова.
Я читатиму текст і випису-ватиму незнайомі слова.	<i>Читаючи</i> текст, я випису-ватиму незнайомі слова.
<i>ДВ</i> (послідовність дій) \rightarrow	
Я прочитав текст і пішов обідати.	<i>Прочитавши</i> текст, я пішов обідати.
Я прочитаю текст і піду обідати.	<i>Прочитавши</i> текст, я піду обідати.

■ Зверніть увагу на утворення дієприслівників:

<i>НВ</i>	нести – несуть – несучи готувати – готують – готуючи відчувати – відчувають – відчуваючи вмиватися – вмиваються – вмиваючись	-учи(сь)/ -ючи(сь)
<i>П</i>	лежати – лежать – лежачи сидіти – сидять – сидячи дивитися – дивляться – дивлячись	-ачи(сь)/ -ячи(сь)
<i>ДВ</i>	прибрати – прибрав – прибравши прокинутись – прокинувся – прокинувшись допомогти – допоміг \emptyset – допомігши принести – приніс \emptyset – принісши [ш:]	-вши(сь)/ -ши(сь)

■ Зверніть увагу: дієприслівник вказує на додаткову дію і пояснює в реченні основне дієслово, наприклад:

- Він читає газету (як?), сидячи у креслі.
- Вона лежала (як?), заплющивши очі.

Дієприслівник, як і інші форми дієслова, може мати залежні від нього слова: *сидячи* (де?) у креслі, *заплющивши* (що?) очі. Дієприслівник разом із залежними від нього словами утворює

дієприслівниковий зворот, який у реченні виконує роль поширеної обставини.

В усному мовленні дієприкметниковий зворот відділяється від решти компонентів речення паузами, а на письмі – комами: *Іноді туман на озері розривається, **одкриваючи** блідо-блакитну воду.* (Леся Українка).

▣ **Розрізняйте:**
(різні граматичні значення)

Дієприслівник	Прислівник
сидячі вдома	писати сидячи
лежачі в ліжку	читати лежачи
стоячі в черзі	слухати стоячи

1. Визначте, від яких дієслів утворені подані дієприслівники.

А) Читаючи, пишучи, працюючи, відпочиваючи, знаючи, гуляючи, вважаючи, несучи, йдучи, ходячи, сидячи, лежачи, стоячи, починаючи, плаваючи, сумуючи, розмовляючи, ризикуючи, зустрічаючися, займаючися;

Б) Прочитавши, написавши, відпочивши, принісши, почавши, розповівши, зробивши, поклавши, упізнавши, подарувавши, купивши, придбавши, замерзши, допомігши, пропустивши, врятувавши, зустрівшись, познайомившись.

● **Порівняйте:**

Конструкція з дієприслівником	Складне речення
Ми пили каву, тихо <i>розмовляючи</i> про останні події.	= Ми пили каву і тихо розмовляли про останні події.
Ти не зможеш написати мені, <i>не знаючи</i> моєї адреси.	= Ти не зможеш написати мені, якщо не знаєш моєї адреси.
Вона пройшла повз, <i>не помітивши</i> мене.	= Вона пройшла повз і не помітила мене.
<i>Зустрівшись</i> із другом, ми разом пішли до університету.	= Після того як ми із другом зустрілись, ми разом пішли до університету.
<i>Повернувшись</i> після занять додому, Марк вирішив зателефонувати подрузі.	Коли Марк повернувся після занять додому, він вирішив зателефонувати подрузі.
Добре <i>підготувавшись</i> до іспиту, я зовсім не хвилювався.	Я зовсім не хвилювався, оскільки добре підготувався до іспиту.

2. У поданих реченнях дієприслівниковий зворот замініть дієслівною конструкцією. Використайте сполучники *і, коли, якщо, тому що, після того як* та ін.

Зразок: Читаючи новий текст, я дивився у словник. – Коли я читаю новий текст, я дивився у словник.

А) 1. Розповідаючи про свою подорож, Максим показував фотографії. 2. Читаючи лист від матері, я з ніжністю думав про своїх стареньких батьків. 3. Дивлячись новини, ми дізнаємося про останні події у світі. 4. Починаючи роботу, я не думав, що вона буде такою складною. 5. Ми сиділи за столом, обговорюючи наш майбутній контракт. 6. Слухаючи виступ декана, я намагався усе добре зрозуміти. 7. Ганна стояла у коридорі, розмовляючи із секретаркою. 8. Відпочиваючи в Криму, ми майже ніколи не згадували про проблеми. 9. Виходячи з дому, я часто зустрічаю цю людину. 10. Захоплюючись сучасною музикою, Сашко часто купує DVD-диски.

Б) 1. Виконавши роботу, ми пішли додому. 2. Повечерявши, я вимив посуд. 3. Закінчивши медичний університет, Володимир працюватиме лікарем. 4. Трохи подумавши, студентка почала відповідати на питання. 5. Склавши іспити, студенти повернуться додому. 6. Не зрозумівши цю теорему, ви не зможете розв'язати задачу. 7. Сплативши гроші, Андрій взяв продукти та пішов додому. 8. Зателефонувавши на вокзал, ми дізналися розклад потягів. 9. Повернувшись на батьківщину, я працюватиму програмістом.

3. Замініть ці речення синонімічними, вживаючи дієприслівникові звороти.

Зразок: Як тільки я побачив цю дівчину, я одразу ж упізнав її. – Побачивши цю дівчину, я одразу ж упізнав її.

1. Як тільки Максим отримав листа, він одразу ж почав читати його. 2. Після того як ми повторили теореми, ми почали розв'язувати задачі. 3. Коли мої друзі приїхали до Києва, вони одразу надіслали мені SMS. 4. Якщо ви добре вивчите іноземні мови, ви зможете працювати перекладачем. 5. Оскільки Марина погано знає комп'ютер, вона не може працювати секретаркою. 6. Викладач увійшов у клас і привітався. 7. Олена подивилася на годинник і зрозуміла, що вже час їхати. 8. Оскільки Жак погано знає українську мову, він майже нічого не зрозумів з нашої розмови. 9. Коли ми з подругами зустрічаємося, ми завжди разом десь обідаємо. 10. Тетяна купує книжки Акуніна, тому що захоплюється детективами.

■ **Зверніть увагу:** у реченні з дієприслівником обидві дії відносяться до одного суб'єкта:

<i>S1</i>	<i>S</i>
<i>S2</i> Я зустрів друга, і ми разом пішли до парку.	Ми з другом зустрілися і разом пішли до парку. = <i>Зустрівшись, ми з другом</i> разом пішли до парку.

4. Утворіть речення, з'єднавши ліву й праву частини. Зробіть правильний вибір.

1. Вийшовши з дому, ...	а) ... пішов сильний дощ.
б) ... я відкрив парасолно, тому що був сильний дощ.
2. Побачивши цього хлопця, ...	а) ... я подумав, що його обличчя мені знайоме.
б) ... його обличчя здалося мені знайомим.
3. Прочитавши цей роман, ...	а) ... мені захотілося купити інші книжки цього автора.
б) ... я захотів купити інші книжки цього автора.
4. Добре склавши іспити, ...	а) ... ми отримаємо сертифікати.
б) ... нам видадуть сертифікати.
5. Скінчивши університет, ...	а) ... мені виповниться 25 років.
б) ... я працюватиму менеджером у банку.
6. Купивши квитки, ...	а) ... фільм вже почався.
б) ... ми пішли у кіно.

5. Визначте, у яких реченнях можливо вжити дієприслівниковий зворот. Зробіть синонімічну заміну.

- 1) а) Коли я повернувся додому, я побачив на столі листа.
б) Коли я повернувся додому, мої батьки вже спали.
в) Коли я повернувся додому, було вже дуже пізно.
- 2) а) Коли професор читав лекцію, асистент писав формули на дошці.
б) Коли професор читав лекцію, студенти уважно слухали.
в) Коли професор читав лекцію, він писав формули на дошці.
- 3) а) Після того як мій брат скінчить університет, йому

виповниться 24 роки.

б) Після того як мій брат скінчить університет, він поїде у подорож.

в) Після того як мій брат скінчить університет, ми разом поїдемо у подорож.

- 4) а) Коли я готувався до іспитів, мені допомагали друзі.
 б) Коли я готувався до іспитів, я прочитав багато підручників та довідників.
 в) Коли я готувався до іспитів, мої друзі не заважали мені.

* 6. Змініть речення так, щоб у них були дієприслівники (якщо це можливо).

1. Я загубив номер вашого телефону і тому не міг вам зателефонувати. 2. Через те що був сильний вітер, ми залишилися вдома. 3. Він не брав участь у дискусії, тому що не розумівся на проблемі. 4. Депутати розглянули питання, але до згоди так і не дійшли. 5. Ми дізналися з газет, що приїздить відомий музикант, і вирішили піти на концерт за будь-яку ціну. 6. Коли я готуюсь до іспитів, я завжди пізно лягаю спати. 7. Якщо ми не будемо зважати на недоліки, то ніколи не досягнемо високих результатів. 8. Коли Борис відповідав на питання журналістів, він сказав про свої плани на майбутнє. 9. Коли батько повернувся додому, доньки ще не було. 10. Вона пройшла повз і не помітила мене. 11. Він подумав трохи і почав відповідати. 12. Собака перебіг через двір і зупинився біля паркану. 13. Декан увійшов до кабінету і привітався з усіма. 14. Вони прожили в Полтаві майже 7 років і добре вивчили українську мову. 15. Коли я увійшов у кімнату, задзвонив мій телефон.

● **Порівняйте:**

<i>НВ</i> \rightleftarrows	<i>ДВ</i> \rightarrow
<i>Закінчуючи</i> університет, Том вже знав, де буде працювати.	<i>Закінчивши</i> університет, Том пішов працювати у банк.
<i>Пояснюючи</i> урок, викладач писав на дошці нові слова.	<i>Пояснивши</i> урок, викладач почав опитувати студентів.

7. Виберіть дієприслівник потрібного виду.

1. ... урок, студент сів на своє місце. ... урок, студент говорив голосно й чітко.	відповідаючи –
відповівши
2. ... листа від сина, батько віддав його матері.	читаючи –

... листа від сина, батько посміхався.	прочитавши
3. ... , ми слухали радіо. ... , ми пішли до академії.	снідаючи – поснідавши
4. Мати завжди співає, ... страви. ... обід, мати покликкала усіх до столу.	готуючи – приготувавши
5. ... новини, ми вирішили пограти у шахи. Ми завжди обговорюємо події, ... новини по телебаченню.	дивлячись – подивившись

8. Закінчіть ці речення.

А) 1. Погано склавши іспити, 2. Відкривши свій зошит, 3. Побачивши приятельку, 4. Повернувшись додому, 5. Зустрівшись із друзями, 6. Почувши новину, 6. Граючи на гітарі,

Б) 1. , ми поїдемо на екскурсію. 2. , ми розповіли один одному свої новини. 3. , Олена працюватиме стоматологом. 4. , гості пішли додому. 5. , ти не можеш працювати перекладачем.

* 9. Від цих дієслів утворіть дієприкметники та дієприслівники, якщо це можливо.

дієслово	дієприкметники			дієприслівники	
	активні		пасивні	НВ	ДВ
	тепер.ч.	мин.ч.			
гратися					
купувати					
перемогти					
обговорити					
дарувати					
подарувати					
виголбшувати					
виголосити					
розбити					
зникнути					
працювати					
минути					

знати				
прибути				
намалюва́ти				
кинути				
розмовляти				
зняти				
перекласти				
щезнути				

10. а) Прочитайте текст. Знайдіть та підкресліть у ньому дієприслівники, визначте їхню форму. Речення з дієприслівниковими зворотами замініть дієслівними конструкціями.

Дізнавшись, що у «Кінопалаці» йде новий фільм за участі Річарда Гіра, Оксана та Жак вирішили подивитися цей фільм після занять. Пообідавши, вони поїхали до кінотеатру. Сидячі у маршрутці, вони розмовляли про свої справи. Підходячи до кінотеатру, Оксана і Жак побачили багато людей. А підійшовши до каси, вони помітили оголошення: «На сьогодні усі квитки продані».

Діставши з кишені гроші, Жак попросив касира: «Дайте, будь ласка, два квитки». Касир, подивившись на Жака із подивом, відповіла: «На сьогодні усі квитки продані». Не зрозумівши касира, Жак повторив: «Дайте, будь ласка, два квитки». Касир відповіла: «Я можу дати вам два квитки на завтра». Порадившись, друзі вирішили, що вони підуть на цей фільм завтра.

Сплативши гроші й узявши квитки, Оксана та Жак поїхали до гуртожитку.

б) Перекажіть діалог Жака і касира у непрямій мові.

* 11. а) Прочитайте текст. Знайдіть та підкресліть у ньому дієприслівники, визначте їхню форму. Речення з дієприслівниковими зворотами замініть дієслівними конструкціями.

Культура водіння

Приїхавши до іншої країни, будь-який водій одразу помічає різницю у «культурі» водіння. Обговорюючи культуру водіння, ми маємо на увазі не тільки формальні правила руху, які можна вивчити, прочитавши довідник. Ні, тут мова йде про неписані традиції та звичаї, які знають місцеві водії. Різницю у культурах можна показати,

наведши кілька прикладів. Почнемо із світлофорів. В Україні прийнято звертати увагу на жовте світло. Під'їжджаючи до світлофора, коли горить жовте світло, водій зупиняється. А американець або європеець, тлумачачи значення світлофору, підсвідомо думає: «червоний – стоп, зелений – їхати, жовтий – їхати швидше». При цьому побачивши, що загорілося зелене світло, українець одразу їде, а його американський «колега» може стояти кілька зайвих секунд, не одразу помітивши, що горить зелене світло.

Розрізняється й поведінка незадоволених водіїв. Наприклад, американець за кермом, реагуючи на неухважність іншого водія, скоріше за все прокоментує його поведінку іншим пасажиром: «Ну й кретин!». В Україні водій, образившись на іншого, може висловити незадоволення безпосередньо тому, хто його образив. Відкривши вікно, він може почати кричати й лаятись: «Куди ти їдеш, ідіот?!». А у Туреччині нетерплячі водії гнівно натискають на клаксони, підганяючи один одного.

Знаючи такі нюанси, водій-іноземець може уникнути багатьох неприємностей, не говорячи вже про нещасні випадки.

б) Чи помітили ви, чим відрізняється поведінка водіїв в Україні та у вашій країні?

12. а) Прочитайте текст. Знайдіть та підкресліть у ньому дієприслівники. Визначте, від яких дієслів вони утворені.

**Не буває худа без добра
(розповідас Марта)**

Як ви почуватиметеся, якщо раптом помітите, що оточуючі вас зовсім не розуміють? У мене є такий досвід. Кілька років тому я була у Києві. Я вивчала українську мову вже досить довго і вважала, що можу спілкуватися українською мовою. Але один випадок похитнув мою впевненість.

Одного разу, гуляючи містом, я відчула голод. Зайти в українську кав'ярню я не наважилась (а що як я не зрозумію назв у меню?) і дуже зраділа, побачивши вивіску «Макдоналдс». Я сміливо підійшла до стійки й встала у чергу.

Чекаючи на свою чергу, я прочитала великий плакат: «Посмішка – безкоштовно!». Трохи подумавши, я вирішила, що «посмішкою» називається пиріжок або булочка (адже офіціант завжди посміхається, у цьому немає нічого дивного), і зраділа, що не треба замовляти десерт.

Зробивши своє замовлення, я із цікавістю дивилася на піднос, очікуючи обіцяного десерту. Але там була тільки замовлена мною їжа.

Я подумала: «Вона думає, що я не вмію читати українською, і сподівається обдурити мене». Тому я спитала: «А посмішка?». Дівчина старанно посміхнулася. Я вирішила, що вона не хоче визнати свою помилку. Але я повинна була показати, що знаю українську мову добре. «Де посмішка?» – наполягала я.

Дівчина злякано показала усі свої зуби, але так і не дала мені десерта. Я продовжувала стояти, наполягаючи: «Будь ласка, мені потрібна посмішка!»

На щастя, юнак, що стояв за мною, зрозумів, у чому проблема. Він пояснив мені, що я отримала аж три посмішки. А потім ми сіли за один стіл і він розповів мені про особливості українського сервісу. Завдяки моему новому знайомому я дізналася, що ще кілька років тому при обслуговуванні клієнтів посмішка вважалася чимось необов'язковим. Ось чому «Макдоналдс» вирішив привабити клієнтів таким чином.

Я недовго сумувала через свою дурість. Але після того випадку я добре зрозуміла, як важливо мати уявлення не тільки про мову, історію і культуру країни, але й про особливості її щоденного життя.

б) Чи опинялися ви або ваші друзі у подібних ситуаціях, коли ви неправильно розуміли співрозмовника? Розкажіть про це.

* 13. Прочитайте народні прислів'я. Підкресліть дієприслівники, визначте їхній вид. Скажіть, від яких дієслів вони утворені.

1. Не розбивши яєчка, не спечеш яєчні. 2. Не поговоривши з головою, не бери руками. 3. Не поклавши, не шукають. 4. Не спитавши броду, не лізь у воду.

* 14. Прочитайте уривки з художніх творів. Підкресліть дієприслівники, визначте їхній вид. Скажіть, від яких дієслів вони утворені.

1. Раділи люди, встаючи. (*Т. Шевченко*) 2. Тітка зітхнула, піднявши журливо чоло вгору. (*О. Кобилянська*) 3. Кожний дбає тільки про себе, не розуміючи того, що таким робом роздроблюються їх сили, ослаблюється громада. (*І. Франко*) 4. Тугар Вовк не дуже прислухався до розповіді, вважаючи все те дурницями. (*І. Франко*) 5. Любив, їдучи на возі з луку, дивитися, лежачи, на зоряне небо. (*О. Довженко*) 6. ... пучок світу полився, розливаючись по горах, лісах, по високих будівлях. (*П. Мирний*) 7. Вертаючись додому, Юхим з греблі побачив

сина. (А. Головка).

* Синтаксис

Речення

<i>Просте речення</i>	<i>Складне речення</i>	
має одну грам. основу (підмет і присудок)	складається з двох або більше частин, кожна з яких має граматичну основу (підмет і присудок)	
Мій <u>брат</u> <u>навчається</u> у школі. <u>Максим</u> <u>відвідав</u> товариша у лікарні. На вулиці <u>холодно</u> (<i>безсуб'єктне</i>).	<i>Складносурядне</i> (поєднує синтаксично <u>рівноправні частини</u>)	<i>Складнопідрядне</i> (поєднує синтаксично <u>нерівноправні частини</u>)
	Мені <u>подобуються</u> іноземні <u>мови</u> , а <u>Тарас</u> <u>любить</u> математику. На вулиці <u>холодно</u> , але ми <u>вирішили піти</u> на прогулянку.	<u>Я</u> сьогодні <u>не пішов</u> на заняття, тому що <u>захворів</u> . Коли <u>він повернувся</u> додому, <u>було</u> вже дуже <u>пізно</u> .

Граматична основа речення

Підмет і присудок – це головні члени двоскладного речення, що становлять його *граматичну основу*.

Підмет означає предмет, про який говориться в реченні, відповідає на питання *хто? що?* За способом вираження підмети поділяються на *прості* (Учні вийшли на перерву. Почався дощ. Вона ще не приїхала.) і *складені* (Дехто з учнів не прийшов. Викладач із студентами пішли на екскурсію.).

Присудок означає, що говориться про предмет, і відповідає на питання *що робить предмет? що з ним робиться? який він є? хто/що він є?* Присудки бувають *прості* (Учні вийшли на перерву. Почався дощ. Вона ще не приїхала) і *складені* (День був чудовий. Вона сьогодні сама не своя. Микола почав працювати). Присудок може означати дію, стан, якість, ознаку, кількість, приналежність.

■ Зверніть увагу на складений присудок:

- *два дієслова* (друге обов'язково у формі *інфінітива*):
Вже пізно, я мушу іти.
Він хоче подивитися цей фільм.
Ганна любить відпочивати на природі.
- *повинен, згоден, радий, щасливий та ін. + інф.:*
Радий буду вам допомогти!

Ви повинні повідомити батьків про збори.
 Ви готові відповісти на моє питання?

- *бути, ставати, називатися* та ін. + *Ор.в.*:
 Він є капітаном нашої збірної команди.
 Василь буде юристом по закінченні університету.
 Я обов'язково стану викладачем.
 Ти будеш сильним, коли підростеш.

◆ Запам'ятайте:

1. Підмет і присудок граматично взаємозалежні. Присудок узгоджується у *множині* з підметом, вираженим сполученням іменника у *Н.в.* з іменником у *Ор.в.*: Брат із сестрою повечеряли разом. Порівняйте:

Я з Тарасом виконав роботу.
Ми з Тарасом виконали роботу.
Ми виконали роботу.
Тарас і я виконали роботу.
Тарас виконав роботу зі мною.

2. Присудок узгоджується у *множині* або *однині* з підметом, вираженим кількісним числівником та іменником у *Н.в.* чи *Р.в.*: Шість чоловіків увійшли в автобус або Шість чоловіків увійшло в автобус.

3. Присудок узгоджується в *однині* з підметом, вираженим сполученням іменника із словами *багато, більшість, мало, менішесть, чимало, частина, решта, кілька* тощо: Багато років минуло з того часу, як ми познайомилися.

Речення може бути особовим (є підмет чи він мається на увазі), наприклад: Я читаю книжку. У безособових реченнях немає підмета, і він не мається на увазі, наприклад: Мені треба читати.

● Порівняйте:

Особові <i>(повинен, повинна, повинне, повинні)</i>	Безособові <i>(потрібно, треба, необхідно, слід, можна, неможна)</i>
Студент <u>повинен</u> добре <u>підготуватися</u> до виступу. Я <u>повинна</u> <u>закінчити</u> цю роботу сьогодні.	Студенту <u>необхідно</u> добре <u>підготуватися</u> до виступу. Мені <u>треба</u> <u>закінчити</u> цю роботу сьогодні.
	■ Зверніть увагу: у цих реченнях немає підмета, а фактичний суб'єкт дії виражений іменником або особовим

	займенником у <i>Д.в.</i>
--	---------------------------

Найчастіше підмет (граматичний суб'єкт) співпадає з фактичним суб'єктом, але у деяких випадках фактичний суб'єкт стоїть у непрямому відмінку і не є підметом.

▣ Зверніть увагу на суб'єкт:

У мене є собака. – *Хто/що у вас є?* (підмет – *собака*), порівн.: *У мене немає* собаки (у цьому реченні немає підмета).

У мене болить голова. – *Що у тебе болить?*

Мені подобається Марійка. – *Хто тобі подобається?* (порівн.: *Я люблю Марійку.* – *Кого ти любиш?*)

Мені потрібна пані директорка. – *Хто вам потрібний?*

Мені потрібна фарба. – *Що вам потрібно?*

▣ Зверніть увагу: в односкладних реченнях відсутній один головний член (підмет або присудок). Ці речення зрозумілі й без другого головного члена (*Тут продають газети.* Допоможіть мені. *Сьогодні тепло.* *Вже пізно.*).

*** Другорядні члени речення**

Означення називає ознаку предмета і відповідає на питання *який? чий? котрий? скількох? скільком? скількома?: Він вибрав чудовий подарунок (який подарунок?). Принесіть ваші зошити (чий зошити?). Настав час повертатися додому (який час?).*

Прикладка – різновид означення. Вона називає ознаку предмета і водночас (будучи виражена іменником) дає йому нову назву: *Сьогодні читатиме лекцію професор Іванов.* *Ми купили квитки на балет «Лебедине озеро».*

Додаток означає предмет і відповідає на питання непрямих відмінків:

Марина купила хліб і молоко (що?). Про що він тобі розповів (про що?кому?)?

Обставина вказує на місце, час, спосіб, мету, умову, причину дії і відповідає на питання *де? коли? як? для чого? за якої умови? чому?* та ін.: *Вони повернулися з відпустки.* *Ввечері приїхав батько.* *Я телефонував вам тричі.*

* 15. а) Прочитайте уривки з художніх творів. Знайдіть у реченнях підмет та присудок. Підкресліть підмет однією рисою,

Івану подобаються (дорогі речі). 9. Борис ненавидить ... (симфонічна музика). 10. Скільки у них ... (діти)? 12. Том обіцяв цю книжку ... (його/свій приятель). 13. Ми зустріли на вулиці ... (наші/свої колеги). 14. Це слова ... (один відомий український письменник). 15. Я хочу купити сорочку ... (блакитний або сірий колір). 16. Ці меблі зроблені ... (дерево).

В) 1. Раніше родина жила ... (великий будинок). 2. Олег купив два ... (комп'ютерний стіл). 3. Щоранку бабуся йде ... (ринок, магазини). 4. Батько купив велосипед ... (його/свій молодший син). 5. Жак підписав контракт ... (німецькі партнери). 6. У нашому класі дванадцять ... (стіл) і двадцять чотири ... (стілець). 7. У магазині «Руслана» продають одяг ... (великі розміри). 8. Максим закінчить університет ... (наступний рік). 9. У мене чимало ... (цікаві книжки). 10. Лікар виписав рецепт ... (його/свій пацієнт). 11. Це речі ... (Гончаренко Борис Володимирович). 12. Вчора я бачив ... (чудовий ноутбук). 13. Про що ви домовились ... (ця жінка)? 14. Тобі подобається сік ... (яблука)?

Г) 1. Ганна розповіла цю історію ... (її/свої колеги). 2. Андрій тричі на тиждень ходить ... (стадіон, тренування). 3. У цьому будинку чотирнадцять ... (поверх). 4. Стас запросив у гості ... (друзі та партнери). 5. Глядачі довго аплодували ... (відома піаністка). 6. Олена почала працювати ... (минулий рік). 7. Мені подобається одяг ... (яскраві кольори). 8. Наша компанія працює тільки ... (досвідчені перекладачі). 9. Бабуся розбудила ... (онук і онучка). 10. Макс обіцяв допомогти ... (новий співробітник). 11. Надійці треба зателефонувати ... (Щербина Ніна Андріївна). 12. Тетяна сфотографувала ... (її/свої батьки). 13. Вчора він зустрічався ... (новий керівник). 14. ... (Ганна Петрівна) була одягнена нова сукня.

2. Замість крапок поставте подані словосполучення у правильній формі. Якщо треба, використайте прийменник.

А) мій/свій старий шкільний друг

1. Я хочу вам розповісти 2. ... 23 роки. 3. Коли я жив у рідному місті, я завжди ходив на футбол ... 4. Я отримав e-mail 5. Недавно мені зателефонував 6. Я зустрів на вокзалі 7. Я хочу вас познайомити 8. ... чудове почуття гумору. 9. Що одягнуто ...?

Б) її/своя найкраща подруга

1. Марина купила парфуми собі та 2. У театрі ми зустріли Наталку та ... 3. Ганна показала мені фотографію 4. Ніна розповіла

мені 5. Тетяна зустрілася 6. ... подобається балет. 7. Олена залишилася ночувати 8. ... одягнутий синій светр. 9. Тетяна дізналася про це

В) мої/свої батьки

1. Я дуже люблю 2. Я часто згадую ... 3. Я завжди раджусь 4. Влітку я поїду 5. Мені треба зателефонувати 6. Цей ноутбук мені купили 7. Я хочу купити щось дороге для 8. ... цікаво живеться.

3. Прочитайте мікротекст. Слова в дужках поставте у потрібну форму. Якщо потрібно, використайте прийменник.

Розповідє Марина

Я не дуже люблю їсти. Вдома ... (я) ніколи немає ... (хліб та молоко), тому що я ... (вони) зовсім не люблю. Бабуся каже, що ... (я) обов'язково треба їсти ... (хліб) і пити ... (молоко), тому що вони корисні. Вона постійно нагадує ... (це) ... (я і мій молодший брат).

Сьогодні я залишилася ... (бабуся), тому що я захворіла. ... (Я) болить голова. ... (Бабуся і брат) немає вдома. Бабуся пішла ... (магазин) купити ... (я) молоко та мед, а брат пішов у справах. ... (Я) сумно, тому що ... (я) погано почуваюся. Вранці я прийняла ліки, і зараз ... (я) трохи краще. Після обіду ... (я) телефонувала моя подруга Олена. Вона обіцяла відвідати ... (я) ввечері. Я буду рада ... (вона) бачити.

◆ **Запам'ятайте** сталі сполуки із зворотним займенником *себе*: *сам по собі*, *давати собі раду*, *пересилувати себе*, *взяти себе в руки*, *мотати собі на вус*, *землі під собою не чути*.

4. Замість крапок використайте займенники *мій*, *твій*, *наш*, *ваш*, *його*, *її*, *їхній*, *свій* або *себе* у правильній формі.

1. Для того щоб вибрати професію, треба мати уявлення про ... інтереси, а також вимоги до цієї професії. 2. Дуже часто батьки надто опікують ... дітей, немов хочуть прожити за них ... життя. 3. Мені здається, що кожна людина повинна прожити ... життя сама, роблячи ... вибір, приймаючи ... власні рішення. 4. Найкращий спосіб дати ... раду з будь-якою проблемою – зайнятися ділом. 5. Я вчусь у політехнічному університеті, але ... майбутня професія мені не подобається. 6. Не хвилюйся, будь ласка, візьми ... в руки. 7. Сміліше висловлюйте ... думки! 8. Він каже, що йому зовсім не до вподоби ... майбутня

професія. 9. Допоможи мені донести ... речі до гуртожитку. Ти візьми ... книжки, а я візьму ... сумку. 10. Він добре знає ... роботу. 11. Кожна людина має ... обов'язки у житті. 12. Я хочу запросити вас до ... додому. 13. Я хочу почути ... думку з цього питання. 14. Ви вважаєте це для ... необхідним? 15. Я хочу заробляти ... на хліб сам. 16. У них не залишилось часу для 17. Скільки студентів навчається у ... групі? 18. Коли ти познайомиш батьків із ... нареченою? 19. Том купив нову машину. Він дуже піклується про ... машину. Тому дуже подобається ... машина. 20. Розкажіть мені про ... друзів, про ... характер, про ... захоплення. 21. Юрко дуже стомився, але зміг пересилити ... й помити посуд. 22. Я читав, що людина використовує за ... життя не більше, ніж 60% ... можливостей.

5. Використайте замість крапок слова *нехай* або *давай(те)*.

1. ... поїдемо в неділю на озеро. ... вони їдуть машиною, а ми поїдемо автобусом. 2. ... зателефонуємо Олені. ... вона прийде до нас. 3. Кажуть, у «Кінопалаці» йде новий фільм. ... подивимося його. ... Михайло купить квитки.

6. Дієслова в дужках поставте у правильну форму.

1. Давайте (поїхати) на матч разом. Нехай Сашко (замовити) квитки. 2. Давай (написати) дідушеві листа. 3. Нехай діти (піти) погуляють, погода чудова! 4. Починається дощ, давай (взяти) таксі. Нехай Тарас (зупинити) машину. 5. Давай (зателефонувати) Олені і Максиму і (покликати) їх у басейн. Нехай вони (заїхати) за нами. 6. Давай (запросити) до себе на новосілля гостей. Нехай Микола (зустріти) їх біля станції метро.

Текст

Тарас Григорович Шевченко

1. Подивіться у словнику значення цих іменників.

Горе, гравіюра, графіка, домовина, дяк, живописець, заповіт, заслання, засіб, земляк, знуцання, кошти, кріпак, маєток, маляр, митець, поміщик, портретист, потяг, решта, селянин, спроба, слуга, статуя, цінність, шлях, явище.

2. Прочитайте тлумачення дієслів. Зверніть увагу на їхнє керування. Складіть з цими дієсловами власні приклади.

знущатися	з кого? з чого? над ким?	Заподіювати муки, страждання кому-небудь. – У дитинстві ми з братом часто знущалися один з одного.
оформлятися/ оформитися	куди? ким?	Виконуючи всі необхідні формальності, вступати куди-небудь. – Після закінчення університету він оформився на роботу до банку менеджером.
опановувати/ опанувати	кого? що?	Навчатися користуватися чим-небудь. – Марина швидко опанувала комп'ютер.
видавати/ видати	кого? що?	Випускати в світ друковані твори. – У місті видають кілька газет і журналів.
(на)друкувати	кого? що?	1. Випускати у світ, видавати. – У газеті надрукували мою статтю. 2. Відтворювати текст друкарською машинкою або на комп'ютері. – Секретар надрукувала наказ директора.
відобразити/ відобразити	кого? що? де?	Показувати кого-, що-небудь засобами слова, живопису, гри тощо. – У своїх віршах поет відобразив життя народу.
утверджувати/ утвердити	кого? що?	Робити міцним, непорушним. – Поет утвердив нові форми в літературі.
збагачувати/ збагатити	кого? що?	Робити кого-, що-небудь багатшим за складом або змістовнішим, досконалішим. – Поет збагатив літературу чудовими творами.
підносити/ піднести	кого? що?	Звеличувати, прославляти. – Своєю творчістю поет підніс українську літературу до світового рівня.

3. Продовжіть низки однокореневих слів. Визначте, якими частинами мови є ці слова.

Село,

Земля,

Малювати,

Цінний,

Коштувати,

Гравюра,

Портрет,

Хворіти,

Служити,

Поет,

Велетень,

Майстерність,

Новатор,

Графік,

Слуга, майстер, портретист, гравіюний, поезія, захворівший,

наземний, новий, селянин, земляк, кошти, малюнок, хворий, новачок, поетичний, поновити, змальовуючи, цінність, коштовний, сільський, гравёр, велетенський, малюючи, відновлений, хвороба, графіка, майстерний, хворобливий, підземний, маляр, новаторство, хворіючи, графічний, майстерня, служачи.

4. Скажіть, від яких слів та яким способом утворені ці слова. Визначте, якими частинами мови вони є.

Живописець, самоук, класичний, світовий, заповіт, поповнення, заслання, земляк, кріпацтво, становлення, розвиток, маєток, портретист, потяг, селянин, спроба, хвороба, цінність, загальнолюдський, неабиякий, тривалий, поховано, викупити, володар, царство, нагляд, пошук, винятковий, обдарованість, походження, популярність, видання.

• Порівняйте:

<i>цінний</i>	<i>коштовний</i>
Який має важливе значення. // Такий, яким дорожать. // Дуже потрібний, корисний. – <i>Книжка з автографом автора – дуже цінний подарунок для мене.</i>	Який має високу вартість; дуже цінний, дорогий (про предмети). – <i>Переможці змагань отримують коштовні призи – комп'ютер, телевізор, відеокамеру тощо.</i>
<i>викуповувати/вікупити</i>	<i>купувати/купити</i>
Звільняти, визволяти кого- або що-небудь за гроші, плату. – <i>Художники зібрали гроші й викупили Шевченка у поміщика.</i>	Придбати за гроші. – <i>Художник купив нові фарби.</i>

5. Прочитайте речення. Спробуйте зрозуміти з контексту значення виділених слів і словосполучень. Поясніть, як ви їх зрозуміли. Складіть із ними власні приклади.

1. Моя улюблена команда *зазнала поразки* у чемпіонаті. 2. Він дуже рано *зазнав горя*. 3. Свої *перші спроби* у малюванні я *зробив*, коли мені було 5 років. 4. Коли письменник досяг успіху, для нього *відчинилися двері* усіх видавництв. 5. Ваш син має *неабиякі здібності* до малювання. 6. Хлопець з дитинства захоплювався літературою, але особливо *жадібно* він *читав* фантастику. 7. Твори цієї молоді письменниці дуже швидко *набули популярності* серед читачів та

знайшли відгук у їхніх серцях. 8. До екзамену мені треба *вивчити* *напам'ять* кілька формул і теорем. 9. Результати іспитів *мають* для мене велике *значення*. 10. Ця компанія *стала новатором* у рекламному бізнесі, їхня продукція дуже оригінальна і цікава.

6. Запам'ятайте синоніми.

живописець = художник = маляр	<i>Шевченко був талановитим поетом та живописцем (= художником, маляром).</i>
обдарований = талановитий	<i>Шевченко був обдарованим (=талановитим) поетом та живописцем.</i>
перебувати = бути = знаходиться	<i>Антон кілька років перебував (=був, знаходився) за кордоном.</i>
минути = виповнитися	<i>Коли мені минуло (=виповнилося) 18 років, я вступив до академії.</i>
зазнавати/зазнати = переживати/ пережити	<i>У дитинстві поет зазнав (=пережив) багато горя.</i>
відображати (відображувати)/ відобразити = показувати/ показати = змальовувати/ змалювати	<i>У своїх віршах поет відобразив (=показав, змалював) життя народу.</i>
видавати/видати = (на)друкувати	<i>Його першу книжку видали (=надрукували) у 1840 році.</i>

7. Від поданих дієслів утворіть дієприслівники.

А) Працювати, друкувати, опанувати, показувати, збагачувати, подорожувати, утверджувати, формувати, забезпечувати, символізувати, відроджувати, поновлювати, створювати, перетворювати, змальовувати, відчувати, перебувати, видавати, зазнавати, пропускати, читати, відображати, підносити, знайомитися, знущатися, оформлятися, навчатися;

Б) Втратити, зазнати, віддати, переїхати, опанувати, видати, надрукувати, відобразити, підтвердити, збагатити, показати, змалювати, призначити, сформувати, поновити, забезпечити, відчислити, впровадити, надати, відродити, пропустити, виголосити, створити, перетворити; навчитися, познайомитися, оформитися; піднести, принести, відвезти, зберегти.

8. Прочитайте речення, замініть дієприслівні звороти

конструкціями з дієсловами. Використовуйте сполучники *і, якщо, коли, тому, оскільки* та ін.

Зразок: Працюючи у банку, Антон набував цінного досвіду. – Коли Антон працював у банку, він набував цінного досвіду.

1. Відчуваючи любов до малювання, хлопчик вирішив записатися до художньої школи. 2. Переїхавши до іншого міста, Том не одразу знайшов собі хорошу роботу. 3. Вступивши до Академії мистецтв, Шевченко майже одразу став улюбленим учнем відомого живописця Брюллова. 4. Навчаючись у Академії мистецтв, Шевченко познайомився з багатьма талановитими художниками та письменниками того часу. 5. Закінчивши Академію мистецтв, Шевченко отримав срібну медаль за свою картину. 6. Вивчивши напам'ять теорему чи формулу, я вже ніколи їх не забуваю.

9. Прочитайте речення, замініть їх синонімічними, використовуючи дієприслівникові звороти.

Зразок: Журналіст багато подорожував і водночас вивчав країну. – Багато подорожуючи, журналіст вивчав країну.

1. Шевченко наполегливо працював над поповненням своєї освіти, читав твори з історії та філософії. 2. Хлопець рано втратив батьків, тому він повинен був тяжко працювати. 3. Оскільки протягом дня юнак не мав часу малювати, він займався малюванням вечорами. 4. Художники зібрали гроші й викупили Шевченка у поміщика. 5. Шевченко швидко опанував мистецтво графіки і став працювати ілюстратором. 6. Твори Шевченка дуже швидко стали відомими і знайшли відгук у серцях людей. 7. Шевченко створив багато творів, у яких відобразив тяжке життя простого народу.

10. Використайте у поданих реченнях дієприкметник або дієприслівник. Дієприкметники поставте у правильну форму.

1. Ця поема була ... у 1843 році. ... багато творів про народ, письменник швидко став відомим.	створений – створивши
2. ... свою першу збірку віршів, поет почав працювати над поемою. Я купив книжку та підручник, ... видавництвом «Ранок».	виданий – видавши
3. Після перемоги улюбленої команди у нас був ... настрій. Шевченко завоював любов та популярність, ... українську поезію до світового	піднесений – піднісши

рівня.

4. ... речі на нову квартиру, ми стали облаштовуватися. Після смерті тіло поета було ... до України.	перевезений –
перевівши
5. Щоб відкрити власний бізнес, йому довелося заставити свій будинок, але дуже швидко будинок був поета у поміщика, друзі допомогли Шевченкові знайти квартиру та вступити до Художньої Академії.	викуплений –
викупивши
6. ... літературу чудовими творами, автор швидко завоював любов народу. Завдяки поетові українська література була ... новими формами.	збагачений –
збагативши

11. Прочитайте текст. Знайдіть у ньому та підкресліть нові слова. Спробуйте зрозуміти їх з контексту. Складіть із ними власні речення.

Тарас Григорович Шевченко

(1814 – 1861 рр.)

I

Тарас Григорович Шевченко народився 9 березня 1814 року в селі Моринці Київської губернії в родині селянина-кріпака. Рано втративши матір, а потім і батька, він з дитинства зазнав багато горя і злуцань. Працюючи і навчаючись у дяка, Шевченко знайомився з творами української літератури. А відчуваючи великий потяг до малювання, уже тоді робив перші спроби розпочати навчання у маляра. Коли Шевченкові минуло 14 років, його зробили слугою поміщика П. Енгельгардта в маєтку Вільшани.

Переїхавши до Петербурга в 1831 р., Енгельгардт взяв із собою Шевченка, а щоб мати власного маляра, віддав його вчитися до живописця В. Ширяєва. Ночами, у вільний від роботи час, Шевченко ходив до Літнього саду, малював статуї, тоді ж уперше почав писати вірші. Улітку 1836 року він познайомився зі своїм земляком — художником І. Сошенком, а через нього з Є. Гребінкою, В. Григоровичем і О. Венеціановим, які разом із К.Брюлловим та В. Жуковським навесні 1838 року викупили молодого поета з

кріпацтва.

Перед Шевченком відчинилися двері в широкий світ науки й мистецтва. Оформившись студентом Академії мистецтв, Шевченко став улюбленим учнем Брюллова. Бувши вже неабияким портретистом, він опанував також мистецтво гравюри та графіки.

Водночас Шевченко наполегливо працював над поповненням своєї освіти, жадібно читаючи твори з історії, філософії, класичної світової літератури.

Першу збірку поетичних творів Шевченка було видано 1840 року під назвою «Кобзар». До неї увійшло 8 поезій: «Думи мої», «Катерина», «Тополя», «Думка» та ін. Окремими виданнями були надруковані поеми «Гайдамаки» (1841 р.) та «Гамалія» (1844 р.). Вірші Шевченка справили на українське суспільство велике враження.

II

Тарас Шевченко у своїй творчості відобразив ті думки і настрої, які були важливими в житті українців його часу. Про те, що його творчість знайшла відгук у серцях людей, свідчить той факт, що в другій половині 19 і на початку 20 століть «Кобзар» був чи не єдиною книжкою у більшості сільських хат України, вірші з нього вчили напам'ять, за ним училися читати.

За коротке життя Тарасом Шевченком було створено чимало поезій, драматичних творів, картин. Багато подорожуючи країною, Шевченко також взяв участь в Аральській географічній експедиції 1848 – 1849 років.

10 березня 1861 року після тривалої хвороби Шевченко помер. На кошти друзів його було поховано спочатку в Петербурзі. Але у квітні того ж року його домовину, згідно із заповітом, було перевезено в Україну і перепоховано на Чернечій горі біля Канева.

Творчість Тараса Шевченка мала велике значення в становленні й розвитку нової української літератури, утвердивши в ній загальнолюдські демократичні цінності та піднісши її до світового рівня. Збагативши українську літературу новими темами й ідеями, Шевченко став новатором і в пошуках нових художніх форм.

В історичному розвитку України Шевченко – явище надзвичайне як своєю обдарованістю, так і місцем у літературі, мистецтві, культурі. Походженням та популярністю Шевченко – виняткове явище також у світовій літературі. З 47 років життя поет 24 роки перебував у кріпацтві, 9 років був солдатом, кілька років провів на засланні, а решту – під наглядом поліції. Трагічно важкий шлях Шевченка до творчої майстерності визначив в образній формі І.

Франко: «Він був сином мужика і став володарем у царстві духа. Він був кріпаком і став велетнем у царстві людської культури. Він був самоуком і вказав нові, свіжі і вільні шляхи професорам та книжним ученим».

12. а) Знайдіть у попередньому тексті усі дієслова та дієслівні форми. Випишіть їх у цю таблицю.

<i>дієслово</i>	<i>дієприкметник</i>	<i>безособова дієслівна форма</i>	<i>дієприслівник</i>

б) Випишіть з тексту віддієслівні іменники. Скажіть, від яких дієслів та яким способом вони утворені.

13. Дайте відповіді на питання.

А) 1. Де і коли народився Тарас Григорович Шевченко? 2. Яким було дитинство майбутнього художника та письменника? 3. Коли і як він потрапив до Петербурга? 4. З ким він познайомився у Петербурзі? 5. Як Шевченка було викуплено з неволі? 6. Куди вступив Шевченко, отримавши волю? 7. Коли була надрукована перша збірка віршів Шевченка? Як вона називалась? Які поезії до неї увійшли? 8. Яке враження справили вірші Шевченка на українське суспільство? Чому? 9. Де і коли помер Шевченко? Де його було поховано? Чому? 10. Яке значення мали твори Шевченка у житті українського народу? 11. Чому можна стверджувати, що за походженням та популярністю Шевченко – виняткове явище у світовій літературі? 12. Що сказав про поета інший великий син українського народу Іван Франко?

Б) 1. Чи був вам відомий Тарас Шевченко до того, як ви прочитали текст про нього? Якщо так, то від кого ви дізналися про поета? Що саме? 2. Де в Харкові (у Києві/у вашому місті) встановлений пам'ятник Шевченкові? Що назване у місті його ім'ям? 3. Чи бачили ви картини Шевченка, коли були на екскурсії у художньому музеї? Що зображено на цих картинах?

14. Доповніть мікротексти інформацією, що ви дізналися з тексту.

1. Рано втративши батьків, Тарас Працюючи і навчаючись у дядя, А відчуваючи великий потяг до малювання, Коли

Шевченкові минуло 14 років,

2. Ночами, у вільний від роботи час, Шевченко , тоді ж уперше Улітку 1836 року він познайомився , які викупили

3. Перед Шевченком відчинилися двері Оформившись студентом Академії мистецтв, Бувши вже неабияким портретистом, він опанував

4. Водночас Шевченко наполегливо працював , жадібно читаючи

5. Тарас Шевченко у своїй творчості відобразив , які були В другій половині 19 і на початку 20 століть «Кобзар» був , вірші з нього

6. За своє коротке життя Тарас Шевченко створив

7. Творчість Т. Шевченка мала велике значення в , утвердивши в ній Збагативши українську літературу новими темами й ідеями,

8. В історичному розвитку України Шевченко –

* 15. Прочитайте вірш Тараса Шевченка. Скажіть, про що йдеться у ньому.

Заповіт¹²

Як умру́, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Україні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро́, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве́ реву́чий.

Як понесе́ з України
У синє море
Кров ворожу... отоді́ я
І лани́ і гори –
Все покину́ і поліну
До самого бога́
Молитися... А до того –

¹² В автографі Т. Шевченка заголовка немає.

Я не знаю бога.

Поховайте та вставайте.
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

16. Чи захоплюєтесь ви літературою? Який ваш улюблений письменник (поет)? Якими іншими видами мистецтва ви цікавитесь? Які види мистецтва популярні у вашій країні?

* 17. Розділіться у групі на дві команди й проведіть коротку дискусію на тему «Вплив митців на розвиток суспільства».

Одна команда почне свою промову зі слів: «Митці вже не можуть впливати на суспільство, тому що ... ».

А інша група почне свою промову словами: «У будь-які часи совістю суспільства є митці, тому що ...».

18. Напишіть твір на тему «Великий син (дочка) мого народу» (мінімум 150 слів).

МОДУЛЬ 18 (повторювальний)

Службові частини мови: Сполучник

Сполучники – незмінні слова, поєднують однорідні члени речення і частини складного речення.

<i>Сурядні</i>	
<i>еднальні</i>	і, й, та, і... і, ні... ні, ані... ані, також, а також, та й, як... так, ще й
<i>розділові</i>	або, то, чи, хоч, чи... чи, чи то... чи то, то... то, або... або, не то... не то, хоч... хоч
<i>протиставні</i>	а, але, та (=але), протé, затé, так, однак (одна́че)
<i>Підрядні</i>	
<i>з'ясувальні</i>	що, щоб, як
<i>часові</i>	колі́, перш ніж, як, щойно, ледве, як тільки, тільки-но, після того як
<i>умовні</i>	якщо́, якби́, аби́, як, коли́, коли́ б, якщо́... то, як... то
<i>допустові</i>	хоч, незважаючи на те що, дарма́ що, хай, нехай
<i>мети</i>	щоб/щоби́, для того́ щоб, аби́
<i>причинні</i>	бо, тому́ що, через те що, у зв'язку́ з тим що, оскільки́
<i>наслідкові</i>	так що, через це, тому́, ось чому́, завдяки́ чому́
<i>порівняльні</i>	як, мов, немов, наче, неначе, ніби, немовби́, немовбито, начебто

1. Закінчіть речення.

1. Коли б ти не брехав мені раніше, 2. Оскільки Максим запізнився на поїзд, 3. Я все встиг зробити, тому що 4. Він не отримав стипендії вчасно, ось чому 5. Час покаже, яка 6. Він пояснив, як 7. Аби не помилитися, 8. Ганна відчувала себе, неначе 9. Хоча він стомився, 10. Ми вибрали місця у залі так, щоб 11. Літак здійнявся так високо, 12. Що вище ми піднімалися у гори, то 13. Він розповів про те, що 14. Як ти готуєшся до іспитів, 15. Ми хочемо подякувати вам за все, що 16. Це будинок, де 17. Принесіть мені диски, що 18. Це місто, куди 19. Канікули скінчилися, і 20. Сьогодні зранку йшов дощ, а

2. Закінчіть речення.

1., ми вже ніколи не розлучалися. 2. Подзвони мені, як 3., я б показав тобі місто. 4. Оскільки ви були відсутні, 5. Я все встиг зробити, тому що 6. Погода була тепла та сонячна, так що 7. Кажуть, що 8. Декан пояснив, як 9. Мені треба багато працювати, щоб 10., треба все ретельно спланувати. 11. Він виглядав так, ніби 12. Марійка продовжувала працювати, незважаючи на те, що 13. Він співав так, як 14. Що більше ми працювали разом, 15. Мене завжди приваблювали ті, 16. Як ти ставитимешся до людей, 17. Покажи мені книжку, що 18. На заняттях ми не тільки, а й 19. Пролунав останній дзвоник, і 20. Діти ще хотіли гратися, однак

* 3. Прочитайте народні прислів'я. Визначте типи смислових відношень у них.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16.

Службові частини мови: Частка

Частки – незмінні слова, які надають реченню або окремому слову відтінків значення або служать для утворення граматичних форм.

За роллю в слові і в реченні частки поділяються на:

формотвірні	<i>би/б (умовний спосіб), хай/нехай (3 особа наказовий спосіб)</i>
заперечні	<i>не, ні, ані</i>
словотвірні	<i>ніхто, невеселий, аніскільки, абихто, дещо, чимало, казна-що, бозна-де, десь, отожд</i>
модальні (для оформлення запитання,	<i>чи, хіба, невже, як, що то, що за, та, так, еге, егеж, атожд, якраз, саме, справді, точно, власне, рівно, буквально, от, це, ось, оце, ото, он, ген, мов,</i>

ствердження, сумніву, невпевненості, спонування тощо)	<i>мовляв, наче, ніби, мовби, приблизно, майже, мало не, трохи не, ледве, чи не, годі, бодай, -бо, -но, давай, ну, навіть, тільки, хоч, хоча б, лише/лиш, лишень, аж, же/ж, таки, уже, собі</i>
---	---

* Написання часток

Разом пишуться частки:

аби-, ані-, ні-, де-, чи-, чим-, що-, як- у складі будь-якої частини мови: *абихто, аніскільки, дедалі, чимало, щосили, якнайбільший; -би/-б, -же/-ж, то, що* у складі сполучників та інших часток: *мовби, ніби, начеб, авжеж, атож, аякже, начебто, абощо, тощо, щодо;*
-ся/-сь у зворотних дієсловах і у складі займенників і прислівників: *сподіватися, познайомтесь, хтось, чийсь, десь, колись, якихось;*

Через дефіс пишуться частки:

- *-бо, -но, -от, -то, -таки*, що стоять після слова, до якого відносяться: *дай-но, стривай-бо, так-от, тому-то, прийшов-таки* (порівн.: *таки* прийшов), *треба-таки* (порівн.: *таки* треба);
- *будь-, казна-, хтозна-, -небудь* у складі прислівників і займенників: *будь-хто, казна-коли, хтозна-що, де-небудь;*

Окремо пишуться частки:

- *хай/нехай, би/б*, за допомогою яких утворюються форми умовного та наказового способів дієслова: *хай живе, нехай панує, полетів би;*
- частки, які надають різних смислових та емоційних відтінків: *са́ме, лише, хоч, аж, навіть, тільки, невже́, ще, же, ну, просто;*
- частки в сполуках слів: *поки що, хіба що, тільки що, дарма що, що за, хоча б, навряд чи, трохи не, ще й;*

▣ **Зверніть увагу:** частки пишуться окремо від слів, якщо вони розділені з ними іншими частками або прийменниками: *іди-бо*, але *іди ж бо*; *тому-то*, але *тому ж то*; *будь-кого*, але *будь для кого*; *казна-що*, але *казна про що*.

* 4. Розподіліть слова на дві колонки, у першу запишіть займенники, у другу – інші частини мови. Розкрийте дужки, поясніть правопис поданих слів.

А) (Що)небудь, (коли)небудь, (ні)(до)чого, (ні)коли, (де)хто, (де)коли, (аби)як, (аби)хто, який(сь), (ні)який, (ні)де, (ні)хто, ні(за)що, (ні)звідки, (ні)як, казна(де), (казна)хто, (хтозна)коли, (хтозна)скільки, де(небудь), який(небудь), (будь)де, будь(що).

Б) Де(в)чому, де(з)ким, до(де)кого, від(аби)кого, аби(до)кого, аби(з)ким, хтозна(з)ким, з(казна)ким, від(аби)якого, ні(до)чийого, ні(в)чийй, ні(з)яким, ні(в)чому, ні(до)чого, ні(на)якій, на(що)небудь, на(який)небудь.

* 5. Напишіть правильно займенники. Поясніть їхній правопис.

Будь...що, чим...небудь, де...чого, де...від...чого, будь...у...кого, на...чому...небудь, де...яких, казна...котрий, де...з...ким, ні...якого, ані...хто, аби...для...чого, ні...чий, де...хто, будь...що, ні...на...якому, ні...для...кого, хтозна...чого, ні...на...кому, аби...чий, котрого...сь, котрий...то, ані...від...кого, ні...чого, будь...що, аби...чого, ні...за...якого, аби...з...чого, хтозна...з...чого, чия...сь, чого...ж...то, який...сь, хто...ж...то, будь...що...будь.

6. Змініть за відмінками подані займенники. Вкажіть їхні розряди, особливості відмінювання.

Себе, абихто, я, чий-небудь, він, чийсь, що, свої.

7. Поставте подані займенники у родовому й орудному відмінках однини без прийменників і з прийменниками до або з. Поясніть правопис.

<i>Зразок:</i>	<i>Р. в.</i>	<i>Ор. в.</i>
<i>він</i>	<i>його, з/до нього</i>	<i>ним, з ним</i>
<i>хто</i>	<i>нікого, ні з кого, ні до кого</i>	<i>ніким, ні з ким</i>

Вона, той, мій, цей, ніякий, нічий, ніщо, дещо, деякий, дечий, аби який, абищо, хтось, щось, якийсь, чийсь, який-небудь, чий-небудь, будь-який, казна-хто, казна-що, казна-який, казна-чий.

8. Виберіть потрібний займенник або прислівник в дужках і поставте його замість крапок у правильній формі.

1. – Ти не знаєш, де зараз живе Ганна? – ... у центрі. (де-небудь, десь, будь-де, аби де) 2. ... може взяти участь у змаганнях. (хто-небудь, хтось, дехто, будь-хто, аби хто) 3. Іванку, я хочу з тобою про ... поговорити. (що-небудь, щось, дещо, будь-що, аби що) 4. ... студентам

нашої групи доведеться складати іспит вдруге. (який-небудь, якийсь, деякий, будь-який, абиякий) 5. У Марійки чудовий смак, вона чудово розуміється в одязі. Вчора вона була одягнена у ... неймовірно красиве! (що-небудь, щось, дещо, будь-що, абищо) 6. ... приємно отримувати подарунки. (хто-небудь, хтось, дехто, будь-хто, абихто) 7. Купи мені ... журнал, будь ласка. (який-небудь, якийсь, деякий, будь-який, абиякий) 8. Галю, до тебе вранці приходили ... дівчата. (які-небудь, якісь, деякі, будь-які, абиякі) 9. Бабуся знову ... поклала свої окуляри й не може їх знайти. (куди-небудь, кудись, будь-куди, абикуди).

* 9. Прочитайте уривок з віршу Лесі Українки. Знайдіть та підкресліть у ньому всі займенники. Визначте їхній розряд.

Коли́ б ти, ні́чко, шви́дше мина́ла...
 Ви́бач, коха́ная... Це ж я не зна́ла
 Дніни тако́ї, щоб була́ щасна
 Так, як ти, ні́ченько, так, як ти, я́сна...
 Чом ти, бере́зо, така журли́ва?
 Глянь, моя́ се́стренько, та ж я щасли́ва.
 Не рони́, ве́рбо, слі́з над водо́ю,
 Буде ж, мату́сенько, мили́й зо мно́ю...
 Батьку́ мій рідний, темне́нкий га́ю,
 Як же я ні́ченьку сво́ю прога́ю...
 Нічка́ коротка – до́вга розлу́ка...
 Що́ ж мені́ судже́но – ща́стя чи му́ка?

* Частка *не* з різними частинами мови

Не є префіксом і пишеться разом:

- у словах, що не вживаються без **не**: *невда́ха, неро́ба, несте́рпний, не́хтувати, нена́видіти, непосидю́чий, невтя́мки*;
- з іменниками, прикметниками та прислівниками, якщо з **не** утворюються нові поняття з протилежним значенням і їх можна замінити синонімами: *нелюбо́в* (=неприя́знь), *незго́да* (=розбі́жність), *неакти́вний* (=пасивний), *нелегкі́й* (=важкі́й), *неабія́к* (=ретельно);
- у складі префікса **недо-**, який означає неповноту дії: *недооці́нити, недо́віконаний, недобача́ючий*;
- із дієприкметниками у функції означення (без пояснювальних слів): *непередба́чений* (випадо́к), *незмі́нюване* (слово), *непереверше́на* (співачка).

Заперечувальна частка **не** пишеться окремо:

- з усіма частинами мови при протиставленні: *не горе, а радість; не працює, а розважається; не високий, а низький (але порівн.: ставок невеликий, а глибокий – зіставляються непротиленні ознаки);*
- із дієсловами, дієприслівниками, числівниками, прийменниками, сполучниками, частками, більшістю займенників, деякими прислівниками, а також із незмінюваними присудковими словами: *не поділяти, не до вподоби, не до ладу, не до речі, не до смаку, не досить, не дуже, не зовсім, (але порівн.: дієслово не має і немає = нема), не можна, не слід, не треба, не два, не зараз, не тільки, не твій, не то... не то;*
- із прикметниками, якщо вони мають пояснювальні слова з **ні** або **далеко, аж, ніяк, зовсім**: *нікому не відомий, ні до чого не придатний, далеко не маленький, аж ніяк не приємний, зовсім не старий;*
- із дієприкметниками, якщо вони мають пояснювальні слова або виконують функцію присудка: *ще не закінчена робота, не допущений до екзаменів студент, проблема не вирішена;*
- із словами, що пишуться через дефіс: *не по-людськи, не по-християнськи.*

Через дефіс частка **не** пишеться у власних назвах (у функції префікса): *не-Європа (! але порівн.: нефахівець).*

* Вигук

Вигук – незмінна частина мови, безпосередньо виражає почуття і волевиявлення, але не називає їх. Вигук не є засобом граматичного зв'язку між словами та частинами речення.

За значенням вигуки поділяються на такі групи:

вигуки, що виражають почуття, емоції	<i>ой, ай, о, ох, ух, ах, іч, ого, пхе, ет, наприклад: О, як прекрасно він співає!</i>
вигуки волевиявлення, що передають заклик, спонукання до дії, оклик	<i>гей, ну, алло, гов, агов, цабє, геть, марш, стоп, ш-ш, на, наприклад: Гей, хлопче, допоможи мені!</i>
вигуки, що виражають етикет (вітання, подяку тощо)	<i>добрідень, на добраніч, прощайте, дай боже, боже помози, спасибі, на здоров'я, хай йому грець, нехай їй біс, наприклад: Добрий вечір, люди добрі!</i>
звуконаслідувальні	<i>ха-ха, кахи-кахи, дзін, ку-ку-рі-ку, ку-ку</i>

слова	
дієслівні вигуки	<i>бух, клац, трісь</i>

Завдання для самостійної роботи

1. Прикметник або прислівник у дужках поставте у правильну форму (нульового, вищого або найвищого ступеня).

1. Освіта для мене ... (головне) за все. 2. ... (Важливо), що ми зустрілися з нашими партнерами. 3. Відомі політики у відповідь на запитання про улюблений вид спорту ... (часто) називають великий теніс. 4. Займаючись спортом, ми намагаємося стати ... (стрункий) та ... (здоровий). 5. В Україні ... (улюблений) видом спорту вважається футбол. 6. Спортивну гру дивитися завжди ... (цікаво). 7. Який вид спорту є ... (популярний) за усе у вашій країні? 8. Біл Гейтс входить до списку ... (заможний) людей світу. 9. Марино, сідай навпроти, там тобі буде ... (зручно). 10. Собака – ... (відданий) друг людини. 11. Взявши треба одягатися якомога ... (тепло). 12. Цей театр є одним із ... (старий) театрів України. 13. Завтра мені треба встати трохи ... (рано). 14. Мова – це ... (чудесне) й ... (мудре) з усього, створеного людством. 15. Маршрутки ходять ... (часто), ніж інший наземний транспорт. 16. Для поїздок до академії студенту ... (добре) за усе користуватися маршруткою. 17. Метро – це ... (швидкий) та ... (зручний) вид транспорту. 18. Станція метро «Арсенальна» є однією з ... (глибокий) станцій у світі. 19. Сьогодні ми вивчали дуже ... (важливий) тема. 20. – Ця сорочка мені трохи завелика. У вас немає ... (маленький) розміру? 21. Максим дуже ... (добре) знає математику. 22. Який ... (короткий) шлях до гуртожитку? 23. Марійка – ... (вродлива) дівчина нашого факультету.

2. У цих реченнях використайте потрібний прикметник у правильній формі.

1. Дмитро дуже не ... у собі юнак. 2. Я не ... з батьками у цьому питанні. 3. Вибачте мені, будь ласка, я ... перед вами. 4. Андрій ще не ... до подорожі. 5. Я дуже ... тобі за допомогу. 6. Хто ... у твоїх проблемах? 7. Хто ... за підготовку зборів? 8. Я не ... з вами. 9. Компанія Apple ... у всьому світі своїми iPhone'ами та iPod'ами. 10. Батьки ... за свого старшого сина. 11. Ви ... своїми результатами? 12. Дитина ... на застуду. 13. Ми завжди ... гостям.

Слова для довідок: *хворий, вінний, задоволений, гордий, готовий, вдячний, згодний, відповідальний, знайомий, впевнений, радіий, відомий.*

3. Повторіть правила утворення присвійних прикметників. Замість родового відмінку належності використовуйте присвійний прикметник, пам'ятайте про чергування.

Зразок: Це машина батька. – Це батькова машина.

1. Мі вирішили відсвяткувати мій день народження у кімнати Дмитра. 2. Це речі сестри. 3. Покажи мені фотографії доньки. 4. Мені подобається квартира сусідки. 5. Він є фанатом Кличка. 6. Для рідних Катрусі її перемога стала приємним сюрпризом. 7. Де ти знайшов словник Іванка? 8. У мене на полиці стоїть портрет матері.

4. Повторіть правила відмінювання імен, прізвищ та імен по батькові. Замість крапок поставте у правильну форму подані імена.

Гай Віктор Андрійович, Негода Віра Степанівна

1. Мені треба відправити e-mail ... та 2. Я отримав e-mail від ... та 3. Pozнайом мене з ... та 4. У Києві ти можеш зупинитися у ... або у 5. Я давно не бачив ... і 6. Ви щось чули про ... та ... ? 7. Можна залишити у вас документи для ... і ... ? 8. Дозвольте відрекомендувати вам ... і 9. Першими на конференції виступали ... і 10. Найцікавішими на конференції були доповіді ... та

5. Повторіть правила відмінювання числівників. Слова в дужках поставте у правильну форму.

1. Мені треба купити подарунки для ... (одна моя приятелька). 2. Марина запросила до себе на день народження ... (п'ять подруг і чотири хлопця). 3. Наша група складається з ... (дев'ять студентів: три дівчини та шість юнаків). 4. Студент вже відповів на ... (три питання). 5. Моє домашнє завдання складається з ... (два тексти) й ... (одна вправа). 6. На пляжі ми зустріли ... (багато знайомих). 7. Жак отримав запрошення на співбесіду від ... (дві будівельні фірми). 8. Викладач ходив на екскурсію з ... (три різних групи). 9. Після ... (три роки наполегливих тренувань) він нарешті досяг успіху. 10. Ми познайомилися близько ... (два роки) тому.

6. Скажіть, що й коли сталося у житті цих людей.

Зразок: Марія | перемогти у змаганнях | 15.07.2008

Марія перемогла у змаганнях п'ятнадцятого липня дві тисячі

восьмого року.

Олексій	народитися	12.05.1982
Оксана	піти до школи	01.09.1993
Максим	скінчити школу	30.06.2005
Жак	приїхати до України	10.10.2009
Тарас	взяти участь у Олімпіаді	08.08.2008
Борис	одружитися	05.02.1997
Тетяна	вийти заміж	18.04.2001
Мій дідусь	отримати нагороду	28.11.1978
Великий поет	народитися	09.03.1814

7. Повторіть правила вживання дієслів руху. Замість крапок використайте потрібні дієслова руху.

1. За який час ти зазвичай ... від зупинки до гуртожитку?
 2. Часто по дорозі додому я ... у цю кав'ярню. 3. Андрію, ..., будь ласка, до мене на п'ять хвилин. 4. Ірино, ніколи не ... через дорогу, доки не подивишся на світлофор! 5. Усі сіли у машину й 6. Борис ... до академії за 15 хвилин. 7. Я боюся ... літаками. 8. Віктор ... до кіоска, щоб купити сік. 9. Олена швидко ... усі відділки магазину. 10. Скільки кілометрів ... туристи щодня? 11. Машина ... за будинок і зупинилася. 12. Ми ... до дошки оголошень, подивилися розклад і ... від дошки. 13. Куди ти ... минулого літа? 14. Том ... щоранку на стадіоні півгодини. 15. Звідки ... твій приятель? 16. Минулого тижня я ... до Західної України. 17. Коли я ... у поїзді, я познайомився з однією цікавою людиною.

8. У поданих питаннях замість крапок напишіть потрібне дієслово руху у правильній формі. Дайте відповіді на ці питання.

Зразок: Чому ви так рано ... з роботи? – Чому ви так рано пішли з роботи. – Я так рано пішов з роботи, тому що захворів.

1. Коли ви зазвичай ... з дому? 2. Що ви готуєте, коли до вас ... гості? 3. Чому ти так пізно ... на заняття? 4. Куди ви хочете ... після уроків? 5. Чому ви хочете ... з країни? 6. Якщо ви вирішите ... до іншого міста, то до якого міста ви ...? 7. Що ви робите, як тільки ... у квартиру? 8. Скільки кілометрів повинен ... цей спортсмен? 9. За який час цей пловець ... до берега? 10. Ти можеш ... до незнайомої людини й заговорити із нею? 11. Як ви думаєте, ви можете ... навколо Землі? А ... на велосипеді? 12. Як ви гадаєте, людина може ... до Марса? А до

Сонця? 13. Я вперше у академії і не знаю, де вихід. Ви можете ... мене?
14. Ти можеш ... мені якийсь сувенір з подорожі? 15. Куди ти ... учора по дорозі з роботи? 16. На який колір світлофору можна ... вулицю?
17. Чому весь транспорт сьогодні повинен ... цей район?

9. Напишіть ці тексти, вживаючи дієслова руху з потрібними префіксами.

А) У суботу я вирішив ... до музею на виставку сучасного мистецтва. Я ... з будинку об 11 годині. Музей знаходиться недалеко від нашого будинку, тому я ... пішки. По дорозі я вирішив ... до свого друга й запросити його із собою. Я ... до його будинку, ... у будинок і подзвонив. З квартири ... його дружина і сказала, що Бориса немає вдома: він ... на риболовлю. Я ... з будинку й ... вулицею. Спочатку я ... прямо, потім ... праворуч. Нарешті я ... до музею. Я ... у музей, роздягнувся й ... у перший зал. Я ... усі зали. Виставка мені дуже сподобалася. Я одягнувся, ... з музею та ... додому.

Б) У п'ятницю у Наталки заняття скінчилися рано, і вона ... за Оленою та Ларисою, щоб разом з ними ... погуляти у міський парк. Поки подруги пили чай у Лариси, хтось постукав у двері. Це був В'ячеслав. Він сказав, що з Петербурга ... його знайомий і ... йому посилку від сестри. У посилці були нові диски й багато солодощів. Він запросив дівчат ... до нього після прогулянки послухати музику. В'ячеслав сказав, що його друг Сергій теж ... до нього. Дівчата повернулися з прогулянки й ... до В'ячеслава. Сергій уже був у нього. Друзі слухали музику, пили чай із цукерками й багато жартували.

* 10. Прочитайте казку. Замість крапок використайте потрібні дієслова руху. Поясніть їхнє вживання.

Оленка й ведмідь

В одному селі жили чоловік із дружиною. У них була дочка Оленка. Одного разу ... до Оленки подруги й стали кликати її в ліс по ягоди. Батько з матір'ю спочатку не відпускали Оленку в ліс, боялися. Але Оленка умовила батьків.

... Оленка з подругами до лісу, але дуже скоро вона загубила подруг і зовсім заблукала. Нарешті вона ... до лісової хатинки. ... Оленка до хатинки. А в цій хатинці жив ведмідь. У той час його не було вдома. Повернувся ведмідь увечері, побачив дівчинку, дуже зрадив і говорить:

– Тепер ти залишишся жити у мене.

Стала Оленка жити у ведмеда в лісовій хатинці. Ведмідь на

цілий день ... у ліс, а Оленка вдома поралася: прибирала, готувала їжу. Коли ведмідь ... з дому, він завжди їй наказував:

– Нікуди не ... з будинку.

Стала Оленка думати, як ... від ведмедя. Думала, думала й придумала.

– Ведмідь, ... моїм батькам у село піріжки, – сказала вона одного разу.

Ведмідь погодився. Оленка приготувала піріжки, взяла великий кошик, сховалася в цьому кошику, а зверху поклала піріжки. Узяв ведмідь кошик та ... у село. ... ведмідь, Стомився й говорить:

– Сяду, відпочину трохи, з'їм піріжок!

А Оленка з кошика говорить йому:

– Усе бачу! Не сідай, не їж піріжок!

... ведмідь у село, знайшов будинок, де жили батьки Оленки, постукав у двері й кричить:

– Відкривайте скоріше двері, я вам від вашої дочки піріжки

Почули собаки ведмедя й кинулися на нього. Ведмідь злякався, кинув кошик і ... у ліс. А чоловік з жінкою ... з будинку, відкрили кошик, а в кошику Оленка сидить і посміхається.

* 11. а) Прочитайте казку. Вставте замість крапок потрібні дієслова руху в правильній формі. Поясніть їхнє вживання.

Червона Шапочка

В одному селі жила маленька дівчинка. Її звали Червона Шапочка, тому що на голові в неї завжди була одягнена маленька червона шапочка. Одного разу мама сказала дівчинці: « ... до бабусі, ... їй піріжок і шматочок масла. Але не ... через ліс, це небезпечно».

Узяла дівчинка піріжок і шматочок масла й ... до бабусі, яка жила в сусідньому селі. І хоча мати сказала дівчинці не ... через ліс, дівчинка не послухалася. Адже у лісі було багато квітів, а дівчинка дуже любила квіти.

Вона ... по лісу й збирала квіти. Раптом назустріч їй ... вовк. «Куди ти ..., Червона Шапочка?» – запитав він дівчинку. – «Я ... до бабусі й ... їй шматочок масла й піріжок», – відповіла вона. – «Я теж хочу ... до твоєї бабусі. Ти ... по цій доріжці, а я ... по іншій», – сказав вовк і ... по короткій дорозі, а дівчинка ... по довгій дорозі.

Вовк перший ... у село, де жила бабуся, ... у її будиночок і з'їв бідну бабуся. А потім до будинку бабусі ... Червона Шапочка. Коли вона ... у будиночок, вовк з'їв і її.

Саме в цей час через село ... мисливці. Вони почули шум і ... у будиночок. Мисливці вбили вовка, розрізали йому живіт, і на світло ...

бабуся й Червона Шапочка, цілі й неушкоджені.

б) Підкресліть у тексті всі слова із зменшувальними та пестливими суфіксами. Скажіть, від яких слів вони утворені.

12. Повторіть правила утворення дієприслівників. Утворіть дієприслівники від поданих дієслів. Складіть з будь-якими з утворених дієприслівників 5-7 речень.

А) Знати, говорити, вражати, складати, лунати, темніти, тривати; передавати, глузувати, жалкувати, малювати, ризикувати, переконувати, погоджуватися, годувати; почувати, відчувати, бувати, відбувати; знайомитися, влаштовуватися, турбуватися, піклуватися, займатися, захоплюватися, опинитися, наповнитися, збиратися;

Б) сказати, побачити, вирішити, розв'язати, скласти, ризикнути, передати, переконати, загинути, потемніти, зміцніти, врятувати, зробити, одужати, захворіти, покликати; помірти, принести; навчитися, зупинитися, опинитися, зібратися, наповнитися, влаштуватися.

13. Конструкції з дієприслівниковими зворотами замініть складнопідрядними реченнями із сполучниками *якщо, коли, як, як тільки, оскільки, тому що, тому*.

1. Приїхавши до України, Максим одразу купив машину.
2. Порушуючи правила дорожнього руху, ви можете потрапити в аварію.
3. Не розбираючись у комп'ютерах, Леслі одразу зателефонувала знайомому програмісту.
4. Склавши іспити, ви отримаєте сертифікат.
5. Побачивши червоне світло, водій одразу зупинився.
6. Добре знаючи матеріал, Ганна зовсім не хвилювалася на іспиті.
7. Готуючись до іспитів, Тетяна вивчила усі формули.

14. Замініть речення синонімічними, використовуючи дієприслівникові звороти.

1. Жак і Марина вирішили поїхати до Сімферополя машиною й стали готуватися до подорожі.
2. Юрко вважає, що краще їхати поїздом, і почав відмовляти їх від подорожі машиною.
3. Оскільки я дуже цікавлюсь світовою історією, я завжди відвідую історичні музеї під час своїх подорожей.
4. Як тільки я повернуся додому, я одразу тобі зателефоную.
5. Коли Володимир повертався додому, він зустрів Іванка.
6. Якщо я не зрозумію завдання, я звернуся по допомогу до викладача.

15. Закінчіть питання дієприслівниковими зворотами та дайте відповіді на ці питання.

Зразок: Чи можна скласти іспит, | не мати знань
... ?

– *Чи можна скласти іспит, не маючи знань?*

– *Я думаю, що неможливо скласти іспит, не маючи знань.*

1. Чи можна вступити до університету, ... ?	не мати шкільної освіти
2. Чи можна їздити містом, ... ?	не мати водійських прав
3. Чи можна арендувати машину, ... ?	не мати потрібних документів
4. Чи можна отримати сертифікат, ... ?	не скласти іспитів
5. Чи можна виграти у лотерею, ... ?	не купити лотерейний квиток
6. Чи можна закінчити школу, ... ?	не вміти ані читати, ані писати
7. Чи можна скласти враження про фільм, ... ?	не подивитися його з початку до кінця
8. Чи можна потрапити на концерт Таїсії Повалій, ... ?	не придбати квитки заздалегідь
9. Чи можна прийти на заняття, ... ?	не виконати домашнього завдання
10. Чи можна приготувати яєшню ... ?	не розбити яєць.

* 16. а) Прочитайте текст. Значення нових слів подивіться у словнику. Знайдіть та підкресліть у тексті дієприслівники. Визначте, від яких дієслів вони утворені.

Одинак у мегаполісі

Відомо, що жити у великому місті шкідливо для здоров'я. Проте справа тут не тільки у поганій екології. Життя мешканців мегаполісів значно скорочує самотність. Це справжня хвороба, яку треба серйозно лікувати. Від самотності більшою мірою страждає найактивніша частина населення – молодь від 25 до 35 років. Затягнуті у жорна великого міста, вони розучилися зустрічатися, любити, одружуватися.

Чому багатомільйонне місто не зближує, а роз'єднує людей? Як не загубитися у натовпі?

Зазвичай, самотні люди – не корінні жителі мегаполісів, вони приїхали підкоряти велике місто й робити собі тут кар'єру. Це досить амбіційні, авторитарні люди, які прагнуть успіху. Але тут у них немає родичів, а нових друзів заводити непросто. Крім того, самотності у мегаполісі сприяє інформаційне перевантаження його жителів. Ми щодня отримуємо гігантську дозу непотрібної інформації – реклама, анонси подій, різні новини. Як результат, людина не витримує й зачинається від світу, уникаючи не тільки інформації, але й нових людей.

Визначити, чи ви хворієте на самотність, дуже просто. Якщо після повернення додому (на роботі у нас немає часу думати про особисті проблеми) вам стає сумно без конкретних для того мотивів, ви починаєте безупинно телефонувати друзям і знайомим, вбиваючи таким чином вечірній час із слухавкою у руках, або надовго «зависаєте» в Інтернеті, – діагноз ясний: ви самотня людина.

Деякі юнаки і дівчата, повертаючись додому в пусту квартиру, на самоті вживають міцні напої, намагаючись таким чином зняти емоційно-психологічне напруження, викликане відсутністю поряд близької людини.

Ще однією серйозною перешкодою для одинака є так званий трудоголізм. Люди проводять в офісі багато часу, намагаючись таким чином відстрочити своє повернення додому. Трудоголіками рівною мірою стають і чоловіки, і жінки, помилково вважаючи, що якщо ти зробив кар'єру, то решту можна купити або воно прийде само.

б) Поясніть, як ви розумієте ці слова та словосполучення.

Одинак, трудоголік, мегаполіс, на самоті, зробити кар'єру.

в) Скажіть, якою частиною мови є подані нижче слова. Від яких слів та яким способом вони утворені?

Скоротити, житель, одинак, натовп, перешкода, перевантаження, мегаполіс, трудоголізм, самотність, найактивніший, затягнутий, молодь, повернення, помилково, слухавка, особистий, багатомільйонний, відстрочити, викликаний, одружуватися, потемнілий, зміцнілий, підвищити, знизити.

* 17. а) Яку проблему порушує автор тексту? Чи вважаєте ви цю проблему важливою? Чому? Як ви гадаєте, як можна вирішити цю проблему? Чи ви хворієте на самотність?

б) Чи ви хочете зробити хорошу кар'єру? У якій галузі?

Чи ви вважаєте, що це буде легко? Чому? Що треба, аби зробити хорошу кар'єру? Чи ви вважаєте себе трудоголіком? Як ви гадаєте, трудоголізм – це погано? Чому?

Текст

Комп'ютерний вік

1. Подивіться у словнику значення цих іменників.

Атрибу́т, безлі́ч, відста́нь, ві́к, доба́, до́ступ, меда́ль, мере́жа, осе́ля, павути́на, підлі́ток, прила́д, спра́га, ста́н, сфе́ра, термі́н, тра́вма.

2. Зверніть увагу, як розшифровуються ці абревіатури.

ЗМІ – засоби масової інформації (газети, журнали, радіо, телебачення);

ВУЗ/ВНЗ – вищий навчальний заклад (інститут, університет, академія).

3. Запам'ятайте синоніми та антоніми.

Інтернет = (Всесвітня) мережа = (Всесвітня) павутина	реальний світ ≠ віртуальний світ /кібернетичний простір
прилад = пристій	підключити(ся) ≠ відключити(ся)
оволодіти = опанувати	
включити = уввімкнути	зберегти ≠ видалити
виключити = вимкнути	включити/(у)ввімкнути
дратівливий = запальний	≠
екран = монітор	виключити/вимкнути

4. Скажіть, до яких частин мови належать ці слова. Визначте, від яких слів та яким способом вони утворені.

Всесвітній, підлітковий, п'ятнадцятирічний, доступний, терміновий, збільшуватися, якнайменше, незміцнілий, нерозважно, одночасно, озлоблений, інтелектуальний, залежність, відсутність, віртуальність, співрозмовник, стрілялки, бродилки, травмувати, комп'ютеризувати, оновляти, стурбованість.

5. Визначте, якими частинами мови є ці однокореневі слова. Значення незнайомих слів подивіться у словнику.

Прилад, обладнати, обладнання; виробляти, виробництво, вироблений, виробник, розробляти, розроблений, розробивши, розробка, розробник; будівництво, будова, будівля, будування,

будівельник, будувати, збудований; торгівля, торгувати, торговець, торговий; освіта, освітній; спілкуватися, спілкування, спілкуючись; розвага, розважатися, розважальний, розважаючись; гра, грати, граючи, гравець; шкода, шкода, шкідливий, пошкодити, пошкоджений, пошкодивши, шкодячи; залёжати, залёжність, залёжний, залежачи; підліток, підлітковий; користуватися, користувач; психологія, психолог, психологічний; оновляти, новачок, відновлений, поновивши.

6. Прочитайте тлумачення дієслів. Зверніть увагу на їхнє керування. Складіть з цими дієсловами власні приклади.

надолужувати/ надолужити	кого? що?	Наздоганяти втрачене, пропущене. Енергійно, посилено займатися чим-небудь. – <i>Я довго хворів, і тепер мені треба надолужити пропущений матеріал.</i>
охоплювати/ охопити	кого? що?	Поширюватися на дедалі більшому просторі, серед більшої кількості людей. – <i>Поступово мобільний зв'язок охопив увесь світ.</i>
використовувати/ використати	кого? що?	Застосовувати, вживати що-небудь, користуватися чимось. – <i>Ці ліки використовують для лікування інфекцій.</i>
(с)користуватися	ким? чим?	Уживати, використовувати що-небудь. – <i>Де можна навчитися користуватися комп'ютером?</i>
(о)володіти	ким? чим?	Уміти (навчитися) діяти, користуватися чим-небудь. – <i>За короткий час неможна добре оволодіти комп'ютером.</i>
включати /включити	кого? що?	1. Уводити в дію. – <i>У кімнаті жарко, треба включити кондиціонер.</i> 2. Маги у своєму складі, охоплювати. – <i>Курс включає в себе граматику та розмовну практику.</i>
вмикати/ (у)ввімкнути	кого? що?	Уводити в дію, з'єднуючи з джерелом енергії. – <i>У кімнаті жарко, треба увімкнути кондиціонер.</i>
виключати/ виключити, вимикати/	кого? що?	Припиняти дію якого-небудь приладу, механізму. – <i>Том закінчив працювати й виключив/вимкнув комп'ютер.</i>

вимкнути		
обладнувати/ обладнати	кого? що? чим?	Придбати та встановити якусь техніку. – Клас обладали новими комп'ютерами.
завантажувати/ завантажити	кого? що? куди?	Наповнювати, заповнювати щось. – Мені треба завантажити нову антивірусну програму.
удосконалювати/ удосконалити	кого? що?	Робити досконалішим, кращим. – Google постійно вдосконалює свої технології.
оновляти/ оновити	кого? що?	Замінювати новим що-небудь старе. – Бігунка Наталя Лупу оновила свій же рекорд на 800-метрівці.
(с)копіювати	кого? що? куди?	Відтворювати дані зі збереженням початкової інформації. – Я скопював фотографії на флеш.
доставляти/ доставити	кого? що? куди? кому?	Привозити до місця призначення. – Ми сплатили за комп'ютери вчора, а сьогодні їх повинні доставити .
травмувати (НВ і ДВ)	кого? що?	Завдавати травми кому-, чому-небудь. – Під час гри у футбол Андрій травмував ногу.
позбавляти/ позбавити	кого? чого?	Забирати, віднімати щось у кого-небудь, залишати кого-, що-небудь без чогось. – За порушен-ня закону його позбавили волі.
упускати/ упустити	кого? що?	Не скориставшись вчасно, втрачати що-небудь. – Я не можу упустити можливість поїхати на стажування до Європи.

• Порівняйте:

кого? що? (Зн.в.)	ким? чим? (Ор.в.)
використовувати/використати	(с)користуватися
Яку формулу ти використав, щоб розв'язати цю задачу?	Якою формулою ти скористувався, щоб розв'язати цю задачу?
опановувати/опанувати	(о)володіти
За короткий час неможна добре опанувати комп'ютер.	За короткий час неможна добре оволодіти комп'ютером.

7. Задайте ці питання один одному та дайте відповіді на них.

1. Чи обов'язково треба сьогодні вміти користуватися комп'ютером? 2. Для чого можна використовувати комп'ютер? 3. Чи володієте ви комп'ютером? 4. Коли ви почали користуватися комп'ютером? 5. Як швидко ви друкуєте своєю рідною мовою? 6. Чи вмієте ви друкувати українською мовою? 6. Чи ви добре опанували Інтернет? Чи є у вас у Мережі улюблені сайти? Які саме? Чому ви їх відвідуєте? 7. Чи використовуєте ви комп'ютер для занять? Як саме? 8. Чи користуєтеся ви електронною поштою (e-mail'ом)? З ким ви листуєтеся?

8. Використайте дієслова *увімкнути/включити, вимкнути/виключити, переключити, підключити(ся), відключити(ся)*.

1. У кімнаті дуже темно, ... , будь ласка, світло. 2. Якщо принтер тобі більше не потрібен, я ... його. 3. Після того як комп'ютер ... , треба ... усі периферійні прилади. 4. Якщо ви хочете ... до Інтернету, треба знайти хорошого провайдера. 5. Ніхто не дивиться телевизор, треба ... його. 6. Я хочу послухати останні новини, ..., будь ласка, радіо. 7. Коли ви зможете ... нас до Інтернету, якщо я сплачу рахунок сьогодні? 8. Якщо ти хочеш подивитися футбол, ... на інший канал. 9. Ви можете ... сканер, я вже закінчив сканувати. 10. Том перевірів пошту і ... від Інтернету.

9. Від цих дієслів утворіть пасивні дієприкметники, якщо це можливо.

Зразок: зробіти – зроблений, зроблена, зроблене, зроблені.

А) Написати, прочитати, намагатися, продумати, показати, зібрати, обладнати, передати, продати, придбати, задати, отримати, відвідати, відати, покарати, використати, користуватися, доторкнутися;

Б) загубити, доставити, поставити, розробити, купити, оновити, оформити, перевести, провести, зберегти, відобразити, підтвердити, упровадити, проголосити, збагатити, включити, підключитися, увімкнути, вимкнути, видалити, завантажити, надолужити, удосконалити, забезпечити, визначити, призначити, перетворити, відчислити;

В) організувати, малювати, запрограмувати, опанувати,

скопіювати, травмувати, надрукувати, сформува́ти, започаткува́ти;
Г) відчу́ти, зня́ти, відкрити, закритися, розпоча́ти.

10. Прочитайте мікротекст, замініть речення з дієприкметниками та безособовими дієслівними формами конструкціями з дієсловами.

Зразок: На факультеті було створено новий комп'ютерний клас. – На факультеті створили новий комп'ютерний клас.

Ректоратом академії було вирішено створити ще один комп'ютерний клас. До початку навчального року були придбані нові комп'ютери. Співробітниками фірми вони були привезені до академії, потім їх було перевірено та підключено до Мережі. У розклад занять були включені спеціальні заняття, на яких студенти вдосконалювали навички роботи з комп'ютером. На початку навчального року для викладачів будуть проведені консультації. Їм будуть показані нові учбові програми з різних предметів.

11. Прочитайте мікротекст, речення з дієсловами замініть конструкціями з безособовими дієслівними формами.

Зразок: Кабінет обладнали новим комп'ютером. – Кабінет (було) обладнано новим комп'ютером.

На факультеті обладнали комп'ютерний клас. Придбали та доставили нові комп'ютери. Комп'ютери поставили на спеціальні столи. Підключили периферійні прилади. Усім показали основні програми. Для викладачів організували спеціальний семінар. Також проведуть спеціальні консультації для тих, хто хоче займатися розробкою програм. Спеціалісти створять матеріали для роботи у комп'ютерному класі.

12. Виберіть дієприкметник або безособову дієслівну форму. Дієприкметники поставте у правильну форму.

1. Це повідомлення ... вранці? Де повідомлення, ... вранці?	отриманий –
отримано
2. – Ви ходите на семінар, ... для студентів? – Я не знав, що для студентів ... семінар. А ким його ... ?	організований –
організовано

3. – Де документи, ... шефом? – Здається, вони ще не Точніше, деякі документи вже ... , але не усі.	підписаний –
підписано
4. На хард-диску ... конфіденційну інформацію. Ви встигли скопіювати інформацію, ... на диску?	залишений –
залишено
5. Ми працюємо в класі, ... новою комп'ютерною технікою. Інші класи ще не ... новими комп'ютерами.	обладнаний –
обладнано
6. Нам дуже сподобався пакет програм, ... фірмою «Нота». Ми придбали пакет програм, ... цією фірмою. Ми знаємо, що цей пакет ... зовсім недавно.	створений –
створено
7. Це повідомлення має бути обов'язково ... на хард-диску. Він видалив ... мною повідомлення.	збережений –
збережено
8. Цю інформацію ... за останній місяць. Шеф попросив принести йому інформацію, ... за останній місяць.	зібраний –
зібрано
9. Я не зміг відновити ... файл. Можливо цей файл було ... помилково.	видалений –
видалено
10. Мені треба переслати шефу ... пошту. Усю пошту ... у папку на робочому столі.	скопійований –
скопійовано
13. Прочитайте діалог, слова в дужках ставте у правильну форму.
- Сашко, скільки коштує твій комп'ютер?
 - Приблизно (5,5, тисяча).
 - Так дорого! Мені здається, що за таку суму можна придбати (2, хороший комп'ютер).
 - Так, але без периферійних приладів. У мене, наприклад, (2, кольоровий принтер), (3, додатковий дисковод) і (2, звукова плата), а ще сканер та факс-модем.
14. Уявіть, що ви отримали на свою електронну пошту цей лист.

Прочитайте його та напишіть відповідь.

Від: maxim.samodai@post.hg

Тема: навчання на підготовчому факультеті

Добридень!

Мене звуть Максим Самодаї. Я не впевнений, чи Ви пам'ятаєте мене. Ми з Вами зустрічалися минулого року на конференції у Будапешті, і Ви дали мені Вашу електронну адресу. Я знаю, що Ви навчаєтеся в Україні й можете мені допомогти. Справа у тому, що мій молодший брат планує наступного року приїхати до України на навчання і у нього є декілька питань. Чи не могли б Ви на них відповісти? Ось ці питання:

1. Чи можливо отримати у вузі, де Ви навчаєтеся, спеціальність «логістика» або «геоінформаційні технології»?
2. Чи краще привезти комп'ютер із собою або його можна буде придбати в Україні?
3. Чи є у Вашому вузі доступ до персональних комп'ютерів?

Чи можна вільно користуватися Інтернетом?

Я буду із нетерпінням чекати на Вашу відповідь і буду Вам вдячний за будь-яку інформацію.

Щиро дякую,

Максим Самодаї.

15. Прочитайте речення. Спробуйте зрозуміти з контексту значення виділених слів і словосполучень. Поясніть, як ви їх зрозуміли. Складіть із ними власні приклади.

1. Результати іспитів *свідчать* про те, що майже всі студенти добре засвоїли вивчений матеріал. 2. Вчені-екологи проводять *дослідження* стану повітря та води. 3. Сучасна молодь не читає книжок. У це важко повірити, але факти *говорять за себе*. 4. Вчора Тарас майже весь вечір *сидів у Інтернеті*. Йому треба було знайти матеріал для доповіді.

16. а) Прочитайте мікротекст. Підкресліть у ньому всі дієслова та дієслівні форми.

У недалекому майбутньому людство перейде з телевізійного екрану на комп'ютерний. Про це свідчать результати спеціального дослідження, проведеного у країнах Західної Європи та Північної Америки.

Співробітниками компанії Harris Interactive, яка спеціалізується на дослідженні ринку й консалтінгу, було опитано 1500 чоловік.

Ось результати цього опитування: 57% респондентів у віці від 18 до 35 років вважають, що комп'ютер є абсолютно необхідним. У групі від 35 до 49 років так само думають 48% людей. Серед тих, кому від 50 до 65 років, за комп'ютер 44%.

Більшість опитаних, незалежно від віку, із задоволенням проводять час в Інтернеті. Молодь грає у комп'ютерні ігри, слухає музику, спілкується у чатах та форумах, а також завантажує з Мережі музику й фільми. Люди середнього віку більше використовують комп'ютер для роботи, а також для спілкування електронною поштою.

б) Скажіть, для чого ви використовуєте комп'ютер.

17. а) Прочитайте епіграф до тексту. Чи згодні ви з Полем Лері? У чому, на вашу думку є переваги комп'ютера?

б) Прочитайте текст. Знайдіть у ньому та підкресліть нові слова. Спробуйте зрозуміти їх з контексту. Складіть із ними власні речення.

Комп'ютерний вік

«Те, що дійсно радує в роботі з комп'ютерами – вони не сперечаються, вони все пам'ятають, і вони ніколи не вип'ють усе ваше пиво».

(Поль Лері)

У наш час усе життя людини на планеті Земля комп'ютеризоване. Комп'ютерною мережею охоплені всі сфери людської діяльності – виробництво, будівництво, транспорт, ЗМІ, наука, культура, освіта тощо.

Останнім часом комп'ютер прийшов майже у кожен оселю й став необхідною річчю – так само, як телефон, холодильник, телевізор. За допомогою комп'ютера ми спілкуємося через великі відстані, отримуємо будь-яку потрібну інформацію, самостійно вивчаємо іноземні мови; діти грають у комп'ютерні ігри; дорослі – у шахи; молодь «сидить» у Павутині.

Тобто комп'ютер – невід'ємний атрибут нашого сучасного життя. Це робота й розвага, навчання й хобі. Але в кожній медалі є зворотний бік. Які неприємності несе нам щоденне спілкування з комп'ютером?

Багато дорослих вважають, що їхні діти, граючи, ще й

розвиваються. Чи це так? Спробуємо розібратися. Наприклад, у підлітковій психіатрії термін «комп'ютерна залежність» став уже звичайним. Написано багато книг і статей про шкоду різного роду ігор. Однак, молодь цих книжок і статей не читає і не сприймає серйозно будь-які розмови на цю тему, вважаючи їх дурним бурчанням і зайвою стурбованістю старших. Але факти говорять за себе.

Торік п'ятнадцятирічний підліток з бельгійського міста Ля Лув'єр протягом двох днів знаходився у коматозному стані. А почалося все з того, що він багато часу грав у комп'ютерні ігри. І якщо під час навчального року підліток ще якимось тримався, то на канікулах із приводу Різдва й Нового року, які в Бельгії тривають два тижні, вирішив надолужити упущене. Грав він цілими днями, лише над ранок лягаючи спати. Хлопчик відчував стомлення, яке постійно збільшувалося через відсутність сну й прогулянок на свіжому повітрі. Але спрага гри все-таки була сильнішою. У результаті на чотирнадцяту добу мати, повернувшись з роботи, знайшла його непритомним на дивані.

Медикам удалося лише через два дні вивести підлітка з коматозного стану. На жаль, навіть такий факт не зможе сильно вплинути на наших дітей, що звикли по кілька годин поспіль проводити за комп'ютером, але для дорослих ця подія – серйозне попередження. Потрібно боротися за дітей і намагатися, щоб вони якнайменше часу проводили перед екранами моніторів за розвагами. Адже творці комп'ютерних ігор усе більш удосконалюють ігри, придумуючи нові «бродилки» і «стрілялки» для дітей. У багатьох іграх треба вбивати, щоб зберегти собі як гравцеві життя. Треба самому нещадно творити зло, позбавляючи віртуальних героїв життя. От так, непомітно, дитина стає озлобленою, агресивною, дратівливою і запальною. Погодьтеся, це непросте випробування для незміцнілої психіки дитини. Таким чином, прилучаючи дітей до благ сучасної інтелектуальної цивілізації, одночасно й нерозважно ми їх травмуємо.

18. а) Знайдіть у попередньому тексті усі дієслова та дієслівні форми. Випишіть їх у цю таблицю.

<i>дієслово</i>	<i>дієприкметник</i>	<i>безособова дієслівна форма</i>	<i>дієприслівник</i>

б) Випишіть з тексту віддієслівні іменники. Скажіть, від яких дієслів та яким способом вони утворені.

19. Дайте відповіді на питання за текстом.

1. У яких сферах людської діяльності використовуються комп'ютери? 2. Що можна зробити за допомогою комп'ютера? 3. Які неприємності несе щоденне використання комп'ютера? 4. Як молодь сприймає розмови про комп'ютерну залежність? Чому? 5. Як ви особисто ставитесь до проблеми комп'ютерної залежності? Доведіть свою думку прикладами з власного досвіду. 6. Чи згодні ви, що через захоплення комп'ютерними іграми змінюється психіка дитини? Чому ви так вважаєте? 7. Яке місце у вашому житті займає комп'ютер? Для чого він вам потрібний? Скільки часу ви могли б прожити без свого ноутбука?

20. Доповніть мікротексти інформацією, що ви дізналися з тексту.

1. У наш час усе життя людини Комп'ютерною мережею охоплені Останнім часом комп'ютер прийшов і став За допомогою комп'ютера ми

2. Комп'ютер – це невід'ємний Це робота й ... , навчання й Але в кожній медалі Щоденне спілкування з комп'ютером

3. Багато дорослих вважають, що Але у підлітковій психіатрії існує термін « ». Написано багато книг і статей про Однак, молодь

4. Потрібно боротися за дітей і намагатися, щоб Адже творці комп'ютерних ігор У багатьох іграх треба вбивати, щоб От так, непомітно, дитина стає Таким чином, прилучаючи дітей до , ми одночасно

21. Поясніть, як ви зрозуміли вислів «У кожній медалі є зворотний бік». Використайте цей вислів у реченні або мікротексті.

* 22. Прочитайте додатковий текст. Про що йдеться у ньому? Придумайте назву для цього тексту.

Придбавши комп'ютер та підключивши його до Інтернету, новий користувач повинен одразу подумати про можливе зараження хард-диска комп'ютерними вірусами.

Що таке комп'ютерний вірус? Це маленька програма, написана

з метою «заразити» комп'ютер. Автор вірусу розповсюджує свій «продукт» через Інтернет. Користувач, очікуючи скачати з Мережі чергову суперграфічну програму, відразу вставляє її в комп'ютер, не підозрюючи, що вона заражена. Іноді програма, яка несе вірус, передається через електронну пошту.

Частіше за все «інфекція» дає про себе знати не одразу. Автори таких сплячих вірусів знають, що пролежавши у пам'яті комп'ютера кілька тижнів, інфекція може заразити усі програми, завантажені у цей комп'ютер, до того ж вона може передатися іншим користувачам.

Хто пише віруси й навіщо? Автором вірусу може виявитися професійний програміст, звільнений з роботи, або просто нудьгуючий у школі підліток, який шукає пригод у віртуальному просторі.

На щастя, існує безліч антивірусних програм. Але навіть хороший антивірус не може захистити комп'ютер від усіх можливих вірусів, так само як вакцина від одного типу грипу безпорадна перед новим його різновидом. Тому антивірусні програми треба завжди оновляти.

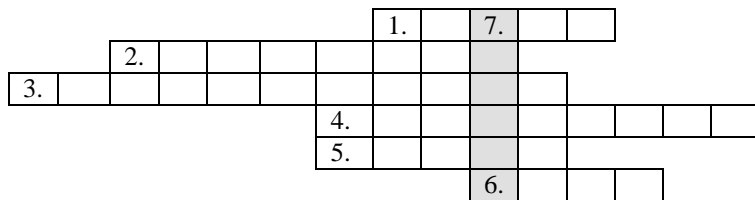
* 23. Розділіться у групі на дві команди й проведіть коротку дискусію на тему «Вплив комп'ютера на психіку молодшої людини».

Одна команда почне свою промову зі слів: «Захоплення комп'ютером шкодить, оскільки ... ».

А інша група почне свою промову словами: «Спілкування з комп'ютером дуже корисне, тому що ...».

* 24. а) Заповніть клітинки по горизонталі.

1. Результат копіювання.
2. Ноутбук =
3. Реальний \neq
4. Опанувати =
5. Монітор =
6. Інформацію збережено на хард-... .

б) Яке слово (7) ви отримали по вертикалі? Поясніть, що воно означає. Доберіть до цього слова синонім.

* 25. Тут зашифровані назви 15 приладів (оргтехніка). Знайдіть мінімум 10 з них.

Х	А	Р	Д	М	О	Д	Е	М	Я
М	У	К	Т	Е	Л	Е	Ф	О	Н
І	Н	О	Е	З	Я	Ж	А	Н	К
К	О	М	Л	Д	И	С	К	І	А
С	У	П'	Е	Ш	Є	Р	С	Т	Р
Е	Т	Ю	В	Ф	Л	Е	Ш	О	Т
Р	Б	Т	І	К	А	М	Е	Р	А
О	У	Е	З	С	К	А	Н	Е	Р
К	К	Р	О	П	Л	Е	Є	Р	К
С	Ж	П	Р	И	Н	Т	Е	Р	І

26. Напишіть твір на тему «Комп'ютер у житті сучасної людини» (мінімум 150 слів).

Додаткові тексти**Гімн України**

(слова П. Чубинського, музика М. Вербицького)

Ще не вмерла України
І слава, і воля.
Ще нам, браття молодії,
Усміхнеться доля!

Згинуть наші вороженьки,
Як роса на сонці,
Запануєм і ми, браття,
У своїй сторонці.

Душу й тіло ми положим
За нашу свободу
І покажем, що ми, браття,
Козацького роду.

Де знаходиться Україна?

Україна має чи не найбільше право називатися європейською державою. Адже саме в Україні, поблизу села Ділове біля Рахова (Ужгородський район Закарпатської області) знаходиться географічний центр Європи.

Україна розташована на південному заході Східно-Європейської (Руської) рівнини, або, як співали колись кобзарі, «проти сонця, головою до Чумацького Веза (Великої Ведмедиці), ногами до синього моря».

Площа України – 603700 кв. км. За територією серед країн планети Україна посідає 39 місце в світі, покриваючи 0,6% площі суші та 5% площі Європи. Україна – найбільша з європейських країн, територія якої лежить в межах однієї частини світу. Друге місце за величиною посідає Франція, третє – Іспанія. Площа України вдвічі більша за територію Польщі, у п'ять разів – за площу Греції і в двадцять разів за площу Бельгії.

Україна має багато сусідів, а її кордон – один з найдовших кордонів у Європі – 6500 км (приблизно 1/6 довжини земного екватора). З них 1050 км – це морські кордони. На півночі Україна межує з Білоруссю, на півночі та сході – з Росією, на заході – з Польщею і Словаччиною, на південному заході – з Угорщиною, Румунією та Молдовою.

Територія України майже повністю лежить в межах помірного географічного поясу, простягаючись із заходу на схід від 22° до 40° східної довготи, а з півночі на південь від 52° до 44° північної широти. Крайня західна географічна точка України знаходиться поблизу міста Чоп Ужгородського району Закарпатської області, а крайня східна – це околиця села Червона Зірка Міловського району Луганської області. Відстань між ними складає 1316 км. Крайня північна точка України знаходиться біля села Грем'яч на Чернігівщині, а крайня південна – це мис Сарич у Криму. Відстань між цими точками – 893 км.

Географічний центр самої України розташований у районному центрі Добровеличківка на Кіровоградщині. Основна частина території України знаходиться в басейні Дніпра, який ділить Україну на Лівобережну і Правобережну. Уся територія України поділяється на 24 області, Автономну Республіку Крим та два міста республіканського підпорядкування – Київ і Севастополь.

Населення України складає 46 млн. 337 тис. чоловік. Україна – багатонаціональна держава. У ній мешкають представники понад 100 національностей та народностей.

Українці – основне населення держави – є одним з найчисельніших народів Європи та другим (після росіян) за чисельністю слов'янським народом. У власній державі українці складають близько 73% усього населення (понад 37 млн. чоловік). Українці рівномірно населяють майже всю територію України за винятком Криму і деяких промислових районів Півдня і Сходу.

Росіяни – найбільша після українців національна група українського народу (понад 11 млн. чоловік). Вони проживають переважно в Луганській, Донецькій, Харківській, Запорізькій областях і Криму.

Третя за чисельністю національна група – білоруси (0,5 млн. чоловік). Вони переважно мешкають у Поліссі.

Крім цих народів на території України мешкають поляки, молдавани, румуни, євреї, болгары, греки, угорці, німці та ін.

Коли і як виникли назви «Україна» і «українці»?

Слово «Україна», як назва території, вживалося ще з давнини. Так, уже в перших літописах згадується ця назва. Вперше слово «Україна» з'явилося у 1187 р. у Київському літописі за Іпатіївським списком. Галицько-Волинський літопис у 12-13 ст. засвідчував швидке і повсюдне поширення цієї назви в землях Київської Русі.

З 14 ст. термін «Україна» вживався у значенні «країни,

заселеної українцями». Дещо пізніше він співіснував з назвою «Малоросія», яка утвердилася після входження українських земель до складу Московської держави.

Існує безліч версій щодо походження самого слова «Україна». Суперечки навколо цього ведуться вже кілька століть.

Частина істориків виводила слово «Україна» від слова «край» – кінець, що означає «окраїна», «погранична» або «межівна» земля. Ця версія підтримується багатьма російськими істориками, які виходять з факту приєднання українських земель до Російської імперії, відносно якої вони дійсно займали периферійне, тобто окраїнне положення. Але слово «Україна» з'явилося задовго до об'єднання України з Росією і означало назву певної самостійної території.

Деякі археологічні, історичні, лінгвістичні та етнографічні дослідження доводять, що ця назва дуже давнього походження і сягає 5 тисячоліття до н. е.

Є й інша гіпотеза, за якою слово «Україна» походить від дієслова «украяти», тобто «відрізати», і означає «виділити», «відокремити». Тобто Україна – «земля, виділена із загалу», «відокремлена від решти», або «наша власна земля».

Решта дослідників вважає, що слово «Україна» походить від назви слов'янського племені «укрів», що, за деякими джерелами, існувало в 4 столітті поблизу нинішнього німецького міста Любека.

Частина істориків дотримується думки, що поняття «Україна» походить із праслов'янської мови від сполучення слова «країна» з прийменниками «у» або «в».

Українське козацтво

У 15 столітті в українській політиці з'явилася сила, яка в майбутньому відіграла значну роль в історичній долі України. Це було козацтво – суспільна верства вільних людей, котрі виконували не тільки оборонні функції, спрямовані на захист кордонів від турецько-татарської агресії, але й активно господарювали, засновували нові поселення. Перші писемні згадки про українських козаків з'явилися наприкінці 15 століття. Слово «козак» тюркського походження і означає «вільна, незалежна людина». У козаки йшли і селянські хлопці, й міщани, й шляхетські сини, бо козак у понятті народу – це справжній лицар, відважна, мужня людина.

У 50-х роках 16 ст. козацтво створило свою військово-політичну організацію – Запорізьку Січ – спочатку на острові Мала Хортиця у пониззі Дніпра, а далі на острові Велика Хортиця. Потім з'явилася Томаківська, Кам'янська, Хортицька,

Задунайська Січ та інші в багатьох містах Подніпров'я. У війську запорізькому було закладено своєрідний військово-адміністративний устрій, заснований на принципах козацького демократизму, започатковано специфічні політичні інституції, зокрема систему військових рад. Усі адміністративні посади на Січі були виборними. Існувала також власна козацька атрибутика. Усі важливі питання козаки вирішували на загальних або військових зборах. Учасники цих рад мали рівні права, які вони доводили гучними викликами.

У першій половині 16 ст. виник козацький флот. Козацькі кораблі – «чайки» – мали довжину 20 м, ширину 3–4 м, а висоту 2,5 м. На човні було два керма, що давало йому змогу плисти в обидва боки. У рух «чайку» приводили вітрила та весла, 10–15 весел з кожного боку. На кораблі розміщувалось 50–70 козаків і кілька гармат.

Існування на півдні України козацтва зі своїм самоврядуванням непокоїло польський уряд, тим більше, що Запоріжжя стало перебирати на себе функції провідника соціальної та національно-визвольної боротьби на українських землях. Швидко пересуваючись на своїх човнах-«чайках», козаки отримували перемогу над ворогами.

На той час козацтво було чи не єдиним захисником православ'я. Козацтво зросло не тільки кількісно, але й зміцнило організацію. Таким чином, в українському суспільстві відбувалося поступове накопичення сил перед вирішальною сутичкою із могутньою державною машиною Речі Посполитої.

Чим знаменне правління Ярослава Мудрого?

З середини X століття, а саме за часів правління князів Олега, Ігоря та його дружини Ольги політичне й економічне життя починає концентруватися на території, яка отримує назву Київська Русь із центром у Києві. З введенням християнства Володимиром Великим починається нова доба в історії Київської Русі. Основну увагу він приділяв цільності держави, він укріплює кордони своєї держави, починає карбування власної монети, будує церкви.

У 1034–1054 рр. престол посідає син Володимира Ярослав, якого прозвали Мудрим за його велику любов до книги, науки, культури. Він розширив кордони країни, підкоривши прибалтійські племена та печенегів. Він зміцнив стосунки своєї держави з іншими державами, а саме грецькою, німецькою, угорською, норвезькою, шведською, французькою.

За часів Ярослава Мудрого численні церкви стали осередками науки, культури, освіти. Та й самі церкви являють собою дивовижні

витвори давньоруської архітектури, до яких в першу чергу слід віднести храм Св. Софії, Премудрості Божої, Печерську Лавру та ін. Витвором архітектури можна вважати Золоті ворота. Князь дбав про лад і спокій у краю, своїми розумними розпорядженнями та законами він зміцнював державу. Важливим державним актом, впровадженням Ярославом Мудрим, став збірник законів під назвою «Руська Правда».

Ярослав Мудрий славився великою любов'ю до книг, усе життя збирав їх. Книги, привезені з Греції і Болгарії, при князівському дворі переписувались і перекладались.

Ним же при Софіївському соборі у Києві була створена бібліотека – книгосховище, про яке згадується в літопису 1037 р. Тут були релігійні книги, книжки для світського читання, різні державні документи: угоди, князівські грамоти тощо. Бібліотека налічувала понад 950 томів. На жаль, це унікальне зібрання зникло і досі не знайдене.

П'ять синів Ярослава – Ізяслав, Святослав, Всеволод, Ігор та Володимир – не виконали волю батька, який наказував їм жити у злагоді та підкорюватися владі старшого князя у Києві, яким був Ізяслав. Суперечки між братами-князями після смерті Ярослава призвели до ослаблення держави, а цим скористалися племена половців. Тільки Володимирі Мономаху (своє прізвище він узяв від матері, грецької принцеси, дочки імператора Костянтина Мономаха), онукові Ярослава, який у 1113 р. став великим князем, вдалося встановити порядок в державі.

Постаті Володимира Великого, Ярослава Мудрого та Володимира Мономаха належать до найвеличніших в історії українського, білоруського та російського народів.

Українська мова

Українська мова є національною мовою українського народу, державною мовою України. Нею спілкуються понад 40 мільйонів осіб. Це одна з найбагатших і найрозвиненіших мов світу, яка вдосконалювалася зусиллями багатьох поколінь упродовж віків. Українською мовою створені невмирущі скарби усної народної творчості, написані художні твори світового рівня.

Мова – це душа народу. У ній, як у дзеркалі, відбивається увесь його духовний світ, багата героїчна історія, мудрість, досвід, одвічні мрії і сподівання, краса душі й характер українців.

Могутність мови – це духовна могутність народу. Народ дає мові силу й красу.

Прилучімося до святині українців – до їхньої мови, і нам

відкриється дивовижний світ поетичного натхнення, невичерпний гумор, висока народна мораль.

Надзвичайна мелодійність і ніжність української мови, її синтаксичне багатство і гнучкість, значні внутрішні словотвірні можливості були тими показниками, завдяки яким 1934 року в Парижі на всесвітньому конкурсі мов українська посіла третє місце (після французької та перської).

Українська мова об'єднує наших сучасників і попередні покоління у велику родину – український народ. Тому українська мова є рідною для кожного українця. Ось як сказав про рідну мову письменник Олесь Гончар: «У вигляді мови природою дано людині великий скарб. Не тільки користуватися ним, рідним словом, але й натхненно рости, оберігати його коріння й леліяти його цвіт – ось тоді воно й буде запашиим та співучим. Сповненим музики й чару, життєвої правдивості й поетичності».

А ось думка іншого відомого українського письменника П. Мирного: «Найбільше і найдорожче добро в кожного народу – це його мова... Мова – така ж жива істота, як і народ, що її витворив, і коли він кине свою мову, то то вже буде смерть його душі, смерть всього того, чим він відрізняється від інших людей».

Як довго ждали ми своєї волі слова,
І ось воно співа, бринить.
Бринить, співає наша мова,
Чарує, тішить і п'янить.
Як довго ждали ми... Уклін чолом народу,
Що рідну мову нам зберіг,
Зберіг в таку страшну негоду,
Коли він сам стоять не міг...
(О. Олесь)

Леся Українка (1871 – 1913 рр.)

Лариса Петрівна Косач відома читачам як Леся Українка. Народилася майбутня письменниця 13 лютого 1871 року в Новограді-Волинському і виховувалася в інтелігентній сім'ї.

Сприятливе середовище з ранніх літ благотворно впливало на здібності дівчинки. Поетеса не дарма пізніше підкреслювала: «Мені легко було вийти на літературний шлях,

бо я з літературної родини походжу, але від того не менше кололи мене поетичні терни». Сім'я Косачів приятелювала з Миколою Лисенком, Михайлом Старицьким, Павлом Житецьким. З дитинства Леся захоплювалася народними піснями і казками, в чотири роки уже читала, в п'ять – грала на фортепіано і пробувала творити власну музику.

За сприяння матері у 1884 році у львівському журналі «Зоря» з'явилася перша Лесина публікація – вірш «Конвалія». А наступного року у Львові вийшла книжка перекладених оповідань М. Гоголя, авторами якої були Леся та її брат.

У березні 1893 року вийшла у Львові перша Лесина збірка «На крилах пісень». Схвальну рецензію на книгу написав О.Маковей, визначивши провідні мотиви творчості поетеси: «Перший – то сумовитий погляд авторки на своє життя і долю, другий – то культ природи, а третій – то культ України і світове горе».

Леся цікавилася історією. Дев'ятнадцятирічною дівчиною вона написала для молодшої сестри підручник «Стародавня історія східних народів». Цей підручник був доступний, лаконічний і цікавий. Мужніючи, Леся зацікавилася філософією, почала також пробувати себе в публіцистиці. Разом із сестрою Ольгою вона відвідувала публічні лекції в Київському університеті, займалася самоосвітою, завдяки чому стала однією з найосвіченіших жінок в тогочасній Європі.

У 1899 році у Львові вийшла друга Лесина збірка «Думи і мрії», а у квітні 1902 року в Чернівцях – книга поезій «Відгуки». Першою дуже вдалою і цікавою трагедією Лесі Українки стала «Касандра».

Разом зі своїм чоловіком, відомим музикантом-фольклористом Климентом Квиткою, Леся багато подорожувала, довго жила на чужині. Далеко від рідної України – в Тбілісі, Талаві, Єгипті – Леся не забувала рідної землі. Але все життя поетеса тяжко хворіла. У 1911 році сім'я опинилася в Кутаїсі, де чоловік одержав посаду. Письменниця вже відчувала наближення смерті. Вона переслала сестрі Ользі свій архів, до виснаження працювала над «Лісовою піснею», яка вийшла друком в Києві ще за життя поетеси, в 1912 році. У Кутаїсі було написано також інші драми.

Друзі та близькі наполягали на лікуванні. Леся ще раз відвідала Єгипет. Подорожі стали для неї мукою, надії на полегшення не виправдовувалися.

Письменниця мужньо готувалася до трагічного кінця. У березні 1913 року вона написала заяву до бібліотеки Наукового товариства ім. Т. Шевченка із проханням прийняти її твори в депозит, 28 квітня

востаннє приїхала до Києва, прийшла на присвячений їй вечір в клубі «Родина», а всередині травня відбула в Кутаїсі.

З голосу вмираючої дружини Климентій Квітка ще встиг записати народні пісні, а матері й сестрі Ользі Леся продиктувала зміст задуманої драми «На передмістю Александрії». Тяжкохвору поетесу перевезли до Сурамі, але врятувати її вже ніхто не міг. 19 липня вона померла.

Труну з прахом доставили до Києва. 26 липня 1913 року Леся Українку поховали на Байковому кладовищі. За труною йшов багатотисячний натовп. Україна ховала свою дочку.

Леся Українка

Слово, чому ти не твердая криця,
Що серед бою так ясно іскриться?
Чом ти не гострий, безжалісний меч,
Той, що здима вражі голови з плеч?

Ти, моя щира, гартована мова,
Я тебе видобуть з піхви готова,
Тільки ж ти кров з мого серця проллеш,
Вражого ж серця клинком не проб'єш...

Вигострю, виточу зброю іскристу,
Скільки достане снаги мені й хисту,
Потім її почеплю при стіні
Іншим на віху, на смуток мені.

Слово, моя ти єдина зброе,
Ми не повинні загинуть обоє!
Може в руках невідомих братів
Станеш ти кращим мечем на катів.

Брязне клинок об залізо кайданів,
Піде луна по твердинях тиранів,
Стрінеться з брязкотом інших мечей,
З гуком нових, не тюремних речей.

Месники дужі приймуть мою зброю,
Кинуться з нею одважно до бою...
Зброє моя, послужи воякам
Краще, ніж служиш ти хворим рукам!

Ви щасливі, пречистії зорі,
ваші промені – ваша розмова;

якби я ваші промені мала,
я б ніколи не мовила слова.

Ви щасливі, високії зорі,
все на світі вам видко звисока;
якби я так високо стояла,
хай була б я весь вік одинока.

Ви щасливі, холоднії зорі,
ясні, тверді, неначе з кришталю;
якби я була зіркою в небі,
я б не знала ні туги, ні жалю.

Михайло Старицький

Ніч яка місячна, зоряна, ясна

Ніч яка місячна, зоряна, ясна!
Видно, хоч голки збирай.
Вийди, кохана, працю зморена,
Хоч на хвилиночку в гай.

Сядем укупочці тут під калиною –
І над панами я пан!
Глянь, моя рибонько, – срібною хвилею
Стелиться полем туман.

Гай чарівний, ніби променем всипаний,
Чи загадався, чи спить:
Ген на стрункій та високій осичині
Листя пестливо тремтить.

Небо незміряне всипане зорями,
Що то за Божа краса!
Перлами ясними попід тополями
Грає краплиста роса.

Ти не лякайся, що ніженьки босії
Вмочиш в холодну росу:
Я тебе, вірная, аж до хатиньки
Сам на руках однесу.

Ти не лякайся, що змерзнеш, лебедонько,
Тепло – ні вітру, ні хмар...
Я пригорну тебе до свого серденька,
А воно палке, як жар.

Ти казала в понеділок ...
(українська народна пісня)

1.

Ти казала, в понеділок
Підем разом по барвінок,
Я прийшов – тебе нема,
– Підманула, підвела.

Приспів:

Ти ж мене підманула,
Ти ж мене підвела,
Ти ж мене молодого
З ума-розуму звела.

2.

Ти казала, у вівторок
Поцілуєш разів сорок,
Я прийшов – тебе нема, –
Підманула, підвела.

3.

Ти казала, у середу
Підем разом по череду,
Я прийшов – тебе нема, –
Підманула, підвела.

4.

Ти казала у четвер
Підем разом на концерт
Я прийшов – тебе нема,
Підманула, підвела.

5.

Ти казала, у п'ятницю
Підем разом на вулицю,
Я прийшов – тебе нема, –
Підманула, підвела.

6.

Ти казала, у суботу
Підем разом на роботу,
Я прийшов – тебе нема, –
Підманула, підвела.

7.

Ти казала, у неділю
Підем разом на весілля,
Я прийшов – тебе нема, –
Підманула, підвела.

Приспів:

Ти ж мене підманула,
Ти ж мене підвела,
Ти ж мене молодого
З ума-розуму звела.

Приспів:

Я ж тебе, я ж тебе підманула
Я ж тебе, я ж тебе підвела
Я ж тебе, я ж тебе молодого
З ума-розуму звела.

Несе Галя воду...

(українська народна пісня)

Несе Галя воду, коромисло гнеться,
А за нею Іванко як барвінок в'ється.

Галю, моя Галю, дай води напитись.
Ти ж така хороша, дай хоч подивиться.

Вода у ставочку, піди та й напийся,
Я буду в садочку, прийди подивися.

Прийшов у садочок, зозуля кувала,
А ти ж мене, Галю, та й не шанувала.

Стелися, барвінку, буду поливати,
Вернися, Іванку, буду шанувати.

Скільки не стелився, ти не поливала,
Скільки не вертався ти не шанувала.

ТЕМАТИЧНИЙ УКРАЇНСЬКО-АНГЛІЙСЬКИЙ СЛОВНИК

СПОРТ	SPORT
змагання	competition
спортсмен	athlete, sportsman
тренер	trainer, coach
біг	running
стрибки	jumping
плавання	swimming
метання списа	javelin throwing
спис	javelin
диск	discus
молот	hammer
бокс	boxing
боксер	boxer
боротьба	wrestling
борець	wrestler
важка атлетика	weight-lifting
штанга	weight bar
гантелі	dumb-bells
гиря	weight
штангіст	weight-lifter
теніс	tennis
ракетка	racket
корт	court
сітка	net
тенісист	tennis player
футбол	football
суддя	referee
нападаючий	forward
захисник	back
воротар	goalkeeper
поле	field
волейбол	volley-ball
волейболіст	volley-ball player
баскетбол	basketball
баскетболіст	basketball player
корзина	basket

веслування	rowing
весляр	rower
човен	boat
весло	oar
хокей	hockey
шайба	puck
ключка	hockey stick
ковзани	skates
лижний спорт	skiing
лижі	ski
лижні палиці	ski stick
лижник	skier
конькобіжний спорт	skating
ковзаняр	skater
кінний спорт	horse riding
вершник	horseman, rider
спортивний зал	gymnasium
бруси	bars
гімнастичний зал	vaulting horse
перекладина	horizontal bar
шведська стінка	wall-bars
канат	rope
кільця	rings
мат	mat
козел	swing buck
трамплін	spring-board
<i>тренуватись</i>	<i>to train</i>
<i>перемагати</i>	<i>to win</i>
<i>вигравати</i>	<i>to win</i>
<i>програвати</i>	<i>to lose</i>
нічия	draw, nothing to nothing
<i>Грати у футбол, шахи.</i>	<i>To play football, chess.</i>
<i>Займатися боксом, плаванням.</i>	<i>To go in for boxing, swimming.</i>
<i>Він зайняв/посів перше (друге) місце на змаганнях.</i>	<i>He gained the first (second) place at the competition.</i>
<i>Він чемпіон.</i>	<i>He is a champion.</i>

МИСТЕЦТВО	ART
Музика	Music
концерт	concert
сцена	stage
диригент	conductor
піаніст	pianist
публіка	public, audience
гітара	guitar
струна	string
акордеон	accordion
скрипка	violin
смичок	bow
контрабас	contrabass
барабан	drum
саксофон	saxophone
піаніно	piano
рояль	grand piano
орган	organ
ноти	notes
<i>В нього гарний голос (слух)</i>	<i>He has a good voice (ear)</i>
Театр	Theatre
зал для глядачів	hall
оркестр	orchestra
глядачі	spectators
ложа	box
балкон	balcony
декорація	scenery
актор, акторка	actor, actress
завіса	curtain
фойє	lobby
гардероб	cloak-room
білетер	attendant
бінокль	opera-glasses
програма	program
Живопис	Painting
художник	painter
натурщик	model

портрет	portrait
холст	canvas
мольберт	easel
пензель	brush
фарби	paints
графік	craftsman
малюнок	drawing
олівець	pencil
гравюра	engraving
скульптор	sculptor
скульптура	sculpture
різець	chisel
матеріал	material
писати	to paint
ліпити	to model, to sculpture
малювати	to draw
Кіно	Cinema
кіностудія	film studio
прожектор	spot-light
освітлювач	lighter
кіноактор, кіноактриса	film actor, film actress
мікрофон	microphone
кінокамера	camera
оператор	camera-man
режисер	producer
сценарій	script
сценарист	script-writer
кінотеатр	cinema
екран	screen
<i>Знімати (демонструвати) фільм.</i>	<i>To shoot (to show) a film.</i>
Фотографія	Photography
фотоапарат	camera
фотограф	photographer
софіт	lamp with reflector
екран	screen
клієнт	client

фотографувати, знімати	to take photograph
друкувати	to print
БІЗНЕС	BUSINESS
справа	business
замовник	client, customer
постачальник	caterer, contractor
споживач	consumer
продавець	vendor
покупець	customer
досвід	experience
вигода	profit, benefit
термін	term
умови	conditions
контракт	contract
знижка	discount
прибуток	profit
реклама	advertisement
обговорювати	to discuss
виконувати	to fulfill
<i>Приймати рішення</i>	<i>To agree, to make one's mind</i>
<i>Співробітничати</i>	<i>To cooperate</i>
<i>Зв'язуватися</i>	<i>To connect, to contact</i>
<i>Звертатися</i>	<i>To appeal</i>
<i>Пропонувати</i>	<i>To suggest, to propose</i>
<i>Знижувати (підвищувати) ціни</i>	<i>To lower (to raise) price</i>
<i>Складати контракт</i>	<i>To make a contract</i>
<i>Мати рахунок у банку</i>	<i>To have an account in the bank</i>
<i>Платити готівкою</i>	<i>To pay cash</i>
<i>Що ви пропонуєте?</i>	<i>What do you suggest?</i>
ДІЄСЛОВА	VERBS
Рух	Motion, movement
наздоганяти / наздогнати	to catch up
переганяти / перегнати	to outstrip
обганяти / обігнати	to overcome
відставати / відстати	to lag behind
бігти – бігати	to run
стрибати	to jump

пливти – плавати	to swim
летіти – літати	to fly
підніматися / піднятися	to ascend, to go up
спускатися / спуститися	to descend, to go down
піднімати / підняти	to lift
опускати / опустити	to let fall, to lower
двигати	to move
присувати / присунути	to move nearer
відсувати / відсунути	to move away
ловити / спіймати	to catch
тягнути	to pull
штовхати / штовхнути	to push
Прості дії	Simple actions
подовжувати / подовжити	to lengthen
укорочувати / укоротити	to shorten
розширювати / розширити	to widen
звужувати / звузити	to make narrower
з'єднувати / з'єднати	to join, to connect
роз'єднувати / роз'єднати	to separate
порівнювати / порівняти	to compare
лити	to pour
наливати / налити	to pour into
переливати / перелити	to pour over
поливати / полипи	to water
(на)сипати	to strew
зв'язувати / зв'язати	to tie
розв'язувати / розв'язати	to untie
сплутувати / сплутати	to mix up, to confuse
розплутувати / розплутати	to unwind
(на)капати	to drip
підіймати / підняти	to pick up
опускати / опустити	to lower
повертати / повернути	to turn
повертатися / повернутися	to turn
відвертатися / відвернутися	to turn away
оглядатися / оглянутися	to turn back
вклонятися / вклонитися	to bow
нахилитися / нахилитися	to bend

випрямлятися / випрямитися	to straighten up
спотикатися / спіткнутися	to stumble
падати / впасти	to fall
кульгати	to limp
держати	to keep
упускати / упустити	to drop
розбивати / розбити	to break
(за)чіпати	to touch
(по)рвати	to tear
(зі)м'яти	to rumple
щипати / ущипнути	to pinch
(по)різати	to cut
трясти	to shake
ударяти / ударити	to hit, to strike
бити	to beat
(с)палити	to burn
(по)гасити	to extinguish
відчиняти / відчинити	to open
зачиняти / зачинити	to shut
копати	to dig
рубати	to chop
пиляти	to saw
забивати / забити	to nail
прибивати / прибити	to nail to smth
втягати / витягнути	to pull out
приклеювати / приклеїти	to glue, to stick
загвинчувати / загвинтити	to screw
Відносини	Relations
звинувачувати / звинуватити	to accuse
виправдовувати / виправдати	to justify
виходити заміж / вийти заміж	to marry
ворогувати	to be enemies
нападати	to attack
захищати / захистити	to defend
(по)битися	to fight
воювати	to wage war
забороняти / заборонити	to forbid
дозволяти / дозволити	to allow

погрожувати	to threaten
переслідувати	to pursue
(по)грабувати	to rob
проводжати / проводити	to see off
боротися	to fight
заспокоювати / заспокоїти	to calm
(об)ляяти	to scold
(по)хвалити	to praise

Словник спеціальної лексики

<i>Українська</i>	<i>Русский</i>	<i>English</i>
А абзац апостроф	абзац апостроф	paragraph apostrophe
Б буква	буква	letter
В вігук вид доконаний недоконаний ступінь відміна (ім'яника) відмінок давальний знахідний кличний місцевий називний непрямий орудний прямий родовий відмінювання відносний прикметник вказівне слово	междометие вид совершенный несовершенный сравнительная степень склонение (существит.) падеж дательный винительный звательный предложный именительный косвенный творительный прямой родительный склонение относительное прилагательное указательное слово указательное	interjection aspect perfective imperfective comparative degree declension case dative accusative vocative prepositional nominative oblique instrumental direct genitive declension relative adjective

вказівний займенник власна назва вставне слово	местоимение имя собственное вставное слово	pointing word, demonstrative pronoun proper name introductory (parenthetical) word
голосний група	Г гласный группа	vowel group
давальний відмінок діалог дієслово безособове д. д.-зв'язка д. руху зворотнє д. модальне д. дійсний спосіб доконаний вид допустове підрядне речення дужки квадратні д. круглі д.	Д дательный падеж диалог глагол безличный г. г.-связка г. движения возвратный г. модальный г. изъявительное наклонение совершенный вид уступительное придаточное предложение скобки квадратные с. круглые с.	dativе case dialog verb impersonal v. copula v. of motion reflexive v. modal v. indicative, fact- mood perfective aspect concessive clause sentence brackets square b. round b.
жіночий рід	Ж женский род	feminine gender
завдання займенник вказівний з. неозначений з. особовий з. питальний з. присвійний з. закінчення	З задание местоимение указательное м. неопределённое м. личное м. вопросительное м. притяжательное м. окончание	task pronoun demonstrative p. indefinite p. personal p. interrogative p. possessive p. inflexional ending

заперечна частка	отрицательная частица	negative particle
заперечне речення	отрицательное предложение	negative sentence
заперечення	отрицание	negation
звертання	обращение	allocution
зворот	оборот	phrase
порівняльний з.	сравнительный о.	comparative ph.
зворотне дієслово	возвратный глагол	reflexive verb
звук	звук	sound
голосний з.	гласный з.	vowel
приголосний з.	согласный з.	consonant
знахідний відмінок	винительный падеж	accusative case
значення	значение	meaning
зустрічне питання	встречный вопрос	counter question
І іменник імператив (наказовий спосіб) ім'я нераховане і. раховане і. інтонація інфінітив (неозначена форма дієслова)	существительное императив (повели-тельное наклонение) имя неисчисляемое и. исчисляемое и. интонация инфинитив (неопределённая форма глагола)	noun imperative mood noun incountable n. countable n. intonation infinitive
К кількісний числівник клічний відмінок кома конструкція коротка форма крапка	количественное числительное звательный падеж запятая конструкция краткая форма точка	cardinal number vocative coma construction short form full-stop
Л лексика літера	лексика буква	vocabulary letter
М		

<p>мета майбу́тній час мину́лий час мінімум місцевий відмі́нок множина мо́ва непря́ма мо́ва пря́ма мо́ва мо́вець мовленнє́вий етике́т мовлення писе́мне м. усне м. моноло́г</p>	<p>цель будуще́е время проше́дшее время минимум предложный падеж множественное число язык, речь непря́мая речь пря́мая речь говоря́щее лицо речево́й этикет речь письме́нная р. уста́я р. моноло́г</p>	<p>purpose future tense past tense minimum prepositional case plural language, speech indirect s. direct s. speaker etiquette of speech discourse, speech written s. oral s. monologue</p>
<p style="text-align: right;">Н</p> <p>на́голос на́зва власна́ н. н. істо́ти н. неісто́ти називни́й відмі́нок найви́щий ступі́нь наказо́вий спосі́б (і́мператив) недоко́наний вид неповне́ рече́ння непря́ма мо́ва непря́мий відмі́нок но́рма</p>	<p>ударение и́мя и.со́бственное одушевлённое неодушевлённое именительный падеж превосхо́дная степе́нь повелительное накло́нение (і́мператив) несоверше́нный вид неполное́ предложе́ние непря́мая речь косвенный падеж но́рма</p>	<p>stress, accent noun proper n. animate n. inanimate n. nominative case superlative degree imperative mood imperfective incomplete sentence indirect speech oblique case norm</p>
<p style="text-align: right;">О</p> <p>об'є́кт пря́мий о. обста́вина однина́ одноко́реневий озна́чальна́ фу́нкція</p>	<p>объект пря́мой о. обсто́ятельство еди́нственное число одноко́рренной опреде́лительная фу́нкция</p>	<p>object direct o. adverbial modifier singular of the same root attributive function</p>

<p>означальне підрядне речення</p> <p>означення окличне речення</p> <p>орудний відмінок основа слова особа дієслова особове речення особовий займенник</p>	<p>определительное придаточное предложение определение восклицательное предложение творительный падеж основа слова лицо глагола личное предложение личное местоимение</p>	<p>attributive clause</p> <p>attribute exclamatory sentence instrumental case stem of word verbal person personal sentence personal pronoun</p>
<p style="text-align: right;">П</p> <p>питальний займенник</p> <p>питання альтернативне п. зустрічне п. пряме п. підмет підрядне речення</p> <p>допустове п.р. п.р. мети означальне п.р. пояснювальне причинно-наслідкове п.р. умовне п.р. часове п.р. повна форма повне речення полілог порівняльний зворот</p> <p>порядковий числівник предмет живий неживий</p>	<p>вопросительное местоимение вопрос альтернативный в. встречный в. прямой в. подлежащее придаточное предложение уступительное цели определительное пояснительное причинно-следственное условное временное полная форма полное предложение полилог сравнительный оборот порядковое числительное предмет одушевлённый неодушевлённый согласный чередование согласных</p>	<p>interrogative pronoun question alternative q. counter-q. direct q. subject subordinate clause</p> <p>concessive c. c. of purpose attributive c. explanatory c. casual-consecutive c. conditional c. c. of time full form complete sentence polylogue comparative phrase</p> <p>ordinal numeral</p> <p>object animate o.</p>

<p>приголосний чергування приголосних шиплячий п. прийменник прикметник відносний п. присвійний п. якісний п. прислівник присудок дієслівний складний п. просте речення пряма мова пряме питання прямий відмінок прямий об'єкт (дії)</p>	<p>шипящий с. предлог прилагательное относительное притяжательное качественное наречие сказуемое глагольное составное с. простое предложение прямая речь прямой вопрос прямой падеж прямой объект (действия)</p>	<p>inanimate o. consonant consonant gradation hushing c. preposition adjective relative a. possessive a. qualitative a. adverb predicate compound verbal p. simple sentence direct speech direct question direct case direct object (of verbal action)</p>
<p>Р раховані імена речення бездієслівне р. безособове р. загальнопитальне р. заперечне р. модальне р. неозначено-особове р. неповне р. означальне підрядне р. означено-особове р. окличне р. особове р. питальне р. підрядне р. повне р. просте р.</p>	<p>исчисляемые имена предложение безглагольное п. безличное п. общевопроси-тельное п. отрицательное п. модальное п. неопределённо-личное п. неполное п. определительное придаточное п. определённо-личное п. восклицательное п. личное п. вопросительное п. придаточное п. полное п.</p>	<p>countable nouns sentence non-verbal s. impersonal s. general interrogative s. negative s. modal s. indefinite-personal s. incomplete s. attributive clause definite-personal s. exclamatory s. personal s. interrogative s. subordinate clause</p>

<p>розповідне р. складне р. складнопідрядне р.</p> <p>складносурядне р.</p> <p>спонукальне р. стверджувальне р.</p> <p>рід жіночий р. середній р. спільний р. чоловічий р. родовий відмінок</p>	<p>простое п. повествовательное п. сложное п. сложноподчи-нённое п. сложносочи-нённое п. побудительное п. утвердительное п.</p> <p>род женский р. средний р. общий р. мужской р. родительный падеж</p>	<p>complete s. simple s. narrative s. composite s. compound s.</p> <p>complex. s.</p> <p>hortatory s. affirmative s.</p> <p>gender feminine g. neuter g. common g. masculine g. genitive case</p>
<p>середній рід синонім синтаксична конструкція складне речення</p> <p>складнопідрядне речення складносурядне речення слово вказівне с. вставне с. модальне с. обставинне с.</p> <p>основа слова с.-речення словосполучення спілкування спільний рід сполучник</p>	<p>С</p> <p>средний род синоним синтаксическая конструкция сложное предло-жение сложноподчи-нённое предлож. сложносочинённое предложение слово указательное с. вставное с. модальное с. обстоятельст-венное с. основа слова с.-предложение словосочетание общение общий род союз побудительное предложение</p>	<p>neuter gender synonym syntactical structure composite sentence</p> <p>compound sentence</p> <p>complex sentence</p> <p>word pointed w. introductory w. modal w. circumstantial w.</p> <p>stem of word w.-sentence word combination communication common gender conjunction hortatory sentence</p>

спонукальне речення спосіб дієслова дійсний с. наказовий с. (імператив) умовний с. ступені порівняння вищий найвищий суб'єкт суфікс	наклонение глагола изъявительное н. повелительное н. (императив) сослагательное н. степени сравнения сравнительная превосходная субъект суффикс	mood of verb indicative m. imperative m. subjunctive m. degrees of comparison comparative superlative subject suffix
теперішній час	настоящее время	present tense
узгоджене означення умовний спосіб умовне підрядне речення усне мовлення	согласованное определение сослагательное наклонение условное прида-точное предлож. устная речь	attribute in concord subjunctive mood conditional clause oral speech
форма безособова ф. коротка ф. повна ф. формула етикетна ф. фраза функція	форма безличная ф. краткая ф. полная ф. формула этикетная ф. фраза функция	form impersonal f. short f. full f. formula formula of etiquette phrase function
час майбутній ч. минулий ч. теперішній ч. частина мови	время будущее в. прошедшее в. настоящее в. часть речи	tense future t. past t. present t. part of speech

вигук дієслово дієприкметник дієприслівник займенник іменник прийменник прикметник сполучник числівник частина чергування ч. голосних ч. приголосних числівник кількісний ч. порядковий ч. число однина множина чоловічий рід	междометие глагол причастие деепричастие местоимение существительное предлог прилагательное союз числительное частица чередование ч. гласных ч. согласных числительное количественное ч. порядковое ч. число единственное ч. множественное мужской род	interjection verb participle participle pronoun noun preposotion adjective conjunction numeral particle gradation vowel g. consonant g. numeral cardinal n. ordinal n. number singular plural masculine gender
Ш шиплячий приголосний	шипящий согласный	hushing consonant
Я якісний прикметник	качественное прилагательное	qualitative adjective

Список джерел

1. Анікіна М. М. Починаємо вивчати російську. Сходи. Практикум / Анікіна М. М. – М.: Рус. яз., 2004.
2. Бахтіярова Х.Ш. Українська мова: практичний курс для іноземців / Бахтіярова Х. Ш., Лукашевич С. С., Майданюк І. З. та ін. – Тернопіль, 1999.
3. Безпояско О. К. Граматика української мови. Морфологія: підручник / Безпояско О. К., Городненська К. Г., Русанівський В. М. – К.: Либідь, 1993.
4. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис: підручник / Вихованець І. Р. – К.: Либідь, 1993.
5. Дудка О. О. Українська мова: довідник. 5-9 класи / Дудка О. О., Шевелева Л. А.; за ред.: А. О. Свашенко.– Х.: Веста: Видавництво «Ранок», 2005.
6. Зайченко Н. Ф. Практичний курс української мови для іноземців: усне мовлення / Зайченко Н. Ф., Воробйова С. А. – К.: Знання України, 2004.
7. Космакова-Братушенко Г. Д. Українська мова для іноземців / Космакова-Братушенко Г. Д. – Одеса, 2000.
8. Ломакович С. В. Самоучитель української мови / Ломакович С. В., Терещенко В. М. – Севастополь: Біблекс, 2005.
9. Що? Як? Чому?: Світ моєї України (популярна дитяча енциклопедія). – Х.: Український фонд міжнародного молодіжного співробітництва, 2003.
10. Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова: Підручник / Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н.Я. та ін.; за ред.: Плющ М. Я. – 4-те вид., стер. – К.: Вища шк., 2003.
11. Паламар Л. М. Практичний курс української мови: навч. посібник / Паламар Л. М., Бех О. А. – К.: Либідь, 1993.
12. Тематичні діалоги для розвитку усного мовлення на початковому етапі навчання української мови як іноземної / укл.: Н. Станкевич. – Львів, 2000.
13. Терлак З. Українська мова для початківці / Терлак З., Сербенська О. – Львів: Світ, 2000.
14. Хавроніна С. О. Говоріть російською / Хавроніна С. О. – М.: Рус. яз. – Медіа, 2007.
15. Хавроніна С. О. Російська мова у вправах: навчальний посібник для тих, хто розмовляє німецькою мовою / Хавроніна С. О., Широченська О. І.– М.: Рус. яз., 2003.

16. Чистякова А. Б. Українська мова для іноземців: підручник для іноземних студентів вищих навчальних закладів / Чистякова А. Б., Селіверстова Л. І., Лагута Т. М. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2006.

Корисні посилання

1. Українська мова в Інтернеті
<http://www.share.net.ua/forum/index.php?showtopic=1504>
2. Цікаві видання
<http://www.franko.lviv.ua/lknp/mova/vydan/inoz/index.htm>
3. Тлумачний словник української мови онлайн
<http://www.slovnuk.net/?s1=0&s2=0>
4. Короткий словник лінгвістичних та перекладацьких термінів
<http://www.franko.lviv.ua/faculty/intrel/tpp/glossary.htm>
5. Український правопис
<http://www.franko.lviv.ua/lknp/mova/sur/s/sl.htm>
6. Проект українського правопису <http://pravopys.vlada.kiev.ua>
7. Електронний підручник української мови
<http://linguist.univ.kiev.ua/WINS/pidruchn/index.htm>
8. Сучасна українська мова: електронний підручник
<http://www.mova.info/pidruchn.aspx>
9. Українська мова: підручник <http://ukrainskamova.narod.ru/>
10. Українська мова: Енциклопедія
<http://www.litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
11. Українська мова для початківців (О. Сербенська)
<http://www.franko.lviv.ua/lknp/mova/in/ser/main1.html>
12. Ділова українська мова: Дистанційний курс
<http://users.kpi.kharkov.ua/lre/dum/>
13. Довідник з української мови
<http://www.mot.narod.ru/mova/movva.html>
14. Українські прислів'я, приказки, усталені вирази
http://www.ukrcenter.com/library/read.asp?id=5729&page=1#text_top
15. Українські літературні аудіоресурси
<http://lab.chass.utoronto.ca/rescentre/slavic/ukr/>
16. Lessons: Ukrainian – English
<http://www.internetpolyglot.com/lessons-uk-en>

Ключі до кросвордів, загадок, ігрових завдань тощо

Модуль 10.

С. 14, завдання 13.

1. Книжка. 2. Думка. 3. Два кожухи. 4. Коли мовчить.

С. 23, завдання 9.

1. які. 2. де. 3. коли.

Модуль 11.С. 47, завдання 18.

Чоловічі імена: Андрій. Лев. Лука. Макар. Микола. Михайло. Петро. Тарас. Том. Юрко. Ян.

Жіночі імена: Ганна. Ірина. Лідія. Марія. Надія. Наталка. Оксана. Олена. Рая. Єва.

С. 55-56, завдання 30 а).

1. Водій автомашини – жінка. 2. Вітер. 3. Місяць. 4. Годинник/ час.

С. 70, завдання 20.

1. Футбол. 2. Боротьба. 3. Хокей. 4. Теніс. 5. Баскетбол. 6. Спринт.
7. Тренер.

Модуль 12.С. 85-86, завдання 17.

1. Одне яблуко – дівчинці, друге яблуко – її матері, третє яблуко – бабусі. 2. Три. 3. Капуста. 4. Цибуля. 5. Очі/вуха. 6. Дні тижня. 7. Жодного. 8. Вісім.

Модуль 13.С. 111, завдання 19.

а) 1. Наземний транспорт: маршрутка, таксі, тролейбус, потяг, трамвай, автобус, велосипед, поїзд;

2. Водний транспорт: корабель, човен, паром, пароплав.

3. Повітряний транспорт: літак, вертоліт.

б) Метро є підземним видом транспорту.

С. 117, завдання 8.

1. найбільшого. 2. вагоміше; найцінніше. 3. найперша; найголовніша; найдорожчий.

Модуль 14.С. 160-161, завдання 9:

1. Їхати. 2. Летіти. 3. Нести. 4. Іти/йти. 5. Плисти/пливти. 6. Бігти. 7. Везти. 8. Вести.

Модуль 15.С. 190, завдання 17.

Балет. Виставка. Дискотека. Драма. Комедія. Кіно. Кінотеатр. Клуб. Концерт. Музей. Парк. Ресторан. Театр. Філармонія. Шоу.

Модуль 18.С. 269-270, завдання 24.

1. Копія. 2. Комп'ютер. 3. Віртуальний. 4. Оволодіти. 5. Екран. 6.

Диск. 7. *Прилад.*

С. 270, завдання 25.

Диск. Камера. Карта. Комп'ютер. Ксерокс. Модем. Монітор. Ноутбук.
Плеєр. Принтер. Сканер. Телевізор. Телефон. Факс. Флеш.

Зміст

Модуль 10	3
Групи прикметників: а) Якісні і відносні прикметники.	
б) Ступені порівняння прикметників і прислівників.	
в) Повні й короткі форми прикметників.	
Умовний спосіб дієслова.	
Складні речення з умовними підрядними (<i>якщо, коли, раз, як; якби, коли б, аби</i>).	
Складносурядні речення з єднальними та розділовими смисловими зв'язками (<i>і/й/та, та й, також, і... і, ні... ні, ані... ані, не тільки... а й, як... так і; або, чи, або... або, чи... чи, то... то, чи то... чи то, не то... не то, хоч... хоч</i>).	
Відношення порівняння. Складні речення з порівняльними підрядними (<i>як, наче, неначе, мов, немов, мовби, ніби, нібито, що</i>).	
Завдання для самостійної роботи.	
Текст « <i>Яка сьогодні погода?</i> »	
Модуль 11	34
Займенник: а) розряди займенників; б) відмінювання займенників; в) неозначені займенники; г) заперечні займенники; д) присвійні прикметники.	
Імена та прізвиська.	
Способи творення іменників.	
Допустові відношення. Складні речення з допустовими підрядними (<i>хоч/хоча, хай/нехай, незважаючи на те що, дарма що, скільки (б) (не), якщо..., то</i>).	
Відношення протиставлення у складносурядному реченні (<i>а, але/та, зате, проте, однак/одначе, так</i>).	
Завдання для самостійної роботи.	
Текст « <i>Який вид спорту кращий?</i> »	
Модуль 12	71
Творення прикметників.	
Числівник: а) розряди числівників; б) відмінювання кількісних числівників; в) порядкові числівники; г) дробові числівники.	
Речення з підрядними способу дії та ступеня (<i>так... що, щоб, аби; що... то, чим... тим</i>).	
Причинно-наслідкові відношення. Складні речення з	

підрядними причини (*тому що, бо, оскільки, адже, через те що, завдяки тому що, унаслідок того що*). Складні речення з наслідковими підрядними (*так що, через це, тому, ось чому, завдяки чому*).

Завдання для самостійної роботи.

Текст «*Моє хобі*».

Модуль 13 102

Безпрефіксні дієслова руху (*бігти, бігати, пливати, плавати, летіти, літати, везти, водити, нести, носити, везти, возити*).

Займенниково-співвідносні складнопідрядні речення (*той... хто, такий... який, все... що, всі... хто, всякий... хто, кожен... хто*).

Складні речення із з'ясувальними (пояснювальними) підрядними (*що, щоб, наче, ніби, чи, як, хто, що, який, чий, котрий, як, де, куди, звідки, скільки, чому, коли*).

Завдання для самостійної роботи.

Текст «*Мене запросили в гості*».

Модуль 14 132

Просторові значення префіксальних дієслів з ознакою руху.
Творення дієслів.

Складні речення з підрядними часу (*як, як тільки, після того як, коли, відколи, поки, аж поки, доки, до тих пір поки, з тих пір як, перш ніж*).

Складні речення з підрядними місця (*де, куди, звідки*).

Завдання для самостійної роботи.

Текст «*Вдячні дельфіни*».

Модуль 15 165

Дієприкметник: а) активні форми (теперішній і минулий час); б) пасивні форми.

Активні і пасивні конструкції. Недоконаний та доконаний вид.

Безсполучникові складні речення.

Цільові відношення. Складні речення з підрядними мети (*щоб, для того щоб, аби, з тим щоб*).

Завдання для самостійної роботи.

Текст «*Уперше в театрі*».

Модуль 16 191

Безособові дієслівні форми на *-но, -ено, -то*.
 Пасивні конструкції.
 Прислівник: Творення і правопис прислівників.
 Службові частини мови: а) Прийменник. Написання похідних прийменників.
 Завдання для самостійної роботи.
 Текст «*Кієво-Могилянська академія*».

Модуль 17 220

Дієприслівник: а) недоконаний вид (одночасність дій);
 б) доконаний вид (послідовність дій).
 Синтаксис (узагальнення): а) просте і складне речення;
 б) граматична основа речення; в) другорядні члени речення.
 Завдання для самостійної роботи.
 Текст «*Т. Г. Шевченко*».

Модуль 18 (повторювальний) 245

Службові частини мови (продовження): б) Сполучник.
 в) Частка. Написання часток. Частка *не* з різними частинами мови.
 Вигук.
 Завдання для самостійної роботи.
 Текст «*Комп'ютерний вік*».

Додаткові тексти 271

Гімн України. Де знаходиться Україна? Коли і як виникли назви «Україна» і «українці»? Українське козацтво. Чим знаменне правління Ярослава Мудрого? Українська мова. Леся Українка. Слово, чому ти не твердая криця ... (*Леся Українка*), Ви щасливі, пречистії зорі ... (*Леся Українка*), Ніч яка місячна, зоряна, ясна (*Михайло Старицький*), Ти казала в понеділок ... (*українська народна пісня*), Несе Галя воду... (*українська народна пісня*).

Тематичний українсько-англійський словник 281

Словник спеціальної лексики 288

Бібліографія 297

Корисні посилання 298

Ключі до кросвордів, загадок, ігрових завдань тощо 298

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**ВАЛЬЧЕНКО ІННА ВІКТОРІВНА
ПРИЛУЦЬКА ЯНА МИКОЛАЇВНА**

ЛАСКАВО ПРОСИМО!

Навчальний посібник
з української мови для іноземних студентів

У двох частинах

Частина 2

В авторській редакції

Відповідальний за випуск *Т. О. Плотнікова*

Редактор *З. І. Зайцева*
Комп'ютерне верстання *Я. М. Прилуцька*
Дизайн обкладинки *Я. М. Прилуцька*

Підп. до друку 15.03.2011
Друк на ризографі.
Зам. №

Формат 60x84/16
Ум. друк. арк. 12,8
Тираж 500 пр.

Видавець і виготовлювач:
Харківська національна академія міського господарства,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №731 від 19.12.2001